GÜNEŞ ÜLKESİNDE DİRİLİŞ

İkinci Kitap

APO

Umut Işığı

Bawer Botan

Şehit Şîlan Bakî Edebiyat Okulu Yayınları

SUNUM

Çağdaş Kürdistan'ın direniş ve diriliş romanının yazılması için Edebiyat Okulumuz tarafından beş yıl önce planlı bir çalışma başlatılmıştı. Beş yıl boyunca kolektif olarak yoğun bir çalışma yürütüldü. Şimdi bu çalışmanın sonuna geldik ve sonuçları ortaya çıkmaya başladı. Başta yazarı olmak üzere, söz konusu çalışmaya emeği geçen herkese teşekkür ediyoruz. Herkes için yararlı olacağı umut ve inancıyla okuyucuya sunuyoruz.

Şehit Şilan Baki Edebiyat Okulu

I.

Söylediklerini getirip sonunda iki kelimelik söze bağladı.Söz, dilinde yakıcı bir ateşe dönüşmüştü. Şiddeti onlarca yıl sonra bile azalmayacak her iki kelimecik ağzından çıkar çıkmaz, bedeni zangır zangır titremeye başladı. Son bir bakış fırlattığı odanın karşılıklı köşelerine asılı portrelerin hafiften oynaştığını ve hızlanarak etrafında döndüğünü gördü. Sonra görüş gücünü hepten kaybetti. Saatlerdir kendisini dikkatle dinleyen Haki'yi nasıl gözden yitirdiğini anlayamamıştı. Haki'nin şaşkın bakışları altında çenesi göğsüne düştü ve oturmuş olduğu ranzadan yere yuvarlandı. Haki'nin telaşlı hamlesi, başının betona çarpmasına mani olamamıştı. Burnundan akan kan damlalarını görünce, Haki'nin tedirginliği iyiden iyiye artmaya başlamıştı. Üstüne varıp başını ellerinin arasına aldı, elini elinin bileğinde ve boyun damarlarında dolaştırdı, nabzını yokladı. Nabzı fena halde kötü

görünüyordu. Ranzanın üstünden bir yastık çekip başının altına koydu. Koşarak getirdiği kolonya şişesiyle yüzünü, gözünü bir güzel yıkadıktan sonra göğsüne hafiften bir basınç uyguladı ve usul usul ovarak onu kendine getirmeye çalıştı. Bedeni yerde kalmış, ruhu çoktan göğe yükselmişti sanki.

Bu arada Kemal sessizce içeri girdi. Abdullah'ın bir ölüden farksız halde yerde yattığını görünce, kalbi yerinden fırlayacak gibi oldu. Kemal'in sapsarı kesilişi Haki'nin gözünden kaçmamıştı. O'na mimik ve el işaretleriyle telaş etmemesini söylediyse de fayda etmedi. Kemal'in rahatlayacağı yoktu. "Ben gidip bir doktor getireyim" deyip kapıya yöneldiği sırada, Haki, Abdullah'ın gözlerini hafiften kırpıştırdığını ve yavaş yavaş açmakta olduğunu gördü. Kemal'in gitmesine gerek kalmamıştı. Geri dönüp Abdullah'ın üstüne eğilirken, hala telaşını üstünden atabilmiş değildi. Elini tutup kendisiyle konuşmaya çalıştı. Abdullah onun söylediklerine mimikleriyle karşılık veriyordu. Birkaç dakika sonra da söylenenlere cevap verecek kadar kendine geldi. Kemal doktor getirmekten bahsedince, Abdullah buna gerek olmadığını, bu vakanın ilk kez başına geldiğini ve gayet sağlıklı olduğunu söyledi. Sonra kendisine uzanan eli tutup usulca doğrulmaya çalıştı.

Abdullah'ın elle tutulur bir neden yokken ve kendini bütün varlığıyla açıklamakta olduğu fikirlerine vermişken aniden bayılıvermesini Haki'nin de pek anladığı söylenemezdi. Son sözün Abdullah'ın kalbinde nasıl bir ateş topuna dönüştüğünü, artık değişmeyecek bir kavrayış, bir mana haline geldikten sonra ruhunu nasıl kasıp kavurduğunu ve açığa vurulmak için günlerce, aylarca nasıl dost bir yürek ve duyarlı bir kulak beklediğini, bayılmasının bir sır olarak tuttuğu sözünü güven içerisinde ilk defa açıklama imkânını bulmaktan kaynaklandığını ve aslında bunun kendisine tanınmış bir ayrıcalık olduğunu ilerleyen

zamanda O'nu daha iyi tanıdıkça anlayacak ve O'nun ağzından çıkan son sözün yalnızca bir söz olmadığını, gürültüsü sonradan açığa çıkacak derin bir patlama olduğunu öğrenecekti. Varoluşun başlangıcındakine benzer, yayılması durdurulamayacak ve hep yeni oluşlara dönüşecek bir tür ilk ışık patlaması yaşanmıştı. İçerdiği ruhsal ve zihni enerjinin ağırlığı ve şiddeti sebebiyle artık bir bedenin sınırları içerisinde tutulamayacak olan bu sözdeki mananın hikâyesi Abdullah'ın ilkokula başlangıç yaptığı güne dek gidiyordu.

O gün Abdullah'ın canı çok sıkkındı. Bir yolunu bulup annesinden kurtulmuş, kalın duvarlı caminin önündeki dar sokaktan koşarak köy çocuklarının toplanıp oyun oynadıkları kayalıklara gelmişti. Karşıdan iki gündür göremediği Mızo'nun geldiğini görünce, fırlayıp yanına vardı. "İki gündür neredesin?" diye çıkıştı, özel yakınlığın verdiği hakla.

"İnsan bir yere gidince haber vermez mi? Sen vermiyorsun işte. Hani nerede kaldı sözün? Sonra gel, orada ara burada ara; nerede Mızo? Hiçbir yerde yok Mızo."

Mızo, Abdullah'ın suçlayıcı bakışlarından hemencecik kurtulmaya çalıştı.

"Okula başladım" dedi, gövdesiyle sahibinin bacaklarına sürtünen bir kedi yumuşaklığıyla. "Ama ben istemedim ki, babam götürüp kaydettirdi."

Okul lafı geçince, Abdullah sağ eliyle çenesini tuttu, gözlerini yere dikti, düşündü durdu, sonra bir anda fırladı gitti. Uçarcasına eve koşuyordu. Annesinin elinden daha beş on dakika evvel nasıl da güç bela kurtulduğunu aklına bile getirmiyordu. Tam da istediği gibi babasını evin avlusunda, kendini okunmakta olan ikindi ezanına kaptırmış halde buldu. Önüne varıp babasının

kendisine nasıl karşılık vereceğini düşünmeden, ya daderin çocukluk sezgisiyle sonunda alacağı yanıtın ne olacağını gayet iyi biliyormuş gibi, "Baba, Mızo okula başlamış" dedi.

Ömer, oğlunun ne istediğini anlamamıştı. "Nerede başlamış?" diye sordu.

"Cibin'de."

"Başladıysa başlasın" dedi Ömer, "hayırlı uğurlu olsun."

Abdullah'ın sabırsızlığı daha da arttı: "Ben de gitmek istiyorum" dedi. Ömer, beklemediği bir istekle karşı karşıya olduğunu yeni anlamaya başlamıştı. Kızıyormuş gibi, "La ilahe illallah! El âleminher yapıp ettiğini sen de yapmak zorunda mısın?" diye karşılık verdi.

Babası olmaz dedikçe, Abdullah daha da üsteledi. Ömer O'ndan kurtulmanın mümkün olmadığını anlayınca, yelkenleri suya indirmekten başka bir çare bulamadı. Şayet kafasına koyduysa, Abdullah'ı artık isteğinden vazgeçirmenin imkânsız olduğunu biliyordu. "Hem isteğine karşı gelip de kalbini kırmanın ne lüzumu var" diye sıcacık bir duygu da geçiyordu içinden.

"Tamam tamam, dediğin olsun ha, önce bir namazımızı kılalım hele. Sonra Mızo'nun babasına gider, bu işin nasıl olduğuna bakarız" dedi.

Abdullah'ın sevinci yüzüne vurmuştu. İçinde kalbinin bir ışık gibi parladığı kara şehla gözlerindeki sevinç babasının yüreğine işlemişti. Bu dakikadan sonra Abdullah'ın isteğinin tersini düşünmek aklına gelmiyordu artık. Hazırlanıp evlerinin elli adım yakınındaki camiye doğru hareket ederken, Abdullah da peşine düştü. Camiye girerken başına geçirdiği ak beresiyle babasının

arkasında saf tutmuştu Abdullah. Bir yıl evvelden yolunu tutmaya başladığı Allah'ın evini, şayet gelmesine engel bir sebep yoksa, sabahları da dahil günün beş vaktinde ziyaret ediyor, her huzura çıktığında ruhunun göklere yükseldiğini ve her defasında daha bir yükselerek Allah'a yakınlaştığını, böyle devam etmesi halinde belki de günün birinde sahiden ona ulaşacağını düşünüyordu. Cami imamı Müslim Hoca'nın kendisine gösterdiği alaka ve söylediği sözlerin başka ne anlamı olabilirdi ki. O Allah adamının bir bildiği olmazsa, öyle bakıp bakıp konuşur muydu hiç? Hem böyle koca adamlarla Allah yolunda niyet ve iman birliği içinde olmak, aynı yere bakmak, onlarla eğilip kalkmak da az hoşuna gitmiyor değildi.

Namazdan sonra Mızo'ların evine yol alırken Abdullah, babası gibi düzgün yürümek yerine, göğsüne sığmaz bir heyecanla, sincap gibi bir o yana bir bu yana sıçrayarak yürüyordu. Elinde beyaz torbasıyla fıstık tarlasından yeni döndüğü anlaşılan Mızo'nun babası Mehmet, evin önündeki küçük meydanda karşıladı onları. Avlunun kapısını gösterip, "Burada beklemeyelim, buyurun içeri girelim" dedi. Hemen eve dönme niyetinde olan Ömer önce tereddüt etti, sonra niyet değiştirip öne geçti. Evlerine gelişlerinin sebebini onları görür görmez anlayan ve konunun hemencecik açılıvermesini bekleyen Mızo, gelip Abdullah'ın yanına sokulmuştu. Nitekim beklediği oldu.

Ömer, "Yahu Mehmet" dedi, "senin şu oğlan bizimkini alevlendirmiş, o da tutturuvermiş; illa da beni okula göndereceksin diyor. Gezmiş görmüş adamsın, ne yapalım, ne edelim biz buna, O'nu da okula yazdırabilir miyiz?"

Mehmet, oğluyla okul arkadaşlığı yapacak, okulun bulunduğu Cibin köyüne gidip gelirken kendisine eşlik edecek birinin daha çıkmış olmasından pek memnun kalmış görünüyordu:

“Ne demek Ömer” dedi, “okul devletin okulu, isteyen yazılabilir. Okulun kapısı bir tek Mızo’ya değil, herkese açık. Yeter ki sen evet de, alsın alsın en fazla beş dakikanı alsın. Adını soyadını söylersin, onlar da kara kaplı deftere bir iki çizik atıverir, olur biter işte. Hiç gecikme, yarın Mızo okula giderken sen de al oğlanı Onunla git, yazdırınca geri dönersin. Oğlan da kalır, okuluna devam eder. Yap yap, dediğimi yap. Zaman kaybetmeye lüzum yok.”

“Mehmet kardeşim, bilirsin ki ben bu işlerden anlamam. Sen görmüş, bilmiş adamsın, dil biliyorsun, yol biliyorsun. Bir sevap da bu işten kazanıversen diyorum.”

“Yani?”

“Evet, sen götürüversen diyorum, bana büyük bir iyilik etmiş olursun.”

Mehmet, kendisinden birkaç yaş büyük, Allah’ına adanmış, gönül dünyası temiz, yumuşak ruhlu, kalbi insanlar için sadece iyi dileklerle dolu olan Ömer’in bu isteğine hayır demek yerine daha makul bir fikir buldu:

“Biliyorsun ki sana hayır demek gücümü aşan bir şey. Ancak diyorum ki yarın birlikte gitsek. Senin için de bir değişiklik olur. Hem okulu öğretmenleri de yakından görmüş, tanımış olursun. Abdullah da kendini yalnız hissetmemiş olur. Böylesi daha iyi olmaz mı?”

“Öyle mi dersin?

“Evet, evet daha iyisi olmaz. Beraber gider beraber geliriz.”

“Madem ki öyle daha iyi diyorsun, dediğin olsun”

Abdullah kazandığı zaferin mutluluğunu yaşıyordu. Ama daha şimdiden şu devlet okulu denilen şeyin belirsizliği içinde çok garip, hatta korkutucu bir duygu yaratmıştı. Dışarı çıkıp hemen Mızo'yu soru yağmuruna tuttu. Mızo sorularını yanıtladıkça Abdullah'ın merakı daha da artıyor, öğretmen veya öğretmenler O'nun gözünde rahat yanaşılamayacak, ürkütücü, dev varlıklara dönüşüyorlardı. Eve gidip gece girdiği yorganın altında da okul ve öğretmenlerle ilgili kafasına hücum eden sorular hiç azalmadı, gözlerinin önüne türlü türlü hayaletler gelip geçti. Bir ara hayaletler öyle bir hal aldı ki, her öğretmen O'nu dişlerinin arasına alıp parçalayıveren, yutup midesine indiren birer canavara dönüştü. İsteğini kabul ettirdikten sonra, o güne dek hiç bilmediği, tanımadığı, yani birden çıkıvermeye başlayan bu duygular, sanki bilmiş olmaktan daha kuvvetli ve sahiden gelecekte olacaklara sıkıca bağlanmış gibi ya da gelecekte olacaklar sırrına kolay erilemeyecek şekilde dalgalarını O'nun kalbine göndererek, göğsünde şiddetli çarpıntılar yaratıyordu. Sözün kısası o gece bir tür kâbuslu hal içerisinde nasıl uykuya daldığını, geceyi nasıl sabah ettiğini ve okul yolunda Mehmet dayı ile babasının ardına nasıl düştüğünü pek anlamış değildi. Belirsiz, karmaşık duygular içerisinde yabancısı olduğu köyün dışındaki dünyaya yürürken, sanki hiç korkmuyormuş, çekinmiyormuş gibi rahat bir görüntü sergilemeye, kendi içinde yaşadıklarını sadece Mehmet dayı ve babasından değil, kendisinden hiçbir saklısının olmadığı süt kardeşi olan Mızo'dan da saklamaya çalışıyordu.

Her şey aniden oluverdiği için, Mızo gibi okul hazırlığını yapmış değildi. Ne çanta, ne defter kalem, ne de okul resmiyetinin mecburi saydığı bir önlüğü vardı. Üstünde etekleri baldırlarına dek inen krem rengi bir fistan, altına giydiği hayli yıpranmış soluk sarı renkli bir pijama, ayağında da sağ tekinin burun kısmında açılmış olan delik ve arka uçtaki hafif yırtılma sayılmazsa pek kötü

görünmeyen ve daha uzunca bir zaman giyileceği anlaşılan yemeni dedikleri lastik ayakkabılar vardı. Yanlarında okul için Cibin'e gelen Sıddık adında bir çocuk daha bulunuyordu. O da Mızo gibi birkaç gün önceden yazıldığı için bir eksiği bulunmuyordu. Sırtında çantası, boynunda beyaz yakalığı, üzerinde siyah bir önlük ve pek eski sayılmayacak koyu kahverengi bir pantolonla tasası, çekincesi olmayan tam bir okullu olmuş halde yürüyordu.

Bundan böyle tatil günleri hariç her gün gidip gelecekleri Cibin köyü, kendi köylerinden beş altı kilometre ötede bulunuyordu. İsmi sonradan Saylakkaya olarak değiştirilen Cibin, sarnıçları, kayalara kazılmış derin kuyuları, mimarisi ve gidilen her yerde rastlanan kalıntılarıyla insanı uzak geçmişlere götüren, el değiştirmiş bir Ermeni köyüydü. Kasabı, berberi ve dükkânlarıyla da civar köylerin çekim merkezi haline gelmişti. Bir tür zanaatçı köyü sayılırdı. Kalaycılık, kilimcilik, kilim ipi boyamacılığı, yüzyılın başında gerçekleşen soykırımın kurbanı Ermenilerden kalmış miras olarak hala canlılığını korumaya devam ediyordu.

Okul bahçesine girdiklerinde, yansıtmamak için kendisiyle savaş halinde olan Abdullah'ın heyecanı doruğa çıkmıştı. Kesme taştan inşa edilmiş tek katlı, iki sınıftan oluşan okulun bitişiğinde bulunan müdür odasına girdiklerinde, yüreğinin hepten duracağını sandı. Neyse ki onların kayıt işlemleri için gelen öğretmenin sıcak sevecen tavırları bir ölçüde kendisini rahatlatmış sayılırdı, ama hepten bu azaptan kurtulması hayli zaman alacağa benziyordu. Mızo ve Sıddık gelir gelmez sınıfa daldıkları için, kendini çok yalnız hissediyordu. Kayıt işlemi için olduğu belli olan Babası, Mehmet dayı ve öğretmenin konuşmasından yalnızca şu birkaç kelimeyi anlamıştı:

“Adı?”

“Abdullah.”

“Soyadı?”

“Öcalan.”

“Baba adı?”

“ Ömer.”

“Anne adı?”

“Üveyş.”

“Doğum tarihi?”

“4 Nisan 1949”

Kayıt işleminden sonra Mehmet; “Aslanım benim, hayırlı uğurlu olsun, artık sen de okullu oldun” dedi, elini Abdullah’ın saçlarında dolaştırarak. Abdullah heyecandan ne diyeceğini bilemiyordu. Masumiyet ve minnetle dolu memnuniyetini, bir iki kez başını yukarı kaldırıp O’nun gözlerine bakarak gösterdi. Ömer, zihninde dolaşan tasadan kurtulmuş değilse de sırtından ağır bir yük kalkmış gibi duruyordu. Müdürün odasından avluya çıkınca, Mehmet tekrar Abdullah’a döndü:

“Burada işimiz kalmadı artık” dedi, “biz eve gidiyoruz, öğretmen sana bir defter ile bir iki kitap verecek. Gidip Mızo’nun yanında derse başlayacaksın. Öğleden sonra okul dağılınca da eve birlikte geleceksiniz. Anlaşıldı mı?”

Bu kez Abdullah’ın sesi hafiften duyulabilmişti.

“Evet dayı, anladım” dedi.

Ömer eğilip Abdullah’ı sıkıca kucakladı, onu uzun bir yolculuğa çıkarır gibi.

“Anneni üzecek hiç bir şey yapmayacaksın tamam mı oğlum, ve okuldan çıkar çıkmaz hemen eve geleceksin.”

“Tamam baba hiç bir yerde oyalanmayacağız”

Mehmet ve Ömer, hayırlı bir iş yapmanın mutluluğuyla oradan ayrılırken, Abdullah sürüsünden ayrı düşmüş minik bir kuş gibi, şimdi sahiden yalnız ve kendisini nelerin beklediğini bilemediği için daha bir şaşkın, ama yabancı bir yerde ayakta durma mecburiyetinin ilk dersini de alarak, öğretmenin peşinden sınıfa girdi. Sınıfa girer girmez tüm gözler Abdullah’ın üzerine çevrildi.

Bakışların tazyiki, hissettiği yalnızlığı dayanılmaz hale getirmişti. Şu masallarda anlatılanlara benzer mucizevî bir dokunuş gerçekleşse de birden gözlerden kayboluverse diye kuvvetli bir istek geçiyordu içinden. Böylesiyle ilk defa karşılaşmıştı. Evvelki gece gözlerinin önünden geçen ürkütücü görüntülerde, masalarda oturmuş olan yaşıtlarının gözlerinden üzerine fışkıran bu ağır basıncın görüntüleri yoktu oysa. Öğretmenin oturmasını söylediği sıraya geçtikten sonra da, bakışların ruhunda soğuk kıvılcımlar yaratan yağmuru azalmadı. Kapkara bir zemin üzerinde ak bir nokta gibi duruyordu. Yabancı bir yerden gelmiş olmanın doğurduğu meraktan ziyade, üzerindeki giysiler dikkat unsuru haline gelmişti. Anlaşılan oydu ki, sıralara dizili siyah tonun ortasına krem rengi bir ton olarak düşmesini çok tuhaf ve gülünç bulmuşlardı. Bu duygu içlerinde bir şimşek çakımı kadar hızlı geçiyordu. Çocuklar bu duygular

içerisindeyken, öğretmen Abdullah hakkında küçük bir açıklamada bulundu:

“Bakın çocuklar” dedi, “Abdullah da bundan böyle sınıfımızın bir üyesidir. Sizlerden O’nu sevmenizi ve O’nunla iyi bir arkadaşlık kurmanızı bekliyorum. Anlaşıldı mı?”

Çocuklar hep birlikte, yüksek bir sesle; “Anlaşıldı öğretmenim” diye karşılık verdiler.

Türkçe bilmediğinden, isminin anılması haricinde kendisiyle alakalı söylenenlerin hiçbirini anlamış değildi. Daha evvel annesi ve ninesi başta olmak üzere sağda solda, kimi kişilerden anlamadığı ve anlamak için bir ilgiye de sahip olmadığı üç beş kelimeyi duymuş olsa da, Türk diliyle ilk defa karşılaşıyor sayılırdı. Öğretmen sonra da Abdullah’a dönmüştü:

“Abdullah, çocuklar için söylediklerim senin için de geçerli, anlaşıldı mı?”

Abdullah, gene ismi dışındaöğretmenin dediğini anlamamış, ona sadece bakmakla yetinmişti. Öğretmen gördüğünden bu yana konuştuğunu duymadığı için, bir an Abdullah’ın dilsiz olabileceğini sandı. Şaşkınlığa benzer kısa bir duraksamadan sonra, Mızo’ya döndü:

“Mızo, Abdullah konuşabiliyor mu?” diye sordu.

Mızo; “Evet, ama o Türkçe bilmiyor” diye karşılık verdi.

Mızo daha önce babasından kırık dökük de olsa öğretmenin söylediklerini, şayet pek karmaşık değilse, anlayacak kadar bir şeyler öğrenmişti. Öğretmen hafiften öfkelenmiş gibiydi:

“Kürtçe dışında dil bilmiyor yani, öyle mi?”

“Evet öğretmenim.”

“O zaman dediklerimi sen O’na aktar. De ki, bu okuldaki çocuklarla iyi arkadaşlık kursun, onları kardeşleriymiş gibi sevsin.”

Mızo öğretmenin sözlerini güçlükle de olsa çevirip aktarınca, Abdullah’ın gözleri sevinçle parıldadı ve mırıldanır gibi hafif bir sesle “baş e” diyerek ve başını sallayarak karşılık verdi. Sıra yapılmaması gerekenlere gelince, öğretmenin sesi değişmiş, belirgin bir sertlik kazanmıştı:

“O’na de ki, artık Kürtçe yok. Unutmasın, burada da, evde de. Hızla öğrenmesi için her yerde Türkçe konuşacak. Türkçe dışında konuşursa ceza alacak, ona göre.”

Mızo, askeri bir buyruk havasına bürünen bu sözleri aktarırkende bir kazaya uğramamıştı. Ama son sözler, Abdullah’ı allak bullak etmeye yetmişti. Ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Bir sarsıntı geçiriyor gibiydi, hayır gerçekten sarsılıyordu. “Bilmediğim bir dili her yerde nasıl konuşacağım”diyordu. Kapkara duyguların hücumuna uğramıştı. O pek uğurlu gibi görünmeyen kelimenin her harfi zehirli birer oka dönüşüp kalbine, ruhuna saplanıyor, canını çok fena yakıyordu. Kanlı dişleri varmış gibi üstüne üstüne gelen duygularla baş edecek gücü bulamıyordu kendinde: “Bu Türkçe ve Kürtçe de nedir?” diye kendine sorup duruyor, ama bir cevabını bulamıyordu. Minik kalbi bir değirmen taşının altında ezilir gibi olmuştu. Elleri ve avuçlarına girmemek için hep kaçıp durduğu annesi ve babasına duyduğu özlem kendini öyle bir hissettirdi ki, o an onları görmekten daha fazla hiçbir şey isteyemez olmuştu. Bir de köydeki arkadaşlarını, en başta da Hasan’ı özlemişti. Hiç sevmediği, hep belasından kaçıp durduğu Cımo ve Mıho’yu bile

özlemişti. Öyle çok özlemişti ki, sanki çok uzun zamanlar ve diyarlar ötesinde kalmışlar gibi geliyordu kendisine. Dil konusundan sonra sıra giysilere gelmişti:

"Mızo, O'na deki, bu giysilerle bir daha okula gelmesin. Babası, buradakiler gibi O'na yakalık, önlük ve güzel bir pantolon alsın."

Mızo şu çevirmenlik işini gitgide daha iyi kavrıyordu. Çocukça tasasızlığı ve Kürtçenin kolaylığıyla son söylenenlere bire iki ilave ederek aktarıverdi. Abdullah kelimenin tam anlamıyla darmadağın olmuştu. İlk defa kıskıvrak yakalandığını, ele avuca alındığını hissediyordu. Öfkelenince gözleriyıldırımlar saçan annesinin üzerinde uyguladığı baskı bile bu denli ağır gelmemişti kendisine. Dün gece içinden geçenlerden hiçbirinin sebepsiz olmadığını düşündü. Gece boyunca içinden geçenleri tekrar tekrar hatırlamaya başladı. O an kalbinde açılmış yaranın verdiği acıdan ömrü boyunca kurtuluşu olmayacaktı. Altında korkunç bir belanın mayalandığı bir kırılma yaşıyordu. Öğretmenin arkadaşlık telkinlerine karşılık pek değişmemiş gibi görünen üzerindeki alaycı bakışlara artık aldırış ettiği yoktu. Düşüncesi gidip geliyor, sürekli dil konusuna takılıyordu:

"Niye ki, neden dilimi konuşamayacakmışım? Bendilimden başka bir dil bilmem ki."

İçinde oluşan yakıcı karmaşadan kurtulmak ister gibi bir an gözlerini öğretmenin sağındaki üst köşeye asılı, Atatürk diye bilinen askeri kıyafetler içerisindeki Mustafa Kemal'in büyük resmine dikti. Aynı adama ait farklı kıyafetlerde iki büyük resim daha vardı. Biri sağ, biri de arka tarafta asılmıştı. Sınıfın karşılıklı duvarları parlak kâğıtlardan oluşan bayraklarla süslenmişti. Sınıfın ders tahtası olan karatahtanın bir bölümü ve etrafı, üstünde harf ve kısa kelimelerin yazılı olduğu açık mavi, pembe,

beyaz renkli fişlerle donatılmıştı. Bu arada öğretmen, biri alfabe biri de Türkçe olmak üzere iki kitap ve bir defter getirip Abdullah'ın önüne koydu. Defteri açıp yazacağı ilk harfi göstermeye başladı. O gün ders saatinin bitimine kadar Abdullah'ın bütün işi A harfini yazmak olacaktı. Öğretmen, iki çizgi arasında ilk harfi nasıl yazacağını gösterdikten sonra gerisi O'na kalmıştı. Dikkatle takip ettiği öğretmen elini çekince hemen işe koyuldu. Bir uçtan diğer uca birkaç harf dizisi çizdikten sonra, elinin şaşılacak bir hızla bu işe alıştığını ve bunun kendisine gittikçe daha çok heyecan verdiğini görüyordu. Paydos vakti gelince öğretmen, Mızo üzerinden bir kez daha uyardı kendisini:

"Bundan sonra Kürtçe konuşmak yok, artık evde de Türkçe konuşacaksın."

Okul bahçesinden çıkıp kendi köylerinin yolunu tutarken, konuştukları tek konu buydu. Abdullah soruyor, Mızo kendince yanıtlar veriyordu.

"Neden ama, Kürtçe konuşsak olmaz mı yani?".

"Olmaz."

"Niçin olamazmış?"

"Olmaz da ondan."

"Ama neden?"

"Yasaktır çünkü."

"Neden yasaktır ki, nesi var dilimizin?"

"Bilmem ki, babam da öyle söyledi ve öğretmen ne derse onu yap dedi."

“Bilmeden nasıl konuşacağım ben bu dili ha? Babam zaten bilmiyor, annem de üç beş kelimecik biliyor, ama konuştuğunu da görmüyoruz ki. Nenem de yine öyle. Hem bilen olmayınca, kiminle konuşacaklar ki? Köyün çocukları da bilmiyor. Aha sen, okula gelene kadar bir kelime konuştuğunu gördük mü hiç?”

“Hayır, ama yasak olunca mecbur işte.”

“Şimdi biz mecbur olduğumuz için konuşacağız, öyle mi?”

“Evet, öyle.”

“Onların dilini konuşmasak, okul okuyamayacak mıyız yani?”

“Okuyamayız tabii, çünkü bizimki yasak.”

“Bu haksızlık ama, bilmeden konuş, olur mu öyle şey?”

Abdullah yazmaya başladığı ilk harften nasıl hızla öğrendiğini görmüştü. Ama dilini konuşamayacak olmasına da akıl erdiremiyordu bir türlü.

Gâvur dağlarının tepesinde duran ak bir bulut kütlesi batı ufkuna doğru usul usul ilerleyen güneşi arkasına almış, Amara köyünü kara bir gölgenin altında bırakmıştı. Yaz boyunca çöken cehennemi sıcaktan bunalan köy sakinleri, günün geç vaktinde de olsa gelen böyle bir gölge parçasını Allah’ın kendilerine sunduğu bir lütuf sayıyorlardı. Ruhlarını fıstık hasadı ve bağbozumunun heyecanı sarmıştı. Sabahın erken vaktinde, evde kalmak veya başka bir işle uğraşmak mecburiyetinde olanlar haricinde yediden yetmişe herkes kalkıp fıstık ve üzüm bağlarına gidiyor, akşama dek durup dinlenmeden bunaltıcı sıcaklar altında yılın ürününü topluyorlardı. Şimdi düşen kara gölgenin hafif serinliği altında birer birer eve dönerken, içlerinden birileri, ekseriyetle dini bütün olanlar, benzer gölge parçalarının bir sonraki günün veya günlerin

bütününde ya da daha uzun zamanlarında da olmasını diliyor, bunun için sahiden istekleri kabul görecekmiş gibi dua ediyorlardı. Köye beş kilometre uzakta olan Fırat nehri tarafından, sayıları belki de binleri bulan büyük bir kuş sürüsü, düşen bulut gölgesinden daha kara bir gölge gibi ve birden kopuveren şiddetli bir rüzgâr sesiyle, sahiplerinin eve döndüğünü gayet iyi bildikleri darı tarlalarına doğru gidiyorlardı. Şu kuş sürüsünün niyetinden bir şüphesi olmayan dini bütünlerden bazıları vardı ki, iş gelip Allah'ın her varlığa verdiği rızka dayanınca, şayet kendileriyle çok yakından alakalıysa, fikirleri hepten değilse de büyük çoğunlukla değişiveriyor, kuş sürüsünün tarlalarına hücumunu bir felaket, bir gazap olarak görüyor, bazılarının aslında tamı tamına küfür olan bedduası uzaktan bile duyulabiliyordu. Kulakları büyüklerinin bu sözleriyle dolan küçüklerin cephe açacakları düşmanları daha şimdiden belliydi artık. Bu düşmanlıkta helal et olarak aşılanan ganimetin çekiciliği, en silik gibi görünen çocukları bile harekete geçirmeye yetiyordu.

Arkadaşlarıyla birlikte okuldan dönmekte olan Abdullah'ın gözleri, bir kara fırtına gibi üzerlerinden esip geçen kuş sürüsünde kalmıştı. Büyükler gibi kuş sürüsünün nereye gittiğini o da iyi biliyordu. Daha dünün bu saatlerine kadar da ağırlıkla darı ve bamyanın ekili olduğu, sebze ve meyvelerin yetiştirildiği tarlalarda elinde bir tenekeyle kuş kovalıyordu. Köyün alt tarafına düşen kayalıkların üstündeki asırlık meşe ve dardağan ağaçlarının altında, çoğunun tarladan yeni döndüğü anlaşılan kalabalık bir çocuk grubu sevinçli çığlıklarla oyuna dalmıştı. Çocukların oyun oynadığını gören Abdullah, hele bir de gün boyu göğsünde biriken özlem varken, yerinde durur muydu hiç. Üstelik Hasan'ın da orada olduğunu biliyordu. "Haydi" deyince, diğer iki arkadaşı nasıl peşine verip koştuklarını anlamamışlardı bile.

Başında siyah bir kuşakla bağlanmış incebeyaz tülbendi, etekleri ayak bileklerine dek inen gül desenli fistanı, son derece diri, kuvvetli, etrafına azamet yayan uzun endamı ve elindeki bakracıyla artık hatırlanamaz olmuş eski zamanların hayata sevgiyle hükmetmiş ulu kadınlarını andıran Üveyş, evin elli adım ötesindeki sarnıçtan su almaya gidiyordu.Akşam yemeğini yapmak için bağdan eve herkesten önce dönmüştü. Sarnıcın başında su çekmekte olan bir grup kadın, niyetleri sarnıçtan su çekmekten ziyade, günün dolaşıma girmiş, el değmemiş, henüz taze olan konularını ve konu kahramanlarını çekiştiriyorlardı. "Bilmem kimin kocası şöyle şöyle becerikliymiş de, karısı işe yaramaz, pasaklı, bitlinin biriymiş; şunun oğlu babasına şunu söylemiş de, babası ve anası üzerine hiç gitmemişmiş, o da iyice azıtıvermiş ve elalemin başına bela olacakmış; bilmem kimin oğlu kimin kızına utanmadan şöyle kötü gözle bakmış da, ailelerin arasına kimsenin sezemediği bir soğukluk, hatta düşmanlık girmişmiş" ve daha neler neler. Biri de "Köyümüz hepten okullu oldu" diye girdi araya. Başka biri, "Evet ya, Üveyş'in oğlu da başlamış" dedi. Bir başkası, "Hasan'ın oğlu Sıddık, Mehmet'in oğlu Mızo, bugün de Üveyş'in oğlu Abdullah, kim bilir yarın başka kimler" dedi. Başka biri, "Böyle giderse köyümüzün cümlesi okullu olur vallaha" diye tamamladı.

Sözünün üzerine gelen iyi kadın misali, Üveyş'in gelmekte olduğunu görünce, tüm kadınların sesi kendiliğinden kısılıverdi. Kimisi kendisinden çekindiği için, kimisi de duyduğu saygı dolayısıyla önünden çekilip su almasına kolaylık sağladılar. Sarnıçtan suyu çekip çıkarırken, içlerinde ilerleyen yaşına rağmen merakından bir şey yitirmemiş, yüzünde çizgi değil de susuzluktan çatlamış toprak gibi derin çatlakların dolaştığı ince uzun boylu kadın,"Üveyş, duydum ki senin oğlan da okullu olmuş,

doğru mu kız?" diye sordu. Üveyş, oğlunun gün boyu gözlerinin önünden ayrılmış olmasına pek memnun olmamış görünüyordu:

"He ya Fatma ana, bizim Mehmet'in oğlu gitmiş ya, o da duymuş. Geldi tuttu babasının yakasını; bir tuttu ki, yiğitsen koparıver elini yakasından. Gönlü nazik ya babasının, O istedi diye karşı koyar mı hiç. Sabah kalkmış düşmüş Cibin yoluna, gidiş o gidiş."

Kara duygular yaymaya dünden hazır biri lafı ağzından aldı:

"Bunun kışı var, karı var, yağmuru var. Bu bebek halleriyle her gün sabah erkenden kalk, yürü ha yürü, ta Cibin'e kadar; akşam da kalk oradan, yürü ha yürü buraya kadar. Kurdu var, çakalı var; düşmesi, kaybolması var. Sahi ya Üveyş abla, başlarına bir bela gelir diye hiç korkmuyonuz mu?"

Bu meşum sözler üzerine, Üveyş'in gözleri birden kıvılcımlanıverdi:

"Ben ne bileyim kız, Allah'ın yazdığı ne ise o olur" dedi.

Bakracını kaptığı gibi evin yolunu tuttu. Kadınlarla yaptığı üç beş kelimelik sohbet ruhunda biriken günün sıkıntılarını hafifletmemiş, tersine artmasına sebep olmuştu. Eve varınca ne görsün ki; evin avlusu komşu tavuklarının istilasına uğramıştı. Hatta birkaçı haince evin kapısına dayanmıştı. Bu O'nu çileden çıkarmaya yetti. Arsız tavuklar O'nu çok iyi tanıyor ve başlarına gelecekleri biliyorlarmış gibi, gök gürültüsünden farksız gürleyişini duyunca, can telaşıyla sağından solundan kaçışmaya, bazıları da başının üstünden uçuşmaya başladı. Kapıldığı hiddetten gözlerinin her şeyi göremediğini bilen tavuklardan biri, başını öne doğru uzatıp, arkasından çaktırmadan, ama fişek gibi geçip gitti. Elbette tavukların sahibi olan kapı komşusu Xezo,

içinde beddua ve taze küfürlerin sıraya bir güzel dizildiği gürleyişi çok iyi duyuyordu. Ama karşılık verecek cesaret nerede…

Üveyş o günkü sıkıntılarının nereden geldiğini gayet iyi biliyordu. Hiçbir vakit Abdullah'ı gözlerinin önünden kaybetmek istemiyordu. Varsa Abdullah yoksa Abdullah, kalbinde Abdullah'tan başkası yoktu. Abdullah gözlerinin önünden kaybolsa başına bir şey gelir diye yüreği ağzına geliyordu. Nasıl bir sevgi, nasıl bir ilgiyle O'nu o güne getirdiğini bir tek o biliyordu. O'nun gönlündeki Abdullah nedense hiç büyümüyordu.Hep memesinde tuttuğu, kucağında taşıdığı, ufak ufak yedirerek beslediği, kendisinden hiç kopmamış, her şeyiyle kendisinin bir parçası olan, o ilk zamanlardaki bebek olarak görüyordu.

Yıllarca umutla bekledikleri ve gelecekte dal budak salacak ailenin soyağacı oydu. Tıpkı doğum sırasında bedeninde çakan şimşekler gibi, gecesi şimşekler, gök gürültüleriyle geçen 4 Nisan'ın gün doğumunda, güneşin ilk ışıklarıyla gözlerini hayata açtığında, dünyalar O'nun olmuştu. Bebeğinin ilk çığlığı ruhunun gökteki yıldızlarla birleştiği an gibi gelmişti. O'nu doğurmakla yeniden doğuşunu hissetmişti. Gözlerini hayata açan bir varlıkta yeni bir varlık olmuştu. Bu ulaştığı, tadı bambaşka, yeni, tanrısal bir duyumdu. Ruhunun haritasında büyülü bir değişim yaşamıştı. Bu bebek kendisinin ve ailesinin yeni yönü olacaktı. Ailenin arka günlerinde bir kör ocak hikâyesi duruyordu. Ama Abdullah, o ocağın hep yanan ateşi, sönmeyen ışığı olacaktı. Bu kör talih O'nunla son bulacaktı. Gerçi varlıklı bir bey ailesi değillerdi. Parayla dolu cüzdanları, sandıklarda sakladıkları altınları, önüne gelene dağıtacakları malları yoktu. Ama yine de bu ışık daha kuvvetli ışısın diye ne lazımsa o yapılacaktı. Bir anne yetmiyorsa, gerekirse ilave yeni anneler bulunacaktı. Nitekim öyle de olmuştu. Doğurduktan altı ay sonra ev işlerinin fazlalığından dolayı

bebeğine yeterince zaman ayıramadığını görünce, O'na bir değil, en az kendisi kadar sevgi dolu kalplere sahip iki bakıcı anne tutmuştu. Kendilerine Hz. Muhammed'i örnek alıyor, O'nun yolunda yürüyorlardı. Oysa Hz. Muhammed'in bile öz annesi haricinde sadece bir annesi olmuştu; üstelik çocuğu alıp uzak diyarlara götürmüyorlardı. Her iki anne de yanında yöresinde, gözlerinin önünde olacaktı. Ve bebeğini tuttuğu annelerin sütüyle değil, son damlasına kadar da kendi sütüyle besleyip büyütecekti. Hayatın şu kutsal gıdasından yana hiçbir kusuru yoktu. Sağlığı iyi, gücü kuvveti yerindeydi, göğüsleri karları erimeyen yüksek yaylaların kaynağı gibi sütle doluydu. Sütüyle bir Abdullah'ı değil, birkaç Abdullah'ı besleyebilirdi.

Böyle besleyip büyüttüğü Abdullah, şimdi yavaş yavaş elinden kayıp gitmeye başlıyordu. Gözlerinin önünden bir saat dahi ayrılmasına dayanamadığı bebekartık gün boyu gözükmeyecekti. Sebebi belki de yüzler ve binlerce kuşak öncesindeki genlerin yediği darbelere, ta o vakitlerde uğradığı tahribata kadar götürülecek öfke nöbetlerinin varlığı, bir de umduğunun tersi gidişatı durdurmayı bir türlü başaramamak, O'nu her vakit huzursuz etmeye yetiyordu. Bazen hiç yoktan bir sebep bile içindeki öfke patlamalarını tetiklemeye yeter iken,biricik varlığıellerinin arasından uçup gidecek, oalev almış duygularına söz geçirebilecekti?İşte buna ne yetecek gücü, ne de bir hazırlığı vardı.

Üzerlerine yağan gazaptan kurtulan tavuklar, saflarına yeni elemanlar da katarak tekrar bir araya toplanmış, avluya hücum için fırsat kolluyorlardı. Kaç zamandır onların derdinden ciğeri kararan Üveyş, niyetlerini bilmez olur muydu? Uslanmaz arsızlar yeni bir istilaya kalkışmadan, eline uzunca bir çubuk alıp, bu defa sesini pek yükseltmeden her birini bir tarafa kaçırttı. Bağdan gelirken, ekmek ve yemek yapımında kullanmak üzere getirdiği

çalı çırpıyı kucakladığı gibi, avlu duvarının sağ köşesine attı. Sonra yıkayıp bir ipe serdiği öteberiyi topladı; içeriye, yattıkları odaya götürdü. İç duvarı kireçle sıvalı olsa da, gösterişten yoksun ama rahat görünen bu oda dışında, kullandıkları başka bir oda yoktu. Evin tamamı üç bölümden oluşuyordu. Diğer iki bölümden biri hayvanlara ayrılmıştı. Onun da yarısı üçe bölünmüştü. Biri eşek, inek ve danaların kaldığı ahır, diğeri üç beş koyun ve keçinin konulduğu ağıl, kalan diğer yarısı ise samanlık olarak kullanılıyordu. Ortada olan en küçük bölüm ise ekmek ve yemeklerin pişirildiği ocağa ayrılmıştı. Kaldıkları oda ne küçük, ne de büyük sayılırdı. Bir yoksul köylü ailesinin yatma usulü hesaba katıldığında, şimdilik sıkışık da olsa herkese yetiyordu. Kesme taştan kalın bir duvarı olan oda, yaz aylarında hafif serin, kışları ise bir naylon parçasıyla kapatılmış pencerenin ve derme çatma tahta kapının sızdırdığı soğuk hava sayılmazsa sıcak sayılırdı.

Ezan sesinin yükseldiği, kuş cıvıltılarının azaldığı akşam vaktinde, baba Ömer haricinde bağdan dönen ev halkı avlunun kapısında birer birer görünmeye başlamıştı. Avluya en önde giren Havva, minik bedeninin altında kaybolduğu bir çalı çırpı yığını taşıyordu. Bedeninin kuvvetini aşan yükün ağırlığı altında iki büklüm olmuş, kan ter içinde kalmıştı. Havva, anneannesinin adını almıştı. Anneannesinin annesi bir Türkmen kızıydı. Anne tarafından gelen bu damarın kan ve isim taşıyıcısıydı, ama ruh bakımından babasına çekmişti. Yuvarlak, esmer, masum mu masum, dünya tatlısı bir yüzü vardı. Bir talih mi,yoksa talihsizlik mi bilinmez, annesinin hem ilk çocuğu, hem de ilk kızı oluyordu. Daha şimdiden annesinin ağırlaşan işlerine herkesten önce O koşuyordu. Annesinin evdeki eli ayağı olmuştu. Zeytin karası itiraz etmenin hiçbir belirtisi yoktu. Annesi otur dese oturur, kalk dese kalkar, öl dese ölürdü. Annesinin eline verdiği her bir işi kendisinden beklenmeyecek bir beceri ve çabuklukla yapardı.

Sırtındaki yükü yere atarken, uçları sarı kırmızı renkli, püsküllü bir iple bağlanmış saç örgüleri bir dal parçasına takılmıştı. Sırtüstü yükünün üstüne düşünce, kopan çığlığı annesinin göğsünü deldi. Annesi bir fırlayışta üstüne vardı. Dala dolanmış örgülerini çözerken, "Sana yüz kere gücünden ağır yük kaldırma demedim mi köpeğin kızı, ne hakkın var bana bunu yapmaya?" deyip, ensesine ateşten farksız bir tokat yapıştırmayı da eksik etmedi. Kızcağızın ağzından ıh bile çıkmamıştı. Annesinin bu tokadının sevgi tokadı olduğunu biliyordu çünkü. Annesi bir acı duymuştu ki, kendi çığlığından da acıydı.

Kucağında evin en küçüğü Osman'ı taşıyan Eyn, annesinin o günkü ruh halini daha bağdayken fark etmişti. Havva'nınki gibi bir tokadı henüz nasiplenmeden, sessizce gidip Osman'ı kapının önüne bıraktı. Gülsüm ve Mehmet hayvanları evin arkasındaki ağıla götürmekle meşgul oldukları için, orada ne olup bittiğini bilmiyorlardı. Henüz dört yaşında olan Fatma yerinde kalakalmış, hem annesine hem de ablasına üzülmüş bir yüz ifadesiyle bakıyordu. O ve Osman, henüz evin yükümlülüklerinden muaf oldukları için, altın günlerini yaşıyorlardı. Sevgi, ilgi ne varsa onlara gidiyordu. Yaksalar da, dökseler de hakları vardı. Köy yasasında onlar için henüz çizilmiş bir sınır yoktu. Altı yaşın üstüne çıkana kadar da arada bir hesapta görülmeyen birkaç tokat dışında kimsenin onlara bir şey diyeceği olamazdı.

Ama onlar için gösterilecek bütün sabır, yedinci yaşın daha ilk basamağında bitmiş olurdu. Kendileri kadar şanslı olmayan kimilerinin de daha erken biterdi. İşte o vakitten itibaren onlar için çocukluk dönemi sona erer, her biri koca birer adam veya kadın olur, daha oynamaları gereken onca oyunkendileri için geride kalmış birer anıya dönüşürdü. Bedenleri günbegün büyür, ama ruhları ve duyguları orada, artık özgürce uğrayamayacakları o oyun sahalarında kalırdı. Yedi yaşındaki bir çocuğun yetmiş

yaşındaki bir ihtiyar, yetmiş yaşındaki ihtiyarın da yedi yaşındaki bir çocuk olarak kalmasının hikâyesi böyle başlardı. Babası ve annesi pek sert olmayanlar,ki ağırlıkla buralarda bunlardan yok denecek kadar az olurdu veya beceri gösterip annesi ve babasından bir parçacık zaman çalmayı başaranlar haricinde kalanlar, artık girdikleri yeni büyüme,daha doğrusu büyümeme çağında o günleri bir daha asla bulamayacaklardı. Çocuk çocukluk oyunlarını doyasıya oynayamadığı için, büyüklük çağının oyunlarını da gereğince öğrenemeyecekti. Nasıl mı başlardı, şu kendi doğalarının tersi büyüme hikâyesi? Sözgelimi; önce içeriğini hiç bilmedikleri ve belki de ömür boyu bilemeyecekleri, sormave sorgulamayı akıllarına dahigetiremeyecekleri dine, dini ayinlere, ibadetlere alıştırılırlardı. Dini buyruklar ve değiştirilemez gelenekler babanın tanrısal hükmü altında yerine getirilmek istenen, itiraz edilemez katı kanunlara dönüşürdü. Baba ister o çoban olur; kırda, evde hayvanlara bakar, baba ister o çiftçi olur; tarlada, bağ ve bahçede çalışır; baba yat der yatar, kalk der kalkar, git der gider, gel der gelir. Sözün kısası, bütün hayatı babasının iki dudağı arasına sıkışır. Babanın isteklerinden artakalan bir parça zaman bulsa ne ala. Böylece çocuğun bedeninde oturan, onun bedeninde yürüyen baba olur. Görünen çocuk kalıbıdır, onun içinde ise kendisi dışında ailede hükmü olan herkestir. Kimilerinde bir parça anne de olurdu. HattaÜveyş gibi bir annenin olduğu bir ailede bazen dünya tam tersine dönerdi.

Ömer eve geldiğinde, karanlık olanca ağırlığıyla çökmeye başlamıştı. O'nun peşinden Abdullah geliyordu. Birlikte geliyor olmaları, O'nun da akşam namazı için camiye gittiğini gösteriyordu. Babasını camide görmüş, pek çok vakit olduğu gibi O'nun arkasında namaza durmuştu. Ev halkı akşam yemeği için baba ve Abdullah'ın gelmesini beklemişti. Sofrayı kurmak neydi ki! Sofra bezi çoktan yere serilmişti bile. Geriye öğütülmüş buğday

tanelerinin içinde olduğu ayran çorbasını herkesin eli yetişsin diye iki büyük tabağa doldurmak ve yanına da gılgıl dedikleri darı onundan yapılmış birkaç ekmek koymak kalıyordu.

Abdullah, Havva ile Gülsüm'ün arasında oturmuştu. Sofradaki yeri çoğunlukla ikisinin arasında olurdu. İkisine, bilhassa Havva'ya çok özel bir bağla bağlıydı. Gülsüm O'nu kucağında, Havva ise sırtında az gezdirmiş değildi. Gülsüm O'nun en büyük ablasıydı. Annesi yıllar önce, Üveyş daha babasıyla evlenmeden önce boşanmış, pek uzun olmayan bir zaman sonra da son nefesini verip toprakla buluşmuştu. Belki öksüz olmaktan, belki korkmaktan, belki de utanmaktan ağzı var dili yok; suskun, ağlamaklı, zavallı bir can gibiydi. Abdullah'ın hoşlanmadığı ve baktıkça içten içe üzüldüğü kötü yanı buydu. Havva'nın dünyaya gelmesiyle Gülsüm sadece bir kardeşe kavuşmamıştı, tez zamanda kendisine eşlik edecek bir arkadaşa da sahip olmuştu. Abdullah dünyaya gelince, ikisi bu defa Abdullah'ta bir olmuşlardı. Bakıcı iki annenin ilk yıllardaki görevlerini onlar devralmış, o zamandan bu yana her ikisi bir bakıma Abdullah'ın küçük anneleri olmuşlardı.

Abdullah, Havva'nın kendisine nasıl düşkün olduğunu çok zaman önce öğrenmişti. O doğduğunda Havva henüz dört yaşındaydı. İki yaş yukarı çıktığında,Havva artık bir abla olarak kendisiyle ilgilenecek kadar büyümüş sayılırdı. İkisinin arasında Eyn vardı. Üzerinde toplanmış olan ilginin yoğunluğundan olsa gerek, kendisini doğrudan ilgilendiren ilk kıskançlık nöbetlerini Eyn'de görmüştü. Birisi onu sevdiğinde, kucağına aldığında veya eline bir şeyler verdiğinde ilkin Eyn'nin düşmanca bakışlarına hedef olmuştu. Hatta ilk kıskançlık tırmalamalarını ondan yemişti. Eyn herkesin kendisini aşarak Abdullah'a gitmesine katlanamıyordu. Bu da O'nun minik pençelerini keskinleştirmeye, değdiği yeri bir köz parçası gibi yakmaya yetiyordu. Sonraki

yıllarda hafiften diner gibi olsa da,O'ndaki bu şedit duygununhepten yok olup gittiği söylenemezdi.

Ömer daha ağzına ikinci kaşığı alıyordu. Üveyş bir Ömer'e, bir Abdullah'a baktı. Duyguları yediği yemeğin tadını almasına izin vermiyordu. Önce dizinin üstünde yemek yedirdiği Osman'ı hedef alıyormuş gibi mırıldanarak söylenmeye başladı. Annesinin huyuna aşina olan çocuklar, ufaktan ufağa yükselen mırıltının sonunda nereye ulaşacağını tahminden ziyade çok kesin biliyorlardı. Kendileri için tatsız bir oyuna dönüşen anneve babalarının ağız dalaşı daha ağızlarının tadını kaçırmadan, kaşıklarını iştahla daldırdıkları çorbanın sonunu çabucak getirmeye çalışıyorlardı. Üveyş için her vakit mutlaka haklı bir bahane vardı:

"Ne olacak bu çocuğun hali şimdi. Sabahın köründe git, kurdun, çakalın gezdiği kör karanlıkta gel. Hayırlısı olsun dediğin bu mu?" dedi, Ömer'e dik dik bakarak.

Kimseden çıt çıkmadı.

"Babasının umurunda mı ki? Doğuran o değil, emziren o değil, niye kendine tasa etsin ki!"

Ömer hiç oralı olmadı, çorbasını kaşıklamaya devam etti.

"Ne kulağı duyar, ne bir ses verir. Konuştuğum bu sağır duvar sanki."

Elini hırsla duvara vurmuştu. Osman ve Fatma irkilmiş, dik dik annelerine bakakalmışlardı.

"Kör talih gelip gelip bir beni bulmuş. Sana rahat gün geçirmek yok demiş. Lanet gelsin böyle hayata da, böyle talihe de. Lanet gelsin, lanet gelsin!"

Üveyş sözlerini gittikçe sertleştirmeye başlıyordu. Ömer'in söylenenleri duymazlıktan gelmesi bir işe yaramıyordu. Sözler canını iyiden iyiye yakıyor, boğazına yapışan demir pençeden bir el gibi O'nu boğmaktan beter ediyordu. Sonunda dayanamaz hale geldi. Kendisinden beklenmeyecek bir sertlikle "Yeter artık Üveyş! Canımı aldın, ruhumu yedin, ne istiyorsun benden be! Bir gün ama bir gün bu boğazdan rahat bir lokma geçmeyecek mi yani?" deyip elindeki kaşığı yere çaldı. Başka da bir söz söyleyemedi. Hırsla kalkıp dışarı çıktı. Bir nefes aldı, tekrar içeri geldi. Gidip odanın sağ köşesinde serili minderin üzerinde oturdu. Cebinden tespihini çıkardı, başını önüne eğiptefekküre daldı.

Ömer, ataları Ocê diye bilinen soylu bir ailenin devamı olan bir babadan geriye kalmış tek evlat olarak, elli bir yaşını tamamlamak üzereydi. O günkü ömrüne kadar Üveyş haricinde kimseyle tatsız bir münakaşa yaşadığı görülmemişti. Allah'ın sakin, tövbekâr bir kuluydu. İçsel temizliğiyle örneği çok az görülen, her türlü haset vefesattan, hırs ve kinden, insan ilişkilerinden doğan dünyevi nahoşluklardan uzak, ağzında dua eksik olmayan, köy milleti içerisinde düşman gibi görülenler de dahil, kendisinden razı olmayanın bulunmadığı, nefsî manada oldukça küçük bir insan olarak bilinirdi. Pencerenin hemen kenarında, duvara monte edilmiş bir tahta parçası üzerinde duran kandilin içeriye hafiften akıveren havayla titreyen, oynaşan sarı ölgün ışığı Ömer'in yüzüne vuruyor, duvarda kendisinden birkaç kat büyük, kocaman bir gölge oluşturuyordu.

Ömer geri adım atınca, Üveyş'in sesibıçakla kesilir gibi kesilmiş ve daha yarım saat bile geçmeden sanki aralarında hiçbir münakaşa geçmemiş gibi odaya apayrı bir hava gelmişti. Evin her iki küçüğü, karınları bir güzel doymuş halde bir elden diğer ele koşuyor, bir annelerinin fistanını ya da tülbendini çekiştiriyor, bir babalarına koşuyor, ondan Gülsüm ve Havva'ya, sonra da gelip

Abdullah'a çatıyorlardı. Yatsı ezanı okununca Ömer, "Ya Allah" deyip ayağa kalktı. O'nun peşinden Abdullah da kalktı. Camiye gidip geldikten sonra, söz Abdullah'ın okulundan açıldı. Abdullah önce okul için lazım olan ihtiyaçları söyledi.

Babası; "İyi de, yarın önlük, çanta yetiştiremem ki" dedi, "bunun için Halfeti'ye gitmem gerek. İyisi mi yarın da sen böyle git. Yo yo, hani beyaz çizgili kahverengi bir kazağın vardı ya, dayının sana Nizip'ten getirdiği. İşte onu giy, annen sana bir de pijama giydirsin, olur biter. Öğretmen efendiye deki, kusurumuza bakmasın, biz onun söylediklerini getirene dek böyle idare etsin. Ona bu dediklerimi iyi izah et ha!"

Abdullah, evet manasında başını hızlı hızlı sallayarak yanıt verdi. Babasının ihtiyaçlarını itiraz etmeden kabul etmesine pek sevinmişti. Sonra da gün boyu kafasını karıştıran, ruhunda fırtınalar yaratan konuyla ilgili babasını soru yağmuruna tuttu:

"Öğretmen, bu konuştuğumuz dil var ya, işte ondan bahsetti. Gözlerini aha böyle böyle açtı. Dedi ki, o dili konuşmayacaksınız. Onu söyleyince, sanki elini boğazıma koydu. Ben öldüm sandım. Düşündüm düşündüm, bir şeycik anlamadım. Bu dilimizin nesi var baba? Neden kendi dilimizi konuşmayacağız?"

"Başka ne dedi?"

"Dedi ki, bu dil Kürtçedir, onun için olmaz dedi, çünkü yasaktır dedi. Konuşursan ceza alırsın dedi."

"Onlara göre öyle. O zaman sende konuşma."

"Ama baba, ben akşama kadar ağzımı kapatamam ki!"

"Sana ağzını kapat demedim ki. Öğretmen ne diyorsa onu yapacaksın."

“Öğretmen diyor ki, bir tek bizim dili konuşacaksın.”

“Öyleyse sen de onların dilini konuş.”

“Ama nasıl olur baba? Ben o dili bilmem ki.”

“Hiç sıkma canını, ufak ufak öğrenir gidersin.”

“Bu çok çok zor ama, hayatta o dili öğrenemem.”

“Bana güven, öğrenirsin, öğrenirsin. Daha iki hafta bile geçmeden çok şey öğrendiğini görürsün. Hem sen öğrenemezsen o okulu da okuyamazsın. Öğretmen niye öğretmendir? Çocuklara ders vermek için. Çocuklar niye ders görür? Öğrenmek için. Peki, kimden? Elbette öğretmenden. Demek ki öğretmeni dinlersen, onun dediklerini yaparsan, ne kadar hızlı öğrenirsen, öğretmenin de o kadar sever seni. Çünkü kim öğretmenini dinlerse, onun dediğini yaparsa, öğretmen de onu sever. Bunun başka türlüsü olmaz.

Öğretmenini birkaç gün evel de görmüştüm. Kör Nuri’nin dükkânından eşya alıyordu kendine. Daha ilk bakışta anladım. Çok iyi bir adam olduğu her halinden belliydi. Bana selam verdi. Benimle konuştu, nereli olduğumu sordu. İyi bir adam olmazsa önceden tanımadığı halde benimle öyle candan, öyle kalpten konuşur muydu hiç. Ve dün görmedin mi bizi nasıl karşıladı o candan kalbiyle. Sana bir tek Türkçe konuş, başka dil konuşma dediyse iyiliğini istediği içindir. Çünkü onların okul dili odur. Başka bir dili de kabul etmezler. Kocaman devlet onlar oğlum.”

“Kocaman devlet de, bir tek Türkçe mi konuşur?”

Ömer’in yüzüne acı bir gülümseme yayıldı:

“Evet, kocaman devlet de Türkçe konuşur.”

“O kocaman devlet Kürtçe de bilmez mi?”

“Bilmez oğlum, bilmez. Bilmek de istemez.”

“Neden ama?”

“Bunun nedenini sorma işte.”

“Hayır, bilmek istiyorum baba. Niye devlet Türkçe biliyor, Kürtçe bilmiyor?”

“La hawle wela! Çünkü devlet Türk’tür de ondan.”

“Niye Kürt değil, bir tek Türk?”

“Ne bileyim, Kürt değil işte. Böyle sorup durursan başımızı dertten derde sokar, evimizi de, köyümüzü de ateşe vermiş olursun. Sakın ha! Şimdi beni çok iyi dinle. Yeter artık, soru sormayı bırak. Sen istiyorum dedin, biz de aldık götürdük seni, öyle değil mi?”

“Evet baba.”

“Allah razı olsun, onlar da kabul etmiş oldular seni. Şimdi yapacağın tek şey var; öğretmeninin dediğini yapmak. Nasıl Müslim Hocayı dinleydiysen, onu da öyle dinleyeceksin. Nasıl Kur’an’ı, namazı ve namazın sözlerini öğrendiysen, onu da öyle öğreneceksin. Anlaşıldı mı?”

Abdullah evet diye başını salladı, ama kafası başlayan yeni soruların hücumundan kurtulamadı. Bu defa “Kürt nedir?” diye sordu. Babası, “Dili farklı olan herkes gibi bir insan” deyip geçiştirmeye çalıştıysa da, içini merakınkemirdiği bu çocuktan kurtulmayı başaramadı. Baba oğul konuşurken yataklar serilmiş, ikisi haricinde herkes yatacağı yere çekilmişti. Sessizce babası ve

kardeşini dinleyen Gülsüm'den başka çocuklardan uykuya dalmayan kalmamıştı. Akşam yemeğinden sonra sesi soluğu kesilen, Ömer ve Abdullah konuşurken sanki merak içerisinde sözün nereye varacağını bekliyormuş gibi suskun kalan, ama hayli yorgun görünen Üveyş, esnerken bir yükselip alçalan sesiyle bir bakıma Ömer'e "Nerede bulacağız onca gazı, kandili söndür de gel gir şu yatağa" diyordu. Çağrısı yerine ulaşmakta gecikmedi. Ömer, Üveyş'in içinden geçen sesi duymuş gibi dışarı çıkıp geldikten ve kandili söndürdükten sonra yatağa geçti.

Bütün bir aileye dört yorgan yetiyor, fazla bile geliyordu. Yorganlardan birini Ömer ve Üveyş, her gece iki koldan çiş baskınına uğrayan ve her sabah kurusun diye güneşe bırakılan küçük birini Osman ve Fatma, birini Gülsüm, Havva ve Eyn, birini de Mehmet ve Abdullah kullanıyordu. En arkadaki köşenin başını Ömer, en öndekini de Abdullah tutuyordu. Ömer yorganın altına girerken, akşam yemeğinde maruz kaldığı ağız kavgasını çoktan unutmuştu bile. Ve daha başını yastığa koyar koymaz uykunun gamsız dünyasına teslim olmuştu. Ruhu yol bilmez fanilerin dilinden gelecek zehirli oklara karşı doğal bir zırhla kaplı iken, hayat ortağı, çocuklarının anası, diyelim ki şuuru ve duygularından yükselen ateşin etkisi altında iken, ağzından kendisine doğru pek tatlı denmeyecek ve dengesi olmayan birkaç söz fırlayıp atmış, ne zararı olabilirdi ki. Akan suyun üstüne düşmüş, çabucak sönüveren küçük bir köpük parçası suyun akışına ne etki edebilirdiki?

II.

Güneş, pıhtılaşıp kararan bir kan gölünün içinden çıkıyormuş gibi kızıl bir ateş topu halinde yüzünü gösterirken, Nemrut'un tanrı, tanrıça ve kral heykellerinin doğudan ve batıdan sırtlarını dayadığı, belki de o heykellerin sahiplerine ait kutsal kemiklerin altında olduğu kırma çakıl kurganı, gökyüzünde asılı duran bir altın küre gibi parıldamaya başlıyordu. Gecenin sır perdesi yırtılınca, yeryüzü ışığın sıcak dokunuşlarıyla aşkla, şevkle soyunuveriyor, bedenini çırılçıplak gözler önüne seriyordu. Ne var ki, ilk ışığın dediği ve gün boyu kaldığı bu yerde, gizli saklı ne varsa açığa çıkmıyormuş. Güneş doğunca sırlar bir başka oluveriyormuş. Öldü, kayboldu, yok oldu denilen bir başka can olup çıkıyormuş burada. Bir tek toprağın içinde, altında değil, toprağa düşen ışık zerreciklerinde de varmış bilinmez sırlar. Taşı, toprağı, suyu, ışığı da bir başkaymış buranın. İlk tanrıçaların kutsal ülkesiymiş burası. Gidip oturdukları yerde çiçekler açar, ağaçlar yeşerir, serin pınarlar fışkırırmış. Pınarlar birleşip birleşip koca nehirler oluştururmuş. Bunlardan iki tanesi varmış ki, bütün ülkeyi baştanbaşa dolaşır, nice efsane ve destan toplayıp götürürlermiş çok uzak memleketlere. Çok uzun zaman sonra birinin Dicle, birinin de Fırat olmuş adı. Fırat'ın her damla suyunda bir gizem varmış. Kimi zaman ağlar, kimi zaman haykırır, kimi zaman şarkı söyler, kimi zaman da çığlık atarmış. Bazen aşk ve bereket suyu oluverir, bazen de önüne kattığı ne varsa alıp götürür, değdiği yeri viraneye çevirirmiş. Bu nehirlerin kıyısında, arasında nice köyler kurulmuş, kentler büyümüş. Gün gelmiş her yer ateş altında kalmış; köyler, şehirler yıkılıp yerle bir olmuş, insan kellelerinden kaleler yükselmiş, ceset ormanları oluşmuş, her yeri cehennem kokusu sarmış. Gün gelmiş yeni aşklar, sevgiler filizlenmiş, bağ bahçe meyve dolmuş, dağ etekleri, ovalar ve kıyılardaki cennet, eskisinden daha güzel yeniden geri gelmiş. Her ölmenin üzerinde bir dirilme, bir yeşerme boy vermiş. Çünkü bu topraklardaki ruhun çok derin kökleri varmış. Bedenler gider,

şekiller kaybolur, ruh az zaman sonra başka bir beden, başka bir şekil bulup gelirmiş.

Derler ki; hiçbir yazılı kaynakta bahsedilmeyen Âdem ve Havva'nın kayıp bir oğlu varmış. Özü ışıkmış onun. Ölümsüz tek oğulmuş. Habil ağabeyi Kabil tarafından öldürüldükten kısa bir zaman sonra, bu oğul annesi ve babasının bir kavgasına tanık olmuş. Annesi babasını, babası annesini suçlayıp duruyormuş. Kavgaya sebep olan konu sonunda gelip cennetten kovulma hikâyesine dayanmış. Âdem yasak meyveyi yemekten Havva'yı sorumlu tutuyormuş. Havva da Âdem'i ahmak, akılsız olmakla suçluyormuş. Konu yasak meyve ve cennet olunca, oğlanın gözü dört açılmış. İçi merakla dolmuş. Kavga sona erince, oğlan annesinin yanına varmış. Anne önce söylemek istememiş, ancak çocuk üstelemeye devam edince, söylemekten başka bir çaresi kalmamış Havva'nın. Çocuk hikâyeyi öğrendikten sonra içini bir dert, bir merak sarmış. Aşka tutulmuş, deli divane olmuş, günlerce gözü uyku tutmamış. Sonunda dayanamayıp cenneti aramaya karar vermiş. Çünkü bilirmiş ki, o cennet bulunmadıkça ne annesi ve babası, ne de doğan ve doğacak olan kardeşleri arasında süren kavga hiç son bulmayacakmış. Şayet annesinin dediği doğru ise, o cennet bu dünyadan başka bir dünyada değilmiş. Ve bir daha onları görmemek üzere annesive babasını bırakıp bir başına yollara düşmüş. Kızgın çöllere vurmuş, derya denizler geçmiş, dağları ovaları aşmış. Aradan yıllar, on yıllar, yüz yıllar geçmiş. İnsan soyu çoğalmış, dünyanın dört bucağına yayılmış, ülkeler tutmuş. Yeni belalar, savaşlar, sevinçler, aşklar türemiş. Ama o aramaktan bıkıp usanmamış. Günün birinde kendini Fırat'ın kıyısında, sert bir kavisin çizildiği yerde bulmuş. Kavisten yukarı doğru çıkan derin bir koyağın içine girmiş. Koyağı takip edip kayanın altında fışkıran ak köpüklü bir kaynağın başına gelmiş. Fokurdayan kaynağın sesi kendisine şiir gibi gelirmiş. Oturmuş

kaynağın başına, kendinden geçercesine yüksek kayalıklardaki kuşların, bülbüllerin, kızıl ayaklı, kınalı ve maviye çalan gri ve beyaz gerdanlı kekliklerin sesini dinlemiş. Üstünde sürüler halinde uçan güvercinleri ve gözleri keskin kartalları izlemiş. Kaç zamandır geldiği bu ülkede hep benzer kaynaklara, derin sulara, ırmaklara, nehirlere, bunların etrafını süsleyen, içinde her çeşit meyvenin olduğu bağlar ve bahçelere rastlamış.

Bu nefis ülkeye ayak bastıktan bu yan içi bir başka oluvermiş. Buranın anne ve babasının kovulduğu cennet ülkede olduğundan artık bir şüphesi kalmamış. Kaynağın başında günlerce dinlendikten sonra kalkıp kaldığı yerden yola devam etmiş. Gelmiş koyağın çatallanıp iki kola ayrıldığı yere. Ayrılan iki kolun sıkıca sardığı, üç yanı kayaçlarla çevrili, arka tarafı gittikçe genişleyen, meyvesinin bol olduğu sık ağaçlı bir düzlüğün üstüne çıkmış. Gövdesinin beş adam elinin kavrayamayacağı, kökü yardığı kayanın derinliklerine dalmış, başı göklerde ve gür yapraklı bir meşe ağacının altında oturmuş. Serin gölgede, kopardığı ince bir ot dalını dişlerinin arasına alarak uçsuz bucaksız hayallere dalmış. Hayallerinin en derin yerindeyken, birdenbire her tarafın kapkara kesildiğini görmüş. Kalkmak, hareket etmek istemiş, ancak başını dahi kımıldatamamış. Bu sırada bir damla ışık yaprakların arasından süzülüp gözlerinin üstüne düşmüş, beynini yakmış. Işığın içinde sadece kendisinin anlayabildiği şu mesaj varmış:

“Nihayet aradığın cennet ülkeyi buldun, şimdi de özünün kaynağına koşmalısın. Bir zaferle ışığı Tanrı’nın elinden almalısın. Bil ki, ışığı alıp getirmedikçe, cennet ülkeni bulmuş sayılmayacaksın.”

Çok uzun zamanlar sonra Amara’nın kurulduğu yer, onun tam da gelip hayallere daldığı ve ışıktan mesajı aldığı yer imiş. Kimileri mesajı okuduktan sonra ışığı alıp getirmek için yollara düştüğünü,

kimileri o anda bir parça ışık olup göğe yükseldiğini, kaynağa ulaştığını, sonra tekrar aynı yere indiğini söylemiş. Kimileri onun her anımızı gözleyen ışıkla yıkanmış kutsal bir ruh olduğunu, kimileri de onun bazen bir tohum olup babaların sırtında gezdiğini, oradan da kutsal annelerin rahmine yürüdüğünü, Zerdüşt, İbrahim, İsa ve Muhammed'in annesinin bu yüzden kutsal olduğunu söylüyormuş.

Şayet söylencede geçtiği gibiyse, ta o zamandan bu yana Amara köyünün üstünde kurulduğu yer, pek bir değişikliğe uğramamış görünüyordu. Kayaçlar aynı kayaç, altına ulaşınca köyü sağdan ve soldan iki kol halinde saran koyak aynı koyaktı. Gerisi yerleşime açıldıktan sonra yaşanması kaçınılmaz değişikliklerdi sadece. Eski orman yerinde birbirine sokulmuş bir ve iki katlı evler, kayaçlara kazılmış derin kuyu ve sarnıçlar, daha yukarılara çıkınca tarıma açılmış tarlalar, bağ ve bostanlar vardı. Arada bir zaruri ihtiyaçlar haline gelmiş ufak tefek eşyaları karşılamak haricinde, buranın şehir medeniyetiyle pek bir bağı yoktu. Binlerce yıl yaşandığı anlaşılan eski zamanlar aşılmış görünmüyordu. Burada zaman kendini tekrarlayarak sürdürüyordu sanki.

Nemrut'un başından aşağıya doğru dökülen ve yayılarak gelen gün ışığı, köyü hızla sarmaya başlıyordu. Köy her sabahki canlılığına çoktan kavuşmuştu. Tarlaya, bağa, bostana gidenler gitmiş, ekseriyetle küçüklerin oluşturduğu geride kalanlar ise bir cıvıltı, bir gürültü halinde, önlerine kattıkları hayvanlarıyla birlikte ağır ağır yukarı doğru çıkıyorlardı. Her iki arkadaşıyla birlikte köyün altındaki dereyi aşan Abdullah, köye son bir defa bakıp Cibin'e doğru yol almaya devam etti. Yaşadığı tedirginliği, ürkekliği hala aşmış değildi. İnsanın bir garip, bir tuhaf hali derler ya, öyle bir hal yaşanıyordu Abdullah'ta. Okul hakkında en ufak bir fikri yokken, arkadaşının okula gittiğini duyunca bunun apayrı bir

yenilik olduğunu fark etmiş, o anda da okullu olmaya karar vermiş, bunun için babasını bile hizaya getirmişti. Ama verdiği karar daha o saatten itibaren elini boğazına geçirmişbir kurt gibi ruhunu ve beynini kemirmeye başlamıştı. Oysa her iki arkadaşı, kendileri hakkında karar vermedikleri halde, sanki bu işin neticesini biliyorlarmış gibi çok rahat görünüyorlardı. Abdullah'ta akıldan üstün başka bir akıl işliyordu sanki: Sezgi. Tüm kışkırtıcı duyguların içinden doğduğu veya havada dolaşan görünmez belirtilerin gelip takıldığı bir ağ... Önce içine bir ışık doğar, sonra da aklın kara muhakemesi başlardı. Sezilen ama bilinmeyenin kapışmasında aklın gördüğü kara tablo mu, yoksa hissin ışığı mı üstün gelecekti ya da bu ikisinin içinden ve ikisinden de farklı bir şey mi doğacaktı, yoksa küçük bir duygu kıpırtısıyla durgun zamanın mayalanma çağı mı geliyordu? Onun da bilinebilir bir yanı yoktu.

Okulun bahçesinde göründüklerinde, tüm bakışlar üzerlerine, çoklukla Abdullah'ın üzerine çevrilmişti. Gerçi bu defa üzerinde entari yoktu, ama gene de bu, çocukların O'nu yabancı olmak dışında kendilerinden aşağı, hatta kusurlu bulmalarına engel olmaya yetmiyordu. Abdullah, üzerindeki bakışların anlamını anında fark etse de, yapacağı hiçbir şey yoktu. Çocuklar okul andı için sıraya giriyorlardı. Öğretmenin isteği üzerine Abdullah,Mızo'nun bulunduğu sıraya geçmiş, O'nun arkasında saf tutmuştu. Öğretmen zaferlere alışkın bir general edasıyla gelip önlerinde durdu. Gözlerini öğrencilerin gözlerine dikip, "Günaydın çocuklar" dedi. Abdullah dışında herkes askerce bir sesle karşılık verdi. Abdullah, 'sağ ol' kelimesinin anlamını ilk teneffüste Mızo'ya sorarak öğrenecekti. Öğretmenin yüksek sesle; "rahat, hazır ol!" diye verdiği komutlar, tüm çocukların el ve ayaklarını tek bir el ve ayakmış gibi hareket ettiriyor, yankısı köyün en ucundaki eve kadar ulaşıyordu. Sıra öğrenci andını okumaya gelince, bu işte

deneyim kazanmış bir çocuk öne geçti. “Türk’üm, doğruyum” ile başlayıp, “varlığım Türk varlığına armağan olsun” ile bitirdi. Onu bir geriden takip eden çocukların sesi, kışlada törene geçmiş bir asker kıtasının etrafı inleten sesinden aşağı kalmış değildi. Tek fark, buradaki sesin çocuklara ait olmasıydı. Hatta çocukların daha bir hevesle bağırdıkları görülüyordu. Abdullah bağırarak söylenen sözlerin anlamını bilmediği için haliyle tekrarına da katılmamış, ağzı açık öylece dinlemekle yetinmişti. Bir ara bu törenin camideki namaz düzeniyle benzer kimi yanlar taşıdığını hissetmiş, ancak bağlantının karmaşıklığı sebebiyle aklı ve bilgisi derine dalmasına yetmemişti. Biri Arapça, biri Türkçe olan bu iki dilin,kendi dilinden ayrı söyleniyor olmak dışında, camideki Allah ile okuldaki devletin birbirinin devamı olduğunu, birinin diğerine dönüştüğünü, birinin bir yerde bıraktığı boşluğu diğerinin doldurduğunu, o gün içinde kıpırdamış olan o ufacık duyumun ta o zamandan şaşılacak şekilde buna işaret ettiğini çok uzun yıllar sonra anlayacaktı.

Andın okunuşu bitince, herkes sınıflara hücum etmişti veya her iki sınıfa. Öğretmenin isteği üzerine, Abdullah ilk sırada yerini almıştı. Mızo O’nun arkasındaki sırada duruyordu. Sıddık ise Abdullah gibi yan taraftaki ön sırada yerini almıştı. Öğretmenin her üçüne dair peşin bir hükmü, özel bir niyeti yoktu. Onları önde tutmaktaki gayesi, verdiği derslere hızla adapte olmalarını sağlamaktı. Abdullah’ın o gün de önlüksüz gelmesine ses çıkarmış değildi. Çünkü istediğinin bu köylerde bir günde, hatta birkaç günde temininin imkânsız olduğunu biliyordu. Bu sebeple önlük, giysi konusunu açmaya lüzum görmedi. Derse geçerken, ilkin gelip Abdullah’ın üstünde durdu. Önündeki defteri kendine doğru çekip, dünkünden farklı yeni bir harf gösterdi: Alfabenin ikinci harfini. Öğretmen harfi çizmekle uğraşırken, el ve yüzünden Abdullah’ın üstüne hoş bir sabun ve lavanta kokusu yayılıyordu. Kimi

çiçeklerden yayılan kokuya benzese de, böylesine nefis olanını ilk kez soluyordu Abdullah. Öğretmenin kendisi için uğraşan eli, sevecen bakışları ve ondan yayılan hoş kokunun etkisiyle olsa gerek, Abdullah'ın içindeki korku bir ölçüde dağılmış, kendini ona bir adım daha yakın hissetmişti. Babasının dün akşam kendisine dediklerini de hatırlayarak, bu kez öğretmenin gösterdiklerine daha bir şevkle asılmıştı. Birinci sayfa, ikinci sayfa derken, öğle paydosuna kadar beşinci sayfayı da doldurmuş, daha şimdiden önceki gün yaptıklarını çoktan aşmıştı. Üstelik bugün gel, git, al, ver diye en az beş altı kelime Türkçe de öğrenmiş, düne göre daha zengin bir kelime dağarcığına kavuşmuştu.

Öğle paydosunda köyün çocukları bir saat sonra tekrar dönmek üzere çekip evlerine giderken, her üç arkadaş okul bahçesinin karşısındaki zeytinliğe geçip, geniş ve uzun dalları olan yüksek, gür yapraklı bir zeytin ağacının altında oturdular. Bundan böyle bu zeytin ağacı ve daha ötedeki fıstık ağacı, gelip altında yemek yedikleri, dinlendikleri yer olacaktı. Sabah okul yoluna düşerken, içinde yiyeceklerini birleştirdikleri eski yamalı bir çıkın vardı yanlarında. Tıpkı tarlada çalışırken öğle yemeklerinde yaptıkları gibi, çıkını açıp kuru ekmek, üç beş parça peynir ve iki yumurtadan oluşan yemeklerini yemeğe başladılar. Abdullah ve Mızo'nun annesi bonkör davranmış, peynirin yanına birer tane de yumurta katmışlardı. Abdullah kendi payına olan yumurtayı soyup parçalara bölmüş, peynirin yanına bırakmıştı. O'na bakan Mızo da aynını yapmıştı. İkisi de arkadaşlarının yumurtaları kendine ait saymadığından onlara el uzatmayacağını bildikleri için, paylaşımın yolunu yumurtayı parçalara bölerek açmışlardı. Tarlada çalışırken de, herkese yetecek yumurta olmayınca hep böyle yapılırdı zaten. Çekildikleri yerde yemeklerini yerken, gelip geçen köylülerin acayip görünen ya da kendilerine öyle gelen bakışlarından etkilenmemek ellerinde değildi. Sıddık bu rahatsız

edici bakışların altında eziliyor, duyguları yetim, kimsesiz, kenara atılmış çocukların duygularına dönüşüyordu. Abdullah ve Mızo'nun da ondan aşağı kalır yanı yoktu. İnsanın etine dişlerini geçirir gibi acı gelen bu bakışlarla daha fazla karşılaşmamak için yüzlerini öbür tarafa çevirdiler. Yine de ayak sesleri her geldiğinde, o ayak sahipleri sanki kendi yollarında geçip gitmiyorlar da, üzerlerine gelip bedenlerini çiğniyorlarmış gibi bir duyguya kapılıyorlardı. Bu duygular içerisinde haliyle yediklerinin bir tadı kalmıyordu. Baskın gelen bir duygunun diğer duyuları nasıl etkisiz kıldığını yaşayarak öğreniyorlar, okulun kendilerine verdiği derslerden biri de bu oluyordu. Son lokmalarını yutuyorlardı. Ezan sesi yükseldi. Adullah bir Sıddık'a, bir Mızo'ya baktı:

"Haydi, gidip namaz kılalım" dedi.

Sıddık, "Ben namaz kılmayı bilmem ki" dedi, isteksizliğini saklamaya çalışarak.

Abdullah, "Bir şey olmaz, çok kolay" dedi, "ben sana gösteririm, hemencecik öğreniverirsin. İnanmıyorsan Mızo'ya sor, O sana söylesin."

Mızo, "Evet, evet" diye doğruladı O'nu. "Bana da babam değil, Abdullah öğretti zaten. Ma namaz öğrenmek ne ki."

"Öyle diyorsun da, ama babam namaza kalkarken, böyle sessiz sessiz bir sürü laf ediyor. Namazı bitene kadar dudakları hiç durmuyor, ha böyle böyle gidip geliyor. Onca sözü bir günde ben nasıl öğrenirim?"

Araya Abdullah girdi:

“Her bir sözü bir günde öğrenmen gerekmiyor ki, önce niyet et yeter. Müslim Hoca da öyle diyor. Diyor ki, siz niyet ederseniz, söz bilmeseniz de Allah kabul eder. Çünkü her şeyin başında niyet geliyormuş.”

“Ya, şimdi ben söz bilmesem de, namaz kılarsam olur mu yani?”

“Neden olmasın?Tabii ki olur, sen benim yaptıklarımı takip et yeter. Hem sözler de çok kolay, sana hepsini bir günde öğretirim. Dur hele, bana bak, aha böyle yap.”

Elini göbeğinde birleştirip ona nasıl duracağını, nereye bakacağını, nasıl eğilip secdeye gideceğini gösterirken, sahiden namaz kılıyor gibi prova yapıyordu. Sıddık, Abdullah’ın yaptıklarını tekrarlayınca, bu işin sandığından da kolay olduğunu gördü. Geriye ezberlenmesi gereken sözler kalıyordu. Prova ederken, Abdullah’ın söylediği giriş sözlerini daha şimdiden ezberlemişti bile. Annesi, babası ve onun gibileri, günün birkaç vaktinde, gözlerinin önünde namaz kılarken, bir bakıma onu bu ilahi oyuna çoktan alıştırmışlardı. Üstelik bu oyunun oynadıkları diğer oyunlar gibi eğlenceli bir tarafı da vardı. Abdullah, “Haydi gidelim o zaman” deyince, üçü birden fırladı.

Mimarisinden ve dış cephedeki kabartmalardan bir zamanlar kilise olduğu anlaşılan camide sadece üç beş ihtiyar vardı. Üç miniğin gelip koca adamlar gibi abdest aldığını ve camiye girdiğini görünce, gözlerine inanamamışlardı. O güne dek bu köyde bu yaştaki çocukların gelip camide namaz kıldıkları görülmüş değildi çünkü. Çocukken elbette kendilerinin de namaz niyazları vardı, ama bu yaşta olanlarını ilk kez görüyorlardı. Çukura kaçmış gözlerinde, işlediği nice günahın ardından duyduğu pişmanlıkla su yüzüne çıkmış acıların okunduğu sarı benizli ihtiyar, kendi

kendine, “Şu ilahi varlığın hikmetine bakın, bu küçücük kalpleri nasıl da bir yapıp hakkın evine koşturuvermiş” dedi. O an tarlalarda, fıstık bağlarında, bostanda dünyalarını kurtarmak için sabahtan akşama kadar durmadan çalışanlar gibi bir derdi kalmamıştı ihtiyarın. Tek derdi, hesap gününde Allah’ın huzuruna günahlarından arınmış halde çıkabilmekti. Günahlarından kurtulursa hangi yolun açılacağını biliyor veya bildiğine inanıyordu. Geceleri başını yastığa koyduğunda, ölümsüz hayatın vaat edildiği bakireler bahçesi gözlerinin önüne geliyor, bu şekilde tasavvur ettiği öbür dünyanın tek bir düşüncesi bile yüreğini galeyana getirmeye yetiyordu.

Toprağın altına girmeye sayılı günleri kalmıştı, ama erkekçe düşünmek kendisine haz vermeye devam ediyordu. Vaktinde cennet saydığı bu dünyada kendisine düşen ilk nimet, annesi ve babasının hangi taşın altında kaldığı, cesetlerini hangi kurdun kuşun yediği bilinmeyen bir Ermeni kızı olmuştu. Sonradan bir huri kadar güzelleşen bu kızda, nedense aradığı mutluluğu bir türlü bulamamıştı. Bu sebeple akla gelmedik kötülüklere başvurmuş, başına türlü belalar gelmiş, içi içini yemiş, ruhu dermansız dertler ve kederlere gark olmuş, ruhen ve bedenen tükenme noktasına gelince kendini tamamen Allah’ına adamaya karar vermişti. Şimdi baktığı her şeyde bir Tanrı hikmeti, bir Tanrı kudreti görüyordu. Çocuklar camiden çıkınca, harekete geçen merakıyla baş edemedi:

“Durun çocuklar durun, siz kimlerden oluyorsunuz?”

İhtiyar, Türkçe konuştuğu için ona Mızo cevap verdi:

“Dede, biz Ömerli köyündeniz.”

“Neee?”

“Ömerli köyündeniz, Ömerli.”

“Öyle mi? Ne işiniz var burada sizin?”

“Buraya okul okumaya geldik dede.”

“Haaa, iyi iyi, hoş geldiniz, de haydi gidin, okulunuza gidin.”

Okulun ikinci öğünü, Abdullah’a nispeten daha rahat gelmeye başlamıştı. Çizdikçe parmaklarındaki becerinin farkına varıyor, parmaklarının altında şekillenip çoğalan harfin gizemi çözüldükçe kendine güveni artıyor, iç sesinin verdiği güçle üzerindeki bakışların çökerten etkisini daha rahat karşılayabildiğini görüyordu. Bir ara öğretmen yanına geldi, önündeki deftere bakıp tekrar yerine gitti. Sonra bir daha gelip baktı. Gülümseyerek elini başına vurdu, hafiften bir iki okşayıverdi ve tekrar yerine döndü.

Abdullah, içine işleyen sıcacık okşayışın parmaklarındaki beceriden doğduğunu anlamakta zorlanmamıştı. Paydos vakti yaklaştığında, öğretmen bir kez daha Abdullah’ın masasına gitti. Defterini eline aldı, defteri açıp birden sekize kadar sayfa çevirerek, o gün yazdıklarını herkese göstermeye başladı:

“Bakın çocuklar” dedi, “Abdullah bütün bunları bugün yapmış, görüyor musunuz? Bakın bakın, iyi bakın, gördünüz mü? Bütün bunları bugün yapmış. Dünü saymıyoruz, daha bir günü dolmuş, bir günü. Ama şu yaptıklarına bakın. Abdullah’a bakıp nasıl çalışmamız gerektiğini anladık mı şimdi?”

Tüm çocuklar tek bir ağızdan, “Anlaşıldı öğretmenim” diye bağırdılar.

Anılankendi isminden başka bir söz anlamadığı halde, öğretmenin o günkü başarısından bahsettiğini gayet iyi biliyordu Abdullah.Öğretmenin jestleri, mimikleri her şeyi anlatmaya

yetiyordu. Öğretmeninden bundan daha iyi bir iltifat alamazdı. Dünden beri süren o ezik duygu yerini yavaş yavaş gösterdiği başarının çocukça kıvancına bırakıyordu. Evin dışında, yabancı bir yerde ana babanın desteği olmadan da varlık gösterdiğini görüyordu. Bu, tadı damağından çıkmayacak yeni bir ruh haliydi. Sanki ruhuna sihirli bir el değmişti. Daha önce bu şekil duyguları hiç tatmamıştı. Öyle görünüyordu ki, bu duygularla içinde ne kadar hüner varsa gün gün açığa çıkmaya devam edecekti. Bunun nasıl bir ilgi yarattığını görüyor ve bu da pek hoşuna gidiyordu. İnsandan saymayan, hor bakan pis bakışların etkisinden kurtulmanın başka bir yolu da yoktu zaten. Henüz bir isim koyamayacağı başarma duygusunun bir tohum olarak ruhuna ekilişi tahakkuk etmişti ya, er ya da geç bunun filizlenip yayılışını da görecek ve bu çok belalı da olsa vazgeçemeyeceği bir tutkuya dönüşecekti.

Girdiği yazı ve yeni söz yolunda kendine rahat vermek bilmiyordu. Tüm uğraşı, eğlencesi, arkadaşı, önüne konulan derslere çalışmak olmuştu. Sadece bir iki defa Hasan ile gizliden buluşmak dışında, baba ve anasından çaldığı oyun zamanlarını bile çalışmaya vermişti. İlk haftadan sonra günde yazdığı harf sayısını ikiye çıkarmıştı. İkinci ayın birinci haftasında aldığı fişlerin de katkısıyla heceleyerek bir kelimeyi yazacak seviyeye ulaştığında, kendini bir keşfin mucidi kadar mutlu saymıştı. Bu arada öğrendiği Türkçe kelimelerin sayısını günden güne arttırıyor, şayet anlatılmak istenen pek karmaşık değilse, anlayacak ve karşılık verecek kadar ilerleme gösteriyordu. İkinci ayın ilk iki haftasını geride bıraktığı bir gün, öğretmen, beklenmedik bir anda, “Abdullah, kalk tahtaya” dedi. Abdullah harf ve hece yazmak için çıktığı günlerden bir gün olduğunu zannetmişti önce. “Adını ve soyadını yaz tahtaya” diye gelen komutu duyunca, işin rengi bambaşka oluvermişti. Ne demekti

bu? Birden fazla kelimenin yan yana getirilmesi demekti. Bunun düşüncesi bile O'nu ürkütmeye yetmişti. Bir anda dizlerinin titrediğini fark etti. O güne kadar gördüğü en zor sınavla karşı karşıya kalmıştı. Adını yazma işinin ne kadar zor bir şey olduğunu yeni yeni fark ediyordu. Adını tahtaya nakletmek, bir dağı aşmaktan daha zor görünmeye başlamıştı. Öğretmenin bu buyruğunu yanlışlıkla duymuş olmayı ne kadar da çok istiyordu. Mecbur, söyleneni yapmaktan başka çaresi yoktu. Onca kara bakışın altında, göğüs kafesi kalbinin şiddetli darbeleriyle dövülürken, çıktı kara tahtanın önüne, aldı eline beyaz tebeşiri ve içinde heceleyerek usul usul yazmaya başladı. Abdullah Öcalan cümlesinin son harfine geldiğinde, bütün dünya O'nun olmuştu. Bu O'nun için unutamayacağı gerçek bir zafer olmuştu. Sevinçten ışıldayan kara şehla gözleri herkesi etkisi altına almıştı.

Zaferini ilk kutlayan öğretmen oldu: "Çocuklar, hep birlikte Abdullah'a güçlü bir alkış" deyince, sınıf alkışların sesiyle inlemeye başladı. Kötü bakışlarından vazgeçmeyen ve her fırsatta laf atıp duranlar bile daha önce yaptıklarını unutmuş, alkış tufanına katılmaktan geri kalmamışlardı. Okula başladığı ilk günden itibaren dikkatini Abdullah'tan eksik etmeyen öğretmen, o günden sonra O'na olan ilgisini daha da artırmıştı. Yarıyıl tatilinin yakınlaştığı bir gün, öğretmen, öğle yemeği vaktinde onu evine davet etti. Abdullah heyecandan adeta nefessiz kalmıştı. Niçin çağrıldığını biliyor olmasa da, kötü bir sebepten olmadığından emindi. Okulun hemen yanı başındaki eve vardıklarında öğretmen; "Abdullah, seni niçin çağırdığımı biliyor musun?" diye sordu. Abdullah;"Hayır öğretmenim" dedi, masum ve saygı dolu bir ifadeyle öğretmenin yüzüne bakarak. Öğretmen gülümsedi, sıcacık elini O'nun başında dolaştırdı:

"Seninle birlikte bir yemek yiyeceğiz, kabul mü?"

Abdullah bir an kalbinin duracağını sandı. Yüzü kulaklarına dek kızardı. Tanrı'ya yakın yerde duran koca öğretmenle karşılıklı oturup yemek yemek ha! Hem de bu minnacık haliyle. Duyduklarına inanamıyordu. Öğretmen, Abdullah'ın şaşkınlığını fark etmekte gecikmedi. Tekrar elini başında dolaştırıp, "Gel, sofrayı hazırlamakta yardım et bana" dedi. O gün hem de şu kıtlık, yokluk zamanında köylünün biri cömert davranmış, ancak nazarlarında yeri pek yüksek olan, saygı duyulan, aziz görülen kişiye ikram edilecek bir horoz kızartmıştı. Yanında da tereyağlı, şehriyeli altın sarısı bir bulgur pilavını getirmişti. Eve yeni getirip bıraktığı, üstünde tüten buhardan ve yayılan nefis kokudan anlaşılıyordu. Başka bir köylünün öğretmene daha önceden hazırlayıp getirdiği acı biber turşusu da sofrada yerini alınca, geriye tadına varmak kalıyordu. Abdullah iki tadı bir arada alıyor, damağındaki lezzet ruhuna, ruhundaki lezzet damaklarına akıyor, bu iki tadın karışmasından daha önce hiç bilmediği bir duyuma, giderek şekillenen yeni bir duyguya ulaşıyordu. Oluş halinin başlangıcındaki ruh tarlasına özsaygı tohumu serpiştiriliyor, yukarı doğru bakan benlik oluşunun ilk taşları döşeniyordu.

Üst üste durmuş pamuk yığınlarını andıran ak bulut parçaları, gittikçe koyulaşan kurşuni bulut kütlelerinin hücumuna uğruyor, yere sinsice yaklaşan bir kütle kara diliyle ucu Fırat kavisinin başından çıkıp köyün kuzeyine doğru uzanan sırtları yalamaya başlıyordu. Üç gün evvel yağıp her tarafı beyazlara bürüyen kar şiddetli yağmura dönüşünce, bir önceki günün beyazlığını silip süpürmüş, köyün derin kuyu ve sarnıçlarını taşırmış, etraftaki kayalıkları su birikintileriyle doldurmuş, kuzey ve güneyden iki kol halinde köyü sarmış olan dereleri korkunç gürültüler çıkaran delice bir coşkunluğa sürüklemişti.

Elinde bastonu, başında krem rengi beresi ve dudaklarının arasında evirilip çevrilen dualarıyla camiden çıkan bir ihtiyar,

bitkin ölgün adımlarla eve gidiyordu. Taşları yıpranmış, sararmış sokak duvarının önünde, kuyruğunu bacaklarının arasına almış, kaburgaları sayılacak kadar dışarı çıkmış çelimsiz bir köpek umutsuzca ihtiyara bakıyor, ondan kendisine bir zarar gelmeyeceğini biliyor gibi yerinden kımıldamaya lüzum görmüyordu. Çıplak ayakları ve incecik entarileriyle havanın keskin soğuğuna aldırmadan dışarı çıkmış beş on çocuk etrafı cıvıltılar içinde bırakıyor, sarnıçlardan su taşıyan üç beş kadın, onların arasından, ama onları sanki hiç fark etmiyor gibi geçip evlerine gidiyorlardı. İki katlı bir evin avlusundan yükselen bir kadın çığırtısı karşıdan gelen diğer bir çığırtıyla karşılık buluyor, üç beş dakika coştuktan sonra tekrar sessizliğe gömülüyorlardı.

İkinci Dünya Savaşı geride kalalı on iki yıl olmuştu, ancak etkisi şiddetini hala korumaya devam ediyordu. Her tarafa, bilhassa yoksulun yanı yöresine çöken kıtlığın acımasız ağırlığı bir türlü hafiflemek bilmiyordu. Köylünün kendi eli, tarlası, alın teri, evinin önünde beslediği üç beş hayvanı olmasa, topunun açlıktan kırılıp gitmemesi için bir sebep yoktu. Dışarıdan adının hatırlanması bile insanın yüreğine türlü korkular salan devletten mi yardım göreceklerdi? Tövbe… Devlet tek bir gün bile ellerindeve avuçlarındakini de alıp götürmediyse, yüzlerini Allah'a çevirip minnetle şükrediyorlardı. Kimi zaman bir felaket halini alan böcek ve şu illet kuş sürülerinin de katkısıyla bir önceki yıl gibi bu yıl da mahsulün pekiyi olduğu söylenemezdi. Fakat yine de kimi evlerde kırk yılda bir de olsa ekmek ve yemeklerde kullandıkları buğdaya rastlanabiliyordu artık. Bu, iyi gidişatın varlığına işaretti. Bu yıl gökyüzü bereket dolmuş, kar ve yağmur olup aşağıya iniyordu. Böyle giderse seneye şanslı çocuk sayısı artacak, buğday ekmeğinin yüzünü daha fazla göreceklerdi. Dışarıdan bir yerlerde tohumluk buğday bulup getiremezlerse, kendi aralarında ufak ufak paylaşıp ekerek, birbirine ödünç

vererek çoğaltacaklardı. Köylülerin birkaç gün evvel kendi aralarında konuştukları konu buydu.

Ocakta, sac üzerinde, hem de buğday ununda yufka ekmek pişiren Üveyş'in yüzü ateş ve dumanın etkisinden kızıla dönmüş, geniş alnında duru ter damlacıkları birikmişti. Kalan son birkaç yumakla uğraşırken, kendisine yardım eden Havva, elinde beyaz bir torbayla yanından kalkıp az bir zaman sonra gelecek olan hayvanların yemlerini hazırlamak için samanlığa gitti. O çıkınca, gözünü sıcacık ekmeğe diken Fatma iyice yanına sokulmuştu. Belli ki az önce eline verilmiş olan ekmek parçasına doyamamıştı. Ekmeğe sabitlenmiş gözleri bir parçacık daha koparmanın ateşiyle dolmuştu. Annesi O'na şöyle bir bakıp, yüzünü tekrar açmakta olduğu yumağa çevirdi. Fatma'nın gözü ne annesinde, ne de açmakta olduğu yumaktaydı. Gözleri, üstünde yer yer siyah kabarcıkların olduğu geniş ve incecik açılmış, insanı bayıltacak, öldürecek kadar güzel bir koku salan sıcacık ekmekteydi. Şayet kısacık bir süre sonra öncekinden daha büyük bir parça elde edemezse, kahrından kesin ölecek gibi bakıyordu. Annesi, ekmeği sacın üstüne çekip tekrar O'na baktı. O'nun ekmekte kaybolan bakışlarına dayanamadı. Bir kayadan daha sert görünen tabiatı birden eriyip gitti:

"Ne bakıyorsun öyle kızım" diye sordu.

Fatma ekmeğe bakmıyordu. Ekmeğin ta kendisi olmuştu. İrkilmedi, sağa sola bakmadı."Anne, ekmek istiyorum" dedi. Sanki ekmekten ses çıkmıştı. Ve ağzından ekmek kokusu yükselmişti.

Üveyş'in çocuklarına karşı en zayıf olduğu zamanlar, onların bu yaşta olduğu zamanlardı. Bu yaştayken onlara kıyamıyor, isteklerini geri çeviremiyor, adeta canını önlerine seriyordu. Çocuklar belirlenmiş yaş sınırını geçtiklerinde ise, lehlerine esen

rüzgâr tam tersine dönmeye başlıyordu. Sözgelimi Fatma, bu yaşın üstüne iki yaş daha alsa, değil ekmek istemeye cesaret etmesi, aynı yakınlıkta ekmeğe göz dikmesi bile bir hayal olacaktıartık. O yaş hududunu aştıkları için ne Havva, ne Gülsüm, ne de Eyn bu ekmekten ağızlarına hala tek lokma almış değillerdi. Uzaktan kokusunu almış, gözleriyle yemişlerdi sadece. Midelerinin yanması, kahrolası açlık duygusunun içlerinde bir canavara dönüşüp onları yiyip bitirmesi Üveyş'in umurunda bile değildi. Çünkü O'nun asla değiştirilemeyecek kanunları vardı. Her şeyin bir yeri ve zamanı vardı. Henüz zamanı gelmeden bu kanunları çiğnemeye kalkışmak, canını yırtıcı pençelerin önüne atmak olurdu.

Fatma, eline verilmiş olan son ekmek parçasını çoktan mideye indirmişti. Daha fazla istemenin tehlikesini sezmiş olacak ki, bu defa annesinin elinden bütün bir ekmeği alıp yediğini hayal ederek doymaya çalışıyordu. Bir an geldi, dayanamadı artık:

"Anne, neden her gün bu ekmekten yapmıyorsun?"

Bu söz annesinin içini yakmaya yetmişti. Öfke mi, sevgi miolduğu anlaşılmayan bir ses tonuyla yanıt verdi:

"Her gün yapmak için buğdayımız mı var kızım?"

"Ama bugün niye var?"

"Dayınlar bize küçük bir hayır yaptı da ondan."

"Çok verdiler mi anne?"

"Bu devirde çok veren olur mu hiç kızım. Azıcık ekmemiz için verdiler, arta kalanını da öğütüp size ekmek yaptım işte."

"Anne, bir daha ne zaman yapacaksın bu ekmekten?"

“Bu sene ektiğimizi biçersek, söz, kızıma her gün bu ekmekten yapacağım.”

Fatma’nın içi sevinçle dolmuştu. Ağlama sonrası eline çok sevdiği bir oyuncak verilmiş veya kucağına üç koca ekmek konulmuş gibi güldü:

“Anne, bu ekmeğin kokusu sana da geliyor mu?

“Gelmez olur mu kızım. Ben bu ekmekten aldığım kokuyla doyuyorum işte.”

“Çok güzel bir koku, değil mi anne.”

“Evet kızım, çok güzel, çünkü bu ekmek cennet ekmeğidir de ondan.”

Köyün üstüne çökecekmiş gibi yakınlaşan kara bulutlar akşamı erken getirmişti. Sırtında siyah önlüğü, elinde çantası ve yüzünde bir dolu sevinçle eve gelen Abdullah, ekmeğin kokusunu daha avlunun kapısından girerken almıştı. Bu sadece akşam yemeğinde tadına varacağı ekmeğin pişirilişine değil, evde bir olağandışılığın varlığına da işaret ediyordu. Çünkü buğday ununda ekmek, dışarıdan bir konuk eve geldiğinde pişirilirdi. Böylesi günler dışında, ancak bir komşunun evinde veya bir çocuğun elinde gördüğü olurdu. Ondan da kendisinin hiçbir yararı olmazdı zaten. Eteğinin bir ucunu belindeki ince siyah kuşağın arasına sıkıştırmış olan annesiyle kapı eşiğinde karşılaştı. Annesiartık alışkanlık haline getirdiği her okul gününün bu vakitteki sorgulamasına tekrar girişmişti: “Neden geç kaldın?” diye sordu, tersini söylemeye kalkışmasın diye gözlerini O’nun gözlerine dikerek. Abdullah’ın cevabı çoktan hazırdı. Okulun geç dağılışı, yolda kıldığı ikindi namazı ve taşan derelerin çıkardığı engeller ile savunmasını yapıp içinden çıkıverdi. Sorgulanmanın

başlangıç kısmını aştıktan sonra arkasından gelen kısmını savuşturmak zor olmuyordu. Çantasını odaya bırakırken, tokken bile insanın açlık duygusunu tahrik eden taze, sıcacık kokunun geldiği ekmek teknesine uzun uzun baktı, ama yanaşmayı göze alamadı. Kapının önünde dışarı baktığı halde kendisini gözlediğinden hiç şüphe etmediği, hatta içinde kıvılcımlarını hissettiği o çift gözün varlığı,aklından geçenleri yapmaktan alıkoymaya yetiyordu. Odadan çabucak dışarı çıkarken, ablası Havva ile karşılaştı. Havva, annesinin hassas kulakları sesini duymasın diye Abdullah'a bir göz işaretiyle "İçeri gel" dedi. Abdullah merak içerisinde peşinden gitti. Havva yatakların istiflendiği odanın karanlık tarafına gidip, içinde her dört kız kardeşe ait giysilerin olduğu bohçayı açtı, karıştırdı, avucunun içine bir şey sokup Abdullah'ın yanına geldi. "Bil bak elimde ne var?" dedi, yumruk yaptığı elini ona doğru uzatarak. Abdullah elini çenesinin altına koydu, düşündü, birkaç gün önce elinde gördüğünün ne olduğunu birdenbire hatırlayıverdi:

"Elinde uğraşıp durduğun küçük beyaz bir kumaş parçası vardı. Ondan başka ne olsun ki?"

Havva kapalı tuttuğu avucunu açtı, içindeki işlemeli ak mendili Abdullah'a uzattı:

"Annem, aha sadece şu kadarını yaptı. Geriye kalanının hepsini ben yaptım. Nasıl, beğendin mi?"

Abdullah, bir elinden aldığı mendile, bir de Havva'nın karanlıkta güçlükle seçebildiği sevgi dolu gözlerine baktı. Bekledi, bekledi, ansızın kendini O'nun boynuna attı, yüzüne sımsıcak bir öpücük kondurdu. Kız kardeşlerin küçücük de olsa erkek kardeşler tarafından bu şekilde sevilmeleri buralarda pek rastlanır bir şey değildi. Abdullah bunu yapmakla nasıl bir kural

ihlali gerçekleştirdiğini, köy adetlerinin karnına nasıl bir bıçak sapladığını henüz biliyor değildi. Sadece içinden geldiği gibi davranmıştı. Çocuk da olsa, kadın önünde bir tür eğilme anlamına gelen böyle bir sevgi gösterisine anne ve babaları tarafından ses çıkarılmayabilirdi, ama başkaları tarafından görülmesi halinde dillere düşmekten, ayıplanmaktan kolay kolay kurtulamazdı.

Havva, Abdullah'ı sevindirmiş olmaktan, Abdullah da Havva'yı nasıl da çok sevdiğini bir kez daha anlamış olmaktan dolayı seviniyordu:

"Abla, bunun ne kadar güzel olduğunu biliyor musun?"

"Ne kadar?"

"Aha bu dünya kadar."

Havva'nın yüzü sevinç ve gülücüklerle dolmuştu:

"Hani o gün anneme demiştin ya, öğretmen bizden mendil istedi diye. İşte o zaman anneme dedim ki, sen bana göster, ben yaparım. Annem de bana, hadi oradan dedi, sen kim mendil yapmak kim. Ama bak yaptım işte. Hadi gidip anneme gösterelim."

İkisi birlikte dışarı fırladıklarında, karşılarında annelerini değil, babalarını buldular. Babalarının yanında dört karış genişliğinde omuzları olan, iri cüsseli, kendinden gayet emin bir ifadeye sahip ve daha ilk bakışta insana itici, hatta ürkütücü gelen bir adam vardı. Babaları onun yanında iki büklüm olmuş, sesi soluğu kesilen bir garibana dönüşmüştü. Abdullah adamı görünce, buğday unundan ekmeğin yapılış sebebini derhal anlamıştı. Ancak ekmeğin pişirilişine sebep olan misafir adam, ikindi vaktinde Üveyş'in dayıları tarafından ısrarlı bir şekilde evlerine davet edilmişti. Bu haber evin kırmızı horozu kesilmek üzereyken

Üveyş'e ulaşmış, daha göreceği gün varmış ki, horozun canı son anda kurtulmuştu. Buğday ununa su katıldıktan, hele hamur haline getirildikten sonra bu ani değişikliğe ilişkin gelen haber işlemi tersine çevirmeye yetmemişti. Bu sebeple canı son anda kurtulan horoz gibi çocuklar da, tadına varacakları buğday ekmeği bakımından pek şanslı çıkmışlardı.

Misafir adam ta Nizip kazasından çok özel bir amaçla gelmişti. Üveyş ve Ömer ile sessizce yürüyen sinsi bir pazarlık yapmış, pazarlığı hayırlı dedikleri bir anlaşmayla neticelendirmişlerdi. Bundan ne Abdullah, ne Havva, ne de diğer küçüklerden herhangi birinin haberi vardı. Son güne kadar da kimsenin bir haberi olmayacaktı.

Ömer, Abdullah'a "içeriden dayının çantasını al da gel" dedi. Abdullah içeri fırlarken, babası arkasından; "Pencerenin önündedir, pencerenin önünde" diye bağırdı. Abdullah çantayı aldı getirdi, adamın eline verirken, Ömer O'nun elinden kaptı. Önde misafir adam, arkada Ömer, avlunun kapısından çıkıp gözden yitince, Abdullah Havva'nın yanına gitti, O'na misafiri tanıyıp tanımadığını sordu. Havva da Abdullah gibi adamı ilk kez görmüştü ve ondan pek hoşlandığı söylenemezdi. Kimi insanlar vardır ki, bakışları insana ağzı kanlı bir canavarın bakışlarından daha ürkütücü gelir. İnsana gülümser ve hoş edalara bürünmeye çalışırken bile böylelerinin masumca duygular beslemedikleri, daha ilk bakışta insanı hasta eden ve ruh dengesini bozan bir takım kötü niyetler taşıdıkları, şayet karşı karşıya kaldıkları kimselerölmüş bir ruha sahip değillerse, derhal sezilirdi. Havva gördüğü bakışlardan böyle bir hisse kapılmış olacak ki, onun o gece evlerinde kalmamasınaherkesten daha fazla sevinmiş, sevincini ise sadece kendine saklamıştı. Misafirperverliğe aykırı duygularını ufacık da olsa hissettirirse, annesinin başına ne tür felaketler getireceğini bilmiyor değildi çünkü.

Ömer misafirini götürdüğü evde bırakmış, yatsı namazını camide kılıp öyle eve gelmişti. Geldiğinde sadece Abdullah ve Havva'yı uyanık bulmuştu. Abdullah kandilin titrek ışığı altında ders çalışıyordu. Havva ise Abdullah'ın yanı başında durmuş, O'nun gibi defterin üzerine eğilmişti. Abdullah'ın defter üzerinde tutkuyla hareket eden, kelime ardına kelime dizen elini hayranlıkla izliyordu. Kendini büsbütün kaptırdığı o el,beynindeki sinirler tarafından yönlendiriliyordu. Havva için kalem tutan bir eli bu yakınlıkta izlemek bir şans sayılırdı da, iş şansı bir adım öteye götürmeye gelince, karşısına bir şansızlık duvarı dikiliveriyordu. Abdullah ne ders verecek çağa gelmişti, ne de ders vermeye yetecek zamanı vardı. Sebep bu kadar masum değildi elbette. Kız çocuğu olarak dünyaya gelmek, tek başına tüm şans kapılarının kapanmasına yetiyordu zaten. Günün birinde kızlar okula gider diye bir söz duyulsa, köylü milleti dünyanın sonu geldi diye her yanı ayağa kaldırır, kafalarda kim bilir ne cehennemler yaşanırdı. Söz gelimi, besledikleri hayvanlar arasında tavuğun değeri horozdan, dişi keçinin tekeden, ineğin danadan her zaman üstün tutulurdu. Değer cetvelindeki çizgi hayvandan yukarı doğru çıktığında iş değişmeye başlar, bu âlemde dişi varlık tam tersi bir değer derecesine inerdi. Kendine has bir kalbi, aklı, duyguları var mı diye akla dahi getirilmez, hatta kimi zaman varlık ile yokluk arasında gidip gelirdi. Yokluk sınırındakinin, kabul edilmiş haliyle üstünlüğü tartışmasız varlık ile yan yana düşünülmesi bile günahın en büyüğü sayılırdı. Yokluk ile varlık sınırının sıfır noktasından ya da sıfırın altından yukarı doğru adım atmak, elinde kalem ve defterle kabul edilir hale gelmek için, kim bilir kaç on yıldaha geçmesi gerekirdi.

Babası içeri girince, Havva, Abdullah'ın yanından kalkıp yatağına çekildi. Çünkü babası da pek çok kez O'nun gibi gelip Abdullah'ın başında durur, hayranlıkla defterin sayfaları üzerinde

oynaşan parmaklarını izlerdi. Abdullah'ı böyle çalışırken her gördüğünde, kaybettiği en değerli eşyasını ararken bulmaya yaklaştığını hissettiren izlere rastlamış gibi bir duyguya kapılıyor, ruhu hoşnutlukla doluyordu. Önce ayakta izledi Abdullah'ı, sonra yanına oturdu, başını hafiften okşayıp, "Derslerin nasıl gidiyor?" diye sordu. Abdullah'ın verdiği yanıt babasını pek mutlu etmişti. Öğretmenin dediklerine bakılırsa,yarıyıl tatilinde alacağı karne pekiyiden aşağı olmayacaktı. Ve öğretmenin bugün kendisini evine davet ettiğini, onunla birlikte yemek yediğini aktarmayı da unutmadı. Öğretmenle yemek yeme sözü Ömer'in göğsünü kabartmaya, başını göklere değdirmeye yetmişti:

"Ben o öğretmenin iyi bir insan olduğunu biliyordum" dedi, "bir insanın ne olduğu yüzünden belli çünkü. Sen de yarın ona birkaç yumurta ve de peynir götür, oldu mu?"

"Oldu baba, annem verirse neden götürmeyeyim."

"Annen verir verir, ben söylerim O'na. "

Abdullah üç gün sonra okuldan,pekiyiler ile doldurduğuMehmet Meydantaş imzalı karnesiyle geldiğinde, sevinçten göklere uçuyordu. Öğretmen ve okulla ilgili eski korkularını geride bırakmış, defterlerini harf ve kelimelerle doldurmuş, kendini ifade edecek kadar Türkçe öğrenmiş, yepyeni bir Abdullah oluvermişti. Bu gidişle gösterdiği başarıyı ikinci dönemde daha da pekiştirecekti. Yılın sonunda ilk dönemin ürkek, hor bakılan, ezilmeye çalışılan çocuktan, sınıfında herkesin önüne geçmiş, sınıfı birincilikle bitirmiş başka bir çocuk çıkacaktı. Nitekim öyle de oldu.

Yaz tatilinin başladığı ilk günlerdi. Pekiyi derecesiyle ve sınıfı birincilikle bitirmiş olan Abdullah'ın sevinci göğsüne sığmıyor, neşesinin bir sonu yokmuş gibi dolaşıyordu. Yaşıtlarıyla köyün

altındaki dereye iniyor, bağlar ve tarlalarda kuş kovalıyor, bazen de Havva ile birlikte hayvan güdüyorlardı. Bir gün güneşin batmak üzere olduğu vakitlerde, yüzü kendilerine yabancı olmayan bir adamın, arkasında iki kişiyle birlikte evlerine geldiklerini gördüler. Ağır ve sert adımları, üstten ve keskin bakan gözleriyle tüm zamanlarda yörenin ağalarıymış gibi görünen adamlar yüklü gelmişlerdi. İki koyun, üç dört keçi ve sırtında üç torba buğday yüküyle bir eşek getirmişlerdi. Geldiği yeni yere alışmadığı görülen boz eşek, kulaklarını öne dikip şaşkınca etrafına bakınıyor, yeni mekânı ve sahiplerini tanımaya çalışıyordu. Abdullah babasından eşek, keçi, koyun ve bütün o buğdayın kendilerine ait olduğunu öğrendiğinde, sevinçten ne diyeceğini bilememişti. Sevinç sadece Abdullah'ta değil, ana baba haricinde herkeste vardı. Bir günde köyün en zengin ailesi olmuşlardı. Buğday unundan ekmek, bulgur, fazladan süt, peynir,sofrada daha neler neler göreceklerdi bu sene. Ne var ki beklenmedik şekilde oluşuveren sevinç, Havva'nın hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamasıyla son buldu. Abdullah ilkin Havva'nın neden ağladığına bir anlam verememişti. İçerideyken annesinin kendisini dövdüğüne dair hiçbir işaret yoktu. Bir yerden düştüğünü de görmüş değildi. Havva evin arkasına çekilipağlamaya devam edince, Abdullah dayanamayıp yanına gitti: "Neden ağlıyorsun?" diye sordu. Havva'nın hıçkırıkları azalmak yerine daha da arttı: "Ben ölmek istiyorum, ben ölmek istiyorum" dedi, her iki eliyle gözlerini kapatarak. Abdullah bir sebep yokken neden ölmek istediğini anlamıyordu. "Annem mi seni dövdü?" diye sordu. Havva'dan bir yanıt gelmedi. Abdullah tekrar sordu. Gene bir yanıt alamadı. Havva karanlık çökene dek ağlamaya devam etti. Abdullah yanından ayrılmıyor, O'nu sorgulamaya devam ediyordu. Sonunda Havva, Abdullah'ın ısrarlarına dayanamadı:

“Beni götürecekler” dedi, “hala anlamadın mı bunu?”

“Ne diyorsun abla, kim götürecekmiş seni?”

“O evimize gelen adamlar var ya, işte onlar.”

“Nasıl götürecekler, neden götüreceklermiş?”

“Adam beni kendine götürecekmiş ve annem, sesini çıkarırsan seni öldürürüm dedi.”

Getirilen eşek, buğday ve keçilerin altındaki gaye nihayet anlaşılmıştı. Kışın soğuğunda gerçekleşen hain pazarlıkta Havva’ya biçilen fiyat bunlar olmuştu. Abdullah küçücük yüreğinde ilk kez bir yerlerin yandığını hissediyordu. Kendi içinde, “neden ama” deyip duruyordu. Artık yanında en sevdiği ablasını göremeyecekti. Düşünüp düşünüp Havva’ya döndü:

“Abla, gitmesen olmaz mı?” dedi.

Havva; “Olmaz, gitmem desem, annem sağ bırakmaz beni” diye yanıt verdi. “Çünkü bu çok ayıp olurmuş. Sesimi etsem, elaleme rezil olurmuşuz. Ağızlarında sakız olacakmışız. Herkes bizimle alay edecekmiş. Hiç kimsenin yanında bir kıymetimiz kalmayacakmış. Ve bu yaptığım çok günahmış. Çünkü başıma gelenin herkesin başına geldiğini ve geleceğini de söyledi. Bu, Allah’ın isteğiymiş. Allah tarafından benim için yazılan kader buymuş. Benim gibi hiç kimse bu kaderin dışına çıkamazmış. Artık yeni bir evim olurmuş, kısacık bir zamanda alışırmışım. Gideceğim yerde bundan böyle onlar benim annem ve babam olacaklarmış.”

Abdullah bu küçücük bedeniyle ablası için hiçbir şey yapamayacağını, elinden hiçbir şey gelmeyeceğini biliyordu. Çaresizliğin hükmü altında ablasının yanında oturup, sessizce ağlamaya başladı. O gece girdiği yorganın altında ablası aklından

çıkmak bilmedi. Sabahın erken vaktinde uyanıp hazırlanmış adamların Havva'yı bir hayvan gibi önlerine katıp götürmekte olduklarını gördüğünde, kalbinin adeta durduğunu ve ruhunun bedeninden ayrıldığını hissetti. Adamların önüne düştükten sonra, Havva bir daha arkasına bakamamıştı. Gözyaşları arasında yitip giderken, Abdullah için yaşamakta olduğu hayatın başka bir yüzü açığa çıkıyor, başka bir anlamı oluşmaya başlıyordu.

III.

Korku daha gelmeden, kokusu geliyordu buralara. Nasıl gelmiş, kim iletmiş, kim duyurmuşsa, bir asker sözüdür yayılmıştı köyün, köylünün arasında. Söz sokakları gezdikçe, evden eve dolaştıkça büyümüş, etrafa dehşet saçan korkunç bir canavara dönüşmüştü. Vurulan, kanlar içinde debelenen, yaka paçaderdest edilip hapse götürülen adamlar dolaşıyordu, takır takır çalışan dudaklar arasında. Haberi erkenden alan meraklı biri maharetini gösterirken, duyduklarının doğruluğundan en ufak bir kuşkuduymaksızın konuşuyordu:

"Adamın biri beş yüz metreden kara potinli bir asker görmüş, askerin yüzü kendisine dönük olmadığı halde adam askerin heybetinden yerinde çakılıp kalmış, bir adım atamamış. Asker yüzünü çevirince, adam altına kaçırıvermiş. Çünkü askerin gözü adamı bir şimşek gibi çarpıvermiş. Adam yere yığılıp kalınca, asker onun üzerine varmaya lüzum görmemiş."

Biri diğerinin ağzından alıyordu sözü:

“Mahkûmun biri kaçmış, dağın başına varmış. Aşağıdan askerin biri tüfeğine davranmış. Yanındaki tüfeğe ne gerek var, onun için tek bağırmam yeterli demiş. Ve bağırmış, bağırmakla adamın uçurumun dibine yuvarlanması bir olmuş.”

Bir hikâye tamamlanmadan başka bir hikâye başlıyordu:

“Gogan köyüne iki asker gelmiş, birinin boyu bir kavak ağacı kadar uzun, diğerinin de gövdesi aha bizim köyün altındaki meşe ağacı kadar kalınmış. Sesleri gök gürültüsünden farksızmış. Hiç kimse onların elinden kurtulamazmış. Onların ayak sesinden ta bin adım uzaktaki yılan bile korkudan deliğine kaçarmış. Onların geldiğini duyunca, yer altı ve yer üstündeki cinler dahi susarmış. Sen burada onlara bir söz de, onlar anında şehirde duyarmış. İçlerinde adamı kurtlar gibi parçalayıp yiyenler varmış. Askerin biri hamile bir kadın bulmuş. Ona, sen eşkıyanın karısıymışsın demiş ve eline almış belindeki kamayı, karnına saplayıvermiş. Çıkarmış kadının karnındaki bebeği, onun kafasını kesmiş ve boğazından akan kana ağzını tutmuş. Karnını bebeğin kanıyla şişirivermiş. Aman aman, Allah kimseyi düşürmesin onların eline, gâvur bile olsa.”

Asker sözü geçince herkesin yüreğini bir korku sarar, birinin yanında bir horoz ötse belki de kalbi durur, yere yığılıverirdi. Önceki günden bu yana ağızdan ağza dolaşan asker sözü, uzaktan bir kadının bağırmasıyla gerçeğe döndü. Üç asker Yukarı Göklü yolundan bağları, tarlaları aşarak köye doğru geliyormuş. Söz sadece büyükler arasında değil, küçükler arasında da yankı bulmuş, asker sözünü ilk duyanlardan biri Abdullah olmuştu. Evden yeni çıkmış, köyün üstündeki bağlara doğru gidiyordu. Duyduğu sözle birlikte karşıdan üç askerin geldiğini görünce, gerisingeriye yavaşça birkaç adım attı, sonra adımlarına hız verip eve doğru fırladı. Yanından geçip gidenleri, kendisine bakanları

görmeden ve bir ses işitmeden, kafasında adam kesen, insan kanı içen asker hayaletleriyle gelip evdeki karanlık köşede, buğday çuvallarının arkasında saklandı.

Sanki bilerek yapıyorlarmış gibi yerden toz duman kaldırarak gelen her üç asker karşılaştıkları herkesle alakadar oluyor, kimilerini sorgu suale çekiyor, küçücük gördükleri insanların gözünde varlıklarını hissettirmeye, birer dev gibi göstermeye yarayacak ne varsa onu yapıyorlardı. İşin aslına bakılırsa her üç asker bir buçuk adam bile etmiyordu. Üçünün kemikleri, içinde oldukları kıyafetleri doldurmaya yetmiyor, her biri bir tarafından dökülüyor, taşıdıkları tüfekler omuzlarında güçlükle duruyordu. Uzaktan bakılınca birer korkuluktan farkları yoktu. Böyle oldukları halde, gene de bir sözle bütün köylüleri hizaya çekebiliyor, köyün en kuvvetli adamına bile dilediklerini yaptırabiliyorlardı. Bir sinek insanın parmakları arasına düştüğünde kuvveti ne ise, onların eline düşen bir köylünün kuvveti de oydu. Asker denince kimsede bir kuvvet kalmıyordu. Ta Atatürk devrinden beri köylülerin vaziyeti böyleydi. Askerler yolda karşılaştıkları herkesi konuşturup soruşturarak, onlarla alay ederek eğlenmiş, caminin önünden geçip muhtarın evine gitmişlerdi. Muhtar önlerinde el pençe divan duruyor, çoluk çocuğuyla hizmet ediyor,kendilerine sunmadığı tek şey, canı kalmış gibi davranıyordu.

Abdullah saklandığı yerde sıkılmış olacak ki, annesinin sesi gelince dayanamadı, daha doğrusu annesinin sesinden cesaret alıp dışarı çıktı. Annesi O'nu içeride beklemiyordu. Ya tarlada çalışan babasının yanında, babasından kopmuşsa yaşıtlarının arasında olduğunu düşünüyorya da kim bilir hangi kayanın altında oyun oynadığını sanıyordu. Günün bu vaktinde Abdullah'ı evde tutmak için ancak bağlamak gerekirdi. Başka türlü kendisini evde tutmanın bir yolu yoktu çünkü. O'nu beklenmedik şekilde evde

görmüş olmaktan pek hoşnut kalmıştı Üveyş. Tam da ihtiyaç duyduğu zamanda bulmuştu O'nu: "Gel oğlum, gir şu kümese, çıkar içindeki yumurtaları" dedi. Bu işte deneyimli olan Abdullah, yumurtaları çıkarmaya dünden hazırdı. Kümese dalarken, annesiönceki gün civcivlerin etrafında dolanan yılan hakkında tekrar uyardı O'nu. Yılan da ne yılan ama, ağzından ateş püsküren ejderhanınki gibi gözleri olan, ak göğüslü, kızıl gerdanlı, sırtı pul pul, toprak renginde, siyah benekli kocaman bir yılan. Bir çatal dili var ki, görünce insanın kanı donar, bir tıslaması var ki, duyunca insanın ruhu uçar. Dersin ki cehennemden alamet olsun diye gelmiş. Üveyş önceki gün kuyudan su taşırken yılan sözünü ağzından hafiften kaçırıvermiş, işte o anda bu söz köyün bir ucundan girip diğer ucundan çıkmıştı.

Amara köyünde her evin birden fazla yılan hikâyesi vardı. Anlatmakla bitmeyen yılan hikâyelerinin merkezi ise Üveyş'in evi ve evinin civarıydı. Nereye el atılsa bir yılan çıkıyordu. Ahırda, samanlıkta, kümeste, yattıkları odada, evin tavanında, saçakların arasında, evin arkasındaki çok eski zamanlardan kalma işlenmiş ve oyulmuş taşların arasında, kısacası; baktığın ve adım attığın her yerde vardı ve her an birine rastlanabilir veya birine basılabilirdi. Korkunun asıl sebebi buydu. Bilmeden basmak, üstünde oturmak veya farkında olmadan onu kızdırmak. Yılan bir kızmaya görsün, artık onu sakinleştirmek, ondan kurtulmak zor olurdu. Bir delikte, bir gizli köşede, bir ağacın veya duvarın üstünde pusuya yatar, sinsice öcünü almanın yolunu arardı. Kendisini inciten, yaralayan kişiyi tanıdığı ve asla unutmadığı söylenirdi. Evin içindeki ve etrafındaki yılanların ağırlıkla siyah olmasının korkuyu bir miktar hafiflettiği söylenebilirdi. Çünkü siyah yılanın sebepsiz yere insanı sokmadığına, hatta kimi insanları, ziyadesiyle iyi yürekli kadınları, güzel kızları ve çocukları pek sevdiğine inanılırdı. Fakat saldırıya uğrar da öfkelendirilir ise, diğerlerinden az tehlikeli olmazdı.

Abdullah'ın askerden olduğu kadar yılandan korkusu yoktu. Şayet söylenenler doğruysa, asker bedeninin içinde yılandan daha zehirli, yırtıcı dişleri ve demirden pençeleri olan korkunç bir hayvan vardı. Kimi zaman masum görünen yüzlerine, tıpkı insan gibi konuştuklarına, insan gibi yiyip içtiklerine bakmamak gerekirdi. Sana şöyle bir bakar güler, sonra başını keser, karnını deşer ve hiçbir acı duymadangeçip gider. Hiç merhameti, acıması yoktur. Allah, peygamber, din, iman bildiği yoktur. Yılandan, çıyandan, kurttan, çakaldan dost olurmuş, ama onlardan asla olmazmış. Abdullah'ın kafası asker hakkında söylenmiş bu sözlerle doluydu ve kendisi onları hayal dünyasında yeniden çizmeye kalkışınca, söylenenlerden daha korkunç bir canavarlar manzarası şekilleniyordu. Yaz ayları başlayınca, günde kim bilir kaç defa gözleriyle gördüğü yılanın insanlar için arz ettiği tehlikenin sınırlarını biliyordu, lakin kafasındaki askerin insanlar için oluşturduğu tehlikenin bir sınırı yoktu.

Kümese şöyle bir bakıvermesi, içinde yılan olmadığını anlamasına yetmişti. Kalan son birkaç yumurtayı da eteklerinin içine koyup dışarı çıkarken, kafasının içindesadece canavar askerler vardı. Yumurtaları annesinin eline verirken, annesinin kara gözlerine soran gözlerle baktı. Annesi Abdullah'ın kendisinden bir şeyler istediğini bakışlarından anlamış olacak ki, O da bakışlarıyla "Her ne istiyorsan söyle" der gibi baktı. Gerçi Abdullah'ın annesinden onay bekleme gibi bir derdi yoktu. İçinden geldiyse mutlaka bir yolunu bulur, söyleyiverirdi. Gene öyle yaptı:

"Anne, köye gelen askerleri gördün mü?" diye sordu.

"Gördüm, gördüm geberesiceleri."

"Neden gelmişler ki?"

“Ne bileyim oğlum, asker değil mi? Canı istediği zaman, istediği yere gider.”

“Anne, neden herkes korkuyor bu askerlerden?”

“Çünkü asker de ondan, askerden korkulmaz mı?”

Annesinin verdiği yanıtlar Abdullah’ın içini rahatlatmıyor, bilakis askere dair kafasında çizilmiş olan ürkütücü şekillere yenilerini ilave ediyordu. Muhtarın evinden Üveyş’in yanına gelen bir kadın, askerin gittiğini söyleyince, Abdullah kendini cendereden çıkmış gibi hissetti. Annesi kadınla konuşmaya dalarken, o kaşla göz arasında kaybolup gitti.

Koşarak Hasanların kapısına vardı. Evin etrafında dolandı. Küçük pencere tarafına baktı, olmadı. Büyük pencerenin olduğu tarafa baktı, gene olmadı. Dönüp tekrar kapı tarafına geldi. Sonra gene pencereye doğru gitti, karşıdaki duvarın üstüne çıktı. Uzaktan baktı. Başını öne doğru çekti. Yukarı kaldırdı, aşağıya indirdi, sağ tarafa, sol tarafa baktı. Evden umudunu kesip sokağa daldı. Her zaman altında oyun oynadıkları kalın gövdeli, tek başına bir orman gibi duran dağ büyüklüğündeki meşe ağacının altına baktı. Oradan saklambaç oynadıkları kayalıklara geçti, gene görmedi. Geldi, önünde bir dut ağacının bulunduğu yer altındaki mağaraya baktı. Oradan evlerin üstündeki tarlaya çıktı. Her tarafı kolaçan etti, ama bir izini bulamadı. Elini çenesinin altına koydu, düşündü, bir an başını kaldırıp gözünü köyün doğu tarafına dikti. Bakmadığı tek bir yer kalmıştı. “Olsa olsa oradadır” diye geçirdi içinden. Tabanları yağlayarak babasının çalışmakta olduğu tarlaya doğru koştu. Hasanların tarlası kendi tarlalarına çok yakın duruyordu çünkü. “Orada değilse başka hiçbir yerde değildir” diye düşünüyordu.

Köyün yeni inşa edilmekte olan son evini aşarken, karşısına aniden köyün en belalı çocukları çıktı. İçlerinde ikisi vardı ki, Abdullah'ın her zaman bunlarla başı dertteydi. Grubun başını çeken ve çocukları kötü davranmaya iten ikisinden başkası değildi zaten. Onların zıddına giden veya hoşlarına gitmeyen çocukların onlardan rahat ettiği yoktu. Abdullah, üç gün önce onlarla küfürlü, tokatlı pis bir kavga yaşamıştı. Cımo O'na; "O yabancı adamlar neden ablanı götürdüler, biliyor musun?"diye sormuş, insanın sinirlerine şimşek gibi çarpan cevabını da kendisi vermişti. Ondan sonra bir küfür sağanağı ve kıyasıya bir kapışma başlamıştı. Cımo ve Mıho birlikte hücum etmişlerdi Abdullah'a. Abdullah onlarla baş edemeyince çareyi kaçmakta bulmuş ve bir daha onlara görünmemeye çalışmıştı.

Abdullah'tan bir yaş büyük olan Cımo esmer, tombul, çiçek bozuğu yanakları, etrafında irinli yaraların göründüğü kalın dudakları, fırıldak gibi dönen ve hep birilerine zarar vermek ister gibi bakan ürkütücü kara gözleri ve kocaman kafasıyla bir hırsızlık planlıyor gibi, etrafını çevrelemiş bir düzine çocuğun ortasında Mıho'ya bir şeyler söylüyordu. Mıho hırsızlık, arsızlık, küfür, kavga bakımından Cımo'yu geride bırakmıyor, bazen büyüklere bile kafa tutacak kadar ileri gidiyordu. Abdullah onları görünce başından aşağıya soğuk bir kıvılcım dalgası indi, bacakları gevşemeye başladı. İleriye mi devam etmeli, yoksa geri mi basmalı, bir karar veremedi. Sağına, soluna baktı, bir işe yaramadı. Çünkü görmüşlerdi O'nu. Mıho parmağıyla kendisini işaret ediyordu. İşaret etmesiyle çocukların hepsi O'na bakmıştı. Şimdi geriye kaçmak kaçmamaktan kötü olmuştu. Kaçsa bütün çocukların kendisiyle alay edeceğini biliyordu çünkü. Hatta belki alaydan da kötü şeyler olacaktı. Üstelik içlerinde kendisine düşman olmayan, kendisiyle oyun oynayan çocuklar da vardı. Sonra bunlara ne diyecekti? İyisi mi onları görmemiş veya tarlada çabucak

babasınayetişmeliymiş gibi geçip gitmeliydi. Peki, ya laf atar, belayı satarlarsa ne olurdu? Gene aynı şeyi düşündü. Duymazdan gelmek, bakmadan geçip gitmek...

Başını onlardan öbür tarafa çevirip, dünya umurunda değilmiş gibi hafiften mırıldanarak yoluna devam etti. Dünyadan habersiz ve minnetsizliğe vurup yürümek ne işe yarardı ki. Cımo'nun cin gözleri görmüştü bir kez O'nu. Mıho gökte ararken yerde bulmuştu kendisini. Yanında kimse yokken ve gelip avuçlarının içine girmişken, kurtuluşu mu olurdu ellerinden. Hem önceki gün, su kuyusunun üstünde annesi ve ablasına onca küfrü eden annesi değil miydi? Mıho, Üveyş'in annesi ve ablasına ettiği küfürleri duyduğundan beri her yerde Abdullah'ı arıyordu. Kaç kez evlerinin etrafını dolaşmış, evlerinin önüne kadar gelmiş, gene bulamamıştı onu.

"Bulursam, öldürmeden bırakmayacağım Abdullah'ı" demişti. "Ağzını burnunu darmadağın edeceğim, her bir tarafını kıracağım, kulaklarını kanatacağım, kaşlarını yaracağım. Gözünü aha böyle yapacağım. O zaman anneme küfür etmek neymiş görsün annesi."

Mıho, Abdullah'a bakarken dişlerini gıcırdatıyor, alçak bir sesle pis küfürlere başlayıp etrafındakileri tahrik ediyor, öfkesini bütün çocuklara bulaştırıyordu. Abdullah gam yemez, aldırmaz edasından inmiyor görünse de, onların her hareketini gözaltında tutuyor, yürürken kalbi göğüs kafesini tokmak gibi vuruyordu. Adımlarına hız verip onların hizasına yetişeceği sırada, Cımo'nun bir işaretiyle çocuklar hep birlikte yolun ortasına döküldüler. Yolunu kapatmak yetmemişti. Etrafına bir çember atıp, hiçbir yere kaçamayacak şekilde aralarına aldılar. Abdullah niyetlerini anlamamış gibi yoluna devam etmek istedi. Cımo öne atıldı. Hükmedici bir edayla elini Abdullah'ın sağ omzuna koydu.

Abdullah, O'nun elini omuzlarından sert bir şekilde öteye attı. Cımo öne atılır da Mıho geride durur muydu hiç?

"Söyle bakalım, bugün de elimizden kurtulabilecek misin?" dedi, alnıyla Abdullah'ın alnını iterek.

Abdullah güçlükle ses çıkarabildi:

"Ne istiyorsunuz benden, ben size ne yaptım ki?"

Elinin geri itilmesine pek sinirlenmiş olan Cımo, "Ne yaptığını sana göstereyim mi?" deyip, her iki eliyle kendini Abdullah'ın ayağına attı. Abdullah sağ ayağına sıkıca yapışan elden kurtulmak için hamle yaparken, bu defa Mıho üzerine atıldı. Kalan diğer ayağından tutup Onu yere düşürdü. Bir yandan Mıho, bir yandan Cımo Abdullah'ı hamur gibi yoğurmaya başlıyor, birinin yumruğu kalkarken diğerinin tokadı iniyordu. Abdullah elleriyle yüzünü korumaya alıyor, rastgele tekmeler savuruyor, var gücüyle kendilerine karşı koymaya çalışıyordu. Bir an geldi ki, çırpınışları netice verdi. Hiddetle savurduğu tekmelerden biri Mıho'nun göğsünü tuttu. Mıho, nasıl olduğunu anlayamadan sırt üstü yere düştü. Fakat aldığı tekme O'nu caydırmadı, tersine daha da hiddetli kıldı. "Ben senin ananı" deyip, eline bir taş aldı. Elinde yumruk gibi tuttuğu taşı Abdullah'ın kafasına vurdu. Vurmasıyla kafasından kanın fışkırması bir oldu. Kanı görünce Cımo'nun beti benzi attı, sen ne yaptın dercesine korkuyla Mıho'ya baktı. Cımo'nun yüzündeki korku Mıho'nun yüzüne de sıçradı. Avucunda tuttuğu taş kendiliğinden yere düştü. Mıho, Abdullah'ın bilmem neresini kırıp, neresini kanatacağım demişti de, ilk damla kanı gördüğü anda söylediği sözlerin hepsi aklından uçup gitmeye başlamıştı. Şu kızıl sıvının içinde ne bilinmez sırlar varmış da, gaddar bir duyguyu bile anında tersine çevirebiliyormuş. Ve akan o birkaç damlacık kızıl sıvı, kim bilir ne sonuçlar yaratacak ve

etkisi hangi zamanlara yayılıp gidecekti. Cımo kalkıp kaçınca, Mıho'nun yerinde öylece bekleyip durması düşünülemezdi. İkisi tabanları yağlayınca, onları sadece izlemekle yetinen diğer minikler de telaş içerisinde onların peşine vermişti.

Abdullah kafasında oluşan yaranın verdiği acıdan değil, kafasından aşağıya doğru akan sıvının ellerini, göğsünü ve eteklerini lalenin vahşi kırmızısına çevirmesinden ağlıyordu. Böylesine insafsız bir saldırıyla ilk defa karşılaşmıştı. İlk defa yara almış, damarlarından fışkıran, yani tam kendi içinden çıkan kırmızı sıvıyla ilk kez karşılaşmıştı. Bu onu dehşete düşürmeye yetmişti. Çünkü o sıvının renginde ölümün resmi ve nefesi vardı. Demek ki ölüm hiç beklenmedik bir zamanda insana bu kadar yakınlaşabiliyor, elini insanın boğazına geçirebiliyormuş. Ne de ince çizgiymiş şu ölüm ile yaşam arasındaki ayrım. Bir nefes ver, geri gelmese bitti işte. Hayatın anlamı tam da bu aralığın içindeymiş meğer. Bütün bir ömür bu aralıkta gidip geliyormuş.

Abdullah sağ elini kafasındaki yaranın üstüne koymuş, yüksek sesle ağlayıp koşarak eve gidiyordu. Avlunun kapısından içeri girerken annesiyle yüz yüze geldi. Annesi O'nu kanlar içinde görünce, elinde olmadan bir çığlık attı ki, sesi gökleri yardı. Yavruyu eteklerine alıp kafasına baktı. Verdiği sadaka tutmuş ki, yavrunun kafasındaki yara korkulacak kadar derin değildi. Ve şimdi sıra kafa nasıl kırıldıya gelmişti:

"Birileriyle kavga mı ettin?" diye sordu, gözlerini O'nun gözlerine dikerek.

"Hayır anne, kavga etmedim, dövdüler beni."

"Kim dövdü seni?"

"Mıho ve Cımo."

“Kafanı onlar mı kırdı?”

“Evet anne, Mıho kırdı.”

“Peki, sen ne yaptın?”

“Anne,ben ne yapabilirdim ki.”

İşte bu söz Üveyş’i çileden çıkarmaya yetti:

“Defol git başımdan” dedi, “seni korkak, namussuz seni. Aileni böyle mi koruyacaksın ha, böyle mi koruyacaksın? Kim sana bir laf etse kaçıp bana mı geleceksin? Baban gibi yüreksizin biri mi olacaksın ha, böyle mi büyüyeceksin? Beni iyi dinle, gidip intikamını almadıkça, bu eve adımını atmayacaksın. O piçlerin kafasını kırmadıkça, bu evin ekmeğini yemeyeceksin. Anladın mı beni?”

Parmağını O’nun gözüne sokacakmış gibi sallıyor, delirmiş bir sesle konuşuyordu:

“Şimdi derhal kaybol gözlerimin önünden. Git yapman gerekeni yap, öyle gel. Aksi takdirde bu evin içinde görürsem, onlardan beter ederim seni.”

Abdullah tam manasıyla bozguna uğramıştı. Sığınacağı tek umut kalesi de yerle bir olmuştu. Koruyucu meleği bir canavara dönüşmüştü. Bu canavarın hiç şakası yoktu. O’nu ateşten koruyacağına, ateşin içine atıyordu. Ve gidip ateşin içine atılmasa, canını O yakacaktı. İki ateş arasında asla duyulmayacak çığlıklar atıyordu. Sesini kendisinden başka hiç kimse duymuyordu. Ne zalim kanunları varmış şu adil olmayan hayatın. Annesinin dediğini yapmaktan başka bir çaresi yoktu. Yapmasa, eve giremeyeceğini ve ekmek yiyemeyeceğini biliyordu. Peki, yaparsa ne olurdu? Bir öncekinden beter dayak yer ve belki de kafasındaki

kırığa kim bilir kaç kırık daha eklenirdi. Dünyada anası gibi acımasız başka bir anne var mıydı acaba? Gücünün bilmem kimin dölü o yaramazlara yetmeyeceğini, üzerlerine varırsa daha beter dayak yiyeceğini bilmiyor muydu? Biliyorsa, o zaman ne diye yapıyordu bunu? Bu kadın aklını mı kaçırmıştı yoksa. Veya bilinmeyen bir sebepten nefret mi ediyordu biricik çocuğundan, ya da kendi kalbine düşman bir ruhu mu vardı? Yoksa ruhunun derinliklerinde saklı bir bilgelik mi vardı, O'nu böyle acımasız davranmaya iten. Her ne ise, O'nun ağzından söz çıktıktan sonra, tersinin olması akla dahi getirilemezdi.

Abdullah, cevheri açığa çıkarılmak üzere yüksek ısı altına alınmış değerli bir maden gibi karşı yönlerden gelen iki zıt duygunun ateşi altında kalmış, o güne kadarki kendinden yeni bir kendine çıkış yapmak ile yapmamak arasında bir çözülme ve ayrışma halini yaşıyordu. Ya içine çekilecek, sinecek, yaşıyor görüntüsü içerisinde bir tür ölüm haline alışmaya başlayacak, ya da bu hayatın acımasızlığı içerisinde ben de varım diye bir direnç gösterisine girişip sahiden yaşama isteğinde olduğunu kanıtlayacaktı. Önünde üçüncü bir yol yoktu. Korunmaya, kollanmaya muhtaç hali, bir vicdan yaratmaya yetmiyordu. Çünkü çocuğu gören vicdanın damarı, kim bilir kaç asır veya kaç bin asır önce koparılmıştı. Kuruyan bir damardan insani bir bakış, bir insani hissediş beklenebilir miydi hiç?

Gülsüm tıpkı üvey annesi gibi O'nu görünce bir çığlık atarak üzerine varmıştı. Kafasına bakıp, yüzünü gözünü silmeye kalkışınca, Abdullah'tan o güne dek görmediği bir öfkeyle karşılaşmıştı. Annesi O'na bakmadıktan sonra, varsın hiç kimse kendisine bakmasın istiyordu. Gözü ne annesini ve ablasını, ne de bir başkasını görmek istemiyordu artık. Yanına kimse yaklaşmasın diye evin arkasındaki eski duvarın önüne çekildi. Küçücük yüreğinin içinde bir volkan vardı sanki. Yanıyor, kaynıyor,

fokurduyor, O'nu halden hale sokuyordu. Bir an geldi, gözü tek bir hedefe odaklandı. Ruhundaki soyluluk ayaklanmıştı. Göğsündeki öfke beyninde yeni bir akıl tohumunu ekiyordu. Ve tohum bir anda kök salıyor, filizleniyor, O'nu harekete geçmeye zorluyordu. İmdadına doğaüstü varlıklar yetişmişti sanki. Yapıp edeceklerini şimşek hızında bir bir gözden geçirmeye başlıyordu. Tasarlıyor, sahiden plan yapıyordu. Ayağa kalkıp avludan çıktığında, ihtiyaç duyduğu tek şey artıkmüsait anı ve yeri bulmaktı.

Caminin önündeki dar sokaktan aşağıya indi. Kafasına, yüzüne, gözüne sokuşan sineklere hiç aldırış ettiği yoktu. Önüne çıkan beyaz benekli siyah bir kedi, gözlerinin ateşinden dehşete düşmüş olacak ki, bir anda yüksek duvarın üzerine sıçrayıp öbür tarafa uçtu. Abdullah'ın gözleri onu doğru düzgün görmüş değildi, ama o Abdullah'ın gözlerindeki öfkeyi anında sezmiş ve bundan kendine karşı bir tehdit, bir tehlike çıkarmıştı. Abdullah sadece kafasına koyduklarını düşünüyor, adımlarını kafasında geçenlere göre atıyordu. Önce Cımo'nun evinin etrafını gezdi, sonra Mıho'nun evlerine yanaştı. Evin içinden, avludan gelen seslere kulak kabarttı. İçerden bir kadına küfrettiği anlaşılan bir erkeğin sesi geliyordu. Birkaç saniye geçmeden bir gürültü, patırtı, bir kargaşa sesi ve kadından yükselen çığlıklar duyuldu. Çığlıklarından kadının can yakıcı darbeler aldığı anlaşılıyordu. Abdullah evin etrafındaki uğraşından bir netice alamadı. Mağaranın ağzındaki dut ağacının oraya, oradan köyün yukarısındaki meydana yollandı. Meydanda oynayan üç beş çocuğun arasında aradıkları yoktu. Oradan köyün altındaki kayalıklara indi. Yaşı belki yüz yılı bulmuş, ulu dardağan ağacının altında beş-altı yaşlarını geçmeyen birkaç çocuk oyun oynuyordu. Onları geçince gözleriyle dereye inen Cımo'yu gördü. Dereye yalnız başına indiğine göre, muhakkak bir hinliğin peşinde olmalıydı. Sadece tuvaletini yapmak için o kadar aşağıya inmesine

lüzum yoktu çünkü. Kendini fark ettirmeden hızla O'nun bulunduğu yerin üstündeki tepeliğe yürüdü. Gidip O'na tam hâkim olan kayalığın üstünde durdu.

O sırada, kendisiyle aynı yaşlarda olan bir çocuk daha geldi oraya. Canı oyun oynamak istemiş olacak ki, uzaktan Abdullah'ı görünce hemen yanına koşuvermişti. Abdullah'ın kanlı ve öfkeli yüzünü gördükten sonra oyun oynayacak hali olmadığını anlamıştı anlamasına da, neden orada durduğunu anlayamamıştı. Abdullah onun sorularına niyetini gizlemeden cevap verdi. Çünkü onun da Cımo'nun elinden neler çektiğini biliyordu. Hatta kafasından geçenleri söylerse, kendisine yardım edeceğini de biliyordu. Ama yardım istemeye gerek duymadı. Kendi işini sadece kendisi hal etmek istiyordu. Şayet zorda kalırsa, o zaman yardıma hayır demeyecekti. Bunu söylemeyi de unutmamıştı zaten. Abdullah'ın niyetini öğrendikten sonra çocuğa telaşlı bir heyecan hâkim olmuştu. "Ya Abdullah'ın dediğinin tersi olsa" diye kaygılanıyordu.

Abdullah istediği en iyi fırsatı yakalamıştı. Sanki ilahi bir kuvvet imdadına yetişmiş de, her şeyi tasarladıklarına göre geliştirmişti. Olduğu yerden daha elverişli bir yer olamazdı. Tek iş, elinde çok kuvvetli bir silaha dönüşen o yeri iyi kullanmaya kalmıştı. Ve eğilip eteğini fırlatabileceği en iyi taşlarla doldurdu. Cımo aşağıda, bir kaya çatlağının önünde, sakladığı ya da saklamakta olduğu bir şeyle uğraşıyordu. Abdullah O'nun kendisini görebileceği yuvarlak kayanın üstüne çıktı. Ve kızgın bir sesle; "Cımo, görüyor musun beni?" diye bağırdı. Cımo ani bir irkilmeyle başını çevirdiyse de, Abdullah umurunda değilmiş gibi yanıt verdi:

"Evet, görüyorum, ne olmuş?"

“Ne mi olmuş? Şimdi göstereceğim sana ne olduğunu. Bakalım elimden kurtulabilecek misin?”

Ağzından çıkan sözle birlikte fırlattığı taş, Cımo’nun ayaklarının altındaki kayaya çarpıp mermi gibi vınlayarak karşı tarafa uçtu. Abdullah’ın cidden kendisine taş fırlattığını görünce; “Oraya gelirsem, bilmem ananı ne yapacağım” diye küfür ve tehditlere başladı Cımo. Fakat tehdit ve küfürler Abdullah’ı daha da kızıştırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Fırlattığı her taş Cımo’nun yüreğini ağzına getiriyor, O’na ölümün şok edici rengini gösteriyordu. Mermi gibi üstüne yağan taşların ardı arkası gelmeyince, çareyi kaçmakta buldu. Ve arkasını dönüp kaçmaya başladığı anda bir taş gelip akrep gibi kalçasını ısırdı. Taşın kalçasının yumuşak etini yakmasıyla çığlık koparması bir oldu. Abdullah’ın kendisini öldürmeye çalıştığına sahiden inanmaya başlıyordu. Artık kaçmıyor,panikhalinde uçurumlara yönelmiş bir yaban keçisinden farksız uçarcasına gidiyordu. O kaçtıkça Abdullah O’nu kovalamaya, üstüne yağdırdığı taşların şiddetini artırmaya çalışıyordu. Çünkü şiddeti azalttığı anda, O’nun nasıl bir hışımla üstüne geleceğini ve kendisine neler yapabileceğini çok iyi biliyordu. Kayalıkları aştığı sırada fırlayan bir taş bu defa Cımo’yu sırtından buldu. Cımo sendeledi, düşecek gibi oldu, sonra dengesini kurup var gücüyle ayaklarına hız verdi. Son gelen taş az daha büyük olsa sendelemekle kalmayacak, yere yapışıp kalarak bütün gövdesiyle Abdullah’ın eline düşecekti. O’nun canını az önce yakan taşın ardından gelen diğer taş sağ kulağını yalayıp geçmiş, önündeki duvara çarpıp beyaz bir duman çıkarmıştı. Duvardaki dumanda ölümün rengini görür gibi oldu Cımo. “Ya o taş kafamı tutsaydı” dediği anda da gelen başka bir taş kafasının en tepe noktasını tuttu. Kafasına taşın değmesiyle yüzü, gözü, kulakları kanlar içinde kaldı. Boğazı bir korku, bir dehşet çığlığıyla yırtıldı. Artık Abdullah’ın ne deli bir çocuk olduğunu anlamıştı anlamasına

da, canını nasıl kurtaracaktı? Bütün derdi buydu şimdi. Eve yetişip kendini kapının arkasına attığında, canavarın ağzından kurtulmuş gibi rahat bir nefes almaya çalışıyordu ki, kapıya şiddetle çarpan bir taş, peşindeki tehlikenin hala geçmediğini anlamasına yetmişti. Cımo'nun yarılan, kanlar içinde kalan kafası ve acı çığlıklarla kapının arkasına çekilip gözden kaybolması, Abdullah'ın öfkesini dindirmeye yetmemişti anlaşılan. Çünkü bu defa hırsını kapıdan almaya çalışıyordu. Bağrışmalar çağrışmalar yükseldiğinde bile, Abdullah hala kapıyı taşlamaya devam ediyordu.

Abdullah'ın evin kapısına kadar taşıdığı savaş çok erken yankı bulmuştu. Her kim ulaştırdıysa, Üveyş haberi ışık hızında almıştı. Haberi duyduğunda göğsü kabarmış, "İşte budur benim oğlum" demişti, bir yiğide analık ediyor olmanın verdiği gururla. Abdullah eve gelince, kendisini muzaffer bir savaşçıymış gibi karşıladı. Kucaklayıp göğsüne bastırdı, yüzünü öpücüklere boğdu. Ve gözlerinin içine bakarak, kutsal ayetler gibi bellemesini istediği şu sözleri söyledi:

"Eğer benim oğlumsan, şu sözlerimi kulaklarına küpe edeceksin: Kimden gelirse gelsin, hiçbir zaman haksızlığı kabul etmeyeceksin. Boynunu büken, başını eğen namussuzlardan olmayacaksın. Birisi sana bir vurduysa, sen iki vuracaksın ve ona acımayacaksın. Sen İsa'nın oğlu değilsin ki, biri bir yanağına vurunca diğer yanağını tutasın. Bu şekilde kimse vicdana gelmez artık. Benim oğlum korkak olamaz. Pis adamın pisliğini koklayamaz. Elini kolunu bağlı tutup çaresiz kalamaz. Hele hiç baban gibi olmayacaksın. Gözlerin yiğit bakacak. Düşmansenin gözlerini görünce titremeye başlayacak. Bulunduğun yerde adım atmaya cesaret edemeyecek. Anladın mı ne demek istediğimi?"

Abdullah başını sallamakla yetindi. Üveyş sözlerini tamamlayıncaya dek kafasına el atmamıştı. Kafadaki yara çoktan

kabuk bağlamış, iyileşme yoluna girmişti bile. Bir tas su ile bir bez parçasını getirip başındaki küçük yarayı temizledi, yüzünü gözünü silip üstündeki giysileri yenileriyle değiştirdi. Her davranışını, her sözünü, her mimiğini kazandığı zafer dolayısıyla oğluna bir ödül olarak sunuyordu. Baş, kaş, yüz, göz temizliğinden sonra, içinde iri buğday tanelerinin olduğu bir tabak dolusu ayran çorbası ile koca bir buğday ekmeğini getirip önüne bırakmıştı. Kaç zamandır Abdullah annesinden beklediği sıcak ilgiyi ilk kez görüyordu. O an kendini değer kazanmış, birkaç yaş büyümüş hissediyordu. Fakat ruh yaşının büyümesine hız katan zaferini tamamlamış varsaymıyordu hala. Ve yarım bıraktığı işi tamamlamadan duyguları rahat etmeyecekti. Daha şimdiden Mıho'yu nerede ve nasıl zapt edeceğini düşünüyordu. Mıho'nun işini de hal etmedikçe, içinde biriken dertten kurtulmayacaktı.

Ertesi günün sabahından itibaren ilk işi Mıho'yu takibe almak olmuştu. Mıho evden çıktığında, öfkeli bir çift gözün takibi altında olduğunu ve başına neler geleceğini bilmiyordu. Cımo'nun başına gelenlerden haberdar olmuştu, ama Abdullah'ın kendisine yanaşmaya bile cesaret edemeyeceğini düşünüyordu. Bu sebeple Abdullah'tan kendisine bir tehlike geleceğini akıl etmiyor, her zamanki gibi rahat görünüyordu. Abdullah, Mıho'yu uzaktan takip ediyor, adeta bir cin kılığına girerek O'nun peşinden gidiyordu. Mıho bir ara köyün altındaki derenin kayalıklarına yöneldi, gidip uçurumun üstünde durarak yavrularını avlamaya alıştıran atmacaları izlemeye koyuldu. Abdullah O'nun tıpkı Cımo gibi aşağıya inmesini diliyor, bunun için adeta dua ediyordu. Ne ki Mıho, evden çıktığından beri hep O'nun isteğinin tersine yön alıyor, tam hedefe girdi derken, üzerine varılamayacak başka bir tarafa doğru gidiyordu. Gene öyle olmuştu. Cımo gibi aşağıya ineceğine yönünü yukarıya doğru verdi. Yüzünü çevirirken, Abdullah bir saklambaç oyunundaymış gibi hemen kendini altında

durduğu duvarın arkasına çekti ve hızla oradan uzaklaşmaya başladı. Çünkü Mıho, bulunduğu yere doğru geliyordu. Bu gidişle Mıho'nun hedefe gireceği yoktu. Sanki cinler yönlendiriyordu O'nu. Abdullah hem O'nu takip ediyor, hem yeni bir yol arıyordu. Mıho, caminin altındaki evin önünde oyun oynayan çocukların arasına karışmıştı. Ve kim bilir şimdi onları neye yönlendirecek, nereye götürecekti. Çok geçmeden bir sürtüşme, bir kapışma doğdu aralarında. Mıho birini altına alıp onu dövmeye başlıyordu. Diğer çocuklar sadece izlemekle kalıyor, Mıho'nun pençeleri altında hırpalanan küçüğün çığlıklarını dinlemekle yetiniyorlardı.

Çocuktan kopan çığlıklar Abdullah'ın canını acıtırken, birden kafasındaki resmin tamamlandığını gördü. Bir evin damına, bir aşağıya, Mıho ve dövülen çocuğa baktı. Aradığı fırsat hiç beklemediği anda doğmuştu. Her şey tam da istediği gibi görünüyordu. Dikkatler kavganın üzerindeyken, kimsenin kendisini fark etmeyeceğini biliyordu. Durduğu duvarın önü taşla doluydu. Tam eline göre, yusyuvarlak taşlar. Göğsünü dolduran yoğun bir heyecanla, hızlı hızlı eteğini taşla doldurdu. Eve doğru süzülüp merdivenleri tırmanırken, hiç kimse O'nu fark etmiş değildi. Üstten, damdan bakınca, kuvvet ve cesaretinin birkaç kat yükseldiğini hissediyordu. Mıho hemen altında bulunuyordu. Atacağı tek bir taşın bile boşa gitmeyeceğini görüyordu. Taşla doldurduğu eteğini sol eliyle tutmuş halde ayağa kalkınca, tüm çocukların gözü O'na çevrildi. Olacakları çoktan anlamışlar gibi, Abdullah "Mıho'nun etrafından çekilin" der demez, her biri bir tarafa uçuştu. Mıho O'na bakınca, birden önceki gün Cımo'nun başına gelenleri hatırladı. Bu arada pençesinin altındaki çocuk fırsattan istifade ederek kendini kurtarmış, olacakları biliyormuş gibi Abdullah'ı izlemeye koyulmuştu. Mıho korktuğu halde, tehdit savurmaktan da geri durmamıştı. Üveyş'e yönelmiş bir küfrün ağzından çıkmasıyla Abdullah'ın elinden fırlayan bir taşın O'na

yetişmesi bir oldu. Mıho ikinci küfrü etmeye fırsat bulamamıştı. Küfür yerine çığlık atıyordu artık. Gelen ilk taş sırtına çarpmıştı. Kaçmaya çalışırken bir taş geldi ki, arkadan Mıho'nun kafasını buldu. Mıho sendeledi, yere düştü, sonra kalkıp tekrar koşmaya devam etti. Kafasında açılan yaranın büyük olduğu, boynundan aşağıya dökülen kandan anlaşılıyordu. Üzerine yağan taşların menzilinden çıkınca, Abdullah aşağıya indi ve O'nu eliyle yakalamak için peşine düştü. Mıho arkasına bir kez bile olsun bakmadan ceylan gibi koşuyordu. Kafası ve giysileri kana bulanmasına rağmen Abdullah yeter demiyor, bütün hiddetiyle üstüne taş yağdırmaya devam ediyordu. O'nu Cımo'nun kapı arkasındaki akıbetine ulaştırıncaya dek kovalamaktan, üstüne taş yağdırmaktan vazgeçmedi. Abdullah'ı durdurmaya yeltenen Mıho'nun babası son anda kapıyı üstüne kapatmasa, gelen acımasız bir taştan kafasını kurtaramayacaktı. Olan kapıya olmuş, kafasını kurtardığına şükretmişti. Aldıkları esaslı dersten sonra ne Mıho, ne de Cımo bir daha Abdullah'a bulaşmayı akıllarına bile getirmeyeceklerdi. Gazaba gelince, ne deli bir çocuk olduğunu canları yanarak, kanlar içinde kalarak öğrenmişlerdi çünkü.

Belli ki oyalanacak başka bir konu bulamamışlardı köyün bir kısım kadınları. Birinin kaşı, gözü, birinin bilmem küfrü, kavgası olmasa, nereden bulacaklardı ki çeneye iş olacak konuyu. Üzerinden üç gün, tam üç gün geçtiği halde sıcaklığından bir şey kaybetmeyen ve daha kaybetmeyeceği anlaşılan Abdullah ileCımo ve Mıho arasındaki kavga konusuydu konuşulan. Akşam yemeğini yapmak üzere kimisi harman yerinden, kimisi tarladan, kimisi bağdan eve gelmiş olan kadınlar, suyu tükenmeye yüz tutan kuyunun başında şöyle beş on dakikalık fırsat doğmuşken ve hazır konu da varken, günün yorgunluğunu çıkarıyorlardı. Üveyş'in elinden az çekmemiş görünen veya içinde O'na karşı her an açığa çıkmak üzere pusuya yatmış meşum maksatlar taşıyan, ya da

aslında hiçbir maksadı olmadığı halde sadece yeri geldiği için, içini dökmeyi bir alışkanlık haline getiren biri, "Ne olacak, oğlu da O'nun gibi biri olacak. Siz yılanın yumurtasından civciv çıktığını gördünüz mü hiç? Ben görmedim şahsen" diyordu, ağzını yamuk yumuk yaparak.

"Hele az daha büyüsün de sen o zaman gör şu köyün başına neler neler getireceğini" diye tamamlıyordu onu bir başkası. "Kafa kırmak yetmiyor, o bücür haliyle elinde aha şöyle şöyle koca taşlar, gelip evin duvarını yıkıyor, kapıyı parçalıyor. Hamide abla, bu bir kıyamet alameti, bir Deccal işareti. Bırak Mıho'nun kafasını, kapıyı, az daha amcamın kafasını da parçalayıveriyordu. "

Şerrinden çekiniyor olsa da, Üveyş'in elinden sadece iyilik görmüş, yaşı kırkın üzerinde olan esmer tenli, kara gözlü kadın, "Siz de amma da azıttınız ha. Altı üstü parmak kadar bir çocuk. Bilmeyen de köyün altını üstüne getirmiş sanır. Ne kadar kötülük varsa O'nun başının altından mı çıkmış yani. Diğerlerinin hiç mi yok bir suçu, bir kusuru?" diye çıkıştı.

"Aman İslim teyze, sen de hemen tıkayıveriyorsun insanın ağzına lafı. Yanında iken şöyle gönlümüzce bir laf ettiğimizi görsek, cennetlik olursun valla."

"Laf edin, edin de, bari başkasının günahını almayın"

"Ne günahı teyzeciğim, olanlardan daha haberin yok senin."

"Haberim var var, olmaz olur mu? Herhal bu köyde bir tek sen yaşıyor değilsin kızım."

Konuşmaları kızışmaya doğru giderken, elinde bakracıyla karşıdan Üveyş geliyordu. Kadınlar Üveyş'in geldiğini görünce, özellikle aleyhinde herkesin önüne geçtiğini düşünenler, birbirine

kaç göz işareti yaparak, hemencecik konuyu değiştirmeye başladılar. Biri lafı harmandaki sıcağa getirirken, biri lafı bilmem kimin bu yıl kaç çuval buğday elde ettiğine taşıyordu. Üveyş yanlarına varınca bir saygı gösterisi, bir önünden çekilme, yol verme yarışı başlamıştı ki, bütün bu kadınların her zaman önünde secdeye vardığı sanılırdı. Az evvel yılan, civciv misaliyle Üveyş'i dibine batıracağı yer bulamayan kadın, Üveyş beliriverince birdenbire bütün dediklerini unutmuş, adeta O'nun ayakları altında kilim olmaya başlamıştı. Üveyş'e karşı bir suçluluk duygusundan ziyade, sahiden kalbinde koca bir sevgi, bir değer bilmişlik varmış gibi yaltaklanarak elinden bakracını almış, suyunu doldurup tekrar eline tutuşturmuştu.

Hemen her gün bu vakitlerde sarnıçların, kuyuların başında buluşup çene yarıştıran kadınların üçte birlik bölümü yoktu köyde bu sene. Çünkü köyde kalmak herkesi geçindirmeye yetmiyordu artık. Öküzü, ineği, bağı bahçesi, ekip biçeceği tarlası olmayan ya da az olanlar, yaz gelince Çukurova'ya gitmişlerdi. Elde avuçta bir şeycik olmayınca ve her hanedeki baş sayısına yılda bilmem kaç baş daha eklenince, hele bu kıtlık kıranda, kıraç toprağın üzerinde öylece durmak mümkün olabilir miydi?

Üveyş bakracını eline aldığı gibi geri gitmişti. Diğer kadınlar gibi uzun uzadıya incir çekirdeğini doldurmayan lakırdılar etme huyu yoktu. Böyle şeylere oldum olası illet oluyordu. Varsa yoksa iş, uğraştı kafasında olan. Sabahtan akşama kadar neredeyse beş dakika bile oturup dinlendiği yoktu. Tarla, bağ işinden yemek-ekmek yapmaya, çocuk bakımından kaç günde bir evdeki herkesin giysilerini yıkamaya, eve su taşımaktan hayvanlarla uğraşmaya, her gün sabah akşam süt sağmaya kadar yaptığı işler hesap edilince, birkaç dakikalık rahat nefes almak imkânı dahi kalmıyordu. Yatsı namazlarından sonra çoğu zaman yatağına daha oturur oturmaz sızıvermesinin sebebi buydu.

İşten, uğraştan başını kaşıyacak vakte sahip olmaması O'nu pek sıkıyor, mutsuz ediyor değildi. Aksine beş on dakika işsiz kaldığında sıkılıyor, cinleri beynine hücum ediyordu. Tarlasındaki toprağın her bir zerresinde, her bir ağacın damarında O'nun canı, ruhu, kanı vardı adeta. Birisi gidip toprağına ters bastığında, bir ağaç dalını incittiğinde ya da bir hayvanına ufak bir zarar verdiğinde görmediği halde görmüş gibi oluyor, o acıyı canında hissediyordu. Tarlada gezerken, iş yaparken gördüğü her taş, her bitki, her tahıl ile ayrı dünyalara gidiyor, kokladıkça, görüp dokundukça göğsü mutluluk dolu ayrı bir varlık oluyordu.

Bu yıl darı, arpa, mercimek hasadına nohut ve buğday da dahil olduğu için her yıldan daha fazla yorulmuş, ama taşıdığı mutlulukher yılkinden fazla olmuştu. Bundan böyle Fatma'sı tam doyacak olmasa da, her gün buğday ekmeğini yiyecek, tadını alacaktı. Sofrada istedikleri zaman şu meşhur makaşarlı bulgur pilavı olacaktı. Eve bir misafir geldiğinde misafirperverliğinin zedelenmesine veya üzerine gölge düşmesine izin vermeyecekti. Elbette darı ekmeğinin sofradaki yeri son bulmayacaktı, fakat buğday ekmeğinin yerini de bir daha almayacaktı.

Şayet zenginliğin ölçütü elde edilmiş buğdayın miktarı ise, köydeki zenginler sınıfına dahil olmuşlardı artık. Her biri üç dört dönüm olan sekiz dokuz toprak parçasının yarısı ekine ayrılmış, bunun da yarıya yakını buğday olmuştu. Havva'nın başlığından elde edilmiş miktar da hesaba katılırsa, bu sene evde biriken en az altı yedi çuval buğday ediyordu. Köyün en zengininde bile bu kadarı ya vardı ya da yoktu. Beş baş büyük hayvan, yavrularıyla birlikte on iki baş küçük hayvan ve kümes hayvanları da düşünülürse, fukaralıktan bellerini iyice doğrultmaya başladıkları görülüyordu. Tek eksikleri, Ömer ve Üveyş dışında hanede eli iş görecek başın olmaması, kiminin ufak tefek yardım etme çağı geldiyse de, ikisi dışında herkesin tüketici konumunda

bulunmasıydı. Gene de eğer yeni bir kuraklık, başlarına gelecek yeni bir felaket patlak vermese, her geçen yılın daha iyiye gidiyor olması umut edilebilirdi artık. Çünkü şimdilik evin mirasını tüketmekte olanlar da büyüyüp boy atacak, pek uzak olmayan bir zamanda koca için düşünülenler gidiverecek, kalanlar ise kuvvet kazanmış elleriyle ailenin ağır işlerine katılacaklardı.

Şunun şurasında ne kalmıştı ki. Abdullah beş, bilemedin altı yedi yıl sonra boyu uzamış, omuzları genişlemiş filinta gibi bir delikanlı oluverir, evin her bir işini üzerine alırdı. Peşinden Mehmet geliyordu. Her ne kadar şimdilik pek umut veriyor gibi görünmese de, az daha büyüyünce O'nun da Abdullah'tan eksik kalır yanı olmayacaktı. Böyle bakınca, Üveyş'in umudunu kuvvetli tutması için fazladan bile nedenler vardı. Hele Abdullah'ın şu son kavgadan sonra bir ödlek olarak büyümeyeceğini göstermesi, O'nun duygularınıkanatlandırmaya yetmişti. O'ndan sinik, varlığını güçlü görünenin yanında yok sayan, Allah adına gölgesinden bile korkan, babasına çekmiş bir oğul değil, el attığını koparan, heybetinden düşmanın kaçacak delik aradığı, ailesinin namusuna laf getirmeyen, anasının sözünden çıkmayan, evet O'nun bir dediğini iki etmeyen, yani tam manasıyla anasına çekmiş bir oğul doğacaktı. Daha şimdiden Abdullah'ta bunun çok kuvvetli işaretlerini görüyordu. Hele Abdullah'ın intikamını almakla kalmayıp, dövdüklerinin kapılarını da taşa tuttuğunu duyduktan sonra, O'nda aradığını eliyle tutar gibi olmuştu. Sahiden Abdullah huyu suyuyla tıpatıp kendisine çekse, O'nu taşıyabilecek miydi? İşte bunu hiç düşünmüş değildi Üveyş. Bir insan her gün, her dakika, her saniye kendi suretiyle yan yana olsa veya bir başka kılık altında kendisiyle karşılaşıyor olsa, ya da başkasına bakarken tastamam kendi yüzünü görse ne olurdu acaba? Kendine fena halde âşık olanın bile bu durumda kendinden nefret etmeden huzur içerisinde kalması mümkün müydü?

Bahar, gök gürültüleri, dinmeyen yağmurlar, güneş, yeşeren ve çiçeklenen kırlar, ovalar, dağlar, damar damar uyanış, sonsuz, sınırsız canlanma. Vaka, çatlayan ruh kabuğu, parçalanan çekirdek, çekirdekten fışkıran enerji ve açılan varolma yolu. Yüzlerde yeşeren sevinç, yani mimiklerde tam bahar. Vaka her taze ruh için bahar olamazdı elbette. Ama Abdullah için fazlasıyla olmuştu. Mıho'nun kafasına uçurduğu taş, önüne açılmış geniş bir özgürlük alanı olmuştu. Henüz ne kadar süreceği bilinmez, fakat en azından şimdilik annesinin pek fazla üzerine gelmediği, O'nu kısıtlamadığı görülüyordu. Mesela günlük yemek öğünlerinin dışında canı ekmek istediğinde, tabii ki annesinin iznini almak koşuluyla yarım parça ya da yanında bir arkadaşı varsa bütün bir ekmek elde edebiliyordu. Diyelim ki, harmanda babasının yanında beklemek yerine, tarladaki işe koşmak istiyorsa, annesinin onayı çoktan vardı. Ya da bir küçük fırsat doğmuş, kaşla göz arasında kaybolup yaşıtlarıyla doyasıya oynadıktan sonra geri gelmiş, annesi hiç farkına varmamış gibi yapıyordu. Böyle sürüp giden bir müsamaha, pek alışık olunmayan bir hoşgörü ortamı doğmuştu kendisi için.

Birkaç taşla sadece annesinin duygularını fethetmemişti Abdullah, yaşıtları arasında da gözle görülür bir yere sahip olmuştu. Eskiden Mıho'dan kopmayanlar dadahil çocukların çoğuO'nun etrafında toplanıyor, O'nunla oynuyor, O'nun dediklerini dinliyorlardı. Kavganın üzerinden iki hafta geçmeden kendileriyle oynayacak arkadaş bulamadıklarını görünce, Cımo ve Mıho da yelkenleri suya indirmiş, teslim olmuş halde ve çocukça da olsa özel bir barışma merasimine gerek kalmadan gelip O'nun grubuna katılmışlardı. İşin aslına bakılırsa, Abdullah'ta bir tür içgüdüsel çekim sinyallerinin harekete geçerek onlara ulaşması neticesinde gelmişlerdi. "Kötü bir kastınız yoksa neden gelip katılmıyorsunuz aramıza" dercesine kendiliğinden oluşuveren, ya

da kalbinin derinliklerinde hep birleşme eğiliminde olan, henüz küçücük bir tohum halindeki özel bir duygudan türeyen doğal mesajlar yollamış, onlar da mesajı alınca daha fazla beklemeye dayanamamışlardı. İlk birkaç günlük uzaktan yoklamalar, ufak ufak ısınmalarla çekingenlik aşıldıktan sonra, oyunlardaki eski sıcaklık tekrardan geri gelmişti.

Bir gün hep birlikte ulu dardağan ağacının altında oynarken, yaşça hepsinden büyük olan Emin, yaban güvercinlerinden bahsetmişti. Güvercin sözü geçer de Abdullah yerinde durur mu hiç. Güvercinlerin yuva yaptıkları yerlerde avlanmaktan bahsedince, Abdullah tutturup, "Hemen gidelim" dedi. O an gitmeye niyetli olmayan Emin, ağız değiştirip güvercin avlamaktan söz ederken, başka bir günü kastettiğini söyledi. Böyle bir yanıt O'nu Abdullah'ın elinden kurtarmaya yetmemişti. Emin, "Başka bir gün gidelim" dediyse de fayda etmedi. Abdullah peşini bırakmaya hiç niyetli görünmüyordu; "Hemen şimdi gidelim" diye diretiyordu. Kaç zamandır birkaç güvercini elde etme isteğikendisiniadeta yiyip bitirmişti. Annesinin, kadınlarıyla neredeyse her Allah'ın günü kavga ettiği komşu evin türlü renklerde bir sürü güvercini vardı. Her sabah komşunun oğlu onları kendi elleriyle uçurur, onlara yem verir, onlarla neşeli oyunlar oynarken, kendisi onları sadece uzaktan izlemekle yetiniyordu. Niyeti kendisininkinden farklı olan Emin güvercinlerden bahsederken, O'nun aklına hemen bunların yavrularından birkaçını getirip evcilleştirmek gelmişti. Emin'in söylediklerine bakılırsa, yılın son kuluçka döneminden çıkmış güvercinlerin yavruları uçma çağına gelmişlerdi. Henüz uçup gitmeden bu yavrulardan birkaçını alıp getirebilse, gerisi çok kolay olacaktı.

Emin sonunda Abdullah'ın dediklerini kabul etmekten başka bir çare bulamamıştı. Ne ki iş kalkıp güvercin yuvalarının

bulunduğu uçurumlara gitmeye gelince, Hasan dışında hiç kimse onlarla gelmeyi göze alamamıştı. Kimisi uzak bir yere gitmemesi için bilmem babasının kendisine neler neler söylediğini, kimisi hemen gidip yapacak bir işinin olduğunu, kimisi gidilen yerin bilmem ne kadar uzak olduğunu, bu saatte giderlerse karanlığa kalacaklarını söyleyip, genlerine çoktan işlendiği anlaşılan bahane bulma becerisinde hiç zorlanmadan kendilerini onların elinden kurtarmış, geriye sadece Hasan kalmıştı.

Oysa kendisiyle arkadaşlığı en tehlikeli olan Hasan'dı. Tehlike Hasan veya Abdullah'tan değil, ikisinin ailesi arasındaki düşmanlıktan geliyordu. Uzun yıllar önceydi. Geniş, pürüzsüz ak bir alın, şakaklara doğru uzanan iki hafif kalın kaş, cesur ve kendinden emin bakan bir çift kara göz, küçük bir burun, hareketsiz kaldığında derin bir masumiyete bürünen biçimli bir ağız ve oval bir alınla hatları tamamlanan güzel yüzü ve uzun boyuyla dikkatleri üzerine çekmiş olan Üveyş, henüz gençliğinin baharında ve taze bir gelin iken, günün birinde yıkayıp bir çalıya serdiği kırmızı renkli eşarbı Hasan'ın babası tarafından kimilerine göre bir tür ilgi uyandırma veya bir çeşit kur, kimilerine göre ise sadece bir şaka olarak alınıp kaçırılır. Eşarbın kaçırılması Üveyş'in gökten yere taş yağdırmasına yetmiş, ortalığı birbirine katmıştı. Olay büyümüş, uğrunda adamın vurulacağı namusa göz dikme meselesine dönüşmüştü. Neyse ki, köyün aksakallıları tez araya girmişler, vakanın bir kan davasına dönüşmesine engel olmuşlardı. Ne var ki, Üveyş olan biteni Ömer'in baktığı gibi pek büyültmemesi gereken basit bir mesele olarak görmemiş, içinde beslediği düşmanlık duygularını bitirmemişti. Ateşinin sönmesine izin vermediği ailenin namus davasını o günden sonra hep canlı tutmaya devam etmişti.

Her an bir tarafa sıçramaya hazır düşmanlık ateşini canlı tuttukça, karşıt ailenin de bir daha aklına dostluk kurmak gelmedi.

Selam bitti, her gün yüz yüze geldikleri halde gözler birbirine bakmadı. Karşı karşıya geldiklerinde gözler ve yüzlerin ifadesi dipsiz, ama kabullenilmiş bir utanç ve öfke oldu. Hal böyle iken, iki düşman ailenin çocukları nasıl dost olacaklardı? Değil Amara'da, Amara gibi bu ülkenin bütün köylerinde, hatta köylerin bağlı olduğu şehirlerde bile görülmüş şey değildi bu. Abdullah ve Hasan'ın yaptığı açıktan açığa bir köy kanunu ihlali, bir gelenek tecavüzüydü. Gelin görün ki, Abdullah tamamen bunun farkındaydı ve arkadaşlıkları arasında O'nu en fazla çeken Hasan ile olan arkadaşlığıydı. Doğasını bu arkadaşlığa bağlayan bir sihir vardı sanki. Bir gün, tek bir gün Hasan'ı göremeyecek olsa kendisinden bir şeylerin eksildiğini hisseder, üstüne bir yalnızlık duygusu çöker, içinde biriken sıkıntı kendisini hep Hasan'a doğru iterdi. Hasan'ı gördüğünde ise rahatlar, bir tamamlanmışlık duygusuna ulaşırdı.

Kendisini bu arkadaşlığa çeken bir sebep daha vardı. Hasım olmaktan çıkmamaları halinde, akılda üstünlüğü kimseye bırakmayan, geleneğe sıkı sıkıya bağlı büyüklerin ölümcül hastalığı kendisine de bulaşacak, büyüdükçe hayatını cehenneme çevirecek, belki de varlığının yok olmasına sebep olacaktı. Daha şimdiden böyle olmasından çok korkuyordu. Hem aklı, hem içgüdüleri O'na, tek çarenin daha önce bu topraklarda benzeri hiç denenmemiş bu kör düşmanlıkta saklı olan arkadaşlık ve dostluğu açığa çıkarmak olduğunu söylüyordu. Hiç yoktan sebeplerle birbirine diş bilemenin sevilme ihtimali olan yüzlere nasıl da sevimsiz ifadeler indirdiğini, insanı hayattan soğuttuğunu ve boğacak gibi kıldığını en yakından annesine bakarak görüyordu. Sıkı sıkıya arkadaşlığa sarıldığında, arkadaşlığı kör duyguların pençesinden çekip çıkardığında düşmanlık diye bilinen vebanın kendiliğinden sönüvereceğini içine doğmuş olan sezgilerinden biliyor ve yaşayarak öğreniyordu.

Aileleri arasında bir düşmanlık olmadığı halde diğer çocuklardan hiçbiri kendisiyle gelmeye cesaret edemezken, Emin sayılmazsa, O'nunla gelmemek fikrini bir tek Hasan aklına getirmemişti. Şimdi Hasan geliyorum demişti ya, diğerlerinin ana baba huyuna başvurmalarının pek bir önemi kalmamıştı. Koyağa doğru yol aldıklarında, Abdullah'ın ayağı yere değmiyor gibiydi. Emin, "Yavaş" dediyse de bir işe yaramadı. Arkada kaldığını görünce, o da koşuya kalktı. Günbatımına bir saatlik vakit kalmıştı. Abdullah'ın tek derdi güneş batmadan yuvalara ulaşmaktı. Yuvaların bulunduğu uçurumların başına vardıklarında, altlarındaki kayalıklardan büyük bir güvercin sürüsü kalktı. Güvercinler havalanınca, Abdullah yavruları elinde saydı. Ama yuvalara ulaşmak o kadar da kolay olmayacaktı. Abdullah ve Hasan'dan üç yaş büyük olduğu ve bu işleri daha iyi bildiği için planı Emin yaptı. Kendisi yuvalara tırmanacak, Abdullah yuvalardan çıkarılacak yavruları onun elinden alıp en aşağıdaki Hasan'a verecekti. On dakika sonra başında, boynunda, göğsünde ince sarı tüycüklerin olduğu, uçları koyu lacivert, uçlardan yukarıya doğru maviye çalan kül rengi kanatları ve siyah boncuktan farksız tatlı gözleriyle ilk yavru Abdullah'ın elinde bulunuyordu. Emin, Abdullah'ın hayran bakışları altında yuvaya sincap gibi tırmanıyordu. İlkinin ardından getirdiği diğer yavruyla yetinmedi. Hemen ötede ama yeri daha tehlikeli olan ikinci yuvaya uzandı. Emin işini bitirip geldiğinde, ellerine düşen güvercin sayısı dörde çıkmıştı. Abdullah daha önce bu denli güzel ve özel varlıklara sahip olduğunu hiç hatırlamıyordu.

Gece karanlığı çökmek üzereydi. Hızla uçurumlardan çıkmadıkları takdirde ölmek veya sakatlanmak riskiyle karşı karşıya kalacaklardı. Yanlış bir adım, ufak bir dengesizlik kendilerini uçurumların dibinde bulmalarına yeterli olacaktı. Kalan ve ulaşılması daha zor olan diğer yuvalar başka bir güne

kalacaktı. Abdullah sonraki gün öğlene kadar hep annesinin elinden kurtulmanın küçücük bir fırsatını kollamıştı. Bir ara annesinin babasına çatmak için bir bahane peşinde olduğunu fark etti. Sevinçten gözleri ışıldadı. Kendisine yeniden gün doğuyordu. Annesinin cinleri başına doğru harekete geçmişlerdi ya, artık onları durdurmak imkânsızdı. Bu defa münakaşa sebebi çocuklara üst baş, ev için öteberi olmuştu. Üveyş; "Çocukların giysileri dikiş tutmuyor, bir yerden dikiyorsun, başka bir yerden yırtılıveriyor. Bunca gün çalıştılar, ayaklarına bir lastik giyme hakları da mı yok?" deyip, üstüne üstüne gidiyordu Ömer'in. Ömer ise; "Sadece üç beş gün daha sabır" diyor, ama sözü bir işe yaramıyordu. Sonunda Ömer dayanamayıp sesini yükseltince, Üveyş için savaş gerekçesi tamamlanmış oldu. Tam da Abdullah'ın istediği olmuştu. Onlar kavgaya tutuşurken hangi göz kendisini görebilirdi? Öfkenin kara perdesini gözlerin önüne indirdiği böylesi anlarda, kendisi için özgürlük kapısı ardına kadar açılmış oluyordu. Üveyş, Abdullah'ın evde olmadığını fark ettiğinde çok geç kalmıştı artık. O'nun nasıl gittiğini anlamadığı gibi, akşam nasıl geldiğini de görmüş değildi.

Abdullah bu defa eteklerinde yedi yavruyla gelmişti. Güvercinlerden yana gerçek bir ganimet elde etmişti. Yavruların tümü kendi renklerini almış, uçma çağına gelmişlerdi. Hatta bazıları elden çıktığında onları yeniden yakalamak hiç de kolay olmuyordu. Gelin görün ki, yaban güvercinleriyle olan bu denemesi daha iki hafta geçmeden hezimetle sonuçlandı. Bazıları öldü, bazıları uçup bir daha geri gelmedi, bazıları da kedilere yem oldu. Ancak hesabında olmayan bu kötü netice, O'nu pes ettirmeye yetmedi. Bir kez kafasına koymuştu. Bu defa işi inada bindirmişti. Güvercin elde etme sevdasından vazgeçmek aklına gelmiyordu. Birilerinin güvercinliğine girip yavruları çalmaya kalksa, derhal anlaşılacağını biliyordu. Güvercin elde etmenin başka bir yolunu

bulamayınca, babasının yakasına yapıştı. Ve babası ona dört yavru bulmayıncaya dek peşini bırakmadı. Kısa mesafelerle uçabilecek kadar büyümüş olan yeni yavrular ile önceki yavrular arasındaki davranış farkını daha ilk günde fark etmişti. O günden sonra Abdullah, zamanının en güzel anlarını bu güvercinlerle geçirmeye başladı. Onlara evin saçakları altında önceden yapılmış, kulek dedikleri dikdörtgen oyuklarda yuvalıklar yapmış, yuvalara birer suluk, birer yemlik ve taş haznesi bırakmış, bakım ve beslenmeleri için bir eksik bırakmamıştı. İlk günlerde bakım için sürüyle güvercinleri olan komşunun oğlundan destek almış, sonraki günlerde yılların mahir kuşçusu gibi davranmaya başlamıştı. Aradan üç beş hafta geçmeden O kuşlarıyla, kuşları O'nunla bir oluvermiş, aralarında yabancılık diye bir şey kalmamıştı. Dilediği zaman güvercinler eline geliyor, omuzlarına konuyor, etrafında uçuşuyor, yere çökünce dizlerinin önünde, üstünde toplanıyorlardı. Hele elinden onlara darı veya buğday tanelerini verdiğinde aralarında bir kapışma başlıyor,bir yem tanesini kapmak için birbirinin sırtına basıyorlardı.

Bir gün Abdullah damda güvercinleriyle oynarken, babasının çılgınca bağırdığını, ağza alınmaz küfürler savurduğunu gördü. O evliya görünümündeki adam gitmiş, yerine bir başkası gelmişti sanki. Daha düne dek gölgesini bile incitmez denilen, insanların kalbini kırmaktansa dikenler üstünde yürümeyi, canını kanatmayı ve türlü azaplara katlanmayı yeğleyen adam, her ne olduysa, son zamanlarda bir barut fıçısından farksız hale gelmişti. Bir iki gün önce tekrar damın üstüne çıkmış, bağırıp çağırmış, içinde biriken öfkenin aklına getirdiği ne kadar küfür varsa savurmuş, rahatlamadığını görünce avluda beyaz köpeğiyle oynamakta olan Abdullah'ı yardımına çağırmış, Abdullah isteğini kabul etmeye yanaşmayınca küfrün en pis olanlarını O'na yöneltmiş, eline aldığı küçük taşlarla O'nu gözlerinin önünden kovmaya çalışmıştı. Öyle

görünüyordu ki, bu defa kemiklerine, iliklerine kadar öfkeyle dolmuştu. Dama çıkmak yerine sokağa dalmıştı. Gözlerinden saçılan kıvılcımlardan, ağzından dökülen küfürlerden ve adımlarındaki sertlikten, korkusuz bir hücuma kalktığı anlaşılıyordu. Abdullah babasını sokağın sağ köşesini aşana kadar da göz takibi altında tutmaya devam etti. Gözden kaybolunca, tekrar güvercinleriyle oynamaya daldı. Bu arada uzaklaştığından mıydı,yoksa sakinleştiğinden mi, babasının sesi hepten kesilmeye başlamıştı. Ama birkaç dakika sonra babasının sesiyle birlikte daha yüksek ve öfkeli sesler duymaya başladı. Birbirine karşılık verdikleri anlaşılan sesler gittikçe gürültüye dönüşüyordu. Abdullah,ablası Gülsüm'ün hızla gürültünün koptuğu yere doğru koştuğunu görünce, daha fazla yerinde duramadı.

Birkaç dakika içerisinde hep olageldiği gibi köyün yarısı olay yerinde toplanmıştı. Arada bir böylesi olaylardan olmasa, heyecan duyacakları değişikliklerden hepten mahrum kalacaklardı ki, bu sebeple yaşanmakta olan kavganın erkenden son bulmasını istemiyorlarmış gibi ilgiyle izliyor, hatta daha da kızışmasını diliyorlardı. Ömer'in sözlü taarruzundan kurtulmayı başaramayan Xelo, sıra bedensel temasa gelince üstünlüğü tamamen ele geçirmiş, Ömer'i kucakladığı gibi altına almıştı. Ömer eli ayağı bağlanmış gibi Xelo'nun kuvvetli dizleri altında çırpınır haldeyken bile küfür savurmaktan geri durmuyordu. Gözleri Abdullah'a ilişince, perişan bir ses tonuyla, "Çabuk git, evden bana sustalı bıçağı getir" dedi. Bu istek az daha Abdullah'ın kahkahayla gülmesine sebep olacaktı. Babasının içinde olduğu vaziyet kendisine hem komik, hem çok anlamsız gelmeye başlamıştı. Bıçağı getirse de, o halde babasının elinden bir şey gelmeyeceğini biliyor, daha ziyade böyle bir kavgaya bıçak gibi kesici bir aletin dahil olmasını hiç istemiyordu. Bir de babasının içinde olduğu hem acıklı hem de gülünç haline içten içe öfke duyuyordu.

“Mademki güç yetiremeyeceksin, ne diye böyle bir kavgaya dalıyorsun?” diye bir duygu geçiyordu içinden. O nedenle babasının istediği bıçağı getirmeyi aklından bile geçirmedi.

Kavgaya yol açan sebebinbir iki keçinin darı tarlasına girip birkaç başak yemiş olması gibi görünse de, asıl sebep daha derinlerde yatıyordu. Kaç zamandır atadan kalmış olanlar da dahil, köyün ve köylünün bin bir halinden, eşin, dostun, çocukların bin bir huyundan, ters gidişlerden, zorluktan ve yorgunluktan, kısacası bin bir dertten içi volkan gibi kaynıyordu Ömer’in. Kimi zaman Allah, kimi zaman devlet korkusu, kimi zaman da utanç duygusundan ne kadar dert varsa içine atmış, hiçbirini dışarı yansıtmamıştı. İçinde derin uykulara yatmış gibi görünen dertler birer keskin bıçak olup içini kanattıkça kanatmış, sonunda O’nu isyana kaldırmıştı. Ancak iş hakkıyla isyan etmeye ve isyanı Abdullah’ın içinden geçtiği gibi sürdürmeye gelince muvaffak olamıyor, yaptığı her hamle yüzüne gözüne bulaşıyordu. İşin aslına bakılırsa, her defasında gülünç düşmesinin altında, doğasını inkâra kalkışıyor olması yatıyordu. Sırtına kurt postu geçirip avlanmaya çıkan koyuna kala kala av olmak kalıyordu tekrardan.

Geniş bir çember halinde duran kalabalık, iki kişilik trajikomik bir açık hava tiyatrosu sahnesini izler gibi bazen acı duyuyormuş, üzülüyormuş gibi edalara bürünerek, çoğunlukla da kıkırdayarak izliyordu kavgayı. Belli ki heyecana doymadıkça kimse ikisini birbirinden, daha doğrusu Ömer’i Xelo’nun elinden kurtarmayı aklından geçirmemişti. İki üç kişi kalabalığın arasından çıkıp onları birbirinden uzaklaştırdığında, Ömer yeterince hırpalanmış bulunuyordu. Eve doğru giderken, Ömer bütün olanların sebebi kendisiymiş gibi Abdullah’a öfkeleniyor, yaşadıklarının acısını ondan çıkarmaya çalışıyordu:

“Sana onca bağırıp durdum, neden gidip bıçağı getirmedin ha, cevap versene sağır mısın sen?”

Abdullah babasının azarlamalarına ses çıkarmıyordu.

“Senin gibi bir oğlum olmaz olsun. Ne biçim yürek var sende be. O göğsünün altında duran taş mıdır, demir midir yoksa. Gözlerinin önünde babanı öldürüp duruyorlar, gıkın çıkmıyor, aha bööyle aval aval bakakalıyorsun. Evet evet, bilmez miyim ben, aha şimdi ölsem, gözlerinden bir damla bile yaş akmaz senin.”

O gün köyün meselelerine henüz akıl erdirme çağına gelmemiş küçükler haricinde, herkesin dilinde Ömer vardı. Camiye giderken aralarında konuşan bir kısım ihtiyarın dediğine bakılırsa, Ömer hiçbir suretle Allah’ın kabul görmediği sözler söylemez, haksız fiillerde bulunmaz, kimsenin gönlünü kırmazdı. “Damarına dokunan bir haksızlık olmasa, düşer miydi bu hallere hiç? Hem o domuzoğlu domuz Xelo, ne diye bile bile hayvanlarını sürüyor tarlasına fukaranın. Hiç mi merhamet ve hürmet yok bu adamda.”

Kadınların ağırlıkta olduğu başka bir kısım ise suçu tamamen Üveyş’in üzerine atıyor, adamı çıldırtanın Üveyş olduğunu, böyle giderse Ömer’in hepten delireceğini iddia ediyorlardı. Diğer bir kısım ise, bir iki başak için bunca kıyameti koparmanın Ömer’e yakışmadığını, üstelik kuvveti yetmediği halde kavgaya tutuşmanın O’nu sadece küçük düşürdüğünü, hatta rezil ettiğini söylüyordu. Ömer’e sorulursa, bütün bu yalan yanlış sözlerin, ıvır zıvır iddiaların sadece dil kaşıntısını gidermek için tutturulmuş bir yol olduğunu söyleyecekti. Boş boğazların işi olan beş para etmez sözlerle aklını meşgul etmektense, olan ve söylenenleri hiç hatırlamamayı yeğliyordu. Gün içerisindeki yoğun enerji

sarfiyatından olsa gerek, o gece kafasını yastığa vurduğu gibi derin bir uykuya daldı.

***

Gölgelerin altında üç koyu gölge kımıldıyor, her üç gölge köye doğru geliyorlardı. Güneş, batı ufkunun son çizgisine dayanmıştı. Kızıla çalan ışığın ince perdesi ağaçların yüksek dallarında, hafif esen rüzgârla titreyen zümrüt yeşili yapraklar üstünde oynaşıyor, ağaçlardan başlayan gölgeler uzadıkça uzamaya başlıyordu. Sıraya dizilmiş halde gelen her üç gölge gittikçe köye yaklaşıyordu. Gölgeler yakınlaştıkça öndekinin yaşlıca bir erkek, ortadakinin on beş, on altısında bir kadın, arkadakinin de genç bir erkek olduğu görülüyordu. Her on yirmi adımda bir kadın yere düşüyor, arkadan sallanan birkaç tekmeyle tekrar kalkmak zorunda kalıyordu. Kadının elleri kalın bir iple bağlanmıştı. İpin bir ucu öndeki adamın elinde bulunuyordu. Kadın her düştüğünde, öndeki adam kadının ellerini koparmak istercesine ipi kendine doğru çekiyor, genç adam ise arkadan kadına salladığı yumruk ve tekmelerle ona destek veriyordu.

Kadın çıplak ayaklarla yürüyordu. Ayaklarının insan ayağına benzeyen bir tarafı kalmamıştı. Şişmiş, toza toprağa bulanmış, moru mor, kanlı iki et parçasına dönüşmüşlerdi. Neredeyse sağlam bir tarafı kalmamış siyah renkli entarisine bakılırsa, uzunca bir zaman yerde sürüklendiği anlaşılıyordu. Kol ve omuz kısımları da dahil entarisinin her yanı, sanki kör bıçak kesikleriyle doldurulmuştu. Entarinin yaka düğmeleri sökülmüş, göğsünün üstünden aşağıya doğru derin bir yırtık açılmıştı. Saklanacak yeri kalmamış olan sağ memesi, her sarsıntıda dışarı fırlıyordu. Ağzından, burnundan çenesinin üstüne sızmış olan kan kurumuş, neredeyse çenesinin tümünü kapatan kalın bir kabuğa dönüşmüştü. Gözlerinin etrafında mor şişkinlikler, alnında,

kaşlarında, şakaklarında ve elmacıklarında açılmalar ve kanlı derin çizikler vardı. Bedeninin görünüşünden tahmin edilmezse, yüzünün genç bir kadına, daha doğrusu bir çocuğa ait olduğu anlaşılmazdı. Kendine ait, tanınacak halde olan bir yüz yoktu çünkü.

Köyün girişine vardıklarında, kadın bir kez daha yere yuvarlandı. Yere yuvarlanmasıyla arkadan omzuna şiddetli bir tekmenin inmesi bir oldu. Kadın kalkmaya güç bulamadı. Acıması olmayan ikinci tekme böğrüne indi. Kadından derin bir inilti duyuldu. Nefesi kesilmişti. İpin ucunu elinde tutan adam, kadının kalkmamakta inat ettiğini görünce kuduz bir köpekten farksız hale geldi:

"Ulan orospu, elalemi başımda toplayıp rezil mi etmek istiyorsun beni?" dedi, kadını parçalara ayırmak isteyen vahşi bir ses tonuyla."Niyetini bilmediğimi mi sanıyorsun, ha? Ama suç bende. Seni o evden sağ çıkarmamalıydım. Kafana bir kurşun sıkmalıydım. Ayağımın altında bir sinek gibi ezmeliydim. Seni yaşatmaya değer mi ha, senin için bunca cefaya değer mi ha? Dur hele sen. Elimden öyle rahat rahat kurtulacağını mı sanıyorsun? Elimden neler çekeceğini göreceksin daha. Seni doğduğuna pişman etmesem bana da Eloye Xelef demesinler. Kalk ulan kalk. Ayağa kalksana orospu. Kalk ulan köpeğin kızı, kalk ulan eşeğin kızı."

Adam, çıldırmış gibi savurduğu her küfür ve tehditle ipi kendine doğru çekiyor, kalkamayan kadını yerde sürüklüyordu. Tarladan dönmekte olan Abdullah ve Hasan kendilerini fark ettirmeden, çoktandır onları izliyorlardı. Abdullah burnundan soluyor, ama elinden hiçbir şeyin gelmediğini görüyordu. Vahşi birer hayvandan farksız olan her iki adamın arasında, eli bağlı halde olan kadını gördüğü andan itibaren aklına ablası Havva'nın

hiç tanımadığı adamlar tarafından alınıp götürülüş günü gelmişti. O'nu da öyle dövmüşler miydi, sırtına acımasız tekmeler inmiş miydi acaba? Yere düşüp sürüklenmiş miydi, O'nun da canı çok yanmış mıydı? Ağzından burnundan kan gelmiş miydi? Bunca yaşadıkları varken, imdadına bir koşan çıkmış mıydı? Kafası çoğaldıkça çoğalan yanıtsız soruların hücumuna uğramıştı. Gördükleri karşısında içi güngörmüş, başına türlü felaketler gelmiş yetmiş yaşındaki bir ihtiyar gibi yanıyordu.

Ezan okunmuş, akşam karanlığı iyice çökmeye başlamıştı. Abdullah ve Hasan'ın takibi altındaki her iki adam, kadını kâh sürükleyerek, kâh ayağa kaldırıp döverek götürüyorlardı. Köyün içine girince, fazla gürültü çıkarmamayı yeğlemişlerdi. Gururları incinmesin diye, akşam akşam başlarında kimsenin toplanmasını istemiyorlardı. Evin kapısına yaklaştıklarında, kadın bir kez daha yere yığıldı. Düşerken başı duvarın çıkık taşına değdi. Yükselen inilti gelip Abdullah ve Hasan'ın kalbine çarptı. O anda da arkadaki adam kadının üzerine atlayıp, her iki eliyle ağzını kapatmaya çalıştı. Kadın avlu kapısından içeri atıldıktan sonra artık kafese konulmuş, kafesin içinde de bağlanmış zavallı bir hayvandan farkı kalmamıştı. Sahiden de öyle olmuştu. Kadın avluya alınır alınmaz, avludaki uzun dut ağacına bağlanmıştı.

Abdullah ve Hasan kadının peşinden ayrılmıyorlardı. Avlunun kapısı kapanınca, duvarın sağ taraftaki alçak bir yerinden yukarı tırmandılar. Durdukları yerde kadını karanlığın içinde koyu siyah bir nokta olarak görüyorlardı. Kadının dut ağacının altında olduğunu, gelen derin iniltilerden ve kesik kesik çıkan öksürüklerden anlamışlardı. Elinde çırayla bir kadın dışarı çıkınca, sırtı dut ağacına dayalı, çenesi göğsünün üstüne düşmüş, bir ölüden farksız halde duran kadının görüntüsü daha iyi açığa çıkmıştı.

Abdullah ve Hasan, ellerinden hiçbir şey gelmeden, ama içten içe öfkelenerek ve o güne dek ağızlarından çıktığı nadir görülen galiz küfürler savurarak, duvarın üstünde uzunca bir zaman bekledikten sonra eve gittiklerinde, ruhları sanki kendileriyle değil kadının yanında, hatta onun bedeninde kalmış gibiydi. Acılar içerisindeki kadının yaralı bedenine ruhlarıyla derman olmaya çalışıyorlar, onun için dua ediyorlar, ne ki bunun kadına hiçbir faydası dokunmuyordu. Abdullah başını yastığa koyduğunda, gördükleri tıpkı bir film şeridi gibi başa sarılıp yeniden gözlerinin önünden geçiyor, duygularını paramparça ediyordu.

Gökyüzü kızıla kesilmişti. Kanın içinden kan gibi bir güneş yükseliyordu. Sert esen rüzgârla uçuşan zerreciklerin içi kan doluydu sanki. Sonra gökyüzü renk değiştiriyor, kara kapkara bulutlar korkunç devinimlerle karşılıklı hücuma geçiyor, çarpışıyor, bulutların içinde ürkütücü girdaplar oluşuyor, yeryüzünü baştanbaşa alevler içinde bırakan şimşekler çakıyor, taş toprak gök gürültüsüyle inliyor, birden zift gibi bir yağmur yağmaya başlıyordu. Yağmur dinip gökyüzü hafiften açıldığında, korkunç dişli yılanlar, akrepler, yırtıcı hayvanlar harekete geçiyor, bulduklarını parçalayıp midelerine indiriyorlardı. Yılanın ağzına düşmüş sütbeyaz bir güvercin, dışarıda kalmış tek kanadıyla çırpınıp kendini kurtarmaya çalışırken, bir tavşan boz bir kurdun ağzında son lokma oluyordu. Ön dişleri kurt dişlerini andıran keskin tırnaklı bir adam, elinde kocaman bir bıçakla yüksek bir uçurumun üstünde durmuş, gözlerinden yaşlar akan bir koyunu kesmeye hazırlanıyordu. Tam da bu sırada yakaran acı dolu bir ses duyuldu:

“Babacığım, beni kesmeyeceksin, değil mi?”

Koyunun yerinde uzun saçlı, kara gözlü, melek yüzlü, masum bir kadın olduğu anlaşılıyordu. Babasının sesinde hiçbir merhamet belirtisi yoktu:

"Büyük günahlar, korkunç suçlar işledin, yaşamayı hak etmiyorsun sen."

Kadın dehşet içerisinde ayağa kalktı, kendini uçurumdan aşağıya attı. Peşinden bir kadın daha, bir kadın daha gitti. Uçuruma doğru koşan son kadın atlamak üzereyken, Abdullah yatağından fırlar gibi uyandı. Atlayan son kadını kurtarmak isterken, kadınla birlikte aşağıya yuvarlanmıştı. Gördüğü kâbus nefesini tüketmiş, kendisinikan ter içinde bırakmıştı. Uyanmış, gözleri iyice açılmıştı, ancak rüyasında gördüklerini tekrar tekrar yaşıyordu. Kendini bir taraftan diğer tarafa yuvarlıyor olmuyor, gözlerini kapatıyor olmuyor, açıyor olmuyordu. Gerçekte ve rüyada gördükleri kanına, kemiklerine, bedeninin her zerresine işlemiş, bir daha yerini terk etmemek üzere ruhuna yerleşmişti sanki.

Ertesi gün sabah erkenden Abdullah'ın ilk işi gidip kadının ne halde olduğunu öğrenmek olmuştu. Akşam anlaştıkları gibi Hasan'ı caminin avlusunda bulmuştu. Önceki akşam üzerine çıktıkları duvarın önüne gelmişlerdi. İçeriden birbirine karışan küfürlü, beddualı ve sinirli sesler geliyordu. Biri olmayan vicdandan, biri kuruyup yok olmasını dilediği soydan, biri kendini eşeğin, köpeğin yerine koyarak ya da içindekini eşek ve köpeğe yükleyerek bilmem kimin neyine ne yapmaktan, biri intikam almaktan, kol bacak kırmaktan bahsediyordu. Yüksek bir gürültüyle yaşanmakta olan sinir kargaşasına pek tahammülü kalmamış gibi öten tok sesli bir horoza, karşıki avludan sesi daha güçlü çıkan başka bir horoz karşılık veriyordu. Sabırsızlık içinde olan her iki arkadaşın, içerideki kıyametin dinmesini beklemekten

başka bir çareleri yoktu. Duvara tırmandıkları takdirde başlarına neler geleceği belli değildi çünkü. Derken, tarlaya gidecek olanlar yavaş yavaş evden çıkmaya başlıyorlardı. İlk çıkanların arasında, önceki gün kadının ipini elinde tutan adam da vardı. Onlar evden çıkmaya başladıklarında, Abdullah ve Hasan, suç işlemeye hazır iki hırsız gibi hemen bir köşeye çekilmişlerdi. Evden yaşlıca bir adam, üç genç erkek, yaşları yedi ile on iki arasında değişen dört kız çocuğu, çocukların anası olan genç kadın çıkmış, en son çıkan rengi gitmiş, sarı benizli orta yaşlı bir kadın olmuştu. Her iki arkadaş, çıkan kişileri teker teker sayıyor, evde daha kaç kişinin kaldığını anlamaya çalışıyorlardı. Çıkanların sayısına bakılırsa, evde üç kişi daha kalmış olmalıydı: Evin en yaşlıları olan büyükbaba ve büyükanne, çıkıp giden genç erkeklerden birinin mülkü sayılan ve bu yıl bir erkek çocuk doğurması istenen genç bir kadın. İhtiyar adam ve onu arkadan takip eden genç kadın da evden çıkınca, geriye sadece büyükanne kalmış oluyordu.

Çıkıp gidenler gözden kaybolunca, Abdullah hemen duvara fırladı. Evde kalmış olan yaşlı kadın, kendisinden beklenin üstünde bir çeviklik ve çabuklukla evi derleyip toparlamakla uğraşıyordu. Abdullah duvarın üstüne çıkınca, genç kadının hala dut ağacının gövdesine bağlı olduğunu gördü. Önceki gece rüyasında hiç değilse onu kurtarmaya çalışmıştı. Peki, ya şimdi ne yapabilirdi? Bu duygu O'nu kıskıvrak yakalamış, adeta nefessiz bırakmıştı. İkide bir dışarı çıkıp tekrar içeri giren yaşlı kadın, sanki yeminliymiş veya on göz tarafından gözlem altında tutuluyormuş gibi gelip bir defa dahiperişan haldeki genç kadına bakmıyor, hatta onu görür gibi olduğunda gözlerini hızla kaçırmaya çalışıyordu. Sırtı dut ağacına dayalı olan kadının ölü mü sağ mı olduğu pek anlaşılmıyor, daha ziyade bir ölüyü andırıyordu. Yüzündeki yaralar ve kan lekeleri olduğu gibi yerinde duruyordu. Abdullah bir an atlayıp yanına gitmek istedi. Yaşlı

kadın dışarı çıkınca bu isteğinden vazgeçti. Ne yapalım dercesine O Hasan'a, Hasan O'na bakıyordu. Abdullah'ın kafasında gidip kadının elini çözmek vardı. Bunu söyleyince Hasan derhal onayladı. "Hiç değilse kalkıp elini yüzünü yıkayabilsin" diyor,"belki de açtır, ekmek yememiştir, su içmemiştir" diye ilave ediyordu. İçlerinde biriken sabırsızlık ve öfke ateşi, enselerini yakmaya başlayan kızgın güneşten daha fazla yakıyordu onları. Güneş tepeye doğru çıktıkça çevredeki sinekler kadının yüzüne gözüne hücum ediyor, başının etrafında sineklerden bir kara bulut kütlesi oluşmaya başlıyordu.

Yaşlı kadın eline kuyu bakracını alıp kendisini takip etmekte olan iki çift sabırsız gözden habersiz dışarı çıktığında, ne kadar büyük bir iyiliktebulunmuş olduğunu bilmiyordu. Kadının avlu kapısından dışarı çıkmasıyla Abdullah, hemen aşağıya atladı. Peşinden Hasan atlamıştı. Birbirine karışmış saçları, dağılmış ve parçalanmış yüzü ve bedeniyle insan olmaktan çıkarılmış olan genç kadın, Abdullah'ın gözünde tıpatıp ablası Havva olmuştu. Abdullah onun bedeninin her parçasında ve ruhunda Havva'yı görüyordu. Kadının yanına varınca, hala nefes alıp vermekte olduğunu gördü. Hiç düşünmeden hemen elini çözmeye davranınca, kadın ölgün bir sesle, "Kurban olayım, çözmeyin, çözmeyin" dedi. Yere kapaklanmış olan avucunu tersine çevirerek, ama yerden kaldırmaya güç bulamadan, "Ne olursunuz, bana birkaç damla su verin" diye ekledi. Su isteğini bildirirken, boğazı düğümlenmiş, tıkanmış, "Susuzluktan ölüyorum" diye can çekişen diğer sözcükleri ağzından dışarı çıkarmaya güç bulamamıştı.

Abdullah önce Hasan'a "Sen git kapıda bekle" dedi. Sonra koşup evin sol köşesindeki gölgede duran büyük küpten su almaya çalıştı. Bulduğu bir tabağa su doldururken, ellerinin titremesinden bir tabaktan fazlasını da yere dökmüştü. Kadın elleriyle su tabağını tutamadığından, Abdullah kendisine

içiriyordu. Gözü kapalı içtiği ilk birkaç yudumdan sonra derin bir nefes aldı. Su etkisini anında göstermişti.Yüzü renk almış, hafiften açılır gibi olmuş ya da Abdullah'a öyle gelmişti. Kadın gözlerini açıp derin derin Abdullah'a baktı. Bakışlarında sanki O'nu ilk kez görüyor gibi bir ifade vardı. Patlamaya hazır bir volkandan farksız yüreğinin bütün doluluğu bakışlarından okunuyordu. Sonra birden patlayıverdi. Yüreği su olup gözlerinden aşağıya akıyordu. Gözlerinin altında ve elmacıklarında kurumuş kan parçacıkları gelen yaş seline kapılıp göğsüne ve her tarafı paramparça olmuş entarisinin üstüne dökülüyordu. Üç gün evvel babasının evine kurtulmak için kaçmıştı, ama şimdi kocanın evinde yarı ölü halde bulunuyordu. Ne yüzü eski yüz, ne bedeni eski beden, ne de ruhu eski ruhtu. Ve ufukta onu bu halden kurtaracak hiçbir kuvvet görünmüyordu. Kendisi için eskisinden daha kötüye bir gidiş başlamıştı. Ve yaşayıp yaşamayacağı da henüz belli değildi.

Abdullah iki tabak daha su getirip ona vermiş, sonra tabağı götürüp eski yerine bırakmıştı. Ekmek getirmekten bahsedince, kadın kabul etmedi. Ekmek olsa da yiyecek halde değildi çünkü. Bu sırada kapının önünde bekleyen Hasan, telaşla Abdullah'a işaret verdi. Abdullah sıkışık bir durumda kaçarken, duvarda adımını atacağı yeri bile önceden hesaplamıştı. Duvardan atlayıp camiye doğru koşarken, zınk diye yerinde durdu. O durunca Hasan da durdu. Abdullah'ın korktuğu sonunda başına gelmiş oldu. Önünde sık aralıklarla Nizip'ten kendilerine misafirliğe gelen ninesi Havva duruyordu. Dik dik kendisine bakıyordu. Bakışlarında saldırgan bir kedinin öfkesi vardı. Bir kabahat gördüğünde hep böyle bakardı. Bu bakışların anlamını Abdullah kadar Hasan da biliyordu. Nine Havva önlerinden çekilmeye hiç niyetli görünmüyordu. Elindeki bastonu sıkıca tutmuş, onları bekliyordu. Elinden bastonun üstüne bir şiddet dalgası dökülüyordu. Ne Abdullah'ın ne de Hasan'ın canlarını yakmak için

titreyen o öfkeli bastonun yanından geçmeye hiç niyeti yoktu. Abdullah yönünü çevirince Hasan da döndü. Hızla caminin solundan aşağıya inmişlerdi. Ninenin hevesi kursağında kalmıştı.

Abdullah öğle yemeği vaktinde Hasan'dan ayrılıp eve geldi. Ne zamandır kendilerine pek uğramamış olan ninesi Havva, sanki O'nu takibe koyulmuş gibi, Abdullah eve vardıktan hemen sonra elinde bastonuyla avlunun kapısında belirdi. Abdullah, ninesi ses çıkarmasın, gördüklerini annesine söylemesin diye içinden dualara başlamıştı. Ama ninenin kalbinde hiç acıma duygusu yoktu. Çatlak sesiyle daha avlunun kapısındayken bağırdı:

"Üveyş, senin bu oğlun var ya, gerçek bir namussuz çıktı, haberin olsun. O'ndan sana bir hayır gelmez artık. Biliyor musun, kiminle gördüm onu?"

Bir anda Üveyş'in gözleri çakmak çakmak oldu:

"Ne oldu anne, kiminle gördün?"

"Zeynep'in oğlu var ya, Hasan, O'nunla gördüm işte. Anladın mı şimdi O'nun nasıl bir namussuz olduğunu?"

Ninesinin bu merhametsiz ihbarıyla birlikte, Abdullah yerinden kalkıp fişek gibi gitti. Gözlerinde yıldırımlar çakan Üveyş, daha konum almadan, Abdullah avlunun kapısını çoktan aşmıştı.

IV.

Onlarca el ve ayak tek kafanın, tek bedenin, tek kalbin birer parçası gibi çalışıyordu. Gün doğumuyla birlikte başlamışlardı işe.

Kimileri ayaklarıyla çamurun içine dalmış, dans eder gibi çamuru dövüyor, kimileri usta ellerin çekiç darbeleriyle şekil almış kesme taşları taşıyor, kimileri duvarı örmekte olan ustanın ellerine taş ve çamur yetiştiriyor, kimileri de kuyudan su taşıyordu. Abdullah, Hasan ve Mızo, diğer birkaç yaşıtları gibi önlerine ne çıkarsa onu yapıyorlardı. Hayli eskimiş saçak ve duvar araları akrep, fare, yılan yuvası olmuştu.Artıkkullanılamaz hale gelen bir ev üç gün evvel yıkılıp yeniden inşaediliyordu. Böylesi zamanlarda birbirinden hoşnut olmayan, hatta ileri derecede kavgalı olanlar da dahil köyde kim varsa bir araya gelir, binlerce yıldan beri sürüp gelen birbirine yardım etme duyguları ve alışkanlığı içerisinde hep beraber işe el atar, beraber yapıp beraber bitirirlerdi. Ekim zamanlarında çift sürülürken, hasat zamanlarında ürün kaldırılır ve harmanlanırken, bir ev yapılırken, ya da benzer başka bir iş çıkarken yardıma ihtiyacı olanlara öncelik verilir, bu hususlarda kimse asla tek başına bırakılmazdı.

Güneş enseleri iyice yakmaya başlıyordu. Çalışanlar arasında Ömer de vardı. İleri yaşı ve evde kendisinden başka çalışan yetişkin erkek olmaması sebebiyle kimse O'nun bu tür işlere dahil olmasını istemiyordu. Ama O, üzerinde farz gördüğünden, böylesi zamanlarda kimseden gerikalmıyor, bir gün de olsa gelip işe emeğini ve terini katmadan rahat edemiyordu. Başında karışık renkli karaca bir eşarp olan genç bir kadın, sol elinde büyük bir bakraçla ayran getiriyordu. Sağ elinde gümüş gibi parlayan bakırdan iki tas vardı. Gelip Ömer'in önünde durdu. Taslardan birini doldurup Ömer'e, diğerini de O'nun yanındaki yaşlıca adama verdi. Ömer soğuk ayranı içerken, boğazındaki düğüm bir yukarı bir aşağı inip kalkıyordu. Ayranın tadı daha şimdiden sulanan tüm ağızlarda dolaşmaya başlamıştı. Ömer, boşalttığı tası genç kadına geri verip ona dua ederken, bıyıklarının ucuna yapışmış olan ayran yağını üzerindeki iştahlı bakışlardan fark etmişti. Sağ eliyle

bıyıklarını silip kadına tekrar dua etti. Ayrandan nasıl bir tat aldığı, dua ederken sesinin şükran dolu içtenliğinden anlaşılıyordu.

Çocuklara büyüklerden sonra sıra gelmişti. Sıranın en sonuna Abdullah kalmıştı. Ayranı içerken, sanki tabiatın daha evvel görülmeyen bir lezzetini tadıyor, aldığı zevki içişinden belli ettiriyordu. Bakracın altında kalan ve kendisine ait olması gereken son yarım tası da içmek geliyordu içinden, ancak ayrana doymadığı her halinden belli olan yanı başındaki arkadaşının üzerindeki bakışları içindeki bu isteği hemen tersine çevirmişti. Kalan kısmı tasa doldurup onun eline verirken, arkadaşının bakışlarında oluşan sevinç, aldığı ayran tadından daha güzel gelmişti kendisine. Sanki arkadaşının bedeni kendi bedeniymiş, tat duygusu kendi tat duygusuymuş gibi bir duygu vardı içinde. Birine ne zaman bir şey verse veya birine bir yardımı dokunsa, kalbindeki bu duygu yeniden canlanıyor, ya da bu duygu O'nu hep böyle davranmaya ve hissetmeye itiyordu. Kimi çocuklar kendilerine ait bir şeyi kimseye vermemeyi başardığında mutlu olurdu, Abdullah ise verdiğinde. Vermekten duyduğu haz, aldığı bütün hazlardan üstün geliyordu. O sebeple hep başkalarına verecek bir şeylerinin olmasını çok istiyordu.

Fıstık hasadı her vakit ilkin Fırat vadisinde başlıyordu. Takvim Ağustos ortalarını gösterdiğinde bir telaş, bir heyecandır sarardı her yanı. Bağlar canlanır, neşeli sesler yükselir, gönüller aşka gelir,yüzler gülücükle dolardı. Hasadın başlamasına üç gün kalmıştı. Köy büyükler heyetinin kendi aralarında kararlaştırdığına göre, öncelik Ömer ailesinin de içinde olduğu üç aileye verilecekti. Ömer günler öncesinden dalları temizlemiş, fıstık ağaçlarının altındaki toprağı bastırmış, her şeyi hasada hazır hale getirmişti. Hasat zamanı çok çalışmak ve yorulmak manasına gelse de, kimsenin ürktüğü, korktuğu yoktu. Aksine ürün

kaldıracak olmanın heyecanı, sevinci sarıyordu herkesi. Bu yılın yağmuru, havası, güneşi bereket olup toprağa inmişti. Bol yağışlı bir kış ve bahar geride kalmıştı. Korkulan tahıl ve bağ hastalıkları pek görülmemiş, hücum eden istilacı kuşlar köylülerin mukavemetiyle baş edememişti. Elde edilen ve edilecek olan ürün bakımından yıl güzel geçiyordu. Bu sebeple köylünün yüzü daha bir neşeli görünüyordu. Derken hasat günü gelip çattı.

Bütün ev halkı henüz şafak sökmeden Üveyş tarafından uyandırılmıştı. O sabah Üveyş'in yüzü neşe doluydu. Kimi zaman bakmaya dahi cesaret edilemeyen o sert yüz gitmiş, yerine sevecen, tatlı, yumuşayınca hakikaten güzelleşen ve insanı kendine çeken bir yüz gelmişti. O sabah bu köyde kendini özletmiş olan yüz hangisidir diye sorulacak olsa, gösterilecek tek yüz belki de Üveyş'in yüzü olacaktı. Çünkü böyle olduğu zamanlar çok ender görülürdü. Yüzünden, sözünden, elinden, koşuşturmasından sevgi yayılıyordu. Tarlada yenecek yemeklerin bir kısmını ve lazım olacak malzemeleri akşamdan hazırlamıştı. Herkes O'nun bir dediğini iki etmeden yapıyordu. Gülsüm eline verilen malzemeleri eşeğe yüklesin diye götürüp babasına veriyor, Abdullah nahırcıya teslim etmek üzere ağıldan hayvanları bırakıyor, Mehmet annesinin elleri altında tarlaya götürülecek küçük bidonlara ve testiye su dolduruyordu. Kendilerine iki gün boyunca yardım edecek işçiler birer birer gelmeye başlamışlardı. Toparlanıp giderken Üveyş, tavuklar konusunda annesini son bir kez uyarmayı unutmadı. Evde yalnızca annesi kalacaktı. Annesi, zamanının çoğunu O'nun yanında geçiriyordu.

Saydamlığını yitirmiş, mora çalan kırmızı başaklar mavi, yeşil yapraklar arasında ışıldıyordu. Küçücük bir karınca, yere düşmüş, kırmızı mor gömleğini sıyırmış, çatlamış bir fıstığın etrafında şehvetle dönüp duruyor, kendinden yirmi otuz kat büyük olan fıstığı alıp götürmek için tutacak bir yer arıyor, ya da içindeki

besinibulunduğu yerden çıkarabilir miyim diye özenle yokluyordu. Önünde duruyor, içini kokluyor, üstüne çıkıyor, ayaklarıyla takla attırıyor, fazla yol alamadığını görünce de bir başkasına gidiyordu. Bir süre bu uğraşı verdikten sonra geldiği yere geri döndü ve birkaç dakika sonra arkasında dizilmiş bir sürüyle geri geldi. Belli ki tüm işçi kardeşleri onun öncülüğüne pek güveniyorlardı. Çoktandır sefere çıkmaya hazırlanmış, öncüden gelecek haberi beklemişlerdi. Gel gör ki, öncü grubu ağacın altına yetiştiği sırada, Üveyş'in ayakları da ağacın altındaki toprağa bastı. Karıncaların hevesi kursaklarında kalmıştı. Harekete geçen çalışkan eller göz açıp kapanıncaya kadar yerdeki fıstıkları toplamış, önlerine başka bir sefer çıkarmıştı. Üveyş'in peşindeki işçiler karıncanın peşindeki işçilere acımamıştı. Bu yıl tarladan, bağdan, tahıldan, meyveden beslenme hevesindeki börtü böceğin, kanatlının kanatsızın başına hep benzer akıbet gelmişti. Köylü işi sıkı tutmuş, tek taneyi bile kaptırmamak için her tedbiri almıştı. Kimi zaman ilaçlamayla, kimi zaman diktiği korkuluklarla, kimi zaman elde bir teneke sürekli çalıp gürültü çıkararak, kimi zaman da tuzaklar kurarak yapmıştı bunu. Yine de aradan giden gitmiş, ama bu durum köylünün üstünde bir külfete dönüşmemişti.

Üç grup halinde çalışmayı öngörmüşlerdi. Ağaçlardan yere düşen meyveler toplandıktan sonra, ağaçların altına ikişer üçer parçadan oluşan büyük bez örtüler serilip, her biri bir yandan işe koyuldu. Fatma ve minik Osman içlerinden çıkarılırsa, küçüklerle birlikte on bir kişi çalışıyordu. Annesi Osman'ı yere indirirken eline küçük bir parça ekmek vermiş, O'nu Fatma'nın gözetimine bırakmıştı. Fatma'nın ise Osman'dan daha önemli meşguliyetleri vardı. Taze fıstık içlerinin kabuklarından nasıl çıkarılacağını gayet iyi biliyordu. Abdullah, babasının altında olduğu ağaca tırmanmıştı. Çalışırken ellerindeki hız ve özen, her zamanki gibi

babasının dikkatinden kaçmamıştı. Kimi zaman aksidavranıyor olsa da, bu çocukta O'nun hoşuna giden apayrı bir hava vardı. Ne köydeki çocuklarla, ne de kendi çocuklarıyla bir benzerliği mevcuttu. Söz gelimi Mehmet O'nun tam tersi bir yaradılışa sahipti. Bakmakta, söylemekte ve yapmakta ikisi her zaman zıt yönlere gidiyordu. Mehmet hep ekside kalıyordu. Ya bir işe el atmıyor, ya da el attığında o işte beklenenin tam tersi bir netice doğuyordu. Bir söz dinlerken, bir iş yaparken, oldum olası Abdullah'ın hızına, becerisine ve dikkatine hayran kalıyordu Ömer. Hatta bazen kendisinin ve başka kimsenin aklına gelmeyen düşüncelerin bile O'nun aklından çıktığını görüyordu.

Babasının bakışları altındaki Abdullah hafif kalın bir dala dayanmış halde, yarı belinden bükülerek ellerini mora çalan kızıl bir salkıma uzattı. Ellerinde işini biliyor olmanın mahareti vardı. Dalın ucuna zarar vermemeye özen göstererek, salkım eğiminin tersi yönünde ve salkım sapının dalla birleştiği yerde, salkımı çıt diye koparıp örtünün üzerine attı. Bu arada öteki ağaçta çalışan, aynı zamanda köyün dengbêji sayılan orta yaşlı misafir işçi, kalbinin sesine kulak verip, ciğerinde ne kadar keder varsa dışarı saldı. "Erê delal û delal, derabe emrê dilê min bi gorî, sebra dilê min bête nayê delalo" deyip devam ediyordu. Söylediği stranı, arada bir dinledikleri Erivan Radyosundan öğrenmişti. Stran aileve koca zulmünden kaçıp diyar diyar dolaşmış, soluğu Bağdat radyosunda almış Meyremxan'a aitti. Stran kalplerde türlü yaralar açmış, dertleri yeniden depreştirmişti. Kalbinde acıyla beslediği sevdası olan karşı ağaçtaki genç adam, "Kurban olduğum sesine Faxro dayı" deyip, yükselen stran sesiyle derin oflar çekiyor, mırıldanarak ona eşlik ediyordu. Eşlik edenler giderek çoğalıyor, hayhuy sesleri birbirine karışıyordu. Babası gibi Abdullah da kendinden geçmişçesine dengbêji dinliyordu. Böylesi stranlar O'nu başka âlemlere taşıyor, kendisine herkesinkinden farklı

duygular yaşatıyordu. Yankılanan yürek sesi çalışan elleri gevşetmemiş, tersine hız katmıştı. Hasat zamanlarında bütün tarlalarda, bağlarda benzer sesler yükselir, yürek değiş tokuşu yapılır, bilhassa arpa ve buğday hasadında aşk'ın, hasretin sesi gökyüzüne ulaşırdı.

Sabahın serinliği yavaş yavaş yerini günün bunaltıcı sıcaklığına bırakıyordu. Kısalan ağaç gölgeleri kahvaltı vaktinin geldiğini hatırlatıyordu. Üveyş kahvaltı hazırlamaya giderken, sabahki halinden eser kalmayan Osman, kucağa alınmak isteğiyle minik kollarını havaya kaldırıyor, umduğunu bulamayınca da viyaklamaya başlıyordu. Baştanbaşa kırmızı toprağın içinde kalmıştı. Toprakla teması kesilmeyen elleriyle ağzına ekmeği sokup çıkarırken, doğan ıslaklıktan olacak ki yanakları, dudaklarının etrafı, çenesi, göz çevresi, hatta alnının yarısı çamura bulanmış, kuruyan çamur canavarımsı bir yüz açığa çıkarmıştı. Minik canavarın sesi kesilmeyince, Üveyş geri dönüp O'nun isteğini yerine getirmek zorunda kaldı. Yüzünü gözünü temizlemekle uğraşmadı. Eline bir parça domates verip sofrayı hazırlamaya koyuldu. Beş dakika sonra herkes sofranın başında hazır bulunuyordu. Kaynatılmış yumurta, yoğurt, peynir, hemen çalıştıkları bağla bitişik olan bahçeden getirilmiş domates, acı biber, salatalık, soğan ve tabii ki buğday ekmeğinden oluşan zengin bir sofra kurulmuştu.

Sadece yardımına gelmiş olanı değil, uzak ya da yakın yerden evine gelmiş olan her misafirini layık olduğu en yüksek değerle, imkânının elverdiği en güzel yemeklerle karşılamakkendisini fevkalade mutlu ediyor, bu hususlarda bir kusur doğmasına izin vermiyordu Üveyş. Hiç yoksa bile yaratır, elindekini avucundakini getirir, konuğunun önüne koyardı. Konuğu O'nun ekmeğini aşını yediğinde, yanından memnun ayrıldığında bütün dünyalar O'nun olurdu. Birilerinin kendisine kavgacı, geçimsiz, kısacası şirret bir

kadın gözüyle bakmasından hiçbir rahatsızlık duymuyor, ya da duysa da tersi olsun diye kendisini uğraştırmaya lüzum görmüyordu. Çünkü yaptığı hiçbir kavganın sebepsiz yere olmadığını, salt kendisine can rahatlığı sağlasın diye yapmadığını düşünüyordu. Hatta bazen "Neden daha fazla kavga etmedim, çıkan kavganın hakkını vermedim" diye üzüldüğü bile olurdu. Fakat misafirine iyi bakmadı, konukseverliğine yakışır davranmadı diye bir söz duyacak olsa, işte o zaman yıkılır, ölmekten beter olurdu.

Asıl hazırlığı öğle yemeği için yapmıştı. Küçükbaş hayvanları arasında dört kuzu veartık büyük sayılan ikisi erkek beş de oğlakları vardı. Önceki gün bunların arasından alıp kestikleri bir oğlağın etini kavurmuş, hazır hale getirmişti. Bitişikteki bahçe susuz yetişen sebzeyle doluydu. Domates, biber, patlıcan, bamya, sözün kısası ihtiyaç duyulan yazlık sebzenin tüm çeşitleri bulunuyordu. Sebzeli et yemeğinin yanında bir de makaşarlı bulgur pilavı olacaktı ve de ayran. Kahvaltının zengin oluşundan memnun kalmış ve karınlarını doyurmuş halde sofradan her kalkan kişi "Allah bereket versin" diyor, Üveyş'e dua ediyordu. Üveyş'in pek çok yanını bildikleri gibi, eli açıklığını da bildikleri için, az çok öğle yemeğinde ne tür bir yemek yiyebileceklerini önceden tahmin etmişlerdi.

Bu arada komşu bağdan bir kadın, Üveyş'in yanına geldi. Evden bazı eksiklerle geldiği daha ilk sözünden belliydi:

"Üveyş bacı, valla senden olmasa, bu bağlara aç gelir, aç gideriz."

"Gel bacım gel, herkesin rızkını Allah verir. Ne mutlu ona ki, elinde bir şeycik olup da komşusuyla paylaşıyor olsun."

“Allah senden razı olsun ki, ben derdimi daha demeden anlayıveriyorsun. Bir dalgınlığım var ki, kurtulamadım gitti. Bin türlü iş bir kişinin üstünde kalsın, nasıl dalgın olmasın ki. Dün akşam yeter sandım, ama şimdi baktım ki ekmeğim eksik. Ve bir yemeğe yetecek kadar tuz lazım.”

Kadın isteğini söyler söylemez, Üveyş ekmeklerin arasından beş altı ekmek çekip eline verdi. Kadın fazladır diye bir iki tanesini geri vermek istediyse de, Üveyş kabul etmedi. Eşyaların arasında bağlı halde duran mavi, kırmızıçizgili bez parçasının ağzını açıp içinden bir avuç tuz da çıkardı, onun eline verdi. Kadın beline sarılı olan siyah kuşağının ucunu çıkarıp aldığı tuzu içine koydu. Üveyş’e dualar etti, herkese kolaylıklar dileyip zaman zaman stranların söylendiği ve konuşurken gürültüye dönüşen yüksek seslerin duyulduğu öbür tarladaki kalabalığa doğru yollandı. Kadının geniş bir ailesi vardı. Altı erkek, dört kadın, o kadarından fazla da çocuk çalışıyordu o tarlada. O sebeple dışarıdan misafir işçi almaya lüzum görmemişlerdi. Hatta onlardan bir kişi de ilk sıraya konulan ailelerden birinin yardımına gitmişti. Şayet zamanında işlerini bitiremezler ise, o zaman yardımın kendilerine de gelmesi zaruri olacaktı. Çünkü hasat başladıktan sonra en fazla bir hafta on gün içerisinde tüm ürünün kaldırılması gerekiyordu. Aksi taktirde ağaçtaki meyve hemen bozulacak olmasa da, kırmızı kabuklar büzüşecek, kuruyacak, iç meyve renginde açılmalar, kalitesinde bozulmalar yaşanacak, kuşların ve böceklerin hücumuna uğrayıp telef olacaktı.

Gün tepeye doğru çıktıkça her yanı ateş basıyor, kızışan taşlar dokunulmaz oluyor, kan kırmızısı toprak alev alıp yanıyor, çalışanlar gölgede oldukları halde ateş soluyorlardı. Çalışanların içtikleri su alınlarından, boyunlarından ya da baştanbaşa bedenlerinden akan tuzlu suyu karşılamaya yetmiyor, daha ağızlarından tası indirdikleri an susuz kalan ciğerleri, boğazları,

ağızları su diye haykırmaya başlıyordu. Arada bir gelen ayrana bir diyecek yoktu, fakat onun da etkisi pek uzun sürmüyordu. Gene de çalışanlar, sanki yanan kendi enseleri, boyunları değilmiş gibi şevkle işe asılıyorlardı. Ne de olsa Fırat Vadisi'nin sıcağında ve kızgın toprağında pişmişlerdi ve de pişmeye devam ediyorlardı. Dillerinden stran eksik olmuyor, kimi zaman fıkralar, şakalarla kahkaha sesleri yükseliyor, oradaki varlıklarının hakkını vermeye, yediklerini hak etmeye çalışıyorlardı. Günün sonuna geldiklerinde bir bağın tamamını, diğer bir bağın da yarısından fazlasını hasat etmişlerdi. Sonraki gün ise bir saat erken bitirmişlerdi işi. Böylece Ömer ve Üveyş ailesi bir dertten daha kurtulmuştu. Sırada bağbozumu ve darı hasadı bekliyordu. Ona ise daha epey bir vakit vardı.

Okulların açılmasına sayılı günler kalmıştı. Abdullah bu defa Hasan olmadan okula gitmek istemiyordu. Okul başta korktuğu gibi değilmiş. Bir yığın iyi tarafı varmış. Okumak yazmak da ne? O acayip, zor ve anlaşılmaz dili bile kısacık bir zamanda öğrenmişti. Birilerinin çevirisine gerek kalmadan, hem de tek başına öğretmen ve oradaki bütün çocuklar ile konuşabiliyordu artık. Gerçi orada kötü huylu, düşmanca bakan, hatta gizli ve açık küfreden bazı çocuklar da vardı, ama artık onlardan bir korkusu yoktu. Hatta onlara inat daha fazla çalışmak, daha fazla öğrenmek istiyordu. Üstelik öğretmeni, "Böyle devam edersen büyük bir adam olacaksın, beni bile geçecek bir öğretmen olabilirsin" demişti. Bu sözü kulağından hiç çıkardığı yoktu Abdullah'ın. "Okumak bir tek benim için mi iyi? Hayır, Hasan için de, diğer arkadaşlarım için de iyi" diyordu kendi kendine.Son zamanlarda sanki içinde bir Abdullah daha var olmuştu. Kendisi sustuğunda o konuşmaya başlıyor, kendisine durmadan sorular soruyor, kısacası diğer Abdullah başının etini yiyordu. Bazen tam da istediği şeyleri söylüyordu. "Şuraya git, şunu yap, bunu yapma,

anneni dinleme, kırlara kaç, babana kulak asma, koca koca adamların yaptıklarını gör, lakin onlar gibi olma, kaç tane çocuk varsa hepsini kendine arkadaş kıl ve arkadaşlık oyunlarından kızları uzak tutma. Kızları sev, ama onlara dokunma" ve daha neler neler.

O Abdullah, her şeyi bilen büyük ağabey gibi konuşuyordu kendisiyle. Dediklerini dinlememek olur muydu hiç? Hem onun dediklerine karşı koymak o kadar da kolay değildi zaten. Sesini duydu mu hemen peşinden sürükleniverdiğini görüyordu insan. O ses, sanki çok uzaklardan gelen mesajlarla doluydu. Karşı konulmaz bir büyüsü vardı ve ne derse doğru gibi geliyordu. Abdullah duyduğu bu sesin baskısı altında davranırken, ufacık bir rahatsızlık hissetmiyordu. Tam tersi bu ses hep konuşsun diye kulaklarını dört açıyordu.

Bir sabah Abdullah ile Hasan köyün yukarısındaki bağda buluştular. Annesinin Hasan'la buluştu diye Abdullah'ın başında kopardığı kıyamet işe yaramamıştı. Aksine o günden sonra Hasan, Abdullah için daha çok aranır hale gelmişti. Bütün duyguları O'na, annesinin dediğinin tersiniyapmanın doğru olduğunu söylüyordu. Annesinin dediğini yapmış olsa sıkıntıdan patlayacak, kim bilir canına ne tür hastalıklar girecekti. Kötü olduğunu bile bile dediğini yapmak olur muydu hiç. Elinde koca koca taşlarla hep kırılacak kafa mı aramalıydı yani. Arkadaşından ayrı kalacak, onu özleyecek, canı yanacak o muydu sanki? Nitekim annesinin hışımla üzerine geldiği gecenin sabahında, ilk işi tekrar Hasan ile buluşmak olmuştu. Annesi bu buluşmayı da tez zamanda duymuş, üzerine üzerine gitmiş, fakat bir işe yaramadığını görünce duymazlıktan gelmeye başlamıştı. Ne yapsındı fukara. O'nun yüzünden her gün, her gün gökten taş yağdıracak değildi ya. Gerçi annesini doğrudan karşısına almamaya çalışıyordu Abdullah. Fakat her geçen gün O'nu pes ettirmenin ince bir yolunu da

bulmuyor değildi. Böyle giderse günün birinde her bir isteğini kabul etmekten başka bir çaresi kalmayacaktı annesinin. Bunu O'na hisleri söylüyordu veya içindeki diğer Abdullah.

Bir asmanın içinden yeşile çalan kehribar sarısı birer salkım üzüm koparıp, bağın kuytu yeri sayılan ve koyu bir gölgesi olan bir kayısı ağacının altına çekildiler. Abdullah kimse tarafından görülmek istemediğinde oraya geliyordu. Oraya ne annesi, ne de babasının gelme ihtimali vardı. Çünkü babası, darının ekili olduğu Şehida tarlasına gitmişti. Annesi ise, ev işlerinden başını kaşıyacak halde değildi. Günlerdir yapamadığı ev temizliğini o gün yapıyordu. Her iki arkadaş üzümlerini yiyip sırtı üstü uzanmaya başladılar. Abdullah, gözlerini esen hafif rüzgârla titreyen en uç daldaki şeffaf yapraklara dikmişti. Birden aklına gelmiş gibi, "Hasan, biliyor musun aklım da ne var?" diye sordu.

"Ne var?"

"Hani o gün dediydim ya, artık babana desen, seni de okula yazdırıverse."

"Ama babam kabul etmez ki."

"Hiç istedin mi ki, baban kabul etmemiş olsun?"

"Demedim, ama biliyorum, kabul etmez."

"Eder eder, sen istersen eder."

"Nerden biliyorsun?"

"Nerden mi biliyorum? Biliyorum işte."

"Hayır, sen bilmiyorsun, kabul etmez."

"Kabul etmez deme, çünkü daha söylemedin ki."

“Biliyorum da ondan.”

“Bir tek senin baban mı öyle sanki? Önce benim babam da olmaz dedi. Sonra baktı ki, okul iyi bir şey, hemencecik kabul ediverdi.”

“Ya kabul etmezse?”

“Eder.”

“Yemin et.”

“Yemin ederim.”

“Bir daha et.”

“Kuran çarpsın. İçin rahat etti mi?”

“Etti, etti. O zaman önce anneme söyleyeceğim, annem olur derse, babam da olur der.”

“Sonra Selim’e deriz, o da babasına söylesin. Dün duydum ki Cımo’nun babası da, “Oğlumu okula göndereceğim, okursa büyük adam olur” demiş. Abdurrahman’a deriz, O da babasına söylesin. Sonra Şakir ve Mirzo’ya deriz. Böylece hepimiz beraber okula gitmiş oluruz. Çünkü insan çok olunca, daha fazla sabrı geliyor, öyle değil mi?”

“Öyle ya.”

Hasan, bir süre sustu, sonra içinde dert olmuş gibi sormadan edemedi:

“Abdullah, sana bir şey sorayım mı?”

“Sor.”

“Bunca şey nasıl aklına geliyor senin?”

“Bilmem ki, bir bakıyorum aklıma geliyor işte.”

“Başka kime söyleyelim?”

“Aklımda başkaları da var, ama bilmem ki.Hayır, hayatta onları kabul etmezler.”

“Kimleri?”

“Hayır hayır, hiç olmaz, bizim Fatma çok küçüktür. Eyno ve Gülsüm de büyük. Ama sizin Nesrin olur. Hezno’nun kızı Leylo, Sılho amcanın kızı Meryem, Esma teyzenin kızı Elif, Zinnet teyzenin kızı Eyşo, bunların hepsi olur.”

“Ne diyorsun sen ya, hayatta olmaz, olmaz, çünkü hiç olmaz.”

“Biliyorum, biliyorum. Tabii ki olmaz, bunu söylediğimi duysa, annem her tarafı ateşe verir. Bulduğu yerde öldürür beni.”

“Bir tek annen mi sanki.”

“Hayır, herkes yapar. Aklınıza Şeytan girmiş derler. Bunlar kâfir olmuş derler. Bunların içine cin girmiş derler.”

“En iyisi, bundan hiç bahsetmeyelim.”

“Evet evet, hiç bahsetmeyelim. Dur, başka kim kaldı?”

Birer koca adam gibi sahiden plan yapıyorlardı. Üç gün sonra, babaları tarafından okula gönderilmeleri kabul edilmiş çocuk sayısı dokuza çıkmıştı. Kayıt etme işlemleri, önlük, defter, kalem alma işleri; beklenti, kaygı, söylenti derken, bir hafta çabucak gelip geçti. Sabahın erken vaktinde üçü hariç, okul yoluna düşmüş olan tüm çocuklarda korkuyla karışık tatlı bir heyecan vardı. Abdullah

kendilerine defalarca açıklamalarda bulunmuştu. Nasıl karşılanacaklarını ve neyle karşılaşacaklarını, ilk günler ile sonraki günlerin havasını, öğretmenleri, oradaki çocukları, ilk günlerde, ilk aylarda anlayamayacakları Türkçe dilini nasıl öğreneceklerini, sözün kısası, okulla ile ilgili her bir şeyi anlattığı halde, yine de çocukların soru yağmurundan kurtulamamıştı. Yolda giderken köye beş adım kalıncaya dek dinmeyen meraklarına, severek ve pek de hoşuna giderek yanıt vermeye devam etti.

Köyün içine girdikleri sırada,önüne geldikleri evin bir köşesinden üstünde önlüğü, sarıca saçları ve tombul bir yüzü olan şirin mi şirin bir çocuk, önce gördüklerine inanamamış gibi dik dik onlara baktı. Sevimli çocuğun yüzü birden değişmiş, gözleri korkuyla dolmuştu. Gözünde sayıları köyün çocuklarından bile fazla gelen kalabalık yabancı çocuk grubunu görünce paniğe kapılmıştı. Birkaç saniye korkulu gözlerle öylece onlara bakıp, sanki gelenler hep birlikte ona saldıracakmış gibi tabana kuvvet kaçmaya başladı. Kaçarken gırtlağı yırtılırcasına bağırıyor, gördüğü herkesi ayağa kaldırmaya çalışıyordu:

“Kuyruklu Kürtler geliyooor, kuyruklu Kürtler! Kuyruklu Kürtler geliyooor, kuyruklu Kürtler!”

Kopan yaygaranın verdiği merakla kapılardan, pencerelerden genç çocuk, kadın erkek başları hemen dışarı fırlamış, gelenleri seyre dalmışlardı. İnsanın yüreğine ürkeklik akıtan meraklı bakışlar altında, bir kuşatılmışlık duygusu içerisinde yürürken, kimseden çıt çıkmıyordu. Okula yaklaştıkları sırada, “kuyruklu Kürtler” seslerinin çoğaldığını görüyorlardı. Seslerin çoğalması ve gülüşmelerin artması üzerine, Abdullah sessizce, ama tüm arkadaşlarının duyabileceği yükseklikte ve tam da anasının savurduklarına benzer temiz bir küfür savurdu. Haklarında iyi

duygular beslemediklerini, ağızlarından güzel laflar çıkmadığını alaycı gülüşmelerden anlayan Selim, Abdullah'a yanaşıp, "Ne diyorlar, ne diyorlar bunlar?" diye sordu. Abdullah'ın yerine Mızo yanıt verdi:

"Ne mi diyorlar? Bize kuyruklu Kürtler diyorlar işte."

Sonra da Abdullah'ınkini geride bırakan sunturlu bir küfür savurdu. Bu defa Cımo sordu:

"Bunu bize diyorlar,öyle mi?"

"Evet, ne sandın?"

"Ben de onların anasını, bacısı s…"

"Dur, sesini çıkarma. Yemin ederim öğretmen duysa, hepimizi buradan kovar, bir daha da okula gelemeyiz."

İlk kez duydukları söz, çocukların yüreğine bıçak gibi saplanmıştı.Daha o anda da çocuklardan bazılarının içine kurt düşmüş, arkalarında bir kuyruk olup olmadığından sahiden şüphe etmeye başlamışlardı:

"He ya, daha önce kimse neden bakmayı akıl etmemişti ki. Allah bilir, belki de söyledikleri gerçek dışı değilmiş. İnsan durduk yerde neden böyle laflar etsin ki. Bir bildiği olmasa, insan kendi kendine öyle söyler mi hiç? Tüh, neden bir kerecik bile olsa kimsenin aklına gelmedi ki?"

Sonra tam tersi gelişen düşüncelerin hücumu başlıyordu kafalarına:

"Niye, biz hayvan mıyız ki kuyruklarımız olsun. Belki de hepsi uydurma, hepsi yalan. Olsaydı, bir kerecik olsun görmüş olmaz

mıydık? Onca tuvalete gidiyoruz, başımızı yıkıyoruz, kör müyüz ki görmüş olmayalım. Ne? Hayır hayır, ya söyledikleri doğruysa?"

İçten içe başlayan sorgulamanın sonu gelmiyordu. Okul bahçesine girdiklerinde, Mehmet öğretmenin hoş ilgisiyle karşılandılar. Mehmet Hoca onları yanına çağırdı, her iki elini Abdullah'ın omuzlarına koyarak, O'nun vasıtası ve çevirideki desteğiyle herkese sevgisini göstermeye çalıştı. Sonra okuldaki bütün çocuklarla yeni gelenleri tanıştırdı, aradaki yabancılığı gidermek için açıklamalarda bulundu. Gün okula ısınma ve Amara köyünden gelenlerin diğerleriyle bir tür yoklama denebilecek uzaktan tanışması şeklinde geçiyordu. Öğretmenin ilgisi heyecanlı, şaşkın, kaygılı ve telaşlı çocukların yüreğini bir parça yumuşatmış gibi görünse de, Türkçe konuşan çocuklardan bir farklarının olmadığı duygusunu vermeye yetmemişti. İçlerinden birkaçının kafasına düşen kuyruk kuşkusu ise büsbütün kuvvetlenmeye başlamıştı. O gün erken gerçekleşen paydostan sonra girdikleri dönüş yolunda okulu, dersi ve büyük adam olmayı unutmuş, sadece kuyruklarının olup olmadığını konuşuyorlardı. Bütün bu konuşmalar, gün ve ay hesabıyla içlerinde en küçük olan Mızo'nun sormasıyla başlamıştı:

"Ben benimkine baktım, seninkinde de var mı?"

Soruyu kendisine en yakın yürüyen Mızo'ya sormuştu.

"Benimkinde yok"

"Nerden biliyorsun olmadığını?"

"Baktım da ondan"

"Ne zaman baktın ki?"

"Geçen sene okula gittiğimiz zaman."

“Belki o zaman çıkmamıştı.”

“Sen deli misin be, baktım diyorum, yok işte. İnanmıyorsan Abdullah’a sor.”

“O zaman benimkinde niye var?”

Var mı yok mu tartışmasına diğer arkadaşları da karışınca merak edenlerin sayısı artmış, kuşku büyüdükçe büyümüş, Abdullah, Mızo ve Sıddık’ın artık onları ikna etmeye güçleri yetmemişti. Haylazca davranışlar bahis konusu olunca, nedense ilk fikir hep Mıho’nun aklına geliyordu.

“Durun durun, aklıma güzel bir fikir geldi” deyip, bir adım öne atıldı. “Abdullah, Mızo ve Sıddık yok demiyorlar mı? Yok diyorlar, ben ve Cımo da yok diyoruz, ama bilmiyoruz. Neden? Çünkü bakmak hiç aklımıza gelmedi de ondan. Bazılarımızyok diyor,bazılarımız var diyor. Öyle değil mi? O zaman donumuzu indirelim, herkesin gözü önünde bakalım. Ha, ne diyorsunuz, olmaz mı?”

Tartışmayı başlatan ve alevlenmesine sebep olan Mızo dünden buna razıydı:

“Evet, açalım bakalım, bizimki mi doğru, sizinki mi?”

O’nun ardından bir başkası “açalım” dedi. Derken, ikinci sınıfa geçmiş olan her üç arkadaş haricinde, donunu indirmekten yana olmayan kimse kalmadı. Önce en küçüğü indirdi donunu ve işaret parmağıyla kuyruk diye sandığı yeri gösterdi. Onun ardından peş peşe diğerleri indiriverdiler. Bu defa küçüğün kuyruk diye gösterdiği ve aynının hepsinde olduğu yerin kuyruk mu, değil mi tartışması başlamıştı. Biri kuyruk sokumunun ucuna parmak değdirip “Bu kuyruktur” diyor, bir başkası “Hayır, olursa tıpkı

hayvanlarınki gibi ucu dışarıda ve uzun olmalı, aynen bizim eşeğin, köpeğin ve keçininki gibi" diyerek karşı çıkıyordu. Okulun ilk gününde okulsuz, öğretmensiz kuyruk dersini çalışıyor veya insan kuyruğunun bir tür ilmi çalışmasını yapıyorlardı sanki. Öyle görünüyordu ki, günün bu mühim dersi orada son bulmayacak, kafalarında oluşan ve kızışarak gelişen soru işaretleri tez elden bir yanıt bulamayacaktı.

Herkesin dikkatini çekmeye değer olay olur da, meraklılar yerinde durur mu hiç? Sanki şu kuyruk hadisesinin haberi çocuklardan önce ulaşmıştı köye. Söz ışık hızıyla dolaşmış, daha akşama varmadan köyde duymayan kalmamıştı. Kimisi bir kapının önünde, kimisi sarnıç ve kuyuların üstünde, kimisi damda, kimisi avluda, kimisi camide, kimisi yolda, kısacası rastgeldikleri her yerde, ikişer, üçer ve daha kalabalık gruplar halinde buluşarak hadiseyi sohbet konusu ediyor, böylece zamanı değerli kılmaya çalışıyorlardı. Camiye namaz kılmak için yan yana yürüyen iki adamdan yaşlı olanı, olanlara fena halde kızmış gibi görünüyordu:

"Nedir bu kepazelik yahu. Çocuğumun donunu sıyırıpgötünün içine bakmışlar, hele kuyruğu var mı, yok mu diye. Fe süphanallah, fe süphanallah. Bilmez miyim ben, bütün bu hinlikler, kepazelikler Eyşo'nun oğlunun başının altından çıkar. Bu kadın nerden peydahlamış bu piçi. Çocuklarımızın başına bela oldu gitti. Şimdi kalkıp onu ayaklarının altına alsan, eşek sudan gelinceye kadar dayaktan geçirsen, diyecekler senin gibi koca bir adam utanmıyor mu el kadar çocuğa el kaldırmaya. Anasına babasına diyorsun, çocuktur, ben ne yapayım deyip işin içinden çıkıveriyorlar. Şimdi ne diyeceksin bunlara? İnsan daha fazla dayanabilir mi bunun yaptığına? Yeter be, nedir bu puşt oğlunun derdinden başımıza gelen. Düşündükçe aklım başımdan gidiyor, vallahi delireceğim, billahi de delirip gideceğim, ya da elimden kötü bir kaza çıkacak. Küçücük çocuk gelir gelmez ne diyor, biliyor musun? Baba bak,

kuyruğum varmış, neden şimdiye kadar bunu bana söylemedin diyor. Sonra öğreniyorum ki, bunların birbirlerine bir parmak sokmadığı kalmış. Neymiş, kuyruğumuz varmış, kuyruğumuz başını dışarı çıkarmazmış, kıç üstü oturduğumuz için başı içeride donup kalıyormuş. Tövbe yarabbi tövbe, bunlar adamı dinden imandan edecekler yahu."

"Vallahi ne desen hakkın var senin. İnsanın kuyruğu olur mu hiç. Kim sokuyor kafalarına bu melunca fikirleri, ben de anlamadım gitti."

"Dedim ya, o piç oğlupiç sokuyor kafalarına bütün bunları. Nasıl aklına geliyorsa."

Cımo'nun kapıları önünde toplanmış olan kadınlar, kuyruk konusunu eğlenceli bir muhabbette çevirmişlerdi.

Biri, "O da tıpkı babası gibi. Onunki neye benziyor sanıyorsunuz. Ucu şöyle hafiften dışarı çıkıverse, keçininkinden bir eksiği kalmaz vallahi" diyordu, Mıho'yu kastederek.

Başka biri, kahkahayla alıyordu onun ağzından lafı:

"Şu boynuz yerinde de bir şeycikler çıkıverse, vallahi insan şu anki halinden daha kötü olmazdı."

Ötedeki evin avlusunda konu başka bir hal almıştı. Çokbilmiş adam, kitaptan konuşuyordu:

"Evet, evet, her Allah kulunun bir kuyruğa sahip olduğu hepimizin malumu. Lakin insan bunu kabul etmekten bir parça sakınır, bahsetmekten utanır. AllahuTeala neden kuyruğumuzu içerde bıraktı da, dışarı çıkmasına izin vermedi, bilir misiniz? Çünkü insanın kuyruğu dışarıda olsa, hayvandan bir farkı kalmaz da ondan. Daha mühim olanı; insan götünün üstünde oturan bir

varlıktır. Eğer uzunca bir kuyruğu olsa, o zaman şimdi oturduğumuz gibi yere oturması mümkün olmaz. Allah'ın hikmetine bakın ki, sormayı akıl edemediğimiz soruyu küçücük çocuklarımız sordu. Bunu da Allah'ın bize iyi bir işareti sayalım. Demek ki okula gitmelerinde bir hayır varmış."

Ömer, birden köyün her bir yanını dolaşan kuyruk meselesini camiye giderken duymuştu. Üveyş ise, sarnıçtan su çekerken. Abdullah'ın günü, geçen sene okula gittiği ilk günden az kötü geçmemişti. Zihninde sarsıntılar yaratan o sözü tekrar duymuş, nazik ruhu, duyguları allak bulak olmuştu.O'nu asıl kahreden ise, bunun bir hakaret olduğunu arkadaşlarına anlatamamış olmasıydı. İlk başta arkadaşlarının Türkçe dilini bilmiyor olmalarına bağlamıştı. Söz alıp başını gidince her şey birbirine karışmaya başlamış, artık O'nun ve diğer iki arkadaşının söyledikleri duyulamaz olmuştu. Ve şu kendinden pek razı kimi büyükler yok mu, onların da küçük arkadaşlarından aşağı kalmadığını görmüştü. Okula giderken sabah önlerinden kaçan bir çocuğun dediklerini doğrulayacak şekilde konuştuklarını, sahiden kendi kuyruklarının var olduğunu bizzat ağızlarından duymuştu. Geçen sene kendisi için bu sözün kullanıldığını ilk duyduğunda babasına gelmiş, neden bana kuyruklu Kürt diyorlar diye sormuştu. Babası ise, "Kuyruklu olan sana kuyruklu diyenlerdir, onlar kendilerine dönüp bir baksınlar, o vakit görürler arkalarında neyin sallandığını" deyip sorusunu basitçe geçiştirmiş, bu türden sözleri kafasına takmamasını istemişti O'ndan. Ne var ki babasının söyledikleri bir işe yaramamıştı. O söz her söylendiğinde, gelip kafasına bir kaya parçası gibi çarpıyor, ruhunu eziyor, içini utançla dolduruyordu. Ve utanç duygusu içinde kolay iyileşemeyecek, indikçe derine inen bir yaraya dönüşüyordu. Koca adamların neden bir tek bize böyle söylüyorlar diye kızacakları yerde, kalkıp kendi ağızlarıyla bir kuyruk sahibi olduklarını söylemelerine

katlanamıyordu. Annesi O'nun yüzündeki, gözlerindeki öfkeyi eve adımını attığı ilk anda fark etmişti. Sebebini öğrenince açtı ağzını, yumdu gözünü:

"Kuyrukları var ya da yok, sana ne? Bütün âlemin yanlışlarını düzeltmek sana mı kalmış ha, sana mı kalmış? Kuyruklu olsalardı şimdi olduklarından kötü mü olurlardı sanıyorsun. Yoksa sen bunları insan mı zannediyorsun? Onları kendine dert ettiğin kadar, onlar dert ediyorlar mı seni? Baban gibi ilelebet akılsız mı kalacaksın yoksa? Neymiş, kuyrukları var dendiği için kimse üzülmüyormuş. Üzülseler ne olur, üzülmeseler ne olur. Haydi diyelim ki çok üzüldüler, kıyametler kopardılar, ağladılar, sızladılar, senin gibi harap ettiler kendilerini, o zaman ellerine ne geçmiş olacak ha, ne geçmiş olacak? Etrafına bir bak, senin gibi her bir şeyi kendine dert eden başka biri var mı? Oğlumun aklı budur işte. Varsa yoksa başkası. Birazda kendini düşünsene! Adam kendini insan görmüyorsa görmesin, sana ne? İster eşek olsun, ister katır, isterse öküz olsun, sana ne?"

Üveyş'in sözleri gittikçe sertleşiyor, küfre dönüşüyordu. Söylendikçe aklına küfretmeye sebep yeni haller geliyor, içi öfkeyle doluyor, artık susmak bilmiyordu. Abdullah annesinin söyledikleri karşısında hem ağlamak istiyor, hem de içinden ağlamak gelmiyordu. Annesinin yüreğine su serpecek bir şeycikler söylemeyeceğini biliyordu bilmesine, yine de eline düşüvermekten kurtaramamıştı kendini. Nasıl da bir anlık ihtiyatsız davranmış, hemencecik söyleyivermişti. "O, derde çaremi ki, söyleyiveriyorsun? Ne zaman olmuş ki? Sana ne diyeceğini bilmiyor musun Abdullah? O zaman bile bile neden gelip söyledin? Kim sana git O'na söyle dedi. Ben mi söyledim, hayır sen söyledin. Kim söyledi? Sen söyledin, evet, sen söyledin. Bile bile gelip söyledin. Sen söylemesen, O nerden bilecekti bütün bunları? Bugün okulda ne oldu diye belki sordu sana, cevap

vermezsen olmaz mıydı yani? Niye yaptın bunu, cevap vermek sana mı kalmış? Kim O'na söylediyse cevabını, da o versin. Cımo'nun annesi mi verecek, yoksa Mızo'nun annesi mi? Kim veriyorsa versin, ama sen verme, vermeyecektin. Bir daha da verme. Vermeyi aklına bile getirme. Getirmeyeceksin, tamam mı? Çünkü gördün işte ne olduğunu. Aklını başına toplamayı öğrenecek misin bu defa? Evet, aklını başına alacaksın ve O'na aha böyle bir kırtık kadar bile hissettirmeyeceksin. Ne kadar merak ederse etsin, sen O'na hissettirmeyeceksin. Benim anammış! İstemiyorum böyle anayı manayı. Beni bir hayvan doğursaydı da O'nun oğlu olmamış olsaydım. Günün birinde görecek o. Göstereceğim O'na. Evet, ben göstereceğim O'na. Ve O görecek, yemin ederim görecek."

Sadece annesine kızmıyordu, annesinden fazla kendine kızıyordu. Annesine kızarkenkendini muhakeme ediyor, boyunu ve kuvvetini gözden geçiyordu. İlk defa annesiyle kavga etmeyi göze alabileceğini aklına getiriyor veya içi bunun hissiyle doluyordu. Annesi ve babası da dahil, herkes hayvanla özdeş tutulmayı çoktan kabul etmiş gibi geliyordu kendisine. Ablası Havva'nın tanımadığı adamlar arasında götürülüş anı ve elleri bağlı halde dövülüp getirilen kadının insan olmaktan çıkmış hali geçti gözlerinin önünden. Sonra peş peşe kavgalı, bol küfürlü, bir kısmı kanlı farklı sahnelerin geçişi devam etti. Hemen her sahne sinirlerini ateş gibi yakıyordu. Çok eski zamanlarda yaşanmış, hiç görmediği, ama sanki zamanla duyguları tarafından çözülmek veya hissedilmek üzere şifrelenmiş ya da bir tür sihre bürünmüş görünmez olanları da dahil, kötü karelerin tümü gelip günün kara tablosunda buluşuyordu. Duyguları olan biteni kaldıramıyor, kendi kendine insan böyle olamaz diyordu. Çocuk yüreği öfkeyle dolmuştu. Hasan, Müslim Hoca ve kendine yakın gördüğü başka bir iki kişi haricinde herkesten nefret ediyordu. İçi öfkeyle

dolmuştu. O an bir şeyleri değiştirecek kuvvete sahip olmadığı için her tarafını ateş basmış, damarları sinirden çatlayacakmış gibi olmuştu.Kötü bir gündü, pek kötü bir gün. Gördüğü, duyduğu her şey kendisine bir kâbus gibi geliyordu.

Annesinin bir anlık dalgınlığından faydalanıp dama fırladı. Griye çalan gök mavisi kanatlarıyla bir güvercin gelip omuzlarına kondu; ak kanatlı, kızıla çalan yeşil gerdanlı biri de gelip elinin üstünde durdu. Güvercine bakınca ağlamamak için kendini zor tuttu. "Hayır, ağlamayacağım, ağladığımı görmeyeceksiniz ve ben size, hepinize göstereceğim" dedi, usulca elindeki güvercinin boynunu okşayarak. Güvercinlerine nereden geldikleri belli olmayan yeni güvercinler dahil olmuş, farklı renklerde kocaman bir sürüye dönmüşlerdi. Güvercinler Abdullah'ın geldiğini görünce birer ikişer dışarı çıkıp başına üşüşmüşlerdi. Bazıları omuzlarına çıkmış, bazıları ellerine, kollarına konmuş, bazıları çömelmiş haldeki dizlerine tutunmuş, bir tarafına konacak yer bulamayanlar ise etrafında sabırsız bir oyuna tutulmuşlardı. Gelgelelim o gün, Abdullah'ın onlarla oyun oynama, onları uçurup takla attırma isteği hiç yoktu. Onlara yemlerini verip, heyecanlarına aldırmadan aşağıya indi. Namaz vakti yaklaştığına göre, en iyi yol olarak camiyi gördü. Dua ederek rahatlayacaktı. Kimseyle baş edemediğinde, içi daraldığında, çaresiz kaldığında, namaz ve dua en yakın çare oluyordu. Önce gidip Hasan'ı buldu, sonra da Mızo'yu. Onlarsız namaz kılmak pek güzel gelmiyordu.

Müslim Hoca, önde Abdullah, üç miniğin her zamanki o inanç edası içerisinde geldiklerini görünce, yüzü sevinçle doldu. Abdullah'ı her gördüğünde içi bir başka oluyordu Hocanın. O'nda kimsede olmayan bir şeylerin varlığını hissediyor, görüyordu ama, sırrına eremiyor, tarifini yapamıyordu. Birilerine ilahi ya da dünyevi manada bir şeyler anlatırken, dinleyicilerinin arasında en fazla Abdullah olsun istiyordu. Çünkü söylediği her sözünO'nun

gözlerinde anında bir ışığa dönüştüğünü görüyordu. Diğerlerinin bakışlarında hep aynı ifade vardı. Sanki sözden beyinlerine giden yolların tümü kapanmış, sözün önüne bir zırh çekilmiş gibi geliyordu ona. Çünkü sadece dinlediklerini, ama kulaklarından içeriye ses almadıklarını görüyordu. Sözün beyinlerinde, ruhlarında bir yankı yaratıp yaratmadığı hiç anlaşılmıyordu. Onlara bakıp bir söz söylerken, sanki sağır duvara konuşuyordu. Ancak küçücük bir çocuk olduğu halde, Abdullah'ın yanında kendiliğinden konuşma isteğinin doğduğunu, söyledikçe o isteğin geliştiğini fark ediyordu. Bazen Abdullah mı onu konuşturuyor, o mu Abdullah'a konuşuyor hiç anlamıyordu. Kısacası bu çocuğun yanında konuşurken, hissettiklerini hiçbir yerde hissetmiyordu. Bunda ilahi bir hikmet arıyor, fakat ne olduğunu bulamıyor, bulmuş olduğuna da isim koymaya bir türlü karar veremiyordu.

Abdullah daha şimdiden otuz üç sureyi ezbere biliyordu. Bunu yaşıtlarının hiçbiri yapmış değildi. İki yıl önce Hoca O'na Kur'an'ı öğretirken, kendisindeki öğrenme tutkusu ve hızı karşısında ağzı açık kalmış, "Abdullah, bu hızla gidersen uçarsın" demişti. Ezberlettiği dualar, anlattığı dini masallar, hikâyeler ve cenkleri O'na tekrarlattığında, Abdullah'ın üstelik kendinden kattıklarıyla hikayelere saflık, canlılık, tazelik kazandırdığına şahit olmuştu. Abdullah bir bakıma onun ruh dünyasının bir parçası olmuştu. Hoca O'na bakınca kendindeki,daha doğrusu kendinde olmayan, ama hep ulaşmak için uğraştığı, aslında bu dünyaya ait olmayan arınmış saf bir ruhun tarifini yapamıyor olsa da, Tanrının yüksek katında yeri mutlak olan ulu bir kişiyi görüyor, kendini O'nda bulmaya çalışıyor, Onunla sanki kendini yeniden var etmek istiyordu. Anlattığı kutsal hikâyelerde geçen kahramanların çocukluk hallerini gözden geçirirken, birden Abdullah gözlerinin önüne geliyor, sonra ulu kişilere dönüşen o küçük kahramanların Abdullah oluverdiğini, Abdullah'ın da onlardan birine

dönüştüğünü görüyordu. Abdullah'ı sahiden karşısında bulduğunda ise, tekrar gerçek dünyasına dönüyor, O'nu uzun uzadıya gözden geçiriyor, bir tür şaşkın haller yaşıyor, sonra Tanrı'nın Abdullah'ta neye karar verdiğini, O'nu ne yapmak istediğini anlamaya çalışıyor, tam "İşte budur" demek istediği yerde, birden duruveriyor, bir neticeye ulaşamayınca, "En iyisi bu iş Allahü Tealâ'ya kalsın" diyordu.

Onun gözünde Abdullah'ın yaptığı her şey tam manasıyla yapmaktı. Bütün ruhuyla, varlığıyla yaptığına dahil oluyor, derinlere dalıyor, derinlerde yüzmeyi öğreniyordu. Hoca ancak ulu varlık tarafından tasarlanabileceğini düşündüğü Abdullah'ın meziyetlerini saymaya kalksa, bir gece boyu bitiremeyecekti. Öğrenme hızına, kıvraklığına, anlamadığı veya aklına yatmadığıher konuda kendisini bazen zor durumda bırakacak şekilde yağdırdığı sorularına, saflığına, ibadetteki istikrarına, içtenliğine ve azmine, o küçücük haliyle bile insana saygı duymayı biliyor olmasına ve peşine düştüğü şeyi elde etmedikçe yerinde durmayı bilmemesine, her halinden anlaşılacak kadar açık olan savaşçılığına ve daha nicesine aşina olduğu hususiyetleri onu büyülemek ve kendine hayran bırakmakla kalmıyor, yedi yaşındakinin yetmiş yaşındakine nasıl öğretebileceğini de görüyordu.

Her üç minik, caminin avlusuna girer girmez, duvarın dibinde tefekküre dalmış gibi çömelmiş olan Müslim Hoca onları yanına çağırdı. Hoca, Abdullah'ın sıkıntısını derhal fark etmişti: "Başladınız mı, gününüz nasıl geçti?" diye sorunca, Abdullah kendini tutamadı:

"Kötü hocam."

"Nedenmiş o?"

“Herkes tutturmuş, kuyruğum var mı, yok mu diyor.”

“O nasıl şey?”

“Evet hocam, herkes öyle diyor.”

“Fesüphanallah, kim çıkardı bunu?”

Araya Mızo girdi:

“Hocam okulda bize kuyruklu Kürt diyorlar. Hepsi değil, bazıları öyle diyor. Sonra biz okuldan gelirken Mıho, Cımo ve diğerleri kuyrukları var mı, yok mu diye birbirlerine baktılar. İşte öyle çıktı hocam.”

“Sonra herkes var mı, yok mu diye konuşmaya başlamış öyle mi?”

“Evet hocam.”

“Tövbe estağfurullah, tövbe. Kuyruklusunuz diyenler de, kuyruğumuz var mı yok mu diye konuşanlar da, ne taze konuşmuştur. Abdullah haklı. Fevkalade kötü konuşmuşlardır. İçinde muhakkak şeytani bir hesabın olduğu fikrin böylesi, Allah katında da makbul değildir. Böyle bir şey; ben insan mıyım değil miyim diye,sorgulamak olur. İnsan, insan olmaktan şüphe eder mi hiç? Bütün mahlukat içerisinde insan yaratılmış en üstün varlıktır. Kuyruk diye bildiğimiz uzuv yalnızca hayvana mahsus bir şeydir. Şimdi kalkıp insanın kuyruğu var mı yok mu demek, bir kara cehalet işaretidir. Siz canınızı hiç sıkmamaya bakın. Bir hutbe vaazında bu konudan söz açıp, herkese ne vahim bir cehalet içerisinde olduklarını mutlak göstereceğim. Canınızı sıkan bundan başka herhangi bir husus var mı peki?”

Abdullah, içinde dert olan ve ne babasından ne de başka bir kimseden yanıtını alamadığı soruyu sordu:

“Hocam, niye bir tek bize diyorlar bunu? Türkçe bilmediğimiz, Kürt olduğumuz için, öyle değil mi?”

Hoca’nın yüzü değişti, soluğu tıkanacak gibi oldu. Midesine bir ağrı girdiğini hissetti. Abdullah’tan beklediği soru bu değildi:

“Nereden çıkarıyorsun bunu oğlum? Hem böyle düşünecek olursan, başına ummadık işler gelir. Üç beş kendini bilmezin lafını başka başka manalara çekmeye kalkma sakın. Biliyorsun ki, bazen yakın bir arkadaş bile diğer bir arkadaşı alaya alır, kendisine türlü lakaplar takar, öyle değil mi?”

Hasan ve Mızo, pek uzun zamanlardan beri tabi oldukları bir emre itaati ifade eden bir eda içerisinde ve alışılmış hareketlerle, yukarıya ve aşağıya doğru hızlı hızlı kafa sallayarak evet dediler.

“İnsana lakap takıldı diye, lakabıyla özdeştir gibi bir mana çıkarılmaz ki. Onlar birbirine de kuyruklu der, başkasına da. Kürt olmayı her bir işe karıştırıverirsen, yarın başın dertten kurtulmaz, bizimki de kurtulmaz. Bu sözlerimi aklından çıkarma, oldu mu benim babam? Sen akıllı çocuksun, tıpkı iman ahret yolunda yaptığın gibi, o okulda da dünya ilimlerini öğren ki anan babana, hepimize bir hayrın dokunmuş olsun. Elalem ne derse desin, sen kimsenin dediğine bakmayacaksın. Doğru yoldan çıkmayacaksın. Önünde çok büyük bir adam olmak vardır. Sen o adama ulaşmaya çalışacaksın ve onu kendin yapacaksın. Onu kendin yapmayana kadar durmayacak, sağa sola bakmayacaksın. O adamı gökyüzündeki ışık say, kanatlan ve hep ona doğru uç.”

Abdullah’ın sorusuyla süngülü, tüfekli askerlerin köye girişi bir olmuştu. Eşek, katır, keçi, koyun, inek, tavuk; önlerine ne

çıkarsa yağdırdıkları mermilerin hedefi oluyordu. Ulaştıkları her canlı yere yığılıyor, kanlar içinde kalıyordu. Acımak nedir bilmeyen korkunç bir hücum vardı. Girdikleri evleri talan ediyor, ziynet eşyalarına el koyuyor, alamadıklarını paramparça ediyor, dışarı çıkarken evleri teker teker ateşe veriyorlardı. Dışarı çıkma fırsatı bulamayan yangın ortasındaki kimi kadınlar ve çocukların çığlığı gökleri yırtıyordu. Evler yakılırken uzaklaşma mecalini bulamayan körpecik kızlar ve gelinlere oracıkta tecavüz ediliyor, tecavüzden sonra kimilerinin boynu koparılıyor, memeleri kesiliyor, kamalarla karınları deşiliyordu. Hamile bir kadının deşilen karnından çıkarılan bir bebeğin henüz açılmamış her iki gözü çıkarılıyor, sonra karnına bir kama sokulup duvarın kenarına atılıyordu. Köyden kaçma fırsatı bulamayan erkekler ve kadınlar köyün yukarısındaki fıstıklığa yakın meydanda toplanıyor, erkekler kadınların önünde çırılçıplak soyuluyor, onurlarını ve kişiliklerini yok eden işkencelere tabi tutuluyor, erkeklerin gözü önünde topluca kadınlara tecavüz ediliyor, kimisi daha yedi yaşın altında olan küçücük kızların bile bu tecavüzlerden kurtuluşu mümkün olmuyor, sonra yaşlı genç, kadın erkek demeden herkes mermilerin hedefi yapılıyordu.

Abdullah'ın sorusu, bütün bunların bir anda Müslim Hocanın gözlerinin önünden geçmesine yetmişti. Agıri, Geliyê Zilan, Dersim katliamlarının korkunç anıları onun belleğinde hala çok tazeydi. Kimilerine bizzat tanık olmuş, kimilerini yakın birisinden duymuştu; hiçbirini bir an dahi unutmuş değildi. Bütün bunlar o insanların başına, sadece Kürt olma haklarını kullanmak istedikleri için gelmişti. O zamandan sonra Kürt kelimesi, ateşi koynuna almaktan farksız hale gelmişti. Kürtler diye bir insan topluluğu, bir halk yoktu. Hiçbir zaman da olmamıştı ve olmayacaktı. Bahsetmek, yeniden doğacak o büyük felaketlere çağrı yapmak demekti. Bu sebeple Abdullah'ın sorusu hocayı

fazlasıyla tedirgin etmişti. Bu çocuk bugün böyle sorar, yarın başka türlüsü aklına gelir, başka yerde başka şekilde konuşur ve günün birinde hiç beklenmedik bir anda, bir tek onun değil, bütün köylünün başında patlayıverirdi. Belki O'ndan ziyade bu fikirleri O'nun kafasına sokanlar aranacak ve zarar göreceklerdi. Artık unutulup gitmiş şeyi kim aklına getirmiş, nasıl gelmiş anlamıyor, anlamak da istemiyordu. "Lakin bu Abdullah'tır, neyin ne zaman aklına geleceği hiç belli olmuyor ki?" diye geçiriyordu içinden.

Şayet o gün içinse Müslim Hocanın söyledikleri, Abdullah'ın duygularını bir parça rahatlatmış görünüyordu. Ancak ömrünün gelecek uzun zamanı düşünülecek olursa tersi olmuştu. Aklındaki kuşku sönmek yerine kuvvet kazanmıştı. Geçen sene, "Kürt nedir?" diye sorduğu soruya, şimdi Kürt sözü geçince, "Neden herkes korkuyor?" diye yeni bir soru ilave olmuştu. Bu korkuda insanı kışkırtan ve aynı zamanda çok tehlikeli sayılan büyük bir sır saklı olmalıydı. Soru sorarken, Allah'ın iyi insanı olan Müslim Hocanın yüzü nasıl değişmiş, gözleri nasıl da açılıvermişti. Damarları pek derinlere inmiş görünen gözlerindeki korku Abdullah'ın şüphesine yakıt olmuştu. Öyle görünüyordu ki, bir soru yeni soruları tetikleyecek, vakti geldikçe belirsiz ruhların, yalan yanlış ve tehlikeli fikirlerin karanlık ormanında yanıt avcılığına çıkacak, başının belaya gireceğini bilse de, gerçek manayı veren yanıtı bulmadan hiç rahat edemeyecekti.

Namaza geçerken her üç arkadaş, Müslim Hocanın arkasında saf tutmuştu. Abdullah tıpkı Müslim Hocanın dediği gibi, fakat onun tam tersi duygularla dua ediyor;"Allah'ım, ne olur beni doğru yoldan ayırma, bana hep doğru olanı göster. Babama, anneme, köydeki herkese de" deyip devam ediyordu. Namazdan önceki kendileri ile namazdan sonraki kendileri arasında neredeyse hiçbir değişiklik görülmeyen çoğu büyüğün namazı, yakıcı cehennem ateşi biçiminde şekillenen korkuya karşı mecburi

bir davranış ve her zaman devam edegelen bir alışkanlığın tekrarı iken, Abdullah için her gün beş defa yenilenmek oluyordu. Her namaza durduğunda kalbindeki sevginin büyüdüğünü, ruhunun yükseldiğini, bir önceki Abdullah'tan daha iyi bir Abdullah haline geldiğini hissediyordu. Kalbinin içinde sanacak kadar Allah'ı kendine yakın görüyordu. Dua ederken, sesinin O'na ulaştığından ve dileklerinin günün birinde kabul olacağından şüphe etmiyordu.

Namazlarını kılmış, dualarını etmiş ve bir miktar rahatlamış halde camiden çıkmak üzereyken, cami avlusunun dışında acı bir çığlık duyuldu. Çığlık bir kadından yükselmişti ve durmak bilmiyordu. İnsanın kalbini sızlatan böylesine feci bir çığlık kopar da, duyan yerinde durur mu hiç? Üç beş dakika içerisinde cami çığlığın koptuğu yere boşalmıştı. Akşam akşam sokaktan geçenler ve yakın evlerden çıkanlara göre, camidekiler geç bile kalmışlardı. Biri diğerine, diğeri başkasına aktarmış, haber bir anda köyün bir ucundan diğer ucuna varmış, sesi duyan ve haberi alanlar oraya koşuşmuştu. Kimisi işini, kimisi sofrada kaşığını, kimisi de emzirmekte olduğu çocuğunu bırakıp gelmişti. Yerde acı içerisinde kıvranan kadın, üç beş kadının elleri arasında duruyordu. Sebebi hemencecik anlaşılmıştı. Ön sırada gittikçe daralan bir çember oluşturmuş olan kadınlar, arkada üçer dörder gruplar halinde duran erkekler ağız ağza vermiş, kimisi zor duyulur kısık, kimisi arkadaki kişilerin de duyacağı yükseklikte bir sesle konuşuyorlardı:

"Ne olmuş, ne olmuuuş? "

"Aha böyle bir yılan sokmuş."

"Diyorlar ki, şu başı tüylü olanlardanmış, az daha büyürse boynuzları çıkacak olanlardan."

"Hayır hayır, kocaman bir engerekmiş."

“Abooo, kadın şimdiye kadar nasıl sağ kalmış!”

“He ya, vallaha kurtulmaz o, yok yok, o yarını bile görmez.”

“Kadıncağızın üç küçük çocuğu var, ağzınızı hayırlı açın be.”

“Vah vah, vah vah! Allah hiç kimsenin çocuklarını yetim komasın.”

“Koymasın diyorsun da, şimdiden kadını sağ sağ mezara koydun bile.”

“İnan kalbim ona çok acıdığı içindir, en çok da yavrular ne olacak diye, ona üzülüyorum.”

“İnsan üzülmez mi ya, çocuklar yetim kalırsa kim besleyecek onları, başlarını kim yıkayacak onların? Nineleri mi? Peh, başındaki bitlere bile el atmaya üşenirken, çocuklara mı bakacak o?”

“Her insan ölür ölmesine de, kim bilir hangi kara delikten, hangi pis taşın altından çıkmış kıçı boklu bir yılanla ölmek, hakikaten de insanın çok ağırına gidiyor.”

“Ne kıçı boklusu, aha şu kolum kadar kalın bir engerek bu.”

“İyi de, kadıncağızı nasıl sokmuş bu canavar?”

“Aha bak, şu duvarın önünde olmuş. Tarladan geliyormuş. Garibanım yorulmuş olacak ki, sırtındaki torbayı yere indirmiş,sırtını o duvara dayamış. Üç beş dakika dinleneyim derken, ansızın sağ ayak bileğinde ateş gibi bir yanma duymuş. Bir bakmış ki, ne görsün? Ayak bileğine yapışmış koca bir engerek. Çıkarmış çatal dilini, ayak üzerinde oynaşır, yalar da yalar.”

“Evet ya, evet ya, kötü şansa bakın ki bilmeden yılanın sırtına basmış ve yılan da yapmış yapacağını işte.”

“Henüz göz görecek kadar aydınlık olduğu için, onunla beraber tarladan gelen küçük oğlan da görmüş yılanı. Görmüş ki ödü kopmuş oğlanın. Hemen koşmuş babasına haber vermeye. Ama yılanın o kadar beklemeye sabrı var mı ki? İşini yapar yapmaz sıvışıvermiş duvardaki deliğin içine.”

“Şimdi anladıım.Demek ki İslim teyzenin civcivlerini yiyen de aynı yılanmış.”

“Allah şahidim olsun ki, o civcivlerin yılan tarafından yendiğini biliyordum. O kadar söyledim söyledim, kimse inanmadı bana. Birileri kartal dedi, biriler atmaca, birileri bilmem ne. Alın görün işte, anladınız mı şimdi o canım civcivleri neyin yediğini? Bu devirde kimseye laf anlatılamıyor ki.”

Onların birkaç adım ötesindeki erkeklerden bazıları bir hayli sinirli görünüyordu:

“Yılanın sırtında ne işi var o kırılası ayağın, başka bir yer mi bulamadı basacak?”

“Şu yengende de ne uğursuz ayak varmış ama.”

“Uğursuz da, hem de ne uğursuz. Esasen kendisinin varlığı uğursuz. Akrep ısırığının yeri daha iyileşmemişken, şimdi de yılan ısırığı.”

“Bu köyde belalar bula bula gelip bir onu buluveriyor.”

“Kurtulur mu dersin bu defa?”

“İnşallah, bir daha gün yüzünü görmez o.”

“İnsan yürürken, bir yere adım atarken önüne bakar bari.”

“O çift göze verilmiş vazifenin görmek olduğunu aklına getirecek olsa, bunların hiçbiri başına gelmiş olmazdı zaten.”

Karşılıklı duran ağızlardan her biri başka şekilde konuşuyordu:

“Her bir şeye gücümüz yeter de, bir tek bu yılanlara yetmez oldu. Gerçi onlarla baş etmek için kılımızı kıpırdattığımız da yok ya.”

“Bak hele şuna. Bilmeyen de burada yaşamadığını sanır. Buranın taşı toprağı yılan be, baş etmek kolay mı sandın. Nereye el atsan bir yılan, nereye adım atsan bir yılan. Neredeyse donumuzun içine girivereceklер be.”

“Kur’an hakkı için bir tek sen doğru söylüyorsun Hemo emmi. Yatağımızı seriyoruz bir yılan, kabımıza el atıyoruz bir yılan, abdeste gidiyoruz bir yılan, lafın kısası her adım başı bir yılan. Hem bilmez misin, karışsan daha bir beter oluyorlar. Diyelim ki şimdi birini vurmaya kalktın, öldürmeden bıraksan, ömür boyu unutmaz seni. Yılana yiğitlik taslamak olur mu hiç?”

“Olmaz, katiyen olmaz, deli misiniz siz?”

“Yılanla oyun oynanır mı hiç? Ondan uzak duracaksın, dokunmayacaksın, yanından bile geçmeyeceksin. Tek çare budur, başka çareler aramak boşuna.”

Bu şekilde her biri bir telden çalarken, yılan ve akrep ısırığından anlayan deneyimli üç dört kadın, yılanın ayağını ısırdığı kadınla uğraşıyordu. Her birisi bir evden getirilmiş dört beş çıranın aydınlığı altında, önce bir güzel yıkamaya başlamışlardı kadının ayağını. Sonra diş izlerinin görüldüğü,

zehrin yoğunca bulunduğu yere yukardan aşağıya doğru bir kesik atılmıştı. Ağzında yaranın, dişlerinde çürüğün olmadığı içlerindeki en genç kadın, zeytinyağıyla ağzını çalkaladıktan sonra yarayı emip emip zehirli kanı dışarı atmaya çalışıyordu. Kadın yerinden hareket ettirilmeden, bu işlemin bir yarım saat daha devam edeceği söyleniyordu. Baştanbaşa şefkat ve merhamet kesilmiş ellerin arasındaki kadın, üstündeki şoku atlatmışa benziyordu. Etrafında homurdanıp duran kalabalığın varlığından rahatsızlık duymuyor, tersine kendisine duyulan ilginin işareti saydığı için bir hayli hoşnut kalmış, pek sevinmiş görünüyordu. Abdullah, Hasan ve Mızo, kalabalığın oluşturduğu sıkışıklığın içinden başlarını öne doğru uzatmayı başarmış, merak içerisinde kadına yapılmakta olan müdahaleyi izliyorlardı.

O gün Abdullah sanki bir yaş daha büyümüştü. Sabahtan o saate kadar hiçbir şey istediği gibi gitmemişti. Camiye kuyruk öfkesiyle gelmiş, eve yılan kâbusuyla dönüyordu. Gece rüyasında gördüklerikendisini vahşi zamanlara taşımıştı. Kuyruklar, yılanlar, keskin pençeler, korkunç dişli ağızlar, bakınca insanın kanını donduran kızgın gözler, ağızlarından alev fışkıran hayvan başlı insanlar ve gökyüzüne doğru uçarken vurulan masum kuşların görüntüsü birbirine karışmıştı.

Kızıl aydınlığın Nemrut'u ve etrafında alçalıp yükselen diğer dağları yeni yeni sardığı sabahın erken vaktinde ve kendini artık hissettirmeye başlayan güzün tatlı serinliği altında Cibin yoluna düşen çocuklar, bir önceki güne göre daha rahat görünüyorlardı. İçlerinde henüz kuyruk kuşkusundan kurtulamamış olanlar olsa da bunu gündem yapmıyor, konuyu unutmuş görünüyorlardı. Abdullah'ın bir kolunda öğlen vakti için getirdikleri yiyeceklerin içinde olduğu büyükçe bir çıkın, diğer kolunda da okul çantası vardı. Köyün dışına çıktıklarında tüm yiyeceklerini dört çıkında birleştirmişlerdi. Diğer üç taneden birini Cımo, birini Selim,

diğerini Mızo taşıyordu. Sayılarının fazla olması Abdullah'ın çok hoşuna gidiyordu. Yapabilseydi sayıyı iki üç katına çıkaracak, yaşıtlarından veya okul çağı gelenlerden hiç kimseyi okul dışında bırakmayacaktı. Gerçi köyde pek fazla çocuğun kaldığı yoktu. Çukurova'ya, Adana'ya ırgatlığa giden aileler kendileriyle birlikte çocuklarını da götürmüşlerdi. Köyde olup da okul dışında kalanlar iki kısma ayrılıyordu. Bir kısmı hiçbir şey anlamadıkları şu okul aletini çocukları için oldukça tehlikeli buluyor, gönderdikleri taktirde çocuklarının ellerinden kayıp gideceklerine inanıyorlardı. Diğer kısmı ise okul işini ev, hayvan, tarla ve bağ işine tercih edemiyor, okulu lüzumsuz bir yer olarak görüyorlardı.

Bir önceki gün kendilerine gösterilmiş olan okul kuralları yetmemiş olacak ki, o günün ilk öğününü de okulda ne yapıp ne yapmayacaklarını öğrenmekle geçireceklerdi. Birinci şart Kürtçe dilinin okulda hiçbir şekilde duyulmaması gerektiğiydi. Uyulması gereken diğer bütün şartlar ondan sonra geliyordu. Yeni gelenler, ilk başta pek anlamadıkları halde kendilerine bildirilen kuralların çok sert tutulacağını, öğretmenin ses tonundan ve mimiklerinden anlıyorlardı. Abdullah ve diğer iki arkadaşı, onlar için bildirilenlerin çevirisini yapınca, kelime anlamları haricinde hiç de yanılmadıklarını görüyorlardı. Bazen öğretmenin ses tonu öylesine sertleşiyordu ki, Eyüp ve Yakup'un dizleri titremeye başlıyordu. Bundan böyle okulda, hatta okul dışında bakışları, sesleri, oturup kalkışları bile artık Türkçe olacaktı. Aksi takdirde disiplin cezaları gelecek ve okuldan alacakları hiçbir şey olmayacaktı. "Tamam mı? Tamam. Anlaşıldı mı? Anlaşıldı" diye yükseliyordu sesler.

Onlara kurallara uyma buyruğu verilirken, diğerlerine de kendiliğinden gözetmen görevi düşüyordu. Gözetmenlerin sayısına bakılırsa, işleri pek kolay gözükmüyordu. Teneffüslerde hep birlikte bir köşeye çekiliyor, ne konuşacaklarını ve nasıl

konuşacaklarını bilemeden öylece birbirinin yüzüne bakıyorlardı. Bazen birinin dilinin ucuna Kürtçe bir kelime gelince hemen etrafına bakıyor, tam söyleyeceği sırada biri görür diye dilinin ucuna gelmiş olan sözü tekrar içine çekiyordu. Cımo ve Selim öylece susup duracaklarına bu anları hemen bir eğlenceye çeviriyor, bir şey söylemek ister gibi "aaa" deyip sonra elleriyle aniden ağızlarını kapatıyor, herkesi güldürmeye çalışıyorlardı. Etraflarında gezinen kimi çocuklar durup onları izlemeye koyuluyor, nedenini anlamadıkları tuhaf gülüşmelerine gülmekle karşılık veriyorlardı. Herkes gülerken nedense Abdullah'ın içinden gülmek gelmiyordu. Aslında benzer hallere gülmek O'nun tabiatında yoktu. Herkesin güldüğünü ya bayağı görüyor, ya da duyguları O'na, gülünenin gülünecek şey olmadığını, gülmek yerine tam tersi duygularla bakmak gerektiğini söylüyordu.

Öğle paydosunda herkes evine giderken, onlar önceki yılın yemek yeri olan zeytin ağacının altına çekildiler. Açıp yere serdikleri dört çıkından koca bir sofra oluşmuştu. Sofra sadece büyük değildi, önceki yıla göre pek de zengin sayılırdı. Sofrada neler yoktu ki. En acı türünden biber, domates, salatalık, soğan, üzüm, incir, tam on iki tane yumurta ve tabii ki buğday ekmeği. Darı unundan olan iki tanesi haricinde ekmeklerin tümü buğday unundandı. Darı unundan ekmeğin sahibi de dahil, herkesin eli önce buğday ekmeğine uzanınca, Abdullah hemen müdahale etti. "Önce darı ekmeğini bitirelim" deyip, herkese eşit miktarda birer parça verdi. Kimseden itiraz gelmemişti. İki ekmek on iki kişi arasında bölüştürülünce, herkese bir iki lokma bile zor düşmüştü. Küçükler arasında buğdayınkine göre kötü sayılan ekmekten doğan bu bölüşme, artık okula devam ettikleri sürece değişmeyecek bir geleneğe dönüşecekti. Karınlarını doyurduktan sonra, Abdullah yanına aldığı dört arkadaşıyla beraber camiye gitti. Orada kalanlar ise, oynamak için okul bahçesine daldılar.

Civarda kimse olmayınca tüm dünya onların oluyor, ufacık fırsatları bile kaçırmıyorlardı.

Abdullah daha şimdiden arkadaşlarının okul dışındaki birinci öğretmeni sayılırdı. Okul içinde onlar ile öğretmen arasında çevirmenlik yapmakla kalmıyor, hem teneffüslerde, hem de okuldan çıkıp eve gittiklerinde hepsini etrafında topluyor, anlamadıkları harfler ve kelimelerin anlamlarını açıklıyor, bir önceki yıldan öğrendiği ne varsa onlarla paylaşıyor, kendilerine hor bakan çocuklardan geri kalmasınlar diye hızla Türkçe öğrenmelerini sağlıyordu. Bu arada inanç, ibadet işini de unutmuyor, okul işiyle cami, namaz ve dua işini birlikte yapıyordu. Şiddetli yağmurların yağdığı bir gün paydostan sonra köy yoluna düştüklerinde, her nasıl aklına geldiyse, "Gelin gelin, size anlatacaklarım var" dedi, koca adamlar gibi ciddi bir edaya bürünerek. Çocuklar Abdullah'ın bu gibi hallerde hep ilginç bir şeyler yaptığını biliyorlardı artık. Merak içerisinde hemen etrafında kümelendiler. Abdullah her şeyi enine boyuna düşünmüş, planlamış gibi konuştu:

"Okulda çok başarılı olmak ister misiniz?"

"Evet."

"Niye ki?"

"İstemez miyiz?"

Abdullah'ın sorusuna farklı kafalardan farklı sorularla yanıt gelmişti.

"Ben şaka yapmıyorum. Siz, bize kötü kötü bakan o çocukların gerisinde kalmak mı istiyorsunuz, yoksa onları geçmek mi?"

"Evet, geçmek istiyoruz."

“De hadi söyle, ne bekliyorsun ya.”

“Evet, geçmek istiyorum.”

“Ben de istiyorum.”

“Ben de.”

“Ben de.”

“Ben istiyorum, siz istiyorsunuz, biliyorum çok güzel olacak. Başarılı olacağız ve kimsenin bize gülmesine izin vermeyeceğiz. Evet mi?”

“Evet.”

“Evet.”

“Evet.

Yanıtlar peş peşe gelmişti.

“Biliyor musunuz önceki akşam Müslim Hoca camide ne dedi? Dedi ki, Allah’a kalpten inanırsanız ve Allah’ın emrettiklerini yaparsınız, Allah da her bir istediğinizi yapar. Namazdan sonra Müslim Hocaya gittim. “Hocam, biz okula gidenler tıpkı camideki cemaat gibi hep beraber kalpten namaz kılarsak, hayır mı olur, yoksa günah mı?” diye sordum. Ben böyle sorunca, hocam bana bir sarıldı, bir sarıldı ve dedi ki, bu güzel fikirleri melekler mi sana getiriyor yoksa? Ben de, bilmem ki, dedim. Müslim Hoca bekledi, bekledi, sonra evet dedi. Siz inanırsanız, kalpten namaz kılarsanız ve hile yapmazsanız, Allah her vakit yanınızda olur, zor günlerinizde ve dara düştüğünüzde size yardım eder ve sizi başarılı kılar.”

“Bunu Müslim Hoca mı söyledi?”

“Evet, hem de tekrarlaya tekrarlaya söyledi.”

“O vakit biz de kılalım.”

“Evet, bizde kılalım.”

Sonra tüm ağızlar bir oldu:

“Evet, biz de kılalım.”

Abdullah sevinçten kanatlanmış gibiydi. Arkadaşlarının haylazlık etmeden dediklerini hemencecik kabul etmiş olması, kendisine bir mucize gibi geliyordu. Şu cenklerde geçen bir fetih ordusuna sahip olmuştu sanki. Nice kötülükleri dağıtmaya, yok etmeye giden, zor durumdaki insanları kurtaran, işi gücü iyilik ve hayır olan, çöllerde, dağlarda, karanlık ülkelerde fırtına gibi esen İmam Ali’nin başında olduğu Allah’ın o büyük fetih ordusu. Hiç beklemeden hemen işe koyuldu. Eliyle yerle bitişik olan, özenle döşenmiş bir mermeri andıran yol kenarındaki düz kaya parçasını göstererek, “O kayanın üstünde namaz kılacağız” dedi. Söz ağzından çıkar çıkmaz, birkaçı fırlayıp oraya doğru gitmeye kalktı. Ancak Abdullah hemen durdurmaya çalıştı onları. “Durun hele durun, herkesin abdesti yok ki” dedi.

“Abdestsiz kılsak olmaz mı?” diye sordu Cımo.

“Hayır, abdestsiz namaz olur mu hiç? Abdestsiz olursa yalancıktan namaz olur. Yalancıktan olursa hile olur. O zaman Allah da kabul etmez ve çok günah olur. Müslim Hoca dememiş miydi hile olmaz diye? Hile olursa namaz, namaz olmaz ki!”

“Ben abdest almayı bilmiyorum ki” diye girdi araya başka biri.

Onun sözü üzerine Abdullah, bilmeyenlere abdestin ne olduğunu ve nasıl alınacağını gösterdi önce. Sonra hemen ilerde,

yağan yağmur sularının üstünde biriktiği saylakları işaret etti. Abdullah'ın işaret etmesiyle hep birlikte oraya doğru koşuştular. Su birikintilerinin üzerine varınca, Abdullah bilmeyenlere bir kez daha gösterdi, herkesin tam kuralına göre abdest almasını sağladı. Abdestten sonra namaz kılacakları taşın üzerine geldiklerinde, cebinden çıkardığı ak beresini başına takıp, gerçek bir imam gibi en öne geçti. Namazı yeni öğrenenler ve ilk defa cemaat namazını görenler için küçük bir açıklama yapıp, herkesin kendisini takip etmesini ve yaptıklarını tekrarlamasını istedi. O an bütün dünya Abdullah'ın etrafında dönüyordu. Ruhu gökyüzüne uçuyor, yıldızların üzerinde dolaşıyordu sanki. Zamanda yok olmayan ruhun hep en doğru bedeni bulmak peşinde olduğu savı gerçek ise eğer, o küçücük bedende kıbleye bakan, İmam Ali'nin ta kendisiydi. Amara yolunda fetih ordusu ilk ibadetini yapıyordu.

Namazdan kalktıklarında Abdullah, on yirmi dakika önceki Abdullah değildi. Cemaatini bir araya getirmiş, nizama sokmuş, sözünü dinletmiş, varlığını bir daha reddedilemeyecek şekilde arkasındakilere hissettirmiş, sözün kısası kendini kabul ettirmiş bir yol göstericiydi artık. Kendinde yeni bir kendine ulaşmış, önceki kendini bir adım daha geride bırakmıştı. Abdullah maddi dünyadan ruhani dünyaya yeni tırmanışın heyecanını duyarken, diğer çocuklar oyunlarına yeni bir oyun katmış olmanın sevincini yaşıyorlardı. Bir sonraki gün aynı yerde, aynı saatte namaza durduklarında, içlerinden bazıları gerçeğin tıpatıp aynısı olan bu çocukça oyuna daha bir neşe katmak isteyince, Abdullah'ın hışmına uğrayacaklarını hiç beklememişlerdi. Bu işin bir taklit, bir oyun olmadığını, gerçek ibadetin kendisi olduğunu, Abdullah'ın öfkesiyle karşılaştıklarında anlamışlardı. O günden sonra bu kutsal anı bir komedi oyununa çevirmek, bir daha kimsenin aklına gelmemişti.

V.

O yıl kış yüzünü çok erken göstermişti. Dinmeyen yağmurlar bir gece yarısı kara dönüşmüş, çocuklar sabah uyandıklarında köyü beyazlara bürünmüş halde bulmuşlardı. Bütün bir yıl boyunca hep böylesine güzel bir günün gelmesini beklemişlerdi. Nihayet bekledikleri gerçek olmuştu. O sabah gözünü her açan çocuk, kendini bir masal âleminde görmüş gibi oluyordu. Anne ve babalarının gece boyu damlarda kar kürerken ne zahmetler çektiklerini bilmiyor veya ilgilenmiyorlardı. Tek dertleri, yılın bu vakitlerinde köylerinekonan meleklerin bu ışıltılı ak dünyasına bir an evvel kavuşmak, soğuğuna aldırmadan yumuşaklığının içine dalmak, doyasıya oynamak oluyordu. Her taraf kar altında kalınca, haliyle köy insanının köy dışındaki uğraşları sona eriyor, ahırlardaki hayvanlarına bakmak dışında pek bir işleri kalmıyor, gün boyunca evlerinden dışarı çıkmıyorlardı. O vakit meydan tamamen çocuklara kalıyordu.

Bir önceki yıl okula başlamış olan Abdullah ve her iki arkadaşı dışında, diğer tüm çocuklar, ak güzelliğin getirdiği neşeli oyunlardan başka bir şey düşünmüyorlardı. Onlar günün sevincini yaşarken, anne ve babalar onları o gün okula gönderip göndermeme hususunda birbirine danışmaya başlamışlardı. Kimisi okul yolunda onları ölüme salmaktansa göndermemekten, kimisi de onlar için Cibin'e kadar yolu açıp göndermekten yana fikir belirtiyordu. Fikirler yolu açmaktan yana ağırlık kazanınca, erkek kısmından gücü kuvveti yerinde olanlar fazla beklemeden kendilerini dışarı attılar. Kar hala yağmaya devam ediyordu. Çocuklar yolu açanların ardından nispeten rahat yürüyor olsalar da, günün bir eğlence günü olmadığını çok geçmeden anlamaya başlamışlardı. Karın yüksekliği üç karışı geçmiş bulunuyordu.

Daha ilk birkaç adımda ıslanıveren minik ayaklar jilet gibi keskin soğuğu yavaş yavaş içine çekiyor, acısı gittikçe yakıcı olmaya başlıyordu. Fırat'ın üstünden sütbeyaz bir sis tabakası yoğunlaşarak kalkıyor, şiddetli esen rüzgârın etkisiyle vadiden yanlara doğru hızla yayılıp büyüyerek her yanı ak karanlık içinde bırakıyordu. Abdullah ve Hasan büyüklerin yorulduklarını görünce kendilerini tutamıyor, yardım etmek için öne atılıyor, bacakları karın yüksekliğiyle baş edemeyincekendiliğinden geriye düşüyorlardı. Hafif yüksek yerlere çıktıklarında tipinin şiddeti artmaya başlıyor, kar tanecikleri miniklerin yüzünde birer ateş parçasına dönüşüyordu.

Havanın güzel olduğu günlerde, Cibin'e kırk beş dakika ile bir saatte varıyorlardı. Şimdi ise daha yolun yarısına bile varılmamışken, bir buçuk saat geride kalmıştı. Yol açma işi uzadıkça bazılarında kararsızlıklar oluşuyor, bu gidişle çocukların donacağını söyleyipgeri dönmeyi, inatçı olan bazıları ise ısrarla devam etmeyi dayatıyorlardı. Bir ara karşı yönden seslerin geldiği duyulunca, aralarındaki tartışma kendiliğinden bitti. Bu, Mehmet Hocanın işi olmalıydı. Karşıdan yolu açarak gelenleri görünce, tanıyanların düşüncesi hemen Mehmet Hocanın üzerine kaymıştı. Düşündüklerinde haksız sayılmazlardı. Çünkü Mehmet Hoca, sabah karın yüksekliğini görür görmez hemen köyün büyüklerine başvurmuş, köyün büyükleri de O'nun isteği üzerine genç erkeklerden oluşan bir grubu yola çıkarmıştı. Gruplar birbirine ulaştıklarında, herkesten çok çocuklar sevinmişti. Çünkü yola devam etmek ile etmemek hususunda büyükler kendi aralarında tartışırken minik yürekleri korkuyla dolmuş, bazıları artık bir daha anne ve babalarının yüzünü göremeyebileceklerini düşündükleri için kendilerini kurtarsın diye Allah'a dua etmeye başlamışlardı. Şimdi yardımlarına bir grubun geldiğini görünce, bunu seslerinin Allah'a ulaştığına yormuşlardı. "Demek ki

Abdullah'ın söyledikleri doğruymuş. Hile yapmadan namaz kılarsak, Allah her yerde sesimizi duyar, dileklerimizi kabul edermiş" diye düşünüyorlardı.

Yoğun kar yağışına rağmen, Mehmet Hoca, çocukların geleceğini biliyordu. O sebeple okula ulaşmaları için ne gerekirse yapmış, çocuklardan o gün okula fazladan tezek getirmelerini istemiş, okul sobasının sönmesine izin vermemişti. Mehmet Hoca çocukları sevmek, kollamak, korumak konusunda anne ve babalarından eksik olmadığını düşünüyordu. Anne ve babalarına kalsa, bu çocuklardan her biri ya bir çoban, ya bir ırgat, ya basit bir çiftçi, ya elin kapısında bir amele, ya bütün gün veya ömür boyunca çalıştığı halde karnını bile doyuramayan bir hamal, ya da günün birinde mutlaka vurulacak bir eşkıya olurdu sadece. Taze kafalarını yeni cumhuriyetin yeni bilgileriyle pişirmek, onları yepyeni bir insan yapacaktı. Onları sürdürdükleri yabani, vahşi hayatın dışına çıkarmanın başka bir yolu yoktu. Her ne geldiyse başlarına, şu anlaşılmaz, çağdışı 'dağ dili'yüzünden geliyordu. O sebeple çocuklara, artık değişmez bir kanunun gereği olan ve kendisinin de doğruluğundan ve faydasından hiçbir suretle şüphe etmediği "Kürtçe konuşmayın" derken, vicdani bir rahatsızlık duymuyordu. Çocukların dil bilmemek hususunda pek çaresiz kaldıklarını gördüğü halde, bunu bir haksızlık değil, onlar için fazladan kendini yormak, ana babalarının düşünmediği ve yapmadığı özveride bulunmak olarak görüyordu.

Sevdiği çocukların arasında Abdullah'ı en başa yerleştirmişti. Okulu bırakmaması durumunda, Abdullah'ı kendisini bile geçecek büyük bir öğretmen gibi görüyor, O'nun için lazım olan ilgide kusur etmiyor, üstelik bunu kalbinin sesiyle yapıyordu. Beyni gibi kalbi de O'na, vakti geldiğinde bu çocuğun yörenin vahşi havasını tersine çevirecek kişilerden biri olacağını söylüyordu. O'nun gibi birkaç çocuk daha olsa, pek uzak olmayan bir zamanda, doğru

düzgün konuşma becerisini dahi gösteremeyen ülkenin en geri kalmış bu bölgesinin atağa kalktığını herkes görecekti. İlk bakışta yüzlerinde yırtıcı ve hain bir hava seziliyor olsa da, pek taze ve masum olan bu çocukların sahsında yörenin geleceğine yön verdiğini düşündüğü için kendisini çok mutlu hissediyor, bu nedenle işini şevkle, zevkle yapıyor, onlarla uğraşırken yorulmak nedir bilmiyordu. Çocuklar gelince derse ara verdi. Çorap ve üst giysilerini çıkarmalarını söyleyip, sobanın etrafında toplanmalarını istedi.

Çocukların yüzleri ve elleri soğuktan kızarmış, moru mor kesilmişti. İlk defa öğretmen ile birlikte herkesin kendilerine sahiden ilgi duyduğunu hissediyorlardı. Sobanın verdiği sıcaklıktan bile sıcak gelen ilginin etkisi, yolda çektiklerini çabucak unutmalarına yetmişti. Çoraplarını ve önlüklerini çıkarırken -hiçbirinin önlüğün üzerinde giyecekleri kalın bir giysisi yoktu-, en önde daha düne kadar kendilerini alaya alan çocukların yardım ettiğini görmüşlerdi. Hatta onlardan birisi, "Öğretmenim, bu önlük ve çorapları kurutmak için eve götüreyim mi?" dediğini kendi kulaklarıyla duymuşlardı. İçinde ne sihirler barındırdığı bilinmeyen kar yağışı, kimi zaman tükenmiş, silinip gitmiş sanılan ama açığa çıkmak için hep bir yol bekleyen çok derinlerdeki o insani duyguyu birdenbire harekete geçirmiş, sanki aralarında hiçbir dil ve gelenek farkı, nasıl ve kimler tarafından oluşturulduğu bilinmeyen aşağı ve yukarı ayrımları yokmuş gibi bir dostluk bağını oluşturmuştu. Amaralı çocuklar, daha önce okulda buna benzer güzel bir gün gördüklerini hatırlamıyorlardı. İnsanın yabancısı olduğu, hiç görmediği, dilini bilmediği yerde de olsa, o müthiş duygu uyanınca arada ayrılık gayrılık diye bir şey kalmaz, en daracık yerde bile herkese yetecek bir hayat alanı açılıverir, küçücük dünya ucu bucağı olmayan koca bir dünyaya dönüşürdü.

O gün kar yağışı gün boyu dinmek bilmedi. Paydos saati gelince, Mehmet Hocanın çocuklar için bulduğu çözüm çoktan hazırdı. O gün hiç kimse köyüne gitmeyecek, herkes Cibin'de kalacaktı. Öğretmen her bir Cibinli çocuğun yanına Amaralı bir çocuk vermişti. Amaralı çocukların yarısından fazlası da bir önceki güne değin kendileriyle alay eden Cibinli çocukların evlerine misafir olacaktı. Ama onların peşine düştükleri ve onları evlerine götüren o haylaz çocuklar, bir önceki günün çocukları değillerdi artık. Tereddüt, çekingenlik ve sıkılganlıkla başlayan misafirlik deneyimi, pek uzak olmayan bir zamanda her birini evden biriymiş gibi karşılanacak birer aile yakınına dönüştürecekti.

Kar yağışının dinmediği görülünce, çocukların eve geleceği paydos vaktinde, Amara'dan Cibin'e doğru bir grupadam tekrar yolu açmaya çıkmıştı. Köye vardıklarında öğretmen tarafından çocukların evlere dağıtıldıklarını duyunca, ağızları kulaklarına varmıştı. Öğretmenin bulduğu çözüm pek hoşlarına gitmiş, öğretmene teşekkür etme yarışına girmişlerdi. Koca devlet adamı, çocuklarını onlardan daha fazla düşünmüştü çünkü. Ve öğretmenin kendilerine açıkladığına göre, kar yağışı dinmedikçe ve yol iyice açılmadıkça, kaç gün geçerse geçsin, çocuklar Cibin'de kalacaklardı. Aynı zamanda bir devlet buyruğu olduğu içinöğretmenin dediklerinekimsenin bir itirazı olmamış, kırk yıl düşünseler akıllarına gelmeyecek en makul çözüm diye bakmışlardı.

Amara'dan Cibin'e gelmiş olanların arasında Ömer de vardı. Öğretmenin açıklamasından sonra bir kısmı tekrar köye geri dönerken, Ömer ile birlikte birkaç kişi o gece Cibin'de misafir kalmaya karar vermişlerdi. Kalanların köyde yakın aile dostları vardı. Ömer ikindi namazı için önce cami dedi. Diğerleri O'nun dediğine bir itirazetmedi. Abdest alıp camiye girdiğinde, Ömer'in gözü ilkin başında ak beresiyle namaz kılmakta olan Abdullah'a

ilişti. Meğer kapının önünde oturmuş olan küçük çocuk, O'nun namaz kılmasını beklemişti. Namaz kıldıktan sonra kendisini alıp evine götürecekti. Ömer O'nu koca koca adamlar içinde namaz kılar halde bulunca, gururdan başı adeta göklere değmişti. Abdullah namazdan kalkmayana dek, Ömer yerinden kımıldamadı. Abdullah son duasını edip yüzünü geri çevirince, hafif bir şaşkınlık geçirmiş gibi oldu. Sonra kalkıp gülümseyerek babasına doğru geldi. Babasının O'nu en doğru yerde görmüş olması, belli ki O'nun da pek hoşuna gitmişti. Yan yana geldiklerinde Abdullah babasının geliş sebebini, babası da kapının önünde oturmuş olan küçük çocuğun orada bekleme sebebini öğrenmişti. Abdullah çocukla çıkıp giderken, babası benimle kal demedi. Namazdan sonra Ömer ile birlikte olanlar dostlarının evine, Ömer de eski dostu kör Nuri'nin evine yollandı.

Çoktandır görünmeyen kadim bir dostun kapılarından içeri adım atması, ev sahiplerini pek sevindirmiş görünüyordu. İçtenlikle beslenen duyguların açığa vurulduğu saygı gösterileri, hoş karşılamalar, yer göstermeler, etrafında toplanmalar, geride kalan ev halkını sormalar, bitmeyen soru sualler… Kim bilir hangi dağın başında bir kurt ölmüş de, uzunca bir aradan sonra Ömer misafirliğe gelmeyi hem de bu kızılca kıyamette akıl edebilmiş. Ne iyi olmuş, ne güzel olmuş, pek de yerinde olmuş. Hoş gelmiş, safalar getirmiş. Ömer geliş sebebini anlatınca, başta kör Nuri olmak üzere bütün ev halkı Abdullah'ı o gece evlerinde görmek istemiş, Ömer'e sorma gereğini bile duymadan evin küçüklerinden birini O'nu getirmeye göndermişlerdi. Küçüğün yapacağı tek şey, babasının Abdullah'ı bu gece kendi evlerinde misafir etmek istediğini söylemek olacaktı. Ve küçük, on yirmi dakika sonra Abdullah ile birlikte çıkagelmişti.

Akşam yemeğinden sonra Ömer'e, hürmet edilen her misafir gibi başköşede, yünden yapılmış kalın minderin üstünde yer

verilmişti. Tatlı muhabbeti, hoş sohbeti koyulaştırmaya hazır görünen Kör Nuri, Ömer'in yanı başında yer almıştı. Ömrünün kırk birinci yılına birkaç gün evvel varmış olan Kör Nuri, gözler bakımından sağlıklıyken, doğanın kendilerine sunduğu ne büyük şansa sahip olduklarını belki bir defa dahi akıllarına getirmeden ömür tüketenler gibi bir sansa sahip olamamıştı. Bir insan için her şey olan gözlerinden yoksun doğmuş, bir ışık taneciğine ve ışığın açığa vurduğu renk çeşitliliğine hasret büyümüştü. Rengârenk nice çiçekli baharları, genç dilberlere ait harikulade yüzleri, mesela aşka gelince insanın yüreğini titreten o ateşli bakışları, kuşları, ağaçları, taşları, gökyüzünde parlayan yıldızları, karabulutlardan koptuktan sonra yeryüzünün ak gömleğine dönüşen göz kamaştırıcı karları, yeni doğmuş bebeklere ait hayatın ta kendisi olan saf gülüşleri görmeden, koca kırk yılı geride bırakmıştı. Zaman geçmeden değeri anlaşılmayan dostun, dost görünüp kendisini maharetle saklamayı bilmiş hainin yüz ifadesini, bir annenin karnından bebek kanı boşaltan keskin kamayı, gökyüzünü kara dumanlarla dolduran kanlı savaşların ateşini de görmüş değildi.

Önünde dipsiz bir karanlıktan başka hiç bir şey olmayan bir dünyaya doğmuştu. O'nun için gökyüzünde bir güneş hiç olmayacaktı. Gelin insandaki hikmete bakın ki, dışında olmayan güneş içinde doğmuştu. Hiçbir vakit karanlık diye bilinen muammayı bilmemiş, tanımamıştı. İlk sesleri duyduğunu fark ettiği günden beri içi ışıklanmış, teninin maddeye her dokunuşuve kulağına çalınan her sesin titreşimiyle içindeki ışık beslenmiş, büyüdükçe büyümüş, gökyüzündeki parlak güneşin ışığı altında yaşayıp her şeyi gördüğünü sanan koca gözlü insanların göremediğini bile görür olmuştu. Onunla alakalı, ışık içte mi yoksa dışta mı diye bir münakaşa yapılacak olsa, gerçek olanı fark etmek, hakikate varmak bakımından ağırlık ondan yana düşecek,

belki de gökyüzündeki ışığın içteki ışıkla aydınlandığı anlaşılacaktı. Ve karanlığını aydınlatan ışığı varsa içinde insanın, er ya da geç başkasına da geçecek, böylece ışığın insandan doğduğu tekraren bilinir olacaktı.

İsmi, kimlik denilen resmi kartta Nuri diye geçerdi. Fakat herkesin sahip olduğu gözlerden yoksun doğduğu için, varlığının bir tür fark ediliş zamanı sayılan yaşıtlarıyla ilk oyunlarını oynamaya başladığı günlerden beri, adının önüne üç harften oluşan ve artık varlığıyla özdeşleştirilen ışıksız yeni bir kelime konulmuştu. O gün bugündür O'na Kör Nuri denmeye başlanmıştı. Yüz yüze iken kimse O'na körlüğünü hatırlatır şekilde hitap etmezdi. Yaşına göre ya Nuri abi, ya Nuri amca, ya Nuri dayı diye seslenir, ancak O'na sırtını dönüp beş adım uzaklaştıklarında, ağızlarında tekrar Kör Nuri dolaşmaya başlardı. Kendisi bu insanların önünde ve arkasında ne yüzler takındığını gayet iyi biliyor, lakin bunu hiçbir vakit kendine dert etmiyordu. O'na göre gözlerden yoksun olmak ile kör olmak aynı şeyler değildi. "Varsın koca gözleriyle baktıkları halde görmeyenler düşünsün, dert etsinler" diyordu.

Hassas kulakları ve teni birer keskin gözden farksız hale gelmişti. Dış dünyayı kendine göre yeniden tasarlamıştı. Her bir işini kendisi yapıyordu. Hiç kimseye gereksinim duymadan, köyün en büyük dükkânını işletiyordu. Dükkânındaki eşyanın yerini, cinsini, çeşidini bir kez dahi karıştırdığı olmazdı. Kâğıt ya da metal fark etmeksizin, eline verilmiş paranın rakamını ilk dokunuşta öğreniveriyor, kimsenin kendisine hile yapmasına imkân bırakmıyordu. Nasılsa gözü görmez diye eşyasına el uzatan olunca, ki anasının gözü olduğunu sanan böyle biri her zaman çıkıverirdi, hemen kolundan tutar, şayet çok küçük yaramazlardan biri ise, bir daha yapmayacağına dair söz verdirdikten sonra eline bir şeker verip tekrar bırakır, yok eğer yaşı bir tokadı hak edecek

kadar büyük ise, ama kaba kuvvete -güçlü kolları, her zaman şişkin duran mavi damarlı büyük elleri vardı- başvurmadan haddini bildirir, bunu sadece kendisi için değil, ahlaki olması gerektiğine inandığı toplum adına kaçınılmaması lazım olan bir vazife sayardı. Kimi zaman karşısındakinin değişen mimik hareketlerini bile sezdiğini göstererek onu ağzı açık bırakır, insanda görünenin ötesinde daha neler neler olabileceğini hatırlatırdı. On adım ötede sıçan sineği, yukarı kalkan toz zerreciğini de anında fark ettiği söylenirdi.

Yoksun olduğu gözlerden yana bir derdi yoktu. Asıl derdi, içinde hiçbir vakit iyileşemeyecek derin mi derin bir yara olan, atalarının uğradığı o büyük felaketti. Kendisine anlatıla anlatıla bitirilemeyen felaketin görüntüleri kafasında hep canlı duruyor, canını içten içe yakmaya devam ediyordu. Olanlar doğumundan iki yıl önce olmuştu. Yıkılmakta olan Osmanlı devletinin Enver ve Talat Paşalar gibi kana doymaz komutanları, "Anadolu toprakları üzerinde yaşamakta olan Ermeni milleti toptan yok edilsin, yok edilemeyenler ise bulundukları yerden sürülsün" diye ferman çıkarmışlar, ne olduysa ondan sonra olmuştu. Toplu kıyımlar, katliamlar, talan, kan, gözyaşı, büyük göçler, açlık, susuzluk, hastalık, yollarda teker teker değil gruplar halinde yok olmalar, sözün kısası geçmiş bütün zamanların tanık olduğu en büyük soykırımı. Acımasızca yayılan ateşin ucu Cibin'e ulaştığında, binlerce yıldır o toprakların yerlisi olan Ermeni köylülerin yapacakları hiçbir şey kalmamıştı. Bırakın mallarını, canlarını bile kurtarabilirlerse ne ala. Canlarını kurtaracaklarından emin olamayanlar ise, kurtulsunlar diye içlerinde henüz çok küçük olanların da olduğu genç kızlarından bazılarını, Türkmen olan eski kapı komşularına veya güvenmek zorunda kaldıkları ailelere teslim etmişlerdi. İşte bu şekilde kurtulmayı başarmış genç

kadınlardan biri, iki yıl sonra ilk çocuğu olan Nuri'yi dünya getirmişti.

Başlarında kopan kıyametin ateşi hafiften dindiğinde, bir gün Halep'ten Kör Nuri'nin annesine gizlice bir haber gelmişti. Bir haber ki, hüngür hüngür ağlamasına sebep olmuştu. Kaç yıldır yüreğinde sevinç diye bilinen o müthiş duyguyu ilk defa tadabilmiş, ailesinden bir ağabeyinin kurtulduğunu ve şimdilik Halep'te olduğunu öğrenmişti. En kısa zamanda kendisini yanında görmek istediğini, bunun için er ya da geç bir çare bulacağını söylemiş ağabeyi, kız kardeşinin oradan ayrılışlarından on beş gün sonra evlendirildiğini ve artık bir yeğene sahip olduğunu bilemeden. Olsun, hayatta olduğuna dair bir haber gelmişti ya, varsın evlendirildiğini ve bir yeğeninin olduğunu bilmemiş olsun. Yavrusu Nuri'den sonra anneyi hayata bağlayan bir sebep daha çıkmıştı. Bütün olanlardan sonra bir ağabeyinin hayatta kalmış olduğunu bilmek, onun için yeniden hayata gözlerini açmak olmuştu. Ağabeyinden haber getirmiş olan melekten farksız haberciyle halini, vaktini bildiren bir de haber yollamıştı. Ondan sonra ağabey ve kız kardeş arasındaki iletişim hiç kopmamıştı.

Annesiyle dayısının başlayan münasebetleri kuvvetlenerek gelişince, aradan fazla zaman geçmeden Kör Nuri kendisini Halep'te, dayısının yanında bulmuştu. Dayısı O'na gözü gibi bakmış, kendisini körler okuluna göndermiş, okuma yazma öğrenmesini sağlamıştı. Bu arada büyük kırımda yaşadıklarını bir bir O'na anlatmış, kafasını korkunç kırımın fecaatlerinden öykülerle doldurmuştu. Böylelikle Kör Nuri okul zamanlarını dayısının yanında, tatil zamanlarını da annesinin yanında geçirerek büyümüş, okulu bitirdiğinde, kendi köyünde bir dükkân açıp işletecek kadar beceri kazanmıştı. Şu an işletmekte olduğu dükkân ta o zamanlara dayanıyordu. Ve hala arada bir Halep'e gidip gelmeye devam ediyordu.

Geniş omuzları, güçlü kolları, kalın parmaklarından enerji fışkırıyor, ömür yolculuğunda geride bıraktığından fazlasını, hem de pek yorulacağını göstermeden yürüyecek gibi görünüyordu. Henüz akların düşmediği açık kahverengi saçları, yüzüyle uyumlu hafif eğimli burnu ve yuvarlak yüzüyle, sobanın karşı tarafında oturmuş olan annesine benziyordu. Annesi kendisinden sadece on üç yaş büyüktü. Ona Xuyaz derlerdi. Çektiği dertlerden olacak ki, bedenen hayli çökmüş bulunuyordu. Gerçi köyde pek yalnız sayılmazdı. Köyde kendisi gibi Müslümanlığa geçmiş veya geçmek mecburiyetinde kalmış yirmiden fazla Ermeni kızı vardı. Bunlardan yalnızca ikisi dininden çıkmış değildi. Başlarda gördükleri baskıya karşı gösterdikleri direnç sonunda kocalarına geri adım attırmış, onları üstün kılmıştı. Çocuklarından bazıları babalarının dininden ziyade onların dinine eğilim göstermiş, ancak korkunun gücüne karşı pek direnç gösterememişlerdi. Acılı anılarını tazelemek istediklerinde tümü bir yerde bir araya gelir, önlerinde anne, baba ve kardeşlerinin kanlı cenazeleri varmış gibi ağıt yakarlardı. İçlerinde sesi dillere destan olanıXuyaz'dı. Söylediğinde insanın yüreğinde derin yaralar açar, dinleyenin hüngür hüngür ağlamasına sebep olurdu.

Kör Nuri, tıpkı yüz hatları gibi sesinin güzelliğini de annesinden almıştı. Kürtçe, Ermenice yüzlerce stran biliyordu. Ve o gece ailenin kadim dostu Ömer evlerine konuk olmuş iken söylemeden, hem de gökyüzündeki yıldızları galeyana getirecek kadar sesini yükseltmeden olur muydu hiç. Uzak geçmişlerden gelip uzun geleceklere yürüyen hikâyeler, peşi sıra stranlar ve hep taze kalmış anıları harlandırarak gecenin bağrına daldı. Geceye gece, günlere gün, yıllara yıllar katıp geçti. Abdullah kendinden geçmiş, anlatılan hikâyeler ve söylenen stranların büyülü dünyasına dalmıştı. Kör Nuri söylerken, farkında olmadan kimi zaman ateş, kimi zaman öfke, kimi zaman aşk, kimi zaman da ışık

olup Abdullah'ın ruhuna akıyor, duygularını ayağa kaldırıyordu. O geceden sonra, Abdullah o köyde okumaya devam ettiği sürece, bir daha Kör Nuri'nin sesinden ve hikâyelerinden uzak kalmayacaktı.

Abdullah'ın stranların söylendiği, hikâyelerin anlatıldığı gecelere bir tür bağımlılığı vardı. Şayet haberi varsa köylerinde gerçekleşen hiçbir geceyi kaçırmaz, böylesi zamanlarda babasının peşinden ayrılmazdı. Hatta çoğu kez böylesi gecelerin kokusunu babasından önce alır, bir an evvel gitmek için babasını baskı altında tutardı. Üç gün sonra akşam vaktinde Mızo'ların evinde divan kurulacağını haber aldığında hemen babasına koşmuştu. Önceki yıl gene bir kış gecesinde, Mızo'ların evine misafir olurken dinlediği, sesinin ve anlatısının tadına varamadığı o çok meşhur hikayecinin de o gece evlerinde olacağını Mızo söylemişti O'na. Haberi aldıktan sonra yerinde rahat durması mümkün değildi artık. Babası kimi zaman bıktırıcı hale gelen benzer şekildeki üstelemelerine isyan edecek gibi oluyor, dediklerini reddedip O'nu başından savmaya çalışıyor, ancak bir yerden sonra kalbi daha fazla O'na karşı koymaya güç bulamıyor, tıpkı o an olduğu gibi, sonunda dediklerine gelmekten alamıyordu kendini:

"Tamam, anladım, anladım be. Başımın etini yiyip durduğun yeter. Hadi düş önüme, gidiyoruz."

Ömer benzer gecelerin tekini kaçırmazken, nedense o gece gitmek hiç içinden gelmiyor, yatsı namazını kılıp yatağa çekilmeyi düşünüyordu. Abdullah'ın hikâye dinleme sevdası tutuncaartık yapacağı bir şey kalmamış, ceketini alıp ardına düşmüştü. Abdullah bu defa kim bilir hangi nefis hikâyeyi dinleyecekti. Babasının önünde koşar adım yürürken, kafasında dinlediği hikâyelerin nefes kesen bölümleri geçiyordu. Kimisinde haksızlığa karşı sallanan kılıç şakırtıları, kimisinde bir hainin kafasında

patlayan kurşunun sesi, kimisinde kalelerin karanlık zindanlarında çekilen işkenceler, kimisinde de kavuşamayan âşıkların dinmeyen yürek acısı vardı.

Gelen hikâyeci misafirin şanına ve onun gecesine yakışır bir sofra kuruluyordu. Geceye katılacak konuklar, koçık dedikleri geniş odada yerlerini alınca, çiğ köfte yoğurmak için çoktan hazırlık yapmış olan Mızo'nun amcası işine başlıyordu. Köydeki diğer birkaç ev gibi Mızoların evide bir tür misafir evi sayılırdı.Kışın uzun gecelerinde yaşlısından gencine dek köyün pek çok erkeği orada toplanır, sohbetler eder, stranlar söyler, hikâye dinlerdi. Bu türden gecelerin konukları arasında her zaman çocuklar da vardı. Meraklı olanlar, dinledikleri hikâye şayet son bulmamış ise, kalan bölümü dinlemek için bir sonraki günün akşamını iple çekerlerdi. Kimi hikâyelerin uzunluğu bazen üç dört geceyi bulduğu halde yine de bitmez, dinleyicisini peşinden sürüklemeye devam ederdi.

Derken usta, kan kırmızı rengiyle bir güzel yoğurduğu çiğ köfteye son şaplağı vurmuş oldu. Odanın ortasına upuzun bir sofra bezi serilmişti. Çiğ köfte tabaklarının yanına yeşil domates, salatalık ve acı biberden oluşan turşu tabakları dizilirken, sadece sofraya taşıyanların değil, ta uzakta oturanların da ağzı sulanmaya başlamıştı. Lezzetli çiğ köfte ziyafeti herkesten çok çocuklara keyif vermişti. Onuruna yemeğin verildiği misafir anlatıcı, çocukların iştahlı yiyişine baktıkça, yaptığı işin en fazla onlara yaradığını görüyor, bundan mutluluk duyuyor, kafası böylesi geceleri çoğaltmanın düşünceleriyle doluyordu. "Fidana bol su ver ki, kızgın güneşte sana gölge olsun" diyordu. Yemekten sonra çekildiği köşesinde, iri taneli tespihini eline almış, kalın kuvvetli parmakları arasında usul usul dolaştırmaya başlamıştı. Vakit geldiğinde tüm gözler, kulaklar ve duygular ona odaklandı. Bir iki defa uhu uhu deyip boğazını temizledi ve"Kulaklarını iyi açsınlar,

ilk sözüm çocuklara" dedi. Çocuklar için, hikâyelerden lazım olan gıdalarını alsınlar diye yaptığı kısa bir açıklamadan sonra, uzun olacak gece yolculuğunu başlatmış oldu. Sanki göğsünden Ehmedê Xani'nin nefesi yükseliyordu:

"Saki! Allah için lütfet,
Cem kadehine koy bir yudum şarap,
Kadeh şarapla dünyayı göstersin,
Görünsün dilediğimiz ne varsa,
Aydınlığa kavuşsun önümüzdeki durumlar,
Gelecek bizim için başarılı olacak mı bilelim.
İşte kemale erdi talihsizliğimiz,
Acaba zevale yüz tuttu mu dersin?
Yoksa böyle olduğu yerde mi kalacak,
Son devir gelip çatıncaya dek?
Mümkün mü acep felek çarkından,
Bizim için de çıksın bir yıldız,
Bize yar olsun bahtımız,
Bir defa da uykudan uyanıversin."

Gecenin ozanı sözün burasında derin bir nefes aldı, başını yukarı doğru kaldırdı, gökyüzündeki parlak yıldızları görüyormuş gibi adeta haykırmaya başladı:

"Kılıcı ortaya konsun gücümüzün,
Bilinsin kadri kalemimizin,
Derdimiz deva bulsun,
İlmimiz revaca girsin.
Olsaydı eğer bir başı yükseğimiz,
İyilik sahibi bir şiir isteyenimiz,
Bizim de sikkemiz külçeyle basılır,
Bu denli revaçsız ve şüpheli kalmazdı."

Dizeler sihirli etkisini hemencecik göstermiş, az zaman sonra odadakileri alıp başka diyarlara, Cezira Botan'a götürmüştü. Her biri güneşten birer parça olan iki genç kız, Zin ve Siti. Ve

karşılarında saf ışıktan iki civanmert, Mem ve Tajdin. Bir Newroz gününde mucizevî buluşma, karşılıklı kalplere aşk tohumunun düşmesi. İki sevdalının murada ermesi, ikisinin ise başlayan aşk acısı. Kalpten, saflıktan, iyilikten ve sözden anlamayan katı yürekler, güzelliktenbihaber kör gözler. Aşkın bağrına dalan hıyanet hançeri Beko. Bitmeyen fitne fesat, kardeşi kardeşe düşman kılan hain gözler. Karanlık zindanın işkencesi, bitmeyen çile, çaresizlik ve büyük kaybediş. Gecenin yarısından fazlasını alıp götüren destanın sonuna yaklaştığında, hikâyeci, dinleyenlerin kalplerindeki fırtınayla nerelere sürüklendiğini gayet iyi görüyordu. Zin'in göz yaşları nefesi tükenen Mem'in yüzüne boşaldığında, o an bütün kalpler Zin'in kalbi oluvermişti. Kendi kaderini Mem ve Zin'in kaderinde görenlerin içi yanıyor, gözyaşlarını tutamayanlar başlarını önlerine eğmiş öylece ağlıyorlardı.

Mem can verdiğinde Abdullah hem ağlamaklı olmuş, hem de içi öfkeyle dolmuştu. Kendi kendine, "Bütün bu olanlara Beko sebep oldu" diyor, sonra düşüncesi Mir Zeydin'in üzerine kayıyor, Beko'ya kulak verdiği için O'nu affedemiyordu. O gece rüyasında bile Beko'nun yaptıklarından kurtulamadı. Beko kapkaranlık yüzüyle köyün içine dalmış, kendisini dinleyen herkesin aklını çelmiş, birbirine karşı içlerini kin ve garezle doldurmuş, fitnelediği herkesi birbirine düşürmüştü. İnsanlar birbirini vurup kırarken, O bir köşeye çekiliyor, akılsız, kalpsiz ve kör vuruşmadan büyük bir keyif almış halde hainceı sırıtmaya başlıyordu. Abdullah, kimsenin O'nu göremediğini ve O'na karşı bir şey yapamadığını görünce dayanamıyor, bir damın üstüne çıkıp eline kocaman bir taş alıyor, gizlice Beko'nun hizasına gelip koca taşı var gücüyle kafasına indiriyordu. Beko bir canavarınkini andıran parçalanmış kafasıyla devrilince, birbirine düşmüş olanların aklı bir anda başlarına geliveriyor, bu defa ona karşı tepeden tırnağa öfke kesilerek üzerine hücum ediyor, ulaştıkları gibi keskin tırnaklı elleriyle onu paramparça ediyorlardı. Abdullah sevinçle gözlerini açtığında gördüğünün rüya olduğunu anlıyor, inanmak istemiyor, bu defa

tekrar rüyaya dalmak ve hainin cezalandırıldığı anı bir kez daha görmek için gözlerini yumuyordu.

Hikâye anlatıcısı o sabah erkenden uyanıp davetli olduğu başka bir köye gitmişti. Onun gitmesi herkesten fazla Abdullah'ı üzmüştü. Kim bilir henüz duymamış olduğu kaç hikâye vardı onun heybesinde. O gün okuldan döndüğünde babasına sorduğu ilk soru, hikâye anlatıcısının nereye gittiği ve köylerine tekrar ne zaman geleceği olmuştu. Babasının verdiği yanıtlar umut verir gibi olsa da, mutlaka döneceğine dair somut bir şey yoktu. Mecburen köydeki hikayecilerin anlattıklarıyla yetinecekti. Gerçi köydekilerin içinde de az güzel anlatanlar yok değildi. Sözgelimi Ali Hoca ve O'nun anlattıkları. Diğerleri ağa ve bey kavgalarına, cinli perili aşk maceralarına ağırlık verirken, Ali Hoca çoklukla Hz Ali'nin cenklerini, Köroğlu ve Battal Gazi hikayelerini, destanlarını anlatıyordu. Nitekim iki gün sonra bu defa Eminlerin evinde divan kurulmuştu. Ve anlatıcı Ali Hocanın kendisiydi. Hz. Alinin cenklerini dinlemek isteyen kim varsaEminlerin evine gelecekti. Böylesi gecelerde kimsenin davetli olmasına gerek yoktu. Herkes, her gün ve her an kendiliğinden davetliydi çünkü. Çok eski zamanlardan beri süregelen canlı bir gelenekti bu.

Ali Hoca, hikayelerden yeni bir gece yolculuğunu başlatırken, Abdullah'ı gene yanı başına oturtmuştu. Gelen istekler üzerine, Ali Hoca tekrar Hayber Kalesi'nin fethini anlatacaktı. Fitneve fesadın merkezine harekât başlarken, Abdullah kendisini adeta düldülün sırtına binmiş hissediyordu. İlk günlerin cehennemi sıcaklarında kanın gövdeyi götürdüğü sonuçsuz çarpışmalar. Hz Muhammed'in hastalanması, sancağı devralan Muaz bin Cebel, Ebubekir, Osman ve Ömer'in başarısız kalması… Bu kez sıra Ali'ye gelmiştir. Ali, sancağı alıp tek başına gitmektedir. Düldül bir sıçrayışta yirmi dört adım atlamaktadır. Ali, zaptedilemez kalenin etrafını çevreleyen kırk arşınlık suyla dolu hendeği bir sıçrayışta

aşmaktadır. Zülfikar sanki Abdullah'ın elindedir. Havada şakırtılar, imansızların kopup yeredüşen kelleleri. Şeytani heveslerin, karanlık emellerin, hıyanetin ve oyunbazlığın canına okumaktadır. Derken, büyük zafer… Sonra büyük ödül, ganimet paylaşımı, altın yükleri, deve, sığır ve koyun sürüleri. Fakirliğe doymayan Ali, kendi payını bir kez daha fukaraya, muhtaç olana dağıtmakta ve daha dönüş yolundayken, hak, adalet ve doğruluk adına başka maceralara atılmaktadır.

Ertesi gün Cibin yolunda okula giden Abdullah değil, sanki Hz. Ali'ydi. Mekân değişmiş, yaş aşılmış, ruh ise tamı tamına aynı, lakin daha taze ve saftır. Abdullah hararetle anlatıyordu önceki gece Ali Hocadan dinlediği cengi. Ayağının altındaki kara ve çamura aldırdığı yoktu. Hem başını arkaya çevirip çevirip herkes duysun diye yüksek sesle anlatıyor, hem de sanki ayağı yere değmiyor gibi yürüyordu. Köye yaklaşınca hikâyeyi hızlandırmak zorunda kalmıştı. Tepeden tırnağa inanç kesilmiş, ateşli fikirlere sahip koca bir adam gibi konuşuyordu. Sözlerini bağlarken, "Biz de aynen Hz. Ali gibi yapacağız. İyilik savaşçısı olacağız. Zenginden alıp fakire vereceğiz. Kim kötüyse, kim zalimse, kim haksızsa ona karşı çıkacağız. Gücü yetmeyene yardım edeceğiz. Birisi sakat ise elini tutacağız" dedi ve herkesten söz istedi:

"Evet mi?"

"Evet."

"Söz mü?"

"Söz."

Türk olduklarına dair ant içecekleri merasime bu defa geç kalmış değillerdi. Hızla gelip sıraya girdiler. Son sırada yerlerini alır almaz, öne çıkan bir çocuğu takiben, hep birlikte "Türk'üm,

doğruyum" diye haykırdılar. Ve andın sonunda, varlıkları bir kez daha Türk varlığına armağan oluyordu. Üstelik Türk olduğunu söylemeninkişiyi mutlukılacağı belirtiliyor, ant böyle bitiriliyordu. Ne var ki,Amaralı çocuklarınhiç de bundan mutluluk duydukları söylenemezdi. Ruhları mutluluk vaat eden Türkçeye alışmak bilmiyor, fırsat buldukları ilk anda kendi dillerine dönüyor, öyle nefes alıyorlardı. Gelin görün ki, küçüklerin o küçücük topluluğunda bile pusuya yatmış yılan misali bir fesat beklenmedik şekilde ortaya çıkabiliyordu. Bir teneffüs sonrası içeri girdiklerinde, dişlerinin arasında biriktirdiği zehri meraklı bakışlar arasında boşaltmaya başladı ispiyoncu çocuk:

"Öğretmenim, Mıho, Selim, Cımo var ya, onlar dışarıda Kürtçe konuşuyor. Sıddık da konuştu."

Bir babadan hiç de eksik görmedikleri öğretmenin gözleri birden bir canavarın gözlerine dönüşmüştü. Söz konusu Kürtçe konuşmak olunca, tüm iyi niyetler ve yumuşak duygular uçup yok oluyordu. Çünkü küçüklere vereceği ufacık bir taviz, başında patlayacak büyük bir belaya dönüşebilir, onu kendi işinden bile edebilirdi. Öğretmen kızgın gözlerle suçlananlara dönüp suçlarını doğrulatmaya çalıştı. Çocuklar Kürtçe konuşmadıklarını söyledikleri halde,kendilerini affetmeye yanaşmadı. Yüz hatlarını gerip, sert sözlerle "Tahtaya çıkın" dedi. Suçlular boynu bükülmüş halde birer birer gidip tahtanın önünde durdular. Yüz hatları gerilince çocukların gözünde bir canavara dönüşen öğretmen, onları tokatlamak ister gibi önlerinde durunca, yürekleri ağızlarına gelmişti. Neyse ki, o an aklından her ne geçtiyse öğretmenin merhameti tekrar yerine gelmiş, sadece "Yirmi dakika tek ayak üzerinde bekleyeceksiniz" demişti. Ve "Duvara tutunmak, deprenmek, kendini sağa sola kaydırmak yok" diye eklemişti, sesinin tonunu sert tutmaya devam ederek.

İspiyon sanatına yeni alışmakta olan çocuk, belli ki arkadaşlarını ihbar ederken dönüş yolunu hesaba katmış değildi. Köyün dışına çıkınca aklı başına gelir gibi olmuştu, ama o an için bunun kendisine bir faydası olmayacaktı. Köyün dışındaki küçük koyağa ulaştıklarında, Cımo kimseye hissettirmeden yanına yanaşıp, bütün hırsıyla ensesine bir tokat yapıştırdı. Acemi ispiyoncunun attığı çığlık, uzaklardan kimseyi yardıma getirmeye yetmiyordu. Abdullah, ilk tokattan sonra Cımo'yu engelleyerek, "Burada olmaz" dedi. Abdullah, ispiyoncu arkadaşına karşı Cımo'dan daha fazla öfkeliydi. Hatta ispiyon anında kalkıp ona saldırmak istemişti. Birkaç gün evvel dinlediği hikâyede geçen o kötü niyetli, fesat Beko'nun yaptığını yapmıştı çünkü. Ama gene de Cımo gibi kendisini dövmekten yana değildi. O'na göre dövmekten önce yapılacak başka şeyler vardı. Bir tür akıl motoru gibi çalışan hisleri, "İntikam almanın başka şekilleri de var" diye kendisini önceden uyarmıştı. Bu özel duygu bir tek O'nda vardı. "Ben onu dövsem, yarın o da bana kötülük yapmak isteyecek veya anası babasına söyleyecek, herkesi ayağa kaldıracak. O zaman her şey daha kötü olmaz mı?" diye düşünüyordu.

Sağ yönden gelen ve her iki köyden hayli uzak olan iki hafif yüksek tepeliğin arasındaki derin koyağa ulaşana dek sesini çıkarmadı. Düşündüğü yere vardığında, ispiyoncunun sırtını büyükçe bir taşa dayadı ve sert bir ses tonuyla hiç yerinden kımıldamamasını söyledi. O anda da Mıho, uçarak ona bir tekme indirdi. Abdullah arkasını dönüp bu defa sert bir şekilde ona bağırdı. Mıho, Abdullah'ın ispiyoncuyu dövmek istediğini sanmış, kendini tutamayarak ilk tekmeyi indirmenin zevkini herkesten önce tatmak istemişti. Abdullah, "Neden bunu yapıyorsun?" diye bağırınca, işin rengi değişmeye başlamıştı. Kimse ispiyoncuya karışmayacak, ne söylenecekse kendisi söyleyecekti. Ürkütücü bakışlar altında ispiyoncunun sorgusu yapılacaktı. Abdullah,

sıkılmış yumruğunu onun yüzüne yanaştırıp, “Bana doğru söyleyeceksin, neden arkadaşlarını şikâyet ettin?” diye bağırdı. İspiyoncu çocuk küçük dilini yutmuş gibi ne diyeceğini bilemiyordu. Abdullah tekrar bağırdı:

“Sana diyorum, neden şikâyet ettin?”

“Bilmiyorum ki, aniden aklıma geldi, ben de söyleyiverdim.”

“Niye aklına geldi?”

“Bilmem, geldi işte.”

“Doğru konuş, niye geldi diyorum.”

“Çünkü o gün Mıho ve Cımo bana küfrettiler. Onların yanında Sıddık, Remo ve Mızo da vardı. Bana tekme ve tokat vurdular.”

Cımo öfkeyle öne atıldı:

“Şimdi senin ananı s… Yalancı! Sen mi küfrettin, yoksa ben mi, ha? Niye yalan söylüyorsun?”

Cımo’nun söyledikleriyle birlikte, öfkeli gözlerini ona dikmiş olan çocuklar hep bir ağızdan kendisini küfür yağmuruna tuttular. Abdullah onları güçlükle durdurabiliyordu. Yeniden kontrolü ele geçirince, arkadaşlarının söylediklerine hak verecek şekilde üzerine gitti:

“Seni burada öldüresiye dövmemizi ister misin?”

“Ne olur, kurban olayım size, dövmeyin beni.”

“O zaman sen de bu yaptıklarını bir daha yapmayacaksın.”

“Tamam yapmayacağım, söz.”

“Tövbe ediyor musun?”

“Evet, tövbe ediyorum. Yaparsam Kur’an çarpsın.”

“Ve yolda yaptıklarımızı da kimseye söylemeyeceksin.”

“Tamam, kimseye söylemeyeceğime söz veriyorum.”

“Bak, sözünden dönersen, artıkbir daha bizimle okula gelemeyeceksin.”

“Dedim ya, söylemeyeceğim, söz, söz, söz.”

“Sözünü tutmazsan, seni gördüğümüz her yerde döveriz. Ve çok, çok kötü döveriz. Hepimiz beraber seni döveriz.”

“Söz, bir daha söylemeyeceğim. Ne isterseniz onu yapacağım. Anneme de söylemeyeceğim, babama da.”

Abdullah’ın dövmekten daha tesirli bulduğu yol, ona bu sözü verdirmekti. Çocuktan aldığı söze bakılırsa, şimdilik dilediği neticeyi elde etmiş görünüyordu. Ne kadar kötü bir suç işlediğini yaşadığı korku dolu dakikalarla anlayan acemi ispiyoncu, sadece verdiği bir sözle kurtulmuş olmanın sevincini yaşarken, Abdullah ispiyoncuyu hiç dövmeden, yaralamadan tövbeye getirmiş olmanın gururunu, hazzını yaşıyordu. Dere boyu uzayıp giden yüksek ve kalın duvarlarla çevrili bağlara ulaştıklarında, dikkatleri köyün meydanında sayıları gittikçe kabaran kalabalığın üzerine kaydı. Cımo’nun “Kavga ediyorlar” diye ortaya attığı iddiaya karşılık, başka biri “Ne kavgası? Düğün için gelmişler” diye yanıt verdi ve sevinçten zıplamaya başladı. Gelen gürültünün yumuşaklığı ve koşuşturup duran çocukların neşeli cıvıltısı, Cımo dışında herkesi düğün fikrinde birleştirmeye yetmişti. Şimdi de bir kavgayı arkalarında bırakmış halde düğüne koşuyorlardı.

Asıl düğün bir sonraki gün olacaktı. Düğünün her iki tatil gününe rastgelmiş olması, çocukların sevinçlerine artı bir sevinç katmıştı. Ve işe bakın ki, yarın gelin gidecek olan kız, Abdullah'ın dokuz yaşındaki oyun arkadaşı Meryem olacaktı. Eve gelince, O'nun yarın gelin gideceğini annesinden duymuştu. Meryem'in verileceği kişiyi duyduğunda ise, başından adeta kaynar sular dökülmüştü. Meryem'i kendisine alacak kişi, elli beşinci yaşını geride bırakmak üzereydi. Sadece altısı erkek, üçü kız olmak üzere dokuz çocuğun anası olan ömrünün ortağı veya eşi değil, uzun yıllar evvel sonradan bir münafık, bir zinacı olduğu anlaşılan ve köyden kovulan bir imamın iki dudağı arasından çıkan sözle üzerine tapuladığı bir karısı vardı. Parasıyla aldığı Meryem, en küçük kızından bir yaş daha küçüktü. Abdullah'ın gözlerinin önüne, tekrar ablası Havva'nın götürüldüğü gün geliyordu. Tanımadığı koca adamlar arasında boynuna bıçak vurulsun diye götürülen bir koyundan farksızdı. Havva'nın gözyaşları çoktan kurumuş olsa da, Abdullah'ın kalbinde hala bir şelale gibi akmaya devam ediyordu. Bu gidişle Havva'nın ağlama sesi asla kulaklarından, beyninden, kalbinden çıkmayacak, benzer her anda tekrar canlanacak, kalbini şiddetle yakmaya devam edecekti. Gün geçtikçe kapanan değil, açıldıkça açılan, kanayan ve dermanı var mı yok mu henüz bilinmeyen çok derin bir yaraydı bu. İşin kötüsü, kimsenin O'nun gibi hissetmediği ve acısını duymadığı bir yara.

Söz gelimi kızı parasıyla kendisine alacak olan, abdesti, namazı yerinde, dindarlığıyla bilinen elli beş yaşındaki adam, bu yaşta bir kızı almayı Allah'ın kendisine sunduğu bir hak olarak görüyordu. Çünkü Muhammed Peygamberin henüz altı yaşında iken nişanlandığı dokuz yaşındaki Ayşe'yi kendisine alarak bunu gösterdiğini, o yaştaki bir kız ile evlenmeyi daha o zamandan caiz kıldığını düşünüyor, böylelikle vahşi arzularını din kılıfı altında rahatlıkla gizleyebiliyordu. Açlıktan nefesleri kokan anne ve baba

ise, fazladan bir can beslemekten kurtulmuş olmayı hiç istemiyorlarmış gibi verdikleri görüntüyü titizlikle muhafaza ederek, her şeyi Allah'ın bildiğini ve kızlarının kaderinde bu kişiyle evlenmek yazıldığını düşünüyor, hele hele bugünlerde değeri pek yükselmiş olan biricik yavrularının başına bir kaza bir bela gelmeden, bu işin biran evvel olup bitmesini istiyorlardı. Kızın oyun arkadaşları için değişecek tek şey, Meryem'in bir daha gelip kendileriyle oynayamaması olacaktı. Gözyaşları içerisinde bir evden diğer bir eve geçerek dedesi yaşındaki çürük dişli bir adamın ağız kokusuna mahkûm olması, onlar için hissi manada pek bir şey ifade etmiyordu.

"Gidiyorsa gitsin, bugüne kadar bir tek o mu gitmiş sanki?"

Akraba, komşu, uzak yakın diğer herkese göre de, geleneğin olağan akışı içerisinde, sadece olması gereken oluyordu. Ortada itiraz edilecek bir vaka bulunmuyordu kısacası. Ne olup bitiyorsa Allah'ın rızasıyla olup bitiyordu. O halde Allah'ın işi ancak coşkunlukla karşılanabilirdi.

Tam da herkesin coşkuya geldiği yerde, Abdullah kızgınlık, üzüntü, kırgınlık ve çaresizliğin iç içe geçtiği duygular içerisinde kıvranıyordu. Ruhunun hissettiği şekliyle özgür olması istenen hayatla bağın kesilişine götüren fiillere katlanamıyor ve işin garip tarafı, din yolunda neredeyse Müslim Hocayla yarışırken, yaşadığı duygular sebebiyle bilmeden, içten içe ilahi buyruğa karşı geliyordu. Ayakları onu Meryemlerin kapısının önüne kendiliğinden getirmişti. Evin önünde ve içinde ev halkından olmayan neşesi yerinde bir sürü insan vardı. Biri içeri girip biri dışarı çıkıyordu. Abdullah'ın gözünde sadece insanların yüzü değil, evin duvarları, kapı ve pencereleri, saçakları bile kara görünüyordu. Hatta tavuk, inek, köpek ve eşeklerin renkleri bile karaya bürünmüştü.

Bir ara Meryem dışarı çıkıp tekrar içeri girdi. Abdullah O'nun gözlerindeki kızarıklığı derhal fark etmişti. Meryem üç beş dakika sonra elinde küçük bir tencereyle tekrar dışarı çıktı. Bu defa başını kaldırıp Abdullah'a daha derinden baktı. Bir tek gözlerinde mi kızarıklık vardı? Hayır. Yüzünde ve çenesinin altında da belirgin kızarıklıklar ve morluklar vardı. O'nu dövmüşler miydi yoksa? Bu düşünce Abdullah'ın içindeki sızıyı daha da arttırmıştı. Meryem O'na bakmış, fakat bakışlarını erken kaçırmıştı. Çok korkuyor ve utandığı her halinden belli oluyordu. Abdullah, tıpkı birkaç gün evvel olduğu gibi gidip O'nunla konuşmak istiyordu. Ancak bu kalabalığın içinde ve Meryem'in keyfi hiç yerinde değilken bunun imkânı yoktu. Meryem içeri girerken, arkasını dönüp bir daha Abdullah'a bakmıştı. Bakışlarında korku, çaresizlik ve gizli bir çağrı vardı. O çağrının sesi, Abdullah'ın kalbinin en derin yerinde yankı bulmuştu:

"Ben daha çok küçüğüm. O adam babamınkinden de büyük ve korkutucu bir yüzü var. Söylesene Abdullah, neden o anlattığın melekler gelip kurtarmıyor beni?"

İçinde yankılanan ses, Abdullah'a çaresizliğini yeniden hatırlatmıştı. "Keşke azıcık daha büyük olsaydım, seni alıp dağa götürür, kimsenin sana dokunmasına izin vermezdim. Yemin ederim izin vermezdim. O pis adam gelse onun kafasını taşa tutar, oracıkta yere sererdim. Kafasında aha böyle böyle yarıklar açardım. Baban gelse onu da vururdum" diye yanıt veriyordu içindeki sese.

Meryem'in gelin götürüldüğü ertesi gün Abdullah, bir iki defa düğün yerindeki neşeli kalabalığı uzaktan izlemek ve camiye gidip gelmek dışında evden bir yere ayrılmadı. Dersten yorulunca çıkıp güvercinleriyle oynuyor, sonra tekrar içeri girip ders çalışıyordu. Annesi oğlunun o gün pek garip davrandığını-hep garip ve

beklenmedik şekilde davranırdı zaten- görüyor, fakat canını sıkacak bir davranışta bulunmuyordu. "Varsın düğün yerine gitmesin, varsın düğünün neşesini paylaşmasın. Düğüne gidenler, hoplayıp zıplayanlar ebedi mutluluk mu elde etti sanki" diye geçiriyordu içinden. Türlü zıpırlıklara, hayâsız gülüşmelere, boş boş tepinmelere oldum olası katlanamıyordu zaten. En yakınının düğünü bile olsa gitmek istemez, şayet icabet etmek mecburi bir hal alırsa şöyle bir görünüverir, fazla beklemeden tekrar evine geri dönerdi. Hem bu huyun kendisinden Abdullah'a da geçmiş gibi görünmesi az hoşuna gitmiş değildi.

Bir de O'na söz dinletmeyi, sözünden çıkmamayı öğretebilse tüm dünyalar O'nun olacaktı. İşte işin bu kısmında aralarında hep bir terslik yaşanıyordu. Nedense O'nun istediği Abdullah'ın istemediği, Abdullah'ın istediği ise O'nun istemediği oluyordu. Diyelim ki, Abdullah arkadaşlarının arasına karışıp oyunlara dalmak, kırlara çıkmak ister, O ise, Abdullah'ı bir yere ayrılmaması konusunda uyarır, sadece söylediği işleri yapmasını isterdi. Abdullah'ın canı buğday ekmeğini mi çeker, o buna itiraz eder, şayet söylediğini yapar ve ekmeği hak ederse yiyebileceğini söylerdi. Üveyş her zaman haklı olduğunu düşünürken, Abdullah haksızlığa uğradığını hissettiği anda ya karşı koymaya çalışır, ya da gücünün yetmediğini görünce, kendini güvende ve rahat hissettiği bir yere çekilirdi. Böylece aralarındaki uyuşmazlık hal olmadan sürüp gider, nerede, ne zaman ve hangi sebeple alevleneceği kestirilemez olurdu.

Abdullah Meryem'i beş gün sonra evin önündeki kuyudan su çekerken gördü. Başında büyük kadınlarınkine benzer bir eşarp, üstünde güzel sayılabilecek yeni, alacalı bir fistan vardı. Başındaki eşarp ve üstündeki fistan, kendisini olduğundan büyük gösteriyordu. Ne var ki yüzü, üstündeki giysiler sayesinde göz alıcı bir hal alan vücudu kadar güzel görünmüyordu. O'nu, dişlerinin

üçte ikilik bölümü döküldüğü halde iştahı yerinde sayılan, koca diye bilinen adamın isteğine göre hizaya getirmek zor olmamıştı anlaşılan. Yüzü solgun ve hayli yıpranmış görünüyordu. Geçirdiği şoku atlatamadığı her halinden belliydi. Kafasına ve duygularına yedirilen yeni ayıplarla utangaçlığı ve ciğerlerine işlemiş olan tedirginliği uzaktan bile fark edilebiliyordu. Yine de Abdullah'a bakmaktan alamıyordu kendini. Sanki arkadaşlıkları çok uzaklarda kalmış gibi ağır bir keder ve özlemle bakıyordu. Bakışlarındaki anlam Abdullah'ın canını fena halde yakmıştı.

O anda da Meryem'in kocası olacak adamın suratı yeni şekliyle Abdullah'ın gözlerinin önüne geldi. Suratı bir köpeğin veya kanlı dişleri olan bir canavarın suratından farksızdı. Sonra kafası çatal dilli, zehirli bir yılanın kafasına dönüşüyordu. Bu yılan köyde ne kadar güzel ve masum kız varsa hepsini ısırmaya çalışıyordu. Sonra kara, kapkara bir sıçan oluveriyordu. Bir deliğe girip öbür delikten çıkıyor, fukaranın zar zor bir araya getirdiği kışlık tahıllarının içine dalıyor, kemirdiklerinin yerine pisliğini bırakıp bir başka evin rızkını zıkkımlanmaya koşuyordu. Sonra da katranın içinden çıkmışçasına kara bir eşeğe dönüştüğünü, tıpkı kendi eşekleri gibi önüne gelene tekme atıp huysuzluğuyla herkesi bezdirdiğini görüyordu. Meryem'in çekingen, ürkek bakışları, gözlerinin önünde halden hale giren, sahiden belki de kişiliğinde tüm bu hayvan türlerini barındıran ya da bu hayvanların kılık değiştirmiş hali olan kocasına duyduğu nefreti bir kat daha yükseltiyordu. Meryem, suyla doldurduğu testiyi incecik omuzlarına alıp giderken son kez O'na bakmış, "Hoşça kal canım arkadaşım, eski oyunlarımıza ancak öbür dünyada dönebilirim" demişti sanki.

Abdullah içinden geçeni yapamadı. Arkasına bakıp bakıp yoluna devam etti. Caminin berisindeki evin köşesini geçince, gözü Elif'e ilişti. Yağız, yuvarlak sevimli yüzüyle Elif, ta oradan O'na

sıcacık bir gülücük yolladı. Elinde dolu bir yemek tabağıyla komşu eve gidiyordu. O sebeple yanına gelemezdi. Hem gelse oyun vakti değildi ki. Abdullah, Elif kadar neşeli bakamıyordu. Çünkü Elif'e bakarken, geride bıraktığı Meryem aklına geliyordu. Mesela saklambaç oynarken bir daha Meryem'i arayamayacaktı. Oyunda yapıldığı söylenen bir hile sebebiyle doğan anlaşmazlıkta Meryem'in tiz çığlıklarını duyamayacaktı. Ya da kırlarda toplu halde peşine düşenlerin arasında o hiçbir vakit olamayacak ve kendileriyle birlikte çiğdem toplayamayacaktı. Ucu sivriltilmiş küçük bir çubukla Pivok dedikleri tatlı yer soğanlarını toprak altından çıkarırken, O'nun şaka yollu vermezlik yapar gibi nazlanmalarına rağmen, fazlaları ondan alıp diğerleriyle paylaşamayacak veya kendi fazlalarını O'na veremeyecekti. Elif, önünde durduğu evin kapısını açıp içeri girinceye dek, Meryem'den doğan boşluğu O'na hatırlattığını bilemeden, neşeli gülücüklerini sunmaya devam etti.

Hayatın tersten işleyen çarkı, sanki Abdullah'ın hassas damarlarına çarpmak, kesmek için dönüyordu. Meryem'in oyun sahalarından koparılışının üzerinden daha iki hafta geçmiş değildi. Abdullah, bir gün okuldan eve geldiğinde, Fatma ve Osman haricinde herkeste görülen üzüntüye benzer, ama üzüntüyle pek bir alakası olmayan garip durgunluğu anında fark etmişti. Abdullah olup biteni anlamaya çalışırken, Mehmet cebinden içinde ince kırmızıçizgilerin döndüğü yuvarlak bir şekerleme çıkardı. Mehmet'in elindeki şekeri görünce; "Onu nerede buldun?" diye sordu, evde kendisinden habersiz dönen bir oyundan kuşkulanır gibi. Mehmet, hafif kekeleyerek acele acele cevap verdi:

"Ablamı alanlar getirdi."

"Ne?"

“Evet, ablamı aldılar, bize de şeker verdiler.”

“Sen ne diyorsun ya?”

“İnanmıyorsan Eyno’ya sor. Cevap versene, öyle değil mi Eyno?”

Eyno ne diyeceğini bilmedi. Her iki eliyle yüzünü kapatıp ağlamaya başladı. Eyno’dan ses çıkmayınca, Mehmet verdiği haberin arkasını getirmek zorunda kaldı:

“Dün sabah sen okula gittin ya. İşte ondan sonra evimize dayımlar geldi. Yemek yediler, Gülsüm’e elbise giydirdiler, sonra O’nu alıp kendilerine götürdüler. Aynen ablam Havva gibi.”

Mehmet’in dedikleri Abdullah üzerinde soğuk duş etkisi yapmıştı. Ne diyeceğini bilemedi. Bağırıp çağırmak, bir yerleri kırmak, birilerini dövmek geliyordu içinden. Çantasını yere çarptığı gibi avludan dışarı çıktı. Odadan dışarı çıkıp arkasından bağıran annesinin sesini duymak bile istemedi. Çıktığı gibi, Newala Bîrê’nin köyü sarmak üzere iki kola ayrıldığı kayalıklara gitti. Aşağıya bakınca insanın nefesini kesen yüksek bir uçurumun üstünde durdu. Önceki gün akşama doğru karla karışık yoğun bir yağmur yağdığı için tekrar Cibin’de misafir kalmış, o gece evde olup bitenden haberi olmamıştı. Altındaki taşlara, kayalıklara çarpıp ak köpükler oluşturarak Fırat’a akan suyun sert, soğuk çağıltısı içinde fokurdayan öfkeyle birleşiyor, kendisini çevreleyen uçurumlar, yükseltiler, düzlükler, uzaktaki dağlar ve gökteki bulutlar gözünde bütün zamanlarınkinden farklı bir hal alıyordu.

Delice akan suyun sesi ruhunu kırbaçlıyor, sanki O’nu derin bir uykudan uyandırıp sarsar gibi, “Kalk ve kaç buralardan” diyordu. Batı Toroslardan kuzeye doğru uzanıp giden yüksek dağlar O’nu kendine doğru çekiyor, ucu bir yanı kararmış ak

bulutlar arasında kaybolan zirvelerin sesi kulaklarına ulaşıyor, “Hey melek ruhlu çocuk, ne oturup duruyorsun orada? Uçup bize gelsene” diye bir çağrı duyuyordu. Abdullah gelen çağrıya uzun uzun kulak verdi, ruhunda uçmaya hazır bir kuş hafifliğini yaratan sesin ne tür bir oyun olduğunu anlamaya çalıştı. Başını kaldırıp derin derin gökyüzündeki bulutlara baktı. Üstündesanki pamuktan üç dağ geçiyordu. Birbirinin etrafında dönen, karışıp tekrar ayrılan, şekilden şekle giren koca bulut kütlelerini uzunca bir süre izlemeye devam etti. Üstündeki bulutlar Torosların başına konan bulutlarla buluşmaya gidiyordu. Abdullah bir an kendini bulutların üstünde hissetti. Kapıldığı his tıpatıp gerçeğe benziyordu. Bulutların üstünde, Cibin ve diğer yakın köylere, Fırat’a inen Newala Bîrê’ye ve henüz görmediği, ancak kafasında gerçek halinden çok daha güzel çizdiği uçsuz bucaksız ovalara, yüksek dağlara, bağ ve bahçelere, taşan ak köpüklü derelere baktı. Gözleri ve nefesiyle tabiatın renklerini, kokusunu içine içine çekti. Bazen küçük bir kuş, bazen de keskin gözlü bir kartal olup uçurumlar, yükseltiler üzerinde dolaştı, dinlediği masal ve hikâyelerdeki dünyalara daldı, hiç bilmediği uzak diyarları gezdi. Bir duygu vardı ki sanki O’nu alıp tüm zamanların başına götürüyor, ama O ne bu duyguyu tanıyor, ne de dayandığı kaynağı biliyordu. Güneş ufuk çizgisindeki kara bulutların arasına dalıyor, yavaş yavaş kaybolmaya başlıyordu.

***

Karlı, yağmurlu günler, masallı ve destanlı geceler kimi zaman öfke, kavga ve bol küfür, kim zaman bir parça neşe, kimi zaman kötü, kimi zaman kötünün iyisi derken, bahar gelip kırlara

kondu. Toprak kabardı, doğurdu, renk verdi. Tomurcuklar çatladı, kimi rengarenk çiçeğe, kimi yeşil yaprağa döndü. Canlandı, uyandı, yeniden kendine geldi her yan. Yuvaya yumurta bıraktı güvercinler, keklikler, türlü kuşlar. Sürüngenler uyandı, bir bir harekete geçmeye başladı. Aç gözlü yavrular için semada pusuya yattı kartallar.Kuşlar gibi kırlara uçtu çocuklar. Kimi çiçek peşinde, kimi pivok, kimi de kuş yuvaları. Kayalıkların arasına dağılmış çimenliklerde birbirine karışan koyun, kuzu sesleri, annelerinin peşinde zıplayıp duran sevimli buzağılar, oğlaklar. Günde iki kez süt sağan berivanlar. Ve elinden kavalı düşmeyen çobanlar çobanı Koçero.

Koçero, sabahın erkenci horozları henüz ötmeden uyanır, kuşağını bağlar, sırtında kepeneğiyle sürüyü peşine takıp bir önceki günün tersi yönde yol alır, yeşil kırlara, taşlık ve kayalıkların arasına dağılmış otlaklara çıkardı. Koçero'nun ardında sadece bir keçi ve koyun sürüsü değil, bir sürü de hikâye dolaşırdı. Hikâyelerin içinde en gizli tutulanı, ama en itibar edilecek olanı, kendi ağzından duyulmuş olanıydı. Koçero gençliğinin baharında bir kara sevdaya tutulur, tepeden tırnağa aşk kesilir. Sevdalandığı dilber, adı sanı olan bir ağanın kızıdır. Serhat memleketinin azametli ağalarından biri; yedi köye, büyük koyun ve sığır sürülerine, uçsuz bucaksız yaylalara, otlaklara ve ovalara sahip bir ağa. Dinen boşadığı, fakat mülkü olmaktan çıkarmadığı dördü sayılmasa beş karıya, her defasında isimlerini karıştırdığı onlarca çocuk ve toruna sahip ve de kendini ölümsüz sanan bir yarı tanrı. Aynı zamanda vicdan yoksunu biri, acımasız ve korkusuz. Kendisine başkaldırana, malına zarar verene, hafiften bir yanlışlık yapana korkunç işkenceler yaptırır, kiminin el ve ayaklarını atlara bağlayarak parçalara ayırır, parçalarını herkesin gözleri önünde vahşileşen köpeklerine yedirirdi. İşte talihsiz Koçero'nun sevdiği güzel, böyle birinin kızıydı. Hem de en küçük

annenin en büyük ve de babasının kalbi, canı, kanı, nefesi, kısacası her şeyi olan kızı.

Adı Nergiz. Her elin kolay ulaşamadığı yüksek uçurumlarda yeşeren ve her baharın ilk çiçeği. Yani adı kadar güzel. Koçero'nun dediğine göre, altın bir şelale gibi omuzlarının üstünden dalgalanarak beline dökülen hafif kızıla çalan sarı saçları, griden ufak tonlar almış mavi gözleri, ortadan hafif bir eğimle şakaklarına doğru uzayan ince kaşları, kızılcık damarlarda dolaşan sıcacık kanın fark edilebildiği şeffaf, küçük, hafif yukarı doğru kalkık burnu, Nisan lalesinin kırmızısından rengini almış kalın dudakları ve yuvarlak çenesiyle yüzü tıpatıp aya benziyordu. Kimi zaman O'nu çoban yıldızına, Zühre'ye, kimi zaman Tanrı'nın sadece kendi eserinin güzelliğini seyretmek için yarattığı bir meleğe benzetirdi Koçero. "Ah Tanrım, uzun ince boyuyla o yürüyüşü yok mu" derdi, "bakan gözleri anında kör eder, kalbi durdurur, yıldırım çarpmışa çevirir, yakar kül ederdi adamı."

Koçero'nun talihsizliği, ağanın köyüne yakın bir dağın eteğinde, doğuştan ağaya düşman bir babanın ve güzel bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelmekle başlar. Dedesi ve iki amcasının ağa tarafından öldürüldüğünü henüz küçücük bir çocukken öğrenmiştir. Göğsü ne zaman patlayacağı bilinmeyen öfke ve isyanla dolu babası, oğlunu intikam duygularıyla büyütür. Dedesi ve amcalarını öldürtmek yetmiyormuş gibi, güzelliği dillere destan annesine vurulan ağanın, babasını yok etmek için ne hain planlar yaptığını tesadüfen öğrendiğinde aklı başından gider, öfkesi engereğin dişlerindeki zehirden daha öldürücü hale gelir. Ve henüz vakti gelmeden zehrini boşaltacağı can avına çıkar. Babasının sabır telkinleri bir işe yaramaz. Bir gün kendini babasından kurtarır, gizliden ağanın köyüne gider. Köyün içine girmez. Köyü ve köylüleri saklandığı bir çalının altından akşama kadar izlemeye koyulur. İki gün sonra babasından habersiz tekrar

aynı yerdedir. Sonra bir gün daha, bir gün daha gider. Babasından, o köyde hem de kara günün dostu bir yakınlarının olduğunu öğrendiğinde, illa da misafirliğe gidelim diye tutturur. İlk misafirlikten sonra artık köye rahatça gelip gitme imkânını elde etmiştir. Uzunca bir zamandan sonra ağayı ilk gördüğünde dişlerini gıcırdatarak, "Tam da karnı kurşunlarla doldurulacak adam" der. O yıl on üçünden çıkıp on dördüne girmiştir. Bu arada köyün fakir gençleriyle tanışır, onlarla yakın arkadaşlıklar kurar. Derken, bir gün ağanınkendi sürüsüne bir çoban aradığını öğrenir. Koçero haberi duyar duymaz, gene babasından izinsiz, ağanın kapısında hazır bulunur. Gezmiş, görmüş, türlü belalaratanık olmuş büyük adamlar gibi konuşur. Ömrünün on dört yılından yedisinin çobanlıkla geçtiğini bildirir. Ağa, anası babasının adını öğrenince ilkin hafiften şaşırır, kaygılanır, sonra aklına o hınzırca fikir gelir. "Al sana, Tanrının altın tepside sunduğu fırsat" der ve çocuğu hemen çobanlığa kabul eder, yarından itibaren sürünün başına geçebileceğini söyler. Ağa, çocuğu kendine çoban ettikten sonra, bir yolunu bulup babasını bertaraf etmenin ve annesini elde etmenin ince ince hesaplarını yapmıştır. Ona göre, keklik kendi ayağıyla gelip kapanın içine girivermiştir.

Koçero kendini ağaya kabul ettirdiği gibi, babasını da çobanlıkla güttüğü gayeye kolaylıkla ikna eder. İlk iki aydan sonra artık deneyimli bir çoban sayılmaktadır. İlk çobanlık derslerini, çok eski bir çoban olan ve kendisini ilk günden itibaren bir oğul gibi sevmeye başlayan baş çobandan alır. Gün gelir, bahar olur, doğa yeşile döner, rengârenk çiçek olur her yan. Koyunlar, keçiler sütle dolan memelerini taşıyamaz olur. Ve tıpkı açan çiçekler gibi rengarenk giysileriyle görünen ilk berivanlar. Nice zamandır görülmeyen bir aşk baharıdır yaşanmakta olan. İçlerinde biri var ki, ilk bakışta öldürüverir adamı. Koçero kendini onun yüzünde çoktan kaybetmiştir. Baş çobanın ensesine indirdiği ilk uyarı

şaplağınıduymaz. Baş çoban ikinci şaplağı çeker. Koçero'nun kendine geleceği yoktur. Baş çoban bu defa "Canına kastın mı var?" deyip, kuvvetli elleriyle O'nu sarsmaya başlar. Ama artık iş işten geçmiştir. O'nun bakışlarını yutan karşı bakıştır çünkü. Farkında olmadan birbirini aramakta olan iki kalbin mucizevî buluşması gerçekleşmiştir. Bu ne yaradılıştır ki, ilk bakışta alıp götürür, yakıp kavurur insanı.

Tıpkı Nergiz gibi Koçero da güzelliğini annesinden almıştır. Nergiz'in gözü O'nu görür görmez, "Ruhuma kardeş olandır O, canıma hayat suyunu taşıyacak damarımın kesik yanıdır O" demiştir. Ruhuna seslenen beyni, zihni değildir, kalbinin en hassas damarıdır. Çarpıldığı an gözü kör, beyni felç olmuştur. "Tanrı bana bir melek mi gönderdi yoksa?" der ve o gece sabaha kadar gözlerine uyku girmez. Çünkü o meleğin bakışı, daha ilk anda kendisine söylenmesi gereken her şeyi söylemiştir. Sonraki günün bêri vaktini iple çeker. Bu defa aşkı için giyinip süslenmiştir.

Koçero, başka bir âlemdedir artık. Kalbindeki intikam ateşinin bağrına aşk damlası düşmüştür. İntikam ateşi gittikçe çözülür, söner, gözleri ağayı bir başka görmeye başlar. Gözlerinde ağa bir baba rolüne girmektedir. Ağaya bir düşman değil, bir oğul olduğunu hissettirmek için sevgi ve hürmet gösterilerini doruklara çıkarır. Kışlar, baharlar, yazlar gelip geçer. Nergiz'e kavuşmak için yedi yıl boyunca hiç yorulmadan, bıkmadan çobanlık yapmaya devam eder. Bu arada aşk ateşi ikisini de yakıp kül etmiş, uzaktan bakışmalar, saklı ve dolaylı konuşmalarla yetinecek güçleri kalmamıştır. Bir yaz mevsiminde yaylada, bir sabahın serin vaktinde gövdeyi vuran otlar ve etraflarını sarmış çiçekler arasında, gizliden kalplerindeki şerbeti paylaşmaya gelirler. Koçero'nun sıcacık dudağından bir taze öpücük iner lale renkli dudaklara. Kendilerini görünmez kılan ilahi bir perdenin altında sanmaktadırlar. Yollarını şaşırmış iki delidirler. Ve o anda

bir çift hain gözden üzerlerine bir yıldırım düşmektedir. Aşkın kör edici saf suyunda öylesine kaybolmuşlardır ki, henüz yandıklarının farkında değillerdir. O hain gözler gider, aşkın temaşasına başka gözleri getiriverir. Ve işlenen affedilmez kabahat, ağızdan ağıza dolaşmaya başlar, gider ağanın kulaklarında durur. Ağa deliye dönmüştür. Bu dünyada sevdalıların yaşama şansı artık kalmamıştır.

Koçero kargaşanın sıcağında, kuvvetli bir hamleyle canını canavar sürüsünün elinden kurtarır kurtarmasına da, Nergiz ellerinde kalır. O güne dek babasının biricik kızı olan Nergiz, artık affedilmemesi gereken bir günahkâr, babasının namusunaleke sürmüş bir orospu olmuştur. Ve çok geçmez, Nergiz, o günün gecesini sabah etmez. Gözleri o sabah doğan güneşi görmemiştir. Yeri, nefesin alınamadığı toprağın kör karanlıkları olmuştur. O'nun hayattan kopmasıyla Koçero'nun hayatı da biter. Ve tepeden tırnağa intikam ateşi olur Koçero. Ağaya eli ulaşmaz, ancak aynı hafta içinde ağanın beş adamını ve de başka köyden oraya gelmiş iki de oğlunu vurur. Ağanın oğulları ve adamları vurulur da, ağa öylece bekleyip durur mu hiç? İlk hedef Koçero'nun babası, annesi ve kız kardeşleri olur. Koçero, babasının ölüm şeklini, annesi ve kız kardeşlerinin can verene dek ne tür tecavüzler ve işkencelerden geçtiklerini duyduğunda kendisi olmaktan çıkar, karanlık gecelerde gökyüzünden inen yıldırımlara dönüşür. Koçero artık ağanın korkulu rüyasıdır. Ağa nereye gitse, peşinde Koçero'yu görür. Bir yolculuğa çıktığında, eve geldiğinde, yemeğe oturduğunda, uykuya dalmak istediğinde ve şayet uyuduysa uyandığında, ilk gördüğü Koçero'nun hayaleti olur. Kimi zaman gölgesinin içinden kalkıp boğazına yapışacağını ve oracıkta canını alacağını bile düşündüğü olur. Koçero'ya karşı çevirdiği bütün dolaplar, kurduğu bütün komplolar berhava olmuştur. Peşine taktığı adamların yarısı bir daha geri dönmez

olur. Koçero'ya karşı ne yaptıysa ters gitmiş, her terslik Koçero'nun işine yaramıştır. Bedeni Koçero'dan uzaktır, lakin bütün hayatı Koçero'nun eline düşmüştür. Ve gün gelir, ruhu çoktan ölmüş o bedenin de kaçacağı yer kalmaz.

Koçero, zaman içerisinde usta bir avcı olmuştur. Avın peşine düşmez, bekler, av O'nun üstüne gelir. Namluyu avın göğsüne sokacağı, tetiği çekeceği an, elinde sabit bir zamana dönüşmüştür. Ve o an geldiğinde, zaman büsbütün durur. Geçmiş bütün hesaplar o anda çakılı kalır. İlk mermi sol göğsünü delip sırtından çıkar ağanın. Peşinden bir mermi daha, bir mermi daha gelir. Alnı ve kalbi paramparça olmuştur. Yanındaki dört adamdan sadece biri hayatını kurtarır. Koçero kanlar içindeki cesetlerin üstüne varır. Üç defa ağanın parçalanmış suratına tükürdükten sonra, bir daha geriye bakmamak üzere yönünü bilinmeyen diyarlara, uzak memleketlere çevirir. Giderken de adını ve başından geçmiş hikâyesini geride bırakır. Adını ve memleketini bir daha ne kendi anar, ne de kimseye söyler. Bulduğu yeni ismine alışmakta bir güçlük çekmez: Çobanlar çobanı Koçero. Gittiği her yerde yedi sülaleden bu yan çoban olduklarını söyler. Elinde kavalıyla diyar diyar gezip çobanlık eder. Fırat kıyısı boyunca köy köy ilerlerken, bir gün yolu Amara'ya düşer. Gelir tarlada çalışmakta olan Ömer ile karşılaşır, ekmeğini yer, suyunu içer. O gün bugündür Ömer'in dostu ve de köyün çobanı olagelir.

Koçero'nun gerçek hikâyesini anlattığı tek kişi Ömer'dir. Ömer de bir gün dayanamaz, sadece bir defaya mahsus olmak üzere insanın tüylerini diken diken eden bu acıklı hikâyeyi, yer ve isim değiştirerek kendi çocuklarına, bilhassa Abdullah'a anlatır. Abdullah babasından bir daha hikâyeyi duymaz, ama hikâyeyi her düşündüğünde nedense aklına ilk gelen çobanlar çobanı Koçero olur. Ve içindeki meraka dayanamaz. Koçero'nun evlerine misafir olduğu bir gün, "Koçero amca, Çeleng Eliko'nun hikayesini bilir

misin?" diye sorar. Koçero, Abdullah'ın kendi hikâyesini kastettiğini anlamıştır. İnsanın içindeki en gizli sırları bile döktürme şevkini veren şu sevimli çocuğun merakını gidermeden rahat edemeyecektir. Üstelik gerçeğin üstünden otuz beş yıldan fazla bir zaman geçmiştir. Yani ufak ufak hikayeye dönüştürmekte bir sakınca olmaz artık: "Evet, çok iyi bilirim, hem de her ayrıntısını. Yıllar önce babamdan dinlemiştim" deyip anlatmaya başlar. Koçero anlatınca hikâye hikâye olmaktan çıkar, geçmiş zaman olduğu gibi geri gelir, sanki o an yaşanmakta olan gerçeğin ta kendisi olur. Dilindeki aşk, öfke ve hüzün insanı yakan bir ateşe dönüşür. Abdullah günlerce etkisinden kurtulamaz. Ve gözünde hikâyenin kahramanı Koçero'nun kendisi olur. Gerçeği bilmez, ama ondaki saklı sırrın havasını çoktan sezmiştir.

Abdullah tıpkı Koçero gibi o sabah erken uyanmış, içlerinde ablası Eyno ve oyun arkadaşı Elif'in de olduğu arkadaşlarını peşine takıp, Xemirkêsan tarafındaki kırlara, çiçek ve pivok toplamaya çıkmıştı. Xemirkesan harabelerinin içinde kulakların aşina olduğu o hazin aşk nağmesi yükseliyordu tekrar. Koçero sırtını bir dikilitaşa dayamış, nefesi ve kavalın üstünde oynaşan parmaklarıyla taşa toprağa, etrafındaki canlıya yeniden hayat veriyordu. Abdullah kavalın sesini duyar duymaz, arkadaşlarını harabelere yöneltti. Hep birlikte koşuya kalkmışlardı. Abdullah ve Hasan koşuda önceliği kimseye bırakmıyorlardı. Eyno, Elif, İslim ve Fato her zamanki gibi geride kalmışlardı. Koçero, etrafının nefes nefese kalmış çocuklar tarafından sarıldığını görünce pek mutlu olmuştu. "Gelin gelin, Koçero amcalarının kuşları, önce kaval mı dinleyeceksiniz, yoksa süt mü içeceksiniz?" diye sordu. Her biri bir ağızdan bir tür kargaşa halinde isteğini bildirince, Abdullah yüksek ve baskın bir sesle kaval dedi. Anlaşılmıştı; Koçero amcaları önce kaval çalacaktı onlara.

Şayet bir ustanın dudaklarındaysa, aşkın nefesi bir başka süzülür kavalın deliklerinden. Zamanda ve toprağın altında kaybolmuş bir kuru kemikten ibaret değildir sevgili. Sevgili, bütün zamanlarda, her anda ve her yer yerde ses veren candır. Aşkının teninde her daim dolaşan kandır çünkü. Kimi zaman damarlarda lav olup akar, kimi zaman kararmış göklerde yağmur olup yağar.

Kavalın nağmeleri, çocukları daha bu vakitlerde öğrenmeye başladıkları bir hüzün yolculuğuna çıkarmıştı. Koyun ve keçiler bile durgunlaşmış, kavalın ağlayışına göre yön alıyorlardı. Koçero, tutturduğu havanın çocuklara pek ağır geldiğini görünce, yön değiştirme ihtiyacını duydu. İçinden gelmediği halde, sese hareketli ve neşeli bir hava verdi. Kavala dair çocukların muradını yerine getirdikten sonra; "Gelin, bana yardım edin" deyip heybesinden çıkardığı bir tasla az ötedeki koyunların yanına gitti. Çocuklara gösterdiği ilk koyunu Abdullah ve Mızo alıp getirmişti. Tası doldurmak için bir koyun yetmeyecekti. Yavruların ve öğle vakti süt sağmaya gelecek berivanların payı kalsın ve sağıldıkları anlaşılmasın diye her birinden sadece az bir miktar sağıyordu çünkü. Tas sütle dolunca, içine bir miktar tuz attı ve karıştırıp Abdullah'ın eline verdi. Abdullah ilkin içmeyip yanındaki Elif'e verdi. Elif sadece birkaç yudum alabilmişti. Tası tekrar Abdullah'a vermek isteyince, Abdullah, O'na yanındakini işaret etti. Dibi kuruyana dek tas elden ele dolaşmaya devam etti. Sonra bir tane daha doldurulduu. Abdullah, kendini sıranın en sonuna bırakmıştı. Alışkın olmadıkları için her içen birkaç yudumun ötesine geçemiyordu. Abdullah onlar gibi yapmamış, tası kafasına diktikten sonra son yuduma kadar kaldırmamıştı. İçtiği bir yarım tastan fazlası olmuştu. Bir yarım tas daha da olsa içerdi ya, utandığı için söyleyememişti. Koçero, çocukları bir güzel eğlendirdikten ve onlara bolca nasihatler ettikten sonra, uzaklaşmakta olan sürüye yetişmek için onlardan ayrılmak

zorunda kaldı. Keyifleri yerinde olan çocuklar ise, hep birlikte harabelerin merak uyandıran mağaralarına daldılar.

Söylenenlere bakılırsa, bu harabelerin ömrü ilk medeniyetlerin bile öncesine gidiyormuş. Nuh tufanından da öncesine. Birinci Cihan Harbinden önce gelip buraları gezen, sonradan bir kazı ilimcisi olduğu anlaşılan Batılı bir gezginin ağzından duyulmuştu bunlar. İlkin bura insanı hep ortaklaşa yaşarmış. Birlikte avlanır, birlikte eker, birlikte biçer, hep birlikte tüketirlermiş. Bu topraklara hâkimiyet kurmuş medeniyetlerin düşüş ve yükselişlerine, aralarındaki savaşların şiddetine göre güçlenip zayıflamış, boşalıp yeniden dolmuş, ama bir önceki yüzyılın başına kadar tarlalarında seksen çiftçinin çift sürdüğü, kimi zaman bir kasabadan daha büyük bir yerleşim yeri olarak varlığını hep kurumaya devam edegelmişti. Buranın en son yerleşenleri, İran taraflarından harekete geçip, Musul ve Şengal Ovası üzerinden Qerejdağ'a, oradan da buraya yıllar, on yıllar içerisinde göç ede ede gelen Mala Hûsênê Ocê, yani Abdullah'ın ataları, dedeleri imiş. Kurulduğu yerden başlayarak Fırat nehrine kadar kayalık ve taşlık olan Xemirkêsan'nın doğu, güney ve güney batı tarafı o vakit bağ, bahçe, ekin tarlaları, ondan ötesi ta Halfeti'ye, hatta Urfa düzlüklerine kadar hep ormanlık imiş. Her bir ağacı bir dağ kadar yüksek olan, geçit vermez karanlık ormanlarla kaplıymış.

Abdullah en önde, "Gelin gelin, işte dedemlerin eski evi" deyip Fırat'a doğru uzayıp giden dere yatağının kenarındaki iki odalı mağaranın kapısına gelmişti. Mağaradan çocukların üstüne esrarlı bir hava yayılıyordu. Kimi çocuklar, ilkin mağaranın içine girmekte tereddüt ediyorlardı. Abdullah, korkuları geçsin diye ellerinden tutup öyle onları içeri sokuyordu. Mağara kayaya oyulmuş olan iki odadan oluşuyordu. Odaları birbirine bağlayan kapı eşiği hizasında daire şeklinde açılmış büyük bir pencere,

pencerenin açıldığı zeminde kimilerine göre bir bebek mezarı, kimilerine göre de bir süt çocuğunun yatak yeri olan içi oyulmuş, beşiği andıran bir açık sanduka vardı. Her iki odanın içi, kapı ve kapının sağ tarafında açılmış büyükçe bir pencerenin ışığıyla aydınlanıyordu. Çocuklardan bazıları, odaların bir köşesinden veya içeri yığılmış irili ufaklı taşların arasından aniden çıkıp, boğazlarına sarılmak üzere hücuma geçecek bir cin sürüsü varmış gibi,bir an evvel oradan çıkıp gitmek isterken, Abdullah, arkadaşlarının henüz fark edemedikleri ayrıntıları göstermek için bir yerden diğer bir yere koşuyordu. Çekiç darbeleriyle duvarda nakış gibi işlenmiş çentiklerin üzerinde ellerini gezdiriyor, hayreti yüzüne yansıyordu. Yatakların veya değerli eşyaların konulması için yapıldığı anlaşılan duvarın orta yerine oyulmuş olan göze doğru giderken, mağaranın hissettirdiği ürkütücü havaya dayanamayan çocuklardan biri koşarak dışarı çıktı. Sonra paniğe kapılmış gibi biri daha ve biri daha çıktı. Arkadaşlarının kaçarcasına dışarı çıkmakta olduğunu görünce, Abdullah, hevesini doyuramadan onların peşine vermek zorunda kaldı. Abdullah mağaradan çıkmıştı, fakat harabelerin içinden hemen çıkmak gibi bir niyet taşımıyordu. Hele onca yolu katedip oraya varmışken.

Dışarı çıkınca, “Gelin size daha neler göstereceğim” deyip, çocukları dikilitaşların bulunduğu yere götürdü. Gidip üstünde yılan figürünün olduğu taşın yanında durdu. Harabelere ilk kez gelmiş olan çocukların gördükleri karşısında ağzı açık kalıyor, önceden görenler sanki oradaki garip taşlar hakkında her şeyi biliyorlarmış gibi soru yağmuruna tabi tutuluyorlardı. Elbette soruya muhatap olanların cevapsız kaldıkları yoktu, hatta beklenenden fazlasını biliyorlardı. Kimisi harabelerin eskiden cinlere ait bir köy, gördükleri figür ve motifler ise içinde onlara ait ruhların saklı olduğueserler olduğunu söylerken, Abdullah ve Mızo, buranın kutsal insanların eski şehri ve tabii ki, kendi eski

köyleri ve bütün bu kalıntıların da büyük büyük dedelerine ait eserler olduğunu söylüyorlardı. Bir dikilitaştan diğerine, oradan zamanında içinde tanelerin dövüldüğü havanlara, sarnıç, kuyu ve anıtmezarlara koşuyor, her kalıntı hakkında kendilerince izahlarda bulunuyorlardı. En son gelip kapaksız dev lahitin etrafında toplandılar. İçine girip zıplayarak, etrafında koşuşturup oynayarak doyasıya eğlendikten sonra, yarıda bıraktıkları pivok ve çiçek işine tekrar devam ettiler.

Öğleye yakın vakitte, gönüllerinde bahar sevinci, el ve eteklerini çiçeklerle doldurmuş halde hep birlikte eve dönerken, Hasan ile kol kola olan Abdullah'ın, henüz uzaktayken öfkeli bir çift gözün takibi altına alındığından haberi yoktu. Sinsi gözün hesabı bu defa öncekilere benzemiyordu. Şayet fark edilirse, insanın canını uzaktan bile yakacak kadar şiddetli bakıyordu. Hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi sessizce mevzisine girip pusuya yatmıştı. Öfkeden içi kaynıyor, dişlerini gıcırdatıyor, kendi kendine gökten taş yağdıracak küfürler ediyor, avın hedefe girmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Abdullah'ın pek çok vakit Hızır gibi haberci olan sezgilerine de nedense bir haller olmuş, bir tür uyku haline girmiş, önünde duran tehlikeye dair ufacık bir işaret vermez olmuştu. Evin avlusuna kadar hiçbir tehlike hissetmeden gelmişti.

O'nu yumuşacık kanatlarıyla ilkin güvercinler karşıladı. Eyno beş adım O'ndan uzaklaşmış, ellerindeki çiçekleri pencerenin önüne bırakıyordu. Önce arkasında hafif basan ağır bir adımın sesini duydu. Başını çevirmeye fırsat bulamadı. Bir el, çok kuvvetli bir el arkadan sıkıca ensesine yapışmıştı. Ve tek laf etmeden, O'nu ahıra doğru itmişti. Elden enseye boşalan soğuk ateşe bakılırsa, bir çocuğun ondan beklediği şefkat adına ne varsa uçup gitmiş, kuvvetin bir şekilde kendini haklı bulduğu sınırsız öfkesi gelmişti. Abdullah, ensesini sıkıca kavrayan kuvvetli elin altında çaresiz bir

kuştan farksız hale gelmişti. Kızdırılmış bir demir parçasından farksız elden küçücük vücuduna inen korku ayak parmaklarına, tırnaklarına dek inmiş, O'nu bir buz tabakası üzerinde çırılçıplak bırakılan bir bebek gibi titretmeye başlamıştı. Arkasından kapı kapanıverince, artık başına neyin geleceğini çok iyi biliyordu. Belki de bu, gördüğü baharın son günü olacaktı. Nefesi güçlükle gidip geliyordu. El, ensesinden kopar kopmaz, tokat mı, yumruk mu olduğu anlaşılmayan balyoz gibi ağır bir darbeye dönüştü. Darbe, elin kalktığı yere inmişti tekrar. Ve peşinden bir tane daha, bir tane daha gelmişti. Ufacık bedeni üçüncü darbeden sonra ayakta duramaz olmuştu. Sırt üstü hayvan gübresinin içine devrilmişti. Tokat ve yumrukların yerine, bu defa her kalkıp indiğinde bacaklarını, nazik kaburgalarını, kısacası bütün canını ezip öğüten acımasız tekmeler inmeye başlamıştı. Sonra tekme ve tokatlar birbirine karışıyor, o acımasız elkendisini kaldırıp kaldırıp yere çalıyordu. Abdullah kendini savunamıyor, çaresiz çığlıkları bir işe yaramıyor, bedenine inen darbelerin şiddetini azaltamıyordu.

Bir an her şeyin bittiğini, kesilen nefesinin sonsuza dek geri gelmeyeceğini sandı. İncecik boğazı demir pençelerden farksız her iki el arasında kalmış, sıkıldıkça sıkılmaya başlıyordu. Abdullah o an, annesinin gözlerindeki kapkaranlık ışığı yeni fark etti. Ve kimi kâbuslarında gördüğü korkunç hayaletlerinki gibi kalkıp inen dudaklarından, ölmek isteyip istemediğine karar vermesini bekleyen şu sözcükleri duydu:

"O piçle bir daha dolaşacak mısın?"

Kastettiği Hasan'dı. Abdullah, gözleriyle sadece anlaşılmaz bir işaret yapabildi. Boğazından ses çıkmıyordu çünkü. Annesi, sesini duyabilsin diye ellerini gevşetip tekrar sordu:

“O köpeğin oğluyla bir daha dolaşmayacağına tövbe edecek misin?”

Abdullah’ın sesi gene çıkmadı. Boğazını tutan eller, bu kez en sert şekliyle ve daha uzun süreli yeniden yeniden sıkıldı:

“Tövbe edecek misin diyorum?”

Üveyş’in sesinde, düşmanına diz çöktürmek dışında yol tanımayan bir kararlılık vardı. Ellerini tekrar gevşetip, “Tövbe edecek misin?” diye bağırdı.

Abdullah için hiçbir kurtuluş yolu kalmamıştı. Evet diye başını sallayarak,yanıt verdi. Üveyş, O’nun boğazını sıkıp sıkıp gevşeterek tekrar bağırdı:

“Ses çıkar, tövbe edecek misin, etmeyecek misin?”

“Tövbe.”

“Yüksek sesle söyle.”

“Evet, tövbe ediyorum.”

Üveyş, elini Abdullah’ın gırtlağından çekip, ömrünün bir zaferini daha kazanmış halde dışarı çıkınca, üç dört pençeyi de önüne çıkan Eyno’nun kafasına geçirmişti. Yaptığı suç ortaklığının mahiyetine bakılırsa, Eyno’nun başından aldığı darbeler, dayaktan bile sayılmazdı. Oysa Abdullah, ahıra sürüklendikten ve O’nun çığlıklarını duyduktan sonra başına gelecekleri düşünmek bile istememiş, Abdullah’ınkinden daha kötü bir akıbete uğramasın diye dualar etmeye başlamış, annesi çıkıp başına birkaç tane indirinceye dek vücudu bir elektrik şokuna maruz kalmış gibi titremekten kurtulamamıştı. Vücudunun çok iyi aşina olduğu annesinin gerçek dayağına göre birer fiskecik gibi

değerlendirilecek birkaç tokatçıkla belayı atlatmış olması tek kelimeyle bir mucize sayılırdı. Belki de Abdullah'tan yeterince hırsını aldığı için, O'nun üzerinde tepinmeye ihtiyaç kalmamıştı.

Abdullah'ı yarı ölü halde bırakıp öyle çıkmıştı Üveyş. Kendisine ömrü boyunca unutamayacağı esaslı bir ders vermişti. Cennetten geldiğine inandığı bu dayağın Abdullah'ı uslandıracağından hiçbir kuşkusu yoktu. O'na itiraz edilemeyecek ve baki kalacağını düşündüğü bir teslimiyeti kabul ettirmişti. Gelin görün ki, işin içyüzü tam tersini işaret ediyordu. Üveyş, kör öfkesiyle neticesini aklına dahi getirmek istemediği bir kırılma yaratmıştı. Oldum olası kuvvetlenemeyen, toprağın ve çamurun içinde çürümekte olan bir iplik gibi gün geçtikçe zayıflayan ve artık kopmak için şöyle hafif bir çekişin bile yeterli geleceği ve etkisinin sonradan açığa çıkacağı son duygusal bağı da kendi eliyle kesivermişti. Kendi kanından ve canından bile olsa, doğasında özgür kalmanın var olduğu bu çocuğun ruhuna gelecek her ters etki, duygularını bir parça daha uyandırır ve harekete geçerken O'na hız kazandırırdı sadece. Teslim olmak ve bir daha annesinin dediğinden çıkmamak mı? İşte Üveyş, burada çok fena yanılmıştı. Hırsını oğlunda boşaltmakla O'nu bir hırs topuna çevirmişti.

Abdullah'ın kalbindeki son korku kırıntısı da uçup gitmiş, yerine bir çocuğun ruh kalıbına sığamayacak bir saldırganlık ateşi gelmişti. Kafasında karar verdiği savaşın oluş şeklinden başka hiçbir şey yoktu. Böylesi anlarda yapacaklarıyla alakalı her olasılığı hesap edecek kadar bir genişliğe ve hıza ulaşıyordu kafası. Tepeden tırnağa savaşçı kesiliyordu yani. Sanki az evvel dövülen, ayaklar altında çiğnenen kendisi değilmiş gibi ayağa kalkıp dışarı çıkarken, gözlerinin odaklandığı tek bir hedef vardı. Dışarı çıktığında kendisine acımayla bakan Eyno, O'nun alev saçan bakışlarından ilk defa korktuğunu hissetmişti. O gözlerin kısacık bir zaman önce çiçek toplarken neşeyle, zevkle, şevkle bakan

gözlerle uzaktan yakından bir alakası kalmamıştı. Abdullah'ın eteklerini taşla doldurmakta olduğunu görünce, korkusu büsbütün artmaya başlamıştı. Abdullah bağırarak; "Çekil oradan!" dedi. Eyno neye uğradığını şaşırmış halde evin sol tarafına doğru kaçtı. Abdullah'ın çıldırmış gibi yükselen sesi, içerde yeni eline aldığı bir şilteyle uğraşmakta olan Üveyş'in kulaklarını deldi. Üveyş ayağa kalkıp dışarı çıkmak isterken, Abdullah'ın elinden fırlayan bir taş, açık olan kapıdan içeri girip, burnunun dibinden mermi gibi vınlayarak karşı duvara çarptı. Duvara çarpan taşın etkisiyle çıkan toz dumanı görünce, hepten deliye döndü. Dışarı çıkmak için yaptığı ikinci hamle daha şiddetli gelen bir taşla kesilince, üstüne kapıyı kapatmaktan başka bir çare bulamadı. Kapalı kapının ardından yağdırmaya bağladığı küfür ve tehditler sadece Abdullah'ın öfkesini arttırmaya ve gelen taşları çoğaltmaya yarıyordu. Üstünlük tamamen Abdullah'ın eline geçmişti. Kapının üstüne dinmek bilmez bir taş yağmuru başlatmıştı. Kapıya değen her taşla Üveyş'in yüreği ağzına geliyordu. Azametinden her yerin titrediği kadın, o güne kadarki ömrü boyunca ilk defa böyle bir saldırıya uğradığını görüyor ve işin kötüsü içeride ve taş yağmuru altındayken elinden hiçbir şey gelmiyordu. Asla aklına getiremeyeceği şekilde, kıskıvrak yakalanmıştı. Mahsur kaldığı yerden çıkması tamamen Abdullah'ın insafına kalmıştı. Sadece eteklerindeki değil, etrafında hatta uzağındaki taşlar bile tükeninceye dek taş yağdırmaya devam etti Abdullah. Kapılmış olduğu hırstan, elindeki son taşa dek kolunun yorulduğunu hissetmiş değildi. Son taşı da elinden çıkarınca, geriye iz bırakmadan çabucak kaybolmak kalmıştı. O'nun için izini kaybetmekten kolayı yoktu zaten.

Üveyş kendi çocuğunu başkalarının çocuğuyla karıştırmıştı anlaşılan. Şöyle bir iki pataklamayla hizaya geleceğini sanıyordu. Olmazsa dayağın dozunu artırmakta sakınca görmüyordu. Daha

düne kadar bir kediden bile korkan Mıho ve Cımolardan elaman çeken, ağlayan, sızlayan çocuk, şimdi de kalkmış kendisine hücum ediyordu. Kırk yıl düşünse, Abdullah'ın böyle yapacağı aklına gelmezdi. Düşündükçe sinirden deliye dönüyordu. Önüne gelene küfrediyor, bir Fatma'ya, bir Mehmet'e, hatta küçük Osman'a bile kızıyor, yetmeyince lafı duvarın öbür yanından sesi gelmekte olan komşusuna atıyordu. Sanki hayatını karartmış, kırk yıllık düşmanıymış gibi ne yaptıysa Abdullah'ı gözlerinin önünden silemiyor, diş gıcırdatıp O'nu ele geçireceği anı düşünüyordu.

Abdullah avludan çıkınca doğrudan Hasan'ın yanına gitmiş, ikisi birlikte su birikintilerinin olduğu dere yatağına inmişlerdi. Abdullah vücudundaki ağrıyı yeni yeni hissetmeye başlıyordu. Kendini temizlerken, Hasan da O'na yardım ediyordu. Hasan, Abdullah'ın yüzünde, boynunda, sırtında ve karnındaki izlere baktıkça O'na atılmış dayağı kendisi yemiş gibi oluyor, acısını canında hissediyordu. Abdullah'ın o gece eve gitme gibi bir niyeti yoktu. Mızoların evinde kalacaktı. Gidip Mızo'yu evde buldular. Onların evinde bulgur pilavı, ayran ve soğandan oluşan öğle yemeğini yedikten sonra üçü birlikte kıra çıktılar. Abdullah'ın o gün ve sonraki güne dair planı çoktan hazırdı. İki günlük okul tatili o gün bitiyordu. O gece Mızolarda, yarın da Cibin'de, kör Nuri'nin evinde kalacaktı. Bir iki gün ortalıkta görünmeyince, annesinin sakinleşeceğini düşünüyordu. Şayet iki güne kadar da sakinleşmezse, o zaman camide, bağlarda ya da çoban Koçero'nun yanında bir yer bakacaktı. İçindeki diğer Abdullah'a ait bir ses, bundan böyle hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını, artık kaçak hayata alışması gerektiğini söylüyordu. Abdullah içindeki bu derin sesi gayet iyi tanıyor, bir bilgeyi dinler gibi ona kulak veriyordu. O ses, artık tek başına ayakta durmayı şimdiden öğrenmesini telkin ediyordu.

Abdullah ertesi gün düşündüğü gibi yaptı, kör Nuri'nin evinde kaldı. İki gece üst üste eve gelmeyince Ömer peşine düşmeye başlamış, Cibin'e gidip okul dağılıncaya kadar orada kalmıştı. Bu arada Abdullah'a, annesinin kendisini çok merak ettiğini, hatta O'nu özlediğini ve O'na dokunmayacağına söz verdiğini söylemiş, böylelikle O'nu eve gelmeye ikna edebilmişti. Eve geldiklerinde babasının tüm söyledikleri doğru çıkmıştı. Ancak annesi O'nu kendisine yanaştırmamaya ve yeminliymiş gibi Onunla konuşmamaya pek dikkat ediyordu. Abdullah da O'ndan geri kalmıyor, mümkün oldukça O'ndan uzak durmaya çalışıyor, kendini her zamankinden daha fazla derslerine veriyordu. Ve yirmi gün sonra yıl tatiline giren okulu bir kez daha birincilikle bitirdi. Sınıfında aldığı yeni birincilikle kendine olan güvenini arttırmış, şimdiden elde edeceği yeni birinciliklerin hesabını yapmaya başlamıştı.

VI.

Sabah vaktinin ilk çağrıcıları horozların dinmek bilmez sesleri arasında sürüyü toplayan sığır çobanı, hayvanlarını vaktinde getirmeyenleri beklemeden, yoğun bir toz bulutu içerisinde, sürünün yönünü Newala Birê sırtlarına veriyordu. Doğrusu o vakte kadar henüz uyanmayıp hayvanını getirmeyen hiç kimse yoktu. Yaşı altı yedi civarında olan küçücük çocuklara kadar neredeyse bütün köy halkı, sabahın alaca karanlığında uyanır, işe hazırlanır, çoğu da sabah kahvaltısını yapmadan evden çıkardı. Baharın ilk günlerinden sonbaharın son günlerine dek ne yapılacaksa, sabah erkenden yapılmaya başlanırdı. Gün doğduktan, hele bir de sıcak vurduktan sonra başlanan iş işten

sayılmaz olurdu. Horozların sesiyle uyanan ana babalar, ilkin namaz kılanları, henüz namaz çağına gelmeyenleri de namazdan sonra uyandırır, böylece günü kontrol altında almaya çalışırlardı.

Abdullah'ın anası babası tarafından uyandırılmaya ihtiyacı yoktu. İlk namazları kılmaya başladığı günden beri, ağır ve yorucu geçen günler haricinde, neredeyse annesi ve babasından bile önce uyanıyordu. Birileri tarafından uyandırılmayı, işlediği bir suç kadar rahatsız edici buluyordu. Kimi günlerde, Cibin'de misafir kaldığı evlerde, O'nun bu erken uyanışları karşısında ev sahiplerinin ağzı açık kalıyor, daha sonraki zamanlarda hep O'nu örnek gösteriyorlar, hatta evde erken uyanmayanlar üzerinde bir tür baskı aracına dönüştürüyorlardı. Erken uyanmayı bir alışkanlık haline getirdiği için, kendisi istese bile -ki, istediği çok az olurdu-, şafak söktükten sonra uyumayı başaramıyordu. Velhasıl o vakitlerde uyumak O'nun için bir istek olmaktan çoktan çıkmıştı.

Sığırları avludan çıkarıp sürüye dahil ettikten sonra gelmiş, bir türlü uyanmak bilmeyen Mehmet'i uyandırmaya çalışıyordu. Mehmet uyanır gibi oluyor, doğruluyor, sonra tekrar başını yastığa vurup uykuya dalıyordu. Abdullah O'nu elinden tutup yukarı doğru çekiştiriyor, sarsıyor, bir daha kendisiyle götürmemekle tehdit ediyor, ama bütün bu uğraşı yatağı Mehmet içindaha çekici kılmaktan başka bir işe yaramıyordu. Kalkmayacağı iyice anlaşılıncakendisiyle uğraşmaktan vazgeçmek zorunda kaldı. Aksi takdirde üstüne güneş doğacak, o zaman hayvanlarını otlatmaya götürmenin bir faydası olmayacak, üstelik herkesin dilinde alay konusu olacaktı.

Damdan hızlı hızlı aşağıya inip içeri girdi. Çünkü annesinin kuyudan su taşımaya gittiğini görmüştü. İki tane ekmek alıp fistanının altına koydu ve annesinin yakınlarda olmadığını bildiği

halde hızlıca dışarı çıktı. Eyno O'nun neden içeri girip çıktığını biliyordu, ancak evi bile yaktığını görse ağzını açmayacaktı. Üç dört kuzu ve dört beş oğlaktan oluşan küçük hayvanlarını önüne katıp giderken, Eyno'ya, Mehmet uyandığında Newala Birê'ye inen köyün altındaki kayalıklara gelmesini söyledi. Abdullah oradan uçurumlara inecek, hem kuş avlamaya çalışacak, hem de hayvanlarını uçurumların altındaki gölgeliklerde otlatacaktı. Henüz uçurumların başına varmadan Mehmet'in hem de koşarak gelmekte olduğunu gördü. Mehmet'in annesi tarafından nasıl bir korkuyla uyandırıldığını, ne küfürler yediğini ve kendisine yetişsin diye evden nasıl kovulduğunu, kimseden duymaya gerek kalmadan biliyordu. Mehmet yanına ulaşınca, bildiğini sadece doğrulatmış oldu. Bu arada kuzu ve oğlaklarını birbirine karıştırmış ve peşlerine düşmüş halde gelmekte olan Hasan, Mızo ve Emin de görünmeye başlamışlardı. Onların ardından aynı şekilde üç çocuk daha geliyordu. Uçurumların üstünde buluşup, hayvanlarını birbirine katarak hep birlikte aşağılara doğru inişe geçtiler.

Abdullah'ın planı önceden hazırdı. Dört kişi hayvanlara bakacak, dört kişi de yuva aramaya çıkacak, kuş avlayacaktı. Abdullah Mehmet'in gelmesini, kuş avlamaya çıkarken kendi yerine hayvanlara baksın diye istemişti. Annesi de kendisi yalnız kalmasın diye göndermişti O'nu. Tüm anlaşmazlıklarına ve kavgalarına rağmen, annesinin kendisiyle ilgili değişmeyen bir huyu veya hiçbir vakit bitmeyen gizli korkusuydu bu. Önceleri dışarı çıkarken peşinde hep Gülsüm, Havva veya Eyno vardı. Şimdi az büyüdüğü ve tabii ki diğer kızlar da hazır olmadığı için, bu görev Mehmet'e kalmıştı. Sabah Abdullah'ın gittiğini ve Mehmet'in hala yatmakta olduğunu öğrenince, eline uzunca bir çubuk alıp dama çıkmış, yatağın içinde O'na bir iki tane sallamış, ama darbeler yorgana denk geldiği için Mehmet'in canı pek

yanmamıştı. Aslına bakılırsa Üveyş sadece O'nu korkutmak istemiş, bu gayesinde de fazlasıyla başarılı olmuştu. Çünkü Mehmet, elinde uzunca çubuğuyla annesini başının üzerinde görünce, korkudan bir kendini damdan atmadığı kalmıştı. Nasıl aşağıya indiğini ve evden uzaklaştığını zavallıcığın kendisi de bilmiyordu. Üveyş oldum olası Abdullah'ın başına bir bela gelecek olmasından çok korkuyordu. Bu yüzden yalnız gezmesini istemiyor, varlığını tehlikeye sokacak her türlü beladan uzak durmasını istiyordu. Ama O Abdullah'ı sıkı kontrol altında tutmaya çalıştıkça, Abdullah da O'nun kontrolünü kırmak için ne yeteneği varsa göstermekten geri durmuyordu.

Emin'in elinde Osmanlı döneminden kalma, önce saçması ve sonra barutu doldurulan bir karış uzunluğunda eski bir Karadağ silahı vardı. Pek az sıktığı görülür, ancak yanından ayırmaz, kendisinin bir parçasıymış gibi taşırdı. Silahı üstünde olmayınca arkadaşlarının gözünde bir etkisinin kalmadığını, üstünlüğünün bittiğini düşünürdü. Babasının dediğine göre, bir çocuk bile olsa insan silahlıyken bir paşa gibi görünürdü. Ve çocukların tüm merakına ve isteğine rağmen, bir kez bile kimsenin eline verdiği olmazdı o silahı. Kendi kendine insan vurma özelliği varmış, bilmem Şeytan doldurur patlamaya hazır hale getirirmiştüründen gerekçelerle herkesi silahından uzak durmaya, böylece elindeki aracın sihrini diri tutmaya çalışırdı.

Kuş avı konusunda Emin herkesten daha üstündü. Hatta bazen keklik bile avladığı olmuştu. Kendi aralarında bir anlaşma yapınca, Mehmet ve diğer üç çocuk hayvanlara bakmak için kaldı. Abdullah, Hasan, Mızo ve Emin de sol yamaçtaki uçurumlara doğru gittiler. Gitmeden evvel Abdullah, annesinden habersiz aldığı, daha doğrusu çaldığı ekmeklerden birini hayvanların yanında kalanlara vermişti. Kalan diğerini de acıkınca kendileri yiyecekti. Emin elinde silahı, en önde yürüyordu. Silahı sıkmaya

değecek büyüklükte bir kuş veya başka bir hayvan görse tereddüt etmeyeceğini söylüyordu. Aradan on dakika geçmeden önlerine bir keklik takımı çıktı. Emin onlara siz burada durun deyip, usulca kekliklere doğru süzülerek on adım kadar yanlarına yaklaştı. Hafiften başını kaldırdı, eğdi, tekrar kaldırdı, silahını doğrulttu, sonra geri çekti, tekrar doğrulttu, ancak bir türlü ses duyulamadı. Uzaktan O'nu izleyen Abdullah ve diğer iki arkadaşı sabırsızlıktan dişlerini ve dudaklarını yemeye başlamışlardı. Emin bir kalkıp eğilerek, bükülüp doğrularak sonunda keklik takımını elinden kaçırmış oldu. Kekliklerin uçması izleyenleri kahretmişti. Emin her üçünden üç dört yaş büyük olduğu için, içlerinden geçtiği halde O'na bir laf da söyleyemiyorlardı. Emin geri dönüp yanlarına gelince, gördüğü tepkiler karşısında bir yığın bahane bulmaya çalıştı. Üzerinde toplanmış olan öfkeyi savuşturmakta bir sıkıntısı yoktu. Her üç arkadaş O'nun dediklerine inanmamayı bir soruna dönüştürüp uzatmadılar ve kaldıkları yerden tekrar aramaya devam ettiler. Kayalıklara tırmanıyor, kovuklara ve taş altlarına bakıyor, fakat ne av olacak bir kuş, ne de bir yuva buluyorlardı. Buldukları yuvalar ise çoktan terk edilmiş olanlardı. Bu saatten sonra oradan hayli uzak olan yaban güvercinlerinin yuvalarına da gidemiyorlardı. Öğle vakti yaklaşmış, sıcaklar günün en yüksek seviyesine çıkmıştı. Bulundukları kayalıklarda tıpkı diğer arkadaşları gibi kan ter içinde kalmış, yüzü güneşte kızarmış olan Abdullah, "Gelin su içmeye gidelim" deyip hızla aşağıya doğru indi. O civarda suyun varlığını yeni fark etmiş gibi her üç arkadaşı O'nun peşine verip, koşar adım suyun bulunduğu yere hücum ettiler.

Su ulaşılması zor bir kayanın altında damla damla akıyordu. Abdullah için o suya ulaşmak, Kur'an'da anlatılan Zemzem suyuna ulaşmak gibi bir şeydi. Oraya varır varmaz, eğilip kayanın altına doğru nefes nefese sürüklenmeye başladı. Sert kayanın

çatlağından küçücük gölete düşen yumuşacık damlalar. Damlaların sesi, incecik yosunların kokusu. Hayatın kalbini okşayan yumuşacık dokunuş. Damlalar dupduru ve buz gibi soğuktu. Abdullah ağzını suya koymuş kana kana içiyordu. Karnını şişirene dek içmeye devam etti. Bütün damarlarında cennettin tadı dolaşıyordu sanki. Cennetin sütünü getir o suyun yanına koy, aynı tadı verirdi o an. Belki de Kutsal Kitaplarda bahsedilen cennet sütünün ta kendisiydi içmekte olduğu su. Abdullah'tan sonra birer birer diğerleri gelip içtiler. Herkes suyunu içtikten sonra Abdullah, aldığı havayla hafif kurumuş olan ekmeği eteğinin cebinden çıkarıp dört parçaya böldü ve her birine birer parça verdi. Ellerindeki ekmeği bitirdikten sonra üstüne su içmeden olmazdı. Kayanın altına doğru zorlu sürükleniş tekrar başlamıştı. O gün öğle vaktine kadar küçük avcıların tek kazancı doya doya içtikleri su olmuştu.

Hayvanlarını önlerine katıp eve dönerken, köyün yukarı tarafındaki bağlarda anlaştılar. Öğleden sonra av işini o taraflarda sürdüreceklerdi. O vakit bağ ve bostanlar kuşla doluydu. Eve vardıklarında henüz avlunun kapısındayken, Abdullah'ın burnuna bilindik o nefis koku geldi: Makaşarlı bulgur pilavının kokusu. Şu lezzet kokusunun yayıldığı elden sertlik de yayılmasa, sevilecek ne çok yanı vardı o kadının. Elbette Abdullah'ın aklına getirdiği elin sert tarafı değil, beş on dakika sonra damaklarına yayılacak o elden doğan lezzettin kendisiydi. Sofrada soğuk ayran ve soğan da olacaktı. Abdullah hayvanları avludaki dut ağacının gölgeliğine sürüp geri dönerken, dikkatini kümesteki kapışma sesi çekti. Ne olduğunu anlamak için hemen oraya doğru koştu.

Kümese daldığında, iki metre uzunluğunda bir karayılanın etrafa dehşet saçtığını gördü. Yavrularını yılana kaptırmış bir tavuk kümesin ağzında çıldırmışçasına zıplayıp gıdaklıyor, yılana çaresiz hücumlarda bulunuyor, ancak çırpınışları yavrularını

yılanın ağzından çıkarmaya veya yılanı oradan uzaklaştırmaya yetmiyordu. Her biri bir taraftan bir gıdaklamadır tutturmuş diğer tavuk ve korkak horozların telaşı da, bir fayda vermek yerine, içlerindeki korkunun artmasına ve dalga dalga yayılmasına yarıyordu. Nitekim panik dalgası komşu evin tavuklarını da vurmuş, onlar da gelen dalgayı bir diğer komşunun tavuklarına taşımışlardı. Abdullah kümesin kapısından içeri bakınca, gözleri ilkin yılanın korkunç ağzındaki minnacık civcivi gördü. Yılan Abdullah'ı fark edince, ağır ağır kümesin en karanlık köşesine çekildi. Abdullah elinde olmadan bir çığlık atmış, bir anda hazır olan tüm ev halkını oraya taşımıştı. Üveyş, tavukların telaşını ve Abdullah'ın kümesin kapısında tedirgin uğraşını, ikide bir kafasını kümesin ağzından içeri sokup sokup çıkarışını görünce, panik içerisinde Abdullah'a doğru koştu ve O'na yetiştiği gibi kolundan tutup oradan beş adım öteye attı. Yılan kümesin karanlık köşesine çekildiğinden, üzerinde hâkimiyet kurulamıyordu. Abdullah hiç düşünmeden Eminlerin evine koşmuştu. Emin'in elindeki silah olmasa, tavuk düşmanı siyah canavarın hakkından gelmek mümkün görünmüyordu.

Beş dakika geçmeden Emin, elinde silahıyla çıkageldi. Karanlık köşeye sıkışmış kara canavar için, kümesin kapısı dışında bir çıkış yolu yoktu. Kümes ilk yapılırken, duvar aralıklarından yılanlar içeri girmesin diye içten ve dıştan her tarafı çamurla sıvanmıştı. Emin silahının saçmasını, barutunu doldurdu, horozunu çekti ve yılanın işini hemencecik bitirecekmiş gibi kendine duyduğu üstün bir güvenle kümesin kapısına gidip herkesin oradan uzaklaşmasını istedi. Üveyş de dahil, herkes üç dört adım geriye çekildi. Emin başını hafif içeri sokup silahı yılana doğrulttu. Midesine aldığı civcivler sebebiyle ağırlaşan yılan, durduğu yerde kaderine razı olmuşçasına hiç hareket etmeden öylece bekliyordu. Dakikalar geçiyor, Emin'in köşeye sinmiş olan

yılana doğrulttuğu silah hala doğrulmuş halde duruyordu. Emin'in değişmez huyu tekrar tutmuştu. Ha patlattı patlatacak derken, bir türlü sesi duyulmuyordu silahın. Başını içeri sokup sokup dışarı çıkarıyor, silahını yılana doğrultup dakikalarca bekliyor, ancak değişen hiçbir şey olmuyordu. Emin bu şekilde beklemeye devam ettikçe, Abdullah'ın sabrı tükenmeye başlıyor, içinden gidip elindeki silahı almak geliyordu. Sonunda dayanamayıp insanı bıktıran, verem eden, kararsız, hedefsiz eldeki silahı almaya davrandı. Ama ne yaptıysa elinden almayı başaramadı ve o silahın yılanda patlamaması bir dert olup içine düştü. Emin'den ve O'nun silahından bir hayır gelmeyeceği anlaşılınca, gidip güz vakti ceviz hasadında kullanılan en uzun sırığı getirdi.

Abdullah sırığı getirince, Üveyş önce O'nu engellemeye çalıştı, fakat aniden içine doğmuş tersi bir duyguyla, O'nun yılan karşısında sınandığını her iki gözüyle görmek istedi ve tedirginlikle oğlunun ne yapacağını izlemeye koyuldu. Abdullah yılana hâkimiyet kurmak için bir ayağını içeri attı, birini de dışarıda bıraktı. Ayağının içeri girmesiyle, yılandan üstüne bir korku seli aktı. İnsanın damarlarını işlevsiz kılan, kanını donduran, soğuk buz gibi bir korku. Sindiği karanlık köşede dikkatle düşmanına bakan yılanın gözleri birer köz parçası gibi parlıyordu. Gözleri o gözlerle karşılaşınca, Abdullah kalbinin durduğunu, nefesinin tümden kesildiğini sandı. Sanki az daha baksa yılan O'nu da civciv gibi ağzına alıp midesine indirecekti. Köşeye sıkışmış, ne yapacağını bilemeyen zavallı bir hayvan değildi kendisine bakan. Düpedüz bütün köyü yutmaya gelmiş masallardaki ejderhanın ta kendisiydi. Abdullah gözlerine daha fazla bakmaya dayanamayıp, hızlıca kendini dışarı attı. Kendini dışarı attığı anda da annesinin şafak vaktindeki ışıktan farksız gözleriyle karşılaştı. Ani bir ışık çarpması yaşamıştı. Annesinin gözleri, kaçıp nereye gideceksin der gibi bakıyordu.

Ateş ocağının içindeymişçesine terin aktığı alnını fistanının eteğiyle silerken, birkaç saniye kendine gelme fırsatını buldu. Ruhunu bir yüzden diğer yüze çeviren bir ışık halesinin içinden geçiyordu sanki. O'nu esir almaya uğraşan o kara ruh, hızla içinden çıkmaya başlıyordu. Rüyalarında gördüklerini çok çok aşan korkunç bir kâbusu geride bırakarak, yeniden kendine geliyordu. İşi olmazlığa vermedi. İçindeki başarmazlık duygusunu yerle bir etti. Aniden dışarı çıkmışlığını içeride yorulmuşluğuna verip yeniden içeri daldı. Bu defa sadece bir ayağını değil, her iki ayağını da içeri sokmuştu. Bütün gövdesiyle alev gözlü karayılanın karşısında duruyordu. Gözleri yılanın gözlerine ilişince, az önceki korkusuyeniden nüksetmişti. Ama tekrar geri gelen korkunun ruhunda iş görmesine imkân verecek kadar beklemedi. Elinde tuttuğu ağacı var gücüyle yılanın karnına bastı. Yılan tısss diye bir ıslık çalıp hareket etmeye başladı. Midesine doldurduğu civcivler sebebiyle seri hareket edemiyordu. Başka bir yol olmadığını anlamış olacak ki, bir ara Abdullah'a doğru hareket etti. Telaşın verdiği kuvvet, Abdullah'ı daha seri ve daha şiddetli davranmaya itmişti. Vurup vurup yılanı köşeye sıkıştırdı ve onu hareketsiz kılıncaya dek vurmaya devam etti. İçeriden büyük bir zafer duygusuyla, "Anne öldürdüm, öldürdüm onu" diye bağırdı.

Annesinin gözünde Abdullah, köyün en yiğit çocuğu olmuştu, hatta geleceğin yiğit adamı. Ama içindeki duyguları dışarı yansıtmadı. Pek cesur, pek yiğit çocuksun deyip, şımarsın ve başında aslan kesilsin istemiyordu. Çünkü evin kapısında patlattığı o deli taşlar hala gözlerinin önünden gitmiş değildi. O'na dair içten içe yaşadığı gururu sadece kendine saklıyordu. Hele Abdullah kendi boyundan iki kat uzun yılanı dışarı çıkarıp yere serince, başı adeta gökteki yıldızlara değdi. Hangi sebeple doğacağı şimdiden bilinmeyen öfkesi, aklını başından almadığı sürece, bu anın sevincini yaşamaya devam edecekti. Abdullah

birkaç gün arayla midesini civcivle doldurarak herkesin başına bela olmuş koca yılanın leşini annesinin önüne sererken, O'ndan bir takdir beklediği yoktu. Ancak rüştünü ispat etmekle, "Artık eski Abdullah'mışım gibi bana davranamazsın" diye bu tesirli hatırlatmasını aklından çıkarmasını da istemiyordu.

Yılan, ağzındaki civcivi henüz içerdeyken bırakmıştı. Midesine indirdiklerinin sayısı ise karnı deşildiğinde anlaşılmıştı. Abdullah onun karnını, dinlediği hikâyelerde geçen ve en nefret ettiği hainin karnıyla bir tutarak deşmişti. Nefeslerinin durmuş olması dışında, midesinden çıkan civcivlerin dördünün de bir taraflarında eksilme olmamıştı. Belli ki eritilmek için o midede daha uzun süre kalmaları gerekiyordu.

İki gün sonra öğle vaktinin geç bir saatinde, bu kez Fatma'nın çığlığı ayağa kaldırmıştı herkesi. Gördüğü yılan Abdullah'ın güvercinliğine dalmıştı. Gene o korkunç karayılanlardan biriydi ava gelen. Abdullah ve Mehmet, kuzu ve oğlaklarını önlerine katmış, otlatmaya götürüyorlardı. Henüz evden uzaklaşmamış, Fatma'nın sesini evin on adım ötesinde duymuşlardı. Fatma'nın çığlığıyla Abdullah geri koşmuştu. Hayvanları geri çevirmek Mehmet'e kalmıştı. Fatma gördüğü yılanı ve girdiği yeri anlatınca, Abdullah deliye dönmüştü. Yılan evin duvarındaki güvercinliğe girmişti. Eline taşlar alıp dama çıktı, aşağıya indi, uzun uzadıya uğraşıp durdu, bir sonuç alamadı. Tekrar koşup Emin'e gitti. Ama O'nu evinde bulamadı. Nereye kaybolduğu da bilinmiyordu. Gene bir başına kalmıştı. En tehlikeli olan hamleyi yapacaktı. Annesi de evde olmadığı için, O'nu bu tehlikeli hareketinden kimse alıkoyamayacaktı. Önce gidip merdiveni getirdi, güvercinliğin önüne dayadı. Eline başı keskin bir sopa alıp, Mehmet'e merdiveni tutmasını söyledi ve tırmanmaya başladı. Bu arada komşuların çocukları da oraya yığılmışlardı ve küçük büyük, sesi duyan herkes gelmeye devam ediyordu. Hepsi de nefesini tutmuş,

Abdullah'ı izliyorlardı. Yılanın hevesi kursağında kalmıştı. Güvercinler yılanın geldiğini hisseder etmez uçup gitme başlamışlardı.

Abdullah'ın gözleri yuvadaki yılana ilişince, tüyleri diken diken oldu. Duyunca insanın kanını donduran soğuk tıslama sesi, kulak zarını patlatacakmış gibi geliyordu. Yılandan tekrar ruhuna hücum eden o soğuk ve karanlık duygunun kendisini ele geçirmesine izin vermedi. Gözleri yılana değdiği gibi, sopanın sivri ucunu boynuna dayadı ve bastırdıkça bastırmaya çalıştı. Yılan sopaya dolanıyor, kıvranıyor, çırpınıyor, ancak boynunu delip geçen sopadan kurtarmayı başaramıyordu. Abdullah, boynunu kopardığını düşünerek sopayı hafif geriye çekti ve rastgele neresine denk geldiyse vurmaya devam etti. Yılanın öldüğünü, tamamen tehlike olmaktan çıktığını görünce, kuyruğundan tutup kendisini izleyen kalabalığın arasına attı. Dün annesinin gözünde kahraman olan Abdullah, şimdi kendisini izleyen herkesin gözünde kahramandı. Şaşkın bakışlar,hayretler, düzülen methiyeler ve gurur okşayıcı hayranlık dolu sözler:

"Abooo, bu yılanı rüyamda bile görsem kalbim durur!"

"Aman Allah'ım, bu çocukta ne cesaret var be!"

"Kur'an çarpsın, O'nda bir sihir var, sihir."

"Yemin ederim O bir deli, hem de zırdeli. Yoksa insan ilişir mi böylesi canavara?"

"Ne sandın, Üveyş'in oğludur O, kim bilir daha neler yapar neler. Hele azıcık daha büyüsün de o zaman görün siz bu çocuğun neler yaptığını."

"Valla korkulur O'ndan."

“Bu şekilde konuşacağımıza, azıcık O’nu kendimize örnek alalım işte. Hepimiz O’nun gibi olsak bu köyde yılan mı kalır ha?”

“O’ndaki de ne yürek ama!”

“Bu köydeki ödsüz bütün adamlar O’na kurban olsun.”

“Bu canavarı öldüren ele ben de kurban olayım.”

Büyük küçük oraya yığılmış olan herkesin dilinde Abdullah vardı. Abdullah’ın kahramanlığı, beş on dakika içerisinde köyün bir ucundan girip diğer ucundan çıkmıştı. Bu arada çocuklardan bazıları delik deşik olmuş yılanın kuyruğundan tutmuş, köyün içinde gördükleri herkese göstermek üzere gezdirmeye başlamışlardı.

O günden sonra Abdullah artık aranan bir yılan avcısıydı. Nerede bir yılan görülse, ilk akla gelen Abdullah oluyordu. Yılanları öldür öldür bitmiyordu. Bir evin kümesinden çıkıyor, başka bir evin ağılına koşuyordu. Gün daha sona ermeden, başka bir evin duvarında koca bir yılanın görüldüğü haber veriliyordu. Bir saat evvel kara bir yılan, bir saat sonra ok gibi fırlayan sarı ince başka bir yılan, bir gün başı üç köşeli, bir gün boynuzlu bir engerek. Abdullah uğraşıp öldürdükçe, yılanların huylarını, zayıf taraflarını ve türüne göre etkisizleştirme taktiklerini öğreniyor, yılanlara karşı korkusuz ve üstün güçlere sahip biri olup çıkıyordu. Bir gün annesi, babası ve kardeşleriyle birlikle öğle yemeği sofrasında iken, tavan arasında bildik o hışırtının gene gelmekte olduğunu duydu. Kaşığı ağzında, bakışları aniden tavana gitti. Yılanın kayış yönünü anlamaya çalıştığı sırada, annesinden sitem dolu bir taşlama geldi:

“Oğlum, ne bakıyorsun öyle? Başkasının yılanı değil o, ye yemeğini rahat rahat.”

“Merak etme anne, O’nu da öldüreceğim.”

“On gündür öldüreceğim deyip duruyorsun, ama bakıyorum hep peşinde koştuğun başkasının yılanı.”

Abdullah bu defa kötü yakalanmıştı. Annesinin dediklerinde haklı olduğunu biliyordu. Çünkü başkasınınkini dert edindiği kadar evin içindekini dert edinmemişti. Yalnızca bir saat bile takip altında tutsa, yılanı kıstıracağı muhakkaktı. Yılan neredeyse gece gündüz hareket halinde bulunuyordu. Ama en fazla görüldüğü yer samanlıktı. Samanlık fare kaynıyordu ve kedilerin bile samanlığın fareleriyle baş ettiği yoktu. Abdullah yemekten hemen sonra işe koyuldu. Ucuna sivri bir demir parçasını taktığı yaklaşık üç metre uzunluğunda bir sırık yapmıştı ve sırık hep elinin altında bulunuyordu. Elinde sırığıyla gidip samanlıkta, yılanın geleceğini tahmin ettiği sol köşede bekledi. Pusuya yatmasının üstünden henüz on beş dakika geçmeden, o tanıdık hışırtıyı tekrar duydu. Geleceğini tahmin ettiği yeri doğru seçmişti. Ancak düşündüğünden daha fazla beklemek zorunda kaldı.

Dışarıda ekmek yapmaya hazırlanan annesinin bir kulağı hep O’nun üzerindeydi. Abdullah dışarı çıkmadıkça tedirginliğini yenemeyecekti anlaşılan. Sanki yılanın pususunda bekleyen kendisiymiş gibi, zaman uzadıkça sabırsızlığı ve tedirginliği artmaya başlıyordu. Bir saatten fazla zaman geride kalmış, ama Abdullah’tan bir ses çıkmamıştı. Abdullah yılan ile baş etmez de, yılan O’nu sokacak olsa, bütün suç ve günah kendisinin boynunda kalacaktı. Bir an geldi ki dayamadı artık. Yılanı bırakıp gelsin diye Abdullah’ı çağırmaya başladı. Ancak Abdullah annesinin çağrısına bir yanıt veremedi. İkinci üçüncü kez tekrar çağırdı. Gene bir yanıt alamadı. Yanıt alamayınca, kalbinin en derin yerinde bir takırtı sesini duydu. Sanki kalbinden bir damar kopmuştu. Telaşla samanlığın kapsına koştu. O anda da Abdullah’ın zafer narasını

duydu. Üveyş O'nun sesini duyunca yeniden kendine geldi. Abdullah, yılanın kuyruğundan tutmuş dışarıya sürüklüyordu. Nice gün ve geceyi kendilerine haram kılmış olan koca yılan, ölü halde Abdullah'ın elindeyken, tavan arasında göründüğünden iki kat daha büyük görünüyordu.

Abdullah öldürdüğü her yılanla bir insanın ve içinde civcivlerin ağırlıkta olduğu birden fazla canlının hayatını kurtardığını düşünüyordu. Ve yılan öldürmekle yetinmiyordu. Öldürdüklerinin arasına akrep ve çıyan gibi zehirliler de dahil olmuştu. Zehirlilerle uğraşmak gitgide bir tutkuya dönüşüyor, vazgeçemediği bir oyun haline geliyordu. Kimi günler öldürdüğü akrebin ve çıyanın sayısı on'un altına düşse, o gün zehir oyununda kendini iş yapmamış sayıyordu. Zehir oyununun diğer oyunlardan farklı, garip ve içine dalmaktan kendini alamadığı büyülü bir duygusu vardı. Tam da ölüm kalım çizgisinde bir hayat kanalını açar ve orada yol alırken, kendini yeniden yeniden keşfetme duygusu veya bir zehir denizinde tek hayat damlası olmak ve denizi hayatla mayalamak zevki. Aklına her geldiğinde en pasif hücresi bile uyanıyor, harekete geçiyordu. Evde, köyde, kırda, bağda otururken, yürürken gözlerinde olanla yetinmeyen, hep arayan bir istek vardı. Duygusu ve zekâsı, bastığı ve elledığı bir taşın altında, gördüğü bir taşın, bir kayanın deliğinde akrep mi, çıyan mı, yılan mı olduğunu önceden sezecek kadar bir keskinliğe ulaşıyordu. Köyde, bağda veya kırdayken arkadaşlarına "bakın" diyor, gidip bir taşı kaldırıyor ve onlara altından çıkan bir akrebi veya çıyanı gösteriyordu. Yerde sürünen ile uğraşırken, farkında olmadan insan suretinde yürüyen akrebi, yılanı ve çıyanı tanımaya götürecek yolun taşlarını döşüyordu.

Kuş avlama işinde de artık umudu Emin'den kesmeye başlıyordu. Hatta üç dört haftadan sonra Emin O'nu takibe koyulmuştu. Çünkü bir bildiğini tekrar etmekten başka bulduğu

bir teknik yoktu Emin'in. Abdullah sapan yapmayı ve kullanmayı önceden biliyordu. Kapan çeşitlerini öğrenmek ise zor olmamıştı ve önceden bilinenler haricinde yeni teknikler buluyordu. Üveyik ve alakarga gibi iri kuşlara karşı sapan kullanıyordu. Asıl büyük avı bostanlarda, darı ve az miktarda mısırın yetiştiği tarlalarda kurduğu tuzaklarla yapıyordu. Tuzakların üstüne kuşların dikkatini çekecek şekilde yem bırakıyor, hiç oralarda yokmuş gibi hareket etmeden ve ses çıkarmadan sabırla beklemeye koyuluyordu. Eteğini kuşla dolduracak kadar yakaladığında gidip arkadaşlarını buluyor, onları büyüklerin uğramayacağı tenha bir yere götürüyor, kuşları pişirip hep birlikte yiyorlardı. Arkadaşları her gün veya her iki günde bir yedikleri kuş etine alıştıktan sonra,artık O'nun peşinden ayrılmıyor, Abdullah nereye çağırsa oraya koşuyorlardı.

Abdullah onlara kuş etini yedirir de kavun, karpuz, üzüm ve incir gibi tadı baldan güzel meyvelerdenmahrum bırakır mı? Kuş avlamanın hiçbir tehlikesi yoktu. Yılanın tehlikesi ancak yılandan gelebilirdi. Lakin konu bağ ve bostan hırsızlığı olunca, işin rengi büsbütün değişmeye başlıyordu. Ha gizliden birinin bağına bostanına gir, ha al bir parmağını, üçgen başlı, çengel dişli bir yılanın ağzına sok, bir farkı yoktu. Yılanın ağzı daha az tehlikeli olurdu. Bağ ve bostanların etrafı sahiplerinin gazabıyla çevrelenmişti çünkü. Canı meyve çeken çocukların bu bakımdan işi pek zor sayılırdı. Abdullah kimi bağ ve bostana girmeyi hırsızlık saymıyor, aksine canı çekenin hakkı olarak görüyordu. Hem babası böyle diyor, hem de Müslim Hocanın söylediklerinden bunu çıkarıyordu. "Bir zengine ait malın bir miktarı, o zenginin haberi olmadan aşırılıp ihtiyaç sahiplerine dağıtılırsa, bundan bir günah doğmaz" demişti Müslim Hoca. Peki, ya mal sahibinin içi kötülükle doluysa ve yanında açlıktan ölmek üzere olan birinin eline bir lokma ekmek vermeyi bile çok görenlerden ise? Şişkinliği

inmek bilmeyen dolu karnıyla aç gözlünün biriyse? O zaman bütün malını aşırmak ve dağıtmak sadece bir hak değil, aynı zamanda büyük bir sevap olurdu. Müslim Hocanın kendisine söyledikleri tamı tamına bu anlama geliyordu.

Abdullah üç gün önce şu cam gözlü olanlardan birinin bağına girmiş, tam da bir salkım fıstık koparırken, adamın birden karşısına dikildiğini görmüştü. Nereden bilecekti adamın bir ağacın arkasında saklandığını? Yakayı kötü ele vermişti. Ve adamın üzerine hışımla geldiğini gördüğü halde kaçmaya lüzum görmemişti. Hepi topu bir salkım fıstıktı koparmış olduğu. Koca adam bir salkımcık fıstık için dünyayı başına yıkmazdı ya. Ne var ki kendi içinden geçenlerle adamın içinden geçenler birbirini tutmamıştı. Babası Ömer'den on üç, on dört yaş büyük sayılan adam, kendisine ulaştığı gibi var gücüyle sol yanağına bir şamar indirmişti. Elindeki salkım tokadın şiddetiyle yere düşmüş, taneler kopup etrafa saçılmıştı. Neyse ki adam bir salkıma karşılık sadece bir tokatla yetinmişti. Ve "Bir daha olması halinde bilmem neler neler yaparım" diyerek tehditler savurmuştu. Adam tehditlerine devam ederken, Abdullah kendi içinden, "Görürsün, attığın tokadın intikamını senden nasıl alacağım" demiş, daha o andan itibaren planını düşünmeye başlamıştı.

Adamkendisini bıraktıktan sonra nasıl Abdullah'ın takibi altına girdiğinden hiç haberdar değildi. Abdullah görünmez bir hayaletten farksız, üç gün boyunca onun her adımını, nefes alış verişlerini dahi kontrol altında tutmuştu. Günün hangi saatinde hangi bağda dolaştığını ve kontrolünün en zayıf olduğu saatlerin hangisi olduğunu bir bir öğrenmiş, boşlukları çok iyi tespit etmişti. Üçüncü gününün sonunda planının tüm ayrıntılarını tamamlamış, iş harekete geçmeye gelmişti. Abdullah harekete geçmek üzereyken, planını sadece Hasan, Mızo ve Emin'e açıklamıştı. Diğer arkadaşlarına akşam ile yatsı ezanı arasında, köyün

altındaki kayalıklarda beklemelerini söylemişti. Eve yakındır diye kontrolün gevşek tutulduğu bağı hedef almıştı.

Gün ışığının kaybolduğu akşam ezanının ardından köy, yumuşak sarı bir ışıkla aydınlanıyordu. Köyün hizasında her gece bir parça daha kendini tamamlayan bir yarım ay duruyordu. Damlarda, avlularda akşam yemeğini yemeğe hazırlanan çocuklarla kadınların sesleri birbirine karışıyor, köyün yukarı mahallesindeki köpekler yakınlarda geçtiği anlaşılan yaban hayvanlarına havlarken, diğerlerini de harekete geçiriyor, köy birden köpeklerin havlama sesleri altında inlemeye başlıyordu. Abdullah, Hasan ve Mızo camiden çıkarken, bir günah işlemeye değil, bir sevap kazanmaya gidiyorlardı. Müslim Hoca onlara bunun fetvasını çoktan vermişti. Domuzdan bir kıl çekmenin günah olduğu nerede görülmüştü? Üzüm bağları ve ekine ayrılan tarlalar dışında, adamın o bağ gibi sadece fıstığın yetiştiği altı bağı daha vardı. Onca büyük bağlar, bostanlar ve bahçelere sahipken, bir tek meyveyi kimseye koklatmayandan günah mı gelirdi? Abdullah'ın kafasında, sevap ile birlikte göğsünde biriken öfkeyi, üstelik yararlı olacak şekilde boşaltmak vardı.

Önce uzaktan bir güzel kontrol etiller bağı. Sonra sessizce yolun tersi tarafına süzüldüler. Bağın sınırına yaklaşırken, Abdullah Hasan'a "Sen gözetlemede kal, görünen birileri olursa bir ıslık çal" dedi. Bağın sahibi o esnada evde oturduğu sofrada karnını doyurmakla meşguldü. Gözbebeği gibi koruduğu bağının birkaç gün evvel attığı tokadın hesabını vermekte olduğunu nereden bilebilecekti. Abdullah, Müslim Hocanın dediklerini harfiyen uyguluyordu. El attığı her meyveyle sadece adamın attığı tokat değil, vicdandan yoksun açgözlü hali de gözlerinin önüne geliyordu.Mızo eteğine daha beş on meyve atmadan çıkmak isteyince, Abdullah, "Bu şekilde davranırsan seni bir daha kendimle bir yere götürmem" dedi. Tehdidi yiyinceMızo'nun

üzerindeki panik havası uçup gitmiş, yerine elinden gelse bağın bütün meyvesini söküp götürme duygusu gelmişti. Hiçbir aksilikle karşılaşmadan Hasan'ın yanına döndüklerinde, O'nun yükü Abdullah'ınkinden ağır görünüyordu.

O gün üzüm, incir ve armuttan oluşan ziyafetle arkadaşlarına yeni bir oyun yolunu açmıştı Abdullah. Yaptıklarını kimseye söylemeyeceklerine ve kendi aralarında da konuşmayacaklarına söz verdirmeden yemelerine izin vermemişti. Sonraki günlerde hedef aldıkları bağlara giderken, her defasında dörtten fazla olmamak kaydıyla yeni arkadaşlar götürüyordu. Böylelikle tüm arkadaşlarını işe dâhil ediyor, suçta, günahta, sevapta herkesi ortak kılıyordu.

***

Yeni okul dönemi başlarken, gruba iki çocuk daha katılmıştı. Hemo ve kurbanlık İsmail. İsmail'in bir doğası var mı yok mu, belli olmuyordu. Kimisi O'na salak, kimisi tembel, kimisi de çatlak İsmail diyordu. Kendini bütün köylülerden akıllı gören, kendince yaman, güya iş bilen bir babası vardı. Önceden bilmediği, emin olmadığı hiçbir işe, olaya ve yeniliğe dahil olmuyor, olup bitenlerin başkaları tarafından bir güzel denenmesini bekliyor, şayet bir yararını gördüyse işin içine girip her şeyin başı, yaratıcı kahramanı oluveriyor, bir yararı yok ise kör, sağır kesiliyor, yoklara karışıyordu. Kendisi böyle iken, haliyle İsmail'inin farklı bir karakterde gelişmesini istemiyordu. Olduğu gibi kendini oğluna giydirmeye, içini kendisiyle doldurmaya çalışıyordu. Bir gün oğlunu karşısına almış, O'na hiçbir vakit aklından çıkarmamasını tembih ettiği şu öğüdü vermişti:

“Öne geçmeyeceksin, arkada da kalmayacaksın, hep ortada bir yerde yürüyeceksin.”

İki yıl önce Amara çocukları okula başladıklarında olacakları dikkatle takibe koyulmuş, bu gidişin hayra alamet olup olmadığını anlamaya çalışmıştı. Başta okula giden çocukların anne babalarına ait olmaktan çıktığını, ailelerine bir faydalarının kalmadığını düşünse de bunu kimseye belli ettirmemiş, ikinci yılın sonunda işin rengi açığa çıkınca, hemencecik gidip İsmail’ini kaydettirmiş, böylelikle O’nu da mektepli yapmıştı. Mektepli olmanın çocuğa ve çocuğun ailesine ne faydalar sağladığını, Cibin’e yeni gelmiş olan öğretmen Feyyat Tonga’dan öğrenmişti. Feyyat Hoca O’na, çocuk okula giderse, ileride tıpkı kendisi gibi bir öğretmen veya önemli bir memur olacağını, devlet katında O’nun da, ailesinin de yüksek bir itibar göreceğini, devletin düzenli vereceği maaşla maddi manada bir dertlerinin kalmayacağını söylemişti. Feyyat Hoca, yakın köylüsü olurdu. Ereh’tendi. O’ndan anlatıla anlatıla bitirilemeyecek okul faydalarını duyunca, “Feyyat Hoca okuyup devlet büyüğü bir öğretmen olduysa, neden akılda tüm yaşıtlarından üstün biricik İsmail’im de olmasın” diye geçirmişti içinden. Feyyat Hocanın varlığı, O’nun için okulun faydasını anlatmaya fazlasıyla yetmişti.

İsmail öylesine akıllı, keskin zekâlıydı ki, babasının gösterdiği her yola derhal girer, kaç adım at derse o kadarını atardı. Ama babasının olmadığı yerde eli ağayı birbirine dolanır, ileri mi geri mi gideceğini bilemez, nerenin ön nerenin arka olduğunu, babasının tarif ettiği ortanın tam manasıyla neresi olduğunu bir türlü kestiremez olurdu. Söz gelimi çocuklar kendi aralarında oynarken, oyun düzenlerinin önü, ortası ve arkası defalarca bozulur, birbirine karışıp yeniden oluşurdu. Bir an önde olan bir çocuk arkaya düşer, arkada olan öne geçer, ortadaki ne önün, ne arkanın, ne de ortanın olduğu bir kenara sarkardı. Böyle olunca

zavallı İsmail'in kafası hepten karışır, yerinde öylece durup oynayanlara bakakalır, ya da oyuna dahil olduysa ya erkenden yenilip saf dışı kalır veya oyunun bozulmasına neden olurdu. Bu sebeple çoğu zaman çocuklar O'nu oyuna almaz, ya da eş seçiminde hep en sona bırakırlardı.

Okula gitmeyi önceki yıl Abdullah O'nun kafasına koymuştu. İsteği babasının reddiyle karşılaşınca ne yapabilirdi ki? Onca beklemeden sonra, bir gün babasının tesadüfen karşılaştığı Feyyat Hocanın söyledikleri nihayet O'nun yolunu açmış, geleceği parlak bir mektepli yapmıştı. O güz dokuzuncu yaş yılına giriyordu İsmail. Okul için lazım olan başlangıç yılından iki yıl geri kalmış olması pek mühim sayılmazdı. Babasının dediğine bakılırsa, o yaş herkesten daha hızlı öğrenmesine yarayacaktı. "Dokuz yaşındaki çocuk ile yedi yaşındaki çocuğun anlama seviyeleri aynı olur muydu hiç? Ne mutlu Türk'üm diyene, abc, bir Türk dünyaya bedel, Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur, yaşasın babamız, atamız Mustafa Kemal Atatürk! Hepsi bu. Şuncacık kelimeleri öğrenmenin ne zahmeti olur ki? Ondan sonra gelsin tıpkı Feyyat Hocanınki gibi koca bir öğretmenlik. Hem de kimsenin kendisiyle boy ölçüşemeyeceği bir devlet adamı olmak."

Aslına bakılırsa, İsmail'in okula gidiyor olduğunu bilmekten başka bir fikri yoktu. Babasının tasarladığı gibi bir öğretmen mi olacak, bilmem nasıl gözleri, nasıl kulakları olan bir memur mu, yoksa bir bekçi veya bir asker mi olacak, hiç bilmiyordu. Bir türlü yenemediği bir merakla okulda başına ne geleceğini de bilmiyor, korkuyor, o yüzden babasının çizdiği kuralı ihlal ederek en önde yürüyen Abdullah'a yetişiyor, okulda kendisini bekleyen akıbet hakkında durmadan sorular soruyordu. Abdullah sorularına yanıtlar veriyor, tıpkı önceki yıl okula yeni başlayan diğer arkadaşlarını ilk günlerde rahatlatmaya çalıştığı gibi O'nu da rahatlatmaya çalışıyordu. O gün sınıfa girerken, ayrılmak zorunda

oldukları ders saatleri dışında, İsmail, Abdullah'tan hiç kopmadı. Babasının sıkı sıkı tembihlediği ortadan öne doğru birkaç adım atmıştı da, daha öteye geçecek adımları atar mıydı, henüz belli değildi.

Bir kor parçasına dönen güneş ince bulut perdesi üzerinde birbirine dolanmış, iç içe geçmiş gri, mor, sarı, turuncu, kızıl desenler çizerek batı ufkuna doğru iniyordu. Tarlada, bağda, bostanda çalışan köylülerin kimisi gruplar halinde, kimisi birer birer eve dönüyorlardı. Köyün girişindeki basık damlı evin önünde biri orta yaşlı, ikisi elliyi geçkin üç adam oturmuş, aralarında sohbet ediyorlardı. Az evvel yanlarına başında kül rengi beresiyle Ömer de gelince, sohbet iyice koyulaşmaya başlamıştı:

"Korkarım bu gidişle seneye topumuz köyü bırakıp gitmek zorunda kalacağız."

"Allah'ın işine ne diyebiliriz ki."

"Bir sene güldürür, bir sene de güldüğümüze pişman ettirir."

"Estağfurullah, estağfurullah, sen de bilirsin ki bir gün bir diğer güne benzemez. Aylar, yıllar da öyle."

"Bu senenin kışı da, baharı da güzeldi, lakin yazı ne oldu? Rızkımızın bir kısmını kuşlar alıp götürdü, bir kısmını çekirge sürüleri vurdu, bir kısmını güneş yakıp kavurdu. Sayamayacağım diğer böcekler, zararlılar da işin başka bir yanı. Böyle giderse ne olacak bizim halimiz Ömer dayı?"

"Allah'a ve toprağa inanmak gerek. İmanımız, duamız eksik olmasa, o da rahmetini ve bereketini esirgemez bizden."

“Çekirge sürüsünü, doymak bilmez gagalıları, zararlıları azaltacaksa iman edelim, edelim de”

“Evet, imandan şaşmamak gerek. Başımıza türlü belalar, dertler açılabilir, felaketin görülmemişi bile zuhur edebilir. Çiğ süt emmiş insanoğlu zaaflı bir varlık olduğuna göre, büyük küçük kabahatlerimiz her zaman olur. Demem o ki, korkulacak olan ne felaket ne de zaaflı olmaktır. Korkulacak olan doğru yoldan kuşkuya düşmek, kalbimizi diri ve ferah tutan iman gücünden mahrum kalmaktır.”

“Çekirge sürüsünden bin beter şu bağ hırsızı çocukları hesaba katmadım bile.”

“Bir çocuğun canı çekmiş, bir bağdan bir salkım üzüm koparmışsa, o bağdan ne eksilir ki? Bu sayede o bağın sahibi ancak bir sevap kazanmış olur ve bağının bereketi artar. Ne mutlu ona ki, günahsız bir çocuk, bağından bir salkım üzüm yemiştir. ”

Ömer konuşurken bir gözü Cibin yolunda, bir gözü Allah’a inancını yitirmiş gibi konuşan kır saçlı adamdaydı. Bir başağa sinek kondu diye tarlayı elden gitmiş, darı, buğday veya fıstıktan bir iki avuç eksildi diye seneyi kıtlık vurmuş sayan felaket tellalı adamın aç gözlülüğünden, toprak kıtlığına dönüşecek kadar bulaşıcı olan iman kıtlığından oldum olası ürküyordu. “Günün birinde sahiden kuraklık çöker, memlekete kıtlık kıran girerse böylelerinin yüzünden olur. Allah toprağı ve havayı böylelerinin kötü nefeslerinden korusun” diye geçiriyordu içinden.

Akşam karanlığı koyulaştıkça Ömer’in kaygısı artmaya başlıyordu. Oysa sezonun ilk birkaç gününde çocuklar okuldan hep erken dönüyorlardı eve. Abdullah gözlerinin önünde kaybolduğunda, tıpkı görünürde katı yüreğiyle bilinen Üveyş gibi kalbine türlü kaygılar hücum ediyor, belli etmemeye çalışsa da

meşum duygular veruhunu için için kemiren kötü korkulara kapılıyordu. Abdullah, okula başladığı ilk günden bu yana içindeki kaygı ve korku hiç azalmadan ve değişmeden varlığını korumaya devam etmişti. Büyük büyük dedesinin kardeşi Abdi'nin vuruluşundan bu yana değişmeyen kör bir talihleri vardı. Birbirini takip eden kuşaklar halinde ailenin erkekleri ya bir haksızlığa karşı çıkarken, ya bir kan davasında, ya bir savaşta veya hain bir pusuda vurulup vurulup öldürülmüş, soy ağacı gelip Ömer'e dayandığındaartık yaşayıp yaşayamayacağı belli olmayan, zayıf, incecik bir damar haline gelmişti. Babasının erkek çocuğu olarak soyun yaşama şansı yalnızca Ömer'e bağlı kalmıştı. Henüz çocuğu olmadan Ömer'in başına bir bela gelir de hayattan çekilecek olursa, yüzlerce yıllık geçmişi olan soyun sonu da gelmiş olacaktı.

Soyun hayatta kalmış ince damarı olan Ömer yıllarca bir oğul hayaliyle yaşamıştı. İlk evliliğinden bir çocuk doğmuştu da, ancak beklenen o değildi. Soy için er olandı beklenen. İkinci evliliğinden Üveyş'in doğum çığlığını duyduğunda Sırat Köprüsü'nden geçtiği dakikalar yaşamış ve ciğerlerine Amara'nın havası dolan bebeğin ilk ağlama sesiyle dünyaya yeniden gözlerini açmıştı. Beklenen çocuk oydu. Büyük büyük babalarının, dedelerinin akıbetine uğramaz da yaşayabilirse, soyağacı kurumayacaktı. Ömer bebeğin o ilk doğum sesini hiçbir vakit unutmamıştı. Bir yaşına, üç yaşına, beş yaşına geldiğinde, ilkokula başladığında ve sonraki yılda ve halen de ciğerin o incecik sesini duymaya devam ediyordu. Ve ilkokula başladığından beri geç kaldığı her vakit gelip o evin önünde bekler, yolunu gözlemeye koyulurdu. Oradaki bekleyişleri kendi isteğinden ibaret değildi. Çocuğun önüne gitmeyip başına bir bela gelecek olsa, Üveyş'in koparacağı kıyametten de korkuyordu. Hiç kimse Üveyş'in katı görünen yüreğinin nazik ve hassas damarını O'nun kadar tanıyor değildi. Bir bakıma tüm kavgaların ilk kıvılcımı o hassas damarda çakıyordu. Hayatın tuhaf

doğasına bakın ki, ikisinin arasında en kuvvetli bağı da bu nazik damar oluşturuyordu. Ömer ayıp olmasın diye arada bir lafa dahil olsa da, dikkati tamamen Cibin yoluna kaymıştı. Sisirk deresinin öte yakasından sesler gelip karartılar belirince bir nebze içi rahatladı, söze yeniden döndü:

"Şu koca âlem içinde küçücük bir noktayız. Bize ayrılmış olan yeri ve süreyi bilmek yeter. Adam zengin olmuştur, dünyanın bütün malına konmuştur. Ama kalbi bereketsiz, çorak, içi boş ve kupkuru kalmıştır, ne fayda. Demem o ki, bereket kalptedir. Kalbin zenginliği bütün zenginliklerden üstündür."

Kendi aralarında konuşarak, şakalaşarak gelen çocuklar oturanların yanına varmak üzereyken, kır saçlı adam, aradığı kanıtı tam da ihtiyaç duyduğu anda önünde hazır bulmuştu:

"Mısto da kurbanlık İsmail'ini okula gönderdiğine göre, köylü için yeni ekmek kapısı bellidir artık."

Çocuklar yanlarına yetişince Ömer'in orada bekleme nedeni kalmamıştı. Üstelik hem yemek, hem de namaz vaktiydi. Kalkarken sohbet arkadaşlarını eve, yemeğe buyur ettiyse de herkes evinin yemeğini tercih etti. Bir aşağı bir yukarı herkesin akşam yemeği birbirine benziyordu. Şayet o gün birileri hatırı sayılır bir misafiri sebebiyle bir hayvan kesmiş değilse, tüm evlerin akşam sofrasında aynı yemekten olurdu: Ayran çorbası veya gerçek adıyla mehir. Biri diğerinin evine gitmeden de o günkü akşam yemeğinin ne olduğunu biliyordu.

Abdullah evden çıktığında veya gözlerinin önünde kaybolduğunda Üveyş'in beynine nasıl bildik kaygılar hücum ediveriyorsa, eve geldiğinde de, sanki yüreğindeki daralmanın sebebi O değilmiş gibi, O'na dair içindeki bütün duygular adeta donmaya başlıyordu. Yüz ifadesi eski ifade, tavırları eski tavır

oluyordu. Abdullah'a o malum sert ifadeyle, "Niye bu saate kaldın?" diye sordu. Abdullah o gün okuldan çok erken çıktıklarını, kuşlarla, yılanlarla, akreplerle uğraştığını, sonra gözüne kestirdiği bir bağa dalarak tüm arkadaşlarına doyasıya üzüm, incir ve armut yedirdiğini söyleyemezdi ya, "İlk gün olduğu için ders çok uzadı" deyip işin içinden çıkıverdi. Üveyş önceki yılların ilk gününü göz önüne getirerek, Abdullah'ın söylediklerinden kuşkuya düştüyse de, üstelemeyelüzum görmedi. Çünkü Abdullah'ın kendine göre bir cevap vereceğini biliyordu. O'nu istediği cevabı vermeye zorlamak boşunaydı. Son bir yılda Abdullah'ta iyiden iyiye açığa çıkan baş edilemez bir deli damar vardı. Sinir uçlarına dokunulduğu an, etkisinin nereye varacağı kestirilemez oluyordu. İş hassas bir noktaya vardığında, hep kapının ardındayken üzerine gelen deli taşlar gözlerinin önüne geliyordu Üveyş'in. Bu deli damarın kendisinden O'na geçtiğini, ama kendisininkine hiç benzemediğini görüyor ve kendisini istediği şekilde nasıl hizaya çekeceğini bilemiyordu.

Elimde, avucumda, dizlerimin dibinde kalsın sevgisi Abdullah'ın ruhunu okşamaya yetmiyor, tersine kendisini nefessiz bırakıyor, boğacak gibi oluyordu. Gerçi son zamanlarda bu tür sevgi gösterilerini pek gördüğü yoktu;olsa da, annesinin bu yakınlaşma çabalarında elini ayağını bağlamayı öngören sinsi bir niyetin varlığından başka bir şey hissetmiyordu. O nedenle annesine karşı hep tetikte duruyor, O'nun ipine yanaşmamaya özen gösteriyordu. Son yılda kuşlariçin kurduğu tuzaklarda, dikkatini en fazla kolayca gelip kapana giren aptal kuşlar çekmişti. Çok uzaklardan bir tanecik yemi görüyorlar da, koca koca tuzağın çarkını nedense hiç fark etmiyorlardı. Bu aptal kuşları izlerken, ilkin annesinde var saydığı tuzaklara takılmamayı öğreniyor ve gittikçe bunu bir duygu ya da bir bilinç haline getiriyordu. Bir tek annesinin mi vardı tuzakları? Hayır, babasının, komşularının ve

ilgili ilgisiz bütün köylülerin de vardı. Söz gelimi, birinden annesi ve babasının sözünden çıkmamagibi bir telkin duyduğunda antenleri aniden açılmaya başlıyor, son derece iyi niyetli gibi görünen sözün içinde gizli bir tehlikenin varlığını sezerekkendilerinden kaçıp uzaklaşmaya çalışıyordu.

Yeniden başlayan okul sezonunun sıkıcı yanları olsa da, anne baba denetimi dışında, gün boyu arkadaşlarıyla beraber olma fırsatı doğduğu için, kendini pek mutlu hissediyordu Abdullah. O yıl okumaya olan ilgisi önceki yıllardakinin çok çok üstüne çıkmıştı. Uzun kış gecelerinde anlatılan hikâyeler ve masallar O'nun bilgiye olan merakını karşılamaya yetmiyordu. Ders kitaplarını okuyup okuyup tekrar başa dönüyor, sonra dördüncü, hatta beşinci sınıf kitaplarını elde ediyor, bunlar yetmeyince öğretmenin kendisi için getirdiği kitapları okuyordu. Yeni gelen öğretmen, daha ilk haftadan itibaren O'nu öğrenci statüsünden bir arkadaş statüsüne çıkarmıştı. Abdullah ile bir çocukla konuşur gibi konuşmuyor, O'nu adeta kendi dengi sayıyor, gelecekte çok yüksek yerlere geleceğini hesap ederek muhatap alıyor, sadece sözleriyle değil, her hareketiyle çocuklara, "Abdullah'ı kendinize örnek alın" diyordu. Abdullah, bilgiye olan merakı, derslerindeki çalışkanlığı ve kültür seviyesi yüksek ellerin terbiyesinden geçmiş gibi gösterdiği saygılı davranışlarıyla öğretmeninin ruhunu adeta fethetmişti.

Abdullah'ın hikâyelere ve geçmiş zamanların kahraman kişilerine ilgisini bilen öğretmen, bir gün kitaptan bir savaş kahramanı hakkında birkaç cümle okumuş, sonra kitaba bakmadan anlatmaya başlamıştı. Nerede büyük bir savaş varsa orada Osman Paşa. Suriye'de bir ayaklanma, orada Osman Paşa; Girit'te Rum isyanı, orada Osman Paşa. Osman Paşa Yemen'de, İstanbul'da, Arnavutluk'ta, Bosna'da, Erzurum'da, sonra büyük savunma savaşının orta yerinde, Plevne'de. Rusya'da esaret

günleri, sonra tekrar İstanbul ve serasker, bütün orduların kumandanı. Osman Paşa sözü geçince, Abdullah'ın aklına derhal başka bir Osman Paşa gelmişti. Hayal meyal hatırlıyordu, ama babasının akrabaları sayılan bir Osman Paşadan bahsettiğini biliyordu. Günün birinde babası teferruata girmeden, sadece Osman Paşa deyip geçmiş, o da Abdullah'ın aklının bir köşesinde kalmıştı. Osman Paşanın hikâyesi Abdullah'ı oldukça büyülemiş, adeta kendinden geçirmişti. Bir an önce babasının yanına varıp, Osman Paşa hikâyesini baştan sona O'ndan dinlemek istiyordu. Abdullah hikâyeyi dinlerken, bir sürü ülke ve yer ismini de ilk defa duymuş, ne kadar büyük bir dünyanın var olduğunu öğrenmişti. Okul dönüşünde Osman Paşa yalnızca Abdullah'ın değil, herkesin kahramanı olmuştu. "Şöyle harbe başladı Osman Paşa, orduların önünde şöyle kılıç salladı, bilmem düşmanını şöyle devirip geçti."

Abdullah babasını evde bulamamıştı. Camiye koştu. Babasını camide de bulamadı. Oradan Mızo'ların evine koştu. Tam da ihtiyacının olduğu bir zamanda babası hiçlere karışmıştı. Bir evden diğer eve koşuyor, ne kendisini, ne de izini buluyordu. Babasını aradığı hiçbir yerde bulamayınca, gidip camide beklemeye koyuldu. Nasılsa oraya gelecekti. Akşam ezanı okundu, namaz kılındı, babası gene yoktu. Camiye de gelmeyeceği anlaşılınca, eve gitmekten başka bir yol bulamadı. Aksiliğe bakın ki, babası hala eve gelmiş değildi. Annesi ve kardeşleri de o gün babasının nereye kaybolduğunu bilmiyorlardı. Öğleden sonra evden çıkmış, gidiş o gidiş. Oğlunun babasını sormasından bıkmaya başlayan Üveyş'in sinirleri tepesine çıkmıştı:

"Babanın kuyruğu muyum be, nereye gittiyse gitmiştir işte, ne bileyim ben?"

Üveyş sözünü tamamlamıştı ki, Ömer kapıdan içeri girdi. Üveyş içinden her ne geçtiyse söylenmeyi kısa kesmişti. Ömer

tarlada çalışırken bozulan pullukları tamir etmek için Cibin'e gitmişti. Cibin'e gittiğinden kimse haberdar değildi. Karşılaşmadıkları için haliyle Abdullah da babasının o zaman yanı başında olduğunu bilemezdi. Üveyş'teki öfkenin sebebini anlayınca içi sevinçle dolmuştu Ömer'in. Oğlu O'nu aramaya çıkmıştı. Bunu devrin değişmekte olduğuna dair güzel bir işaret sayıyordu. Oğul büyüyor ve kafasında kızışan sorularla kendisini aramaya çıkıyordu. Abdullah öğretmenin anlattığı şekliyle Osman Paşadan söz edince, Ömer sanki karşısında öğretmen varmış gibi büyük bir yanlışa, haksızlığa karşı çıkarak, "Dedikleri külliyen yalan, o Gazi Osman Paşa değil Kürt Osman Paşadır ve senin büyük büyük dedenin özbeöz yeğeni olur. Yani senin büyük amcan sayılır" deyip ellerini havaya kaldırdı, yere indirdi, sonra göğsünün önünde kocaman bir yuvarlak çizerek, kaldığı yerden devam etti:

"Bizim çok eski zamanlarda büyük bir ailemiz vardı. O zaman Xêmirkêsan'da otururduk. Biz, yani büyük dedelerin. Mademki aileden bahsettik, istersen daha eskilere gidelim. Ki birileri bizim aile hakkında bir yanlış yaptığında, senin verecek cevabın olsun. Sana anlatacaklarım, deden Abdullah'ın bana anlattıklarıdır. Deden derdi ki, çok çok eski bir zamanda ailemiz, büyük bir aşiret halinde Zagros dağlarının İran tarafına düşen eteklerinde yaşarmış. Her bucağında pınarların kaynadığı, günlerce yürüsen sonuna varamayacağın otlakların olduğu yüksek ve geniş yaylaları, sayısı bilinemeyecek kadar büyük koyun, sığır ve at sürüleri varmış. Yazın yaylalara çıkar, kışın dağın eteklerindeki sıcak vadilere, düzlüklere ve ovalara inerlermiş. Aşiretin kimseye minnet ettiği yokmuş. Kendi toprağı üzerinde hür yaşar, ne kendi içinde, ne de dışarıdan gelecek hiçbir zulmü kabul etmezmiş. Bakmışlar ki Safevi devleti gelip topraklarını, sürülerini ellerinden almak, aşireti kendine köle kılmak ister, peş peşe istila akınları

başlar, o zaman bizim aşiret ve diğer aşiretler ayağa kalkar. Her yer olur harp alanı. Şah Abbas adında Safevilerin gaddar bir hükümdarı varmış. Demiş ki, ya o aşiretlerin hepsi boyun eğecek ya da orada taş üstünde taş, omuz üstünde baş kalmayacak. Ondan sonra öncekilerden çok çok büyük ordularla aşiretlerin üzerine gelmeye başlamışlar. Analar, ana karnındaki ve kucağındaki bebeler, taze gelinler süngülerin ucunda can vermiş, toprağın bağrı cesetlerle dolmuş, dereler kan olup akmış, gövdeler kan seline kapılıp gitmiş. Aşiretlerin bir kısmı Dımdım Kalesi'ne ulaşmış, bir kısmı teslim olmuş, bir kısmı da çareyi oradan kaçmakta, uzaklaşmakta bulmuşlar.

"Dımdım Kalesi'nin Xanê Çengzêrin dedikleri cesur, yiğit bir komutanı, soylu bir emiri varmış. O'nun önderliğinde kaleye sığınan halk, yedi yıl boyunca Abbas'ın ordusuna karşı savaşmış. Bir hainin kaleden kaçıp Abbas'ın ordusuna sığınmasıyla, kaleye gelen gizli su yolu açığa çıkmış. Susuz bir gün, iki gün, üç gün ayakta kalırsın, ya sonra? Kalenin düşeceğini gören Abbas'ın ordusu hücuma kalkar. Ordu kalenin kapısına dayandığı sırada, Xanê Çengzêrin'in annesi Güher Hatun tarafından, kalenin altına önceden yerleştirdikleri barut patlatılarak kale yerle bir edilir. Neden kaleyle birlikte topluca kendilerini yok ederler? Çünkü Şah Abbas'ın ordusunun eline geçtiklerinde, başlarına nelerin geleceğini çok iyi bilirler. Ellerine geçmektense, topluca hayatlarına son vermeyi tercih eder ve ebediyen şerefli kalırlar. Teslim olanlar, Abbas'ın askeri ve kendi kavimlerinin düşmanı olmuşlardır. Canını kurtarmayı başaranlar ise yollara düşmüşlerdir.

"Yarısından fazlası girdikleri savaşta can veren aşiretimizin küçük bir kolu, Musul ovasına yönelmiştir. Oradan Şengal ovasına, Şengal ovasından da Diyarbekir'e, Qerejdağ'a. Aradan yıllar, on yıllar geçmiş, savaşlar savaşları, göçler göçleri takip etmiştir.

Safevi zulmü geride kalmış, yerine Osmanlı zulmü geçmiştir. Haydutça baskınlar, ağır vergiler, zorla askere almaların sonu gelmemiştir. Sonunda geldikleri Qerejdağ'dan da kalkıp yollara düşerler. Bu defa yön Suruç ovası olmuştur. Gelip yerleşirler yerleşmesine, ama çok geçmeden oranın da kalıcı olmadığı anlaşılmış olur. Aradıkları, devletten uzak ve kendini savunmaya elverişli bir yerdir. Günlerce karanlık ormanların dar patikalarında, köy yollarında yol yürürler. Önce Birecik'e varırlar. Sonra Fırat kıyısı boyunca yukarı doğru çıkarlar. Rumkale'yi geçince, nihayet aradıkları yeri bulurlar. Buldukları yer, Fırat uçurumlarının üstündeki Xemirkêsan'dır. Eyno köyünün berisindeki o eski harabeler işte. O vakit köyde sadece birkaç ev varmış. Oysa köyün ömrü, Nuh tufanına kadar gidiyormuş. Sonradan ismi Halfeti olan Rumkale'de de sadece on-yirmi ev varmış. Oranın ömrü Xemirkêsan'ınkinden daha uzunmuş. Çok eski zamanların bir kentiymiş. Osmanlılar gelince kent Halep'e bağlanmış, böylece Rumkale'nin eski önemi kaybolmuş.

Xemirkêsan ormanların başında, Fırat uçurumlarının üstünde, devletten uzak, ıssız, kendini korumaya elverişli ve bol meyvesi olan bir yer. Bazıları da derler ki, dedelerimizi köye davet eden köyün eski sakinleriymiş. İstemişler ki dedelerimiz hem köye sahiplik etsin, hem de onları koruma altına alsın. Nitekim öyle olmuş. Kısacık bir zaman sonra köy canlanmış, büyümeye başlamış. Dedelerimiz Dımdım savaşından bu yana ilk defa rahat bir nefes almışlar. Köye yerleştikten kısa bir zaman sonra, bildiğimiz en eski dedemiz Abdullah köyün büyüğü olmuş, bütün köy O'nun etrafında bir olmuş. Aylar ayları, yıllar yılları takip etmiş. Babalar, analar yaşlanıp ölmüş, yeni doğan oğlanlar ve kızlar büyüyüp ana ve baba olmuşlardır. Gün gelmiş, büyük dedem Hûsên köyün büyüğü olmuş. O'nun köye önderlik ettiği zamanda Rumkale'ye ve civar köylere hükmeden bir bey varmış. Adı, Hacı

Bey. Osmanlılar tarafından bizim bölgeye kasten sürülmüş gaddar, ahlaksız bir adam imiş. O vakit buralara çok sayıda sürgün Türkmen yerleştirilmiş. Osmanlıların siyaseti öyle imiş. Hoşlanmadığı veya ona mesele çıkaran Türkmenleri bizim buralara sürerlermiş. Sürdüklerinin arasında bey varsa, gittiği yerde tekrar bey oluyormuş. İşte Hacı Bey denen adam da böyle biri imiş.

"Hacı Bey, günün birinde güya hastalanır. Bir doktora görünür. Doğru mu, zevk ve sefasına bulduğu bir gerekçe mi bilinmez, ama anlatıldığına göre Doktor ona, "Kırk gün boyunca her gün bir bakireyle yat, hastalığın geçer" demiş. O günden sonra Hacı Bey, doktorun dediği tedaviyi görmek üzere her gün bir köye misafir olur. Bir gün büyük dedem Hûsên'e haber salar, "Derdimi bilirsin, yarın senin köye misafir olacağım" der. Dedem de "Misafir Allah'ın misafiridir, başım gözüm üstüne" diye yanıt gönderir. Giden yanıt üzerine Hacı Bey hazırlanır, yeni bir zevk gecesini daha yaşamak için köye gelir. Misafirliğin hoş karşılama, yiyecek içecek kısmında kusur edilmez. O gece stranlar söylenir, uzun uzun hikayeler anlatılır. Uyku vakti geldiğinde Hacı Bey, kendisi için hazırlanan misafir odasına alınır. Bir karıştan kalın, yumuşacık yün yatağa uzanır; kendisine unutulmaz bir gece yaşatacak, bulutların üzerine çıkaracak el değmemiş, henüz görmediği ama hayal ederken ağzından sular akıtan körpeyi beklemeye koyulur. Saçlarını, gözlerini, dudaklarını, yanaklarını, memelerini, ince belini, kısacası vücudunun tüm girinti ve çıkıntılarını kafasında yeniden yeniden çizdiği bir an, kuvvetli elleri ve bacakları olan iri cüsseli dört gencin içeri daldığını görür. Gençlerin gözlerinden gazap akmaktadır. Arkalarında kapı kapanıp kilitlenince, Hacı Beyin yüzünde renk kalmaz, boğazındaki tükürük kurur, kalbi duracak gibi olur. İş işten

geçmiştir artık. Olacaklara katlanmaktan başka elinden hiçbir şey gelmemektedir.

"Büyük dedem Hûsen, sabah kendisi gidip kapıyı açar. Hacı Bey kuyruğunu bacaklarının arasına almış bir köpekten farksız, köşede büzüşmüş halde beklemektedir. Büyük dedem sorar:

"Gecen güzel geçti mi Hacı Bey?"

"Güzel geçti, güzel."

"Hacı Beyin sesi çok derinlerden gelmektedir. Bir gecede on yaş yaşlanmış, çökmüştür.

"Dedem tekrar sorar:

"Kürt kızlarına el uzatmanın ne demek olduğunu anladın mı şimdi?"

"Anladım anladım, çok iyi anladım."

"Bir daha ne Türkmen, ne de Ermeni kızlarına da ilişmeyeceksin."

"Ne dediğini anladım, bir daha ilişmeyeceğim."

"İliştiğini duyarsam, bu gece başına gelenleri dünya âleme duyurmuş olacağım, haberin olsun."

"Hacı Bey süt dökmüş kediye dönmüştür. Erkeklik adına nesi varsa yerle bir edilmiştir. Başını kaldırıp dedem Hûsên'e bakamamaktadır. Hak ettiği dersi almıştır. Elalemin namusuna göz dikmek nedir, görmüştür. Dedem, Hacı Beyin anladığı dilden verdiği cevabı yeterli görmüş, sabah erkenden O'nu geldiği yere göndermiştir. Hacı Bey dedemin elinden kurtulmuştur kurtulmasına da, o gece başından geçenleri unutmamıştır. Yarası

derindir ve iyileşememektedir. Açıktan dedeme karşı gelememektedir. Çünkü başına daha beterinin gelmesinden korkmaktadır. Yaşadığı gecenin üzerinden uzunca bir zaman geçer. Hacı Bey, yörede tanınmış tüm ileri gelenlerin davetli olduğu büyük bir ziyafet düzenler. Ziyafete dedem Hûsên de davet edilir. Ancak dedem Hûsên ziyafetin bir tezgâh olduğunu düşünerek daveti reddeder. Hacı Bey davetiyeyi bir kez daha gönderir. Olmayınca, en sadık dosttan daha sadık bir poza bürünerek davetiyeyi yeniler ve ısrar etmeye başlar. İş öyle bir hale getirilir ki, dedem sırf adı korkağa çıkmasın diye daveti kabul etmek zorunda kalır. Köylülerin, akrabaların engelleme çabaları dedemi durdurmaya yetmez. Tek başına gitmek ister, fakat O'nun bir küçüğü olan Abdi önüne dikilir, "Seninle gelmeme izin vermesen, biz de senin buradan bir adım atmana izin vermeyiz" der. Dedem Hûsên, kardeşinin bu tavrı karşısında çaresiz kalmıştır. O'nu yanına almadan bir adım atamayacağını çok iyi bilmektedir.

"Mecburen O'nu yanına alıp öyle gider. Hacı Beyin Fırat'ın kıyısındaki konağına varıp içeri girecekleri sırada, kapının önünde bekleyen bekçiler onlardan silahlarını almaya davranır. Dedem ve kardeşi silahlarını vermemekte ısrar edince Hacı Bey dışarı çıkar, kırk yıllık candan dostlarıymış gibi karşılar onları. Kapının önünde onlarla şakalaşarak, "Gören de sizi bir dost ziyafetinden ziyade, savaşa geldiğinizi sanır. Bu hal, bu vaziyete ne gerek var Hûsen kardeş. İçinizdeki tasa her neyse çok yersiz. Evet, içiniz rahat olsun; dostluğumuz, kardeşliğimiz tatsız bir olaya kurban olacak kadar ucuz olamaz. Sizler gibi gelen her misafir silahlarını bu çocuklara teslim etmiştir" der. Bu arada Hacı Beyin dediğini doğrulatmak üzere olacak ki, misafirlerden bazıları yanlarına gelir, tıpkı Hacı Bey gibi dedem ve kardeşini dostça karşılarlar. Dedem gururuna tekrar yenik düşer, silahlarını nöbetçilere teslim

edip, Hacı Beyin önünde misafir salonuna geçerler. Dedem kendisine gösterilen yerde oturacağı sırada, salonda misafir diye bekleyenlerin hücumuna uğrar. Beş altı adam aynı anda üstüne çullanırlar. Aynı şey kardeşi Abdi'nin başına da gelir. Dedem Hûsên'in eli kolu sıkıca bağlanır, birkaç kişinin nezaretinde salonun orta yerinde bekletilir. Kardeşi Abdi de karşısına getirilir, hemen bir adım ötesinde bedeni kamalarla delik deşik edilir. Sonra gözlerinin önünde bedenini parçalara ayırıp Fırat nehrine atarlar.

"Hacı Bey, dedemi en kötü yerinden vurmuştur. Dedemin kanı çekilmiş, vücudu kurumuş, bir kuru ağaç parçasına dönmüştür. Günlerce, aylarca kendine gelemez. Düşündüğü hiçbir intikam planı tutmaz. Elinde kala kala yeğeni Kürt Osman Paşa kalır. Kürt Osman Paşa, o vakit patlak veren bir isyanı bastırmak için Suriye'de bulunmaktadır. Azametli, cesur, kahraman bir askerdir. Ayaklarının altında dağ titrer. Geldiği duyulunca düşmanının yüreği çatlar. Dedem O'nunla görüşmek için bir haber yollar. Gönderdiği haberin üzerinden pek zaman geçmeden, Kürt Osman Paşa maiyetindekilerle birlikte dedemin ziyaretine gelir. Dedemin başından geçenleri dinledikten sonra O'na şu yanıtı verir:

"Padişahın fermanıdır, tez elden İstanbul'a yetişmem lazım. Kırım'da Ruslar ile Osmanlılar arasında yeni bir harp başlamış. O harpten çıkar çıkmaz, vali olmak üzere tayinimi buraya isteyeceğim. Sana sözüm olsun, geldiğimde şu Hacı Bey denen hayvanı kendi ellerimle boğacağım. Sen canını fazla üzme ve başını dara sokacakbir teşebbüste bulunma. Sadece gelmemi bekle. Gün gelir, bu memlekette her şey istediğin gibi olur."

"Dedemin bütün umutlarını bağladığı yeğen Kürt Osman Paşa gider, ama bir daha geri dönmez. Ay geçer, yıl geçer, dedemin sabrı tükenir, sorup soruşturmaya başlar. Bir gün Osmanlı

ordusundan Kırım cephesinde askerlik yapmış birine rastlar. Ona Kürt Osman Paşayı sormaz olsun. Adamın verdiği cevap dedemin son umut kırıntısını da yok etmiş, O'nu büsbütün yıkmaya başlamıştır. Kırım'da dillere destan kahramanlıklar gösteren Kürt Osman Paşa, büyük bir muharebeyi yönetirken bir top mermisi gelip önüne düşmüş, bu O'nun ayakta görüldüğü son an olmuştur. Dedem bu haberden sonra çok fazla ömür sürmez. Susuz kalmış bir ağaç misali kuruyup gider. O gün bugündür ailemizin beklediği hep bir Osman Paşadır. Ha geldi ha gelecek derken, umutlar tükenip gitmiş. Ne kan davaları, ne savaşlar bitmiş, ne de bu memleket istediğimiz memleket olmuş."

Babasının anlattıkları Abdullah'ın kalbini hüzünle doldurmuştu. Hikâyeler kendileriyle alakalı olduğunda, nedense hep hüzünle bitiyordu. Bir terslik diğer bir tersliği besliyor, hayat oluşan terslikler silsilesinde yürüyordu. Kimsenin diğerine kötülük etmediği, herkesin muradına erdiği güzel bir gün görülmeyecek miydi? Hayat hep hikâyelerde anlatıldığı gibi mi sürecekti yoksa? Ta Hz. Ali zamanından beri hep kötülükler vardı, hep kötülükler. Bir yerde güzel bir alamet beliriverir, sonra onun başına umulmadık kötülükler musallat olur. Gizli niyetliler, hainler, fesatlar, zalimler ve bütün bunlara oyun sahası olan ahmaklar. Abdullah'ın duyguları böylesi anlarda sanki yüz yaşın bile üstüne çıkıyordu. Farkında olmadan hikâyeler O'nu yaşlı mı kılıyordu yoksa? "Mesela ben büyük dedem Hûsên'in yerinde olsam, o şekilde Hacı Beyin evine gitmezdim" diye geçiriyordu içinden. Demek ki koca koca adamların küçücük bir çocuk kadar bile düşünemediği zamanlar varmış diye düşünüyordu. Sonra Osman Paşayı düşünmeye başlıyordu. Osman Paşa o civarda olsa, içi dışı kötülük olan Hacı Bey kim bilir hangi deliklere kaçardı. Öyle ya, insan paşa olunca, kötülükleri kovmak için gölgesi bile yeterli gelirdi.

Abdullah, o gece rüyasında, kendini tıpkı öğretmeninin anlattığı gibi omuzlarında püsküllerin, göğsünde yıldızların olduğu bir paşa kıyafeti içinde, belinde bir kılıçla beyaz bir at üstünde, uzak bir yerden eve gelirken görmüştü. Sabah kalkıp okul yoluna düşen arkadaşlarıyla buluştuğunda, hala rüyanın etkisinden kurtulmuş değildi. Onlara ilkin gördüğü rüyayı, sonra öğretmeninin yanlışını düzeltmeye çalışarak, Kürt Osman Paşayı babasının anlattığı haliyle anlattı. "Şayet Rus Savaşında ölmeseymiş, buraların hali şu ankinden çok farklı olurmuş" diye iddia etmeyi de unutmadı. Tıpkı önceki gün okuldan gelirken olduğu gibi, giderken de sadece Osman Paşayı konuşuyorlardı. Dünkü Osman Paşa onlardan uzak yabancı biri iken, bugünkü Osman Paşa onların köylüsü, akrabası olmuştu. Üstelik de Kürt ve kitaplara girmiş. Ölmüş, toprak altında kemikleri çürümüş bile olsa, bir paşanın kendilerinin köylüsü, yakını ve akrabası olduğunu bilmeleri, kendilerini kendi gözlerinde pek önemli kılmıştı.

Kürt Osman Paşanın kıvancıyla bir boy daha büyümüş halde Cibin'e yaklaşacakları sırada, yere iyice yaklaşmış olan kara bulutlar aniden yırtılıvermiş, çocuklar sağanak altında koşuya kalkmışlardı. O gün yağmur kısa aralıklarla hafifler gibi olsa da, akşama kadar dinmedi. Öğleden sonra şiddetlenerek yağması, çocukların paydos vakti eve gitmelerine mani olmuştu. Köyde kalma mecburiyeti doğunca, Abdullah'ın yolu sıklıkla kör Nuri'nin evine düşüyordu. O gün de öyle oldu. Kör Nuri'ye kalsa, Abdullah'ın her Allah'ın günü Amara'ya gidip gelmesine gerek yoktu. Hep tekrarlaya geldiği gibi, kendi evi Abdullah'ın da evi sayılırdı. Birkaç gün evvel Abdullah ona, "Neden Ermeni denince bazıları bir acayip konuşuyor?" diye bir soru sormuş, o da "Bir gece evimize misafir kaldığında, sana uzun uzun bunun cevabını veririm" demişti. Akşam yemeğinden sonra Abdullah'ın meraklı

bakışlarını fark etmiş gibi, “Gel, şöyle yanıma yaklaş, bu gece tek işimiz merakını gidermek olsun” dedi ve şu soruyu sordu:

“Ermeniler hakkında konuşanlar ne diyormuş, bir iki misal versene?”

“Birisi Ermeni ise, cennete gidemezmiş. Çünkü Ermeni Allah’ı tanımaz, namaz kılmaz, oruç tutmaz imiş. Ermeni annesiyle, kardeşiyle evlenirmiş. Domuz eti yermiş. Kötü kötü işler yaparmış. Birisi Ermeni’nin elinden ekmek yerse, o da günaha girermiş. ”

“Sen de bunlara inandın, öyle mi?”

“Bilmem ki, babama sordum, dedi hepsi yalan. Ondan başka da bir şey demedi.”

“Evet, baban doğru söylemiş. Hem de kuyruklu yalan. Ama önce bana söz vermen lazım. Söyleyeceklerimi hiç kimseye söylemeyecek, hiç kimseyle paylaşmayacaksın. En sevdiğin arkadaşına bile. Söz mü?”

“Evet, söz!”

“Ne konuşursak aramızda kalacak.”

“Evet, aramızda kalacak.”

“Annemi görüyorsun, değil mi?”

“Evet.”

“O da herkes gibi bir insan mı?”

Abdullah bu soru karşısında şaşırdı, utandı, kızardı, bir hata yapmış gibi başını önüne eğdi, ne diyeceğini bilemedi.

“Neden suskun kaldın? Biliyorum, böyle sorunca insan zor durumda kalır. Çünkü gözlerinle gördüğün bir insana, bu insan değildir diyemezsin.”

“İnsan hiç öyle der mi Nuri amca?”

“Evet, diyemez, ama dediler. Demek istediğim şu: Ermeni insanı da her millet insanı gibi bir insan. Allah diğer insanları nasıl yaratmışsa, onları da öyle yaratmış. Arap, Türk ve Kürt ne kadar insan ise, Ermeni de o kadar insandır. Annem ile diğer insanlar arasında bir fark olmadığına göre, o zaman Ermeniler ile diğer milletler arasında da bir fark yok. Yani o da insan, o da insan. Şimdi ben bir Ermeni’nin oğlu olduğum için bana insan değilsin diyebilir misin?”

Önceki sorudan doğan duygular, Abdullah’ı tekrar hükmü altına almıştı.

“Bu şekilde sorunca zor durumda kaldığını biliyorum. Çünkü bu senin insan olduğunu gösterir. Senin yaşına kadar atalarım, yani annemin ailesi, ataları hakkında ben de bir şey bilmezdim. Annem ailesinin başına gelenleri bir iki söyler, sonra susar, günlerce ağzından söz çıkmazdı. Çünkü geçmiş hakkında ağzını açtığında içindeki ateş alevlenir, onu konuşturamaz olurdu. Ne zamanki beni Halep’teki dayımın yanına gönderdi, işte o zaman her şeyi öğrenmeye başladım. O zaman şunu anladım ki, insan doğru öğrenirse insandır. Eskiden buralarda Ermeni, Türk, Kürt hep beraber yaşardı. Birinin diğerine bir düşmanlığı yoktu. Sonra gün geldi, işler ters gitmeye başladı. Osmanlı ordusunda öne çıkan bir kısım subay, her şeyi ele geçirdi. Osmanlı’yı dünya savaşına soktu. Osmanlı ordusunun Enver Paşa, Talat Paşa gibi gaddar komutanları varmış. Bunlar Ermenilerin toptan yok edilmesini istiyorlarmış. Dünya savaşını Ermenileri ülkelerinden sürmek ve

yok etmek için fırsat bilmişler. Ferman çıkarmışlar, nerede bir Ermeni varsa ya sürgün edilecek, ya da öldürülüp yok edilecek. Ordudaki Ermeni askerleri silahsızlandırıp kurşuna dizmekle işe başlamışlar. Sonra Ermeni büyüklerine, yazarlara, zanaatkârlara, tüccarlara sıra gelmiş. Derken, en sıradan Ermeni bile kurtulamaz olmuştur. Ermeni öldürmeyi kolaylaştırmak için dini kullanmış, onlara gâvur demişlerdir. Yeryüzünde ne kadar kötülük varsa onlara yakıştırmışlardır. İşte o dediğin sözleri ta o zamandan yaymışlardır. Nedir? Ermeni annesiyle, kardeşiyle evlenirmiş! Ne kadar kötülük varsa onların başının altından çıkarmış! Ermeni soyguncu, Ermeni eşkıya, Ermeni halkın malına zarar veren, kız kaçıran, ırza geçen? Kim bir Ermeni öldürürse doğrudan cennete gider. Ermeni'ye hayat şansı tanınmamalı, nerede bir Ermeni görülse oracıkta başı ezilip yok edilmeli. Böyle olunca, cennete gitmek isteyen ne kadar ahmak, çıkar peşinde olan ne kadar kurnaz varsa, Ermenilere karşı harekete geçmiş, azgınlaşan köpekler gibi saldırmaya başlamışlar. Hem vurduğun Ermeni'nin malını ele geçirirsin, hem de öldürdüğün her bir Ermeni sayesinde cenneti elde edersin. Öyle bir raddeye varmış ki, Ermeni öldürmek o dönemin en kârlı işi haline gelmiş. Öldürmek, hem bu dünyayı, hem öbür dünyayı elde etmek demektir. Vur vurabildiğin kadar.

"Osmanlı'ya bağlı paralı Kürt milislerini de bu işe dahil etmişler. Osmanlı ordusu yöremizde ne kadar kötülük varsa bunlara yaptırırmış. Ermeni kırımı başladığında da en önde bunları kullanmışlar. Sana şu anlattıklarım benim sözlerim değil, olup biten her şeyi kendi gözleriyle gören ve yaşayan dayımın anlattıklarıdır. Ben de aynen onun dediklerini anlatıyorum sana: Fırat nehri kıpkızıl akıyordu. Ta Serhat memleketinden, Bingöl'den bu yana suya kapılmış cesetler, gövdeden ayrılmış kol ve bacaklar, henüz sütten kesilmemiş bebekler, gencecik kızlar gelip önümüzden geçiyordu. Nehir su olmaktan çıkmış kan ve

ceset olmuştu. Aylarca kimse nehirden su içemez olmuştu. Bunu kendi gözlerimizle gördük. Bir gün Gaspar ve Kikos adında iki arkadaşımla beraber balık yakalamak için Fırat nehrine inmiştik. Suda balık yerine gördüğümüz ne oldu, biliyor musun? Koyu kahverengi giysiler içinde on üç on dört yaşlarında bir kız oldu. Kıyıda durduğumuz taşın önünde bir girdap oluşuyordu. Aniden bir ceset gelip girdabın içine girdi ve kendi etrafında dönmeye başladı. Getirdiğimiz uzun bir ağaçla cesedi kendimize doğru çekerken, bir ceset daha geldi. Uzun kızıl saçları olan, otuz dört, otuz beş yaşlarında görünen bir kadının cesediydi. Onları sudan çıkarınca, gördüklerimiz kanımızı dondurmuştu. Bir balta, bir kılıç, yoksa başka bir kesici aletle mi kesildiğini bilmediğimiz genç kızın her iki eli ve ayakları bilekten kesilmişti. Ağzının sol tarafından çene kemiğinin altına kadar derin bir yırtık oluşmuş, sol böğründe de beş altı kama deliği açılmıştı. Otuz beş yaşında görünen cesedin bir uçtan diğer uca bütün karnı açılmış, karnının içinde bağırsak kalmamıştı. Kafasının sağ tarafı bir taşla ezilmiş gibi duruyordu. Ağlasak mı, bağırsak mı, bilemiyorduk. Çünkü biz onlarla uğraşırken yeni cesetler geliyordu. Gördüğümüz üçüncü ceset üzerinde giysilerin olmadığı bir bebeğe aitti. Deli gibi akan suyun ortalarında gittiği için onu kıyıya çekemezdik. Sudan çıkarsak bile ne faydası vardı ki? Bebekten sonra gelen diğer cesetler ile baş edemeyeceğimizi görünce, uğraşmaktan vazgeçtik.

“Kikos, meseleyi ben ve Gaspar’dan erken anlamıştı. Çoktandır dolaşan söylentinin en korkunç işaretiydi gördüğümüz. Balıkları çoktan unutmuştuk. Sudan çıkardığımız cesetleri öylece yerinde bırakıp hızla köye döndük. Geldiğimizde herkes günlük işini yapıyordu. Köyde panik olmasın diye gidip gördüklerimizi sadece dedeme anlattık. Dedem, köyün sözü en fazla dinlenen adamıydı. Gördüklerimizi ona anlatınca, olanların ne anlama geldiğini onun yüz ifadesinden yeni yeni anlıyorduk. Bizden

gördüklerimizi kimseye söylemememizi istedi. Ve hemen o gün iki adamı neler olup bittiğini anlamak için kasabaya gönderdi.

"Kasabaya gidenler, akşam vakitlerinde köye geri döndüler. Kasabaya gidiş sebebini bildiğimiz için, gidip onların dönüş yolunda beklemiştik. Hızlı gidip hızlı gelmişlerdi. Dilleri tutulmuş gibiydi. Hiçbir şey söylemeden doğrudan dedemin yanına gittiler. O akşam dedem, Ermeniler ve Türkmenlerden oluşan köyün bütün büyüklerini bizim eve çağırdı. Kasabaya gidip gelenlerin anlattıklarına bakılırsa, iş çok kötü görünüyormuş. Enver ve Talat Paşanın askerleri ve onlara bağlı çeteler köylere girip katliam yapıyor, ziynet eşyalarına el koyuyor, herkesin gözleri önünde kadınlara tecavüz ediyorlarmış. Yerinden çıkarılmayan tek bir Ermeni bırakılmayacakmış. Öldürülenler öldürülüyor, kalanların varına yoğuna el konulup sürgün ediliyormuş. Sürgünün yönü Deyrizor çölleriymiş. Dedem, "Korktuğumuz sonunda başımıza geldi. Uzak olmayan bir zamanda süngünün ucu bizim köye de ulaşır" diyordu. O gece evimizde sabaha kadar yapılacaklar tartışıldı. Gidişat kötü görünüyordu ve ellerini çabuk tutmak zorundaydılar. Çoktandır kulaklarını gelen nahoş sözlere kapatmış, içlerindeki temenniye inanmak istemişlerdi. Temenni etmekle ne zulmün çarkı durdurulabilir, ne de tersine çevrilebilirdi.

"İlk fikir dedemden çıkmıştı. Gelecek askerlere karşı çıkılması halinde başlarına gelecekleri uzun uzun anlatmış, sonra şu görüşü sunmuştu: Malvarlıklarımızı, altın, gümüş gibi değerli eşyalarımızı ve genç kızlarımızı dostlarımıza emanet edelim. Öldüysek öldük, yok eğer hayatta kalırsak, bir gün bulduğumuz ilk fırsatta gelip emanetlerimizi tekrar geri alırız. Kendilerini bekleyen felaketi idrak edemeyen birkaç kişi dışında herkes dedemin dediğini kabul etti ve o gün kim kimin yanına neyini bırakacaksa bırakmaya başladı. Köydeki Türkmenlerle Ermeniler arasında çok kuvvetli

dostluk bağları vardı. Emanet sahiplerinin emanetçilerden bir kuşkusu yoktu. Çünkü birlikte yaşadıkları uzun yıllar içerisinde bir ailenin öz fertleri gibi olmuşlardı. Ermeniler ölüme ve sürgüne hazırlanırken, Türkmenler sanki felakete uğrayacak olan kendileriymiş gibi hüngür hüngür ağlamaya başlıyorlardı. Bir sabah vakti askerler, peşlerinde yerel çete sürüsüyle köye daldıklarında, ilk çığlıkları Türkmen kadınları atmıştı.

"Tanrım, kimse o günü hatırlamak bile istemez. Anne sütü emdiği şüpheli olan, gözlerinden ateşin fışkırdığı bir zabit, "Köydeki bütün Ermeniler, on beş dakika içerisinde bu kilisenin önünde hazır bulunacak" diye bağırdı. Boynunu bükmüş, suspus olmuş erkekler, ağlayan anneler, annelerinin eteğini tutmuş korku içerisinde titreyen çocuklar. Zabitin dediğinden de erken toplanmışlardı. Kaç gündür kendilerini bugüne şartlandırmışlardı zaten. Askerler ve çeteler boşalan evlere dalıyor, alabildiklerini alıyor, alamadıklarını birbirine katıp kimi evleri ateşe vererek öyle dışarı çıkıyorlardı. Bir kıyamet günüydü yaşanan. İlk ölülerimizi köyün dışında verdik. Dedemin dediklerine inanmayıp, paralarını ve taşınabilir değerli eşyalarını yanına alan bir adam ve karısı hepimizin gözleri önünde süngülendi. Ne adam ne de karısı üstündekileri vermek istememiş, üstelik"Bu yaptığınız haksızlık" demişlerdi. Bu söz, onların hayatını oracıkta bitirmeye yetmişti. Bizleri kâh döverek, kâh küfür ederek, kâh kadınlarımıza el atarak köyümüzden bir saat ötedeki köyün yakınlarına getirdiklerinde, bizimkinden daha büyük bir kafileyle karşılaştık. Orada güzel buldukları ve kendi işlerine yarayacağını düşündükleri kızları kafileden ayırıp bilemediğimiz bir yere götürdüler. Anneleri ve kardeşlerinin ağlamaktan boğulması bir fayda etmiyordu. Birer vahşi hayvandan farksız olan askerlerin hoşuna gitmeyen ufacık bir harekette bulunduklarında başlarına, sırtlarına, kaburgalarına

dipçik darbeleri iniyor, vücutları yere yığılıp ayaklar alında ezilmeye başlıyordu.

"Karşılaşılan yeni kafilelerle birleşerek, o gün akşama kadar yola devam ettik. Akşam Fırat kıyısında bir uçurumun altında konakladık. Orada konaklamamızın sebebi askerlerin dinlenmesiydi. Onlara kalsa hiç durup dinlenmeden yürümeye devam edecektik. Kimsenin yanına eşya almasına izin vermemişlerdi. Günün sıcağı başımıza vurmuş, yorgunluktan bitip tükenmiş, açlık ve susuzluktan kırılmaya başlamıştık. Uçurumun dibinde Fırat'ı görüyor, sesini duyuyor, ama korkumuzdan sudan bahsedemiyor, gidip bir avuç su içemiyorduk. Su içmekten bahsedenin gidip bir daha aramıza geri dönmeyeceğini biliyorduk. Birbirimize sokulmuş, üst üste yığılmış halde bekliyorduk.

"Karanlık çökmek üzereyken, askerler gözlerine kestirdikleri genç kadınları içimizden çıkarıp az ötede ırzlarına geçiyor, sonra tekrar getirip içimize atıyorlardı. Sabah uyandığımızda teyzem, halam ve akrabamız olan iki kadın daha aramızda yoktu. Başlarına ne geldi, hiçbir zaman öğrenemedik. Ya gizliden gidip Fırat nehrine atlamışlardı, ya da askerler gecenin bir vaktinde gelip onları aramızdan çıkarmış, emellerine ulaştıktan sonra vurup öldürmüş, cesetlerini de bir taşın altında bırakmış veya suya atmışlardı. İnsan açlığa dayanabilirdi de, susuzluğa dayanmak imkânsızdı. Bizlere bilerek su vermiyorlardı. Kimi su kaynaklarının üstünden geçerken, kendileri gidip doyasıya içiyor, ellerini yüzlerini yıkıyor, ama bizim bakmamıza bile izin vermiyorlardı. O gün öğle sıcağında yokuş yukarı tırmanırken, iki yaşlı adam oracıkta yığılıp kaldı. Susuzluktan dilleri kurumuş, dudakları çatlamış, gözleri gömülü olduğu çukurların içinde adeta kaybolmuştu. Birisi yere düştükten bir iki dakika içerisinde can verdi. Diğeri de çok fazla yaşamayacak gibi görünüyordu. Yaşayacak olsa da yaşatılmayacaktı. Birisi yürüyemez olduğunda

feci şekilde dövmeye başlıyor, buna rağmen yürümemekte ısrar ederse karnına, kalbinin üstüne birkaç kama vurup yolun kenarına atıyorlardı. Üçüncü günde kafilemizden ölenlerin sayısı otuzun üstüne çıkmıştı. O gün ikindi vaktinde, bizleri bir su kaynağının başına getirip boğazımızı ıslatacak kadar içmemize izin verdiler ve her birimizin eline bir parça ekmek tutuşturmayı unutmadılar. Belli ki açlıktan ve susuzluktan yürüyüşümüzün ağırlaşması onların da işine gelmiyordu.

"Kafiledeki hiç kimse üç gün önceki haline benzemiyordu. Göz çukurları derine kaçmış, avurtlar birbirine geçmiş, eski yüzlerin yerine yeni yüzler gelmişti. Giderek insan olmaktan çıkmaya başlıyorduk. İnsani hislerimiz ölüyor, duyarsız birer hayvana dönüşüyorduk. Dördüncü günün sabahında bir dere yatağına gireceğimiz sırada, insanın burun direğini kıran dayanılmaz kokular gelmeye başlamıştı. Kokunun geldiği yere sanki bilerek bizi götürüyorlardı. O derede karşılaştığımız korkunç manzara nedense o an, sonradan her hatırladığımda beni etkilediği kadar etkilememişti. Henüz manzarayı görmeden burnumuza gelen kokular, gördüklerimden daha fazla etkilemişti beni. Kafiledeki diğer insanların da benden çok farklı olduğunu sanmıyorum. Etkisini sonradan çok yoğun yaşadığım manzara, bakılacak gibi değildi. Sağa sola dağılmış elliden fazla insanın cesedi vardı. Sağlam kalmış tek bir ceset yoktu. Kafalar, gövdeler, kollar, bacaklar, birbirinden ayrılmış ve eti sıyrılmış kemik parçaları etrafa saçılmıştı. Orada ne kadar kadın, ne kadar erkek, ne kadar çocuk olduğu yırtılmış, paramparça olmuş giysilerden anlaşılıyordu. Yırtıcı hayvanlara gün doğmuştu. Gündüz ortasında bile orada burada dolaştıklarını görüyordunuz. Sanki insan kafilelerini görünce, onların da kendilerine yem olacağını bekliyor gibi dolaşıyorlardı. Hele leş kargaları üstümüzden eksildikleri olmuyordu.

“Dördüncü günün öğle sıcağında, bir uçurumun üzerinden geçen bir köy yolunda yürüyorduk. Artık dört gün önceki normal insanlar değildik. Geçen her dakika, her saat başka bir yanımızı kaybediyorduk. Kimisinin duyguları, kimisinin aklı, kimisinin bedeninden bir parça, kimisi bir bütün halinde kaybolup gidiyordu. Önceki gün derede gördüğü ceset parçalarından akli dengesini yitirmeye başlamış bir kadın, aniden kafilenin içinden çıkıp, kucağındaki bebeğiyle birlikte kendini uçurumdan aşağıya attı. Kadın atladıktan sonra kafileye komutanlık eden zabit, “Şu sıkıcı yürüyüşten kurtulmak isteyen başkası var mı?” diye bağırdı.Kimseden ses çıkmadı. Belli ki zabit niyetini çoktan bozmuştu. “Çok mu utanıyorsunuz derdinizi bana söylemeye, yoksa korkuyor musunuz? Biliyorum, biliyorum, yürümekten bıkan başkaları da var” deyip, bedensel kuvvetini yitirmiş, sadece ailesinden kopmak istememenin gücüyle yürüyen bir yaşlının yakasından tuttuğu gibi uçurumdan aşağıya attı. Sonra onun ardı sıra yürüyen yedi sekiz yaşındaki bir kız çocuğuna el attı. Onun boğazına bir kesik atıp yaşlı adamın arkasından yolladı. Kimseden çıt çıkmıyordu. Hatta kimsenin zabite bakmaya bile cesareti yoktu. Sana anlata anlata bitiremem ki. Sözün kısası, Deyrizor çölüne varana kadar kafilemizden sadece dokuz kişi kaldı.

“Dayımın bana anlattıkları elbette bunlarla sınırlı değil, ama bu gece seni daha fazla yormuş olmayayım. Şimdi gerçeği daha iyi anlıyorsun öyle değil mi? Ermenilerin diğer milletlerden aşağı kalır bir yanı yoktu, tersine fazlalıkları vardı. Bu memleketin zanaat ve ticaretini onlar yapıyordu. Okuryazarlık seviyesi en yüksek halk onlardı. Kendi komşularına, diğer halklara, Türkmen’e, Kürt’e bir düşmanlıkları yoktu.Bir takım adamlar sadece Türk’ten oluşan bir millet yaratmak istediler. Bunun için ne yapmaları lazımdı? Türk olmayan herkesi ortadan kaldırmaları lazımdı. Bunun için işe Ermenilerden başladılar. Sonra sıra

Kürtlere geldi. Sayıca Ermenilerden fazla oldukları için Kürtleri bitiremediler. Ama öyle bir hale getirildiler ki, Kürtler gölgelerinden bile korkar oldular. Şimdi sen okulda ben Kürt'üm diye biliyor musun?"

"Hayır, ilk günden, Türkçe dışında bir dil konuşursam, okuldan atılacağımı söylediler."

"Ya Türk olduğunu söyleyecek, Türkçe konuşacaksın, ya da okuldan vazgeçeceksin. Bunun başka bir yolu yok. Nasıl ki Ermenileri insanların gözünde kararttılarsa, aynını Kürtlerin başına da getirdiler."

Kör Nuri'nin son sözü, kendisi ve arkadaşlarıyla alay eden çocukların kuyruklu Kürt sözünü aklına getirmişti.

"Sana diyeceğim şu ki, okulunu oku, ama kendi kökünü unutma. Açık açık söyleyemesen de,asla kendinden başkası olma. Şimdi benim bir tarafım Türkmen, bir tarafım da Ermeni. Ben kalkıp sadece Türk'üm desem, Ermeni tarafım yok olur mu? Hayır, yok olmaz. Sadece bir yalana kendimi inandırır ve uydurmuş olurum. Biliyorum ki, yalanla yaşamak insan olmak değildir. Kendini herkesten sakla, ama kendini kendinden değil. Büyüyüp okudukça, neyin ne olduğunu kendin öğreneceksin. Bir tarih var bizlere anlatılmakta olan, ama anlatılmakta olanın dışında başka bir tarih daha var. Asıl doğru olan, açık açık anlatılmamış, anlatılması yasak edilmiş tarihtir. Yasak olana merakını görüyorum. Saklı olanı öğrenme merakından rahat uykuların olmayacak, biliyorum. Kastettiklerimin bütün işaretleri var sende. Hatta bazen senin için şunu da dediğim olur:Bu çocuk sanki yüz yıl ömür sürdükten sonra yeniden çocuk olmuştur. Çocuksun, lakin sende yüz yaşındaki adamın duyguları var."

Abdullah'ın küçücük yüreğinde, sanki yüz yılın fırtınası kopmuştu. Kör Nuri'nin her dediği O'na Kur'an ayetleri gibi doğru geliyordu. "İnsan nasıl insana böyle yapar, bunların Allah'tan bir korkusu yok muydu?" deyip duruyordu. O'nun gözünde Osmanlı askerleri ağzı kanlı, canavar dişli korkunç yaratıklara dönüşmüştü. İnsana dair duygularında yeni bir gedik açılıyordu. O güne dek dinlediği masallarda anlatılanlar, gerçek dünyanın dışında olup bitiyordu. Kötü huylar, yalanlar ve canavarlar uzak âlemlerde dolaşıyordu. Meğer bütün bunlar insanın kendisinde varmış. Gerçek, insanda. Demek ki insan gibi görünen her varlık, insan değilmiş. İçi kötülük tarafından ele geçirilen insan, şekilden ibaretmiş. Enver Paşanın Deccal'dan ne farkı var şimdi? Evet, Enver Paşa bir Deccal. O insanları vurup vurup öldürenler de Deccal'ın askerleri. Enver Paşa melek ruhlu biri olsa, askerleri insanların boğazını kesip kesip derelere atabilir miydi? Bu yollu düşünceler Abdullah'ı yiyip bitiriyordu. Boğazı kesilen, karnı deşilen, yırtıcı hayvanlara yem edilen insanlar gözlerinin önünden gitmiyordu.

Kör Nuri, Abdullah'ın bünyesinin anlatılanları kaldıracağından ve günün birinde doğru fikirlere ulaşacağından hiç kuşku duymuyordu. O nedenle anlatırken, ruhunda travmatik etkiler yaratacak kimi hassas olayları saklama gereği duymamıştı. Zaman yetse fazlasını da anlatacaktı. Anlatamadıklarını başka bir güne bırakmıştı. Daha yağmurların yağacağı çok gün vardı. Abdullah'ın da bitmek bilmeyen merakı ve dinleme sabrı. Abdullah sabah okulda Hasan ile buluştuğunda, yeni duyduklarını O'na anlatmak için can atıyordu, ancak Kör Nuri'ye vermiş olduğu bir sözü vardı. Sözünden dışarı çıkamazdı. Hem Kör Nuri, kimse duymasın derken, mutlaka bildiği çok mühim sebepler vardı. Ya O'nun hakkında bir söylenti yayılır da, tıpkı dedelerinin başına gelenler O'nun da başına gelirse? Hayır, kimseye anlatmak

olmazdı. Üstelik bir insan sözünde durmazsa, o ancak bir hain olur. Bu sözün kendisine yakıştırıldığı halini düşünmek bile istemedi. Düşününce içinde bir iğrenme, bir tiksinme duygusu yükseldi.

Günün ikinci yarısında yağmurlar dinmiş, bulutlar dağılmış, masmaviliğiyle pürüzsüz bir gökyüzü açığa çıkmıştı. İnsanın teninde tatlı bir sıcaklık bırakan, gönül okşayan güneş, usul usul gün batımına doğru kayıyordu. Saylaklardaki çukurlar dolmuş, dereler taşmıştı. Her yandan sular akıyordu. Paydos olunca çocuklar, önde Abdullah, her zamanki gibi saylaklara koşmuşlardı. Önce abdest, sonra namaz. Namaz hep köye geç varmalarına neden olsa da, bundan hiç vazgeçmiyorlardı. Ömer onları köyün girişindeki evin önünde bekliyordu yine. Önceki günün akşam vakti çocukların gelmediğini görünce, ayağı hızlı iki genci durumu öğrenmeleri için Cibin'e yollamıştı. Çocuklar o gün namazla vakit kaybettikleri halde,diğer günlerden daha erken vardılar köye. Fakat hepsi de çamur deryasından çıkmış gibiydiler. Üst başlarının çamur içinde kalmadık bir yeri yoktu. Yine de gayet keyifli görünüyorlardı ve belli ki yolda eğlenirken o hale gelmişlerdi. Daha önce de benzer günlerde her tarafları ıslanır, çamura bulanırlardı da böylesi olmazdı. Onların çamurlu halleri daha uzaktayken Ömer'in dikkatini çekmişti. Çocuklar yanına varınca, "Ne bu haliniz iblisler, yolda köpek dalaşına mı girdiniz yoksa?" diye takıldı, onlarla şakalaşmaya çalıştı.

O gece Abdullah, Ermenilere dair kafasında oluşan yeni soru işaretlerini babasına sordu. Babasının anlattıkları ile Kör Nuri'nin anlattıkları arasında bir uyumsuzluk bulunmuyordu. Hatta bazı hususları babası, Kör Nuri'den daha iyi anlatıyordu. Çünkü olanları kendi gözleri ile görmüş, acısını kalbinde yaşamıştı. Sonraki iki gün tatildi. Abdullah için geceyi uzatmanın bir sakıncası yoktu. Ömer, çoktandır sırdaş arayan kederli biri gibi,

anlattıkça açılmaya başlıyordu. El konulan mallar, tecavüz edilen kızlar, memesi kesilen kadınlar, kafası koparılan bebekler. Kan ve ceset akan Fırat. Uçurumların dibinde biriken cesetler ve cesetlerle beslenen yırtıcı hayvanların gün ortasında insanlara saldıracak kadar kudurmaya başlaması. İnsanlık denilen varlığın ruhuyla, kalbiyle, doğasıyla dibe vurması. Anlata anlata bitirilemez ki. Tanık olan taşın, toprağın, ağacın, yaprağın, suyun, günün, güneşin her zerresine kadar dile gelmesi gerekecek ki,anlaşılır kılmaya yetsin. Ömer konuşurken, sakıncalı sözlerin sayısı bakımından Kör Nuri'yi geride bırakmıştı. Çapulcu dediği Osmanlı askerlerine öfke kusmakta kusur etmiyordu, ama söz Kürt hainlerine gelince, ağzından adeta ateş fışkırıyordu:

"Bre kavatlar, bre pezevenkler, bre allahsızlar, ne hakla yaptınız onca zulmü?"

Abdullah, babasının daha önce kızıp damlara çıkarak küfür ettiğini görmüştü de, böylesine dipten gelen bir dalgayla öfkelendiğini görmüş değildi. Kalbinin derinliklerinde kabuğunu çatlatmaya hazır bir volkan kaynıyormuş meğer:

"Ermenilerin işi bittikten sonra hain Kürtleri,yo yo Kürt hainlerini bu defa kendi öz kardeşlerine saldırttılar. Kendi kardeşlerine yaptıkları, Ermenilere yaptıklarını katbekat geride bıraktı. Bu sözümü unutma. Kürt hainlerine benzer bir tür başka milletlerde bulunamaz. Hayır, asla ve asla bulunamaz. Bunlar hayvan bile değil. Bunlar ile hayvanları aynı kelamda andığımızda, hayvanlara çok büyük bir haksızlık etmiş oluruz. Kendi türüne saldırma eğiliminde olan hiçbir hayvan, bunlar kadar kendi türüne zararlı olamaz. Bunlar varlık âleminde başka bir çeşit. En soysuz, en çirkin, en ahlaksız, en şerefsiz çeşit. Kürt hainini iyi tanımalısın. Bunlar bizim köyün yılan ve akreplerinden bin kat, yüz bin kat daha zehirlidirler. Her an her yerde karşına çıkıp, sinsice seni

sokabilirler. Kendini onlara karşı koru ve onların sana yanaşmasına izin verme. Bunların bin bir çeşit yüzü vardır. Kimi zaman dost göründüklerine, şirin sözler sarf ettiklerine bakmayacaksın. Bilmelisin ki en öldürücü zehir, o şirin dillerinin altındaki zehirdir. Şerbet diye sana zehir içirirler. Şerbet görünen zehri tanımasan, onların elinden kurtuluşun olmaz. Ağzın tatlara, burnun kokulara hassas olacak. Koynunda yılanın, çıyanın yatmasına yer açmayacaksın. Gözlerin keskin, ayağın hızlı olacak ki, onlar sana yanaşamaz, yetişemez olsun" diyordu.

Üveyş, Ömer'in içindeki kaplanı yeni fark etmiş gibiydi. Abdullah gibi O'nu can kulağıyla dinliyordu. Ve ilk kez Ömer'den yüreğine su serpecek sözler duyuyordu. Evet, Kürtlerde hain çoktu, hem de her köşe başında vardı. Nerede bir taş kaldırsan altından bir hain çıkacaktı. "Haini alıp ateşe atmak, onu cayır cayır yakmak gerekir" dedi Ömer'e destek çıkarak. Kaç zamandır aynı yastığı paylaşan anne ve babasının ilk kez ortak bir duyguda buluşmasını şaşkınlıkla izliyordu Abdullah. Annesi ara ara coşkuya geliyor, sesini daha da yükselterek, "Evet evet, gözlerini onlara kapatmayacaksın, onları yanına yanaştırmayacaksın, onların nefesi senin nefesine değmeyecek" diye uyarmayı da ihmal etmiyordu.

Hiç kuşkusuz Üveyş'in düşündüğü hainler arasında Hasan'ın ailesi de vardı. Şu hayatın cilvesine bakın ki, sabah dışarı çıkma vakti gelir gelmez Abdullah'ın uğradığı ilk ev Hasanların evi olmuştu. Annesinin kastettiklerinden tam tersi bir sonuç çıkarmıştı. Ve sanki kimin düşman, kimin dost olduğunu test etmek ister gibiydi. İçindeki sesi dinlemiş, başka duyguların kendisini yönlendirmesine vakit bırakmadan, doğrudan Hasanların kapısına varmıştı. Kapıyı Hasan'ın küçük kardeşi açtı. Abdullah'ı görünce hem şaşırdı, hem de pek sevinerek koşup içeride gizliden Hasan'ı çağırdı. Hasan gelip O'nu kapının önünde

görünce telaşa kapıldı. Çenesi kenetlenmiş, ağzını açamıyordu. Ne içeri gel, ne de git diyebiliyordu. Ya annesi veya babası Abdullah'ı kapının önünde bulsa, hem kendisine hem de O'na kötü laflar etse, ya da kendisiyle birlikte O'nu da dövmeye kalksa ne yapacaktı o zaman?

"Şu Abdullah, bazen zırdeli oluyor işte. İnsanın gözünde şuncacık korku olur be."

Abdullah Hasan'ın nasıl renk attığını görmezlikten geldi, gülümseyerek ve O'nun davet etmesine gerek duymayarak adımını eşikten içeri attı. Hasan az daha O'nu dışarı itekliyordu ki, yapamadı. Hiçbir şey diyemedi. Çenesi hala kenetlenmiş halde duruyordu. Salondan odaya geçerken, O'nun önünde Abdullah yürüyordu. Hasan kendini beklenmedik bir tehlikeyle karşı karşıya bulmuştu ve ağzını açamıyordu.

Odada Hasan'ın annesi Abdullah'ı karşıladı, aslında karşılamadı, "Evimizde ne arıyorsun?" dercesine O'na dik dik baktı. Sessiz bakış uzadıkça uzadı, bir saniyenin içine koca yıllar doldu. Bakışlarında farklı duyguların oynaştığı, çarpıştığı bir gariplik vardı. Hasan ve diğer küçüğün şaşkınlığına dahil olmaktan kurtulamamıştı. Ama kendini hızla toparladı. Küçüklerin korkusu O'nun ruhunda yoktu çünkü. Abdullah'ın bütün düşmanlıklardan uzak masum yüzü, içten mi içten bakan gözleri, buzdan duygularını eritmeye yetmişti. Bir anne olacak da, annelik damarları annelik bekleyen şu içten bakışlar karşısında harekete geçemeyecek, duyarsız kalacak, mümkün müydü? Sanki Abdullah'ın bakışları, onun üzerinde bir sihir etkisi yaratmıştı. Kadıncağız ne diyeceğini bilemedi. Abdullah'ı ilk gördüğünde aklından geçen her şey bir anda silinip gitmeye başladı. Beş on saniye öncesine kadar ailesine, çocuklarına yanaştırılmaması gereken bir hasmın oğluydu Abdullah. Şimdi ise Hasan'dan farksız

bir oğul gibi görünmeye başlamıştı. “Üveyş gibi bir düşmanın oğlu bile olsa, insan böyle bir çocuğa kıyar mı hiç” diye bir duygu geçiyordu içinden.

“Gel oğlum gel, şurada otur” dedi, eliyle köşedeki minderi göstererek. Sesi şefkat doluydu, fakat şaşkınlığını henüz üstünden atmış değildi. “Oğlum, kahvaltı yapmış mısın?”diye sordu. Abdullah, “Evet, yaptım Zennep teyze” dedi, O’nu şefkate daha fazla teşvik eden yumuşak bir ses tonuyla. Hasan’ın annesi yerinde duramıyordu. Kalkıp öbür odaya gitti. Abdullah’ın yaptığı daha önce görülmüş şey değildi. Çok yeni bir davranıştı ve kimse buna alışkın değildi. Hasmın çocuğu çocuklarının yanına gelmekle kalmayacak, kırk yıllık dostun çocuğuymuş, hatta evden biriymiş gibi gelip evine girecek, minderinin üstünde oturacak? “Kim bilir, belki de bu çocuğun yaptığında bir hayır vardır. Mezara kadar birbirimize düşman kalacak değiliz ya. Hem alıp veremediğimiz neyimiz var ki?” diyordu kendi kendine Zeynep. Gittiği odadan geri gelirken, elinde fıstık ve üzümle dolu bir tabak vardı. Tabağı getirip Abdullah’ın önüne koydu. Üveyş ve kendi ailesi arasında hasret kalınan dostluğun işaretini görüyordu Abdullah’ın beklenmedik gelişinden. Ama hemen bu düşüncenin içine bir kuşku dalıveriyordu. Ya Abdullah’ın gelişinden Üveyş’in haberi yoksa? Sormaktan alamadı kendini:

“Evimize geldiğinden annenin haberi var mı, Abdullah oğlum?”

“Yoktur Zeynep teyze, hem olması gerekmiyor ki. Hasan benim arkadaşımdır, ben O’nun evine gidiyorum. Bunda ne kötülük var ki?”

“Hoş geldin oğlum, hoş geldin. Evet, Hasan senin arkadaşın ve istediğin zaman gelebilirsin. Annenle suyumuz bir arada gitmiyor

belki, ama birbirimizin düşmanı değiliz ki. Bugün olmasa yarın tekrar birbirimizin evine gider, hal hatır sorar, tıpkı eskiden olduğu gibi bir ayrımız gayrımız kalmaz, birer kardeş gibi oluruz."

Üveyş'in inadını ve öfkesini göz önüne getirince, söylediklerine inancı derhal kırılmaya başlıyordu. İçinden "Hayır, hayır katiyen o bildiğinden şaşmaz, dediğinden aşağı inmez. Ben bilmez miyim huyunu O'nun" diyordu kendi kendine. "Koca koca kayalar, taşlar değişir de O değişmez. Yeryüzü ile gökyüzü yer değiştirir, dünya yıkılır, yeniden kurulur, O gene değişmez. Peki ya bu oğlanın içine ne doğdu da çıkageldi sabah sabah? Hem de Üveyş'ten habersiz habersiz! O'nu evimize Allah mı gönderdi yoksa? Bak hele, sen de neler neler aklına getiriveriyorsun. Bir çocuk sebep olacak, biz yan yana gelelim, aramızda barış yapalım, peh! Şuncacık bir çocuk sebep olacak? Ne güne kaldık. Onca zaman bekleyeceğiz, iki çocuk hatırına yan yana geleceğiz. Hem de aramızda husumet hiç çıkmamış gibi! Ve herkes eskiden ne yaşanmışsa unutuverecek, aklına kötü kötü düşünceler getirmeyecek? Üveyş, o Üveyş olacak, aramızda birlik, kardeşlik olacak? Üveyş birlik olursa, bütün köy birlik olur. Sadece köy mü? Bütün memleket birlik olur. Bak şu akılsız aklıma, bana neler neler söyletiveriyor. Taştan ağaç olmasını bekliyorsun. Hem de gür yapraklı, dağ kadar büyük bir ağaç. Beyhude hayallere kapılmak ne güzel amma. Aman sende, bir tutturdun mu peşini bırakmıyorsun. Bırak, hayırlısıyla ne olacaksa, o olur işte. Çocuk evine adım attı diye annesi, babası sana hücum mu başlattı sanki? Geldi diye yer yerinden oynamadı ya. Çocuktur, aklına esmiştir, gelivermiştir işte. Bunda şaşılacak ne var yani? Hem dediği de doğrudur belki. Ne de olsa Hasan'ın arkadaşı. Asıl şimdiye kadar evimize gelmemiş olmasına şaşırmalıyım, gelmesine değil. Ya Hasan da onların evine gidiyorsa, Üveyş'in ekmeğini yiyorsa? Gidiyorsa gitsin canım, nesi var bunun. Ama gidiyorsa, neden

haberimiz olmuyor ki? Neden olmasın ki? Abdullah Üveyş'ten habersiz geliyorsa, neden o da benden habersiz gidiyor olmasın? Gidiyordur, gidiyordur, muhakkak gidiyordur. Ama niye gizliden gidiyor olsun ki. Ben Üveyş miyim ki, o gitti diye dünyayı başına yıkmış olayım? Gitmiş ise iyi ki gitmiştir ve Abdullah da iyi ki evimize gelmiştir. Ne vakit gelmek istiyorsa gelsin. Hatta her gün gelsin. Geldi diye evimden ne eksilmiş olur ki?"

Kadıncağızın zihninde, kalbinde nice zamandır donmuş halde duran duygular birden çözülüvermiş; beklenti, umut, umutsuzluk, öfke, temenni ve istek birbirine karışarak kafasını yemeye başlamıştı. Sebebi, gayesi her ne ise, Abdullah'ın ayağını evlerine atmış olması hayra yorulacak bir davranıştı. Akılda ve gururda üstünlüğü kimseye bırakmayan şu koca koca adamların yapamadığını küçücük bir çocuk yapmıştı. Bundan büyük olan ne vardı? Demek ki dedikleri doğruymuş. O'nun küçücük kalbinde Allah varmış. Herkesin dilinde olan o değil midir?Camide, yolda, kırda, tarlada başını secdeden kaldırmayan, okulda, köyün içinde kendi arkadaşlarının yardımına koşan, hatta annesinden ekmek çalıp onlara veren O değil mi?"

Abdullah, Zeynep'in yüz ifadesinden aldığı sinyallerden daha bir rahatlamış, fıstık ve üzümlerini keyifle yiyordu. Kör bir duygunun etrafında oluşan büyü bozulmaya başlamıştı.Artık Abdullah'ın Hasanlara gelirken çekineceği bir engeli kalmamıştı. O günkü gelişini yeni gelişler takip etti. Bir hafta içerisinde Abdullah, Hasanların evinde alışılan biri haline gelmeye başlamıştı. Bir gün Hasan Abdullah'ın hoşlanmayacağını bildiği bir bilgi verdi. "Yarın bizim evde düğün var, iki gün sonra Elif'i bizim Mustafa'ya getirecekler" dedi, çekine çekine. Abdullah aniden durgunlaştı, ne diyeceğini bilemez oldu. Önce ablası Havva gözlerinin önünden geçti. Sonra Gülsüm ve aynı yaştaki diğerleri. Ama aralarında büyük farklar vardı. Mustafa, Elif ile yaşıt sayılırdı,ya da en fazla

bir yaş büyüktü O'ndan. Bir de Mustafa hem Hasan'ın kardeşi, hem kendi arkadaşıydı. Az mı O'nunla kırlara koşup çiğdem ve pivok toplamışlardı? Aradaki bu farka rağmen, yine de Abdullah işin tuhaflığından kurtulamıyordu. Şimdi Mustafa evlenecek miydi, hem de Elif'le ve bu küçücük yaşta? Mustafa ve Elif, düğün, evlenmek? Mustafa ve Elif'i düşününce bu söze alışamıyordu. Sanki bir tür şakaydı yapılmış olan. Hafif gülümsedi. Sonra kendini Mustafa ve Elif'in evliliğine inandırmaya çalıştı, olmadı. Olamazdı ki.

Derken düğün günü gelip çattı. Sanki bir anda oluvermişti. Çabucak, göz açıp kapayıncaya kadar. Sahiden bir düğün için ne gerekiyorsa o yapılıyordu. Nizip'ten bir zurnacı ve davulcu getirmişlerdi. Sandıkların dibinde böylesi günler için saklanan giysiler çıkarılmış, kadınlar, kızlar takıp takıştırmış, düğün alanına dalmışlardı. Abdullah bir tür ürkeklik içerisinde düğün alanından hayli uzakta durmuştu. Bir ara dayanamadı, koşup Müslim Hocanın evlerine gitti. Müslim Hoca, dışarı çıkmak için eşikte yemeni ayakkabılarını ayağına geçirmekle meşguldü. Arkasını dönüp karşısında Abdullah'ı görünce, bir derdi olduğunu derhal anladı. Abdullah hiç vakit kaybetmeden sordu:

"Hocam, Mehmet amcanın evinde düğün var."

"Evet, biliyorum."

"Güzel güzel giyinmiş köyün bütün kadınları oraya yığılmış."

"Evet, onu da biliyorum."

"Birbirinin elini tutmuş halay çekiyorlar."

"Oraya başka ne için gidiyorlar sandın?"

“Hocam, dedim ki, o halay çeken kadınlara bakmak haram olur mu? Onun için geldim.”

Müslim Hoca kahkaha atmamak için kendini zor tutmuştu. Fakat gülümsemekle yetindi. Sonra yüzü büsbütün ciddileşmeye başladı. Sanki uzun uzun söylemek istediği bir şey vardı da vakti yokmuş gibi baktı.

“Hayır, kötü bir gözle bakmazsan haram olmaz”dedi.

Abdullah istediği cevabı almıştı. Müslim Hocaya teşekkür edip düğün alanına doğru koştu.Gözden yitip gidene dek Müslim Hoca arkasından bakmaya devam etti. “Allah’ım ne büyük kudretin var senin. Sanki bu çocuğun kalbi bir et parçası değil, bir elmas. Allah sana uzun ömürler versin çocuğum, çok çok uzun ömürler” dedi kendi kendine.

Abdullah’ın içinden düğün alanına girmek gelmedi. Bir duvarın dibinde, elli altmış adım uzakta durdu. Müslim Hoca fetvayı verdiği halde, güzel giyinmiş, süslenmiş kadın ve kızlara serbestçe bakamıyordu. Allah’ın korkusu içindeki isteğin yeterince başkaldırmasına, özgür bakmasına izin vermiyordu. Aslında kadınlar ve kızlar bir arada olup el ele tutuşunca pek güzel görünüyorlardı. Rengarenk giysiler içerisinde ince ince salınırken, insan onlara bakmaya doyamıyordu. Sanki her biri iç ve dış görünüşlerini, güzelliklerini dışarı yansıtan bir haleyle çevrelenmişti. Işık saçıyorlardı. Işık, insanın gözüne kötü görünebilir mi hiç? Belki de onları güzel gösteren üzerlerindeki giysiler değil, bir arada ve el ele tutuşuyor olmalarıydı. El ele tutuşunca ve uyum içerisinde hareket edince, insan büyülü bir hal alıyordu. “Ya Müslim Hocanın da bir bilmediği varsa? İnsan, gözünde kötülük olup olmadığını nasıl anlar ki? Yo yo, o bilir. Onca Kur’an’ı, hadisi ezbere bilen, her gün beş defa ezan okuyan, vaaz

veren Hoca bilmez de,kim bilebilir Allah'ın neyi haram, neyi helal kıldığını? Kesin, Hoca dediyse doğru demiştir. Neyin haram, neyin helal olduğunu O'ndan iyi bilen olamaz. Kötü kötü bakmazsan, kadınlara bak, kızlara bak, ne kadar bakarsan bak. Hem insanın gözleri niçin vardır? Tabii ki bakmak için, değil mi?"

O gün bakmaya devam ettikçe kendisiyle kapışan Abdullah'ın kafasında yeni soru işaretleri canlanmaya başlamıştı. "Peki, neden haram, nasıl ve niçin haram?" diye sormuş, sorular yeni soruları tetiklemiş, bulduğu cevaplar kendisini ikna etmeye yetmeyince, çoğu zaman yaptığı gibi çözümünü Müslim Hocaya bırakmıştı. Öyle anlaşılıyordu ki, Müslim Hocanın O'nun sorularına muhatap olacağı daha çok günü vardı.

Elif uzak bir yere gitmemiş, kayıplara karışmamış, kendisinden yaşça büyük ve kötü bir adama da varmamıştı. Bir evden çıkmış, diğer bir eve girmişti sadece. Gene aynı köyde ve aynı yaştaydı. Arkadaşlıkları henüz sona ermiş değildi. İstediği zaman gidip O'nu görebilirdi. Kırlara çıkınca veya bir oyun oynanınca, O ve Mustafa birlikte geleceklerdi. Tıpkı eskisi gibi gelmemeleri için ne sebep vardı ki? Hiçbir sebep yoktu. Ne var ki, okuldan artakalan zamanlarda oyun sahasına çıktıklarında bir arkadaşları hep eksik kalıyordu: Elif. Abdullah'ın gözleri Elif'i kaç gün boşu boşuna aramıştı. Bir gün oyun grubu tekrar bir araya geldiğinde, içlerinde Elif görülmeyince Abdullah dayanamadı, koşup Hasanların evine vardı. Elif elinde bir süpürge, kapının önünü temizliyordu. Sırtını doğrultup arkasını dönünce, karşısında Abdullah'ı gördü. Abdullah'ı gördüğüne pek sevinmişti. Hafif bir utangaçlıkla gülümsedi, başını önüne eğdi, tekrar kaldırdı. Kaç gündür Elif'i oyun sahasında görmemiş olmanın sabırsızlığıyla; "Elindeki süpürgeyi bırak da gidelim, herkes seni bekliyor" dedi, O'nu önceden haberdar etmiş gibi.

“Beni bekleyen kim ki?”

“Her zaman kiminle oynuyordun sanki. Ne de çabuk unutmuşsun?”

“Ama ben gelemem ki.”

“Neden gelemezmişsin?”

“Bilmiyor musun? Ben artık kadın oldum.”

“Ama yaşın büyümedi ki kadın olasın?”

“Hayır, öyle değil. Kaynanam dedi ki, sen bu eve geldikten sonra artık kız değilsin, kadınsın. Ve dedi ki, bir kadın gibi kalkıp oturacaksın. Bir çocuk gibi gülmeyeceksin, oynamayacaksın, her ağzına geleni söylemeyeceksin. Öyle dedi işte.”

Elif’in dediği hiçbir sebep Abdullah’ın aklına yatmıyor,kendisini ikna edemiyordu. Abdullah, Elif’i götürmeye kararlı görünüyordu. Israr etmeye devam etti. Kendi doğruları gitgide Elif’in öne sürdüğü gerekçelere üstün gelmeye başlıyordu. Sonunda Elif eski oyunlarından kopmamak gerektiğine ikna olmuş, nasıl olduğunu anlamadan kendini oyun sahasında bulmuştu. Ancak oyuna girmesinin üzerinden çok geçmeden, Hasan’ın ağabeyi Salih O’nu götürmeye geldi. Salih annesinin dediklerini O’na hatırlatınca, Elif oyunu bırakıp arkasına bile bakmadan eve doğru koştu.

Abdullah, Elif’in evlendiğini sanki yeni yeni fark ediyordu. Hasan’dan Elif’in evleneceğini duyduğunda, düğünü yapıldığında, O’nu bir evden alıp, diğer eve götürdüklerinde bile, o an yaşadığı hisleri yaşamış değildi. Evlenmenin kötü tarafısadece köyden uzaklaşmak, kötü bir adama varmak ile sınırlı değildi. Kendi yaşıtıyla bile olsa, evlenmekartık oyundan tamamen kopmak

anlamına geliyordu. Görünürde O'nu oyuna çekmenin hiçbir çaresi yok gibiydi. Artık O'nu oyuna çağıramazdı. Elif'in kaynanasına ait sözler kulaklarında yeniden çınladı:

"Bir çocuk gibi gülmeyeceksin, oynamayacaksın ve her aklına geleni söylemeyeceksin."

Bir daha gidip Elif'i oyuna çağıracak olsa, kim bilir kendisine neler söylenecek, başına neler getirilecekti. Nasıl ki Elif'in oyun hakkı elinden alındıysa, kendisinden gidip O'nu çağırma hakkı da alınmıştı. Bir daha gidip çağıramazdı. O'nu çağıracak olsa, zor bela kırdığı düşmanlık duygusunu yeniden alevlendirecekti. Bu defa ailelersadece birbirine düşman olmakla kalmayacak, tüm düşmanlık duyguları kendisine yönelecekti. Hatta Hasan'ı bile kaybedebilirdi. Bir an kendisiyle Hasan'ın kavgaya tutuştuğunu gördü. Hasan'ın başı, gözü kanlar içinde, kendisi yara bere içinde. Bu görüntüyü gözlerinin önünden çabucak sildi. Aklına bile getirmek istemedi. Böyle düşünmenin kendisi dahi çok korkunç görünüyordu. "Ben Hasan'ı nasıl dövebilirim?" dedi, kendine öfkelenerek. Tek çare Elif'in peşini bırakmaktı. Hasan ile birlikte evlerine gittiğinde görebilirdi O'nu. Ama bu ne işe yarardı ki?

O günden sonra Elif'in ayağı, bir daha oyun sahalarını görmedi. O bahar kırlarda çiçeklere uzanan ellerin arasında Elif'in elleri yoktu. Abdullah hayatın içinden doğan terslikleri hiç unutmuyor, önüne bakarak ilerliyordu. O yıl bir sınıf birinciliğini daha kovalıyordu. Bütün dikkatini derslerine veriyor, öğretmenin tek bir sözünü kaçırmıyordu. Bir sabah öğretmen çocukların karşısına geçerken, çok heyecanlı görünüyordu:

"Günaydın sevgili çocuklar, bugün dersimiz sadece bir açıklama olacak" dedi."Duymadığınızı biliyorum. Dün gece yarısında ülkemizde çok mühim bir olay gerçekleşti. Türk silahlı

kuvvetleri yönetime el koydu. Bugün sokağa çıkma yasağı var. Haberdar olsaydınız, her günkü gibi kalkıp gelmezdiniz. Benim de haberim yoktu. Sabah radyoyu dinlerken öğrenmiş oldum. Şimdi herkes kalkıp evine gitsin. Ve kimse köyün dışına çıkmasın. Size dediklerimi anne ve babalarınıza da söylemeyi unutmayın. Anlaşıldı mı?"

"Anlaşıldı öğretmenim."

Ders günü başlamadan bitmişti. Çocuklar evlerinin yolunu tutarken, öğretmen de muhtarın evine gitmişti. Beş on dakika sonra cami hoparlöründen sokağa çıkmama anonsu yapılıyordu. Köylüler elbette evlerinin dışına çıkacak, köydeki günlük işlerini yapacak, fakat köy sınırlarının dışına çıkamayacaklardı. Ülke yönetimi askerin eline geçtiyse, er ya da geç asker köye bir yerden girmiş olacaktı. Evin yolunu tutan Amara çocukları için gün kır gezisi gününe dönüşmüştü. Giderken yolda çiçek ve pivok topluyor, kuş yuvalarına bakıyor, sıra konuşmaya gelince, birbirlerine "Yönetim nedir, askerin yönetime el koyması nedir?" sorularını yöneltiyor, bulamadıkları cevapları köydeki büyüklerine saklıyorlardı.

VII.

Sıcaklık hafiften düşmüş, ılık bir rüzgâr esiyordu. Bağ bahçeden dönen köylüler, buluştukları yolda hareketli bir tartışmaya tutuşmuşlardı. Sesleri birbirine karışıyor, biri daha

sözünü tamamlamadan araya bir başkası giriyor, bazen üç dört kişi aynı anda konuşuyordu.

"Onca yıldır elini imiğimize geçiren, her şeyimizi elimizden alan o değil mi? Oh olsun."

"O başa geldikten sonra elimizdeki üç beş koyunu da alıp götüren babam mıydı? Zarzor elde ettiğimiz bir çuval buğdayın yarısından fazlasını alan ben miydim? Onun yüzünden buğday ekmeğinin tadını bile unuttuk be."

"Dün Nizip'te duyduklarım doğruysa adamın işi bitmiş, beraberindekilerin de."

"Öyle öyle, boynundan asacaklar. Aha bu sabah radyoyu dinledim. Neler yapmamış neler. Suçlarını saymakla bitmez ki. Bir hortum yapmış, aha böyle kalın, ucunu para deposunun içine sokmuş, çekmiş de çekmiş, çekmiş de çekmiş. Bir sürü de suç ortağı varmış. Devletin kendisi dışında kimsenin bilmediği paralarının bir kısmını kendi zimmetine geçirmiş. Kalan kısmını da harcamaya başlamış. Hem de ne harcama. Arabalar, gemiler, tayyareler almış. Sonra el atmadığı kadın, kız kalmamış. Kendisinden hamile kalan kimi kadınları da bizzat kendi eliyle öldürmüş ve öldürtmüş. Böyle şerefsiz, puşt biri yani."

"Hem de puşt oğlu puşt."

"Adam memleketi ateşe vermiş diyorum, sen diyorsun kadın kız vurmuş. Bizim Ereh'teki Selo'nun kardeşi kendi ağzıyla söyledi. O zaman askerdeymiş. İstanbul'daki Rumların evlerini, dükkânlarını yakıp yıktıran oymuş. Gizliden gizliye adam vurmalar, kendi keyfine göre idam etmeler, hoşuna gitmeyen insanları hapse atmalar, milletin malına el koymalar. Daha da sayayım mı? Biliyor musunuz, en son ne yapacakmış?"

“Ne yapacakmış?”

“Memleketi, hepimizi Oruslara satacakmış.”

“Adam devletin başı değil mi, başvezir değil mi? Satar vallah, hem de nasıl satar.”

“Diyorlar ki, askerden olmasaymış, yakında hepimizi kamyonlara yükleyip Oruslara götüreceklermiş.”

“Hay o askerin şapkasına kurban olayım. İnşallah kıçına şiş geçirip onu kebap yaparlar ve etini köpeklere yedirirler. Ben diyordum, İnönü ondan bin kat daha iyi, kimse bana inanmıyordu. Şimdi gördünüz mü, dediklerim nasıl da doğrulanmış oldu?”

Neredeyse iki aydan bu yana konuşmaların, tartışmaların konusu değişmiş değildi. Sırf olup bitenleri anlamak ve bu tartışmalara daha kuvvetli katılmak için bazıları bir iki koyununu satıp şehirden radyo almıştı. Ve radyonun aktardıkları dışında şehre her gidip gelen kişi yeni bilgiler, haberler getiriyordu. O güne dek yaşanmış bütün kötülüklerin baş sorumlusu bulunduğu için, herkese güzel günlerin başlayacağına dair bir beklenti hâkimdi. Kimsenin sesini duymadığı en ücra köyden ülkede kurulan en yüksek mahkemeye kadar her yerde bir sorgulama, bir hesap sorma devri başlamıştı.

En önde yürüyen Ömer, konuşmalara pek ilgisiz değilse de sesini çıkarmıyordu. Abdullah hararetle tartışan grubun yanında yürüyor, onları dikkatle dinliyordu. Böylesi konuşmaların olduğu yerde hiçbir vakit kendini uzakta tutmuyordu. Bilgili insanlara yakınlaşıyor, onları bulduğu yerde soru yağmuruna tutuyordu. Şimdi tarladan gelirken yolda buluşanların tekrar siyaset konusuna dalmaları herkesten çok O’nun hoşuna gitmişti. Köydeki konuşmalardan ve radyodan dinledikleri doğruysa, bu defa

askerler, herkese zarar veren devasa bir kötülüğü dize getirmişlerdi. Ülkede askerlerin dışında kötülüğün hakkından gelecek başka bir kuvvet yokmuş. Bundan böyle kimsenin dert etmemesi lazımmış. Herkesin malı ve namusu koruma altındaymış. Askerin elinde olan devlet, kimseye bir zarar gelmesine izin vermeyecekmiş.

Sanki çok önceden kararlaştırılmış gibi, son bir haftadır aynı yolda, aynı saatte ama her defasında yeni bilgiler elde edilmiş halde aynı tartışma yapılıyordu. Kimisi sabahın erken vaktinde, kimisi güneş doğduktan, kimisi de öğleden sonra bağına, bostanına gider, akşam vakti ise yol üzerinde birbirini bekleyerek topluluk halinde ve hararetle tartışarak eve gelirlerdi. Abdullah da bağdan dönüş vaktini bu topluluğa göre ayarlamıştı. Şayet kafasında oluşan soru işaretlerine yeterli cevaplar bulamazsa, gecenin geç vakitlerine dek bilgi sahiplerinin peşinde dolaşır, onları durmadan konuşturur, onlardan tam cevabı aldım derken, bu kez kafasında baş etmek zorunda kalacağı yeni soru işaretleri oluşur, bir sonraki günde yeni cevapları kovalardı.

Abdullah bazen babasıyla birlikte, bazen de tek başına bağa gidiyordu. Bağın bir bölümüyle sadece kendisi ilgileniyor, asmaların altını, etrafını temizliyor, karpuz ve kavunlara bakıyor, kimsenin kendi bölümüne yanaşmasına izin vermiyordu. Doğrusu, yazın başından beri kendini bu işe vermişti. Bağın bu parçasında babası ve annesiylebir tür rekabete girmişti. Kendi eliyle ektiği kavun ve karpuzlar bağın diğer bütün kavun ve karpuzlarından iri çıkmıştı. Babası O'na; "Sen toprağa kuru bir ağaç parçasını dik, o can alır, yeşerir koca bir ağaca döner. Elinde bir hikmet var ki, sırrını Allah'tan başkası bilmez" diyordu.

Bağ Abdullah için bir bağdan fazlasıydı. Bağa gittiğinde kitaplarını da kendisiyle birlikte götürür, işinden arta kalan bütün

zamanını çekildiği kayısı veya incir ağacının altında okuyarak geçirirdi. Yorulduğunda ve canı bir meyve çektiğinde ayağa kalkar, ya gider bir salkım üzüm getirir, ya da incir ağacına tırmanır, birkaç incir yedikten sonra tekrar gelip kaldığı yerden devam ederdi. Bir gün asmaları kontrol etmiş, bakımını yapmış, gelip kayısı ağacının altında dinlenmeye çekilmişti. O gün kendisi dışında kimse bağa gelmiş değildi. Annesi köyün üstündeki saylaklarda hedik kaynatıyordu. Babası da annesine yardım etmek için kalmıştı. Sabah bağa gelirken, yanında Mehmet'in de gelmesi gerekiyordu. Ancak evden çıkacağı sırada Mehmet'i bulamamış, bağa yalnız başına gelmişti. Bir ara duyduğu tıpırtı sesiyle doğrulunca, pek istekli olmayan bir eda içerisinde Mehmet'in çıkageldiğini gördü. Sesini çıkarmadan doğrulduğu gibi tekrar yere uzandı, gözünü kapatarak dinlenmeye devam etti. Mehmet bir suçlu sessizliğiyle gelip yanı başında durdu. Sabah vakti kendini Abdullah'tan saklayabilmiş, fakat annesinin hışmından kurtulamamıştı. Abdullah hiç istifini bozmadan, "Neden geldin?" diye sordu, suçunu hatırlatmaya çalışarak. Mehmet her koşulda suçsuzdu ve kendini suçlu görmek için bir neden bulamıyordu:

"Neden olacak? Annem Abdullah yalnız kalmasın dedi. Sanki ben gitmesem kurtlar yiyecek onu."

"Annem doğru söylemiş, sen olmasan kurtlar yiyecek beni."

"He, kurtlar yiyecek seni. Keşke yeseydi."

"Ben sen miyim ki, kurtlar yesin beni?"

"O zaman annem niye bizi rahat bırakmıyor? Senin yüzünden değil mi ha?"

"O'nu annene sorsana, niye bana soruyorsun?"

“Sana soracağım tabii, başka kime soracağım.”

Abdullah, üzerine gittikçe ters bir neticenin doğduğunu görüyordu. O’nunla uğraşmaktan vazgeçip eline kitabını aldı, sırtını ağacın gövdesine dayayıp okumaya daldı. Olmasını pek istediği sataşma ihtimali ortadan kalkıncaMehmet boşluğa düşmüştü. Fakat yerinde sakince durmak veya gürültüsüz bir uğraş bulup oyalanmak gibi bir niyete sahip görünmüyordu. İncir ağacına tırmanıpmidesini incirle doldurduktan sonra, tekrar kaysı ağacının altına geldi. Eline küçük taşlar alıp Abdullah’ın sağına soluna fırlattı, birkaç tanesini de ayaklarının arasına, altına vurdu. Oraya zorla gönderilmiş olmanın acısını Abdullah’tan çıkarmak istediğini her halinden belli ediyordu. Abdullah’ın öfkeli bakışları ve uyarıları bir ara kendisine geri adım attırmışa benziyordu. Yaptığının kötü bir davranış olduğunu anlamış gibi beş on dakika kabuğuna çekildi, uslu duran sevimli bir bebeğe döndü.

Sonra içindeki sıkıntı tırnaklarını damarlarına batırıp kendisini yeniden harekete geçirdi. Abdullah’ın karşısında ne denli hassas olduğunu bildiği kavun ve karpuzların arasına daldı. Etrafa nefis bir koku yayan kızıl damarlı, altın renginde iri bir kavun koparıp yemeye başladı. Kavunun bitiremediği kısmını ve kabuklarını rastgele bostanın içine fırlattı. Abdullah gözaltından O’nu izlemeye devam ediyor, sesini çıkarmamak için kendini güçlükle tutuyordu. Mehmet bostanın içinde bir noksanlık arar gibi dolaşıyor, kavun ve karpuzlara ayağıyla dokunuyor, dalından kopup kırılacak demeden onları bir yandan diğer yana yuvarlıyor, tahrik gücünü arttırmak üzere kavun ve karpuzları bırakıp asmalara geçiyordu. Abdullah’ın güneşten korunsun diye salkımların önüne indirdiği sürgünleri toplayıp büzüştürüyor, kimisini de kırıp bir kenara atıyor, düpedüz asmalara zarar vermeye, onları tahrip etmeye çalışıyordu. Bir an geldi, Abdullah artık gördüklerine dayanamaz oldu. Mehmet, o güne dek bağın o

kısmında tek bir defa dahi çalışmış, emek vermiş değildi. Şimdi gelmiş, orada herkesten fazla hak sahibiymiş gibi, üstelik acımasızca davranıyor, Abdullah'a olan hıncını asmalardan çıkarıyordu. Abdullah öfke dolu keskin bir ses tonuyla bağırdı:

"Mehmet, çık o asmaların arasından" dedi.

Mehmet oralı olmadı. Abdullah tekrar bağırdı. Mehmet aksi yönde davranmaya devam etti. Abdullah eline bir taş alıp ayağa kalktı:

"Sana çık oradan diyorum" dedi, tahammülünün son sınırına dayandığı aşikârolan kızgın bir ses tonuyla.

Mehmet, bildiğini okumakta kararlı görünüyordu:

"Ya çıkmasam ne olur?"

"Ne mi olur dedin? Sana göstereceğim ne olacağını. Çık diyorum oradan."

"Elinden ne geliyorsa yap o zaman, senden mi korkacağım sanki."

Mehmet'in son sözü, kopmakta olan dananın kuyruğuna son kesiği atmak oldu. Abdullah'ın beynine kan sıçramış, deliye dönmüştü. Fırlattığı taş Mehmet'in kalçasını tuttu. Daha yakından fırlattığı ikinci taş sol kaburgasını bulmuş, değdiği yeri ateş gibi yakıp nefesini tüketmişti. Mehmet işin şaka götürmez yanını anlamıştı anlamasına, ancak çok geç kalmıştı. Rüzgâra binmiş de gidiyor, arkasına bakmadan avaz avaz bağırarak kaçıyordu. Kıçını, bacaklarını, kaburgalarını yakan taşlar üstüne yağdıkça, Abdullah'ın O'nun hızına yetişmesi imkânsız hale geliyordu. Abdullah eline taş almak için her kalkıp indiğinde, o arayı biraz daha açıyordu. Abdullah bir kez başlamıştı O'nu taşla kovalamaya.

Kendisine esaslı bir ders vermeden durmayı aklının kenarından bile geçirmiyordu. Ölümlük yer diye sadece kafasını hedef almıyordu. Kafasından aşağıya taşlar nereyi tutarsa tutsun, dersini vermeye yarayacaktı.

Arkasında canını yakan deli bir öfke hücumdayken,Mehmet adımlarını yavaşlatır mıydı hiç. Daha önce hiçbir işte göstermediği beceriyi koşma, kaçma işinde gösteriyordu. İş kaçmak olunca, kuş vücutlu olup çıkmıştı. Sahiden kanat taksa, ancak o hızda koşabilirdi. Korkunun bedendeki ağırlığı yok ettiği, yerle teması kestiği vakitler böylesi vakitler olmalıydı. Bir duygunun baskın gelmesiyle vücudun kimyası ve yerçekimindeki denge nasıl da tersyüz oluveriyordu. İnsan bedenindeki bilinmezlikler duygularda mı saklıydı yoksa? Değilse, o zaman Mehmet'teki taş kadar ağır, gevşek, ölgün bedenin bir kuşun uçuş hızına ulaşması neyle açıklanabilirdi peki? Kısacası Abdullah'ın Mehmet'i yakalaması için kartal hızına ulaşması gerekiyordu. Mehmet kaçma becerisini, saylaklarda hedik sermekte olan babası ve annesinin yanına ulaşarak taçlandırmıştı. Bir beceri daha gösterdi ki, bu da Abdullah'ın gözlerinin önündeki her şeyi silip süpürmeye yetti. Kendini sağlama aldığını görünce,eline bir taş alıp Abdullah'a dönmüştü. O an Abdullah'ın beyninde şimşekler çaktı. Fırlattığı taş, az daha babasının göğsüne çarpıyordu. Neyse ki, babası ilerleyen yaşına rağmen reflekslerinde hızlı çıkmıştı. Abdullah'a neden böyle yaptığını sordu sormasına, ama Abdullah'ın yanıtını dinlemedi. Dinlediyse de açıktan Mehmet'ten yana tavır koydu. Tıpkı Mehmet gibi eline bir taş alarak ve küfürler savurupAbdullah'ı oradan kovmaya, uzaklaştırmaya çalıştı. Babasının bu şekilde kavgaya dahil olması Abdullah'ı hepten çılgına çevirmişti.

Abdullah on yirmi adım geriye çekilmek zorunda kaldı. Önce durdu, babasına dik dik baktı. Sonra eğilip eteğini taşla doldurdu

ve hücuma geçti. Baba denilen ulu varlık gözünde tuzla buz olmuştu. Fırlattığı taşlar babasına fişek gibi gidiyordu. Ömer gelen ilk taşlardan kaçarcasına geriye çekiliyor, taşlar ayağının altına, etrafına değince bedenindeki ağırlık yok oluyor, bir köz yığınının üstündeymiş gibi zıplıyor, sağa sola sıçrıyordu. Üveyş, Abdullah'ın kapıldığı bu öfkeyle neler yapabileceğini tahmin ettiğinden, kavgaya bir tarafı tutarak dahil olmaktan ziyade, bütün zamanların kavgacısı ve savaşçısı gömleğini üstünden çıkararak ve Abdullah'ın babaya karşı ayaklanışından duyduğu sevinci kendine saklayarak arabulucu rolüne soyunuyor, oğul ve babayı sakinleştirmeye çalışıyordu. Ne işe yarardı ki? Analığın çoktandır unutulmuş olmasa da, gösterilmekten sakınılmış derin duygusu, şefkati ve yumuşak sesi o saatten sonra Abdullah üzerinde hiçbir etkide bulunmuyordu.

Abdullah başladığı işin sonuna varmadan duracak gibi görünmüyordu. Ya Mehmet hak ettiği dersi alacak, ya da bu iş öyle kolay bitmeyecekti. Ömer, gelen ilk taş sağanağından sonra başka bir Ömer olup çıkmıştı. Bir karıncayı bile incitmekten sakınan, kalp kırmak nedir bilmeyen, sabırlı, iyi niyetli, yumuşak, hal bilen Ömer gitmiş, yerine birden vahşileşen ellerine iri taşlar geçirmiş, gözlerinden alev fışkıran saldırgan bir Ömer gelmişti. İlk taş dalgasını savuşturduktan sonra, Abdullah'ın yeni taşlar almaya eğildiği vakitteki küçük boşluğu değerlendirerek, eline aldığı taşlarla karşı hücuma geçmişti. Bu köyde baba ile oğulun böylesi kapışmasına daha önce hiç rastlanmamıştı. Yeni başlayan bir devrin ilk şimşekleri çakıyordu. Artık ne eski oğulların eski oğul, ne de babaların eski baba olarak kalacağı bir zelzele çağı başlıyordu. İzleyici konumundaki alaycı köylülerin henüz küçücük bir bedende saklı duran bu çağa anlam vermesi mümkün değildi. Evet, çoğuna göre bu bir kıyamet alametiydi. Hiç görülmüş müydü bir oğulun babaya karşı gelişi, hem de bir parmak kadar olanının?

Buyruk vermeye, söz geçirmeye alışkın Allah konumundaki babaya sadece kul olması gereken oğul, nasıl olur da bu şekilde sesiniçıkarmaya cüret eder? Ruhların kötülük tarafından ele geçirildiği bir zaman mıydı bu, yoksa binlerce yıldır içinde hapsolduğu çelikten kabuğu çatlatan özgürlük tutkusunun bir daha asla engel tanımayacak şekilde gün yüzüne çıkış yaptığı an mı? Her neyse, kapışma bütün köyü ayağa kaldırmıştı.

Ömer, sanki daha önce yapamamış, yapmaktan çekinmiş olduğu bütün kavgalarını Abdullah ile yapıyordu. Karşısında küçücük bir çocuk değil dekendi denginde biri varmış gibi taş fırlatıyordu. Unutulmuş, o güne dek gösterilmemiş yiğitliğini küçücük çocuğun karşısında sergilerken, köylünün gözünde ne denli gülünç hale düştüğünün farkında değildi elbette. Belki de ilk kez olacak, aklını tamamen öfkeye teslim etmişti. Karşısındaki öfke topunu kırıp önünden kaçmasını sağlamadıkça, aklının başına geleceği yoktu. Mesele gücü yetmeyen bir oğlunu diğerine karşı korumameselesini çoktan aşmıştı. Yok olma tehlikesi altında olan babalık gücünü koruma dürtüsü ayaklanmış, hâkimiyet duygusundan arınmış gibi görünen eski Ömer'i esir almıştı. Abdullah pes etmedikçe, o pes etmeyi aklının köşesinden bile geçirmiyordu. Bedeninde saklı ne kadar gücü varsa açığa çıkarmış, küfürler eşliğinde şiddetini arttırdıkça arttırmış, sonunda Abdullah'ı geri çekilmeye zorlamıştı.

Abdullah tarlalara, bağlara doğru gitse işinin kötü olacağını biliyordu. Issız bir yerde ele geçmek kendisi için bir felaket olacaktı. Duygular gazap kazanında kaynarken merhamet beklemek saflık olurdu. Doğanın akıl ve vicdandan arındırılmış güç dengesi güçsüzden yana bozulduğunda, merhamet kaçacak delik arardı. Annesinin öfke anlarında kendisine aşıladığı, duygularına kazıdığı paha biçilemez bir bilgiydi bu. Bazen öngörülemez en uzaktaki tehlikenin bile şifresini erkenden

çözecek kadar etkili bir bilgiydi edindiği. Doğru olanın çok önceden algılanışını sağlayan bulunmaz bir zekâ ya da hareketin yönünü anında fark eden ve doğru yolu gösteren derin bir sezgi. Babanın üstün gelmeye başlayan baskısı altında köye doğru çekilirken, en doğru tercihi yaptığını biliyordu. Zikzaklar, dolambaçlar, damlar veya ele geçmesi halinde imdadına koşacak birilerinin ortaya çıkma ihtimali varken, ıssız yere çekilmek doğru bir tercih olamazdı. Köylüler babasıyla olan kavgası hakkında ne mi söyleyeceklerdi? Onların ağızları kapalı, dillerine hâkim kimseler olduklarını kim iddia edebilirdi ki.

Damlara, sokaklara çıkan köylüler, evvelden ne duyulmuş ne de görülmüş bir oyunu izler gibi heyecan içerisinde Abdullah'ın babasıyla olan kavgasını izliyor, tam da yeri gelmişken laf tokuşturmanın keyfini çıkarıyorlardı.

"Vah Ömer vah, Allah herkese oğul verir, sana ise bela."

"Yandı Ömer, bu defa sahiden yandı."

"Allah böyle oğulu ne kimseye nasip etsin, ne de göstersin."

"Milletin çocuğu okula gider akıl alır, O'nunki ise olanı da yitiriverir."

"Kara bahtlı Ömer, gariban Ömer, derdi dermansız Ömer, ne günahlar işledin de öz oğlun sana böyle düşman oldu."

"Anasının ettikleri yetmedi, şimdi de anasından bin beter oğul çıktı. Şuncacık çocuk bugün babaya bunu yapıyor ise, yarın ne yapar Allah bilir."

"Demek ki, oğulun babasını taşladığı devir de gelecekti ha. Şu gözlerimiz neler görecek daha neler. Babaya el kaldırmışsan Allah'a el kaldırmışsın, ne fark eder."

“Oğul oğul diyorsunuz da, şu Ömer’in hiç mi bir suçu yok yani? Vaktinde babalığını yapsaydı da sebep olmasaydı bunca rezaletin doğmasına. Bilmeyen de Ömer’i sütten çıkmış ak kaşık sanır. Yok, namazında niyazında bir evliyaymış, kimseye bir kötülüğü dokunmazmış, ağzından bir tek kötü söz çıkmazmış... Daha dün dama çıkıp onca küfrü eden babam mıydı? Ben mi ağzıma aldım milletin anasını, avradını? Gücü bir Allah’ın kuluna yetmez oğlundan başka. Ancak dama çıkıp da pis pis küfürler eder. Aha görün, artık oğul da isyana kalktı, yeter diyor. Hah, o ellerine kurban olayım, at at, bir tane daha at! Kır kafasını da aklı başına gelsin. Göster işe yaramaz babaların ne yiğit oğulları varmış. Bir tane daha, bir tane daha, hah, gözünü seveyim bir tane daha. Ulan bu köyden çıkacaksa bir adam, o da senden başkası olmayacak. Yiğidim, aslanım benim. Hah, bir tane daha, bir tane daha. Vay, canım o ellerine kurban olsun!”

Bakan gözleri, konuşan ağızları umursamayan Abdullah, köyün içine dalınca babanın üstünlüğünü hafiften kırmış, O’nu yormaya başlamıştı. Ömer sonunda tamamen güçten düştü, taş atamaz hale geldi. Artık kavgayı küfürler ve tehditlerle sürdürmenin bir işe yaramadığını görüyordu. Abdullah’ın peşini bırakıp yönünü tersi tarafa çevirdi. O ana kadar bütün köyün ağaya kalktığını, kendisini izlemekte olduğunu fark etmemiş gibiydi. Derin bir boşluğa düşmüştü sanki. Aklı başında mı diye kendisini sorgulatan bir duygunun pençesinde kıvranıyordu. Sağa sola, yukarıya bakacak yüzü kalmamıştı. Önüne bakıp yavaş adımlarla saylaklara doğru yürüyüp gitti.

Abdullah için her şey asıl yeni başlıyordu. Öfkesi dinmek yerine daha da artmıştı. Gözündeki babanın, annenin bitişine bütün köyün bitişi dahil olmuştu. Damlarda, sokaklarda pis pis bakan o gözler, kavgayı izlerken zevkten dört köşe olan o yüzler, dudaktan dudağa fırlayan dedikodular. Hiçbirinin annesi ve

babasından bir farkı kalmamıştı. Biri diğerinden beterdi. Hepsinin de yeri cehennemin dibi olmalıydı. Zaten içlerinde cennetlik diye tek kişi yoktu. Hepsi de haram yiyip haram içiyorlardı. Nefesleri, uykuları, rüyaları bile haramdı. Hasan hariç hiçbirinde sevgi yoktu. Bir ruha sahip olup olmadıkları anlaşılmayan bedenlerde sevgi mi olurdu? Kurumuş, hatta çürümüş bir parça ağaç bile onlardan daha canlı dururdu. Gözlerinin önünde solgun, ölgün yüzler, yüz olmaktan çıkmış yüzler geçiyordu. Birer akrebe, birer yılana, birer çıyana dönüşüveriyorlardı. Hiçbirine bir daha bakmamak, topunu silmek gerekirdi. Değmezdi bunlarla gülmeye, ağlamaya. Çocuk yaştaki kızı satan, kadın döven, güçsüz olanı ezen bu kimselerle hayat olmazdı. Hayat mı? Hayat yoktu ki bunların olduğu yerde. Olanı da yok edici nefesleri altında kurur giderdi.

Abdullah çoktan kararını vermişti: Boyunu çok çok aşan kararın en büyüğünü. Babası saylaklara giderken, o yönünü eve vermişti. Kalbindeki öfkeyle ne kendisi, ne de bir başkası baş edebilirdi artık. Gözünü babasının saklı çıkınına dikmişti. Önce nerede saklamış olabileceğini düşündü. Yatak odasında olamazdı. Herkesin gözleri önünde sakla çıkar, sakla çıkar, olmaz. O zaman çıkının yerini öğrenmek Osman için dahi zor olmazdı. Evin dışında bir yerde de olamazdı. Gene herkesin gözleri önünde, ayrıca karın yağmurun altında… Olsa olsa ya samanlıkta ya da ahırda olabileceğini düşündü ve hızlıca ahıra girdi. Babasının huyunu, dikkat şeklini biliyordu. Duvarın ön cephesi, arka cephesi, tavan araları derken, sağ elini duvarla direk arasında bulunan, ağzı küçük bir taşla kapatılmış, yerini kimsenin tahmin edemeyeceği deliğe daldırdı. Deliklerden kuş çıkarmaya alışkın parmak uçları bez parçasına değince, kuş tüylerindeki sıcak yumuşaklığın verdiği o hoş duygu birden canlanıp tüm bedenine yayıldı. Eski ama sağlam bir bez parçasına sarılı olan para çıkını avuçlarının içindeydi artık. Dilerse çıkını olduğu gibi cebine koyup gidebilir,

dilerse paranın yarısını alır, dilerse parça parça almak için başka bir yerde saklar, lazım oldukça gelip alırdı. Ama hiçbirini yapmadı. İçinden yalnızca kendisine yetecek kadarını aldı: On lira. Sonra çıkının ağzını tekrar bağladı, beze sarıp eski yerine koydu. Üstüne taşı kapattıktan sonra, ahırdan çıkıp yattıkları odaya geçti. İçinde kendisine ve kardeşlerine ait giysilerin olduğu küçük bohçayı yatakların arasından çıkarıp aşağıya indirdi, içinden okula giderken giydiği giysilerini çıkarıp üstüne geçirdi. On lirasını da pantolonunun cebine sokup hızla evden dışarı çıktı.

Kimseye görünmeden yokuş aşağı kendisini dereye bıraktı. Kayalıklarda cıvıldayan kuşlar, öten bülbüllerin sesi kulaklarında birer ağıt gibi yankılanıyordu. Sanki bu cehennemi sıcakta bir bilinmezliğe dalışın sonsuz bir kayboluşa yol açacağını, hem de ağlamaklı hatırlatmak ister gibi ötüyorlardı. Göğsü dolmuş, gözleri dolmuş, ağlamamak için kendini zor tutuyordu. Derede derin bir nefes alıp yokuş yukarı tepeye doğru çıktı. Attığı her adım kalbinde bir başka duyguyu uyandırıyordu. Keskin duygular, insanı eritecek kadar yakıcı duygular, evvelden hiç bilinmemiş, hissedilmemiş duygular. Anne de, babada artık yanlarında kalınacak varlıklar olmaktan çıkmıştı. Onların yanında kalınamayacaksa, köyde kalmanın da bir anlamı yoktu. Kalınamazdı zaten. Bu saatten sonra artık kimseye bakacak yüzü kalmamıştı. Küçücük kalbinde ancak güngörmüş, ömrüne uzun yıllar sığdırmış insanlarda görülebilecek türden gurur, utanç, öfke, hak-haksızlık duyguları birbirine karışmış, varlığını bir ateş topuna çevirmişti. Üç beş adım yürüyor, arkasını dönüp tekrar tekrar köye bakıyor, her baktığında “Sana bir daha dönmeyeceğim” diyordu, kara şehla gözlerinden taşan isyan duygularıyla.

Tepeyi aştığında uzun dikenleri olan, sık yapraklı büyük bir alıç ağacının altında oturdu. Köye baktı, bakışlarını hızla kaçırdı.

Sonra tekrar bakıp tekrar kaçırdı. Bir daha baktı. Bu kez gözleri uzun uzun köye takılı kaldı. Köy gözlerini yakıyordu. Ateş gözlerinden içine indi, ta tabanlarına, tırnaklarına dek. İçinde kaynayan bir volkana dönüştü. Volkan taşmaya başlıyordu. Lav püskürmesi, ruhun göğünde çakan şimşekler ve dayanma sınırının çatlaması. Gözlerindeki bent birden yıkılıvermiş, yaşlar sel olup akmaya başlamıştı. Sanki binlerce, on binlerce yıllık kalın damarın kopuş sancısı çarpmıştı kalbine. Sinirlerini yakan, çatlatan bir sancı. Bir kopuş ki o an ruhunda, uzun gelecekte ise yakın ve geniş çevresinde, hatta ülkesinde depremler yaratacak ve yeni kopuşları tetikleyecek bir kopuş. Uzak geçmişlerin biriktirdiği ve gelecekte hayatın beklenmedik zamanlarda karşısına çıkaracağı bütün şiddetli etkilerin gelip buluştuğu, çarpıştığı küçücük kalbinin bütün acısı gözlerinden fışkırırken, hala dilinde dolaşan tek sözcük "Sana bir daha dönmeyeceğim" oluyordu.

O yıl okul sezonundan sonra dilediğince bir tatil geçirdiği söylenemezdi. Neredeyse attığı her adımın başında annesinin bir engeliyle karşılaşmıştı. Yok şuraya gitme, şunun evine uğrama, bilmem kiminle arkadaşlık yapma, şuna dokunma, şunu yeme, içme, kaçma, kısacası bensiz nefes alma, gölgemden dışarı çıkma! Annenin sonu gelmek bilmeyen dayatmaları, engellemeleri Abdullah'ı bunalttıkça bunaltmış, O'nu bir ara kesilmiş gibi görünen şiddetli kavgalara yeniden itmişti. Anne O'nun üzerine gidip kendisini dövdükçe, O daha beter olmuş, içinde ne kadar şiddet varsa annesine yöneltmeye başlamış, artık ustası olduğu taşlarla vurduğu kapıyı kapı olmaktan çıkararak annesine göz açtırmaz olmuştu. Kısacık bir zaman evvel sular durulmuş, ortalık sütliman olmuş derken, birden kardeşinve babanın vakası önüne dikiliverince, bedeninin son zerresine dek isyan kesilmek tek çıkış yolu olmuştu.

Kapıldığı öfke fırtınası içinde, köye bir daha dönmemek üzere yola düşerken, içten içe yeni bir duygunun hücumuna uğramıştı. Kopuşu daha bir sancılı kılan, ilk kez tanıdığı bu duygunun kendini o vakte kadar görülmemiş bir şiddette hissettirmiş olmasıydı. "Sana bir daha dönmeyeceğim" sözcükleri ağzından çıkar çıkmaz, içinin derinlerinde uyanışa geçen "Senden asla kopamam" sözcüğüyle karşılaşıyor, kopmak ile kopamamak duyguları keskin birer bıçağa dönüşerek içini kesiyor, kanatmaya başlıyordu. Sanki arkadaşları, kuşları, hatta akrep, çıyan ve yılanları toplanıp önüne gelmiş, ayaklarına kapanmış, "Bizi burada bırakıp nerelere gidiyorsun?" der gibi yalvar yakar olmuşlardı. Ama geri dönülmezlik kararını vermişti bir kez. Sel olup akan gözyaşları içerisinde köye bakıp bakıp dursa da, geri adım atmayı kesinlikle aklından geçirmiyordu.

Doyasıya ağlayıp sinirlerindeki ateşi hafiflettikten sonra ayağa kalktı. Köyü ve köyün çevresini son bir kez uzun uzun gözden geçirdi. Gözlerini ufka dikip köyü kastederek, "Sen olmadan da başımın çaresine bakabilirim" deyip yola düştü. Şimdi sıra tamamen aklını kullanmaya gelmişti. En az iki köyün içinden geçmek zorundaydı. Bir başına yollara düşen bir çocuğu gören olsa, "Şu kızgın güneşin altında nerelere gidiyorsun?" diye sorup soruşturmaz mıydı? Sonra kendisini yakalayıp, getirip babaya teslim etmez miydi? Ya yolunun üstündeki o köylerin vahşi köpekleri? Kimsenin bulunmadığı bir yerde bunların hücumuna uğrasa, bedeninin tek bir parçası sağlam kalır mıydı? Veya hiç ummadık bir yerde karşısına kötü niyetli adamlar dikiliverse, kaçıp kurtulacak bir yeri olur muydu? Ya da araba bulamadı, yolu kaybetti, başına açlık ve susuzluk vurdu, yere düştü, üstüne gece karanlığı geldi, bir yılan veya bir akrep gelip elinin, ayağının herhangi bir yerinden ısırdı, o vakit ne yapacaktı? Sığınacak bir yer veya imdadına yetişecek birileri çıkar mıydı karşısına ve elini

tutup yardım eder miydi? Düşündükçe belirsizlik artıyor, önündeki tehlikeler çoğalmaya başlıyordu.

Bir daha arkasına bakmamak üzere yola düşüp giderken taş toprak adeta nefeslenip canlanmış, etrafındaki ağaçlar ve hayvanlarla bir olup üstüne üstüne gelmeye başlamıştı. Her an bir yerden üstüne atlayıp boğazına yapışacak, kendisini nefessiz bırakıp parçalayacak bir canavar varmış gibi yürüyordu. Sanki yerin derinliklerinden kara korkunç sesler geliyor, ayağından tutup kendisini aşağıya doğru çekiyorlardı. Ayağı titriyor, kurşun gibi ağırlaşmaya başlıyordu. Bir gün bir masalcıdan, "İnsan bir başına kalıp tekin olmayan yollara düşünce, etraftaki zulmani tüm cinler, iblisler onu ele geçirmek için harekete geçermiş" diye bir söz duymuştu. Üstünde ufacık bir demir parçası bile olsa, cinler kendisine yaklaşamayacaktı. O kargaşa içinde tarlada unuttuğu çakısının değerini yeni yeni anlamaya başlamıştı. İşin kötüsü, abdestini de almış değildi. Birden Kur'an'daki cinler suresi ve cinler kimi hangi zamanda ele geçirir ve yoldan saptırır diye Müslim Hocanın söyledikleri aklına gelmişti. Hemen bismillah çekmeye, dua etmeye, iyilik meleklerini çağırmaya başlamıştı. Dua edip iyilik melekleriyle bağ kurdukça ayağındaki ağırlığın geçmekte olduğunu, etrafındaki her şeyin kendi doğal haline döndüğünü görüyordu. "Hayır, size karşı zayıflık göstermeyeceğim, sizden hiç korkmayacağım, bedenimi kendi bedeninizmiş gibi kullanmanıza izin vermeyeceğim" diye söylendi, sesini hafiften yükselterek. Sonra Hz. Ali'nin cenkleri aklına gelmişti. Kötülüklerin üzerine üzerine giden cenklerdeki kahramana ulaşınca, cesareti büsbütün artmaya başlamıştı. "Ben kötülükten değil, kötülük benden korksun" diyordu. Artık ayakları iyice hafiflemiş, uçarcasına gidiyordu.

İçinden geçeceği Aram köyüne yaklaşınca tedirginliği yeniden depreşmişti. Yabancı biri olduğu anlaşılıp peşine düşülürse, derhal

açığa çıkacağından korkuyordu. Daha da kötü olanı, köyden tanıdık birinin kendisini görecek olmasıydı. Kendini adeta aklının mengenesine aldı. Bir mimik işareti, bir kas hareketi bile kuşkuya sebep olmamalıydı. Bin bir hesap yapıpo köyden biriymiş gibi bir edaya bürünerek, fevkalade rahat görünerek köye girdi. Köye giriş yaptığı ana dek şansı yaver gitmişti. Hem yolunun üstünde, hem de köyün girişinde birkaç küçük çocuk haricinde kimseyle karşılaşmış değildi. Kızgın güneşin tepede olduğu öğle vaktiydi. Tarlalarda çalışanlar ya yemek yiyip bir gölgenin altında dinlenmeye çekilmişler, ya da evlerine gitmişlerdi. Köyde olanların da benzer şekilde davrandığı düşünülecek olursa, insanların yarısından fazlası evlerinin içinde sayılırdı. Ama bir evin köşesini dönerken kendini birden iki adamla karşı karşıya buldu. Onların ardından da, üstünde gül desenli, mavi bir fistanı olan ak yazmalı bir kadın geliyordu. Abdullah'ın kalbi o an duracak gibi oldu. Neyse ki bozuntuya vermemeyi başarmıştı. Adamlar ve kadın yanından geçip giderken, bu çocuk köyden biri mi, değil mi diye şöyle bir bakma zahmetinde bile bulunmamışlardı. Belli ki köyden herhangi bir çocuk sanmışlardı. İlk karşılaşmayı kazasız belasız atlatmış olması, Abdullah'ın kendine olan güvenini daha bir arttırmıştı. Sanki kendi köyünün herhangi bir sokağında yürüyordu. Ne köyde ne kendisinde olağan dışı bir hava sezinlenmiyordu. Üç beş ev daha geçince, kapısı köyün geniş meydanına açılan bir evin çardağı altında toplanmış başka bir grup adamla karşılaştı. Uzaktan mahiyeti pek anlaşılmayan bir sorun üzerinde tartışıyorlardı. Sesleri yükselip alçalıyor, bir neticeye varmaya çalışıyorlardı. Kendi gündemlerine dalıp gitmişken, adamların sessiz sedasız geçip giden bir çocuğa dikkat etmeleri beklenemezdi. Bir kişi Abdullah'ı şöyle süzecek gibi olmuştu da, ancak bakışlarını üstünde pek uzun tutmamış, tekrar konuşanlara dönmüştü.

Abdullah köyden çıkıncaya dek karşılaştığı insanlardan hiçbirine takılmamış, görünmez giysilerin içindeymişçesine kimsenin dikkatini çekmeden geçmişti. Ya karşılaştığı insanların başını fena halde güneş çarpmıştı, ya da sahiden kendisinde bir görünmezlik büyüsü vardı. Belki de ettiği dualar yüce Rab nezdinde kabul görmüş, kendisine hem görünmez kılan hem de kötülüklerden koruyan melekler eşlik ediyordu. Çünkü azgın görünen köyün köpekleri de kendisine ilişmemişlerdi. Köyü aşınca, tekrar Amara aklına gelmişti. Sevimli sevimsiz anılardan oluşan görüntüler gözlerinin önünden şimşek hızında geçiyordu. Görüntüler gelip en son kavgada donup kaldı. İlk köyü kazasız atlatmış olmanın da etkisiyle tam rahatlamış derken, eski öfkesi tekrar geri gelmişti. Adımlarını öfkeyle atıyor, peşinde birileri varmış gibi yürüyordu. Susadığını köyün epey dışına çıktıktan sonra fark etmişti. Dudaklarının kuruyup çatladığını dilini vurunca anlamıştı. Çatlamış dudaklarından tuz tadı geliyordu. Ağzındaki su çekilmiş, yapışkan tuzlu bir sıvı kalmıştı. Köyün içindeyken birilerinden su istemek aklına gelmemişti. Hem aklına gelmiş olsaydı da istemeyecekti zaten. Kendi kendini ele vermek olurdu bu. İnsan bir gün su içmezse susuzluktan ölmezdi ya. Adımlarını hızlandırıp aklına susuzluğu getirmemeye çalıştı. Kendisine dayanma gücü veren diğer Abdullah yardımına ulaşmıştı: İçindeki Abdullah. Böylesi zamanların gerçek dostu olandiğer Abdullah'ın sesi şimdi daha güçlü çıkıyordu:

"Değil bir gün, iki gün bile içmezsen sana bir şey olmaz," dedi. "Unutma, Allah'ın sana verdiği dayanma kuvveti kimseye verilmemiş. Azıcık susuzluk sana ne yapabilir ki. Diyelim ki hiçbir yerde su bulunmadı, bir gün, iki gün, üç gün. O zaman Allah ihtiyaç duyduğun suyu senin içinde sana verir. Şimdi diyeceksin ki, insanın içinde su var mı? Var, her şey var. Allah'ın bu âlemde yarattığı her şey. Gökyüzü, yeryüzü, dağlar, yıldızlar, nehirler.

İçinde olduğumuz dünyaya benzer dünyalar içimizde de var. İçimizde gündüz de var gece de var, karanlık da var aydınlık da. Karanlık yerden baksan göreceğin bir şey olmaz. Gözlerin kör iken görebilir misin? Göremezsin. O zaman ışıklı yerden bakacaksın. Işıklı yerden bakınca, ne cin sana ilişir ne Şeytan. Şeytan sana iliştiğinde, gözlerin açıkken bile önündeki gerçeği göremezsin. Gözlerin açık, öylece karanlıkta olursun. O zaman korkmaya başlarsın. Her şeyden korkarsın. Taştan korkarsın, ağaçtan, hayvandan, topraktan, insandan, açlıktan ve susuzluktan korkarsın. Korkun artarsa Şeytan seni parmağında oynatır. Şeytanın kötülük çubuğu oluverirsin. O vakit herkes seninle alay eder. Gördüğün her insan seninle alay eder. Köyündekiler de onu ister zaten. Onların diline düşecek, alay edilecek biri olmanı beklerler. Beklerler ki, seni küçük ve kıymetsiz görsünler. Bilmez misin, kıymetsiz olman onların çok hoşuna gider. Sana bakıp bakıp gülerler, eğlenirler. Babam?Hayır! Baban çok namaz kılmaz mı? Kılar. Ve çok dua etmez mi? Eder. Peki, ışıklı yerden bakabildi mi? Bakamadı. Bakacak olsa Mehmet'in haksız olduğunu görmez miydi? Görürdü. Ama haklıyı savunacağına haksıza yardım etti. Neden? Çünkü karanlık yerden baktı da ondan."

"Evet haklısın, haklısın. Babam karanlık yerden baktı. Allah'ın hak gördüğünü yapmadı. Annem de karanlık yerden baktı. Işıklı yerden bakmak bir Allah'ın günü aklına gelmedi, gelmez de. Annem gibi sonunda babamın da gözü karardı. Keşke O'nlar annem ve babam olmayaydı. O'nlar annem babam olacağına hiç olmayaydım daha iyi. Allah'ım, neden O'nlar gibi bir anne ve baba nasip ettin bana? Onlardan daha iyisi yok muydu yani? Bula bula bir benim için mi buldun böyle ana babayı? Neden ama? İnsan kendi çocuğuna bunu yapar mı hiç? Her gün, her gün çocuğunun boğazından tutup sıkar mı? Ben de insan çocuğu değil miyim? Benim de insan çocukları gibi oynamaya, gezmeye hakkım yok mu

bu dünyada? Hayır, Onları asla affetmeyeceğim ve Onlara dönmeyeceğim. Çocuklarına zulüm yapmak nedir göstereceğim Onlara. Onlara ihtiyacım yoktur benim. Gücüm kendime yeter de, artar. Kendime bakabilirim, başkasına da."

"Evet, Allah'a ve kendine inancını kaybetmedikten sonra ne istersen yapabilirsin. Kendine de, başkasına da bakabilirsin. Müslim Hoca boşuna mı uçacaksın diyordu. O'nun bir bildiği olmasa, öyle der miydi hiç. Niye bir başkasına demiyor da, bir tek sana diyor? Bir bildiği var ki öyle diyor. Âlim adam boşu boşuna konuşur mu hiç? Konuşmaz. Ya öğretmenin dedikleri, onun dedikleri de mi boşuna? Okumuş, görmüş adam, ne dediğini bilmez mi? Bilir elbet, hem de herkesten fazlasını bilir. Kendine güvenin olacak, asla korkmayacaksın. Bakışlarını arkaya çevirmeyeceksin, gözünü hep ileriye dikeceksin. Arkanda bıraktığın neyin var ki, küfürden ve dayaktan başka?"

Abdullah, kendi kendine konuşarak, Halfeti'den gelen caddenin yanından geçtiği Karamezra köyüne nasıl vardığını anlamamıştı bile. Caddenin kıyısındaki ağaçların gölgesine çekilince, bakışları köyün girişindeki eve kaydı. Kendisiyle aynı yaşlarda olan birkaç çocuk oyun oynuyor, dışarı çıkıp çıkıp içeri giriyorlardı. Karınlarının tok ve keyiflerinin yerinde olduğu gülüşmelerinden anlaşılıyordu. Anneleri onlara bağırıyor, rahat durmalarını söylüyordu. Abdullah onlara baktıkça susuzluğu dayanılmaz hale geliyordu. "Gidip onlardan bir su istesem mi?" diye içinden geçen isteğine karşılık, "Bir yudumluk su için kendini ele mi vereceksin?" diyen diğer Abdullah'ın sesini duydu. "Hayır, dayanmalıyım, Şeytana uymamalıyım. Şunun şurasında ne kaldı ki. Bir araba gelse, ne su derdi kalır, ne de susuzluk" diyerek kendini avutmaya çalışıyor, fikrini başka konulara yöneltiyordu.

Ayaklarının etrafında acele acele dolanan bir karıncaya gözü takıldı. Koca gözleri olan iri kara kızıl bir karınca. Karınca bir süre sağ ayağının etrafında dönüp durdu, sonra ayakkabının yırtılmış yerinden yukarı doğru tırmanmaya başladı. Tırmanmakta olan karıncanın ne dediği bilinmez, ama uzaktan çağırılmış gibi süratle bir tane daha geldi. Onu bir başkası takip ediyordu. Ve bir anda ayaklarının etrafı karınca doldu. Abdullah, ayağının etrafındaki ve üstündeki kaynaşmadan hoşnut kalmıştı. Kafasına çarpan susuzluk duygusu gitgide hafifliyor, minik yaratıkların ayağına ani hücumunu anlamaya çalışıyordu. Gözlerini ayağının ucundakilere dikmiş, sabırsız ve telaşlı kıvılcımlanışlarını izlerken, topuğunda acısı beynine vuran şiddetli bir yanma hissetti. Telaşla ayağını ayakkabısından çıkarırken, karıncaların her biri bir tarafa savruldu. O ana kadar ayağının kanamış olduğundan haberdar olmamıştı. Bileğin çıkıntısında geniş bir ezik, oradan topuğun alt kısmına kadar da derin bir yırtık vardı. Böylelikle karıncanın hücumunun altındaki sırda açığa çıkmış oldu. Karınca ayağın yaralı yerinden ısırmıştı. Ama bir karıncanın ısırığı bu denli yakıcı olabilir miydi? Bunlar karınca kılığına girmiş, kan emici cinler miydi yoksa? Karıncanın keskin dişleri, gözlerinin önünde ayağından bir parça et koparan bir canavarın dişlerine dönüşmüştü. “Bismillah” deyip ayağa kalktı. Kalktığı sırada da Halfeti tarafından gelen arabanın sesini duydu. Arabanın sesini duyunca ayağındaki acı da, karıncaya dönüşen cin fikri deaklından uçup gitti.

Gelmekte olan bir posta arabasıydı. Her gün veya birkaç günde bir köylere gidip ilçeye yolcu götüren, boyası pul pul dökülmüş mavi bir kamyonetti. Şoför mahallinde sıkışmış halde iki kişi oturuyordu. Yedi kişiden oluşan yolcuların diğer kısmı üstü açık olan arabanın kasasında, kimisi oturmuş, kimisi ayakta kendini hızın rüzgârına siper etmiş halde bekliyorlardı. Abdullah

heyecanla el kaldırınca, araba gelip önünde durdu. Tam da istediği gibi, ne şoför ne de şoför mahallindekiler "Nereye gidiyorsun?" diye sorma zahmetinde bulunmadılar. Abdullah için arabanın kasasına atlamak zor olmamıştı. Bir sincap çevikliğiyle bir tutuş ve bir sıçrayış yeterli gelmişti. Şoför mahalline yakın olanların seslenmesiyle araba harekete geçti. Abdullah, boğulmak üzere olduğu bir sudan kurtulmuş gibi derin bir nefes alıyordu. Caddenin kenarına gelip beklerken, bir arabanın gelip gelmeyeceği belli değildi. Çünkü ilçeye gidecek bu araba çoğunlukla sabah vakti gelip yolcularını alır, akşama kadar da geri dönmezdi. Müslim Hocanın dedikleri bir bir aklına gelmeye başlamıştı:

"Aşkla iman edersen, kalpten namaz kılar ve dua edersen, Allah her vakit yanında olur, zor günlerinde sana yardım eder, kötülüklerden korur ve başarılı kılar."

Caddenin üzerinde yirmi dakika bile beklememişti. Arabanın gecikmeden gelmiş olması bir şanstan öte bir şeydi. İçindeki ses kendisine, "Başardın, başardın, bunu da başardın" diyordu.

Abdullah attığı her adımda başka bir Abdullah oluveriyordu. Susuzluktan kavrulan, karıncaya dönüşmüş cinlerden korkan bir bilinmezin ortasındaki Abdullah, az evvelki ağacın altında kalmıştı. Ne anasının babasının, ne yolda karşılaşma ihtimali olan tanıdık birinin, ne de cinler ve iblislerin artıkkendisini yolundan geri çevirme gücü vardı. Başına beklenmedik bir kaza gelmeyecekse şayet, artık varmak istediği hedefin önünde bir engel kalmamıştı. Şehre daha önce iki defa gelmişti. Birincisinde henüz beş yaşındaydı. Birecik'te, babasının eteğinde arabadan inmişti. Caddeye ayak basar basmaz, gördükleri O'na canavarlar âlemine düştüğünü hissettirmişti. Babasının şalvarına sıkıca yapışmış, dehşete düşmüş gözlerle her gördüğüne "Baba bu nedir,

şu nedir?" diye sormaya başlamıştı. İlk defa gördüğü yüksek direkler, çeşit çeşit arabalar, renkli iki ve üç katlı binalar, dükkânlar, koca camlı mekanlar, her biri bir gaye, bir uğraş peşinde sayısı beş köyünkünden bile fazla farklı farklı insanlar, kofili kofisiz, çarşaflı çarşafsız kadınlar, her tarafı gürültü içinde bırakan çocuklar… Koca Fırat'ın kıyısında mahşeri bir kalabalık vardı. Her yerden insan sesleri, takırtılar, çınlamalar, vınlamalar geliyordu. Abdullah gördüklerinin korkunçluğu karşısında şaşkınlığa düşmüş, daha doğrusu üstüne koca dağlar yıkılıveriyormuş gibi donup kalmış, babasının şalvarını çekiştirerek bir an evvel oradan uzaklaşmak istemişti. Üç yıl aradan sonra tekrar gittiğinde o eski korkuyu yaşamamış, ancak koca kalabalık içinde insanı yabancı, yalnız ve kimsesiz kılan, kayıp gösteren garip, karmaşık,ürkütücü ve anlaşılmaz duygular yaşamış, erkenden köye dönmek için tekrar babasını sıkıştırmaya başlamıştı.

Bu defa duygularının dünyası alt üst olmuş iken, istemek veya sevmek ile sevmemenin bir önemi kalmamıştı. İçinden dışarı çıkmak istemediği köy demirden farksız bir kafes, korktuğu şehirise,rahat nefes alacağını düşündüğü bir yer haline gelmişti. Arabada kendisine yakınlık gösterip neden tek başına olduğunu soranlara, "Evde benimle gelecek kimse yoktu" diyerek yanıt vermiş, konuşma hevesinde olmadığını hissettirerek başka soruların gelmesine mani olmuştu. Zaten arabadakilerin de konuşmaya pek hevesli oldukları söylenemezdi. Araba toprak yolda ilerlerken arkasında dev bir toz bulutunu bırakıyor, kasadakileri nefes alamaz hale getiriyordu. Toza toprağa bulanmış gözler, karanlık ruhlu cinler veya korkunç hayaletlerin gözlerine dönmüş, yüzler tanınmaz hale gelmişti. Abdullah'ın yüzü gözü de onlarınkinden pek farklı değildi. Birecik'e ulaşıp şoföre iki buçuk lira verdikten sonra, doğrudan karşıdaki çeşmeye koştu. Yanmış,

kurumuş, toz toprak içinde kaybolmuş yüzüne, gözüne avuçlarla su atmak işe yaramıyordu. Başını çeşmenin altına koydu. Suyun çarpmasıyla başındaki ateş sönerken adeta cızırtı sesini duyuyordu. Başını bir güzel ıslattıktan sonra, avuçlarını suya tutup karnını şişirinceye dek içmeye devam etti. Suyun soğuk olduğu söylenemezdi, ama tadı Newala Birê kayaklılarının altındaki sudan bile daha güzel gelmişti. Gitmeden önce çeşmeye eğilip bir kez dahaiçti. Ardından kendini köprünün başına attı.

Mavi gökyüzünün vadiye inmiş sureti olan Fırat, köprünün altından sessiz, sakin akıyordu. İçinde iki adamın olduğu bir kayıksazlıkların arasından ileriye çıkıyor, sazlıklardan pek uzaklaşmadan kıyı boyunca aşağıya doğru iniyordu. Elinde kürekleriyle oturmuş vaziyette duran adamın biri kayığı yönlendirirken, diğeri elindeki serpmeyle ayakta hazır bekliyor, serpmeyi atacağı anı ve yeri kolluyordu. Derken serpme, geniş bir daireyle açılıp suya düştü. Çekilirken etrafa gümüşi ışıltılar saçıyordu. İçindeki balıklar çırpınıyor, umutsuz bir uğraşla kurtulmaya çalışıyorlardı. Her iki eliyle köprünün korkuluklarına tutunmuş olan Abdullah'ın dikkatini balıkçının hünerinden ziyade, serpmenin içindeki çaresiz balıklar çekmişti. Kıskıvrak yakalanmış olmanın ürkütücülüğü gelip göğsüne oturdu. Hayatın sayısız ağın tehdidi altında varoluşu sürdürmek olduğunu, herhangi bir ağa takılmadan özgürce yürümenin ise olağandışı bir savaş gerektirdiğini her geçen gün daha iyi anlayacaktı.

Şimdi bir ağın dışına çıkıp rahat bir soluk alıyordu ya, O'nun için asıl önemli olan oydu. Köprünün üstünde usul usul ilerlerken, kimseden bir çekincesi ve korkusu kalmamıştı. Artık ne babası ve annesinin, ne de bir köylüsünün eli ulaşabilirdi O'na. Kendi kendisinin hâkimi olmuştu. Dilerse yavaş yürür, dilerse koşuya kalkardı. Gözü bir kara gölge gibi üstünden uçup giden ince, uzun gagalı kelaynak sürüsüne takıldı. Önlerinde hiçbir engel olmadan

kıyı boyunca uzayıp giden ak kayalıklara gidiyorlardı. Bir önceki gelişinde babası, bu kuşların ta Nil vadisinden, Arabistan'dan buralara geldiklerini, Şubat'tan Ağustos'a kadar yılın yarısını burada, diğer yarısını da oralarda geçirdiklerini söylemişti. "Meğer tüm dünya onların kanatlarının altındaymış. Böyle bir kuş olsam da dünyanın bir ucundan diğer ucuna serbestçe gidebilsem" diye geçirdi içinden. Sonra "Acaba onlar da ağa takılıyor mu?" diye düşündü. Babası, kuşların üstünden geçip gittiği Fırat'ın doğusuna düşen ak kayalıklar üzerinde bina edilmiş kaleden de bahsetmişti. Ta Hz. İbrahim vaktinden beri varmış, belki O'nun devrinden de daha eskiymiş. Bir iskele kentiymiş Birecik. Doğudan batıya, batıdan doğuya gidip gelen tüccarlar buradan geçerlermiş. Suyun üstünde sabahtan akşama kadar durmadan bir o tarafa bir bu tarafa gidip gelen büyük gemiler varmış.

Abdullah şehre ilk geldiğinde, üzerinde yürümekte olduğu köprü henüz inşaat halindeydi. O zaman batıdan ve doğudan yolcu ve yük getiren araçlar gelip suyun önünde durur, yolcular indirilir, yükler boşaltılır, gemi veya teknelerle karşı tarafa geçirilirdi. Karşı yönlerden gelen araçlar ise bir eksik, bir fazla yeni devraldıkları yük ve yolcularını alıp tekrar geri dönerlerdi. Köprü tamamlandıktan sonra,artık ne karşı yönlerden gelen araçların birbirini beklemesine, ne de sabahtan akşama kadar suyun bir tarafından diğer tarafına gidip gelen kayıklar ve gemilere ihtiyaç kalmıştı. Köprüişi öylesine kolaylaştırmıştı ki, neredeyse kimse gelip geçenlerin farkına bile varmamaya başlamıştı. Ama olan iskelenin etrafındaki esnafa olmuş, köprü bir anda onları ekmeğinden etmişti. Herkes köprünün varlığından hoşnut kalırken, onlar hala küfür ve beddualarını eksik etmiyor, köprüyü yaparken büyük miktarda şahsi kazanç elde ettiğini düşündükleri ve o an idamı gündemde olan başvezir biran evvel asılsın diye dua

ediyor, kimisi de doksan dokuz taneli tespihleriyle onlara eşlik ediyordu.

Abdullah o günülkenin en uzun nehri üzerinde, ülkenin en uzun köprüsünden geçerken, henüz ülkenin savaşlı en uzun yürüyüşünü başlattığının farkında değildi. Babasına başkaldırırken, bütün tanrıları sorgulamaya götürecek ilk zihni ateşlemeyi gerçekleştirdiğini de bilmiyordu. Nasıl bilebilirdi ki? Sonra dev kütlelere dönüşecek zerreciklerin varlığı ve alacakları yön zamanında nasıl fark edilir ve anlaşılır değilse, ruhunda ve duygularında olup bitenlerin de o an görülür, anlaşılır olmasına imkân yoktu. Yıllar sonra ilk isyan diye anılan o günü andığında, gerçekleşenin bir bakıma ilk hicret olduğunu söyleyecekti. Yani Zerdüşt, İbrahim, Musa ve Muhammed'in gelişkin çağlarında yaptıklarını, O daha küçük bir çocukken yapmıştı. İşin şaşırtıcı tarafına bakın ki, büyük hicretçilerin tümü de ya bu topraklardan, ya da bu topraklara ait olanların soyundan geliyorlardı. Aynı topraklarda aynı genler yeşeriyordu sanki. Neredeyse hepsinin de içtikleri su aynı toprağın suyu, aynı kaynaklar ve aynı pınarlardı. Biri yaşadığı yerde şöyle bir başını kaldırsa, diğerinin yaşadığı yeri görürdü. Sanki bu topraklarda bir şeyler hiç değişmeden, sadece farklı şekillerde yeniden yeniden açığa çıkıyordu. İlk hicretçi ile son hicretçinin sıkıntıları, dertleri de neredeyse aynıydı: Üstünde yaşanabilir bir toprak, içinde yaşanabilir bir topluluk, özgürlük, eşitlik ve adalet! İşte hiç bitmemiş ve bitmeyecek gibi görünen dert. Ve son hicretçi bir şeyin daha farkında değildi: Onların çözmek isterken şişenin içindeki cinleri dışarı salarcasına büyütüp karmaşık hale getirdikleri sorunlar silsilesi, gelipkendi omuzlarının üstüne düşecekti.

Köprünün karşı tarafına geçince, son bir yolcuyu beklemekte olan bir minibüse atlayıp göz açıp kapayıncaya dek Nizip'e vardı. Daha önce geldikleri dayısının evini biliyordu. Ablası Gülsüm

orada evliydi. Dayısının oğluyla. Caddeyi aşıp iki sokak daha geçince, ev kendiliğinden insanın karşısına çıkıyordu. Kapısı sokağa açılıyordu. Geniş bir çember biçiminde birbirine yapışık odalardan oluşan, ortada geniş bir avlunun olduğu tek katlı kerpiç bir evdi. İlk tarım çağının komün evlerini andırıyordu. Tüm odaların kapısı büyük avluya açılıyordu. Yaz mevsiminin sonunda Abdullah'ın ninesi Havva da gelip o odalardan birine yerleşecekti. Birkaç gün önce evde bunun bahsi edilirken duymuştu. Sokağa açılan kapının önüne vardığı sırada iki çocuk koşarak dışarı fırlamıştı. Önden çıkan çocuk Abdullah'ı tanıyamamıştı; ancak arkadan gelen Mirza O'na bakar bakmaz tanımış, gerisin geri koşup "Anne, halamın oğlu Abdullah geldi" diye ortalığı velveleye vermişti. O'nun çığırmasıyla tüm ev halkı avluya koştu. Herkesten önce Gülsüm yetişmişti Abdullah'a. Abdullah'ın yüzü sıcacık öpücüklerin altında kalmıştı. Gülsüm'den sonra dayı eşleri ve çocuklar sıraya girmişti. Evde olsalardı önceliği kimseye vermeyecek olan dayılar, o saatte işte bulunuyorlardı. Kucaklaşma, öpüşme safhası bitince Gülsüm, "Hani babam nerede?" diye sordu. Abdullah, "Sonra söylerim" diyerek sorusunu geçiştirdi.

Darmadağın olmuş saçları, yanmış yüzü, çatlamış dudaklarıyla herkesin dikkatini üstüne çekmişken, gelen sorulara cevap vermekten de kaçınması, ev halkının merakını büsbütün arttırmaya başlamıştı. Abdullah'ın soru yağmuru altında bunalmakta olduğunu gören büyük dayının eşi, duası kabul olmuş gibi erken yetişti imdadına: "Başının etini yiyeceğinize, çocuğa önce bir su, bir ekmek versenize" diye çıkıştı. Büyük yengenin bu çıkışı Abdullah'a ilaç gibi gelmişti. Evet, önce karnını doyurması gerekiyordu. Hiçbir soru ve cevap bundan daha mühim değildi. Midesi açlıktan kazınırken, hangi soruya cevap vermek içinden gelebilirdi ki. Derken bulgur pilavı, ayran, içinde bol acı biber ve

soğanın olduğu çoban salatasından oluşan lezzetli bir sofra önünde hazır hale geldi.

Abdullah karnını bir güzel doyurduktan sonra, kara şehla gözlerinden okunan derin bir özlemle ablası Havva'yı sordu. Üstelik gelecek olan bunaltıcı sorulardan bir an evvel kurtulmak istiyordu. Gülsüm Havva'ya çoktan haber salmıştı bile. Çok geçmeden Havva'nın sesi kapının önünde duyulmuştu. Abdullah kalkıp kapıya gitti. Bir önceki görüşmelerinden bu yana daha da uzamış boyu, güzelleşmiş yüzüyle ablasını görünce, ağlamamak için kendini zor tuttu. O'nu kurbanlık bir koyundan farksız önüne katıp evden götürdükleri günden beri, hakkında oluşan duyguları yeniden depreşmişti. Hafızasından silinmeyecek bir iz, kalbinden sökülmeyecek bir dert olarak O'nu her gördüğünde, benzer her olayda veya bazen hiç sebep yokken o gün yeniden canlanıyordu gözlerinin önünde.

Havva'nın karşısında o anki Abdullah yoktu. Kucağında, sırtında taşıdığı, dışarı çıkarken başına bir bela gelmesin diye peşinde dolaştığı, hiç büyümemiş o dünya tatlısı bebek vardı. Sıkı sıkı sarılıp kendisini öpücüklere boğarken, o küçücük bebeğin kokusunu çekiyordu içine. Duygularını ve ruhunu O'nun yüzünden aldığı tatla doyurduktan sonra, tıpkı Gülsüm gibi o da "Babam nerede?" diye sordu. Abdullah'ın yanıtı önceki yanıtlardan farksızdı. Havva, diğerleri gibi fazla üstelemek istemedi. Başına kötü hallerin geldiğini sezmişti. "Kalk, bizim eve gidelim" dedi. Abdullah Onunla gitmeye dünden razıydı. Evden dışarı çıkınca, Havva yeniden sordu. Abdullah herkesten sırlarını saklayabilirdi; ancak söz konusu Havva olunca, sır diye ağır bir yükün taşınmasına lüzum yoktu. O gün başından geçenleri bir bir anlatmaya başladı. Havva O'nun anlattıkları karşısında ne diyeceğini bilemiyordu. Annesi ve babasına mı, Mehmet veya kavgayı öylece izleyen köylülere mi kızmalıydı? Yoksa haksız olan

Abdullah mıydı? Hayır, Abdullah haksız olamazdı. Abdullah'ın kimseye haksızlık etmeyeceğini biliyordu. Babası kendisinin ziyaretine geldiğinde veya kendisi baba evine ziyarete gittiğinde, her defasında öğrendiği Abdullah'ın başka bir olayı oluyordu. Fakat duydukları arasında Abdullah'ın haksızlık ettiği bir olay yoktu. Kendisi haksızdır dendiğinde bile, basit bir muhakemeyle haksız olmadığı hemen anlaşılıyordu. Bütün haksızlığı, haksızlığa haksızlık demekle başlıyordu zaten.

Abdullah'ın başından geçenler fena halde canını yakarken, şimdi başka bir kaygı zihnini meşgul ediyordu. Sadece iki saat dahi Abdullah'ın varlığından habersiz kaldığında annesi ne yapacaktı? "Valla, köyün altını üstüne getirir, her yeri ateşe verir, sonra da kendini yakar" diye geçirdi içinden. Abdullah, "Bir daha o köye de, o de eve dönmeyeceğim" diyordu. Havva, annesinin içine düştüğü veya düşebileceği hali zihninden kovamıyor, gözlerinin önünden uzaklaştıramıyordu. Eve varırken aklından geçenleri Abdullah'a hissettirmiyor, hatta tamamen O'nun isteğine göre konuşuyordu. Çünkü ters bir laf edecek olsa, yanından da kaçıp, kim bilir nerelere kaybolacaktı. Hem bir de onca zamandır O'nu özlemişken, böyle bir hatayı yapar mıydı hiç?

***

Tüm ev halkı akşam eve gelip yemeğe oturuncaya dek, günün kavgası dışında gözlenen bir olağanüstülük yoktu. Babadan aldığı güçle belayı savuşturduktan sonra Mehmet'in bir derdi kalmamıştı. Öğle vaktinde Üveyş'in gözleri Abdullah'ı arayıp durmuş, ancak öfkesi dinince gelir diye düşündüğü için, derin tasalara girmemişti. Abdullah'ın tıpkı kendisiyle girdiği intikam savaşlarından birine, ama hepsinden değişik ve en akla gelmez olanına girişeceğini nereden bilebilirdi ki. Kendini dağa vurur, bağa çıkar, arkadaşlarıyla doyasıya oynar, kızgınlığı geçince de

çıkagelir diye düşünüyordu. Çoktandır sofrahazırlanmış amao hala gelmiş değildi. Sofrayı hazırlarken son bir kez Eyn ile Mehmet'i Abdullah'ı bulmaları için aramaya göndermiş, ancak ikisi tüm aramalarına rağmen, O'nu hiçbir yerde bulamamışlardı.

Yemeğe otururken Üveyş'in eli ne kaşığa ne de ekmeğe uzandı. Yakıcı bir acı gelip boğazına takıldı, oradan inip göğsünün üzerine oturdu. Çok değişik hisler yaratan, tanıdık olmayan bir acıydı bu ve gittikçe derine iniyordu. Sanki canından bir parça kopmuş da, bunun hangi parçası olduğunu tespit edemiyor gibiydi. Arıyor, arıyor, bulamıyordu. Çocuklar ellerine kaşığı geçirdikleri gibi büyük tabağın içini bir savaş meydanına çevirmişlerdi. Birbirine ve tabağın dibine, kenarlarına çarpan kaşıkların sesi ta dışarıdan bile duyulabiliyordu. Üveyş kaşığı almayınca, Ömer'in eli de gitmemişti. Zaten sofranın başına oturmaya pek niyetli değildi. Hatta oturmuş olmaktan pişman olmuş gibiydi. Öğleden beri ruhunu saran suçluluk duygusundan bir türlü kurtulamıyordu. Arada bir şöyle birkaç nahoş laf ettiği olsa da, şimdiye kadar Abdullah'ı kıracak bir davranışta bulunduğunu hatırlamıyordu. Gücü yetse Üveyş'in de O'nun üzerinde baskı kurmasına hiçbir zaman izin vermeyecekti. Ama biliyordu ki, Üveyş'i durdurmaya kalksa, daha iyisi ortaya çıkmayacaktı. Çok daha kötüsünün doğmasına sebep olmaktansa, sesiniçıkarmamak kendisine daha doğru geliyordu. Yıllar yılı hep böyle yapmıştı.

Üveyş elini ekmeğeve kaşığa değdirmeden geri çekilince, Ömer'in yemek yeme ihtimali tümden ortadan kalkmış oldu. O'nun başında patlamak için bir bahane aradığını biliyordu. Oysa Abdullah ile şimdiye kadarki tüm kavgaları O yapmıştı. Bunu O'na hatırlatmanın ne faydası olacaktı ki. Ömer sofradan çekilir çekilmez, dışarı çıktı. Üveyş O'nun Abdullah'ı aramaya çıktığını biliyordu. Bir saat sonra tedirginliği büsbütün artmaya başlamıştı.

Ömer'in ardından Mehmet ve Eyno'yu da göndermiş, ancak ikisi de bir haber alamadan geri gelmişlerdi. Ömer hala geri dönmüş değildi. Saatler ilerliyor, ancak yüreğine su serpecek bir haber gelmiyordu. "Etkilendiği, korktuğu sebep henüz görünürlerde yokken sızlıyorsa yürek, kökü derinlerde bir damarın koptuğuna işrettir" diye bir söz duymuştu bir zamanlar. Bu sözün kafasında yarattığı çağrışımlara teslim olmamak için var gücüyle direnmeye çalışıyordu.

Abdullah'ın yokluğu gitgide köyde yayılmaya başlamıştı. Köyden yanına iki kişiyi alan Ömer, Abdullah'ın gidebileceğini düşündüğü bütün yerleri dolaşmış, ama izine rastlamamıştı. Ne bağda bahçede, ne köyün etrafını saran koyaklarda, ne uğradığı tepeliklerde, ne de kartal yuvalarına yakın mağaralarda vardı. Bir ihtimal Cibin'deki arkadaşlarının veya kör Nuri gibi dostların yanına gitmiş olabilir diye kalkıp Cibin'e gitmiş, ama sonuç yine aynı olmuştu. Kavgadan sonra yaşıtları, en yakın arkadaşları da dâhil, köyden kimse kendisini görmüş değildi. Aramaya Üveyş de katılmıştı. Üveyş'in O'nu aramaya çıkması köyde yankısını hemen bulmuştu. Bu, işin çok vahim bir hal almakta olduğunu gösteriyordu. Dakikalar ilerledikçe Üveyş'in içinikızgın ateş basıyor, delirir gibi oluyordu. Başlarda kalbine hücum ederken nedensiz gibi görünen o meşum duygu, şimdi gerçeğe dönüşüp bütün varlığını ele geçiren bir canavar haline geliyordu. Gökyüzünde ışıldayan yıldızlara bakıyor, Tanrıya yalvarıyor, dualar ediyor, melek ve peygamberleri yardıma çağırıyor, ama eline koca bir boşluk dışında hiçbir şeyin düşmediğinigörüyordu. Sonunda dayanamadı; Mehmet'e, "Git Hasan'a deki, annem seni görmek istiyor, O'nu al da gel" dedi. Kendisinin çizdiği ve geçilmesine izin vermediği sınırları kendi eliyle yıkıyordu. İçindenasit gibi akıp giden duygunun kendisinden neyi koparıp

götürdüğünün farkında değildi. Abdullah'tan bir haber almak dışında hiçbir şeyin önemi kalmamıştı.

Mehmet'in gidişi ile gelişi bir oldu. Çünkü Hasan bir uğultu halinde bekleyen diğer insanlar gibi caminin önünde bekliyordu. Abdullah'ın görünmediğini, kayıp olduğunu duyunca eve gitmemiş, caminin önünde toplanan insanların arasına katılmıştı. Üveyş O'nun üç adım ötede çekingen, ürkekhalde durduğunu görünce, "Gel oğlum, şöyle yanıma gel" dedi. Hasan sanki kendi annesinin hep özlediği sesini duyuyordu. Üveyş'in bir gün kendisine "Oğlum" diye hitap edeceğine hiçbir vakit inanmamıştı. Üveyş, bir önceki günün Üveyş'i değildi. Üveyş'in içinden geçen duygular birden Hasan'ın üstüne boşalmıştı. Hasan kapıldığı duygu akıntısına dayanamadı. Yarım yumruk yaptığı elini gözlerine bastırarak hüngür hüngür ağlamaya başladı. Üveyş O'nu Abdullah'mış gibi kollarının arasına alıp sıkı sıkı sarınca, hıçkırıklarının sesi bir perde daha yükselmişti. Hıçkırıkların sesi on yirmi adım ötede kümelenmiş olan tüm kadınların dikkatini,anne oğul gibi birbirine sarılmış olan ikisinin üzerine çekmişti. Üveyş'ten üzerine boşalan duygu selinin etkisiyle, sanki bir daha Abdullah'ı göremeyecekmiş gibi karanlık düşüncelere kapılmıştı Hasan. Doyasıya ağlayıp sakinleşince, "Hasan oğlum, bugün Abdullah'ı en son ne zaman gördün?" diye sordu Üveyş, Abdullah'ı gördüğünden ve yerini bildiğinden eminmiş gibi. Hasan, O'nun duymak istediği yanıtı vermeyi ne çok istiyordu. Ama o yanıt kendisinde yoktu.

"Üveyş teyze, Abdullah'ı sabahtan beri hiç görmedim ki. Ben bizim tarlaya gittim, o da sizin tarlaya. Sonra bekledim, bekledim, hiç gelmedi"diye yanıt verdi, çocukça masumiyetin hâkim olduğu ağlamaklı bir sesle.

"Hiç mi görmedin?"

“Evet, hiç görmedim Üveyş teyze, ama O’nu o kadar çok özledim ki.”

“Biliyorum oğlum, biliyorum. İkinizin canı bir olmuş, biliyorum.”

“Abdullah’ın başına bir kötülük gelmiş olamaz, öyle değil mi Üveyş teyze?”

Bu sözden sonra Üveyş artık gözyaşlarına engel olamadı. Sanki içinde kızgın bir şiş dolaşıyordu. Ciğerini, kalbini delip delip bir taraftan diğer tarafa geçiyordu. Bütün köy ayağa kalkmıştı. Gece yarısına dek köyün gençleri bağda, bahçede, kırda, vadide dolaşıp durdu, bağırdı, çağırdı; ne bir iz buldu, ne de bir ses duydu. Ömer alaca şafakta köye döndü. Mezardan kalkmış da gelmişti sanki. Bitkinlikten ayakta duramaz hale gelmişti. Başını kaldırıp kimseye bakamıyordu. Üveyş, yanında üç dört kadınla köyün altına düşen uçurumların üzerinde sabahlamıştı. Kendisi kalkıp eve dönmeye yanaşmayınca, yanındaki kadınlar da O’nu orada yalnız bırakıp gelmeye kıyamamışlardı. Sabahın erken saatlerinde köyün yarısı Ömer’in avlusunda toplanmıştı. Her ağızdan bir ses çıkıyordu. Gece gözüyle aramak ile gündüz gözüyle aramak aynı şeyler değildi. Ömer ve Üveyş’in isteğine itiraz eden olmadı. Gücü kuvveti yerinde erkeklerden oluşan kalabalık bir grup, köyün etrafındaki koyaklardan başlayıp Fırat suyuna kadar tek bir taş, bir delik bırakmadan aramaya çıkacaktı. Geriye kalanların bir kısmı kırları, bağları dolaşacak, diğerleri de ikişer üçer kişilik gruplar halinde komşu köyleregidecekti. Günün sıcağı başlamadan herkes kararlaştığı gibi hızlıca harekete geçti.

Köyde kalanların da boş durdukları söylenemezdi; hele deböylesi günlerin fırsat kollayıcıları. Gün tamı tamına onların günüydü. Çoğu da dün baba oğul kavgasını izlerken söylediklerini

unutmuş gibiydi. Hayır, ne münasebet! O sözler olsa olsa başkalarının ağzından çıkmış olmalıydı.

“Allah aşkına siz söyleyin, bu köyde var mıydı O’nun gibisi? Okulda herkesten üstün, çalışkan, kendi arkadaşlarına örnek, o küçücük boyuyla herkesin yardımına koşan. Ha, siz söyleyin, var mıydı O’nun gibisi? Yazık, çok yazık, gitti de gitti. Garibim Üveyş’e de dövünüp durmak kaldı.”

“Zavallıcık ölmüş gitmiş gibi konuşuyorsun. Ağzını hayırlı açmak aklına gelmez mi senin kız?”

“Kız vallahi dün gece kötü kötü rüyalar, kâbuslar gördüm. Keskin kamalar, ağzı kanlı canavarlar, kırılmış bacaklar, birbirinden ayrılmış gövdeler. Sonra bütün köy mezarlıkta toplanmıştı. Dövünen dövünene, ağlayan ağlayanaydı.”

“O nasıl rüya kız? Ağzından yel alsın!”

“Rüya böyle olunca, insanın aklına başka ne gelsin ki. Hem de üstüne bunca alamet gelirken?”

“Sahiden çocuğun başına bir hal gelmiş olsa, Üveyş nasıl ayakta kalabilecek?”

“Bütün bunları olmadan önce düşünselerdi. Her Allah’ın günü eşek sudan gelinceye kadar döv, dünyanın küfrünü et, sonra da ah oğlum, vah oğlum. Başka ne olmasını beklersin ki! Çocuğa bir güne bir gün rahat nefes aldırdığınız oldu mu hiç? Ya o kızgınlıkla gidip bir uçurumdan atlamış ise? Ya yattığı yerde bir yılan gelip de bir yerini sokmuş ve oracıkta can vermiş ise?”

“Eli kırılsın Ömer’in, boynu devrilsin Üveyş’in. Ne hakkınız vardı çocuğun başına bütün bunları getirmeye? Ne yaptı da zavallının başına getirdiniz bunca belayı? Evinizi ateşe mi verdi,

bağınızı mı yaktı, ne yaptı da garibim çocuğa reva gördünüz bunca zulmü?"

"Rabbim, sen başına bir bela gelmesine izin verme! Bu defa da annesine, babasına sağ salim göster, yeter. Biliyor musunuz, o gün ben Newala Bîrê'ye iniyordum. Benden başka uçurumların altındaki ineklerimizi getirecek bir kimse yoktu. Ta yukarılardan beni görmüş de, koşup gelmişti. Teyze, sen inme, ben gidip getireceğim dedi. Ve koştu, aldı da geldi. Şimdi siz söyleyin, başı secdeden kalkmayan adamlar bile aklına getirir mi böyle bir kadına yardım etmeyi? Ne annesi olurum, ne akrabası, ama beni görür görmez koştu da geldi. Dersin ki insan değil, bir melek. Allah böyle evladı kime vermiş? Siz söyleyin Allah aşkına, kime vermiş?"

"Kalkar oturur, Üveyş canavardır derdik. Meğer asıl canavar o ak berenin altında saklanıveriyormuş. Herkes Allah'ın adamı deyip durdu da, kimse bir güne bir gün o berenin altında ne var diye merak etmedi. Hey eli kırılası adam, insan parmak kadar yavruyu öyle vahşice taşa tutar mı, hem de elalemin gözü önünde? Hadi şimdi git de bul bakalım, bulabilirsen."

"Bunlarda utanmak, günah bilmek mi var? Rezil bunlar, rezil. Ana baba olmayı bilmezseniz, böyle herkesin maskarası olursunuz, gece gündüz elalemin ağzına, diline iş çıkarırsınız işte."

"Bunlar kim, ana baba olmak kim. Gelin bizim evin kara kedisine bakın, bunlardan daha iyi analık, babalık ettiğini görürsünüz."

"O'nlar kediye kurban olsun. Hangi insan şahit olmuş, kedinin bir güne bir gün yavrusunu hırpaladığına? Tam tersine, yavrusuna uzaktan bile bir tehlikenin yanaştığını hissediversin, son tüyüne dek pençe olur, tırnak olur."

Bunların konuştukları diğer evin önünde oturmuş olanların konuştukları yanında dua ve övgü kalıyordu. Allah'ın temiz kulu olan Ömer'in maskesi düşmüş, öz çocuğunun canına kıyacak kadar cani biri olup çıkmıştı. Kimine göre o güne kadar kıldığı namazların, ettiği duaların, yaptığı hayırların tümü berhava olmuş, kimine göre kaderi önceden belliymiş ve Allah'ın O'nu tabi tuttuğu sınavda başarısız kılmıştı.

"Yıllar yılı beklediği bir oğuldu; O oğul geldi. Peki, kıymetini bildi mi? Bilemedi. Aldı, kendi eliyle taşa tuttu. Çocukcağız kim bilir hangi taşın altında, hangi uçurumun dibinde can vermiş. Leşi kurda kuşa yem olmuş. Biricik oğula verdiğin kıymet buysa, diğerlerinin akıbeti ne olur? Allah bize göstermesin."

"Hey cani Ömer hey, hey cani Ömer hey."

Ömer artıkküçücük çocuğun bile gözünde affedilmemesi icap eden bir suçlu haline gelmişti. Kim ağzını açacak olsa Ömer'in kötü bir tarafını sayıyordu. Eski Ömer'den ne bir hatıra ne de bir iz kalmıştı. Günün sonunda Ömer belki de on yıldan daha fazla yaşlanmış, Üveyş ayakta duran bir ölüye dönmüştü. Aralıksız aramakla geçen ikinci günde de sonuç alınamayınca, umutlar gitgide tükenmeye başlamıştı. Allah'tan ümit kesilmez diyen Müslim Hoca dışında, ağzını hayra açan hiç kimse kalmamıştı. Köyün içindeki ve etrafındaki her taşa, her deliğe, her kuytu yere, hatta yakın köylere bakılmıştı da, kendisini köy sınırlarının dışında aramak kimsenin aklına gelmemişti.

***

Yakıcı güneş ensesini kızartmış, kan ter içinde kalmıştı. Elleri şişmiş, avuçlarının içi patlamış, kanamaya başlamıştı. Ablası Havva'nın kocasıyla aynı hizada tarlada buğday yoluyordu. Sabahtan beri eniştesi, hatta oradaki tüm akrabaları O'nu durdurmak için uğraşıyor, ama kimsenin gücü O'na kendisini dinletmeye yetmiyordu. Geldiği ikinci günün sabahında ev halkından birkaç kişinin ve diğer yakın akrabaların buğday yolmaya gittiğini öğrenince, "Ben de çalışacağım" deyip itiraz dinlemez bir kararlılıkla onlara katılmıştı. Günün sonunda şişen, su toplayan, kesikler ve çatlaklarla dolan nazik elleri bahane edilerek diğer gün götürülmek istenmemiş, ancak O ertesi sabah neredeyse evin en yaşlı kadınından bile daha erken uyanıp namazını kılmış, hazırlanıp onları götürecek kamyonetin geldiği yere herkesten önce gitmişti. Dördüncü gününü geride bırakmak üzereydi. Yara bere içinde kalmış ellerini dert etmiyor gibiydi. Yapıp edeceklerinin kararını daha köyden ilk çıktığında vermişti. "Kendime bakabilir, kendimi yaşatabilirim" sözü kafasında sabit bir fikre dönüşmüştü. "Başkası rahat kazanıyor mu ki, ben onların ekmeğini rahat rahat yiyeyim?" diye soruyordu kendi kendine sık sık. Ve şimdi hiç sevmediğini düşündüğü babasının o meşhur sözü nedense hiç aklından çıkmıyordu:

"Ekmek tavşan, siz tazı olacaksınız."

Bu söz gerçek manada O'nun çalışma yakıtı olmuştu. Toprağın kavrulduğu, taşların birer kor parçasına döndüğü Barak ovasının yakıcı sıcağına dayanmak için bir sebebi daha vardı. Babasından çaldığı on liranın her kuruşunu kazanıp O'na geri yollayacak, böylece babasına bir borcu kalmamış olacaktı. Günlük çalışmanın karşılığı iki buçuk lira sayılıyordu. O günün sonuna vardığında, henüz parasının çalındığından bir haberi olmayan babasına olan borcunu kapatacak, diğer günlerde kazanacağı ne varsa kendisine ait olacaktı. Dört gün sonra on lira, sonra dört gün daha gelecekti.

Yolma işi biterse başka bir iş bulunacak, okul vaktine kadar cebi parayla dolacaktı. Böyle bakınca, iş kendisine olduğundan da kolay görünüyordu. Oysa hiç de kolay bir yanı yoktu. Buğdayın sert kökleri ve kalın sapları birer jilet gibi ellerini keserken, O'ndan daha fazla yanındakilerin canı yanıyordu. İnadıyla baş edemedikleri halde, "Ne hali varsa görsün" deyip geçemiyorlardı. Kendisi öyle istiyor diye dedikleri kabul edilecek değildi. Zaten dünden beri O'na hissettirmeden kendi aralarında konuştukları konu buydu. Ne olursa olsun,kendisini eve geri yollamanın bir yolu bulunmalı ve kendisi buna ikna edilmeliydi. Çünkü ikna edilmeden geri göndermeye kalkıştıkları takdirde, başlarına daha büyük bir belayı sarmaktan korkuyorlardı. O küçücük yaşıyla bile insanı ürkütecek kadar bir kararlılığa sahipti ve bu da kimsenin gözünden kaçmıyordu. Kimi zaman koca adamlara bile hükmünü ve iradesini kabul ettirecek kadar sert ve kesin davranıyordu.

Her öğünün değişmez yemeği sayılan ve kavurucu sıcakta ısındıkça ısınmış olan ayran ve ekmekten oluşan öğle yemeğinin ardından, dinlenmek üzere çekildikleri gölgeliğin altında daldıkları sohbette, doğrudan değil de, şöyle etrafında birkaç dolambaç çizerek sözü tekrar Abdullah'a getirmişlerdi. İnadını yumuşatacak şakalaşmalar, ufak ufak dokundurmalar, derken sıra ellerine gelmişti. Eniştesi; "Ellerini Heso amcaya bir göster de yaralarını görsün" deyince, Abdullah sözün nereye varacağını derhal anlamıştı. Ellerini sıkıca kapatıp geri çekti. Ellerindeki yaraların kendisini işe getirmemek için bahane kılındığını iyi biliyordu. "Elimin nesi var sanki, insan isterse eli kanasa bile çalışabilir. Hem benim elim acımıyor ki" dedi, onlardan birkaç adım uzaklaşarak. O'nunla bu şekilde uğraşmanın fayda etmediğini herkes görüyordu.

Akşam eve döndüklerinde, ablası Havva'yı çekildiği odanın karanlık köşesinde ağlarken buldu. Havva'nın ufacık bir üzüntüsü

bile O'nun canını fena halde yakıyor, önlerine katıp götürdükleri o kara günü aklına getiriyordu. İçini yakan, canını acıtan pek mühim bir sebep yoksa, Havva'nın ağlamadığını iyi biliyordu. Olur olmaz ağlayan karakterde biri değildi çünkü. Ağlarken hiç kimse tarafından görülmek istenmediğini çekildiği yerden belli ediyordu. Abdullah, sessizce yanına yaklaşıp ellerini tutarak, "Abla, neyin var?" diye sordu. Havva'nın hıçkırıkları birden yükselmeye başlamıştı. Öfkeyle elini Abdullah'ın elinden çekerek, "Ne hakkın var anam babamın başına bütün bunları getirmeye senin, ha?" diye çıkıştı.

Bu söz karşısında Abdullah'ın dili tutulmuş gibi oldu. Oysa ablasının bir hakarete maruz kaldığı için ağladığını düşünmüştü. Uzunca sayılabilecek bir suskunluğun ardından, "Ben mi annen babana yaptım, yoksa annen baban mı bana yaptı bütün o olanları?" diye yanıt verdi öfkeyle. "Bir tek senin beni anlayacağını düşünmüştüm, ama sen de kalkmış O'nları savunuyorsun, hem de sana onca anlattıklarım yetmezmiş gibi" diye devamını getirecekti ki, boğazı düğümlenip dışarı çıktı. Geldiğinden beri adeta o evdeki bütün hayat O'nun etrafında dönmeye başlamıştı. Hareketler, mimikler, bakışlar dahi kendisi dikkate alınarak şekilleniyor, konuşmalar gelip gelip kendisine dayanıyordu. Dolaylı dolaysız hissettirmelerden, hatırlatmalardan oluşan aşılmaz bir çemberin içine düşmüştü. Görünür görünmez halleriyle hayatı kuşatan çemberleri gittikçe daha fazla hissediyordu. Biri bitiyor,bir diğeri başlıyordu. Hayatı çepeçevre kuşatan, bazen nefes bile aldırmayan çemberlerin dışına çıkmak imkânsız mıydı yani? İnsanoğlu çemberlerin içinde yaşamaya mahkûm olarak mı doğmuştu yoksa? Hâlbuki şehre kaçarken, çemberin veya çemberlerin dışına çıktığını sanmıştı. Meğer bir başka çemberin içine düştüğünü anlaması için, saniyesi saniyesine ateş içindeymiş gibi geçen beş gününü geride bırakması gerekiyordu.

İlk geldiğinde gözüne çok geniş görünen avlunun ne kadar dar olduğunu yeni yeni fark ediyordu. Üç beş aileden oluşan onca insan,yine koyun, kuzu, inek, dana ve buzağılardan oluşan onca hayvan nasıl sığabiliyordu şu küçücük avlunun içine? Ne şaşılacak şey. Hâlbuki geldiğinden beri hacim ve sayı manasında gözle görülür bir değişiklik yaşanmamıştı. İnsanlar aynı insan, hayvanlar yine aynı hayvan, avlu aynı avluydu. Kafanın içinde zamana göre değişerek oluşan, açılıp tekrar içe doğru büzüşen, hayatın ve doğanın görünüşünü olduğundan farklı gösteren, hem sınır hem sınırsızlık olan, esrarı kolay kolay çözülemeyecek bir takım kanunlar mı vardı yoksa. Aynı yerden bir bakmışsın sonsuz açıklıkta ve genişlikte bir dünya, bir bakmışsın adım dahi atmaya imkân vermeyecek kalın ve yüksek duvarlar, daraldıkça daralan sınırlar. Nasıl olduğunu anlayamadan birden köydeki arkadaşları aklına gelmişti. Hasan elinden tutup tutup kırlara, bağlara, bahçelere çekiyordu O'nu. Koş, dilediğin kadar koş! Hiçbir sınır, hiçbir engel tanımadan.

"Bekle Hasan, beni bekle. Üzümlere mi?Bekle, sen o işi benim kadar bilmiyorsun. Ya bir de yakayı ele verirsen? Bizim Sımo dayının incirlerini gördün mü? Her biri aha şu yumruğum kadar büyük. Dersin ki bunlar bal. Ne balı, baldan da tatlı. Dur dur, acele etme, sana daha neler göstereceğim neler. Git Mızo'yu da çağır, ondan sonra gidelim. Emin, Fırdo, Sıddık, Xezal, Zeynep, İslim, Kahraman... Yok yok, Kahraman gelmesin, hayır hayır, O'nu da çağır; gelsin ki, sonra bize düşman olmasın. Küçük Şevket'i de unutma, o da alışsın bize. Ben Onunla konuştum. Bu sene O da okula gelecek."

Sesler, neşeli çığlıklar ve bağırışlar birbirine karışıyor, kırlar, bağlar, kuşlar, yılanlar, hatta taş, toprak, ağaçlar bile O'nu geri çağırıyor, hepsinin sesi kulağında gerçekmiş gibi yankılanıyordu. Ayran çorbası ve ekmekten oluşan akşam yemeğinden sonra,

ablası Havva O'nu avlunun bir köşesine çekip, evden çıktıktan sonra köyde kopan kıyameti anlatmaya başladı. Abdullah O'nun dediklerine inanmak istemiyordu.

"Kim söyledi bunları?" diye sordu.

"Dayım Mehmet bugün bize gelmişti. Senin yanımızda olduğunu duyunca havalara uçtu. Dersin ki, yeniden doğmuş. Mehmet dayımı daha önce hiç o kadar sevinçli görmemiştim. Bize neler neler anlatmadı ki. Sen ortadan kaybolunca bütün köy gece gündüz seni aramaya çıkmış. Ta Fırat kıyısına kadar inip bakmışlar. Bir gün, iki gün, üç gün seni bulamayınca,artık ölmüş olduğuna kanaat getirmişler. Anneme ne olmuş, biliyor musun? Yataklara düşmüş. Bu gidişle çok fazla yaşayamayacak diyorlar. Gözlerinde bir damla yaş kalmamış. Ağladığını herkes görüyor, ama gözlerinden yaş aktığını görmüyorlarmış. Çünkü gözleri kupkuru olmuş. Rengi artık annemin rengine benzemiyormuş. Kanı çekilmiş, soluk, sarı, ölmüş olanlarınkine benzeyen bir benizle yaşıyormuş. Şimdi dediklerini beş dakika sonra hatırlamıyormuş. Ben kuyudan su almaya gidiyorum diyor, bakracı götürüp boş boş ineklerin önüne bırakıyormuş. O gün yılan gelmiş, üç dört civcivi mideye indirmiş, annem öylece seyretmekle kalmış. Eyno bağırmış, Fatma bağırmış, korkudan ölmüşler, ama annem kolunu bile kıpırdatmamış. Kim gördüyse, bu kadın yolun sonuna gelmiş, çok geçmez mezara girecek diyorlarmış. Babam da öyleymiş, artık yaşamıyormuş ki."

"Dayım Mehmet nerede şimdi?"

"Gülsümlerde, az sonra gelmesi gerekecek. Senin için, "Ben O'nu almadan buradan gitmem" dedi. Size ben de eşlik ederim, yarın köye birlikte gideriz."

Havva lafını daha bitirmeden, Mehmet avlunun kapısından içeri girdi. Girer girmez neşeli bir sesle, “Hani, yeğenim nerede?” diye seslendi. Havva sevinçle, “Dayı, Abdullah burada” diye karşılık verdi, ayağa kalkarak.

Bir kopuş denemesinin yarattığı etkinin büyüklüğü dayı Mehmet’in sesinden, kucaklayışından, hatta nefesindeki titreşimden anlaşılıyordu. Abdullah’ın birden ortadan yok oluşu herkese yeterince çektirmiş, O’nu köyün aranır ve istenir tek kişisi haline getirmişti. Bu saatten sonra itirazları bir işe yaramayacaktı. Dayı Mehmet, O’nu sağ salim gördükten sonra, O’nsuz köye dönmeyecekti. “Şu dünyada ne mucizeler varmış” deyip duruyordu, herkesin duyacağı yüksek bir sesle. Evden kaçtıktan sonra köyde olanları anlattıkça, Abdullah’ın göğsünde biriken öfke yavaş yavaş çözülmeye başlıyordu. Açıkçası, Mehmet O’na itiraz edecek hiçbir şans bırakmıyordu. Köyden birden kaybolmakla amacına ulaştığını, hatta ortadan yok oluş hali pek uzadığı için, sadece annesi ve babası üzerinde değil, bütün köy ve yakın arkadaşları üzerinde de yıkıcı bir etki yarattığını söylüyordu. Dayı Mehmet son beş günde köyde olanları sadece Abdullah’a değil, bütün ev halkına anlattı da anlattı. Bitmeyen aramalar, yüksek kayalarda yankılanan bağrışmalar, kâh evlerde kâh uçurumların dibinde yükselen haykırışlar, dualar, beddualar, gerçek yerine geçen rüyalar, tükenen umut ve ölüm sessizliği. Dayı Mehmet anlatmaya devam ederken, Abdullah arkadaşlarını peşine takmış, kırlarda, bağlarda, Newala Birê vadisinde dolaşıyor, kuş avlıyor, eteklerinedoldurduğumeyveleri arkadaşlarına dağıtıyordu. Ah şu kırların, bağların nefis kokusu yok mu, onsuz dayanmak imkânsızdı.

Köyü ne kadar özlediğini kendi kendine çoktan itiraf etmişti. Rüyasında Amara’yı görmediği tek bir gece olmamıştı. Her sabah uyandığında, rüyadaki dünyasının dışında ve çok uzağında

olduğunu gördükçe boşluğa düşüyor, dayanılmaz bir yalnızlık çekiyordu. Ruhu ve bedeni birbirinden ayrılmış gibiydi. Bedeni burada iken, ruhu orada dolaşıyordu. Kendisi her yeri, herkesi görürken, hiç kimse kendisini görmüyor, dokunamıyordu. Ruhunun oraya ait olduğunu, oradan kopamayacağını, içinde arttıkça artmış olan özlemi söylüyordu. Ufacık bir sessizlikte arkadaşlarının çığlıkları yeniden kulağında yankılanıyordu. İçinde bastıramadığı seslere dayı Mehmet'in anlattıkları da eklenince, direncini koruması hem manasız, hem de imkânsız hale gelmişti. Ertesi gün öğle saatlerinde birlikte posta arabasına binip köyün yolunu tuttuklarında, O çoktan köye uçup gitmişti.

Bir çığlık atılmış, ses bir anda bütün köye yayılmıştı.

"Abdullah gelmiş, Allah Abdullah'ı geri göndermiş, Allah Abdullah'ı geri göndermiş."

"Anneee, diyorlar ki, Abdullah gelmiş."

"Aman yarabbim, koşun koşun, çabucak Üveyş'e haber verin."

"Müjdeler olsun, Abdullah gelmiş! Müjdeler olsun, Abdullah gelmiş!"

Abdullah henüz üç beş evi geçmeden, köyde hazır olanların yarısı başına toplanmıştı. Beş on dakika sonra da evin önü mahşeri bir kalabalığa tanıklık ediyordu. Köy halkı sel olup Abdullah'ın peşinden evlerine akmıştı. Kimisi O'nu kucaklıyor, kimisi öpüyor, kimisi sevinçten çimdikler atıyordu. Üveyş kopan gürültüyle dışarı çıkmış, duvara tutunmuş halde şaşkın gözlerle kalabalığa bakıyordu. Herkes gözlerinin önündeydi, ama o ne kimseyi görüyor ne de onca ağızdan çıkan sesleri duyuyordu. Gözleri tek bir noktaya odaklanmıştı. Birer gün ışığı gibi yanan kara şehla gözleri görüyordu sadece. O gözlerdeki ateşin içinde

yandı, eridi, bilinmez diyarlara gitti. Sonra gözleri karardı, hiçbir şey göremez oldu. Ulu gövdesiyle boylu boyunca yere yığıldı. Sonsuza dek kurumuş sanılan bir pınardan ilk damlaların mucizevî fışkırması gibi, birkaç damla yaş uzun kara kirpiklerinin arasından kapanan göz kapaklarının üstüne fışkırdı. Duru yaş damlacıkları birer ışık tanesine dönüştü. Güneş göz kapaklarının üstünde parlıyordu.

VIII.

Kimsede olmayan bir zenginlikle geliyordu. Kırasının eteği dalgalanıyor, ceplerindeki şişkinlik ta uzaktan fark ediliyordu. Kimseye görünmeden uçurumun başına geldi. Etrafında bir tüyün hareketi olsa fark edecek kadar hassas görünüyordu. "Ne bizimkiler, ne köyden herhangi birisi beni asla tutamayacak" diye geçiriyordu içinden. Niyetinden-ki köyde iyi niyetlilerin azınlıkta olduğunu çok iyi biliyordu-şüphelendiği birini gördüğü anda gerisin geri koşacak, kuş olup uçacak şekilde duruyordu. Ceplerine bakmaya yeltenecek biri önüne çıkacak olsa, O'nu yakalaması için kartal olması gerekiyordu. Ellerini ceplerinin üzerine koydu, etrafı bir güzel kolaçan etti; önünde bir tehlikenin varlığını görmeyince, sessizce süzülüp yüksek dardağan ağacının altına geldi. Ceplerinde pişirilmeyi bekleyen beş tane üveyik vardı. Doğanın, şayet kalpten ise, arananı arayana gösterme gibi iyi bir huyu vardı. Tam da ihtiyacını duyduğu o an, cingözlü küçük Şevket'in en alttaki evin aşağısından kendisine doğru gelmekte olduğunu gördü. Eliyle O'na, "Çabuk yanıma gel" diye işaret etti. Şevket koşarak yanına geldi. Abdullah'ın sebepsiz yere kendisini çağırmadığını biliyordu. Abdullah O'nu alıp kayalığın altına

çektikten sonra, “Çabuk git, Hasan’ı buraya getir” dedi ve “gelinceye kadar sizi burada bekleyeceğim” diye ilave etti, oyalanmasını istemediğini bildiren kesin bir ses tonuyla. Şevket, Abdullah’ı kayalığın altında bırakıp koşarken, şişkin duran ceplerin içinde ne olduğunu bilmiyordu. Çünkü Abdullah ceplerine bakmasına fırsat bulacak kadar bekletmemişti kendisini. Henüz on dakika bile geçmeden, Şevket, Hasan ile birlikte yanında hazır bulunuyordu.

Abdullah olması gereken her şeyi Hasan’a anlatıp Şevket’le birlikte kendini dereye doğru bıraktı. Kimsenin o saatte uğramayacağını bildiği, altında damlalar halinde suyun aktığı yüksek kayalığı tercih etmişti. Üstelik orada bolca çalı çırpı da vardı. Oraya varır varmaz hemen işe koyuldu. Şevket çalı çırpı toplarken, o üveyikleri temizlemekle uğraşıyordu. Derken, Hasan uçurumun başında görünmeye başladı. Tıpkı Abdullah’ın dediği gibi bir grup arkadaşını peşine takmış, kendini kayalıklardan aşağıya bırakıyordu. Üveyikler çoktan temizlenmiş, pişirilmeye hazır hale gelmişlerdi. Hasan tuz getirmeyi de unutmamıştı. Abdullah böylesi vakitlerde ateş yakmayı kimseye bırakmıyordu. Dumansız ateş yakmayı çoban Koçero’dan öğrenmişti. Odunlar altı boş, düzenli ve aralık bırakılınca, duman çıkarması için bir neden kalmıyordu. Bulundukları yerden duman çıkmayınca, uzaktan kim kendilerini görebilirdi ki. Bir de işlerini bitirene kadar fazla gürültü etmemeliydiler. Abdullah’ın benzer hallerde hep tekrarladığı değişmez bir uyarıydı bu. Ve onlar yanına gelirken, aynı uyarıyı tekrar yapmıştı.

Ağaçtan şişlere geçirilmiş üveyikler kızarırken dökülen yağ damlaları ateşte cızırdıyor, yükselen ince dumandan etrafa nefis bir koku yayılıyordu. Bakışlarıyla yemeğe doyamayan, yedikçe iştahları kabaran, ağızları sulanan Mızo ve Cımo, “Yeter ha, Abdullah yeter. Görmüyor musun, et yandı gitti” diye uyarılara

başlıyor, tahrik ettikleri diğer arkadaşlarının da homurdanmalarına, Abdullah üzerinde baskı kurmalarına sebep oluyorlardı. Abdullah ise sanki yalnız başınaymış gibi rahat rahat şişleri çevirmeye devam ediyor, etin iyice kızarmasını bekliyordu. Vakti geldiğinde bir laboratuvar, bir tahlil merkeziymişgibi çözümleyeceği açlık duygusunu kontrol etmemesi halinde, insanın nasıl bir canavaradönüşeceğini veya dibe vurmuş mahkûm bir yaratıktan farkının kalmayacağını, kokuyu alınca azgınlaşan, ama azgınlaşırken bile masumiyetinden bir şey yitirmeyen arkadaşlarının bakışlarındananlıyordu. İçinden kanlı dişli kurdun, boğazlanmaya çoktan razı olmuş koyunun, ya da semalarda özgürce uçacak kuşun da doğabileceği malum duygunun kendisine söylediklerini duyduğu ve derinden hissettiği halde olana henüz bir ad koyamıyor, ama ipin ucunu yakaladığından emin görünüyordu.

Birer nar gibi kızaran üveyikleri ateşten kaldırınca, göz diktikleri et parçalarını kapmaya odaklanmış kediler misali yanına iyice sokulan arkadaşları sevinçten havalara uçmaya başlamışlardı. Daha fazla itişip kakışmasınlar diye, geniş bir çember biçiminde oturmalarını söyledi. Sonra kızarmış eti parçalara ayırıp, herkese eşit miktarda birer pay verdi. Kendisine de, göz kararına göre diğerlerinkinden ne az nefazla, göğüs ve kanattan oluşan iki parça ayırdı. Çocuklar eti iştahla çiğneyip mideye indirirken, Abdullah'tan iyi bir kimse olmadığını düşünüyorlardı. Abdullah ne derse onu yapacak, nereyi isterse oraya gideceklerdi. Çünkü Abdullah'ın yanındayken hem karınları doyuyor, hem de doyasıya eğlenerek hayatın tadını çıkarıyorlardı. Abdullah'tan koptukları an, ana babanın dırdırı, vırvırı, kimi zaman tokadı, tekmesi karşılıyordu onları. Açıkçası, anne babanın yanı rahat edecekleri yer değildi. Kimi zaman karınları doyuyor olsa da, içleri rahat etmiyordu. İçlerinden herhangi birinin tek bir

defa dahi annesi veya babasıyla eğlendiğini hiç kimse görmüş değildi.

En ilkel canlının bile çoğalırken, kendi doğasındaki özgür davranma eğilimini yok ettiğine dair bir kanıta rastlanamaz. Doğa, bilhassa canlı doğa çoğalırken, özgür davranmaya programlıdır. Söz gelimi bir kuşun yavrusuyla ilgili bütün derdi, yavrusunun kendi kendine yeter hale gelmesini sağlamak ve kendisini özgür bırakacağı anı görmektir. En basit bitkiden ulu ağaca, bir kelebekten kartala, bir fareden aslana dek canlı ve hatta cansız varlığın özündeki eğilim de farklı değildir. Yaşam zincirinde bu eğilimin ana kanun olduğu, mikroskobik gözleme dahi gerek olmadan kolaylıkla anlaşılabilir. Gelgelelim iş bura insanına gelince, bu kanun tamamen tersyüz olmaya başlıyordu. Nedense hiçbir ana ve baba çocuğunun kanatlanmasını istemiyor, çocuklarının kanatlanacak olmasından duydukları korku bütün korkulara baskın geliyordu. Bilebildikleri büyük tehlikelerin başlangıcını kanatlanmakta görüyorlardı. Sanki çocuk denetimden çıktığı an bütün hayatı sönüverecekmiş gibi geliyordu kendilerine. Son günlerde annelerin, Üveyş'in kapısında sık sık görünmelerinin sebebi buydu. Abdullah'ın geri dönüşü, kendileri için pek hayra alamet olmamıştı. Dediklerine bakılırsa, Abdullah çocuklarına rahat vermiyor, çocuklarını kendilerinden çalıp bilmem nerelere kayboluyordu.

Abdullah için kimin ne dediğinin pek bir önemi yoktu. Bütün derdi dilediği gibi davranmak ve arkadaşlarıyla doyasıya oynamaktı. İsyanı annesini, babasını birer başka insan yapmıştı. Artık eskisi gibi üzerine gelemiyorlardı. Baba tamı tamına bir geri çekilme yaşamıştı. Annenin kurduğu baskı ise tatlı bir yakınma, bir sızlanmanın ötesine geçmiyordu. Abdullah, henüz tam dilediği gibi değilse de, sınırlarının epeyce genişlediği bir özgürlük alanı elde etmişti. Bir bakıma isyanını hala sürdürmeye devam ediyor,

toplamakta olduğu meyvelerini arkadaşlarıyla paylaşıyordu. İsyandan sonra anne ve babanın değişim geçirmiş olması, kendisi için yeterli gelmemiş görünüyordu. Bu henüz güven verecek bir değişim değildi çünkü. Belli ki çok korkmuşlardı. Korkmaktan doğmuş bir yumuşama, tehlikeyi görüp deliğe sığınmış bir yılanın bekleyişinden pek farklı değildi. Aklı ve duyguları O'na, "Abdullah, umudunu annenden babandan kes artık, Onların sana verecekleri bir şeyi yok" demişti. O da içinde dinmek bilmeyen isyanın sesini dinlemiş, her şeyiyle kendini arkadaşlarına vermişti. Yaptığının bir tür uçmak ve arkadaşlarını uçmaya alıştırmak olduğunu biliyordu. Ve başta annesinin söyledikleri olmak üzere, sağda solda duyduklarını dinlemeye, arkadaşlarından vazgeçmeye hiç niyetli görünmüyordu. Vazgeçtiği an, arkadaşlarının baba ve annelerinin kümesinden dışarı çıkmaya güç bulamayacaklarını biliyordu. Arkadaşlarından birinin kendisiyle gelmekten korktuğunu veya sıkıldığını gördüğünde, hatırladığı hep kümes olurdu. Kümes, yani tavuk, belki de tavuk yavrusu olmak. Sonra kümesin ağzına dayanmış bir yılanın karnına çekilmek. Zavallı civciv, ne kaçabilir, ne de uçabilir! İnsanın kendini yılanın karnında düşünmesi bile ne kadar ürkütücü oluyordu.

Çocukların yedikleri ete doydukları söylenemezdi, ama aldıkları lezzetten çok mutlu ve keyifli görünüyorlardı. Abdullah'ın onlar için o günkü planı henüz sona ermiş değildi. Önlerinde daha günün yarısı vardı. Önce kartal ve güvercin yuvalarını arayacaklardı. Sonra Xêmirkêsan harabelerine gideceklerdi. Planın tehlikeli, ama pek heyecanlı ve zevkli kısmı en sona kalacaktı. Bu kez hedefte, Xêmirkêsan'dan gelirken yolun üzerine düşen yamaçtaki büyük üzüm bağı vardı. Her tanesi birer ceviz büyüklüğünde kehribar sarısı üzümler, bal damlayan incirler, cennetin tatlı suyuyla dolmuş etli kızıl armutlarmıknatıs gibi O'nu kendine çekiyordu. Dua ederken bile sadece kendine

zenginlik dileyen cimri Hemo'ya ait o bağa bu yıl ikinci kez dalış yapmış olacaktı. Ne de olsa arkasında Müslim Hocanın fetvası vardı. Hoca, işin hayır ve günah kısmını çoktan aydınlatmıştı.

Abdullah, akşam namazı vaktinde, peşinde bir çocuk ordusuyla camiye geldiğinde, Müslim Hoca, Kur'an'ın tam kalbinden çıkmış müspet fikirlerinin tam manasıyla hayatta nasıl iş gördüğünden haberdar değildi, ancak Abdullah'ın peşindeki çocuklara bakarak doğruya en yakın kanaate varabiliyordu. Abdullah'a söylediği hiçbir sözün boşa gitmediğini kendi gözleriyle görüyordu. Abdullah, sözleri söz olmaktan çıkarıp ete, kana, cana dönüştürüyor ve bunu en doğru şekilde yapıyordu. Peşinden onca çocukla camiye geliyor olmasının başka nasıl bir anlamı olabilirdi? Yaşı başı geçmiş koca adamlar bile yanında, yöresinde bir iki adamı tutamaz iken, Abdullah bu küçücük haliyle neredeyse köyün bütün çocuklarını peşinden sürüklüyor, üstelik kendilerine doğru yolu gösteriyor, camiye getiriyordu. Müslim Hoca, peşinde derviş ordusuyla diyar diyar gezen eski zamanların şeyhlerini, büyük âlimlerini gözünün önüne getiriyor, hiçbirinin çocuk haliyle bu mertebeye ulaşamadığını görüyordu. O nedenle Abdullah hakkında son dönemde daha sık duymakta olduğu söylentilere aldırmıyor, yanlışı bu söylentileri dolaşıma sokan ve kulak verenlerde buluyordu. Abdullah onların dediği gibi kötü biri olamazdı. Ne deli, ne de evinin düşmanıydı. Tam tersine, "Allah yolunda yükselecek, geleceğin büyük âlimidir O" diye düşünüyordu.

Abdullah, hutbe günleri de dahil, camiye geldiği her vakit, Hocanın arkasında yer alan ilk kişi oluyordu. Neden büyüklerin önünde ve sürekli kendisinin arkasında yer alıyor diye çürümüş, kokuşmuş kıskançlık gösterisinden başka bir şey olmayan itirazlara kulak asmıyordu Hoca. "O'nun kalbindeki ateşin tek bir kıvılcımıbile kalbinizde olsa, siz de önce kendi ruhunuzu

temizlemekle uğraşır, gelip bana bu manasız sözleri söylemezdiniz" diye yanıt veriyor, "Allah'ın huzurundayken bile haset etmek, garez beslemekten kurtulamayan bir müminin namazı da, duası da kabul olmaz. Hele ibadet eden bir çocuğa nazar edecek kadar ileri gidiyorsa, onun Allah'ın huzurunda da yeri olmaz. O münafıktır, müfsittir çünkü" diye ekliyordu.

Müslim Hoca, caminin kapısından çıkarken, topal Reşo yanına sokulup kulağına eğilerek, fısıltıyla, "Hoca efendi, şu velede iki laf ediver de, çocuklarımızı rahat bıraksın artık. Bilirsin, babasından çok senin sözünü dinler. Hadi gözünü seveyim hocam, bizim için yap bunu. Yoksa bu çocuklar sözlerimizi dinlememekle kalmaz, vallahi billahi yarın öbür gün tıpkı O'nun gibi bizi taşa da tutarlar" dedi, yalvaran bir ses tonuyla. Yumuşak huyuyla, her vakit sakin ve derin nasihatleriyle bilinen Müslim Hoca, bu defa kendine hakim olamadı:

"Allah aşkına söyler misiniz, nedir sizin bu çocukla olan derdiniz? Rahat bırakmak, rahat bırakmak! Her gün gelip çocuklarınızın kafasını mı yarıyor, onları uçurumlardan aşağıya mı atıyor? Gidip annenize, babanıza küfür mü edin diyor? Hakikaten nesi var bu köyün böyle! Bir çocuğa tahammül gösteremeyecek kadar aciz misiniz siz? Bütün köy bir ağız olmuş, aha Abdullah şöyle, aha Abdullah böyle. Bilmem Abdullah ne yapmış, ne etmiş, bilmem ne yapacak, ne edecek."

"Aman hoca efendi, Kur'an hakkı için yanlış anladınız beni. Bilirsiniz ki, bu çocuğu bizler de çok severiz. Kaybolduğunda nasıl üzüldüğümüze Allah şahittir. Üzüntüden günlerce boğazımdan lokma geçtiyse, Eyşo benim anam olsun. Bir bilseniz o günlerde neler çektik neler. Dersin ki, kaybolan Abdullah değil, benim Yusuf'um. Başına bir kötülük gelsin, ister miyiz hiç? Ama O'ndan tek istediğimiz ..."

“Söyleyin söyleyin, açık söyleyin, nedir istediğiniz?”

“Tek istediğimiz, uslu durmasıdır. Çocuklarımızın sözümüzden çıkmasına sebep olmamasıdır. Ne O, ne de çocuklarımız katiyen kötü huylar edinsin istemiyoruz.”

“Kötü huy dediğiniz bu çocukları alıp camiye getiriyor olması mı? Söyler misiniz, bugüne kadar kaç baba yaptı bu çocuğun yaptığını? Size tavsiyem şu ki, bu çocukların yaptığını fazla gözünüzde büyütmeyin. Çocuklarınızı sizden çalıyormuş gibi bakmayın. Azıcık hoş görülü davranın. Abdullah’tan da korkmayın. Olsa olsa çocuklarınıza doğru yolu gösterir O. İçiniz rahat olsun, ben insandan anlarım. Abdullah kötü yol yürüyecek çocuk değildir. Kalbinde ışık vardır, kolay kolay sönmeyecek bir ışık. Ben görebiliyorum. Bu sebeple O’ndan korkmanıza yer yoktur.”

Abdullah ve peşindeki arkadaşları camiden dışarı çıkarken, Müslim Hoca Topal Reşo’yu hafifçe tutup kenara çekti. Belli ki, çocuklar onun ürkütücü bakışlarıyla karşılaşsın istemiyordu. Sonra onları işaret ederek, “Görüyor musun Reşo efendi, bunlar nice zamandır tanık olamadığımız bir derviş cemaati sanki. Demek ki Allah insanın kalbine ışık ekerken, yaşın büyüklüğüne küçüklüğüne bakmıyor. Hayır hayır, bunlardan hiç korkmamak gerek. Köyümüzün güzel fazilet filizleridir bunlar. Bu herkese nasip olamayacak bir Allah vergisidir” diye sürdürdü, çocuklara büyülenmiş gözlerle bakarak.

Abdullah, avlunun kapısından sokağa çıkacağı sırada Müslim Hoca O’na seslenip, yanına gelmesini istedi. Topal Reşo, bir an Müslim Hocanın fikir değiştirip Abdullah’ın kulağını çekeceğini sanmıştı. Ancak Abdullah gelince, içinden pis küfürler edecek kadar hayal kırıklığına uğradı. Müslim Hoca, sanki topal Reşo’yla hiç konuşmamış, hatta Reşo orada değilmiş gibi, “Abdullah,

benimle eve gel, sana okuman için bir dua kitabını getirdim" dedi. Topal Reşosanki burnuna bir yumruk yemiş gibi olmuştu. Eve varınca tüm hıncını, sevmekten yere göğe sığdıramadığı, mülküm, emlakim dediği oğlu Yusuf'tan çıkardı. Ve O'na, bir daha Abdullah ile gezmemesi için yemin ettirdi. Şayet isyan damarından kökten yoksun değilse, çocuk için tekme tokatla ettirilen yemini bozmaktan daha kolay ne vardı ki. Yusuf yeminini yalnızca sabaha kadar tutabilmişti. Abdullah ile arkadaşlık etmenin tadı, babanın tehditleri ve tokatlarına baskın gelmişti. Sabah ilk işi gidip Abdullah'ı bulmak olmuştu. Abdullah ile buluştuktan sonra, kim onu tutabilirdi ki artık.

O gün Abdullah, içinde Yusuf'un da olduğu beş arkadaşıyla birlikte çıktı ava. Köyden çıkarken, "Bugün Yusuf'un şansına çıkıyoruz" demişti. O gün öğlene kadar yaptıkları ava bakılırsa, Yusuf pek de şanslı sayılmıyordu. Bütün bir öğün sadece bir kuş avlayabilmişlerdi. Sanki tüm kuşlarkendilerini bekleyen gizli tehlikenin farkındaymışlar gibi, nedense bir türlü kurulan tuzaklara yanaşmamışlardı. Elde edilmiş tek bir kuş, hem de küçücük bir kuş neye yeterdi ki? Ama bir lokma bile olsa, Abdullah'ın yanında herkese yetirmenin bir yolu mutlaka vardı. Kuş ateşte kızarırken, çocuklar birbirlerine bakıp kıkırdamaya başlamışlardı. Abdullah'ın bir lokmalık kuşu nasıl paylaştıracağını pek merak ettikleri kıkırdamalarından belli ediyorlardı. Bir kişiye verse yetmezdi, altı kişiye verse hiç yetmezdi.

"Ne, küçücük bir kuş altı kişiye mi? Yusuf'un şansına olduğuna göre, o zaman sadece Yusuf'a verecekti. Olsun, Yusuf'a versin, O'nun şansı değil mi? Ama Yusuf ondan ne tat alır ki, minnacık bir şey. Hem hepimiz ona bakarken. Yo yo, Yusuf onu tek başına yemez, yiyemez, boğazından geçmez. Kolay mı onca gözün altında tek başına yemek? Ya gece yılanımız O'na giderse? Korkmaz mı? Korkar, hem de çok korkar. Yemin ederim korkudan

ölür. Ama Abdullah öyle yapmaz ki. Şimdiye kadar bir şeyi tek bir kişiye verdiğini kim görmüş ki? Abdullah hayatta öyle yapmaz. O zaman nasıl yapar?"

Merak içerisinde her biri kendi kendine bin bir hesap yaparken, Abdullah eti ateşten kaldırıp parçalamaya başladı. Birine bacak, birine kanat, birine boyun ve bir parça göğüs derken, kimseyi paysız bırakmadı. Demek ki paylaşmanın azı, fazlası olamazdı. Abdullah bunun çözümünü hemencecik bulmuş ve ağzın bir köşeciğini bile doldurmayan etin tadı, diğer günlerin etinin tadından daha güzel olmuştu. Az olunca tadın dozunun hem yüksek, hem kalıcı olduğu doğruymuş demek ki. Çocuklar etin tadıyla uğraşırken, Abdullah'ın aklına bambaşka bir fikir gelmişti. Her ava çıktığında onca kuş yakalayabiliyor iken, neden bir tek o gün yakalayamamışlardı? Yakalayamamış olmak, sadece Yusuf'un şanssızlığı mıydı? Hayır, Yusuf'un dışında başka bir sebep, ilahi bir sebep olmalıydı. Tam da böyle düşünürken, aklına cebindeki dua kitabı gelmişti. Önceki akşam Müslim Hocanın kendisine verdiği kitap:

"Durun, beni dinleyin, bugün neden sadece tek bir kuş yakalayabildik, biliyor musunuz sebebini?"

"Nedir sebebi?"

"Ama önce soruma doğru yanıt vereceksiniz, hepiniz."

"Tamam, bilirsek doğru yanıt vereceğiz."

"Soracaklarımın cevabını herkes bilir. Sadece doğru cevap verin yeter."

"Anlaştık, sen sor biz de cevap verelim."

"Ama önce doğru söyleyeceğinize söz verin."

“Söz, doğru söylerim.”

“Ben de söz veriyorum.”

“Ben de.”

“Ben de.”

“Ben de söz veriyorum.”

“Tamam, anlaştık o zaman, soruyorum: Bu sabah kim namaz kıldıysa elini kaldırsın.”

İçlerinde sadece Hasan elini kaldırmıştı. Diğer dördünün bakışları kendiliğinden yere inmişti. Müslim Hoca veya okul öğretmeninin karşısındaymışçasına ne diyeceklerini bilemiyorlardı.

“Ne acayip, Abdullah nasıl bilebildi namaz kılmadığımızı?

“Şimdi anladınız mı kötü şansın sebebini?”

“Nedir?”

“Güne namazsız ve duasız başlarsan, Allah da sana kısmet vermez işte.”

“Kuş yakalamayışımızın sebebi bu mu yani?”

“Başka ne sebebi olsun ki. Sebep benim tuzaklarım mıdır? Hayır. Hepiniz gördüğünüz ki, kuşlar doğru düzgün gelip tuzakların yanından bile geçmediler. Bizi mi gördüler? Yo. Biz ne teprendik, ne de bir ses ettik. O zaman insan düşünmez mi, sebep ne? Şimdi anlaşıldı mı sebep? Anlaşıldı. Namaz kılmaz, dua etmez, içini temiz tutmazsan kısmet de olmaz. Peki, kısmet açılsın diye ne

yapacağız? Hep birlikte dua edeceğiz. Ben okuyacağım, sizde tekrarlayacaksınız. Anlaştık mı?"

"Anlaştık."

"Ama kalpten tekrarlayacaksınız, yoksa kabul olmaz."

"Tamam, kalpten tekrarlayacağız"

"Allah'ım! Sen bize hakkı hak olarak göster ve ona uymayı nasip eyle. Kalplerimizi doğruluktan, haktan ve hakikatten ayırma! Hata, kusur ve aşırılıklarımızdan dolayı Sen bizleri yakma!"

Abdullah her birkaç kelimeyi okuduktan sonra bekliyor, çocuklar da yüksek sesle O'nun okuduklarını tekrarlıyorlardı.

"Ya rabbe'l âlemin! Bizleri acizlikten, tembellikten, korkaklıktan, cimrilikten, bütün günahlardan, hayatın ve ölümün fitnesinden ve kabir azabından koru."

Çocuklar coşkuya gelmiş, sesleri en uzaktaki tarlara ulaşıyordu. Öğle yemeği için tarladan eve dönmekte olan Ömer, çocukların sesini daha uzaktayken duymuş, artan bir merak içerisinde onlara doğru gitmeye başlamıştı. Sessizce onlara yaklaşıp bir ağacın arkasında durdu. O anda gördüklerine inanamıyor, bedeninin göklere çekildiğini hissediyordu. Bir yağmur bulutundan düşmüş gibi birkaç damla yaş, çenesinde tuttuğu parmaklarının üstüne düştü. Parmakları iyice ıslanmayana dek gözlerinin yaşardığını, içten içe ağladığını fark etmiş değildi. Abdullah hakkında bir çift güzel söz etmeyi akıllarına getirmeyenlerin derdinden bunalan Müslim Hocanın iki gün önce kendisine söylediği söz aklına gelmişti. "Hiç şüphe yoktur, O'nun içinde ışık var" dedi, kendi kendine. Yaşadığı pişmanlık duygusu tekrar depreşmişti. Gözlerinin önünde o kötü gün yeniden

canlanmıştı. O günkü Ömer'e yetişip elindeki taşları elinden çıkarmak istiyor, ama buna gücü yetmiyordu. Kendini bir türlü affedemiyordu. "Hangi Şeytana uydum da, elime alıp acımasızca fırlattım o taşları. Hakikaten o ben miydim?" diye soruyordu kendi kendine.

Abdullah'ın sesinden sonra yükselen çocukların sesine o da kendi içinde eşlik etmeye başlamış, âlim Abdullah'ın gizli talebesi olmuştu. Abdullah okuduğu her duayla O'nun gözünde göğe doğru bir kademe daha yükseğe çıkıyordu. Kendisi de O'nun ve arkadaşlarının ardından. Zeytin ağacının gölgesinde, kan rengindeki kırmızı toprağın üstünde, berrak mavi göğün şahitliğinde, bir çocuğun sesiyle kirin, çürüğün değmediği saf bir âlemin hâsıl olduğuna tanıklık ediyordu. Ömer kendinden geçmiş, başka dünyalara dalmış gibi bakıyordu onlara. Şahit olduğu manzaradan sonra, her gün birilerinin yılan gibi yanına sokularak, Abdullah hakkında yaptıkları şikâyetlerin bir önemi kalmamıştı. Kim ne derse desin, bundan böyle hiçbir söylenti gördüklerinin yerini tutamazdı. "Seni sana bir çırpıda düşman edecek, dinden imandan yoksun, utanması olmayan hayâsızların ağzı torba değil ki büzesin. Varsın ne diyorlarsa desinler. Bir çocuğun dışarı adım atmasını da önleyecek değilsin ya" diye geçiriyordu içinden.

Çocuklar dualarını bitirip oradan gidinceye kadar yerinden kıpırdamadı, görüntü verecek bir harekette bulunmadı. Çocuklar gözden yitip gittikten sonra usulca yerinden kalkıp, bir kez daha gördüklerine şükrederek ve içi hayli rahatlamış, gururlanmış halde evin yolunu tuttu. Müslim Hocanın Abdullah hakkında kendisine söyledikleri her şeye yetiyordu. O gün akşama kadar gördükleriyle ilgili Abdullah'a hiçbir şey sezdirmedi. Akşam namazından sonra eve gittiklerinde, bir baba oğuldan ziyade birbirinden öğrenecek ve öğretecek çok şeyi olan iki insan gibi karşılıklı oturup, din ve ahlak konulu derin bir sohbete daldılar.

İsteklerine karşılık bulmadığında sorun çıkaracak kadar büyümüş sayılan Osman dışındaki diğer çocuklar da yanlarına sokulmuş, ağabey ve babanın konuştuklarını dinliyorlardı. Onlar sohbete dalıp giderken, anne Üveyş aşağıda öteberileri bir araya getirip düzene sokmakla uğraşıyor, sabah yoğurdu için süt kaynatıyordu. Ömer, Abdullah'ı teste tabi tutmuş gibi soruyor, her soruya karşılık şaşırtıcı yanıtlar alıyor, böylelikle nice zamandır oğlu gelişmekteyken bundan habersiz kaldığını fark ediyordu. Helal olana, harama, iyi ve kötü huya, doğru bakmaya, güzel görmeye ve güzel söylemeye dair verdiği yanıtlar, âlim olma merdiveninde bir hayli yükseğe çıktığını gösteriyordu. Müslim Hocanın yargısı ve söyledikleri doğruydu. O'nun içinde ışık vardı. Yatsı ezanına kadar bir sordu, bir dinledi, bir kendi anlattı. Namaza kalkacağı sırada unutmamasını istediği şu sözleri söyledi:

"Gerçek bir âlim olduğunu ne zaman anlarsın, biliyor musun? Al bir sigara kâğıdını, koy yastığının altına. Başını koyduğunda yastığın yükseldiğini fark ettiysen, bil ki o zaman âlimlik tahtına oturmuş bulunuyorsun."

Abdullah, hafif gülümsedi. Bir sigara kâğıdını fark etmek düşüncesi bile inanılmaz görünüyordu. Müslim Hocanın yaptığı sınavların hiçbiri bundan zor olamazdı. O zaman tamamen ruh olmak gerekirdi. Yani melek, gerçek bir melek. En ufacık cismi, zerreciği uzaktan fark edecek kadar hassas olan bir melek. Düşününce nefesi tükenir gibi oldu. Sonra Müslim Hocanın "Bu hızla gidersen uçarsın" sözü aklına geldi. Müslim Hocanın uçmak dediği ile babanın gerçek âlim dediği aynı şeyler miydi yoksa? "O halde gerçek âlim melekten bir farkı kalmayan insan demektir, çünkü yalnızca melekler uçabilir" diye düşündü. Her iki sözdeki manayı ve ortak yanı bulmaya, anlamaya çalışıyor, uçmak ve gerçek âlimlik tahtına oturmanın ne denli zor, uzak, hatta belki de ulaşılmaz olduğunu görüyordu.

Ertesi gün arkadaşlarıyla ava çıkarken, ilkin herkesi bir kayalığın üstünde topladı, tekrarlanmak üzere dualarını yüksek sesle okumaya başladı. Çocuklar bu defa O'nun okuduklarını tekrarlarken, sesleri daha inançlı çıkıyordu. İçlerinde sabah namazını kaçıranlar gene vardı, ancak düne göre sayıları epey aşağıya çekilmişti. Namaz kılmadığını söyleyen yalnızca iki kişi vardı. Dua merasiminden sonra her birine bir görev verdi. Kimisi kendisinin kuracağı tuzaklara gözcülük edecek, kimisi eve gidip buluşma yerine ekmek ve su getirecek, kimisi kendi bağından üzüm, incir ve fıstık toplayacak, geriye kalanlar da kendisiyle birlikte hareket edeceklerdi. Kuşların büyük sürüler halinde mısır ve darı tarlalarına hücum ederken geçiş yaptıkları yerleri çoktan tespit etmişti. O gün kuracağı tuzakları gözlemekle yetinmeyecek, bir de bu geçiş yerlerine pusu atacaktı. Kuşlar tarlaya inerken, yanındaki arkadaşları gizlendikleri yerden birden ayağa kalkıp kuşları havalandırmaya başlayacak, o da önüne ve eteğine doldurduğu taşlarla bir kara bulut kütlesi gibi üstüne gelen sürüyü rastgele taş yağmuruna tutacaktı. Her defasında daha yaratıcı olanını bulduğu ve hemen denediği yeni taktiğini açıklarken, herkesin pek hoşuna gittiğini görmüştü. Abdullah denince, artık arkadaşlarının aklına her gün başka bir taktik, başka bir oyun, başka bir tat geliyordu.

Tarlaya inen ilk kuş sürüsünün kaldırılmasıyla Abdullah'ın elleri bir silah mekanizması gibi çalışmış, gösterdiği azmin meyvesini de hemencecik almıştı. İlk hamlede kuşlardan biri beş adım ötesine, uzunca bir zaman aramak zorunda kaldığı diğeri ise yirmi adım sağında bulunan incir ağacının arkasına düşmüştü. Denediği yeni teknik işe yaramıştı. Kolunda derman tükeninceye dek taş fırlatmaya devam etti. Öğleye kadar tuzaklara takılanların da dahil edilmesiyle ziyafette herkese en az iki tane düşecek kadar kuş yakalanmıştı. Abdullah ziyafet vaktinde kızları çağırmak için

Mızo'yu gönderirken, kız kardeşi Fatma'yı da unutmamasını söyledi. Kocaya verilecek sayılı günleri kalan Eyno, annesinin elleri altında olduğu, ev işlerinde O'na yardım ettiği için artık Abdullah'ın isteklerine göre davranmaya cesaret edemiyordu. Yaşının küçüklüğü sebebiyle Fatma bir nebze Eyno'dan daha özgür sayılırdı. Bir ziyafeti başka ziyafetler takip ediyor, çocuklar iyice evden kopmaya başlıyorlardı. Böyle olunca, anne babaların yükselen homurtularına kimse engel olamıyordu. Son günlerde şikâyete gelenlerin sayısındaki artış, Üveyş'i iyiden iyiye bunaltmaya başlamıştı:

"Varın bir yolunu siz gösterin bana, sahiden ne yapmamı istiyorsunuz? Ellerini ayaklarını bağlayıp ahıra atmamı mı, yoksa derisi soyulana dek şu oklavayla dövmemi mi istersiniz? Nedenöyle susuyorsunuz, bir cevap verin işte. Cevap versenize. Yok mu bir cevabınız? Ama benden O'nu durdurmamı, çocuklarınıza ilişmemesini sağlamamı istiyorsunuz. Evet, siz söyleyin. Aklınıza, vicdanınıza uyan bir çareyi siz bulup gösterin bana. Bugüne kadar O'na yapmadığım ne kaldı. Dövmek mi, kapıyı üstüne kilitlemek mi, aç bırakmak mı, nasihat mi, ne kaldı? Soruyorum size, ne kaldı? Peki, bunların hiçbiri fayda etti mi? Daha kötüsü olduğuna kendiniz şahit değil misiniz? Başımıza ne işler getirdiğini görmediniz mi? Susuyorsunuz, söyleyecek bir laf bulamıyorsunuz. Çünkü çaresiz kaldığımı biliyorsunuz. Ama siz de bir çaresini bulamıyorsunuz. Ciğerim ağzımdan geldi, laf dinletemedim O'na. Dövmekle, sövmekle kimse O'na söz dinletemez. Olursa güzellikle olur, başka türlüsü olmaz. Yapabiliyorsanız biraz da siz kendi çocuklarınıza laf geçirin. Mademki istemiyorsunuz, siz mani olun çocuklarınıza. Kimse gidip O'na katılmasın. Kendisiyle gezip dolaşacak birilerini bulamazsa, tek başına ne yapabilir ki. Bir dolaşır, iki dolaşır, bakar arkasında kimse yok, mecbur evine döner. O zaman benim de içim rahat

eder, sizlerin de. Var mı bu dediklerim de bir kusur? Varsa söyleyin bakalım."

Kimseden çıt çıkmıyordu. Söyleyecek laf bulamıyorlardı. Hâlbuki Üveyş'e gelirken, birbirini dolduruşa getirip öyle gelmişlerdi. Pek kızgın ve cesur görünüyorlardı. Kendilerince Üveyş'e gününü gösterecek, bu kez O'nu, O çocuğu doğurduğuna pişman edeceklerdi. Gelgelelim Üveyş'in yaydığı duygu, içlerindeki kara duyguların tam tersini geliştirmişti. Şikâyetlerine karşılık verdiği ilk yanıtlardan itibaren içlerindeki ateş sönüvermiş, Üveyş'e mal edecekleri bir kusur bulamamışlardı. Elbette öteden beri Üveyş'ten duydukları korkunun birden sus pus olmalarında payı vardı, ama asıl sebep bu değildi. Artık Üveyş konuşunca O'nu dikkatle dinliyor, hiç olmadığı kadar kendisine saygı duyuyorlardı. Üveyş'in geçirmekte olduğu değişimi görmezden gelemiyor, etkisini çok şiddetli hissediyorlardı. Galiba Üveyş, çocuğunu değiştirmeye kalkarken, değişen kendisi olmuştu. Gerçek hayatın ne garip bir huyu vardı. Sanki hep beklenenin tersine işliyordu. Bir bakıma bunun hepten kötü olduğu da söylenemezdi. Evet, çocuk düzeleceğine geçmişte olduğundan daha çılgın hale gelmişti. Ama Üveyş için aynı şeyi söylemek mümkün değildi. Eskiye göre hem sakin, hem de daha aklı başında konuşuyordu. Yoksa daha ilk sözlerden itibaren herkesin dediklerine hak vermesi mümkün olamazdı.

"Azıcık da insaf etmeliyiz. Dedikleri kesinlikte doğrudur. Tüm suçu O'nun üstüne atacağımıza, birazını da kendimizde aramalı, çocuklarımıza kendimiz sahip çıkmalıyız. Ne suçu var kadıncağızın. O mu git, elalemin çocuklarına musallat ol, onlara rahat verme, anne ve babalarının sözünden çıkar diyor. Açık açık benim gücüm O'na yetmiyor diyen kendisi değil midir? Az mı çekti ve çekiyor O'nun elinden? Dövmek ve sövmekle uslanmıyor işte.

Boynuna bir ip geçirip boğmalı mı O'nu yani? Allah oğuldan yana Üveyş'e şans vermemiş, ne yapsın garibim."

Kadınlar Üveyş'in yanından kalkıp giderken, etkisi altında oldukları bu düşüncelere gittikçe daha fazla inanıyor, Üveyş'e hak vermezlik edemiyorlardı. Kadınların avludan çıkıp uzaklaşmasıyla Üveyş derin bir nefes aldı. Kadınlarla konuşurken farkında olmadan gevşemiş olan ak yazmasını açtı, şakaklarından aşağıya dökülmüş kıvrımlısiyah zülüflerini biçimli, güzel kulaklarının arkasına atıp yazmayı başına yeniden bağladı. Yüz ifadesinde eski sertliğinden eser kalmamıştı. Yüzüne asalet havası veren kaşlarının altındaki kara gözleri, derin ve yumuşak bakıyordu. Neredeyse her gün birkaçının gelip kapıya dayandığı şikâyetçi kadınlara artık eskisi gibi kızmıyor, kızamıyordu. Son zamanlarda bir de başkasının gözünden kendine bakmak, onları tersleyip kırmadan önce anlamak daha doğru gelmeye başlamıştı. Öyle bakınca, şikâyetçilerin pek de haksız olmadıklarını görüyordu. "Kim ister çocuğu sözünden çıksın, başına türlü fenalıklar gelsin" diye geçiriyordu içinden. Abdullah'ın evden kaçmasıyla çok feci sarsılmıştı. Ruhu, duyguları altüst olmuş, içinden başka bir Üveyş doğmuştu sanki. Birileri yenleri yukarı doğru çekip kavgaya gelecek, O bunu önceden fark ettiği halde ateşe su dökmeyi yeğleyecek? Hakikaten eski Üveyş geride kalıyordu.

Fatma avludan içeri girerken, annesi ocaktan sebzeli bulgur pilavını indiriyordu. Yediği kuşlar ve meyveler O'nu doyurmamış olacak ki, içgüdüsel bir itkiyle gelip annesinin yanı başında durdu. Üveyş henüz başını çevirmeden, arkasında Fatma'nın durduğunu biliyordu. Gelip arkasında duranın Fatma olduğunu, eteğinin dibine ulaşan gölgesinden değil, ayaklarının sesinden anlamıştı. Başını çevirip, "Abin nerede kaldı?" diye sordu, Fatma'nın nereden geldiğini bilircesine. Aslında Fatma'nın evden dışarı çıkıp uzun süre gelmediği tüm durumlarda, nerede ve kiminle birlikte

olduğunu çok iyi biliyordu. Zaten Fatma da abisiyle beraber olduğunu hiç saklama lüzumunu duymadı. Abisinin peşinde çocuklar ordusuna katılıp kırlara giderken, gizli saklısı yoktu çünkü. "Abim camiye gitti, namaz kılıp gelecek" diye yanıt verdi, tatlı bir edaya bürünerek. Annesinin sorularına keyifle cevap vermeye dünden hazırdı. Hatta annesi sormaya kalmadan kendisi anlatmaya başlıyordu:

"Anne, biliyor musun, abim bugün bizi nerelere götürdü?"

"Sen anneciğine bir şeycik anlatmadan, ben nereden bilebilirim kızım?"

"Bizim darı tarlası var ya, işte oraya gittik."

"Êee,bugün neler yaptınız bakalım darı tarlasının orasında?"

"Abim gene bir etek dolusu kuş yakalamıştı, hatta etek dolusundan da fazla."

Parmaklarıyla saymaya başladı.

"Üç tane, beş tane, ohoo çok vardı, sayamam ki."

"Êee, sonra ne yaptınız?"

"Kuşları pişirip hep birlikte yedik. Yedik yedik, bir kırtık bırakmadık. Sonra üzüm, incir ve fıstık yedik."

"Peki, üzüm ve inciri nerelerden bulup getirdiniz?"

"Bilmem ki, gittiğimde önlerinde duruyordu."

"Bilirsin, bilirsin de annenden saklıyorsun."

“Anne, Kur’an çarpsın saklamıyorum. İstersen geldiğinde abime de sor.”

“Anladım, anladım. Başka neler yaptınız?”

“Başka bir şey yapmadık ki. Koşa koşa eve geldik.”

Üveyş, Abdullah’a söz geçirmeyi başaramayınca, O’nu kontrol etmeyi Fatma ile sağlamaya çalışıyordu. Fatma hiç farkında olmadan bu işi herkesten iyi yapıyor, eve varır varmaz Abdullah’ın o gün yapıp ettiklerini annesine bir bir anlatmaya başlıyordu. Şayet tedirgin olunacak kadar bir vukuat yoksa Üveyş sesini çıkarmıyor, Fatma’nın anlattıklarını duymazdan geliyordu. Ama çoktandır yapmayı düşündüğü küçük bir ihtar, bugün gerekli hale gelmişti. Sebzeli bulgur, ayran, soğan ve acı biberden oluşan öğle yemeği yendikten sonra, Abdullah bir şeyler söylemek istediği her halinden belli eden annesinin bakışları altında dışarı çıktı. Beş on dakika güvercinleriyle oyalanıp avlunun kapısından sokağa fırlamak üzereyken, Üveyş “Dur, hele dur. Nereye kaçıyorsun öyle” diye seslendi sitem dolu bir sesle.

“İnsan bir defacık bile olsa, çıkıp gitmeden anasına, bu evde bir işim var mı, yok mu diye sormaz mı?”

“Söyle, ne işim varmış?”

“Önce bir yanıma yaklaş hele, o zaman anlarsın ne işin olduğunu.”

“Burada kulaklarım duymuyor mu sanki, söyle işte.”

“Niye anneni üzüp duruyorsun oğlum. Belki seninle sakin sakin oturup bir iki laf edeceğim vardır?”

Abdullah annesinin sesindeki yumuşaklıktan şüpheye düşmüş olsa da,gelmezlik edemedi. Gelip tehlikeye karşı her an tetikteymiş edası içerisinde sırtını kapının on adım önündeki dut ağacına dayadı. Annesi Abdullah'ı ısrarla çağırıp durunca, Ömer gibi çocukları da merak salmış, hep birlikte dut ağacının altına gelmişlerdi. Ömer, Üveyş bile olsa, Abdullah'ı hedefleyecek incitici her davranışa karşı siper olmaya çoktan karar vermişti. Ne kendisi O'nu incitecek, ne de incitilmesine izin verecekti. Gerçi Üveyş'ten Abdullah'a karşı onaylanmayacak bir söz veya davranış beklediği yoktu artık; ama yine de insanlık halidir, insanın bazen kendini tutamadığı, kendine yenik düştüğü vakitler olur diye tedbiri elden bırakmıyordu. Üveyş'in sesi beklediğinden de yumuşak çıkıyordu:

"Bak oğlum, bu defa kulaklarını açıp beni iyice dinlemeni istiyorum."

"Söyle, ne zaman dinlememişim ki."

"Doğru söyle, artık eskisi gibi sana karışıyor muyum hiç?"

"Karışmıyorsun, ama karışmadan da edemiyorsun."

"Niye, ben annen değil miyim, sana güzellikle bir iki laf söyleyemez miyim yani?"

"Bak, karıştığını kendin söylüyorsun."

"Yani iyiliğine olacak bir iki sözüme de karışmak mı diyorsun?"

"Ben o şekilde iyilik istemiyorum, istemiyorum işte."

"İstemiyorsan isteme, ama ben iyiliğine olacak sözü her zaman söylemek zorundayım."

“Sana o iyiliği istemiyorum dedim, beni rahat bırak yeter.”

“Seni zaten rahat bırakmışım, hem de çok fazla rahat. Ama bilmelisin ki, sayende artık tek bir gün bile rahat yüzü gördüğümüz yok bizim.”

“Neden benim yüzümden? Ben sizin neyinize karışıp rahatınızı bozmuşum?”

“Sayende her gün kapımıza kaç kişinin geldiğinden haberin var mı senin?”

“Neden geliyorlarmış?”

“Ben de oğluma onu anlatmaya çalışıyorum işte. Milletin çocuklarını alıp götürüyorsun ya kırlara, aşağıdaki vadilere. Bu yüzden herkes bize kızgın.”

“Bize kızacaklarına, çocuklarını rahat bıraksalar daha iyi olmaz mı?”

“O’nu sen söylüyorsun oğlum, herkes senin gibi düşünmüyor ki. Kaldı ki haksız da sayılmazlar. Çocuklarının başına bir bela gelsin kim ister.”

“Merak etmesinler, kimsenin başına bir bela gelmez. Hem biz ne yapıyoruz ki? Sadece kendimize oyun oynuyor ve geziyoruz. Hepsi o kadar.”

“Tamam oğlum, ben anladım onu. Peki, biz bunu onların anne ve babalarına anlatabiliyor muyuz? Hayır, anlatamıyoruz. Buna artık bir son vermen lazım. Bütün çocukları peşine takıp anne babalarını üzerimize salacağına, her seferinde bir veya iki tanesini götür yeter.”

“Öyle olmaz.”

“Niçin olmasın?”

“Anne, sen hiç çocukluk zamanı yaşamadın mı? Köyde bunca çocuk varken, sadece bir iki kişiyle oyun oynanır mı hiç?”

“Neden oynanamıyormuş?”

“Çünkü hiçbir tadı olmaz da ondan.”

“Olur olur, istersen olur.”

“Anne, olmaz diyorum.”

“Anlaşıldı, artık tek bir sözümü bile dinlemiyorsun sen.”

“Bu şekilde hiç dinlemem, dinlemeyeceğim işte.”

“Niye ben annen değil miyim, üzerinde annelik hakkım da mı yok benim?”

“Bak anne, şu tavuğu görüyor musun? Onun o civcivler üzerindeki hakkı ne ise, senin de üzerimdeki hakkın odur. Şimdi Anladın mı beni?”

Üveyş’in damarlarındaki kan adeta dondu, nutku tutuldu, boğazı düğümlendi, yüzündeki renk büsbütün değişmeye başladı. “İmkânı yok, artık bütün dünya bile gelse, bu çocukla baş edemez” dedi, kendi kendine. Bir şeyler söylemek ister gibi Abdullah’a dik dik bakıyor, ama ağzını bıçak açmıyordu. Münakaşa henüz iyice tatsız hale gelmeden, Ömer araya girmek mecburiyetinde hissetti kendini. Tarafının belli olduğu herkesin malumuydu zaten. Abdullah’ı yanına alıp Şehidan bağının yolunu tuttu. Abdullah’a annesine karşılık verdiğinde kaçınmasını istediği tutumları telkin ederken, gözü yolun üstüne dökülmüş üzüm tanelerini gördü.

Eğildi, “bismillah” deyip taneleri topladı, temizledi, yarısından fazlasını Abdullah’a verdi, elinde kalanını da ağzına attı. Abdullah, oldum olası bir içgüdü halini almış olan babasının bu alışkanlığında pek az insanda bulunan bir büyüklük görüyordu. “Heba olmuş bir buğday tanesine canı yanmayan insan, bir buğday tarlasının yanıp kül olmasına da üzülmez, üzülmeye de hakkı olmaz” diye söylediği sözünü unutmuyor, babasının davranışlarıyla bir olmuş bu sözü Kur’an’ın bir ayetinden farksız görüyordu.

Abdullah o gün ikindi vaktine kadar babasına zorluk çıkarmayı aklına getirmedi. Aslında bağda kuş kovalamak dışında yapılacak pek bir işin olduğu söylenemezdi. Babası o öğün bir bakıma rahat etmek için gelmişti bağa. Akşama bir miktar sebze ve meyve alıp götürmek dışında, orada bulunmalarının bir sebebi yoktu. Abdullah, bağırıp taş fırlatarak kuş kovaladığı bir ara, yakın bağdan tıpkı kendisi gibi kuş kovalamakta olan Hasan’ın sesini duydu. Bu dakikadan sonra, hele yapılacak mühim bir iş de olmayınca, Abdullah’ı orada tutmak mümkün değildi. Hasan ile birlikte arkadaşlarını toplayıp bir araya getirmek için önce yakın bağlara baktılar. Abdullah çocukları peşine takıp onları anne babalarının gözünden kaybederken, anne babaların da artık eskisi gibi sakin kalacakları beklenemezdi. Bağdan, tarladan, evden, hayvanların önünden aniden kaybolup giden çocukların çoğu o akşam evlerinde şiddetli sorgulamalara, tehditlere, dayaklara maruz kalmışlardı. Bilinmez yerlerden kötü bir el karışmış gibi, iş birden kötüye gitmeye başlamıştı. Abdullah ertesi gün arkadaşlarından sadece birkaçını çekebilmişti. Bir iki gün arayla Hasan da dahil diğer arkadaşlarını da birer birer kaybetmeye başladı. Çocukların anne ve babaları söz birliği etmişçesine davranmış, çocuklarının Abdullah ile buluşmasına izin vermemişlerdi. Abdullah artık Hasan’ı bile evden veya anne

babasının elinden çekip almak için çok daha fazlasını yapmak zorundaydı. Şayet vazgeçmeyi, herkesin dilediği gibi uslanmayı aklına getirmeyecekse, yeni bir avcılığa başlamak dışında bir şansı kalmamıştı. Yılan, kuş, kartal avcılığını bırakıp açıkça arkadaş avcılığına çıkmalıydı. Zaten daha ilk anda harekete geçen kendi avcılık duyguları olmuştu. Ve bu yeni avcılık diğer avcılıklar kadar kolay olmayacaktı. İki gün boyunca evleri, yolları, bağ ve bahçeleri gözetim altına alıp arkadaş kovaladı, ancak hiçbir netice elde edemedi. Çocukları uzaktan görüyor, onlara el kol işaretleri yapıyor, baba ve annelerinin elinde birer uslu kediciğe dönüşen çocuklar ise, sadece O'na bakmakla yetiniyorlardı. Hiçbirinin kendisinden yana tek bir adım atma cesareti kalmamıştı.

Çocukların kendisine ulaşma yolları kapatılınca derin bir boşluğa düşmüş, yalnızlaşmış, yaşıyor olmanın tadı tuzu kaçmaya başlamıştı. Önünden geçtiği kışkırtıcı bağların meyvelerine değil et atmak, şöyle bir bakmak bile içinden gelmiyordu. Kırlarda, bağlarda dur durak bilmeden dolaştığı halde, içinin rahat etmediği bir öğle vakti gelip köyün hemen karşısında, kayalıkların derinliklerine kök salmış, başı göklerde gür yapraklı meşe ağacının altında oturdu. Ağacın serin gölgesinde uzandı, kopardığı ince bir dal otu dişlerinin arasına alıp ruhundaki sıkıntıyı hafifleten uçsuz bucaksız hayallere daldı. Ağacın içinde ve serin gölgesinde garip bir hava,bir tür büyü vardısanki. Çünkü o gölgenin altına gelir gelmez içinde bir ferahlık duygusu oluşmaya başlıyordu. Özlediği tüm arkadaşlarının etrafını sardığı hayalinin en derin yerindeyken, birden gözlerinin önündeki her şey kararmaya başladı. Kalkmak, hareket etmek istiyor, ancak başını dahi kımıldatamıyordu. Bu sırada bir damla ışık yaprakların arasından süzülüp gözlerinin üstüne düştü, adeta beynini yaktı. İçi büsbütün ışıkla doldu sanki. Şimdi her şeyi daha iyi görüyordu. Arkadaşlarını anne ve babalarının elinden çıkarmanın, onları

kurtarmanın yolunu bulmuştu. Ayağa kalkıp var gücüyle koşmaya başladı. Koşarken gözleri aklından geçenlerin dışında hiçbir şeyi ve kimseyi görmüyordu. O'nu çıldırmışçasına koşarken gören herkesin ağzından bir başka laf çıkıyordu:

"Vah vah, çocuk iyice delirmeye başladı, başında zerre kadar akıl kalmadı."

"Aman, çocuklarımızdan uzak dursun da, başına ne gelirse gelsin. Derdimiz bize yetmez, bir de O'nun derdini mi çekelim?"

"He ya, he ya. Allah bizi de, çocuklarımızı da O'ndan, O'nun belasından korusun da, başka bir isteğimiz yok."

"Yo yo, bu çocuk gerçek bir deli ve zararlı bir deli, yani bulaştığı kişiyi de delirtecek bir deli."

"Evet, hem de ne deli! Çöl delisi, dağ delisi. O'na kalsa, çocuklarımızın bir teki eve gelmeyecek. Allah bilir onları hangi kovuğa, hangi deliğe sıkıştırıverecek. O gün O'nu nerede gördüm, biliyor musunuz? Ta Eyno pınarının karşısındaki uçurumlarda. Tek başına ne geziyor, ne arıyor oralarda, anlamadım gitti. Allah korusun, ayağı kayıp da oradan aşağıya yuvarlanıverse, en büyük parçası kulağı kadar kalır. Seslendim, ardından bağırdım da bağırdım, beni dinler mi hiç."

"Bunun gibisi ne duyuldu, ne görüldü diyorum. Asıl benim üzüldüğüm O'nun babası. Garibanın ne günahı vardı da, Allah oğulun böylesini verdi O'na."

"İpini koparmış bu, ipini. O'nda umut aramak beyhude. O'ndan ne anasına babasına, ne de köyümüze bir hayır gelirartık."

"Hiç baktınız mı, gözünde cin vardır sanki. Şöyle fıldır fıldır oynaşan cinler. Bazen diyorum da, belki de bu insandan başka bir

şey. Allah'ın insan şekline koyduğu bir cin olamaz mı yani? Ve yerinde bir dakikacık durduğu yok. Sanırsın ki cıva. Bir bakıyorsun buradadır, sen daha başını çevirmeden başka bir yerden çıkıverdiğini görüyorsun."

"Ben diyorum ki, köyümüze düşmüş bir bela topu. Birileri kulağından tutup aklını başına devşirivermese, O'nun yüzünden köyümüzü ne yangınlar saracak, ne yangınlar."

"Bana sorarsanız sadece bir zavallı. Kimsenin bulaşmak istemediği, yolunu şaşırmış, yapayalnız kalmış bir zavallı. Ve bu gidişle iflah olmayacağına göre, yandı Ömer, sahiden yandı gitti.

"Koş Abdullah'ım koş, koş bakalım, sonun nereye varacak senin."

Abdullah, sağına soluna bakmadan uçarcasına gidiyordu. Bir ara sendeleyip önüne çıkan duvara çarpacak gibi oldu ki, son anda dengesini buldu ve tekrar rüzgâr gibi koşmaya devam etti. Duvarı dönüp arka sokağa girince, hiç beklemediği şekilde önüne Mızo ve Hasan çıktı. Mızo O'nu görür görmez, affedilmez kabahatler işlemiş bir suçlu gibi paniğe kapıldı, kaçıpsaklanacak delik aradı. Aynı şekilde Hasan da irkilmiş, yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Utançtan başını yukarı kaldıramıyor, Abdullah'a bakamıyordu. İlk karşılaşma anında, Abdullah'ın gözlerinde oluşan hiddet hemencecik yerini o bildik çocukça şefkate bırakmış, her iki arkadaşının boynu bükükçe haline acımaya, üzülmeye başlamıştı. Onları uzun uzadıya sorgulamaya tabi tutacağına, "Arkamdan gelin" deyip, her ikisini aceleyle köyün altındaki kayalıklara götürdü. Hasan, "Babam beni tehdit etti, dövdü" deyince, Abdullah onları yargılamaktan vazgeçti. Mızo'nun O'ndan farklı bir şey söylemeyeceğini biliyordu ve şimdi onları yargılamanın sırası da değildi zaten. Hatta onları yargılamaya gerek bile kalmamıştı.

Çünkü her ikisi de uzun uzadıya yargılamadan geçmiş, hatalarını fark etmiş ve yeni bir isyana kalkmış gibi O'nun söylediklerini yapmaya çoktan hazırdılar. Hasan O'nunla olamadığı günlerde yaşadığı sıkıntıları her davranışıyla belli ediyordu ki, buda Abdullah'ın söyleyeceklerini yerine getirmesi için çok önemliydi. Abdullah arkadaşlarını birer birer anne babalarının elinden kurtarmanın planını açıklarken, her ikisi işleyecekleri büyük bir suçun ağırlığı altına girmiş gibi dinliyorlardı. Bundan böyle köyde birlikte oyun oynadıkları görülmeyecek, gözlerden uzak, kimsenin bulunmadığı yerlerde buluşacaklardı. Onca hikâyeyi boşuna okumamıştı ya. Tıpkı Hz. Muhammed'in Mekke'de ilk Müslümanları bir araya getirirken davrandığı gibi davranacaklardı. Bir gün önceden kendi aralarında anlaştıkları gibi, herkes birer ikişer buluşma yerine gelecek, anne ve babaların dikkatini çekmesin diye geç saatlere kalmayacak, eve erken döneceklerdi. Üstelik bu şekilde oyun daha gerçek ve daha zevkli hale gelecekti. Abdullah öğleden sonra belirlediği yerde buluşmak üzere onları gönderirken, bulduğu yeni kitaplar ve anlatacağı yeni hikayelerden bilgi vermeyi de unutmadı. "Mutlaka getirin onları, anlatacaklarımı duysalar kanatlanıp uçmaya başlayacaklar" diye bağırdı arkalarından.

Abdullah öğleden sonra geldiği randevu yerinde kimseyi bulamadı. Etrafta dönüp durdu, üst kayalıklara çıkıp tekrar aşağıya indi. Bir ara dayanamayıp avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı, ancak karşı kayada yankılanan kendi sesinden başka bir ses duymadı. Zaman geçtikçe sabırsızlığı artıyor, parmaklarını çıtlatıyor, eteğine taş doldurup nişan aldığı yerlere fırlatıyor, karşısına birilerini almışçasına konuşmaya dalıyor, gene de beklediği arkadaşlarının gelmediğini görüyordu. Kafasında ihanet sözcüğü gittikçe daha fazla dolaşmaya başlamıştı. Hasan'ı bu sözcüğün çerçevesine sığdıramayacak olsa da, kalbine ve beynine

delice bir öfke hücum ediyordu. Yaptığı plan işe yaramamış, arkadaşları kendisine sırtını dönmüşlerdi. Bazen de tersini düşünmeye başlıyordu: "Hayır, Hasan öyle yapamaz. Mızo belki yapar, ama Hasan yapamaz. Ben bilmez miyim O'nu? O hayatta böyle yapmaz. Belki babasına yakalanmıştır. O babasına yakalanınca, Mızo da tek başına gelmekten korkmuştur. Olamaz mı yani? Neden olmasın. Her şey olabilir. Yo yo, kesin ikisi de korktukları için gelmemişlerdir. Korkmamış olsalardı bir yolunu bulup mutlaka gelir, beni bunca zaman burada bekletmiş olmazlardı. Bunlarda öd yok ki korkmasınlar. Namussuz korkaklar" diye geçiriyordu içinden, gözlerinden taşan yakıcı bir öfkeyle.

Son umut kırıntısını da tüketip arkadaşlarının gelmeyeceğinden iyice emin olunca, evin yolunu tutmaktan başka bir çare bulamadı. Aslında O'nu çeken ev değil, yem verme ve oyun vakitleri gelmiş olan güvercinlerdi. Son günlerde peşine takıp kırlarda, bağlarda dolaştıracak arkadaş bulamayınca, güvercinleriyle daha fazla vakit geçirmeye başlamıştı. Dama tırmanarak alışkın oldukları ıslığı çalınca, uçuşurken en uzağa gitmiş olanlar da dahil, tüm güvercinler kendisine doğru akın etti. Kimisi öne doğru uzanmış ellerine ve kollarına, kimisi omuzlarına, kimisi hafiften onlar için eğilmiş boynunun üstüne, kimisi başına konuyor, yer bulamayanlar ise etrafında uçuşup duruyor, kimisi de yer tutmuş olanları yerinden etmek üzere kıyasıya bir savaş veriyordu.

Abdullah kuşlarıyla adeta ayrı bedenlerde dolaşan tek ruh gibiydi. Güvercinler O'na gelirken, sanki kendilerinden ayrı olan bir türe değil, kendilerini bir arada tutan ve yaşatan, ya da hayattaki varoluşlarına sebep olduğunu pekiyi sezdikleri, bildikleri öz annelerine veya babalarına gidiyorlardı. Abdullah onlara sadece bir kuşgözüyle bakmıyordu. Bu harikulade

varlıklarda kimi hususiyetler vardı ki, insandan bile üstün geliyordu O'na. Bir tek dilleri eksikti konuşmak için. Geriye kalan her şeyi biliyorlardı. Onlara ne söylese anlıyor, yapıyor, hatta yaparken coşkuya geliyor, fazlasını uyguluyorlardı. Misal, taklacılar yere inerken veya yukarıya, semaya doğru kalkarken, yaptığı bir işaret veya çaldığı bir ıslıkla hemen konum değiştirmeye başlıyor, işaretin diline göre yön alıyorlardı. Söz anlamak hususunda diğerlerinin de onlardan eksik kalır bir yanı yoktu. Yem ve su verme işaretinden etrafında toplanıp oynaşma işaretine, semada kısa ve uzun mesafeli uçuşlara, türlü dalgalanışlara, istediği zamanda yaptıkları geri dönüşlere ve anında tepkisini verdikleri tek tek çağırma işaretine kadar her bir işaret ve sözü anında anlıyorlardı. Hatta bazen insandan daha fazla.

"Suların iyice çekilip çekilmediğini anlamak için gidip Nuh Peygambere haber getiren ve yol gösteren onlar değil miydi? O halde bunlar hem ilahi, hem de insan kadar akıllı varlıklardı. Onca uzak mesafelere gittikleri halde yollarını ve yerlerini, yuvalarını neden şaşırmıyorlardı? Kim demiş güvercinin aklı yok? Yalan, hem de ne yalan. İnsanın içini okuyacak kadar zeki ve hassas olduklarını bilmiyorlarsa, bu onların suçu. Hem ne anlar ki onlar güvercinin dilinden. Onlar gibi konuşmuyorlar diye, kalpsiz ve dilsiz mi oluyorlar yani? Bütün köy bir araya gelse sadece, Pêşengin yaptığını yapamaz be. Onlar ancak birbiri hakkında kötü söz dolaştırır, kavga ederler. Bak, çocuklarının bile yan yana gelmesine izin vermiyorlar. Nerede kaldı onların Pêşeng'den üstünlükleri? Hangisi Pêşeng gibi öncülük eder, yol ve yön gösterir? Onlar ancak yola engel olur, yönü şaşırmaya yararlar. Başka ne işe yararlar ki?"

Bu arada başındaki ak beresi, kızgın metal gibi parlayan yuvarlak iri gözleri, uzun ve dik boynu, kuyruk üzerinde taşıdığı

kanatlarıyla kara bir atmacayı andıran Pêşeng, Abdullah'ın kolunun üstünde durmuş, sanki içinden geçenleri dinler gibi kara şehla gözlerine ve hafiften kımıldamakta olan dudaklarına bakıyordu. Abdullah da Pêşengin içinden geçenleri bir an için hissetmiş olacak ki, diğer kolunun üstündekileri uçurup yalnızca onu eline aldı; ipekten farksız yumuşacık sırtını, kanatlarını okşamaya başladı. Parmaklarının uçlarıyla yumuşakça okşarken, onunla tıpkı bir insan gibi pek ciddi bir şekilde ve her sözü anladığını varsayarak konuşuyor, ona kendi grubuna nasıl daha iyi rehberlik edebileceğini anlatıyor, öncülük taktiklerini öğretiyordu. Atlas, cigeri, zeytuni, kürenk, gökela, narinci ve diğerleri, paçalı paçasız, külahlı, püsküllü, her biri ayrı renk ayrı neşesiyle sonsuz bir kımıltı, kıpırtı içerisinde sanki ondan gelecek bir komut bekliyorlardı. Abdullah tam da vakit bu vakittir diye düşündüğü bir anda, hepsi için geçerli olan bir ıslıkla elindeki Pêşengi havaya saldı. Sürünün öncüsü Pêşeng, Abdullah'ın ıslıklarla verdiği komutlara göre kanat çırpıyor, süzülüyor, dalgalanıyor, daireler çiziyor, tüm sürüye hareketlerine göre yön veriyordu.

Aynı vakitte komşu evin çocuğu da güvercinlerini havaya salmış, Abdullah'ınkiyle bitmeyen bir rekabet halinde ıslıklar, bağırtılarla kuşlarına yön vermeye çalışıyordu. Bazen her iki sürü birbirine karışıp adeta bir kara bulut parçasına dönüşüyor, birlikte açılıp genişliyor, şekiller çiziyor, gökyüzünü birlikte süslüyorlardı. Sonra bir ıslıkla tekrar ayrılıp her sürü ayrı yönlere yol alıyor, yeni dalgalanışlar ve süzülüşlerle semayı bir oyun bahçesine çeviriyorlardı. Göğün bağrı oyun sevinciyle dolup taşıncaya dek bulutsu oyun devam etti. Geriye dönüş vakti gelince, yaşanan gene o bilindik tiz ıslık, toplu halde başlayan derin süzülüş, yere inerken yumuşak kanat çırpmalar, kimisi yere elli santim yaklaşıp tekrar bir minare boyu yükselen ve yeniden inişe geçen taklacıların kuvvetli kanat sesleri.

Ama Abdullah, güvercinlerin iniş şenliğinden en ufak bir sevinç duymadı. Aksine, beyninde şimşekler çaktı. Gözleri tersine döndü, göğsünü ateş bastı. Avazı çıktığı kadar bağırıp, sonra tiz bir ıslık çaldı. Zülüflü, paçalı ak güvercin, gene komşu evin çocuğuna kıç sallamaya gitmiş, onun sürüsüne katılmıştı. Bu üçüncüsü oluyordu. Topluluğun ruhuna zerk edilmiş virüsten farksız zaafları olan güvercin, tıpkı işlediği suçun ne olduğunu iyi bilen bir çocuk gibi, ıslığın sesini duyar duymaz, karşı evin damındaki sürünün içinden havalanıp Abdullah'ın yanına geldi. Zaafının bu defa da görmezden gelindiğini sanacak kadar gaflete düştüğünü Abdullah'ın avucuna girince anlamıştı. Tek kelimeyle Abdullah deliye dönmüştü. Bir anda pençeleri bir yaban kedisinin pençelerine dönüşmüş, "Bana ihanet edeceksin ha, bana ihanet edeceksin öyle mi? Seni besleyip, büyütüp bugüne getireyim, sen de kalk başkasının sürüsüne koş. Bu mudur senin sadakatin?" diye bağırıp, güvercinin tüylerini bir bir yolmaya başlamıştı. Sadakatsizliğinin doğuracağı feci neticeyi hesaba katamamış olan güvercin, Abdullah'ın elinden çıktığında artık eski güvercin değildi. Cascavlak kalmış, yürüyen bir kırmızı et parçasına dönmüştü. Abdullah hırsını alamamış halde onu yere bıraktıktan sonra, "Hadi uç bakalım. Sana uçabiliyorsan uç diyorum. Bak, Hemo'nun sürüsü seni bekliyor, neden gitmiyorsun? Uçup gitsene!" diye bağırıyor, ayağıyla onu iteleyerek yürümeye zorluyordu.

Abdullah aynı şeyi birkaç gün önce Zalım dedikleri beyaz köpeğin başına da getirmişti. Köpeğin kabahati güvercininkinden de büyüktü. Gelir Abdullah'ın elinden güzel güzel yemeğini yer, Abdullah şöyle ona arkasını dönünce hemen kaçıp bir başkasının yanında soluğu alır, ona kuyruk sallardı. Üstelik köpeğin kaçıp gittiği kişiye öylesine pis, onursuz, namussuzca bir bakışı vardı ki, bu Abdullah'ın aklını başından almaya yetiyordu.

O günlerde her şeyin arasında, şaşılacak şekilde kurulmuş olan bir bağın varlığı açığa çıkıyordu. Sanki içinde hastalıklı,ölümcül kanların aktığı görünmez bir damar sinsice yayılıyor, bütün hayatı, bütün arkadaşlarını, köpeğini ve güvercinlerini ele geçiriyordu. “Sırtını dönmek neden bu kadar kolay?” diye soruyordu kendi kendine. Bütün arkadaşları hiç eskisine benzemeyen yeni yüzleriyle bir bir gözlerinin önünden geçiyordu. Kimisinin yüzü köpeğin yüzünden bile beter hale gelmişti. Masalcı Ali Hocanın, köpek cinsiden olan insanlara dair söylediği sözler aklına gelmişti. “Evet, sırtını dönmek bir köpek hastalığıdır” dedi, yüksek sesle birkaç kez tekrarlayarak. Ve söylenmeye devam etti. “Hasta köpekler, namussuz köpekler, korkak köpekler. Peki, Hasan? Herkes yapar da, sen neden yaptın bunu? Baban mı engel oldu, annen eve mi kapattı seni? Öyle değilse, o zaman neden? Durun hele, siz bir de benim intikamımı görün!”

Avazı çıktığı kadar bağırmak istiyordu. O anda da kafasında tıpkı meşe ağacının altındayanan ışığabenzer bir ışık yandı.Bunun üzerine fişek gibi aşağıya indi. Sokağa dalıp Hasanların evine doğru koşarken, dönemeçte kendini Mızo ve onun babasıyla karşı karşıya buldu. Mızo’nun babası hafif duraklayıp Abdullah’a bir laf edecek gibi oldu, sonra değmez dergibi yoluna devam etti. Mızo’nun elinde küçük beyaz bir torba vardı. Babasının ardı sıra yürürken, başını çevirip çevirip, “Görüyorsun, elimde değil” der gibi Abdullah’a bakıyordu. Mızo ve babasının üzerindeki giysilere bakılırsa, tarladan değil, uzak bir yerden geldikleri anlaşılıyordu. Abdullah öfkeli bakışlarla ona el kol hareketleri yapıyor, buluşmak için köyün altındaki kayalıkları tarif ediyordu. Mızo başını “Tamam, anladım” manasında sallayınca, Abdullah, Hasan’ın evlerine doğru koştu. Tıpkı avını gözleyen bir avcı gibi, kimseye sezdirmeden evin etrafında usulca dönmeye başladı. Akşam

karanlığı çökmek üzereydi. Bir kalabalığın kendisine doğru gelmekte olduğunu gördü. Geri çekilip saçakları dökülmekte olan evin arkasına geçti, kalabalığı gözlemeye koyuldu. Gözü bir an kalabalık grubun arkasından gelmekte olan Hasan'a ilişti. Belli ki bağdan geliyorlardı. Grubun içinde Hasan'ın babası, annesi, ağabeyleri, amcası, amcaoğulları, henüz taze bir gelin olan Elif, kısacası neredeyse ailenin tüm üyeleri vardı.

Herkes eve yönelirken, Hasan sanki Abdullah'ın civardaki varlığını hissetmiş gibi arkada kaldı. Hafiften kulağına gelen ıslık sesiyle sağına bakınca, duvarın arkasında öne doğru uzanmış olan Abdullah'ın başını gördü. Hiç düşünmeden ve sağına soluna bakmadan Abdullah'ın yanına koştu. Abdullah "Neden gelmedin?" diye sordu öfkeyle. Hasan sebebini anlatınca, Abdullah O'na hak vermezlik edemedi. Babası O'nu da alıp bağa götürmüştü.

Tasarladıkları planı uygulama şansı henüz bitmiş değildi. Tek sorun, bu saatte çocukların evden dışarı çıkmalarını sağlayabilmekti. Hasan, "O zaman ben eve gidip yemeğimi yer öyle gelirim. Çünkü babam beni yemekte görmese bir yığın sorun çıkarır, valla beni dayaktan gebertir" dedi, babasının son günlerde üzerinde nasıl bir baskı kurduğunu hissettirmeye çalışarak. Mızo, Abdullah'ın el işaretiyle gösterdiği buluşma yerine akşam yemeğini yemeden gelmişti. Babasından kurtulma fırsatını bulur bulmaz hemen oraya koşmuştu. Kısacık bir zaman sonra Hasan da oradaydı. Kısa kısa konuşup evden hangi arkadaşlarını çıkarabileceklerini tespit ettiler önce. Sıddık, Tayyar, Kahraman, Mıho, Adbülkadir, Cımo. Sonra her birisi gidip bir başkasını getirecekti. Plan çok basitti. Hasan ve Mızo gidip çocukları evden dışarı çıkaracak, Abdullah da onları bir sonraki gün için buluşmaya ikna edecekti. Harekete geçtiklerinde, işin düşündüklerinden de kolay olduğunu gördüler. Kimseye görünmeden evden dışarı çıkan çocukların hepsi de eski günlerine

dönmeye dünden razıydılar. Çünkü anne ve babalarının cenderesi altında nefes alamaz hale gelmişlerdi ve bu da onların canını çok sıkıyordu.

Ertesi gün buluşma yerine Abdullah, Hasan ve Mızo dışında sadece üç kişi gelmişti. Gelmeyen çocuklar pek istekli oldukları halde, anne ve babalarının içlerinde ördüğü korku duvarını aşamamışlardı. Fakat Abdullah onları anne ve babalarının insafına bırakmaya hiç niyetli görünmüyordu. O gün bir sonraki buluşmayı konuşmak ve planlamak için yeterince vakitleri olmuştu. Ertesi gün için herkes ne yapacağını gayet iyi biliyordu. Herkes en az birini ikna edecekti. Sanki hedefi belirlenmiş bir spor müsabakası yapılıyordu da, kim sayıyı arttırır, en fazla arkadaş alıp getirirse birinciliği o elde edecek, arkadaşlık gücünü kanıtlamış olacaktı. Adeta bir sürek avına başlıyorlardı. Arkadaşlarını yeniden elde etmenin sürek avı. Fakat ses çıkarmadan, gürültü etmeden. Abdullah çok yaşayıp görmüş, başından türlü belalar geçmiş bir yetişkin gibi, her konuda onları tembih etmeyi unutmamıştı. Öyle hassas olacaklardı ki, onların birleşmelerine engel olacak her tehlikeyi önceden sezecek, arkadaş çekerken anne ve babaların ruhu bile duymayacaktı. Üstelik bu, gizli davranma heyecanına yatkın hiçbir çocuğun kendini alıkoyamayacağı yeni bir eğlence anlamına geliyordu. Dikkatleri uyandırmamak ve yakayı erkenden ele vermemek için atılacak her adımın mutlak bir ölçüsü olacaktı. Söz gelimi evden dışarı çıkarken kapı sesinin çıkmamasına kati suretle dikkat edilecek, anne veya babalar davranışlarından kuşkuya düştüğünde herkesin ikna edici cevabı önceden hazır olacak, buluşmalar kimsenin olmadığı yerlerde gerçekleşecek, buluşma yerine herkes teker teker veya ikişer kişi halinde gelecek, dışarıda geçirecekleri zaman belirledikleri süreyi aşmayacaktı.

Elbirliği etmenin neticesi hemencecik açığa çıkmıştı. Daha iki gün bile geçmeden grup ikiye katlanmıştı. İlk hafta

tamamlandığında, tüm çocuklar eskiden olduğu gibi, hatta eskisinden daha kalabalık ve daha kuvvetli bir istekle Abdullah'ın peşinde dolaşıyorlardı. Demek ki çocuk dahi olsa, istediğinde dünyayı tersine döndürmek imkânsız değildi. Görünüşte çocukların boyunu aşan, fakat gerçek hayatta olanaksız olmayan toplu bir başkaldırı gerçekleşiyordu. Herkesin kabul etmek mecburiyetinde kalacağı bir başkaldırı. Tekrar Abdullah'ın peşine takılıp bağ bahçe, dağ tepe dolaşmanın uzun süre gizli tutulamayacağı başından belliydi. Çocukların yerin altına girmiş gibi aniden ortadan kayboluşları, kısa bir zaman sonra tüm anne babaların gündemine girmişti. Sızlanmalar, tehditler, öfke, dayak, küfür, hiçbiri işe yaramamıştı, yaramıyordu. Üstelik okul vakti de geldiğine göre, kim onları birbirinden ayırabilirdi ki?

"Ya onları okula göndermeyeceksiniz, ya da onları olmak istedikleri gibi kabul edeceksiniz."

Anne babalar Abdullah'ı kendi çocuklarından, kendi çocuklarını da Abdullah'tan ayıramayacaklarını iyice anladıklarında, bu şekilde düşünmeye alışmak zorunda kalmışlardı. İçlerine sindiremedikleri halde, "Bırakın çocuklar ne yapmak istiyorlarsa yapsınlar" diye çıkan sesler gittikçe daha fazla duyulmaya başlıyordu.

Bütün bu zamanlar içerisinde oğlunun etrafında olup bitenlere kör sağır kalmış gibi davranan Ömer, Abdullah'ı bir an dahi dikkatinden uzak tutmamış, bazen yakından, bazen uzaktan ve dolaylı, sürekli gözlem altında bulundurmuştu. Oğlunun bir arkadaş bulup onunla oynamak, gezmek için ne yollara başvurduğunu kendi gözleriyle görmüş, O'nun kalbindeki arkadaşlık tutkusu ve özlemi kendisininkiyle adeta yer değiştirip içini yakmış, küçücük çocuğun etrafında kurulmuş olan ve kendisinin değiştirmeye vedüzeltmeye gücünün yetmediği

acımasız, daha doğrusu bu çocuğun sevgisine ve tutkusuna düşman dünyaya lanetler yağdırmış, bazen kimseye hissettirmeden çocuklar gibi gözyaşı akıtmıştı. Bir çocuk ki, bir arkadaş bulmak için delirme noktasına gelecek, anne ve baba yüreği taşıdığını söyleyenler buna seyirci kalmakla yetinmeyerek, küçücük çocuğun murat bulmasına engel teşkil edecek ne varsa yapacak, var güçleriyle karşı duracaklardı. İnsanoğlunun kim bilir ne zamandan beri kendi ruhunun karanlıklarında kaybettiği, ama bir çocuğun kalbinde açığa çıkan çılgınca bir sevgi, bir tutku, buna karşı adeta tüm hissi özelliklerini kaybetmiş, taşlaşmış yürekler! Ömer'in içi yanıyor, içten içe buna isyan ediyor, ne ki sesini çıkaramıyor, çıkarmak istese de bunun hiçbir işe yaramayacağını biliyordu. Ömer'i kim dinlerdi ki. Gene bir şeyleri yapsa yapsa Abdullah yapabilir, kendi derdinin dermanını yalnızca kendisi bulabilirdi. Nitekim öyle de olmuştu. Ömer tüm çocukların yeniden Abdullah'ın peşinde olduğunu gördüğünde, sevinçten yüreği göğsüne sığamaz olmuştu.

Bu arada fıstık hasadı başlamış, köyün tekmil uğraşı fıstık bağlarına kaymıştı. Her yerde neşeli çığlıklar, bağırışlar, şarkılar, fıkralar, kahkahalar vardı. Kanlı bıçaklı olanların bile el birliği ettiği, birbirine yardıma koştuğu böylesi günlerde her yere bir bayram havası hâkim oluyordu. Aklın kuvvet verdiği gönül birliği değilse de, böylesi zamanlarda davranış birliği asırlardır değişmemiş, doğal bir kanun halinde kendiliğinden işliyordu. Birbirine yardım etme işinde önceliğin kimde olduğu günler önceden konuşulmuş, karara bağlanmıştı. Köy büyüklerinin planına dahil olmadıkları halde, fıstık hasadında büyüklerden eksik bir yanları olmayan bir grup daha vardı: Abdullah'ın küçük ordusu. Sabah işe gelirken ne Ömer, ne Üveyş, ne de başka bir kimsenin Abdullah'ın grubundan haberi vardı. Önceki gün arkadaşlarına, "Yarın bizim bağa gidelim" demesi yeterli olmuştu.

Elbette bu, anne ve babasını herkesten daha çok sevindirmiş, kendisini onların gözünde birkaç yaş daha büyütmüştü.

Abdullah kendi grubunun gücünü, becerisini herkes görsün diye çalışacakları ağaçları belirledikten sonra, kimsenin o ağaçlara yanaşmasına izin vermemişti. Büyükler bir tarafta, büyüklerin nazarında küçük olanlar ise başka bir tarafta saf tutmuştu. Ömer ve Üveyş, Abdullah'ın iş hüneri, becerisi hakkında bir kaygı duymadıklarından, O'nun dediklerine bir itirazları olmamıştı. Ancak o gün kendilerine yardıma gelmiş, şahsından başka kimseyi görmeyen, Ömer'in ailesi gibi yakını olduğu üç beş aileyi denetimine almak için akıldan ve vicdandan yoksun türlü oyunlara başvurmayı huy edinmiş, ağa olmak isterken müsveddesi bile olamamış, Cebbar diye çağırdıkları yarı deli biri vardı ki, Abdullah'ı görünce derince kazılmış bir çamur çukuruna düşmüş gibi oluyor, Abdullah'ın başına buyruk, herkesin gölgesinden uzak ve daha şimdiden aile liderliğini Ömer'den kapmış gibi görünmesini kendi büyüklüğüne bir saldırı olarak görüyor, her fırsatta bir bahane üretip Abdullah'ı baskı altına almaya ve kendine göre hizaya çekmeye çalışıyordu. Abdullah'ın grubunu büyüklerin grubundan ayrı tutmasının bir sebebi de buydu. Yalnız başına adamın varlığı bile O'nun ruhuna diken gibi batmasına yetiyordu. Öğle yemeğinden sonra Abdullah kendi arkadaşlarıyla birlikte bir ağacın gölgesine çekilmiş, geçen kış Ali Hocanın bir gece divanında anlattığı İbrahim peygamberin put kırma hikâyesine başlamıştı:

"Kafası bir arı kovanına dönmüştür. Kaç zamandır günde belki on defa, belki yirmi defa babası Tareh'e sorular sormaktadır. Putların kalbi var mı? Yok. Putların midesi var mı? Yok. Putlar nefes alıp verir mi? Vermez. Putlar konuşabilir mi? Konuşamaz. Putlar yürüyebilir mi? Yürüyemez. Babası O'nun çoğu sorusuna yanıt veremez, verdiklerine de O'nun aklı yatmaz.

BabasıİbrahimŠin sorularından bıkmaya başlar, ama İbrahim sormaktan bıkmaz. Günler aylar geçer, Hz. İbrahimbir bayram gün babasının haberi olmadan putları denemeye karar verir;daha doğrusu kırıp parçalamaya. O gün şehrin bayram günüdür. Herkes şehrin dışındaki bayram yerine gitmektedir. Hz. İbrahim kendini gizler. Etrafta kimsecikler kalmayınca, kalkıp babasının put yapım evine girer. Orada bulduğu bir balta ile en küçük putun yanına gider. Parmaklarının ucuyla hafiften putun karnına dokunur. Ufacık bir kıpırtı yoktur. Onunla konuşmaya başlar. Hey, babam senin için o yaratıcı diyor, doğru mu? Yaratıcıysan neden kolun kıpırdamıyor senin? Şimdi senin için ne düşündüğümü biliyor musun? Hey, soruyorum sana, biliyor musun? Yağmur yağdırabilir misin? Bak, insanlar teberrük için önüne bunca yemek koymuş, bir lokmasını yiyebilir misin? Yiyemezsin. Çünkü sen açlık nedir bilmezsin, tat almayı da. Çünkü sen bir hiçsin. Çünkü sen bir yalancısın! Diğer putlara dönüp bağırır: Hepiniz yalancısınız. Asıl yalancılar da size inananlar. Kim size yaratıcı demiş? Hepinizi yaratan benim babam. Siz babamın birer oyuncağısınız, sadece birer oyuncak. Evet, parayla sattığı birer oyuncak. Cansız, dilsiz, ruhsuz birer oyuncak. Şimdi hepinizin kafasını kırıp paramparça etsem gıkınız bile çıkmaz. Neden? Çünkü siz birer ağaç, taş, tunç ve bakır parçasından başka bir şey değilsiniz de ondan. Evet, bunca insan şekil verilmiş birer ağaç, taş, bakır ve tunçtan başka bir şey olmayan bu oyuncaklara inanmaktadır. Bir ağaç, bir taş, bir bakır, bir tunç parçasını kendinden üstün görecek kadar budala bunlar. Hepsi aptal, hepsi yalancı, hepsi kör.“

Hz. İbrahim bağırdıkça öfkesi daha da artar. Önce küçük putun kafasına baltayla şöyle hafiften bir dokunur. Putta gene bir kıpırtı yoktur. Sonra baltayı kaldırıp bütün gücüyle kafasına indirir. Onu parçaladıktan sonra diğerlerine girişir. Hırsla, öfkeyle bütün putları paramparça eder. İçlerinde sadece en büyük puta

dokunmaz. Baltayı götürüp onun omzuna asar. Arkasında devasa bir put enkazını bırakıp dışarı çıkar. Bayram sona erince, babası beraberindeki insanlarla puthaneye döner. Döner ama ne görsün? Olanlara inanmak istemez. Dünyası yıkılmaya başlar. Bütün emeği, putlardan elde edeceği serveti tuzla buz olmuş, uçup havaya karışmıştır. Bayramın sevinci yerini yıkıcı bir üzüntü ve çılgınca bir öfkeye bırakır. Kim yapmış bunu, kim yapmış diye bağırmaya başlar. Birden oğlu İbrahim'in bitmek bilmeyen soruları aklına gelir. Öfkeli bir sesle İbrahim'i yanına çağırır. ''Sonunda sevmediğin ve şüpheyle baktığın bu putları sen kırdın, değil mi? Döktüğüm bunca tere, verdiğim bunca emeğe nasıl kıydın? Peki, kırdığın bunca putun günahını boynunda nasıl taşıyabileceksin'' diye sorar. ''Baba, bunu yapan ben değilim'' diye yanıt verir Hz İbrahim. Babası daha da öfkelenir:''O zaman senden başka kim kırmış olabilir'' diye gürler. Hz. İbrahim büyük putu işaret ederek, ''kimin omzunda balta duruyorsa, o yapmıştır'' der. Babası daha da öfkelenir. "Cansız bir putun böyle bir hareketi yapamayacağını en akılsız adam bile bilmez mi'' diye karşılık verir. ''Çünkü bu putta ne can var, ne nefes. Adım atamaz, kolunu kıpırdatamaz. Burnuna konan bir sineği bile kovalayamaz. Hal böyleyken, nasıl baltayı bunca kez kaldırıp indirecek, içlerinde gezip bunca putu kırıp parçalayacak! Buna kim inanabilir?'' İşte tam da burada Hz İbrahim taşı gediğine koyar: ''Peki babacığım, ben de sana sormak isterim;'Niçin bizzat kendi elinizle yaptığınız bu cansız, hareketsiz, aciz heykelleri Tanrı yerine koyup, tapınıyorsunuz. Niçin?'

''Bu söz bardağı taşıran son damla olur. Tareh, eline bir taş alıp hışımla İbrahim'in üzerine yürür. Aralarında kıran kırana bir kavga başlar. Etrafta ne kadar insan varsa kavgayı izlemeye gelir. İbrahim henüz babası kadar güçlü olmadığı için, adım adım geri çekilmek zorunda kalır. Ve sonunda kavgayı tamamen bırakıp

oradan uzaklaşmaya başlar. Babası da yorulmuş, takatten düşmüştür. Daha fazla onun peşinden gitmeyi göze almaz."

Hikâyenin bu bölümüne gelince, Abdullah'ın nedense hep babasıyla olan kavgası aklına geliyordu. Ta binlerce yıl öncesinde kalmış o günü eliyle havada şekiller çizerek canlandırıyor, babasıyla yapmış olduğu kavganın etkisiyle olacak ki, o anları yeniden yeniden yaşıyordu. Nemrut'un işe karıştığı diğer bölümlere geçiyordu ki, Cebbar, Abdullah'ın el hareketlerine ve bazen bir kavganın orta yerindeymiş gibi yükselen sesine, ama en önemlisi de kendisini pürdikkat dinleyen küçük cemaati üzerinde kurduğu etkiye dayanamaz hale geldi. "Abdullah, gel buraya"dedi, insanın öz saygısına balyoz gibi inen sert ve buyurgan bir sesle tonuyla. Abdullah,"Görmüyor musun, arkadaşlarıma bir şeyler anlatıyorum, bitsin ondan sonra" diye yanıt verdi, O'nun buyruğunu buyruktan saymadığı bir edayla. Ve kaldığı yerden devam etti. Cebbar'ın koca cüssesinden bile bir utanma duymadan Abdullah'a sataşmakta olduğunu gören Ömer dayanamadı, müdahale etmek durumunda kaldı.

"Kimse karışmasın O'na, ne yaptığını bilir O, alnında fetih yazılıdır O'nun, fetih" dedi gururla.

Cebbar yumuşak huylu Ömer'den beklemediği bir karşılık bulmuştu. Herkesi kendinden soğutacak bir tatsızlığın kaynağı olarak görülmektense, pek de yerini bulmayan ekşi bir şakayla geçiş yapıp sessiz kalmayı yeğledi. Ömer, Abdullah'ın alnında Müslim Hocadan başka kimsenin göremediği bir ışık görüyordu. O'nun hiç kimseye benzemediğini ve benzemesi gerekmediğini çoktan kabul etmiş, hoşuna gitsin ya da gitmesin, her yaptığının gizli destekleyicisi olmuştu. O'ndan kimseye bir kötülük gelmeyeceğini biliyor, ne ki böyle gitmesi halinde başının dertlerden kurtulamayacağından korkuyordu. İyilik arayışında

olmanın yılanların, akreplerin, kanlı dişli canavarların arasında ve onların kuyruğuna basarak yürümekten bir farkı yoktu. Üstünde yaşadıkları toprağın her karışında O'ndaki özü yok etmek üzere kim bilir kaç sinsi canavarın pusuda beklediğini düşündükçe irkiliyor, "Sana yalvarıyorum Allah'ım, çocuğumu benim için koru, O'nun başına bir kötülük gelmesine izin verme" deyip dualara başlıyordu.

Abdullah'ın küçük ordusu, o gün kendilerine ayrılmış olan bölümdeki ağaçları, bağlara gizliden dalış yaptıklarında geliştirdikleri becerilerinin de sayesinde bitirmekle kalmadı, gelip büyükler grubuna da yardım etti. İki gün sonra Abdullah bu defa arkadaşlarıyla birlikte Mızoların bağında çalışıyordu. Ve henüz fıstık hasadı devam ederken, iple çekilen okul günü gelip çattı. İstense dahi gelecek yaz dönemine kadar kimse onları birbirinden ayıramazdı artık. Abdullah sabah okula hazırlanırken, annesine, çıkının içine fazladan iki ekmek koymasını istedi. Annesi, eskisi gibi ekmek vermeme veya başka bir isteğine karşı koyma inadını çoktan terk etmişti. Abdullah'ın istediği fazladan iki ekmeğin yanına ilaveten üç beş avuç kuruyemiş, yaş meyve, domates, biber, soğan ve iki de yumurta koydu. Üveyş'te ilk günün duygusu nedense hiç değişmiyordu. Her sezonun başlangıç gününde ilk günkü kaygı ve korku dolu duyguları yeniden canlanıyordu. Sanki dört yıl önceki Abdullah ile o günkü Abdullah arasında bir fark yokmuş, her türlü kazaya belaya açık, hiç büyümemiş o küçücük yavru vardı. Aklı ne kadar tersini iddia ederse etsin, yavrusu üzerinde titreyen yüreğine ve duygularına bir türlü söz geçiremiyordu.

Büyümekten duyulan korkuyla şekillenen duygunun henüz doğmadan akla çaktığı öldürücü bir şamar vardı ki, onun altından aklı diri çıkarmak pek kolay görünmüyordu. Bu topraklarda neredeyse öldürücü darbeyi yememiş akıl yok gibiydi. Elde kala

kala yaralı bir duyguyla hareket etmek kalıyordu. Korkunun şiddetli darbeleri altında felce uğramış duygu gözüyle bir adım ileri iki adım geri derken, zaman içinde değişme dürtülerini kaybetmiş; uzun vadeyi görme, hayal etme, tasarlama yetisini yitirmiş, granit gibi sert ve ağır bir kafa yapısı oluşmuştu. Buna mukabil sanki doğanın kendini bir tür tamiri gerçekleşiyordu. Belki de uzun vadede oluşmakta olan buydu. Abdullah diye bilinen küçük çocuk bu kafa yapısının içine dalmış ve hiç kimsenin anlamadığı, anlamaya yanaşmadığı bir çözücüydü adeta. Herkes hışımla O'nun üzerine giderken, neticede değişmeye mecbur kalan, hiç istemeden O'nun dediğine gelen kendileri oluyordu. Çenesi pek kuvvetli kimi kadınların deyimiyle, tahtında oturmuş halde, yaratmış olduğu dünyayı izlemekte olan en yüksek yerdeki ilahın kader defterindeki yeri mutlak değişmezlik olan Üveyş gibi sert bir kadın bile değişim gösterdiğine göre, bu dünyanın eski dünya olarak kalamayacağı umut edilebilirdi artık.

Kimsenin farkında olmadığı o ilk güne dair yeniden depreşen değişmezlik sınırındaki duygunun ince, hassas yanı hesaba katılmazsa, Üveyş'deki değişmeler herkesi şaşırtmış, fakat Abdullah'a göreannesi sadece olması gerekene yakın küçücük bir adım atmıştı. Abdullah çıkınını omzuna atıp evden dışarı çıkarken, verdiği savaşın meyvelerini topluyor olmaktan hoşnut görünüyordu. Annesinin tıpkı ilk günkü gibi başlayıp bitmek bilmeyen uyarılarına, nasihatlerine bu kez kulak asmazlık ettiği yoktu. Üstüne sıkı bir kucaklama, kalbinin derinliklerinden gelen sıcacık bir öpücük de ekleyenannesinin her dediğine, "Tamam anne, dikkat ederim anne, oyalanmam anne" diyor, kaygılarını dindiremese de, hoşuna giden yumuşak cevaplar veriyordu.

Cibin yoluna düştüklerinde Abdullah kanatlanmış, sanki ayağı yere değmeden yürüyordu. O yıl gruba çekik gözlü, şirin yüzlü küçük Şevket gibi yeni elemanlar da katılmış, böylelikle sayıları on

beşe çıkmıştı.İlk yıllarda ağırlığının altında belini doğrultamadıkları yabancılık duygusuna karşı bu yıl daha bir kuvvet kazanmışlardı. Yeni başlayanların ilk günde yaşadığı korku, öncekilerin korkusuyla kıyaslandığında korku bile sayılamazdı. Yanlarında yabancı bir yerde olduklarını hissetmelerine yol açmayacak kadar fazla sayıda arkadaşları vardı artık. Arkadaşlarının diğer çocuklardan aşağı olduklarını gösteren bir emareye de rastlanmıyordu. Hatta onlardan fazlalıkları, üstünlükleri vardı. Onlar sadece bir dil konuşabiliyor iken, kendi arkadaşları iki dil biliyordu. Hem yeni tanıştıkları çocukların onlara çok uzak durdukları da söylenemezdi. Yeni gelenleri sanki çok önceden tanıyorlarmış gibi sıcak, sevecen ve arkadaşça karşılamışlardı. Yine de Şevket o gün Abdullah'tan hiç ayrı durmadı. Abdullah'ın bir eki gibi duruyor, her adımında O'nu takip ediyor, O'nunla hareket ediyordu. Akşam eve döndüklerinde, Şevket artık bir başka Şevket olmuştu. Yüzünde gerçek hayata büyük bir başlangıç yapmış olmanın çocukça sevinci okunuyordu.

Annesinin sevinci O'nunkinden de büyüktü. Gün boyu ezilmiş kara kuru yüzü, çatlamış dudakları, ayaklarının altında sürüklenen, gerçek rengini kaybetmiş veartık dikiş tutamayacak kadar eskimiş gül desenli mavi fistanıyla uğradığı her yerde, biricik Şevket'inden söz etmiş; "Şevket nerede, ona ne oldu" diye sormayanlara bile sormuşlar gibi veya onları sormak zorunda bırakarak, "Şevket'imiz hükümet oldu, evet, bugün Şevket'imiz hükümet oldu!" diye yanıtlar verip durmuştu. Bütün bunlar Abdullah sayesinde olduğu için herkesten çok O'nu seviyordu. Hâlbuki aylar öncesinde Abdullah onunla Şevket'in okul konusunu konuştuğunda, hayli tedirgin ve kararsız görünüyordu. Şimdi ise Şevket'inin ne büyük bir işe kalkıştığını görünce, gökyüzü ayaklarının altına serilen bir kilime dönüşmüştü. Fistanı yerde sürükleniyor olsa da, kesinlikle ayakları yere basmadan

yürüyordu. Biricik Şevket'i sayesinde sırtında hissettiği devletin gücüyle bir anda bambaşka bir kadın oluvermişti. Düne göre soluğu çok daha rahat gidip geliyor, gözleri daha iyi görüyordu. Kendisinin hiç haberi yokken pörsümüş teninin altındaki damarlarının hayatın bu iksirine ne de büyük bir ihtiyacı varmış!Uzaktan "Bu kadın iyice delirdi" diye kulağına çalınan laflara aldırdığı yoktu. "Varsın işe yaramaz boş çenelerini şakırdatıp dursunlar, onların Şevket'imi nasıl kıskandıklarını bilmez miyim ben" diye söyleniyordu kendi kendine.

Daha önce hiç tatmadığı,bünyesinin kuvveti hesaba katılırsa dozunun hayli yüksek geldiği anlaşılan sevinçten tam manasıyla sarhoş olan zavallı kadın, çocuklar eve gelince Abdullah'ı akşam yemeğine çağırdı. Yemekten sonra da O'na bir sonraki gün okul yolunda yesinler diye bir çıkın dolusu fıstık, ceviz ve kurutulmuş üzüm verdi. Abdullah ertesi sabah okul yolunda arkadaşlarıyla kuru yemişleri paylaşırken, sık sık kimi çocukların alay ve baskılarına maruz kalan Şevket'in annesini göklere çıkarıyor, böylelikle herkesin daha fazla Şevket'e ilgi duymasını sağlamaya çalışıyordu. Kışın soğuğu, karı, yağmuru, çamuru sayılmazsa, o yıl okul sezonu çocuklar için fevkalade güzel geçiyordu. Okuldaki sayıları çoğalmış, nispeten dil sorunlarını hal etmiş, bilgilerini arttırmış, çalışkanlıkları ve kendilerine olan güvenleriyle gözde bir grup haline gelmişlerdi.En küçükleri olan Şevket de dahil,artıkher birinin geleceğe dair bir tasarısı bile vardı. Derken bir gün sıra tasarıları sormaya geldi. Kısa boyu, güneş yanığı yüzü ve elinden indirmediği ince çubuğuyla çocukların gözünde ülkenin tek önemli adamı gibi görünen Feyyat Hoca, adımlarını sayar gibi usul usul sıraların arasında dolaşıyor, çocukları teker teker kaldırıp onlara gelecekte ne olmak istediklerini soruyordu. Sıddık'ın cevabı çoktan hazırdı:

"Öğretmen olacağım, öğretmenim."

“Kalk Cımo, sen ne olmak istersin?”

“Ben de onun olduğu gibi olacağım.”

Feyyat Hoca okulun tüm boşluklarını dolduran yüksek bir kahkaha attı.

“Nasıl yani, onun olduğu gibi olmak?”

“O öğretmen olacak ya, ben de onun gibi olacağım işte.”

“Ha, öğretmen olacaksın yani.”

“Evet öğretmenim, öğretmen.”

“Güzel, öğretmen olmayı aklına koymuşsan güzel.”

“Peki sen, evet evet sen Yusuf, sen ne olmak istersin?”

“Öğretmenim, ben babama da dedim, tıpkı Feyyat Hocam gibi bir öğretmen olacağım diye.”

“Ya, tıpkı benim gibi. Sahiden benim gibi olabilecek misin?”

“Evet öğretmenim, çok çalışırım, olacağım.”

“Bak, işin püf noktasını yakalamışsın işte. Elbette çok çalışırsan öğretmen de olur, daha büyük bir memur da olursun. Ya sen, evet evet sen Abdullah. Seni unuttuğumu sanma. Ne olmak istediğini düşündün mü hiç?”

“Evet öğretmenim, çok düşündüm.”

“Ne duruyorsun o zaman, söylesene bize ne olmak istediğini?”

“Paşa olacağım, öğretmenim.”

Bu yanıt karşısında öğretmenin ağzı açık kaldı. Her vakit yaptığı gibi Abdullah'ın herkesten farklı, sıradışı bir şeyler söyleyeceğini beklerdi de, böylesine kesinleşmiş bir ifadeyle, ulaşılması güç bir mevkiyi söyleyeceğini beklemiyordu.

"Ama paşa olmak çok yüksek bir mertebe Abdullah. Kaf dağına çıkmak gibi bir şey. Hayalini bile kurmak ürkütücü. Yani ulaşılması çok zor. Düşününce insanın dizleri titrer. Seni hiç ürkütmüyor mu, böyle bir hayal kurmak?"

"Hayır öğretmenim, büyük amcam da paşaydı. O olduysa ben neden olmayayım?"

"Ya, öyle mi! Hangi paşadır şu senin büyük amcan?"

"Kürt Osman Paşa öğretmenim, Osmanlı ordusunun paşası."

"Bak hele, demek ki Osmanlı ordusunda paşa olan bir de amcan varmış. Ne güzel ama, atalarını takip etmek. Sana tavsiyem şu ki, ne denli büyük ve ulaşılmaz olursa olsun, hiçbir zaman hayallerinden vazgeçme. Bir zamanlar benim de böyle bir öğretmen olacağıma hiç kimse inanmazdı. Ama ben inandım, çalıştım ve oldum. Sen de daha büyüğünü hayal edersen olursun. Allah sana o gücü verir. Evet, sevgili çocuklar, hayallerinize inanın ve asla vazgeçmeyi aklınıza getirmeyin. Hiçbir vakit unutmayın, bu dünyada sahip olduğumuz en değerli şeydir hayal kurmak."

Farklılığı, şaşırtıcı davranışları ve çalışkanlığıyla kendini herkese kabul ettirmeyi başarmış olan Abdullah, o yıl sınıfının dördüncü birinciliğini de kimseye kaptırmadı. Son sınıfın birinciliği ise öncekilerden belliydi zaten. Öncekiler gibi üstüne bir takdirname belgesinin de eklendiği pekiyiyle geçen son yılın diplomasını eline aldığında, artık önünde yepyeni bir başlangıç vardı. Diplomasını aldığı gün, Feyyat Hoca okumaya devam etmesi

için O'na sıkı sıkı tembihlerde bulunmakla kalmadı, gelip bizzat Ömer ile de konuştu. Elinde beş kuruşu bile varsa, Abdullah'ın okuması için harcamaktan çekinmemesini söyledi. Ömer için Abdullah'ın isteğiartık bütün isteklerden önce geliyordu. Feyyat Hocanın dediği gibi, yeter ki Abdullah okusun, büyük adam olsun da, varsın evde yiyecek bir lokmacık ekmek olmasın. Mızo'nun babasıyla kafa kafaya verince, Abdullah'ın okulu için çözüm bulmak zor olmamıştı. Abdullah'ın dayıları yıllar önce Nizip'e taşınmış, sonra da dedesi Hamit ile ninesi Havva gidip yerleşmişlerdi. Abdullah'ın ninesi ve dayıları Nizip'te, aynı evin farklı odalarında kalıyorlardı. Mızo amcalarının, Abdullah da ninesinin yanında kalacaktı.

Abdullah, kafasında başlayacak yeni okul döneminin hayalleriyle dur durak bilmeden kâh tepelerde, uçurumlarda, kâh bağlarda, Newala Birê'de, Eyno pınarının etrafında, kâh kartal yuvaları,kâh yılan ve akrep peşinde dolaşıyor, arkasına köyün tüm çocuklarını takmış halde bir maceradan başka bir maceraya koşuyordu. İlkokulu birincilikle bitirmiş olmakla hayallerine bir adım daha yakınlaşmıştı. Her gün ortalıkta dolaşan söylentilere göre ülke pislik ve kötülük içinde yüzüyordu. Ülkede satılmadık değer bırakmamış hıyanet içindeki başbakan, önceki yılın Eylül ayında ipte sallandırılmıştı. Lakin onu ipe çeken askerlerin de kendisinden aşağı kaldıkları söylenemezdi. Vaktinde yapmadıkları kötülük kalmamıştı çünkü. Kör Nuri'inin ve babasının kendisine anlattıkları unutulur muydu hiç? Ermeniler, Kürtler ve daha nice insan onların eliyle öldürülmüştü. Kürt ve Ermeni annelerin karnı onların keskin kamalarıyla deşilmişti. Halen yaptıkları ve yapmakta oldukları benzer kötülükler ağızdan ağıza dolaşmaya devam ediyordu. Ve kimse onların korkusundan açıktan tek laf edemiyordu. Devrin kötülüğüne dair söylentiler dolaştıkça, Abdullah'ın aklına Hz. Ali'nin cenkleri geliyordu. Tıpkı o devirler

gibi, iyilik cenklerini yapacak insanlara bu devirde de ihtiyaç vardı.

Bir gün Abdullah, yeni okul döneminde de kendisinden ayrılmayacak olan Mızo'yuyanına alıpbirlikte yüksek meşe ağacının altına gitmişlerdi. Abdullah ağaca tırmanınca, Mızo da tırmandı. Her ikisi yana doğru uzayıp giden kalınca bir dalın üstünde oturup, birer yetişkin insan gibi konuşmaya daldılar. Mızo, Abdullah'ın daha önce hiç bu kadar ciddi ve coşkulu konuştuğunu görmemişti. Abdullah, gerçekleşeceğinden emin olduğu gizli bir plan üzerinde konuşuyordu sanki. Bir an geldi, kendini daha fazla tutamaz oldu, baklayı ağzından çıkarıverdi:

"Bak, sana dediklerimi hiç kimseye söylemeyeceksin, babana ve annene de, tamam mı?" diye uyardı önce. "Seninle çok büyük işler yapacağız. Kimsenin aklına gelmeyen büyük işler. Büyük amcam Kürt Osman Paşa gibi orduda asker olacağız. Çok çalışıp, çok savaşıp general olacağız. Ben hava kuvvetleri komutanı olacağım, sen de kara kuvvetleri komutanı. İşimizi yaparken kimsenin ruhu bile duymayacak. Sonra bir gün herkes uykudayken bir darbe yapacağız. Kimse kılını bile kıpırdatamayacak. Ne kadar kötülük varsa silip süpürmeye başlayacağız. Her yere iyilik ve güzellik gelecek. Anladın mı?"

Mızo, Abdullah'ın bu korkunç hayallerinden korkmaya başlamıştı. Hem korkuyor, hem de Abdullah'ın dediklerini deli saçması buluyordu. "Ama nasıl olur bu?" diye sordu, hayret içerisinde kalmış gözlerle. Abdullah, "Bak, sana anlatayım nasıl olacağını" deyip devamını getirmeye başladı. Mızo sordukça Abdullah heyecanla cevap veriyor, kafasında oluşacak soru işaretlerini gidermeye çalıyordu.Mızo, Abdullah'ın bu denli güzel konuştuğunu sanki yeni fark ediyor gibiydi. "Bunca bilgiyi nasıl öğrendi ve nasıl kafasında tutuyor" diye geçiriyordu içinden.

Koşup Abdullah'ın anlattıklarını babasına aktarmak için nasılda yanıp tutuşuyordu. Ama olmazdı. Babasına tek kelime etse Abdullah O'nu affetmez, bir daha kendisine yaklaşmasına izin vermezdi. Çünkü bu bir sırdı;çok büyük bir sır. "Beni öldürseler bile ben bu sırrı hiç kimseye anlatmayacağım, babama da, anneme de, hatta Hasan'a da anlatmayacağım. Kendisi Hasan'a anlatmak istemediyse, ben neden O'nun belasını başıma sarayım ki? Hem Hasan bizimle okul okumayacak ki" diyordu kendi kendine, daha şimdiden taşıdığı sırrın ağırlığı altında bocalamaya başlayarak. Ağaçtan inip evin yolunu tutarken, Abdullah, konuştuklarını kimseye söylememesi için bir kez daha yemin ettirdi O'na. Biri kararlı biri kararsız, artık ikisi de geleceğin büyük macerasını hayal ediyorlardı.

IX.

Ne tuhaf. Bir duygu var ki, hiç değişmeyecek gibi görünüyordu. Aradan uzun yıllar geçse de, Abdullah tıpkı ilk günkü gibi gene şaşkın, telaşlı ve bitmeyen bir merak içerisinde bakıyordu etrafa. Garip yırtıcılar, zehirli yılanlar, korkunç dişli canavarların kol gezdiği bir adanın orta yerine düşmüş gibiydi. İnsanın ruhuna birer mermi gibi işleyen delici bakışlar O'na ilkokulun ilk gününü hatırlatmakla kalmıyor, içine düştüğü şu yabancı dünyanın hiçbir vakit kendisine ait olamayacağını da

hissettiriyordu. Yabancılık sadece bakışlarda değil gülüşmelerde, giyim kuşamda, havalı, çoğunlukla da züppece olan tavırlarda, okul binasının duvarlarında, Ali Alkan Ortaokulu isminin yazılı olduğu mavi tabelada, kısacası gözlerin değdiği her yerde vardı. Şimdi Abdullah düşününce, ilkokulun ilk gününe ait o bakışların ne kadar masum olduklarını daha iyi anlıyordu. Çocukların çoğu ağa, bey, subay, memur sınıfının çocuklarından oluşuyordu. Yoksul kesimden gelenlerin sayısı yok denecek kadar azdı. Tümünü toplasan bir elin parmak sayısı dahi etmezdi. Maddi manada onların bile Abdullah ve Mızo'dan pek çok üstünlükleri vardı. En azından okulda bulundukları süre boyunca üzerlerine geçirecekleri yeni sayılabilecek elbiseleri her zaman mevcuttu. Hatta bazılarının ayağındaki ayakkabılar ağa ve bey çocuklarının ayağındakilerden daha güzel parlıyordu. Giydikleri giysi ve ayakkabılar sayesinde aradaki sosyal farkı hayli kapatmış görünüyorlardı. Ezik davranışlarını yansıtmayacak aileleri, anne babaları tanınmayacak olsa, diğer akranlarından bir farklarının bulunduğu anlaşılmazdı. Üstelik tümü de doğal bir üstünlük vasfı sayılan Türkmenlerden oluşuyordu: Barak Türkmenlerinden.

Abdullah ve Mızo için yeni okul arkadaşlarıyla tanışma işinin bir fiyaskoolduğu söylenebilirdi. Ayaklarındaki kara lastiklerin götürdükleri vardı, ama her ikisinin giysileri diğerlerinki kadar değilse bile,yine de yeni ve güzel sayılırdı. Giysilere yüklenmiş manadan yola çıkılırsa, etrafındakilerin bir dakika bile onları boş bırakmamaları gerekirdi. Ne ki böyle olmamıştı. Daha ilk anda köylü Kürtler oldukları anlaşılmış, arkadaşlık mesafesi ona göre ayarlanmıştı. Doğal dışlanmayı, itilmeyi yaşamaları için başka bir sebebe lüzum yoktu. Konuşmaları, yüz yapıları onları derhal ele veriyordu. Birinci teneffüsten sonra AbdullahMızo'nun kolundan çekip kendisini okulun sağ tarafındaki tenha köşeye götürdü. Birkaç çocuğun kuyruklu Kürt demesi üzerine Mızo ağlamaklı

olmuş, hıçkırmamak için kendini zor tutmuştu. Abdullah, henüz ilk günündeyken sataşmaya başlayan çocuklardan korktuğunu kimsenin anlamasını istemiyordu. Mızo'nun sevmedikleri insanlara dil uzatmayı huy edinmiş edepsiz, haylaz çocuklara karşı gösterdiği zaafa çok kızmıştı.

"Akılsız, niye onların yanında içini belli ediyorsun?" diye çıkıştı.

"Ben bir şey yapmadım ki?"

"Yaptın işte, hem de çok fazla yaptın. Hepsi de sana bakıp bakıp alay etti. Çünkü karşılarında zavallı gibi durdun ve ne kadar korktuğunu gösterdin onlara. Bir daha böyle yapmayacaksın. Onlar ne derse desin, içini göstermeyeceksin onlara ve onlar yokmuş gibi yapacaksın."

"Tamam, onlar yokmuş gibi yapacağım, ama biri sataştırsa, yemin ederim ağzına bir yumruk vuracağım."

"Hayır, yumruk da vurmayacaksın. Çünkü vurursan, onlar seni okulun dışında mutlak yakalar. Sayıları bir değil, iki değil. Onlara karşı kimden güç alacaksın? Öyle de olmaz. Birisi ne zaman dövmeye yeltendiyse o zaman vuracaksın, tamam mı? Ve bunu kendi başına yapmayacaksın."

"Ama ya çok kızdırırlarsa?"

"Kızdırırlarsa da kendini tutacaksın. Ne yapacaksak ikimiz birlikte yapacağız. Birini döveceğimiz vakit yerini bekleyeceğiz. Ve dövdüğümüzde bir daha bize bulaşmayacak şekilde döveceğiz, tamam mı?"

"Evet, öyle yapalım ki herkesin gözü korksun bizden."

“Gözleri de korksun, onlardan aşağı olmadığımızı da anlasınlar. Ve derslerimizde de onlardan daha fazla çalışacağız. Kimsenin gerisinde kalmayacağız.”

“Çok çalışacağız ve en iyisi olacağız.”

“Evet, çok çalışarak onları yeneceğiz. Bizden üstün olmadıklarını göstereceğiz onlara.”

“Tıpkı Cibin’deki çocuklara gösterdiğimiz gibi.”

“Hem öyle, hem öyle değil.”

“Niye?”

“Niyesi var mı? Çünkü onlarla aynı köydenmiş gibiydik de ondan. Ayrı dil konuşmak dışında bizden ne farkları vardı onların? Başta bizi tanımadıkları için kötü davrandılar. Bizi tanımaya başlayınca, kısacık bir zamanda hepsi de bize arkadaş olmadılar mı? Oldular. Onca gün evlerinde kaldık, ekmeklerini yedik. Bunlar da öyle mi sanıyorsun? Görmedin mi, bize nasıl da düşmanca baktıklarını? Sanki ekmeklerini ellerinden almışız, babalarını öldürmüşüz gibi. Ben diyorum ki, burası bizim için Cibin’e hiç benzemeyecek, anla artık.”

Abdullah, yeni okul döneminde kendi davranışlarıyla ilgili dersini çok sıkı çalışmış gibiydi. Okulun davranış fotoğrafını çabucak çekmiş, gelecekte kendilerini bekleyen terslikleri doğru tahmin etmek için bir iki saat yetmişti. Katı bir kuşatılmışlık duvarı altında var olma savaşının çetin günleri kendisini bekliyordu. Yol almak hiç de kolay olmayacaktı. Akranlarının sahip olduğu avantajlar ile kendi avantajları kıyaslanamazdı bile. Lehinde olduğunu gösteren işaretler neredeyse yok denecek kadar azdı. Derinden kaygı duymak için fazlasıyla sebepler vardı.

Daha şimdiden Mızo bile bir güçsüzlük unsuru haline gelmişti. Önüne çıkacak bütün güçlüklere karşı yalnız başınaydı. Hayatın sanki sadece kendisi için hazırlamış olduğu bu gerçeği, her geçen gün daha iyi anlayacaktı.

Çalınan zilin sesi, şimdilik Mızo ile uzun uzadıya planlar yapmasına engel olmuştu. Şapka devrimi dedikleri dayatmayla kafa değiştirme sembolü haline getirilen ve ortaokullarda başa takılması mecburi olan, terek üstünde sarı bir tenekenin olduğu, belediye zabıtalarınkini andıran şapkayı başına takıp kapıya doğru fırladı. Başına geçirdiği şapka, diğer çocuklar gibi O'nun da yaşını olduğundan büyük gösteriyordu.Mızo ile yan yana içeri girerken sataşmaya çalışan, laf atan çocukların dediklerini duymazdan geliyor, fakat kızdığını ve boyun eğmeyeceğini belli ettiren sert bir yüz ifadesiyle hızla kendini sınıfına yetiştirmeye çalışıyordu. Sınıf Türk ve Atatürk'e methiyeler düzen afişler, çoğunlukla Atatürk'ü paşa kıyafetleri içinde gösteren büyük boy resimler ve Türk bayraklarıyla donatılmıştı. Bunların yanı sıra Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Fevzi Çakmak, İsmet İnönü, Rauf Orbay, Kazım Karabekir gibi padişah ve paşaların karşılıklı birbirine bakan resimleri vardı. Sanki çocukları gözleyen öğretmenler değil onlarmış gibi bakıyorlardı. Onlar günün yirmi dört saatinde gözlerini hiç kısmadan bakıyor, söylemek istedikleri ise öğretmenlerin ağzından çıkıyordu.

O gün Abdullah, öğretmenlerden ziyade resimlerle beden kazanmış birer gerçek ruh gibi duran şu general kıyafetleri içindeki insanları gözledi. Onlardan erk, azamet, ciddiyet, korku ve hiç değişmeyecek gibi görünen düzen yayılıyordu. Onlara baktıkça babasının ve Kör Nuri'in anlattıkları aklına geliyordu. Irzına geçilen, başı kesilen ve Fırat vadisinin uçurumlarından atılan Ermeniler, Dersim ve Agıri dağlarının tepelerinde, derelerinde ve mağaralarında boğdurulan, karınları deşilen, bedenleri

paramparça edilen Kürt kadınları, çocukları ve yaşlıları, sözün kısası her yerden oluk oluk akan kan gözlerinin önüne geliyordu. Öyle ki, sanki okulun duvarlarından bile kan fışkırıyordu. Okul nizamı ve riayet edilmesi gereken ahlak kurallarıyla ilgili, Doğu toplumlarına özgübir biçimdesöyleyenin uygulamaktanmuaf olduğu, nasihat ve çoğunlukla da buyrukla geçen müfredat programına ısınma kabilinden bir parça girişin de yapıldığı o günün ders saatleri, Abdullah'ın zihni ve ruhu üzerinde mermilerin patladığı, çığlıkların yükseldiği veadeta kan göletlerinin oluştuğu saatler haline gelmişti. Ders günü sona erip okuldan çıktığında bile, kafasında yankılanan çığlıklar hala dinmiş değildi. O çığlıkların intikamını almanın tek yolu vardı: Tıpkı o azametli askerler gibi büyük bir asker olmak. Ders saatleri boyunca bir de hep bunu düşünmüştü. Sözü tartışılmaz büyük bir general oluyor, işlenmiş bütün suçların hesabını soruyor, bütün büyük suçluları önceki yıl bu vakitlerde darağacında sallandırılan ülkenin başbakanı gibi darağacına gönderiyordu.

Evin avlusundan ince mavi bir duman yükseliyordu. Mızo amcasının evine gidecekti ki, Abdullah kolundan tutup O'na engel oldu: "Gel, ninemlerde yemek yiyelim, sonra gidersin" dedi, tuttuğu kolundan O'nu kuvvetlice kendine doğru çekerek. Tahtaları arasından bir elin rahatlıkla geçeceği avlunun derme çatma kapısı gıcırdayınca, Havva'nın üstünde beyaz bir eşarbın sarılı olduğu kofili başı, çoktandır dışarıdan gelecek birini bekler gibi arkaya döndü. Abdullah ne denli acıktığını ninesi Havva'nın elindeki yufka ekmeği görünce fark etti. Hayata beş oğul, dört kız vererek kök salan Havva, hala bir genç kızın çevikliğine sahipti. Göz çukurlarını koyulaştıran gölgeler ve yüzünde iyice belirginleşen kırışıklara rağmen, diğer kızlarına, fazlasıyla da Üveyş'e aktardığı güzelliğinden pek bir şey yitirmiş değildi. Arada bir ayaklarını ve sırtını vuran ağrılar sayılmasa, bulunduğu yaş

mevkiini aklına getirmez, her vakit diri dururdu. Evin hiçbir işinden geri kalmaz, sabahtan akşama kadar durmak bilmeden çalışır, ev işleriyle yetinmez, gidip gelinlerine, kimi zaman komşularına ve hemen birkaç yüz metre ötedeki akrabalarının kadınlarına yardım eder, onlara ekmek yapardı. Elinden çıkan ekmeklerin namını en uzak mahalleli bile duymuştu.

Havva tek gözlü bir odada kalıyordu. Ortada bir avlunun olduğu, dikdörtgen şeklinde inşa edilmiş, binlerce yıl geride kalmış eski komün evlerini andıran, tıpkı kendisinin kaldığı oda gibi her biri tek göz olan evin diğer odalarında oğulları kalıyordu. Nizip'te koruyucudan yana Abdullah'ın bir eksiği yoktu. Aynı evde ninesiyle birlikte üç dayısı kalıyordu. Diğer dayılarından ikisinin evi hemen aradan geçen sokağın öte yüzünde bulunuyordu. Dedesi Hamit'in iki kardeşi, o kardeşlerin oğulları ve kızları da kendilerinden iki yüz, üç yüz adım ötede adeta birbirini savunmaya alacak şekilde ev yapmışlardı. Adını ninesinden alan Abdullah'ın ablası Havva'nın ailesi, ailesinin çoğalmış ve çoğalmaya devam eden çocukları ve akrabaları da buna dahil edildiğinde, yakın akraba çevresi neredeyse bir mahalleyi kaplıyordu. Abdullah her gün bir evde bile kalsa, bir eve iki ayda bir ancak sıra gelirdi. Ama ninesi ve ablası Havva dışında, şimdilik kimseyi tercih ettiği yoktu. Ninesinin yanındayken, aynı zamanda ablası Gülsüm'ün yanında sayılırdı. Gülsüm dayısının eşiydi çünkü. O da aynı evde, ninesinin hemen bitişiğindeki odada kalıyordu.

Abdullah ve Mızo, yanında sıcak yufka ekmeği ve ayranın olduğu makaşarlı bulgur pilavından oluşan yemeklerini yer yemez kendilerini sokağa attılar. O gün önlerine konulmuş bir ödev yoktu. Şehri gezip tanımaktan daha güzel bir ödev olamazdı. Şehre geleli henüz beş gün olmuştu. Buldukları boş vakitlerde şehrin birçok yerini gördükleri halde, henüz meraklarını gidermiş değillerdi. Gene yoksul mahallelerden başlamışlardı gezmeye. Bir

duygu vardı ki, Abdullah'ı kendiliğinden oraya çekiyordu. Evler ve sokaklardan ziyade, o mahallelerde oynaşan çocukları merak ediyordu. Kırk yıl beklese, kendi köyünde bir arada oynaşan bu kadar çocuk bulamazdı. Tıpkı köydekiler gibi çoğu yalınayak, bilmem kaç yerinden yamalı giysiler içinde, toza toprağa bulanmış halde oynuyorlardı.Mızo doğrudan dükkânlar, mağazalar, kahvehaneler ve dört kata kadar yükselmiş olan binaların bulunduğu, arabaların vızır vızır geçtiği, seyyar satıcıların çığırdığı, şehir kalabalığının en yoğun olduğu çarşı merkezine dalmayı beklerken, gene Abdullah'ın şu anlaşılmaz, hatta bazen kendisine pek sıkıcı gelen havasına kapılmış, peşinden sürüklenircesine bir mahalleden diğerine geçiyordu.

Metalden araçlar, arabalar, yüksek ve renkli binalar, bir al ver hesabı üzerinde kurulu olan çarşı merkezindeki duygular henüz ilk karşılaşmadan itibaren Abdullah'ın ruhuna yakıcı bir kamçı gibi çarpmış, sanki etinden parçalar koparmıştı. Abdullah'ın hissettiklerielbette Mızo'nun umurunda bile değildi. O'nun içinde biran evvel çarşı merkezini, renkli arabaları, yemekten mahrum olsa da ağzına kadar dolu olan dükkânlardaki bisküvileri, şekerleri, tezgâhlarda satılan tatlı çeşitlerini görme isteği vardı. Akşam karanlığı basmak üzereyken, Abdullah'ın koluna yapışıpkendisini çarşı merkezine doğru zorla sürüklemeye çalışıyordu. Gece lambalarının altında şehrin görünümü insanı rüya âlemine götürüyordu. Çoğu yerde sokak lambaları yanmadığı halde, yine de samanyolu galaksisindeki yıldız kentlerini andıran bir kent doğmuştu sanki. Veya daha önce böylesi bir manzarayı görme şansına erişememiş Mızo'ya öyle geliyordu. Işıklı gece Abdullah'ın da az hoşuna gitmiyor değildi. Kendilerini ışıkların büyüsüne kaptırmış her iki meraklının vaktinde gelmediklerini görünce nine Havva kaygıya kapılmış, Süleyman'ı kızgınlıkla çağırıp onları aramaya çıkarmıştı. Süleyman

ikisini beyaz ışıklar altındaki Atatürk'ün siyah heykeli etrafında gezinirken bulmuştu. Fark ettirmeden sessizce gelip her ikisini enselerinden tuttu:

"Bre kaçaklar, ev diye bir yerin var olduğunu aklınıza getirmiyor musunuz siz? Yoksa ninenizi kahırdan öldürmek mi istiyorsunuz?"

Mızo, hemen savunmaya geçmişti:

"Amca, Kur'an'ıma son turumuzu atıyorduk. İnanmasan Abdullah'a sor."

Abdullah,"Evet dayı, aha bu turdan sonra dönüp geliyorduk" diyerek destek verdi Mızo'ya.

Abdullah ile dayısı arasındaki ilişki kısacık bir zamanda dayı yeğen ilişkisini aşmış, aralarında su sızmayan bir arkadaşlık ilişkisine dönüşmüştü. Süleyman uzun iri kıyım yapısı, kuvvetli yağız elleri ve gözlerinden akan cesaretiyle Abdullah'ın gerçek koruyucusu ve kollayıcısı olmuştu. Sakıncalı bir sebebi yoksa isteklerini geri çevirmez, davranışlarına sınır çekmezdi. Tatil günü geldiyse kendisini alıp kırlara çıkar, kimi zaman balık tutmak için Fırat kıyısına iner, kimi zaman çok eski yerleşim yerleri oldukları anlaşılan, taşları ve kayaları üzerinde türlü şekillerin ve yazıtların olduğu içi sır dolu harabelere götürürdü. Gün geçtikçe Abdullah'a düşkün hale geliyor, kalbinin kırılmasına izin vermiyor, imkân dışı değilse dileğini derhal yerine getiriyordu. Bir gün Abdullah sinemada gösterimde olan ve ağızdan ağza lafı dolaşan bir filmden söz etmişti. Henüz kendi gözleriyle görme, izleme şansını bulamadığı filmin ne tür bir şey olduğunu sormuştu dayısına. Abdullah'ın merakını bildirmiş olması, dayısı için yeterli gelmişti. Yarından tezi yok O'nu alıp sinemaya götürecekti.

Ertesi gün öğle vakti kendini sinema salonunun kapısı önünde bulduğunda, içi içine sığmıyordu Abdullah'ın. Görülmüş görülmemiş bütün acayiplikler, şaklabanlıklar, kötülükler ve çok az kişilerde bulunur iyilikler yalnızca sinemadaki filmlerde vardı. Mahalle çocukları öyle söylemişti. Hiç kanatları olmadan havada uçan, takla atan, bir mermiyle beş tane adam vuran, tek başına yüz kişiyle baş eden, vurdu mu elini insanın karnından öbür tarafa geçiren, kılıcını elinde pervane gibi döndüren insanüstü insanlar. Derken tıklım tıklım dolu olan salon, birden gece karanlığınagömüldü. Sesler kesildi, nefesler tutuldu, salonun ön cephesindeki büyük beyaz duvara ilk ışıklar değmeye başladı. Yumuşakça başlayıp ince ince çalınan, sonra sesi gittikçe yükselen müzik, kimisi büyük kimisi küçük harflerle yazılmış oyuncuların isim listesi, ucu bucağı olmayan doğa manzarası, ormanlar, derin vadiler, dereler ve kendi dünyalarına ait ilk insan görüntüleri. Bir aşk macerasıdır aldı başını gitti dağ köyünde. Çok geçmeden açığa çıkan tutkulu aşkın önünde fesatçının ve haininsinsi yüzü görünmeye başladı. Bütün fena huylarve sinsi oyunların babası şiş göbekli, yılan yüzlü bir ağa. Usul usul hazırlanan tuzaklar, kurulan pusular. Ve kimsenin bulunmadığı karanlık bir kuytuda, beş altı zebani tarafından âşık kahramanın kıstırılması. Yüzüne, gözüne, sırtına, kısacası bedeninin her tarafına şimşek şiddetinde inen darbeler.

Bu esnada Abdullah tepeden tırnağa öfke kesilmiştir. Salonda bunca adam varken, tek bir kişiden çıt çıkmamaktadır. Ne büyük korkaklık ve vicdansızlık. Ve Abdullah artık dayanamaz. Birden havaya sıçramaya başlar. Yüksek bir sesle, "Kalk dayı, gidip yardım edelim, yoksa öldürecekler adamı" diye bağırır. Bağırmayla birlikte bir gülüşme tufanıdır kopar. Ancak uzakta oturanların çoğu, bu çığlığın salondaki genç bir seyirciden geldiğini anlamaz. Filmin içinde, görünmeyen bir yerden gelen bir

ses olduğunu sanırlar. Kopan kahkaha tufanına Süleyman da katılmıştır. Süleyman bir eliyle sıkıca Abdullah'ın elinden tutarken, diğer eliyle gülmekten kasılan karnını tutmaktadır. Tutulduğu gülme krizinden, uzun süre Abdullah'a yanıt verme mecalini bulamaz. Gülme krizi hafiften geçer gibi olunca, "Dur, sakin ol yeğenim, bu gördüklerin sadece kâğıttan şeyler, hiçbiri gerçek değil. Orada olup bitenlerin hepsi film icabı böyle. Öyle olmasa, adı neden film olsun ki?" dedi, O'nu zorla tekrar yerine oturtarak. Bu söz üzerine Abdullah derin bir sessizliğe gömülür. Ve aklı, uzun süre kendi gözleriyle görmüş olduğu haksızlıktan başka bir gerçeği kabul etmez. Dışarı çıktıklarında,dayısı Süleyman hala gülmekten karnını tutmaya devam etmektedir.

İki hafta sonra bu defa gösterimde Yılmaz Güney'in Alageyik filmi vardı. Temsil ettiği kahramanlarla insana usul usul isyan duygularını bulaştıran Yılmaz Güney, Abdullah için artık vazgeçilmez tek aktör olacaktı. Bundan böyle dayısı yanında olsa da olmasa da, sinemaya gelen hiçbir yeni filmi kaçırmayacaktı. Filmlerin yansıttığı yoğun duygular ortamında hayatın dokunulmaya cesaret edilemeyen sırları gözler önüne seriliyor, tabular ve değiştirilemez gibi görünen kanunlar yerle bir oluyor, insanın kendi kötülükleri ve anlayışsızlıklarından doğan çelişkiler amansız mücadelelerve savaşlara dönüşüyor, her şey kaybedildi, yok oldu derken, birden umutlar yeşermeye, beklenen zafer nihayet gelmeye başlıyordu.

Zafersiz hayat kabul edilecek hayat olmamalıydı. Zafer, filmlerin sonunda gelen ve sadece filmlere mahsus bir sonuç olamazdı. Gündelik hayatın içinde de her an elde edilecek bir zafer mutlaka vardı. Olmalı, yoksa da yaratılmalıydı. Son günlerde soluk soluğa okuyup bitirdiği bir kitabın şu son sözlerini tekrarlamak pek hoşuna gidiyordu Abdullah'ın. "Bir kitabın son sayfasını kapatmak, bir dünyanın fethini gerçekleştirmektir. Hem de ikili

bir zaferle. Kendi dünyasına ayak basmanı sağlaması yazarın, onun el değmemiş dünyasından geçmek ise senin zaferin sayılır."

"Gündelik hayat içinde taşları küçük zaferlerle döşenirse, umut edilen o mutlu son neden bir hayalden ibaret olsun ki? Okulun her gününde başarı varsa, sezonun sonunda seni birinci olmaktan kim alıkoyabilir? Ağa, bey, subay, memur çocuğu sana hor gözlerle mi bakıyor? Asıl aşağılık olanın onlardaki o pis duygu olduğunu göstermenin bir yolu mutlaka vardır. Ve bilmelisin ki, o yol bizzat senin kafanın içinden ve her gün yaptıklarından geçer. Hayvan olmanın insana hayvan gibi bakmak olduğunu onlara göstereceksin. Ders çıkarma gayesi haricinde, geriye bakmak yok. Bir an boş durmak da yok. Yerinde say say, bir yere varabilir misin? Varamazsın. Geriye doğru kaçarsan kurtulabilir misin? Kurtulamazsın. Her sabah ant içerek ben Türk'üm, Kürt değilim diyorsun, Kürt olmaktan çıkabildin mi? Çıkamadın, asla da çıkamayacaksın! Hepiniz göreceksiniz nasıl biri olacağımı. Her gün kendimin kumandanı olacağım. Günün sonunda olmak için günün başında general olacağım. Evet, bunu yapacağıma söz veriyorum. Ben bunu yapacağım. O hikâyelerde duyduklarımdan, o filmlerde gördüklerimden daha büyüğünü başaracağım. Hem dayımın dedikleri de doğru değil. İzlediğim o filmlerin kartondan çok daha fazlası olduğunu biliyorum artık. Hem de gerçeğin kabul edemediğimiz bütün hususları var orada. Hz. Ali de başta bir çocuk değil miydi? Ya Yılmaz Güney? Evet, başta o da bir çocuktu. Ama sonra ne oldu? Oldu işte. Sahiden isteyince olur, hem de bal gibi olur. Bu elimdeki karne neyin işareti? Bütün kalbimle istemenin işareti. Birilerinden değil, kendimden istememin. Ne isteyeceksem kendimden isteyeceğim. Evet, kendimden, kendimden isteyeceğim!"

Yarıyıl tatilinin pekiyiler ile süslenmiş karnesini eline aldığında, bu sözleri daha yüksek sesle söylemişti Mızo'ya. Elbette etrafta kimselerin olup olmadığına pek dikkat ederek. Yağan karın yüksekliği duyduğu kuvvetli istek bakımından bir şansızlık, yakaladığı imkân bakımından ise bir şans sayılırdı kendisi için.

Okulun tatile girmesinden iki gün evvel kulakları sağır eden gök gürültüleri eşliğinde önce karla karışık yağmur, sonra kar yağışı başlamış, iki gün boyunca fırtına halinde yağmaya devam etmişti. Yıllardır hiç tutmadığı yerlerde bile karın yüksekliği yarım boyu geçmiş, yerin yüzeyi yumuşak dalgalarla kalkıp inen ak bir deryaya dönüşmüştü. Radyo ve gazete haberlerinin dediğine bakılırsa, Uludağ'da karın yüksekliği yirmi beş metreye çıkmıştı. Dağ başında ve yollarda mahsur kalan, donan ve bir daha cesetlerine bile ulaşılamayacak olan insanlar, çığ altında kalan köyler, telef olan ve olmaya devam edecek hayvan sürüleri. Abdullah aylardır içi özlem ile dolu beklediği bugünün yarattığı köye gitme şansını yitirince, hemen bunun yeni bir şansa dönüştüğünü fark etmişti. Köye gidememiş olmak, göğsünde oluşan boşluğun derin sızısına mal olacaktı sadece. Ama kalmak, bütün boş zamanlarını okumakla doldurma ve yenidünyaları keşfe çıkma imkânını verecekti. Bundan daha iyisi umulabilir miydi? Demek ki her şansızlık, aynı zamanda içinde bir şansın varlığına işaret ediyordu.

Sabah kahvaltısından sonra, has ilgililerin bile ancak kırk yılda bir uğradığı kütüphaneye koşmuştu. Karın bir insan boyunu aştığı şu kızılca kıyamette, kimsenin kitap gibi pek para etmeyen ağır bir meşguliyeti aklına getireceğini düşünmemiş olan kütüphaneci, bir devlet kurumu olması sebebiyle her gün açılması mecburi olan kütüphaneyi sadece sabah erkenden değil, o gün için gün boyu açmayı düşünmemişti. Abdullah uzunca bir süre kapının önünde beklemiş, soğuk vücuduna işlemesin diye yerinde zıplayıp durmuş, kütüphanecinin gelmediğini görünce hemen kütüphanenin arkasındaki eve koşmuştu. Kütüphane görevlisine ihmal ettiği görevini hatırlatırcasına, sert yumruklarla ve hızlıca kapıyı çalmaya başlamıştı. Kütüphaneci, evinin bir jandarma baskınına uğradığını düşünmüş olacak ki, yukarı kattan panik

halinde aşağıya doğru koşarken, “Geliyorum, geliyorum” diyerek sesleniyordu. Kapıyı açınca, gözlerine inanamadı. Başına gelmesinden korktuğu bela değildi karşısında bulduğu. Pek sevindiği halde, yine de Abdullah’a bütün hıncıyla saldırmak istedi. Hızlıca gidip gelen nefesi, şaşkınlık içerisinde bakan gözleri, ne denli kötü korktuğunu anlatmaya yetiyordu. Neyse ki güçlükle de olsa, Abdullah’a kötü bir söz söylemekten kendini alıkoydu. Kütüphanesine uğrayan ender kişilerin başında geliyordu Abdullah. O’nun da kütüphaneden ayağı kesilirse, kütüphaneciliğinin ne lüzumu kalırdı ki? Hem Abdullah haksız da sayılmazdı. Kütüphaneyi O’nun gelip kapıyı çalmasına gerek kalmadan açmalıydı. Öfkesini çabucak yenip elini hafifçe Abdullah’ın başına vurarak gülümsemeye başladı.

Kütüphane sakin yer olduğundan, Abdullah seçtiği kitabı orada okumak istiyordu. Fakat kütüphanecinin sobayı yakmak istemediğini, daha doğrusu kütüphanede boş yere beklemeye niyetli olmadığını anlayınca, kitabını koltuğunun altına alıp doğruca eve koştu. Aldığı kitap Osmanlı’nın Balkan savaşlarını anlatan, ne kalın ne de ince bir kitaptı. Ertesi gün öğle saatlerinde yeni bir kitap almaya geldi. Bu kez seçtiği kitap Victor Hugo’nun 1793 İhtilali adlı romanı olmuştu. Victor Hugo’nun kitabını Muhammed’in hayatını anlatan, yaprak desenli kitap takip etmişti. Arada bir uğrayan üç beş kişi sayılmasa, otuz bine varan nüfusuyla hiç de küçük sayılmayan şehirdeki bu kütüphane sanki sadece Abdullah için açılmıştı.

İşin doğrusu, kütüphanelerin artık isminin anılması dahi yasak olan Kürdistan bölgesi, kentleri ve kasabalarında açılmasının çok özel bir gayesi vardı. Sinsi gayenin içinde olmayan tek şey, insanların bilgi ve aydınlanma ihtiyacını karşılamaktı. Her bir kitabı özenle seçilmiş olan kütüphane müessesesi de, İsmet İnönü’nün hazırladığı ve hala gizli tutulan özel raporu neticesinde,

daha da katı hale getirilen eğitim programının bir parçası olarak iş görüyordu. Kısacası, eğitimle ilgili ne varsa, bir Türkleştirme programı dahilinde işliyordu. Sonradan ve zorla oluşturulan bir dil olması sebebiyle bir söz Türkçeye hizmet ettiği, Türkçenin yükünü taşıdığı oranda makbul sayılırdı. Tersi halde o sözün ve sözü söyleyenin başına türlü belalar açılır, söz de, sözü söyleyen de doğduğuna pişman edilirdi.

Abdullah, şiddetini varlığının her zerresinde hissettiği, ama henüz idrakinde olmadığı sinsi gayenin göbeğinde zehir gibi kaynayan bir şuurla hareket ediyordu. Varlığı açlığı dinmez bir tutkuyla kuşatılmıştı. Tutkulu bir öğrenci, tutkulu bir seyirci, tutkulu bir okuyucu olup çıkmıştı. Okul, sinema ve kütüphane üçgeninde mekik dokurken, peşinde koştuğu gayenin kafasında oluşturduğu şekil her geçen gün daha görünür hale geliyordu. Henüz arkasındaki itici kuvvetin veya derinden işleyen şuurun ne olduğunu anlıyor değilse de, bir general kalıbı içerisinde sonsuz sayıdaki kötülüklerle savaşan, bütün mazlumlara cennet kadar güzel özgür bir dünya vaat eden, hikâyelerde dinlediklerini, filmlerde izlediklerini, kitaplarda okuduklarını çok çok aşan yorulmak nedir bilmez bir savaşçıyı, bütün zamanların tanık olduğu en büyük kahramanı görüyordu.

Kitap okurken, etrafında gürültü edecek birileri olunca öfkeye kapılıyor, gürültücüyü derhal susturmaya veya onu kovup oralardan uzaklaştırmaya başlıyordu. Bir akşamgene sayfaların sihirli âlemine dalmışken, dayısı Celal “Dama oynayalım” diyetutturdu. Abdullah, “Dama için harcayacak vaktim yok” deyip dayısının isteğini yumuşakça geri çevirdi. Anne Havva, “Çocuğu rahat bırak” diye uyardı oğlunu, durmaması halinde olacakları bekler gibi. Celal, annesinin ikazını şakayla karşılayıp Abdullah’ı sıkıştırmaya devam etti. Abdullah dayısından kurtuluş yolunu bulamayınca, hiddetle ayağa kalkıpelinde kitabıyla kendini dışarı

attı. Torununun odadan dışarı çıkmasıyla Havva deliye dönmüştü. Odanın içi Havva'nın çığlığıyla sarsılıyordu. Kendisi bile yavrunun sakin okuması için onca özeni gösterirken, birilerinin O'nun dikkatini dağıtmasına tahammül göstermiyordu. Dayısının, "Tamam, tamam, sen kazandın, canını sıkmaktan, dama oynamaktan da vazgeçtim" deyip Abdullah'ı geri çağırması bir işe yaramamıştı.

Uzun süre Abdullah geri gelmemeye devam edince, Celal küçük oğlunu Abdullah'ı çağırması için diğer odalara gönderdi. Sevimli miniğin bir odadan diğer odaya sıçrayıp geri dönmesi beş dakikayı almadı. Abdullah ortalıkta görünmüyordu ve kimse nereye gittiğini görmüş değildi. Celal yaptığının basit bir şakayı aştığını yeni yeni fark ediyordu. Abdullah'ı aramak için ceketine sarınıp dışarı çıkmaya hazırlanırken, önce Abdullah'ın gidebileceği yerleri tahmin etmeye çalıştı. Aklına ilk gelen yer yeğeni Havva'nın eviydi. Uğrayabileceğini düşündüğü ikinci yer Mızo'nun kaldığı amcasının evi olmuştu. Avlunun kapısından dışarı çıkıp sokağı dönerken, gördüklerine inanamadı. Abdullah başını ninesinin kefiyesiyle sarmış halde, sırtını sokağın elektrik direğine dayamış, sokak lambasının ışığında kendinden geçmişçesine kitap okuyordu. Celalbir an için ne diyeceğini bilemedi. Sanki Abdullah'ı ilk defa görüyor gibiydi. Az önce şakalaşmak istediği Abdullah kendinden büsbütün uzaklaşmış, gözünde belki de hiç tanımadığı başka biri oluvermişti. Kendi kendine, "Tanrım, bu çocukta hiçbirimizin göremediği bir yücelik var" diye söylendi. Abdullah'ı o vaziyette görünce içini gür alevler sarmış, O'nu dinlemediğine bin pişman olmuştu. "Dünyamızda bu çocuk kadar öğrenmeye hevesli başka bir çocuk daha var olamaz" dedi, büyülenmişçesine. O'nu yerinden etmiş olmanın verdiği içsel acıdan uzunca bir zaman kurtulamayacağını biliyordu. Kendisine alacağı güzel bir

ceketle O'na bu yaptığını unutturabilecek miydi, belli değildi henüz.

Abdullah, dayısının seslenişini ilkin kitaptan duyduğu bir ses sanmıştı. Tam da o sırada, baba bağırarak çocuğunu arıyordu çünkü. Başını kitaptan kaldırıp sağa çevirince, kitaptaki dünyadan çok da uzak olmadığını gördü. Kendisini anlayanın olmadığı ve herkesle başı dertte olan kitaptaki çocuk babasının dayatmalarından kaçmıştı, kendisi de dayısının. İçinde olduğu mevsim zemheri soğuğunun en sert halde işlediği karakış ortası değil de bahar, bulunduğu yer şehir değil de karanlık bir orman olsa, aradaki fark iyice kapanmaya başlayacaktı. Abdullah aldırmaz bir eda içerisinde tekrar kitabın sayfasına dalınca, dayı gelip O'nu kolunun altına aldı, sürükleyerek eve doğru götürmeye çalıştı. Abdullah, paragrafın sonuna gelmeden sayfayı kapatmak istemiyordu. Dayı O'nun bu isteğine sabır göstermek zorunda kaldı. Kendisini ikna etmeye çalışırken, yeniden kızmasına ve elinden kaçmasına sebep olmak istemiyordu. O'nu yeniden kollarının altına alıp sürüklerken, "Sen deli misin yahu? Niye bir odaya gitmedin de, gelip bu karın içinde durdun? Şimdi sana ne dememi bekliyorsun ha"dedi, kendisini suçlamaya çalışır gibi.

"Diğer odaların kalabalığı bizim odanın kalabalığından az mıydı sanki?" diye yanıt verdi Abdullah.

"Ama senin yaptığın delilik! Gecenin bu saatinde ve bu dondurucu soğukta insan bu yaptığını yapar mı hiç?"

"Ama ben hiç soğuk hissetmedim ki."

"Sen gel onu külahıma anlat benim."

"İnanman için söylemediğime inanmıyorsun ama."

“Bana çok kızgınsın, değil mi?”

“Hayır dayı, sadece beni anlamanı istedim, hepsi bu.”

“Bak, bu defaki sinema biletin benden. Sinemaya birlikte gidelim, tamam mı?”

“Olur.”

“Sana bir de yeni ceket alırım. Soğuktan seni koruyacak kalın bir ceket.”

“Benim cekete ihtiyacım yok. Benim yerime ihtiyacı olan birine al.”

“Ama ben sana almak istiyorum.”

“İhtiyacım yok dedim ya.”

Abdullah, ceket satıcısı olan dayısının hangi maksatla kendisine ceket almak istediğini gayet iyi biliyordu. “Gönlümü bir tür rüşvet manasına gelecek maddi şeylerle alacağına, eğitimime kolaylık sağlayacak davranışlarda bulun” dercesine yanıtlar veriyordu. Dayısı dersini iyice almış halde eve gelmişti. Ve Abdullah’ı bir daha üzmeyecek, üzülmesine sebebiyet verecek her sorunu hal etmeye önce kendisi koşacaktı. Ders yılının ikinci devresinde O’nun tüm masraflarını karşılamayı da üstüne almış, böylelikle kardeşi Süleyman’ı bir adım geride bırakmıştı. Abdullah, yarıyıl tatilinin bittiği ilk günün sabahında okulun önündeki nohut dürümcüsünden aldığı dürümlerin parasını dayı Celal’in cebine koyduğu harçlıktan vermişti. Şayet dayı Süleyman’ın zorlamaları kendisini mecbur kılmasa, bundan böyle sadece okulun önündeki değil, çarşının herhangi bir yerindeki veya sinemanın önündeki tüm dürümlerin parası da dayı Celal’in cebinden gidecekti. Ne de olsa dayı Celal küçük bir tüccar sayılırdı.

Bir dükkândan ve bir araçtan yoksun, elindeki ceketleri çarşı pazar dolaştırarak satan, ama günün birinde işini büyütme umudunu yitirmeyen, küçük tüccarın en alt kademesindeki tüccar. Yine de hamallık yapan Mustafa, sabun fabrikasında çalışan Ali, çiftçilik yapan Süleyman ve Mersin'de serbest işçilik yapan Mehmet'e göre Karun sayılırdı. Abdullah'ın ufak tefek harçlıklarını karşılamayı üzerine alması, üstünde pek ağır bir yük sayılmayacaktı. Elbette O'nun verdiği harçlıktan Abdullah kadar Mızo da faydalanacaktı. Çünkü Abdullah elindeki her kuruşu Mızo ile paylaşarak harcıyordu.

Abdullah ve Mızo, ellerindeki dürümleri bitirip öyle okul bahçesine girdiler. Okul bahçesinde alaylı bakışlar altında yemek yemek içlerinden gelmiyordu. Abdullah kendilerini ayrıcalıklı gören ağa, subay ve memur çocuklarının tazyiklerine karşı ayakta durmanın yolunu erkenden bulmuştu. Ders yılının henüz ilk iki haftasından itibaren derslerinde gösterdiği başarı sebebiyle sadece kendi öğretmenlerinin değil, kadın erkek diğer öğretmenlerin veen kritik önemdeki kişi olan okul müdürünün de dikkatini üzerine çekmiş, kendi yaşıtlarından bulamadığı ilgiyionlarda bulmuş, onların desteği kendisi için tabii bir koruma zırhına dönüşmüştü. Adeta iki müttefik kuvvet arasında sıkışıp kalma tehlikesi baş göstermişken, arada bulduğu ince boşluğu bir zafer fırsatına çeviren mahir bir savaşçı gibi davranmış, böylelikle dilediği neticeyi kısacık bir zamanda elde etmişti. Yarıyıl tatiline girerken tarih, coğrafya, Türkçe, dilbilgisi, matematik başta olmak üzere hemen bütün derslerde gösterdiği başarı ve yükseklerde dalgalanan bayrak gibi bir belgeyle elde ettiği birincilik, artık kullanacağı en güçlü silahı olmuştu. Azim ve zekâ testinde üstünlüğü ele geçirmişti bir kez. Dişiyle tırnağıyla sökerek elde ettiği bu üstünlüğü başkasına kaptırmaya hiç niyetli görünmüyordu.

Ders gününün sonunda, okul müdürükendisini yanına çağırdı, kendisiyle yaşıt biri gibi sohbete koyuldu. Nedense hoca, Abdullah ile konuşmaktan apayrı bir zevk alıyordu. Sorduğu sorulara kendisinin bile aklına gelmeyecek yanıtlar buluyor, o güne dek hiçbir çocuktan duymadığı garip, şaşırtıcı, sonradan tekrar tekrar aklına gelen düşündürücü fikirler duyuyordu. Hoca tatil zamanında köye gidip anne ve babasını görme fırsatını bulmamasına üzüldüğünü söylediğinde, Abdullah,"Kalmak benim için daha faydalı geçti hocam" diye yanıt verdi, yaşından çok büyük bir olgunlukla.

"Hangi bakımdan?" diye sordu hoca, ilginç bir yanıt bulmayı bekleyerek.

"Başta kar yağışını benim için kötü şans diye düşünmüştüm, sonra şansızlık diye gördüğümün şans olduğunu anladım."

"Mesela?"

"Hocam, yanı başımızda kitap dolusu kocaman bir kütüphane. Boş zaman ve imkân yan yana görününce, benim gibi biri için daha iyi bir şansın olamayacağını düşündüm."

Hoca bu yanıt karşısında adeta kendinden geçti. Bu yaşta birinden beklenmeyecek bu içerikte bir cümlenin kuruluşundan duyduğu zevkin bütün heyecanı yüzüne yansımış, gözleri iyice ışımaya başlamıştı.

"Aman ne güzel, aman ne güzel. Hızla elden kayıp giden zaman sayfalarını bilgiyle süsleme. Harcama cazibesine kapılmadan, vaktini en güzel notlarla doldurma becerisi. Tek kelimeyle harika."

"Hocam, okudukça okumaya aç olduğumu hissediyorum."

“Ve açlığının dinmesine izin vermeyeceksin.”

“İstesem bile vermeyeceğimi biliyorum hocam.”

“Annen ve babanın burada olmaması, okuman üzerinde bir etki ediyor mu?”

“Etmiyor hocam.”

“Onları özlüyor musun peki?”

“Pek sayılmaz.”

“Niçin ama, insan annesini babasını özlemez olur mu hiç?”

“Köyü ve arkadaşlarımı daha fazla özlüyorum. Arkadaşlarımın da burada benimle beraber okumalarını çok isterdim.”

Yarım saati bulan sohbetin sonunda Hoca, Abdullah’a bir ihtiyacı olup olmadığını sordu. Abdullah’ın yanıtı kendisinin de beklediği gibi olmuştu. Karşılamasını istediği bir ihtiyacı yoktu. Kaldı ki, ilgi bakımından ihtiyaç duyduğunu yeterince alıyordu zaten. Ve bunu Hocanın hoşuna gidecek sözcüklerle söylemeyi de unutmadı. Dışarı çıkarken Hoca, “Bak unutma, ders yılımızın sonunda senden bir birincilik daha istiyorum” dedi, bir baba beklentisi içerisinde ve şimdiden işi sıkı tutmasını hatırlatarak.

“Hedefim bu olacak hocam” dedi Abdullah, kendine duyduğu güvenle.

Mızo, kapının önünde sabırsızlıktan dişlerini gıcırdatıyor, dudaklarını ısırıyor, seksek oyunu oynar gibi bir yerden diğer yere sıçrıyor, söz eksik kalmış değilse çatlamaya başlıyordu. Birkaç kez kapıya yanaşıp çalmak istemiş, çenesi tüylü anneannesi gibi

Şeytana lanet edip son anda vazgeçmişti. Birkaç kez de dış kapıya gidip kapının önünde bekleşen çocukları görünce tekrar geri dönmüştü. Neyse ki Abdullah bu kez önceki seferler gibi fazla içeride tutulmamıştı. Müdürün söylediklerini pek merak ettiği her halinden anlaşılan Mızo, dışarı çıkar çıkmaz Abdullah'ı soru yağmuruna tuttu. "Sahiden neler söyledi, çabuk söylesene, neler söyledi?" diye tutturdu.

"Neler mi söylemek istedi? Eminim duymak istemezsin" diye yanıt verdi, gayet ciddi bir şekilde Abdullah.

"Duymak istemez olur muyum? De hadi, ne duruyorsun söylesene!"

"Bak söyleyeceğim, ama sana söylememiş olmuşum, tamam mı?"

"Tamam, yemin ederim hiç kimse benden ufacık bir söz duymayacak."

"Kimseyi de suçlamayacaksın, neden diye sorularını yalnızca kendine soracaksın, o da tamam mı?"

"Evet, tamam dedim ya"

"Bak, müdür ne dedi, biliyor musun? Arkadaşın Mızo neden senin gibi çalışkan değil, dedi. Ve tatilden önce O'nun hakkında çok şikâyet aldım. Bazı çocuklara küfürler ettiğini duydum. Böyle yaparsa O'nu bu defa affetmeyeceğim, hemen O'na disiplin cezası vereceğim. Geçen sefer afettiysem senin için affettim. Çocuklar arasında adınız kötüye çıkmasın diye karışmadım, dedi."

"Bütün bunları sana söylediğine yemin et."

"Bana inanmıyorsan, o zaman neden sorup duruyorsun?"

“Ama ne yaptım ki, şikâyet etsinler beni?”

“Sen onu bana değil, kendine sor.”

“Yemin ederim boş yere kimseye küfür etmedim.”

“Bak, kendin diyorsun, demek ki etmişsin.”

“Evet ettim, ama çok değil.”

“Etmişsin işte, çok ya da az, ne fark eder.”

“Tamam, bir daha küfür etmeyeceğim, söz.”

“Bak, bu iyi işte. Peki ya çalışkanlık hususu?”

“Sende biliyorsun ki, elimden geleni yapıyorum. Senin gibi birinci olamadım, ama karnem pekiyiler ile doluydu. Bu da iyi değil mi?”

“Onu bana değil, müdüre anlat.”

“Sahi, müdür beni de çağırır mı?”

“Çağırırsa uyarı olur, tekrar çağırırsa ceza olur.”

“Yapma ya.”

“Dua et ki çağırmasın seni.”

“Şaka yapmıyorsun değil mi? Doğru söyle, bu yaptığın bir şaka değil mi?”

“Şaka yaptığımı gördün mü hiç?” dedi, sert bir ciddiyetle gözlerini O’nun gözlerine dikerek. Abdullah’ın neredeyse şaka yaptığı hiç görülmez, yaptığında de kimse kolay kolay şaka

olduğunu anlamazdı. Gene öyle yapmıştı ve Mızo'ya yaptığının bir şaka olduğunu hiçbir zaman söylemeyecekti.

Okul, kütüphane, sık sık tekrarlanan ve uzun süren elektrik kesintileri sebebiyle gazyağı lambası önünde uzayıp giden ders saatleri, kimi zaman sinema, yeni arkadaşlıklar, ayak topunun da dahil olduğu yeni oyunlar derken, nice zamandır görülmemiş ağır kışın ardından nihayet bahar yüzünü iyiden iyiye göstermeye başladı. Karlar eridi, dereler dolup taştı, toprak canlandı, yeşerdi, tomurcuklar patladı, ağaçlar yapraklandı, her yan çiçeklendi, yeşile döndü.

Bir tatil gününde Abdullah, dayısı Süleyman ile kır gezisinden dönüp eve vardıklarında, dayısının hızla içeri koşup radyoyu açtığını gördü. Daha önce haber saati yaklaşan radyoya bu şekilde koştuğunu görmüş değildi. Belli ki önceden birilerinden duyduğu bir haber vardı. Süleyman radyoyu açıp odanın uzak köşesine çekildi, kulağını hoparlöredayadı. Radyonun sesini sadece kendisinin duyabileceği kadar açmıştı. İçini merak salmış olan Abdullah kendini tutamayıp dayısının peşinden gitmiş, radyonun diğer tarafına geçmişti. Dayı duymak istediğini herkesten saklamaya çalışırken, Abdullah'a benden uzak dur diyememişti. Radyonun ikinci haberi, Mustafa Barzan'inin bir Amerikan gazetesine verdiği demeçleilgiliydi. Mustafa Barzani, Irak hükümetini, Kürdistan'a özerklik tanımaması halinde, kuvvetlerini yeniden harekete geçirmekle tehdit ediyordu. Açıklamasının devamında, Irak Başbakanı Kasım'ın devrilmesinde Kürt mücadelesinin rol oynadığını, muhtar bir Kürt bölgesinin kuruluşuna muhalefet eden başka şahısların da aynı akıbete uğrayacağını söylüyordu.

Abdullah, kendisini aşağıdan yukarıya doğru çeken bir akıma kapıldığını hissetmişti. Duygularını uyaran, başkalaşıma uğratan,

saç telinden tırnak uçlarına dek her hücresini harekete geçiren bir tür elektrik çarpması yaşamıştı sanki. Daha önce buna benzer bir his yaşadığını hiç hatırlamıyordu. Kürdistan kelimesini radyodan duymak ile bir insanın ağzından duymak apayrı şeylerdi. Sanki radyo spikerinin ağzında değil de, Tanrının ağzından düşüyordu bu sihirli sözcük. Ve Kürdistan kelimesini telaffuz ettikten sonra devlete açık açık kafa tutacağını, devleti vurmaya kalkacağını söylüyordu bir kahraman: Mustafa Barzani. Kulağına pek yabancı gelmeyen, belki de sakıncalı oluşundan vaktinde laf arasına sokuşturularak söylendiği için etkisi düşmüş, bu sebeple nerede duyduğunu hatırlamadığı bu ismin sahibi, nazarında dinlediği kahramanlık hikâyelerinde en yüksek yeri tutan ulu kişilerin arasında yer alıyordu artık. Üstelik bu büyülü ismin sahibi henüz hayatta, kanlı canlı ve korkmadan harekete geçeceğini söylüyor, onun sesini kendi kulağıyla duyuyordu. Bu kişi kendisi için atası, büyük amcası Kürt Osman Paşadan bile daha üstün görünmeye başlamıştı. Takip edilmesi ve peşi bırakılmaması gereken büyük kurtarıcıydı O.

Haberden sonra Abdullah, dayısını soru yağmuruna tutmaya hazırlanırken, dayısı kendisini “Böyle bir haberi dinlediğimizi bile kimse duymamalı” diye uyardı. Abdullah’ın bütün ısrarlarına rağmen, sadece “Sınırın öbür tarafındaki Irak’ta yaşayan bir Kürt” demekle yetindi. Mustafa Barzani ile ilgili, Irak devletine karşı savaşan bir peşmerge lideri olduğunu bilmek dışında bir bildiği yoktu zaten. Abdullah’a, ismini anmanın bile ne kadar tehlikeli olduğunu hatırlatırcasına, “O insan hakkında hiç kimseye soru sormaman gerekir” dedi, kaygılı gözlerini O’nun gözlerine dikerek.Haberin sır olarak tutulmak istenmesi Abdullah’ın merak duygusunu iyice tahrik etmiş, “Kuvvetlerimizi harekete geçireceğiz” diyen sesin sahibini gözünde daha da büyülü hale getirmişti. O gece kafasından çıkmayan bu ulaşılmaz kahramanın

peşinde koşup durdu. Gidip O'nu karlı yüksek bir dağın başında gördü, ordusuna katıldı, zorlu muharebelerve amansız savaşlara girdi, yaralandı, iyileşip tekrar cepheye koştu. Sonra kendini birden ordunun başında, o büyük kahramanla yan yana zafer yürüyüşünü gerçekleştirirken gördü. Ülkesinin bütün kadınları, erkekleri, çocukları etrafında toplanmış, büyük zafer şenliğini kutluyorlardı.

Ertesi gün okuldan çıkınca, ilk işi gazete bayiine koşmak oldu. Elindeki harçlık sadece üç gazete almaya yetiyordu. Tüm harçlığını neden gazetelere veriyor diye Mızo'nun engellemelerine kulak asmadı. Gazeteleri alıp hızlıca eve koştular. Mızo, "Ben sonra okurum" deyip geldikleri kapının önünde Abdullah'tan ayrıldı, kırk elli adım ötedeki amcasının evine yollandı. Havva sofrayı hazırlamış, belli ki Abdullah'ın gelmesini bekliyordu. Abdullah kendisinden korkmasa, ninesine yemeği gazeteleri okuduktan sonra yiyeceğini söyleyecekti. Ama bunu göze alamadı. Neden acele ediyor diye ninesinin sokuşturduğu laflar arasında, lokmaları adeta çiğnemeden yutuyordu. Neyse ki yemek yeme işi çabucak bitti. Her başlığı, her satırı didik didik etti, ancak önceki gün Erivan radyosunda geçen habere rastlamadı. Gazetelerin gündemine göre ne böyle biri vardı, ne de demeç verdiği duyulmuştu. Ama o demeçle bağlantılı olacak küçük bir başlığa rastlamıştı. Irak'ta yapılan darbenin ardından, eski yönetimden başta Başbakan Kasım olmak üzere öldürülen, tutuklanan ve sonradan idam edilenlerin listesi yayınlanmıştı. Bu listeye yenilerinin de ekleneceği söyleniyordu. Aynı başlığa benzer bir başlık da Suriye ile ilgili atılmıştı. Irak'takine benzer bir darbe, aynı günde ve neredeyse aynı saatte orada da gerçekleşmişti. Demek Irak'taki Kürt komutan darbecilere kafa tutuyordu. Öyle ya, askerden başka kim askere karşı gelebilirdi ki?

Her üç gazetenin de baş sayfasında benzer düşünceleri besleme ihtimalini taşıyanlara bir ihtar, daha doğrusu bir tehdit manasına gelecek iki haber daha vardı ki, Abdullah bunları tekrar tekrar okudu. Haberin birinde, Kürt devletini kurmak üzere örgütlendikleri iddia edilen on iki kişinin yakalandığı ve bunların yakın bir zamanda idamla cezalandırılacağı yazılıyordu. Diğerinde Kürtçe dergi çıkarmaya çalışan iki üniversite öğrencisinin yakalandığı, bu girişim sebebiyle ağır cezalar almasalar dahi, her ikisinin de üniversite ile bağlarının kesileceği bildiriliyordu. Çok geçmeden, bahsedilen on iki kişiden biri tahliye edilip Nizip'e gelecek, yakalanmalarına sebep olan vakanın bir evde toplanıp Kürtçe şarkılar çığırmak olduğunu, bunun da devlet kurmak düşüncesiyle eş tutulduğunu söyleyecekti. Uyarıda bulunmayı da ihmal etmeyecek, "Aman siz de ağzınızı açarken pek dikkat edin, çünkü tehlikeli fikirlere giden yollar böyle başlıyormuş.Sırf bu sebeple cezaevinde tutulan arkadaşlarımdan birkaçının ibretlik olsun diye mutlaka ceza alacaklarını da biliyorum" diye ekleyecekti.

Abdullah'ın aradığı konuyla alakalı olmayan başka birkaç haber daha vardı ki, bunlar O'nun hafızasını uzun süre meşgul etmeye devam edecekti. Aldatıldığından şüphelenen bir koca, karısının kafasını baltayla uçurmuş, cesedini de köpekler ve kedilerine yedirmişti. Diğer bir haber, beş yıl boyunca iki kızına tecavüz eden bir babayla ilgiliydi. Tecavüze uğrayan her iki kız kardeşin küçük kardeşleri, bir gün komşularının yanında kendi evlerinde yaşananlar hakkında ağzından bir söz kaçırmış, ondan sonra da olayın takibi başlamıştı. Babasından kendisine almasını istediği kızı almaya yanaşmadığı için, koyun ve keçilerinin içinde olduğu mağarayı ateşe veren bir adamın saçtığı dehşet, diğer iki haberden daha geniş yer tutmuştu.

Hiçbir hayvan türününtasarlama ve uygulama yeteneğinde olmadığı, sadece insanın kabiliyeti dâhilinde olan akıl almaz olaylar, köyünde tanık olduğu can yakıcı olayları, bilhassa kocasından kaçıp sığındığı baba evinden elleri iplerle bağlanıp sürüklenerek getirilen kanlar içindeki kadının korkunç görüntülerini aklına getiriyor, nefesi ciğerlerinde, kanı damarlarında donuyordu adeta. Abdullah o gün aradığını bulamamış olsa da, bir daha günlük gazetelerin peşini bırakmadı. Önceleri kendi harçlığıyla aldığı gazeteleri okumanın daha masrafsız bir yolunu bulmuştu. Okul dönüşlerinden sonra, her gün müşteriler için alınan birkaç gazetenin masalara bırakıldığı okulun yakınındaki kahvehaneye gider, kahvenin dış kapısı önünde olmak kaydıyla gazeteleri alıp teker teker okur, öyle eve giderdi. Bir zaman sonra nine Havva, Abdullah'ın her gün eve geç gelmesine aldırmaz oldu artık. "Her bir şeyi herkesten iyi bilir. Evin yolunu da O'na gösterecek değilim ya. Varsın dilediği vakitte gelsin" diye geçirirdi içinden.

Şayet bir tatil günüyse, nine Havva'nın o gün Abdullah'ı evde bulması zordu. Abdullah her sabah yerinin değiştiği pek görülmeyen mercimek çorbasıyla karnını doyurduktan sonra gidip Mızo'yu evden çıkarır, oradan Fevkani mahallesine koşarlardı. Yakın zamanda köylerinden göç etmiş fakir insanların çoğunluğu o mahallede oturuyor ve neredeyse tamamı Kürtlerden oluşuyordu. Köydeki adetlerini olduğu gibi şehre taşımış, bulundukları mahalleyi daha büyük bir köye dönüştürmüşlerdi. El üstünde tatlı, simit ve karpuz çekirdekleri satan, ayakkabı boyacılığı yapan ve kavak ağaçlarını soyanlar haricinde, mahalle çocuklarının çoğu sabun fabrikasında çalışıyordu. Tatil günleri gelince, fabrikada çalışanların bir kısmı o gün işe gitmez, mahalle arkadaşlarıyla gönüllerince oynamaya çalışırlardı. Abdullah ve Mızo bir tek bu çocukların yanında rahat ediyorlardı. Güneşin

insanın tenini iyice ısıtmaya, ama öğle vaktine doğru yakmaya başladığı, her yanın yeşile döndüğü, rengârenk çiçekler içinde kaldığı şu günlerde, peşine arkadaşlarını takıp kırlara çıkma arzusu, Abdullah'ın pek özlediği köydeki eski günlerini yeniden geri getiriyordu.

Abdullah'ın geldiği görülünce, çocuklar içinde tonlarca kuru üzümün saklandığı bir ambara dönüştürülen Fevkani kilisesinin önüne koşuştular. Abdullah'ın etrafında göz açıp kapayıncaya dekkalabalık bir grup oluşmuştu. Abdullah gideceği yeri çoktan belirlemişti. Nizip çayının öte yakasındaki köyün üstünde bulunan Taşbaş tepesi. Üstünde ve etrafında insan siluetini andıran, efsanelere konu olmuş kireç taşlarının birer ışık gibi parladığı Taşbaş tepesi, yarım saat geçmeden her biri Hz. Ali'nin peşinde koşan, Tanrı'nın veya Irak'takine benzer bir Kürt generalin ardından zafere yürüyen ülkesinin birer askeri olan çocuk kaynıyordu. Tepeye varınca, Abdullah taşlar hakkında duyduğu efsaneleri hemen anlatmaya başladı. Hem anlatıyor, hem de içlerindeki sırrı öğrenmek ister gibi taşları bir bir incelemeye çalışıyordu.

Vaktinde bu tepeye ağaç toplamak için gelmiş yedi kız kardeş, kendilerine hücum eden kötü niyetli adamlardan kurtulmanın çaresini bulamayınca, kötü niyetlilerin taşa çevrilmesini dilemişler Tanrı'dan. Tanrı da masum kızların dualarını hemencecik kabul etmiş, böylelikle kötü niyetli adamlar taşa dönüşüp yere çakılmışlar. O gün bugündür o taşlara bir daha can gelmemiş ve hiç gelmeyecekmiş. Çocuklardan biri, Abdullah'ın dediklerinin tersine, "Taşa dönüşen kızlardır, çünkü babam da, bizim mahalledeki masalcı Osman da öyle diyor" diye tutturunca, kuşkuya düşen tüm çocukların gözü Abdullah'ta kaldı.

“Peki, soruyorum sana, kurtulmak isteyen biri neden taşa dönüşmek istesin? Kurtulmak taşa dönüşmek midir, yoksa düşmanının taşa dönüşmesini istemek mi? Cevap versene, hangisidir kurtulmak? Şimdi biri gelip seni öldürmek istesin, hangi duayı yapacaksın? Taş olmayı mı, yoksa taş olmasını isteyeceğin düşmanından kurtulmayı mı?”

Çocuk, Abdullah’ın sorduklarına verecek yanıt bulamayınca, babasının veya masalcı Osman’ın dediklerini bir kenara itmek zorunda kaldı.

Nice zamandır uzak kaldığı oyunları yeniden oynama şansını buluyordu Abdullah. Bir araya gelince kimsenin itiraz etmediği yetenekleri kendiliğinden harekete geçiyor, dedikleri anında herkesin kabulü haline geliyordu. Abdullah söylüyor, arkadaşları hızla düzene geçiyorlardı. Bir asker ve taktik oyunu olan bırê ile başlamışlardı. Peşi sıra kuvvet ve nişancılık yeteneklerinin sınandığı karşılıklı tek sıra halinde diktikleri taşları düşürme oyunu, sonra hızın ölçüldüğü ve tepenin arkasındaki zeytinlikleri aşıp meşelik ormanın dibinden tekrar geri döndükleri koşu yarışması gelmişti. Bir oyunu bitirip yenisine geçiyorlardı. Güneşin tenlerini bir güzel kızartmaya başladığı öğle vakti gelince, hep birlikte aşağıdaki bahçelere indiler. Ceplerini çağla ve yaş erikle doldurup henüz buz gibi soğuk olan Nizip çayına koştular. Suyun içinde neşeden çığlık çığlığa kaldıkları bir sırada patlayan bir mermi, yaşadıkları günün keyfini kaçırmaya yetmişti. Sonra bir mermi daha, bir mermi daha patladı. Artık yüzmek kimsenin aklına gelmiyordu. Giysilerini çabucak giyip telaş içinde yukarıya doğru koştular.

Yola çıkınca, mermilerin nedensiz patlamadığını kendi gözleriyle gördüler. Üstünde geniş bir şalvarın olduğu kır saçlı bir adam yolun kıyısında kanlar içinde yatıyordu. Vurulan adamın

berisinde ikisi kadın, üçü erkek beş kişi de elleri başlarının üstünde, sağa sola bakmalarına izin verilmeden oturtulmuştu. Mermiler hemen şehrin girişindeki üçgende sıkılmıştı. Bir tek civar köylülerinin değil, bütün bölge halkının yüreğine korku salan jandarmanın ne zaman nereden çıkacağı, hangi yolu tutup kimler için pusu atacağı, bir köşenin başında beklenmedik zamanda kimi enseleyeceği veya vurup öldüreceği hiç bilinmiyordu. Son bir ayda Nizip çevresinde öldürülen beşinci kişi oluyordu. Güvenlik birimlerininyansıtma şekline bakılırsa, tümünün de vurulma nedeni üç aşağı beş yukarı aynıydı. Ya uzun zamandır askerin peşinde olduğu bir eşkıya, azılı bir kanun kaçağı, ya da ülkeyi bölmeye çalışan Asala'ya bağlı Ermeni bir hain.Asıl sebep, devletin veya o insanları öldüren askerlerin ağzıyla hiçbir zaman açıklanmayacaktı. Asker vurduysa, suçlu olan vurulanın kendisinden başkası olamazdı. Zaten asker eliyle vurulan birinin resmi ağızdan haklı gösterildiği hiç duyulmamıştı bu topraklarda.

Çok değil, bundan sadece yirmi, yirmi beş yıl evvel insanlar topluca öldürülüyordu. Kimi günler yüz, beş yüz, kimi günler bin kişi. Derken, sayı elli bin, yetmiş bin, yüz bine çıkıyordu. Topluca öldürülmelerine gösterilecek sebepler vardı: Devlete karşı isyana kalkmak. O günden bugüne insanlar vurula vurula isyan edecek kimseler bırakılmadı veya topluca isyan edecek kimseler. Hal böyledir diye yeniden isyan edeceklerin birbirini bulma ihtimali ortadan kalkıyor muydu peki? Elbette hayır. O sebeple kendisinden her an kötülük beklenebilecek bu insanların kalbinde isyan duygusunun zerreciği dahi bırakılmamalıydı. Nitekim şimdilerde yapılan iş buydu. Çünkü en ufak bir gevşeklikte insanlar hemen harekete geçiyor, isyanın bin bir çeşidini buluyorlardı. Nasıl mı buluyorlardı? Göz gelimi, yasak olduğunu bildikleri halde, ufacık bir fırsat bulduklarında hemen başlarına ya da boyunlarına kefye sarmaya, şalvar giymeye, kaçak tütün

içmeye, devlet dairesinin içinde değil, ama hemen yanı başında Kürtçe konuşmaya veya devletin nefesinin kuvvetlice hissedilmediği bir yerde Kürtçe şarkı söylemeye başlıyorlardı.

Birer isyan alameti olan bu tür davranışlar görmezden gelinirse, yarın olacakların önünü kim alabilirdi? Hayır, katiyen en ufak bir müsamaha gösterilemezdi. Müsamaha gösteren idareci veya kolluk kuvvetleri hakkında gereken işlemler derhal başlatılacak, suçlularla aynı muameleye tabi tutulacaklardı. Sadece bir il veya ilçedeki değil, Kürdistan'daki bütün devlet idarecilerine verilen buyruk buydu. Lazım gelirse insanların nefesi dahi kontrol altında tutulmalıydı. Bunun dışında idarecinin, kolluk kuvvetinin ne işi vardı oralarda?

Yerde kanlar içinde yatmış halde bekleyen adamın etrafını tutmuş olan askerler, kimseyi olay yerine yaklaştırmıyorlardı. Hemencecik buldukları deliklere sığınıp ortadan kaybolan büyüklerin aksine, bir anda ortaya çıkıveren kalabalık çocuk topluluğunun merak içinde kendilerine doğru geldiğini gören askerler, namlunun ucunu onlara doğrultup tehditler savuruyor, galiz küfürlere başlıyorlardı. Yerde yatan ölüyü görme merakı çocukları her defasında aynı yere itiyor, namlunun ucu kendilerine doğrulunca tekrar geri kaçışıyorlardı. İki gün sonra bir gazetenin baş sayfasının alt köşesinde vurulan adamla ilgili şöyle bir haber çıktı:

"Yirmi yıldır aranan azılı bir eşkıya, büyük bir soygun için şehre inerken, jandarma ile girdiği çatışmada ölü ele geçirildi."

Oysa vurulan kişiyi tanıyan herkes, gerçeğin haberde iddia edildiği gibi olmadığını çok iyi biliyordu. Tek suçu, nice zamandır çıkarmak istediği ama henüz çıkaramadığı bir Türkiye Cumhuriyeti kimliği ve şehre gelirken cebinde unuttuğu yarıya

kadar dolu bir tütün tabakasıydı. Şehrin girişinde birden karşısına çıkan askerleri görünce paniğe kapılmış, daha on adım uzaklaşamadan arkadan kafasına aldığı bir mermiyle yere yığılmıştı. Hem de karısı ve kardeşinin gözleri önünde. Karısı ve kardeşi de dahil, işin aslını bilenlerden hiçbir zaman yüksek sesle tek bir laf duyulmadı. Ağızlarından laf çıktığı an uçup askerin kulağında duracakmış gibi bir korkuyla yaşıyorlardı. Şayet birileri dayanamayıp, sırf çatlamamak için illa da birine bir iki söz anlatmak isteyecek olsa, gider ağzını bulduğu kişinin kulağına gömer, kulağındaki fısıltıyı bile kıstıkça kısıp öyle konuşurdu.

Abdullah, sadece bu olayla ilgili gördükleri, dayı Celal ve Süleyman'dan duydukları ve gazeteden okuduklarından yalan makinesinin nasıl çalıştığını, insan ruhunun korku değirmeninde nasıl öğütüldüğünü bir gün öncesine göre çok daha iyi biliyordu artık. Ve bir gün öncesine göre general olma fikrine daha da sıkı sarılmaya başlamıştı. Şayet o anda bir general olsa, bu masum insanları vuran ve vurmalarına karar veren her kimse, ipte sallandırmak da dahil, hak ettiği cezayı anında vermekten çekinmeyecek, benzer bir haksızlığın bir daha yaşanmasına izin vermeyecekti. Ders yılının son günlerine girerken, asla son bulmayacak hesaplaşma duygularını yüklenmiş halde ve kendinden intikam alırcasına çalışıyordu. Başka türlü gördüğü, duyduğu ve hissettiği haksızlıklarla baş etmenin bir yolunu bilmiyordu çünkü. Derken, beklenen gün gelip çattı. Bir yenisini daha eklediği sınıfının birincisi olma belgesini eline aldığında, kafasında bir ışık gibi parlayan haksızlık düşmanı o büyük komutana bir adım daha yakınlaşmıştı.

X.

Her zamanki oyunlarından birini oynar gibi yapmıştı. Bıçağı çıkarıp karnına şöyle bir dayamış, kendi işini bilen bıçak hemencecik karnına girivermişti. Bir şakaydı sanki. Hayır, hiç de şakaya benzer bir yanı yoktu. Bıçağı içindeki bütün öfkeyle saplamıştı karnına, hiç haberi olmadan kalbinde sinsice büyütülmüş, yok edici bir düşmanlıkla. Hâlbuki iki dakika öncesine kadar da birlikte gülüşmüşler, birlikte eğlenmişlerdi. İçi gülücük dolu gözleri bir anda düşmanlığın bürüyeceği kimsenin aklına gelmezdi. Çünkü orada hazır olan arkadaşlar arasında birbirine en yakın görünen her ikisiydi. Her şey bir anda oluvermişti. Arkasında neticesi hesap edilmeyen karanlık bir ruhun bulunduğu muhakkak olan olay küçük bir küfürle başlamıştı. Oyun için yan yana dizildikleri sırada kendine yer açmak isterken, ani bir refleksle olması gerekenden fazla bir kuvvetle arkadaşını iten Hüseyin kendini birden yerde bulmuş, ağzından çıkmasına engel olamadığı bir küfür savurmuştu. Ani itilmenin ardından annesinin mahrem bölgesini kasteden çirkin bir sözü duyunca Sait'in aklı başından gitmiş, cebindeki bıçağa nasıl davrandığını anlayamamıştı. Arkadaşının karnı yarılıp yere düştükten sonra, aklının başına gelmesi işe yaramamıştı artık. Olanlar olmuştu bir kez. Bir anda kan kokusu her yanı sarmış, köy savaş alanına dönmüştü. Hüseyin'in babası ve büyük kardeşi ellerinde silahlarla meydana çıkmışlardı.

Kümelenmiş kara bulutun ince zarını yırtarak gelip incir yaprağına tutunmuş olan son ışık parçası da kararmak, oluşan koca gölge içinde kaybolmak üzereydi. Vızıldayarak geçen mermi kulaklarının dibinde patlamıştı sanki. Nine Havva, derinden bir bismillah çekti yaşadığı ani irkilmeyle. Kulakları vızıldayıp üzerlerinden geçen mermide değil, patlama sesinin geldiği yerdeydi. Gittikçe yükselen bağırışlar ve çığlıklar, kalp atışlarının

hızını fark edilir derece arttırmaya başlamıştı. O'nun arkasında yürüyen torun Havva'nın kalbine de şedit bir korku bulaşmıştı. Mermi kalbine değdi denilse, Abdullah'a az bile gelirdi. Aklına kısa bir zaman önce Nizip'te vurulmuş olan adam gelmişti. Ve Nizip civarında vurulmuş diğer adamlar. "Asker köye de mi gelmiş?" diye düşünmeye başlamıştı. "Bu defa kimin canını aldılar acaba? Yoksa? Hayır, Hasan olamaz. Neden Hasan'ı vursunlar ki? Belki de kimseyi vurmamışlardır. Sadece korkutmak için birkaç el havaya sıkmışlardır. Neden olmasın. Korkutmak için illa da adam mı öldürmek lazım? Hem kimseyi vurmalarına da gerek yok ki. Korkunun ele geçirmediği bir adam mı kalmış sanki? Ya köyden biriyse o fişeği atan? Ya o fişek birinin vücuduna değmişse, canını almışsa birinin. Olamaz mı yani? Kendi köylüsü olunca, burada kimsenin kimseden korkusu mu vardı sanki?"

"Abdullah, ben diyorum ki, kesin köyde asker var. Bak göreceksin, yemin ederim o askerin fişeğiydi. Sence o fişeği kime attılar öyle? Kaçan birine olamaz mı? Köyde herkes askerden korkar. Yolunu bulan kaçamaz mı? Söylesene, kim kaçmış olabilir? Uzun çeneli Oso mu? Ama o evde kaçak eşya bulundurmaz ki. Ya Mısê Eyşo? O olabilir mi? Hayır hayır, o hiç olamaz. Çünkü O'nun kadar korkan başka biri yoktur bu köyde. Birisi ta Nizip'te asker gördüm desin, o burada kaçacak delik arar. O'nda tavşan yüreği bile yoktur be. Ya Remo'yê Heci? Ha, ne diyorsun? Belki de odur. Ya da ince bıyıklı Mısto? Çünkü köyün bütün tütünü O'nda."

Abdullah bir taraftan kendi kafasının içinde uçuşup duran sorularla, diğer taraftan ardı arkası gelmeyen Mızo'nun sorularıyla baş etmeye çalışıyordu. İlk birkaç mermiden sonra silah sesi kesilmiş, kopan gürültü ise daha bir yükselmişti. Derken, köy ve mahşeri kalabalığın toplandığı yer görünmeye başladı. O dakikadan sonra Abdullah ve Mızo, hızlanan adımlarına engel olamamışlardı. Her ikisi gibi hızlanamayacak olan nine ve ablanın

geride kalmaları bir sorun teşkil etmiyordu artık. Çünkü köye varmış bulunuyorlardı. Mermi sesini duyduğu ana kadar da Abdullah'ın kafasında köye apayrı bir giriş hayali vardı. On aydır hep bugünün özlemini çekmişti. Köye varınca hemen eve gitmeyecek, önce arkadaşlarıyla buluşup onlarla bir güzel oyun oynayacaktı. Varsın Üveyş, "Hani nerede oğlum?" diye çırpınıp dursundu. Ne olacaktı sanki. Geçmiş günlerdeki çırpınışlarından birini daha tazeleyecekti sadece.

Şimdi bütün hevesi kursağında kalmıştı. Kimse doğru düzgün hoş geldin bile demiyordu. Sadece O'na mı, ninesi ve ablasına da demiyorlardı. Çünkü kimsede onların köye yeni geldiklerini fark edecek dikkat kalmamıştı. Zihni ve duygularının son zerresine dek herkes kargaşanın içine gömülmüştü. Savrulan küfürler, hücum edenler, hücum edenleri engellemeye çalışanlar, kopan çığlıklar, ağlama sesleri ve tabii ki hiç sesini çıkarmadan uzaktan izlemekle yetinenler veya kopan kıyametin fotoğrafını en iyi çekenler oldukları için, sonraki günlerde gittikleri her yerde manzarayı şevkle yeniden yeniden çizecek olanlar. Nefeslerini tutmuş halde, izledikleri manzaranın lafı mı biterdi artık.

İşin tek iyi yanı, namludan çıkan merminin hedefleyeceği yeri şaşırmış olmasıydı. Sıktığı birkaç mermiden sonra, silah yeni katil adayının elinden çabucak çıkarılmıştı. Hafiften sakinleşmeye doğru gitse de, kavga dövüş sona ermiş değildi. Kin ve intikam duygusu büyüdükçe büyümüş, çarpacak, yıkıp yok edecek hedef arıyordu. Abdullah konuşacak birini ararken, gözü damın üzerinde kavgayı izlemekte olan Hasan'a ilişti. Hasan, Abdullah'ı görür görmez, damdan inip koşarak yanına geldi. Özlemek diye bahsedilen duyguya göre bakılırsa, tabiatına uygun bir buluşma olduğu söylenemezdi. Hem de bunca zaman birbirinden uzak kaldıkları halde. Abdullah hemen Hasan'ı duvarın dibine çekmiş, yaşanmış olan olay hakkında kendisini soru yağmuruna tutmuştu.

Hasan'ın ağzından Hüseyin'in bıçaklanma sözü çıkınca, Abdullah bağırmamak için kendini zor tuttu. Duyduklarına inanmak istemiyordu. "İnsan kendi arkadaşına yapar mı bunu? Hem Sait bu kadar vahşi miydi yani?" diye söylendi, Hasan'ın gözlerinin içine dik dik bakarak. Bütün bu olanlar olmasaydı, Hüseyin şimdi kurduğu oyun takımının içinde koşuyor, neşe çığlıklarını atıyor olacaktı. Sait de öyle. Neşeyle koşup eğlenecekleri yerde, düşmanlık oyunu başlamıştı ve sonu nereye varacağı hiç belli değildi. Abdullah'ın bütün bedeni sara nöbeti geçiriyormuş gibi titremeye başlamıştı. Nizip'teki silah sesleri ile köye varırken duyduğu patlama sesleri birbirine karışıyor, kafasının içinde bir türlü dinmek bilmez gürültülere dönüşüyordu. Her yerden namlular kendisine doğrultulmuş, mermi sağanağı altında kalmıştı sanki. Bedeni delik deşik oluyordu adeta.

"Birbirini vurmadan önce, neden insan gibi konuşmak kimsenin aklına gelmiyor?" dedi, hafiften duyulan titrek bir sesle. "Dışarıdan vurur, içeriden vurur, sadece ölen kendisi olur. Hayır, bu hiç adil değil. Allah'ın isteği de değil."

Üveyş, güzel olacak diye beklediği günün en kötülerinden birini yaşıyordu. Biricik yavrusunun geleceğini üç gün önceden haber almıştı. Vaktinde ihmal ettiği veya göstermeyi bir türlü beceremediği anne sıcaklığınıartık başka bir zamana ertelemek istemiyordu. Sabah namazından hemen sonra hazırlıklara başlamış, evin içini derleyip toparlamış, avluyu temizlemiş, ağabeylerine güzel görünsünler diye Osman ve Fatma'nın başını yıkamış, kümes topluluğunun liderlik savaşı halinde olan siyah ve sarı horozlarını kestirip tencereye atmış, makaşarlı bulgur pilavının lezzet gıdası olan nohutları akşamdan suya koyup sabah erkenden kaynatmaya başlamış, iş sadece misafirlerinin kapıdan görüneceği vakitte hazır bekleyen bulguru tencereye koyup ateşe bırakmaya kalmıştı. Ne var ki, o gün hazırlığını yaptığı o yemek

yenmeyecekti. Yerde bir ölü varken ve henüz kimlerin öleceği belli değilken, güzel bir akşam ziyafetini düşünmek kimin aklına gelirdi. Şayet o gün bir evde etli, güzel bir yemek yenecek olsa, kendi bedenlerinin etlerini yemiş gibi olacaklardı.

Abdullah, ninesi ve ablasından epeyce bir zaman sonra avluda göründüğünde, Üveyş bayılacak gibi oldu. Nedense bu güçlü kadın, Abdullah söz konusu olunca, gücünü birden yitirmeye başlıyordu. Sanki önünde yakıcı bir ışık varmış gibi Abdullah'a tam açılmış gözlerle bakamıyordu. Kalbinde hala o ilk günlerdeki bebek vardı, ama gözlerinin önündeki Abdullah, boy atmış, uzunince bir delikanlı oluvermişti. Yaşla dolan kara gözlerini silmek aklına gelmiyor ve durduğu yerde ileri ya da geri tek bir adım atamıyordu. Sadece kucaklamak için tutuşan kollarını açabilmişti. Abdullah kendisine doğru gelirken, eşarbının altından omuzlarına dökülmüş kınalı zülüflerini titreyen elleriyle geriye itmek istediyse de bunu yapmaya zaman bulamadı. Abdullah'ı bütün sevgisiyle kucağına bastırmıştı.

Abdullah, annesinin kucağından sıyrılır sıyrılmaz, evin etrafında uçuşup duran güvercinlerine koştu. İlk karşılaşmalarındaki tedirginliklerinden genç yabancıyı tanımakta güçlük çektikleri anlaşılıyordu. Neyse ki hafızalarında saklı tuttukları işaretleri çabucak tanımışlardı. Bir iki dakika sonra bütün güvercinler Abdullah'ın etrafında uçuşuyor, O'nun omuzlarına, ellerine konuyorlardı.

Abdullah, köydeki akıl tutulmasının etkisinden günlerce kurtulamadı. Gerçi burada akıl tutulmasının devre dışı sayıldığı zamanlar neredeyse yok gibiydi. Abdullah, bir kıvılcımla tutuşmaya hazır karanlık bir ormanın içinde bulunuyordu sanki. "Nasıl olur da tek bir söz, insan hayatını söndürmeye yetiyor. Sana soruyorum Allah'ım, nedir bu insanların derdi? Hiç mi yok

kafalarında bir parça akıl ve kalplerinde merhamet? Bir sözle kendi arkadaşına kıyar mı insan? Ve birbirine yöneltir mi o korkunç silahları?" diye soruyordu, kendi kendine. Vuranın da, vurulanın da kaybettiği bu kötü oyunun sonu nasıl gelecekti? Birinin diğerine düşman olduğu yerde hayatın çekilir bir yanı kalır mıydı? O zaman hiç dünyaya gelmemek ve yaşamamak, yaşanmakta olana bin kez yeğ tutulmalıydı.

Abdullah "Böyle olmaz" deyip her vakit yaptığı gibi arkadaşlarını alıp kırlara çıkıyor, Newal'a Birê vadisine iniyor, Eyno pınarının gölünde akşama yakın vakte kadar yüzüp öyle eve dönüyordu. Sabah olunca tekrar başka bir yön, başka bir oyun, kartal yuvalarına gitmenin, keklik avlamanın, yılan vurmanın ağırlıkta olduğu başka bir heyecan, gençlik baharında hayatın öylece bakıp geçilmemesi gereken başka bir macerası başlıyordu. Sevgi diye bilinen ruhsal gıdadan yeterince nasibini alamamış olan çocuklar, aradıklarını Abdullah'ta buluyorlardı. Abdullah olunca yok yoktu. Sözgelimi o olunca, bağda bahçede bulunabilecek bütün yiyecekler ve köyde bilinen tüm oyunlar hazır hale geliyordu. Ama asıl olanı arkadaşlık. O olmayınca hemen gevşeyiveren, dağılan, içine düşmanlık tohumları serpiliveren arkadaşlık. Abdullah geldikten sonra, eski küfürleşmeler ve önlenemeyen kavgalar sona ermişti. Çocuklar baba ve anneden kurtulmanın yolunu öğrenmişlerdi artık. Sabah erkenden gelip bir önceki akşam randevulaştıkları yerde buluşuyorlardı. Abdullah sanki daha bir hızlı büyümüş, herkesten daha fazla boy atmıştı. Bir önceki yıl boyu Abdullah ile aynı olanlar, bütün bir yıl yerinde saymış gibiydiler veya onlara öyle geliyordu. İşin içine Abdullah'ın büyüdüğü de eklenince, sözünü dinlemezlik olur muydu hiç? Hem kafasında o kadar bilgi biriktirmişti. Sanki okulun ve bahsettiği kütüphanenin bütün kitaplarını kafasına koymuş da öyle gelmişti köye.

Geldiği ilk günlerde merak ettiği, özlediği bütün yerleri defalarca gezip gördükten sonra, önüne her şeyden daha mühim gördüğü başka bir uğraş koymuştu. Köy camisini ve Rezê Pışta Mala dedikleri köyün arkasındaki bağı okula çevirmişti. Okula henüz yeni başlamış olan ve yeni okula gidecek çocukları camide topluyor, her zaman olduğu gibi Müslim Hocanın desteğini de arkasına alarak kendilerine ders veriyordu. Bir gün çocuklar derse gelirken, aralarında köyün dillere destan, henüz iki yıllık evli, Şahê adındaki genç kadının da gelmekte olduğunu gördü. Yırtıcı kedilerinkini andıran hareli gözleri, eşarbının altından beline kadar inen saçları ve saklamak istemediği, eşarbını bağlama şeklinden anlaşılan harikulade yüzü, eğilmez bir eda içinde duran güçlü uzun endamıyla ilkçağların kendinden emin kadınlarını andıran Şahê'nin neredeyse başının belada olmadığı gün yoktu.

İki yıl önce aşkından yanıp tutuştuğu kişiye değil de, kendinden otuz dört yaş büyük bir adama verdiklerinde intihara yeltenmiş, kız kardeşinin kopardığı çığlıklar üzerine ölümden son anda kurtulmuştu. Gelin götürüldüğü gece zifafa girmeye direnince, koca olacak elli dokuz yaşındaki adam tarafından yediği darbelerle çenesinin sol kemiği, üç kaburgası ve iki parmağı kırılmış, zorla ırzına geçilmiş, sabaha yarı ölü halde çıkmıştı. Tekme, tokat, yumruk ve kalın sopalarla yediği dayaktan öldü, uslandı derken, düğünün ikinci gecesinde abdestini almak bahanesiyle dışarı çıkıp bir daha geri dönmemişti. Evin etrafında, köyün civarında O'nu aramak boşunaydı. İçine daldığı gecenin koyu karanlığı, O'nun kurtuluş perdesi olmuştu. İki gün boyunca yediği darbelerin acısını hissetmeden, kara geceyi çevik adımlarla kesmişti. Gecenin geç vakitlerinde akıldan, kalpten, vicdandan yoksun babanın evine yetiştiğinde, O'nu ilk karşılayan, çene etleri aşağıya sarkmış evin yaşlı köpeği olmuştu. Köpek ilk iki havlamadan sonra lüzumsuz yere kendini yormak istememişti.

Gelenin kim olduğunu henüz uzaktayken kokusundan anlamıştı çünkü. Şahê'nin koca evinden ilk kaçışını yeni kaçışlar takip etmişti. Koca evinden kaçar baba evine gelir, üzerinden iki gün geçmez ağzı burnu dağıtılmış halde tekrar koca evine götürülürdü. Zamanla kaçışlar bir alışkanlık haline geldi, süresi uzadıkça uzadı, herkesin alışık olduğu olağan bir vakaya dönüştü. Şahê üç gün koca evinde, üç ay baba evinde kalmaya başladı. O gün bugündür ne boşanmış, ne de herkes gibi evli kalmış halde yaşıyordu. Gelip Abdullah'ın önünde dururken, hareli gözlerinden ateş fışkırıyordu. Ama Abdullah ile konuşurken, yardım dileyen küçücük bir kız çocuğu gibi sesi yumuşacık çıkıyordu.

"Bana da okuma yazama öğretir misin?" dedi, Abdullah'ın gözlerinin içine içine bakarak.

"Şahê abla, sana ders vermekten beni daha fazla ne mutlu edebilir ki" diye yanıt verdi Abdullah. "İstersen her gün sana ders verebilirim, hatta günde iki defa."

"Bana böyle cevap vereceğini biliyordum, inan biliyordum. Evet, bana bütün harfleri öğret. Tek bir tanesini eksik bırakma. Bir yazıya bakınca, hemen okuyup anlayacağım kadar öğret. Öğret ki, kendi derdime kendim derman bulayım. Kendi başımın çaresine kendim bakayım. Kimseye muhtaç olmayayım. Öyle yap ki, köydeki hiçbir erkek benim gibi yazı yazmayı bilemesin. Öyle çok öğret bana işte."

"Sen istedikten sonra benim için hiç zor olmaz. İsterim ki senin gibi başkası da olsun. Hatta köyün bütün kadınları olsun. Kadınlar da eğitim alsa, ders görse, her şey daha güzel olmaz mı? Git şehre bir bak, okula giden onca kız görürsün. Öğretmen olan onca kadın görürsün. Bizim okulda da var o kadın öğretmenlerden. Neden bizim köyde de olmasın ki. Çünkü insan

bilgilendiği zaman hayatı daha iyi görür. İnsanın bilgisi olmazsa, gözleri açık olduğu halde kör gibidir. Bakar ama görmez."

"Ah benim babam, köyümüzde doğmuş olsaydı senin gibi başka biri, halimiz böyle olmazdı bizim. Herkes derdi Üveyş'in oğlu böyle kötü, böyle yaramaz. Ama ben o zaman da inanmazdım. Göğüslerinin altında tezek taşıyanlar ne bilir iyi olanı, kötü olanı. Şimdi de kalkmış, Üveyş'in oğlu şöyle becerikli, şöyle hünerli, bilmem ne. Hepsi de yalancı. O gün de yalancı, bugün de yalancı. İşlerine gelmez, iki gün sonra da başka şeyler söylerler. Bilmem gözü şöyle, bilmem kaşı şöyle. Topunun Allah belasını versin. Başta da anamın, babamın."

"Şahê abla, sen boş ver onların dediklerini. Şimdi sana lazım olan bir kalem, bir defter, öyle değil mi? O zaman iki dakika bekle, ben eve gidip sana kalem ve defter getirip hemen geleyim, tamam mı?"

Böylelikle küçük öğrencilerin saflarına büyükler de dâhil olmaya başlamıştı. Sonra dördüncü, beşinci sınıfa gidip de Türkçesi, fen bilgisi ve matematiği zayıf olanlar da geldiler. Kısacık bir zaman içerisinde cami avlusu Abdullah'ın öğrencileriyle dolmuştu. Müslim Hocanın öğrencileri Abdullah'ın öğrencileri yanında küçücük bir topluluk olarak kalıyordu artık. Müslim Hoca, vaktinde Abdullah'a dair söylediklerinin daha şimdiden doğrulanır gibi olduğunu görüyordu. Gelen geçene, "Bakın bakın, size dememiş miydim O'nda bir keramet var diye. Gittiği yere ışık götürür, sevgi götürür. Soruyorum size, şimdiye kadar hangimiz böylesine bir istekle bu çocukları bir araya getirebildik? Kaç çocuk peşimizden isteyerek koşup geldi? O'na uçacaksın dediysem, bir bildiğim vardır demek ki" diyordu, âlimlikten gelen uzak görüşlü olmanın verdiği gururla.Abdullah, Müslim Hocanın bu sözleri karşısında başka biri oluveriyor, ruh bakımından büyüdüğünü,

bereket, iyilik, aydınlık, güzellik ve huzurdan teşekkül olmuş başka bir âleme yükseldiğini hissediyordu.

Üç, beş gün derken, Abdullah henüz bir okulun olmadığı köyün öğretmeni olup çıkmıştı. Günün bir yarısını okuma yazmayı yeni öğrenenler ile camide, diğer yarısını da üçüncü ve dördüncü sınıfta olup da gelecek ders yılına hazırlık yapanlarla köyün arkasındaki bağda geçiriyordu. Okuyor, okutuyor, bir şeylerin değişeceğine olan inançlarını çoktan yitirmiş, sanki büsbütün hayata küsmüş ve dediklerine sahip çıkamayacak gibi görünen yaşı geçkinlerde bile öğrenme hevesini geliştirmeye çalışıyordu. Bir gün Üveyş, gördükleri karşısında daha fazla dayanamadı:

"Ahmak, ne zaman aklın başına gelecek senin? İyice bak, hiç kimse senin gibi çalışıyor mu? Sabahtan akşama kadar onlarla uğraşıp durursun. Peki, onların sana verdiği ne, ha? Söylesene, karşılığında ne veriyorlar sana? Bir Allah'ın günü biri seni alıp evinde yediriyor mu? Kendileri için onca çalıştığın, ders verdiğin çocuklardan birinin babası, ah sen oğluma ne büyük iyilikler yaptın, onu cahil olmaktan çıkarıp ne akıllı adam ettin diye sana bir pabuç bile alıyor mu? Bu kafayla nereye kadar gideceksin? Bir evin, bir ailen yok mu senin? Herkes için bunca didinip durursun da, azıcık da anneni babanı düşünsen kıyamet mi kopar sanki. Allah seni ailen için değil de, hep başkaları için çalışasın diye mi yarattı yoksa? Bu sözüm kulağında küpe olsun. Böyle gidersen asla bir aile kuramayacaksın. Kimse de sana kız vermez. Kendisi için olmayana, hangi akılsız baba kız versin. Verir mi hiç? Oturup kalkarsın, benim arkadaşlarım, benim arkadaşlarım dersin. Ama şunu bilmezsin: Günün birinde dara düştüğünde, tek birini arkanda göremeyeceksin. Hepsi yüzüstü bırakıp gider seni. Bir daha da yüzünü dönmezler sana. Sormazlar ne oldu, başına neler geldi diye. Öylece orta yerde yapayalnız kalır, unutulup gidersin. Yalnızlık seni yiyip bitirecek. Kimse var mısın yok musun diye

aklına getirmeyecek seni. Oğluma bütün bunları söylüyorsam, hayrını istemediğim için midir sanki? Ama tek bir sefercik olsun beni dinlemeyi akıl eder mi ki, anası olduğumu hatırlar mı ki? Yooo, hatırlamaz. Neden hatırlasın. O'nun anası ben değilim ki. O'nun iyiliğini istemiyorum ki. Ben kim, anası kim, iyilik kim."

"Anne kaç defa söyledim sana. Neden anlamak istemiyorsun? Ben böyle mutlu oluyorum ve arkadaşlarımın bana ihtiyaçları var. Hepsinin de ihtiyacı var. Sen diyorsun ki, anne babaları bilmem ne versin. Anne babaları onlara ne veriyor ki bana versin. Ellerinde verecekleri bir şeyleri mi var sanki. Hiçbirisi adını yazmayı bile bilmez. Ne yazması?Bir harf bile okumayı bilmez. Hiçbirisi üç gün sonrasını düşünmez. Senin de, babamın da onlardan bir farkı mı var sanki? Kim düşünür ne olacak bu çocukların hali; söyler misin, kim düşünür? Bize öğrettiğiniz en iyi şey nedir, biliyor musun? Kim kimi nasıl daha iyi vuracak. Herkes vurur sizi, yetmez, siz de kendinizi vurun. Allah aşkına anlayın artık, bize öğrettiklerinizle bizim olacak bir hayat vermiyorsunuz. Bize sadece hayatı karartmayı, yok etmeyi öğretiyorsunuz. Her şeyi bir kenara bırakalım. Bana şunun cevabını ver anne: Hüseyin'i kim vurdu? Sait mi, yoksa Sait'e vurmayı öğretenler mi? Sait hayatta elini kaldırmazdı Hüseyin'e, ama bir saniyede vurdu gitti. Ve şimdi Hüseyin yok. Hanginiz gidip geri getirebilir O'nu? Tek bir insan bile neden diye sordu mu? Sormaz, ama gidip O'nun üstüne başkasını da vuralım der ve alır eline o korkunç silahı. Sana kalsa, şimdiye kadar benim Hasan'ı kaç defa vurmam lazımdı? Haydi varsayalım ki vurdum, öldürdüm O'nu. Ya sonra bana ne olacaktı? Beni kim koruyacaktı? Anne, var mı buna bir cevabın? Ne öyle bakıyorsun, sana var mı buna bir cevabın diyorum? O öldükten, ben öldükten sonra namuslu olacaktım öyle mi ve sizde de namus kalacaktı?"

“Aman yeter! Senin de var her şeye bir cevabın mutlak. Tek bir lafın altında kaldığın yok senin. Bilmez miyim,artık bütün âlem gelse, o kafana laf sokamaz senin. Hadi git git, çabuk git. Arkadaşlarına git. Şuncacık iken seninle baş edemedim, şimdi mi baş edeceğim. Sadece ben mi, dünya gelse seninle baş edemez be. Allah sonunu hayır etsin, başka ne diyeyim.”

Üveyş, Abdullah’a bir laf anlatamamış olmanın çaresizliği içerisinde başını çevirip içeri girdi. Kendini bir nebze unutturmak için içerdeki öteberiyi derleyip toplarken, başına üşüşen cinleri dua ederek kovuyordu. Çocuğuna söz geçirmenin imkânsız olduğunu görüyordu artık. Çünkü herkese kabul ettirmek üzere uğrunda savaşmayı göze alacak kadar bildikleri vardı ve bildiklerinden vazgeçmeye niyetli olduğunu gösteren hiçbir işarete rastlanmıyordu. “En iyisi O’nu kendisiyle baş başa bırakmak, nasıl biliyorsa öyle yapsın” diye geçiriyordu içinden, kabullenemediği duygularla. Evi derleyip toparladıktan sonra ertesi günün hazırlıklarına başlamıştı. Hasat zamanı gelip çatmış, köydeki herkesi kavurucu sıcakta başlayacak yorucu işlerin telaşı sarmıştı. Önce mercimek tarlasına giderek başlayacaklardı işe. Sonra nohut yolma işi, ardından arpa ve buğday biçmeye sıra gelecekti.

Hafiften bir yelin estiği sabah vaktinin serinliğinde, altın rengine dönmekte olan tarlalardan neşeli çığlıklar, dokunaklı nağmeler yükseliyordu. Bir tarlada çalışanlar diğer bir tarlada çalışanlarla yarış halinde söylüyorlardı. Etraftaki ağaçlara sürüler halinde konmuş kuşlar, tarla sınırındaki taşlıkların arasında öten bülbüller, keklikler çalışıp söyleyenlere eşlik ediyorlardı. O gün Abdullah arkadaşlarından kimseyi getirmeyerek, bir bakıma annesinin dediklerini haklı çıkarmış gibi görünse de, onun iddiasının aksini ispat etmek istercesine çalışıyordu. Annesinin hemen sol yanında saf tutmuştu. O’nun sağ tarafında Mehmet,

Fatma ve kendilerine yardıma gelmiş biri orta yaşlı, ikisi genç üç adam daha bulunuyordu. Üveyş'in sağ tarafında biri kadın, biri erkek olan iki akraba ve onların ötesinde sıranın en sonunda Ömer bulunuyordu. Kendisi için henüz çalışmanın bir mecburiyete dönüşmediği Osman ise dilediği zaman araya girip çalışıyor, dilediği zaman işi bırakıp tarlanın sınırlarına doğru kâh kuşların, kâh sürüngenlerin peşinde koşup duruyordu.

Bir uçtan diğer uca doğru herkes önündeki mercimekleri yolarken, Abdullah'ın kışkırttıkça kışkırttığı bir rekabet başlamıştı. Gayet rahat çalışıyor göründüğü halde, ellerinde bir sihir varmış gibi bir anda aradaki mesafeyi açıyor, herkesi geride bırakıyordu. Hızla kendi sırasının başına gidip tekrar geri geliyor, en geride kalanlardan birine yardım ederek onu herkesin önüne geçiriyor, sonra sıranın en ucundan tekrar başa giderek yeni bir başlangıç yapıyor, diğerleri henüz sıralarının sonuna varmadan gelip onlara yetişiyor, hatta onları geride bırakarak istekle, şevkle çalışınca, insanın önünde zor diye görülen hiçbir işin dayanamayacağını hatırlatıyordu. Yavaşlamak nedir bilmeden çalışan elleriyle bir olmuş, bir tür toprak ve tahıl ayinine girmiş, kendini unutmuşçasına ilerlerken, hızına ayak uyduramayanların her zaman görülebilen takılmaları veya O'ndan çok kendilerini düşündükleri için bir tür engelleme uğraşları başlamıştı.

Biri arkasından,"Abdullah, canına kastın mı var, yoksa bizi öldürmeye mi niyetlendin?" diye bağırıyor, biri "Sıranı bitirince çekil bir gölgeye, koy ellerini başının altına, çıkar keyfini sıranı bitirmiş olmanın. Geride kalanlara yardım etmek bir tek sana mı kalmış" diye ilave ediyor, başka biri "İyisi mi sen bir daha şu yolma işine gelme, git ders verdiğin arkadaşlarını topla da herkes için en hayırlı olanını yap, işimiz olanını da bize bırak" diyerek taşlıyordu.

Abdullah, şaka tadını vermekten uzak, gayesi açık laflara kulak asmıyor ya da temposunu arttırarak yanıt veriyordu. Çalışan herkesin dikkati Abdullah'ın üzerindeyken, tarlanın sınırındaki taşlıkların arasında dolaşan Osman'dan ölmek öncesi son çığlığı andıran bir feryat koptu. Yerinde öylece donup kalmış, ne ileri ne de geri adım atabiliyor, "yılan, yılan!" diye bağırıyordu. Yılan adını duymasıyla Osman'ın yanına uçması bir oldu Abdullah'ın. Osman'a yetiştiği gibi kollarından tutup O'nu geriye attı. Osman geçirdiği şoktan sapsarı kesilmişti ve hala titremeye devam ediyordu. Ama çığlık çığlığa kaldığı halde yılanı ürkütmüş değildi. Abdullah gelinceye dek yılan yerinde beklemiş, çığlık atmak dışında kendisinden neden bir hareket doğmuyor diye merak etmiş gibi Osman'a öylece bakmaya devam etmişti. Abdullah'ın gözlerindeki hışmı anlamış olacak ki, O'nu görür görmez hemen kendini büyük taşların arasındaki deliğe bırakmıştı. Ama deliğe dalmış olması, onu Osman'ı koruma duygusu ayaklanmış olan Abdullah'ın gazabından kurtarmaya yetmeyecekti. Abdullah yılan kavgasına Mehmet ile Fatma'yı da çağırdı. Yanına koşmak için kalkan iki genç adama ise gelmemelerini işaret etti. Mehmet ve Fatma'yı çağırmasındaki gayesi apaçıktı. İkisi de yılandan pek korkuyorlardı. Korkunun, üzerine gidilmedikçe çözülemeyecek kötü bir hastalık olduğunu çoktan biliyordu. Her üç kardeşine kendi eliyle birer taş verip bekleyecekleri yeri gösterdikten sonra, hızla gidip uzunca bir ağaç getirdi. Yılan delikten kaçacak fırsat bulduysa, kardeşlerin taşlarına rastgelecekti. Pek derin olmadığı anlaşılan deliğin dibinden gelen tıslamayı duyması, yılanın artık elinden kurtulamayacağının işareti sayılırdı. Ve daha beş dakika geçmeden yılan Abdullah'ın elinde sallanıyordu. Kuyruğundan tutmuş, kalın bir ip gibi hızlıca etrafında döndürüyordu. Yılan cansız düşünce, gidip Fatma'nın eline verdi. Sonra sırayla Osman ve Mehmet aldı. Mehmet daha önce defalarca eline aldığı halde, hala içindeki yılan korkusundan kurtulmuş değildi.

O gün akşam vakti, çalışanlar tarlanın yarısını bitirmiş halde evin yolunu tutarken, Abdullah babasıyla birlikte bostana bakmaya gitti. O yıl da karpuz ve kavunları kendi elleriyle ekmiş, onları güvercin gübresiyle gübrelemişti. Her birkaç günde bir gelip bostanın yumuşacık kan kırmızı toprağını temizleyerek eşeliyor, yabani bitkilerin kavun ve karpuzların uzağında bile yeşermesine izin vermiyordu. Nitekim o yıl kendi dışında kimsenin karışmasına izin vermediği bostan, her biri yetişkin bir insanın kucağını dolduracak büyüklüğe ulaşan karpuzlarla doldu, karpuzlarının namı ta uzak köylere ulaştı. Hatta kimi uzak köylerdeki hatırı sayılır dostlara ikram olarak gönderildi. Mercimek, arpa, buğday, nohut hasadı, bostan bakımı, fıstık ve zeytin hasadı, bağ bozumu derken, bir yaz sezonu daha geride kaldı.

Abdullah bir sonraki yılın yaz aylarında aynı yerde değil, Çukurova'nın pamuk tarlalarında bulunuyordu. Bir kez daha birincilikle bitirdiği okulda geçirdiği kış sezonu ve bahar ayları önceki yılın aksine kurak geçmiş, beş on hayvan ve üç beş tarla kendilerini geçindirmek için yetmemeye başlamıştı. Son birkaç yılda köyden Çukurova'ya artan sayıda mevsimlik işçi gidiyordu. Zamanı gelince, varsa bir kaç şilteyi sırtlarına, üç beş kapkacağı ellerine alır, küçükleri peşlerine takar, Çukurova yollarını tutarlardı. O yıl gidenlerin sayısı ikiye katlanmıştı. Kuraklık gelince, önce fakirin boğazına çöküverirdi. Köyün fukarası başka bir yerden bir çare bulamazsa-ki bulamazdı- yılın sonunu getiremeyecekti. Kara kara düşünürken, haliyle ilk akla gelen yer Çukurova oluyordu. Nasılsa önceden gidenlerin deneyimi vardı. Ve her sonbahar köye geri döndüklerinde, bitpazarlarından aldıkları da olsa, çocuklarının sırtında gayet güzel görünen renkli libaslar olurdu. Kazandıkları parayla evlerine bir iki çuval buğday da atınca, geriye Allah'a dua edip hallerine şükretmek kalıyordu.

Bir öğle vaktinin kızgın güneşi altında Çukurova'ya gideceklerin tümü Nizip'te toplanmış, gelip kendilerini alacak kamyonu bekliyorlardı. Kafilenin içinde Abdullah ve Fatma da vardı. Fatma'nın üstünde maviye çalan krem rengi ince bir fistan, başında gül desenli siyah bir eşarp bulunuyordu. Abdullah'ın üstünde de pek yeni sayılmayan, mavi çizgili beyaz bir gömlek ve kül rengi bir pantolon duruyordu. Her iki kardeşin ayağında da cizlavet dedikleri kara lastik ayakkabıları vardı. Fatma'nın ayağındaki ayakkabı, ucundaki ve sağ kenarındaki yırtıklara rağmen, hala çok iş görecek, ayağında uzun zaman duracak gibi görünüyordu. Bir ayakkabı eskimiş, bilmem kaç yerinden yırtılmış, dökülmüş diye hemen atılmazdı. Ayağında durabildiği sürece, ne Fatma'nın ne de bir başkasının ayakkabılarından vazgeçtikleri görülmemişti. Ayakkabının kıymetini kendilerinden daha iyi bilen yoktu. Hatta köyde kimi insanlar vardı ki, bir köyden başka bir köye gittiklerinde, şayet ayakkabıları yeniyse, köyün hemen çıkışında ayaklarından çıkarıp ellerine alır, varacakları köyün girişine dek ellerinde taşırlardı. Köyün girişine gelince sağı solu iyice gözden geçirir, bir yerde oturup ayaklarını bir güzel temizler, hiç yıpranmamış yeni ayakkabılarını taşa, toprağa çarpa çarpa mosmor olmuş ve kanlı sıyrıklar almış ayaklarına geçirip öyle girerlerdi köye. Kimselerin kendilerini görmediğinden emin oldukları için, yeni ayakkabılarla verecekleri görüntünün mutluluğunu yaşarlardı her seferinde.

Gelip kafilenin önünde duran kamyon ağzına kadar dolmaya başlamıştı. Abdullah, kasanın sağ tarafında araya bir elin dahi giremeyeceği, sözün doğrusu nefes alamayacak kadar sıkışmış halde bekliyordu. Kamyon bir hayvan pazarından yükünü yüklemiş gibi, ama yükledikleri insan olunca, nasılsa kendilerine bir şey olmaz diye bir tasa duyulmadan harekete geçerken, Abdullah'ın gözleri önünden geçtikleri dükkânın ağzına doluşmuş

okul arkadaşlarınailişti. Onları görmekle üstüne bir kaya parçası devrildi sanki. Yerin derin karanlıklarında sonsuza dek kaybolmak, hiç açığa çıkmamak, kimseyi görmemek istiyordu o an. Sanki içinde olduğu kamyon vücudunun üzerinde geçiyordu. Eğilip çökmek, kendini kaybetmek istedi. Ancak yapamadı. Sıkışıklıktan eğilip bükülemiyordu. Elleriyle yüzünü kapatıp başını diğer tarafa çevirdi. Gözleri karardı, bütün varlık, bütün âlem bir utanç perdesi haline geldi. İçi içini yedi, ruhu parçalandı, bölündü, içinde öldürücü dalgalar yükseldi. Sanki kan deryası içinden çıkmış, kendine düşman biri haline geldi. Gözleri içine bakılamayacak kadar öfke dolmuştu. Sıkışıklıktan nefes alamayacak haldeki vücutlardan, birer hayvanınkinden farksız, çaresiz bakan gözlerden, kim bilir kaç gündür yıkanmamış yüzlerden, ama hepsinden çok kendinden nefret etti. Yolun sonuna kadar sağ kalır mı, ölür mü belli olmayan saçı başı dağınık haldeki kara gözlü kız çocuğuna ve onu kucağında tutmakta olan perişan haldeki annesine derin derin bakıyor, “Allah’ım, bu hayat bir tek bizim için mi bu kadar kötü?” diye söyleniyordu.

Aynı sözleri bir hafta sonra gözü yaşlı annesinin elleri arasında hastalıktan kıvranan başka bir kız çocuğuna bakarken tekrarlıyordu. Gündüz saatlerinde içi cehennemden farksız naylon çadırlarını karasinek ve sivrisinek yuvası bir bataklığın yanı başında kurmuş veya kurmak mecburiyetinde bırakılmışlardı. Bataklıktan çürümekte olan cesetlerden farksız bir küf kokusu yayılıyordu. İçme suyu haricinde, bütün su ihtiyacı bu bataklıktan karşılanıyordu. Giysilerden kap kacağa dek her bir şey bataklığın suyuyla yıkanıyor, çocuklar fırsat buldukları bütün vakitlerde bataklığın ceset kokulu çamurlu suyunda yüzüyorlardı. İçmek için günde bir defa traktörle uzak bir yerden su getiriliyor, getirilen su ekseriyetle bir sonraki sabaha ulaşmıyordu. Suyu tükenenler

komşu çadıra koşuyorlar, orada bulamayınca bataklığa inmekten başka bir çare bulamıyorlardı.

Hastalık kısacık bir zamanda çocukları kırıp geçirmeye başlamıştı. Bunaltan, nefes aldırmayan yüksek oranlı nem, cehennemi sıcaklar, lağımdan farksız bataklığın etrafa saçtığı mikroplar, sivrisinekler, karasinekler, zehirli böcekler, açlık, susuzluk ve tabii ki uzun çalışma saatleri çocukların yeni hayat şartları olmuştu. Herkes gibi çocuklar da sabahın alacakaranlığında uyanıp pamuk tarlasına gider, akşama yakın vakte kadar dur durak bilmeden çalışırlardı. Hastalıklar baş gösterince, iyice güç kaybeden çocuklar bir bir düşmeye başlamış, günlerce gelip kendilerine bakacak bir doktor bulamamışlardı. Toprak sahibi veya toprak sahibini temsil eden kâhya ve çavuş, kimsenin tarladan ayrılmasına izin vermiyordu. Bugün yarın derken günler geçiyor, ancak doktor adına kimsenin geldiği görülmüyordu.

Çocukların vücutlarında türlü yaralar çıkmış, kimisinde kanlı ishal, kimisinde şiddetli karın sancıları başlamış, kimisi sıtma nöbetine tutulmuş, çoğu da birkaç hastalığı aynı anda kapmıştı. İşçilere buyruk verirken aslan parçası kesilen, ağa veya kâhyanın karşısındayken dili tutulan, dizleri titreyen çavuşun hiçbir çare bulamayacağı anlaşılınca Abdullah daha fazla dayanamamış, bir gün kendi başına kalkıp patronun çitlikteki evine gitmişti. Neyse ki her yerde kötü namıyla bilinen Ağa, Abdullah'ı beklendiği gibi kötü karşılamamıştı. Aksine, daha gördüğü ilk anda O'nun diğer yaratıklardan farklı olduğunu hissetmiş, tek başına kalkıp evine gelmeyi göze alacak kadar cesur ve de meramını güzel sözle anlatmayı bilecek kadar kültürlü görünmesinden hoşnut kalarak kendisini yanına oturtmuş, hatırı sayılır bir dostunun oğlunu dinler gibi dinlemişti. Abdullah'ı dinlerkenağa birden kendini temize çıkarma ihtiyacını duyuyor, pamuk toplayıcılarının çalışma

şartlarından ve çocukları vurmuş olan salgın hastalıktan haberdar değilmiş gibi kâhyaya, çavuşa küfürler savurmaya başlıyor, derhal oraya bir doktor ve artık her gün fazladan bir tanker su göndereceğini söylüyordu.

Doktor öğle sıcağının ortasında, mavi bir cip içerisinde çıkageldiğinde, Abdullah herkesin gözünde erişilmez bir kahraman haline gelmişti. Bunca yıldır köylülerine öncülük edip onları ta buralara getiren, köyde kendini methederken Çukurova'nın tek hâkimiymiş sanılan dizleri titrek çavuşun yapamadığını Abdullah bir çırpıda yapıvermişti. Hem de tek başına koca ağanın evine giderek ve de onunla oturup aynen büyük adamlar gibi konuşarak.

"Rabbim Üveyş'e bağışlasın O'nu, ömrünü bin yıl etsin. O'nun gözünde var ya, O'nun gözünde Allah'ın ışığı var, rahmet var. Ellerinde derman var O'nun. O olmasa bu yabancı ellerde, üç beş gün içinde hepimiz sahipsiz köpek gibi ölüp gidecektik, bir soranımız da çıkmazdı."

"Şu kızgın güneşte vücudumuz kokuşur, kimsecikler üzerimize bir avuç toprak bile atmazdı."

"Sılo'nun umurunda mı ki geberip gitmemiz? O ancak patrona, kâhyaya köpeklik eder. O'nun adına üzerimize havlar. Hastalıktan kırılıp gitmişiz, geberip toprağın altına girmişiz, O'nun için dert midir?"

"O'nun tek derdi var ya tek derdi, patrona kuyruk sallamak, bize de havlamak."

"O böyle olursa, elin adamı bizi hiç aklına getirir mi? Suyunuz yok, ekmeğiniz yok, hastalıktan kırılıp gidiyorsunuz der mi hiç?

Yok anam yok, demez. Neden desin ki. Babasının çocuğu muyuz bizleri kendine dert etsin?"

Belde çuval, makine gibi çalışan eller çatlamış kozaların içinden pamuğu çekerken, şöyle bir iki laf etme fırsatı doğmuştu ki, arkadan çavuş Sılo'nun tiz sesi yükseldi:

"Ne dırdır edip duruyorsunuz, çalışmayacaksanız çıkıp kendi çadırlarınıza gidin. Bakın, başka bir konuşanı duyarsam gelip kolundan tutar, onu tarladan dışarı atarım. Hadi hadi, daha seri daha seri. Elleriniz iş görsün, ağzınız değil."

Sılo, ağa adına onlara havlamakla kalmıyor, bir de onların emeğinden, ekmeklerinden çalıyordu. Ağadan aldığı maaş haricinde, suya sabuna dokunmadan her çalışanın kazancından yüzde on kesiyordu. Güneşte yüzü iyice kızarmış, kan ter içinde kalmış halde belindeki torbayı yüz kiloluk torbaya boşaltmakta olan Abdullah, içinde birikmiş olan bütün öfkesiyle gidip Sılo'nun boğazına yapışmak, O'nu ayaklarının altına alıp bir güzel çiğnemek isterdi ya, buna gücü yetmediği için öfkesini içine gömüyordu. Bu halde bir laf etmeye kalksa, sadece suçlu durumuna düşmekle kalmaz, kendi işinden de olur, biriktirmeyi düşündüğü okul masraflarını da karşılamamış olurdu. Gelirken babası kendisini ve kız kardeşini çavuş Sılo'ya teslim etmişti, ama Sılo'nun onları grubun içinde tutmak dışında kendilerine hiçbir faydası dokunmamış, aksine O'nun varlığı kendilerine sadece azap vermeye yaramıştı. Kimsenin itiraz etmeyi aklına bile getirmediği ve artık bir düzen halini almış, her çalışanın sırtından kazandığı ve göz göre göre çaldığı yüzde onluk miktar kanına dokunuyor, içinde gittikçe açılan bir yaraya dönüşüyordu. Uyandırdığı hislere bakılırsa, bu derdin yalnız başına bir itirazla derman bulamayacağını da biliyordu. İçinde birikmiş olan öfkeyle müspet

bir netice vermeyecek bir davranışta bulunmak yerine, bütün hırsıyla kendini işine verdi.

İnsanlar kendi evlerini, köylerini bırakıp taşı toprağı altın diye bilinen Çukurova'nın tarlalarına koşarken, mutlu oldukları ve oralarda güzel günler yaşadıkları sanılırdı. Hele tekrar köylerine döndüklerinde, tespihe boncuk dizer gibi paslı kulaklara süslü hikayeler dizer, aldanmaya âşık dinleyenlerin ağzı açık kalır, içlerinden bir an önce gidip oraları görmek gelirdi. Şimdi işin rengi, söz gerektirmeyecek kadar belli olmaya başlamıştı. Sanki bütün o azabı çekenler kendileri değilmiş gibi, dillerinden düşürmedikleri anıların yalanı çabucak açığa çıkmıştı. Abdullah daha arabaya bindiği ilk gün anlamıştı bunu. Sonraki günlerde ne tür bir cehennemin içine düştüklerini yaşayarak görmüştü. Sadece kendi köylülerinin değil, o tarlaları doldurmuş ve tamamı Kürt olan herkesin üç aşağı beş yukarı maruz kaldığı aynı şartlardı. Şayet bir parça şansı varsa,biri bir diğerinden fazla bir tas su içebilirdi de, iş güzel bir yemek yemeye, bir karın doyurmaya gelince, kimsenin birbirinden farkı yoktu. Sabahın köründe işe giderken, bir çıkının içine koydukları birkaç salatalık, varsa yanında bir iki domates ve de bir parça ekmek, öğle vakitlerinde bulgur pilavı, akşam vakitlerinde gene bulgur pilavıydı bütün gün yedikleri. Arada bir pirinç pilavı da dahil olduysa yemek listesine, Allah'a şükür edilirdi. Kısacası hayat bulmaya gelen insanlar yangın yerini andıran tarlalarda yanıp kavrulur, kanları çekilir, türlü hastalıklar kapar, tek bir gün karınlarının doyduğu, rahat bir uyku çektikleri görülmeden, eziyetin her çeşidini yaşayarak, çukura kaçmış gözlerle birer yarı insan kalmış halde geri dönerlerdi memleketlerine. Abdullah kendine ve onlara bakıp bakıp, "Bu hayat yaşanacak bir hayat olamaz" diyor, aklı hep bir ordunun başını çekmekte olan o büyük kurtarıcıya gidiyordu. Okula gitme vakti yakınlaştığında, son topladığı pamuğun parasını

da alıp, kız kardeşi ve köydeki fıstık hasadına yetişmeye çalışan birkaç kişiyle birlikte evin yolunu tuttu.

***

Sefaletin aklını başından aldığı Çingene bir kadın, durduğu siyah büstün önünde yağız ellerini havaya kaldırmış, “Ey kara kelle, boğazımız yılan boğazı mı ki, toprakla beslenelim? Neden herkese verirsin de, bir tek bize vermezsin? Derler ki, herkesin babası senmişsin, öyleyse neden bize de etmezsin bir babalık? Sen söyle, gerçek bir baba çocuklarının arasına bir fark koyar mı hiç? Birilerini aç, sersefil, birilerini de Karun yapar mı? Bir çocuk gece aç karnına başını yastığa vurduğunda, gece boyunca rüyasında sadece yemek gördüğünde, sabah uyandığında elinden kaçıp gitmiş olan koca koca ekmekleri ağlayarak aradığında, bunun bir anne için ne tür bir acı olduğunu bilir misin? Benim Mustafa’m, hem de senin adını almış biricik Mustafa’m, dün gece rüyasında tekrar ekmek gördü. Peki, kara baba, sen de bu acıyı tıpkı benim gibi hissettin mi? Senin de kalbin sızladı mı, yandı mı canın senin? Derdimiz bir tek ekmek mi bizim sanıyorsun? Gelen vurur giden vurur, hiç haberin olur mu senin? Haberin yoksa, o zaman neden her yerde vardır gözü, her yerde vardır kulağı derler? Bütün bunlar yalan mı yani. Söylesene, yalan mı bütün bunlar? Hani çok uzun kolların varmış, birinin bir derdi olunca derhal yardıma koşuyor, derdine çare oluyormuşsun? Hani nerede kaldı yardımın?”

Atatürk büstünün önünde dizlerinin üstüne çökmüş, elleri havada, Tanrının huzurundaymış gibi büstten yardım dileyen, yardımdan çok hesap soran kadının sesi, elinde nohut dürümüyle

okula gitmekte olan Abdullah'ın dikkatini çekmişti. Abdullah Mızo'yu durdurup kadını dinlemeye koyuldu.

"Bize çektirilen acılardan haberin var mı kara baba? Varsa, neden uzatıvermiyorsun babalık elini? Yoksa işin gücün gece gündüz burada bekleyip gelen geçeni izlemek midir senin? İzlersin, izlersin de, ama yaptığın bir şey yok ki.Başkası için yaparsın da, sıra bize gelince hırsız, arsız Çingene olup çıkıyoruz. Onca arsız, onca hırsız varken, bu sıfat bir tek üstümüzde kalır bizim. O zaman nerede kaldı senin adaletin, kara kelle? Aha bugün derdimize bir çare bulmaz, bizleri el ayak altından çıkarmazsan, sana bir daha baba demeyeceğiz, bilmiş ol. Ailecek konuşup tartıştık. Karar verdik. Seni aile defterimizden siler, Mustafa'mın adını da değiştirir,ona başka bir ad veririz. Sonra gelip bütün bunları bana demedi deme. Dersen, yalancı sen olursun."

Abdullah, kadının sözlerini geçmişte dinlediği bir hikayeden hatırlar gibi olmuştu. Doğruluğundan hep şüphe duyulan hikayelerin kimi zaman farkına varılmadan gerçeğe dönüştüğü doğru muydu yoksa? Yüceleştirilen, övüle övüle göklere çıkarılan insan, basit bir kadının keskin dişleri arasında can çekişiyordu adeta. Göklerdeki sırlara bir çomak sokuluyordu sanki. Kadının yumuşak, yalvaran sesi Abdullah'ın kafasında dinmeyen, belki de hiç dinmeyecek bir çığlık haline geliyordu. Önünde secdeye gidilen ata, aile defterinden silinme tehlikesi geçiren basit bir adam olup çıkıyordu. "Dersen, yalancı sen olursun!" Yalancı, yalancı, yalancı… Bu söz sadece bir çığlık değil, basit gibi görünen bir kadının yüreğinden kopmuş bir şimşeğin ta kendisiydi. Abdullah nice zamandır duymak istediği deli bir sesi duymuş olmanın hayranlığıyla kadına bakarken, Mızo kolundan tutmuş, O'nu kendine doğru çekiştiriyor, "Çabuk gidelim, derse geç kalıyoruz" diyerek kadının sözlerinden korktuğunu Abdullah'tan gizleyebileceğini sanıyordu. Bu kadının sözünü ettiği insan,

çoktandır Abdullah'ın gözünde bir katilden başkası olmadığı halde, bir güne bir gün onun gibi cesurca içindekini dışa vurma cesaretini bulamamıştı. Birileri ağzından böyle bir söz çıktığını duyacak olsa bütün hayalleri suya düşecek, varmak istediği yere asla varamayacaktı. Hatta belki anında kendisini vurup yok edeceklerdi. Ama bir kadın, kimselere minnet etmeden, kimselerden korkmadan, hem de cümle âlemin ortasında verip veriştirmekten çekinmiyordu.

Abdullah kadınla konuşma isteğiyle dolup taşmıştı. Ancak önünde okula yetişme mecburiyeti vardı. Beş dakika daha geç kalsa, ilk derse yetişmemiş olacaktı. Kadının kent yerlisi olmadığını, daha önce onu hiç görmemiş olmasından tahmin ediyordu. Ağırlıkla kır bölgelerinde dolaşan, göçebe bir aileye mensup olduğu kara kuru yüzünden anlaşılıyordu. Kalkıp oradan gittikten sonra belki de onu yakın civarlarda görmek bir daha mümkün olmayacaktı. Sanki söz kuşanıp da bir yalanı ifşa etmek için şehre inmişti. Mızo Abdullah'ı hızlandırmak için çekiştirip dururken, Abdullah başını arkaya çevirip çevirip kadına bakıyordu.

Abdullah hala okulun besililer sınıfına dahil olmuş değildi. Onları kendine dert etmiyormuş gibi görünse de, hareketlerini ve fark edilmeyecek kadar saklı duran ince mimiklerini bile gözlem altında tutuyor, mimiklerdeki değişimlerden duygularını okuyor, onların aksi bütün hallerine karşı kendine bir daha, bir daha başarı sözü veriyordu. Geride bıraktığı iki yılda kazandığı birincilikler kendisini herkesin gözünde başka biri yapmıştı. Elde ettiği konumdan bir adım geriye düşecek olsa, kendini asla affedemeyecekti. Sosyal statü ve etnik kökeninden doğan dezavantajları çalışkanlığıyla kapatmaya çalışıyor, çalışkanlığının neticesine bakılırsa, kendine karşı ilgiyi bir hayli yükselttiği görülüyordu. Önceki sezonun son aylarından bu yana, pek zeki

olduğu her halinden anlaşılan buğday tenli güzel bir kızın iyiden iyiye kendisini takip altına aldığını biliyordu. Ne var ki, bu hususta korkak denebilecek kadar çekingen sayılırdı. Kızın kendisini nasıl süzdüğünü uzaktan takip ediyor, ancak bir türlü o cesur adımı atamıyordu. Hâlbuki köydeyken bütün kız arkadaşlarını oyuna çekmeden rahat edemiyor, engellerin üst üste geldiği bütün hallerde bile bir yolunu bulup onları kendine yakın tutmayı sağlayabiliyordu. Duygular farklı kaynayınca, insanın eli ayağı birbirine dolanır derler ya, onunkisi öyle değildi. Kızın anladığı dilden bir adım atacak olsa, sanki bir tarafı yanar gibi tuhaf duygulara kapılıyordu. Oysa herkes, çoklukla dahaylazlar ve şımarıklar bunu pek kolay yapıyorlardı. Nasıl bu kadar kolay yaptıklarını görüyordu da, bunun onlara neden bu kadar kolay geldiğini anlayamıyor veya anlamak istemiyordu. Bunu o denli ucuz ve anlamsız yapıyorlardı ki, güzel olma ihtimali taşıyan her şeyi başından itibaren leke içinde bırakıyorlardı. Hevesinin en arttığı zamanlarda bile içindeki bir ses, "Sakın ha, böyle bir bayağılığa düşmeyi aklımdan geçireyim deme" diye uyarıyor, O'nu geriye geriye çekiyordu. Bu özelliğiyle de öğretmenlerinin dikkatini çoktan üzerine çekmişti. Çalışkanlığı, problem çözmedeki becerisi, kendine ve çevresine olan saygısı ve güveniyle öğretmenlerinin desteğini en yüksek seviyeye çıkarmıştı.

Kendine duyduğu güvenle yılı yeni bir birincilik için kovalıyordu. Nitekim sezonun son gününe geldiğinde, elinde yeni ve şimdiye kadarki en yüksek başarı belgesi vardı. Kovaladığı birinciliği kimsenin elinden kapmasına izin vermemişti. Şimdi hedeflerine hiç olmadığı kadar yakınlaşmış bulunuyordu. Öğretmenlerinin tavsiyeleri de onlara bildirdiği fikirleri istikametindeydi.Önünde hiçbir engel kalmamıştı artık. Askeri liseye kaydını yaptıracaktı. Okuldan çıkar çıkmaz kendini özlediği

bağlara atmıştı. Okuyor, gezip dolaşıyor, bağa bostana bakıyor, her fırsatta Mızoile yapacaklarını konuşuyordu.

Bir gün konu dönüp dolaşıp tekrar yapacakları darbeye gelmişti. Abdullah bu kez darbenin hedefini daha da büyütmüştü. Darbe yapıp bir Kürt devletini kuracaktı. Plan daha da heyecanlı bir hal almıştı. Abdullah sahiden delinin teki olmalıydı. Akla getirilmesi bile insanın tüylerini diken diken etmeye yetiyordu. Mızo'nun kalp atışları hızlandıkça hızlanmış, ağzı kurumaya, yüzü sararmaya başlamıştı. Korkusunu yenmek için parmaklarını çıtlatıp dudaklarını dişliyor, aklına başka konular getiriyor, olmayınca ayağa kalkıp ağaca tırmanıyor, sağa sola koşular yapıyordu.

Akşam vakti eve dönünce, içinde taşıdığı yükkarşı konulmaz bir iteklemeyle O'nu babasının ayaklarına getiriverdi. Ağzından Kürdistan ve devlet sözünün nasıl çıktığını anlayamamıştı bile. Ve darbe! İçinde baş edilmez bütün belaların uykuya yattığı birbirinden ürkütücü üç kelime. Nasıl da yan yana gelmiş, hangi akıl, hangi mantık bunları bir arada tasarlayabilmişti?Mehmet'in kalbi duracak gibi olmuştu. "Beyhude, beyhude, bu çocukta akıl, izan aramak beyhude. Hepimizi, bütün köyü ateşe vermeden rahat etmeyecek O. Kim bilir, hangi çocuğa daha neler neler söyleyip durmuş. Neymiş,Ömük'ün oğlu Kürt devletini kuracakmış. Hem de darbeyle. Yahu sen kim oluyorsun ki, bunu söyleme cüreti buluyorsun? Nesin sen, ahmak mısın, deli misin, başında akıl yok mu senin? Kanına mı susadın sen yoksa? Kendini de, çocuklarımızı da yakmak mı senin derdin? Akıl ermez bu fikirleri nerede bulup getiriyorsun sen? Allah'ım, bu çocuğa azıcık akıl ver, bize de sabır" deyipÜveyş'in evine koştu. Kulağını çekmeyi düşündüğü Abdullah'ı evde bulamadı. Kaygılarını, korkularını Üveyş ve Ömer'e anlatması ne işe yarıyordu ki. İkisi de Abdullah ile uğraşmayı çoktan bırakmışlardı. Üzerine gitmenin ne işe

yaradığını çok iyi biliyorlardı çünkü. Aklın yolunu açmayacak nasihatlerin Abdullah üzerinde bir etkisi kalmamıştı.

Mehmet içinden çıkamadığı bir ateşin ortasına düşmüş gibiydi. Çocuğuyla ilgili bütün hayallerinin suya düştüğünü, hatta çocuğunun başına bela kesildiğini görüyordu. Abdullah O'nun aklının altında oldukçaMızokazasız-belasız o okulu asla bitiremeyecek, herkesin gıptayla baktığı devlet memuru olamayacaktı.

"İyisi mi, O'nu Abdullah'tan uzak tutmak."

Mızo'yu ondan uzak tutmanın nasıl bir yolu bulunabilirdi ki. Gece boyunca düşünüp durdu, oğlunu Abdullah'tan uzak tutmanın bir yolunu bulamadı. Sabah tarlaya gitmek üzere hazırlık yaparken, ilkokul öğretmeni Feyyat Hocanın köye gelmiş olduğunu öğrendi. Abdullah O'nun sözünü dinlemeyecekse, başka hiç kimsenin sözünü dinlemeyecekti. Tarlayı, tarlanın araç gerecini unutup, Feyyat Hocaya koştu. "Aman hocam" deyip anlatmaya başladı. Bilmem Abdullah'ın kafasından doğan ne saçmalıklar, ne tehlikeli oyunlar. O'nun tehlikeli fikirlerinden bilmem kimler yanar kimler. Dev bir yangın topudur harekete geçen, gelip köye düşmek, ocakları yakmak üzere!

Feyyat Hoca, tanıdığı Abdullah'ın anlatıldığı gibi olamayacağını bildiği halde, gene de Mehmet'in anlattıklarından ürkmeye başlamıştı. Abdullah'ı kendisinin uğrak yeri olan köyün arkasındaki bağda, bir okul yerine çevirdiği fıstık ağacının altında buldular. Abdullah nice zamandır göremediği Feyyat Hocayı görünce saygıyla ayağa kalktı. Feyyat Hoca önce O'nun hal hatırını sordu. Sonra "Nedir bu Kürdistan, devlet, darbe fikri?" diye sordu. Abdullah'ın hiç beklemediği bir soruydu bu. O anda gözleri sadece Mızo'yu arıyordu. Mızo'nun dili koparılsa bile az gelirdi kendisine.

Yine de kendini hızla toparladı. Feyyat Hocanın sorularına yanıt vermekten kaçınmadı:

"Hocam, sorduklarına yanıt vermeden önce, ben de sana bir soru sorabilir miyim?" dedi, hocanın gözlerinin içine manalı manalı bakarak.

"Tabii ki sorabilirsin."

"Hocam, siz de bir Kürt değil misiniz?"

"Evet, bunu inkâr edemem ki."

"Ama herkese Türkçeyi, Türklüğü öğretiyorsunuz, öyle değil mi?"

"Evet."

"Peki hocam, bu sizi hiç mutlu ediyor mu?"

Hocanın nutku tutulmaya başlamıştı. Aklına gelen yanıtı verme cesaretini bulamadı. Ben Türklüğü öğretmekten mutlu olamıyorum dediği takdirde, sadece öğretmenlik mesleğini riske atmakla kalmazdı; her gün defalarca cehennem azabını yaşatacak işkenceli, karanlık hücrelerde son bulacak kendi hayatını da riske atmış olurdu. Abdullah'a soru sormaya gelmiş, ama soru bombardımanı altında kalmıştı. Bir soru diğerinden daha ağır ve daha ürkütücü gelmişti. Lakin hiçbir suretle sorulardaki hakikati gizlemeye gücü yetmiyordu. Çünkü sorular kendi içinde bir bakıma yanıtlar da taşıyor ve hocanın yanıtsızlığı bir tür yanıt manasına geliyordu. Abdullah'ın sorgulamaları karşısında şaşırıp kalmış, ne diyeceğini bilemiyordu. Abdullah'ı fikirlerinden vazgeçirmeye teşebbüs manasına gelecek tek kelime etmeden ama O'nun fikirlerinin tesiri altında kalmış halde, Mehmet'e döndü:

“Kaygılanmaya hiç gerek yok. Yapacağımız en hayırlı iş, bu çocukların düşündüklerine ve hayallerine karışmamak. Onlar zamanla iyi ve kötü olanı birbirinden ayırır, en doğrusunu bulurlar. İnsan zaten bunun için okur. Salt ekmek kazanmak için okumak, okumanın manasını anlamamaktır. Merak etme Mehmet dayı, Abdullah’ın fikirlerinde bir sakınca yok. Gidelim, daha fazla zamanını almayalım O’nun.”

Abdullah’ı öpüp ondan ayrılırken, vaktinde O’na dair beslemiş olduğu düşüncelerin artık hayat bulmakta olduğunu görmüş olması ürkütücü de gelse, kendisini pek mutlu etmiş görünüyordu. Üç beş yaşlının avlusunda namaz hazırlığına başladığı camiye doğru inerken, Mehmet ile tanıdığı, bildiği herkesten farklı ve bir umut ışığı olduğunu şimdiden belli eden bir yaradılışa öğretmenlik etmiş olmanın kıvancıyla konuşuyor, onun Abdullah hakkındaki kötü kaygılarını ve düşüncelerini değiştirmeye çalışıyor, “Herkese böyle çocuklar nasip olmaz” diyordu.

Abdullah sırrının ifşa edilmesinden deliye dönmüştü. Umduğunu bulamayan şikâyetçi baba ve öğretmen yanından ayrılınca, koşup Mızo'yu evin avlusunda buldu. Abdullah'ın hışmına uğrayacağını bilen Mızo, hazırlıksız değildi. Gözlerinden ateş fışkıran Abdullah'ın ağzından henüz söz çıkmadan, o kötü bir suç işlediğini bilerek anlatmaya başladı. Bilmem sözü istemeden nasıl ağzından kaçırdığını, çılgına dönen babasının üzerine nasıl geldiğini ve sözleri nasıl zorla ağzından çıkardığını, hatta anlatmak istemeyince ne tokatlar yediğini. Ve daha bir yığın küfür ve tehdit. Abdullah, yine de söylenmesi gerekeni söylemeyi eksik etmedi. Öfkeli başını çevirip giderken, “Sakın bir daha yanıma yaklaşma ve bana görünme” dedi, salladığı işaret parmağıyla tehdidin eksik kalan kısmını da tamamlamaya çalışarak. Abdullah’ın öfkesi lise kayıtlarının başlayacağı zamana dek dinmeyecek, öfkesi dinse bile vakti gelmedikçe koyduğu tavrı

yumuşatmayı düşünmeyecekti. Mızo'ya başka türlü sır saklama dersi verilemezdi çünkü. Mızo darbe yemiş tilki gibi Abdullah'ın yanında yöresinde dolanıyor, ama bir türlü O'na yanaşacak yolu bulamıyordu. Abdullah'tan bir işaret gelmedikçe de, O'na yanaşma cüretini bulamayacaktı.

Mızo'yu gözlem altında tutan Abdullah, kararı verdiği bir gün, elinde uzun ince bir ağaçla gidip bağ yolunda bir taş yığınının önünde beklemeye koyuldu. Köyden kendisine doğru gelmekte olan Mızo'nun başı belirince, tasarladığı oyunu gerçekmiş gibi oynamaya başladı. Elindeki ağaçla taş yığının etrafında dolanıp "Yılan, yılan!" diye bağırarak, Mızo'nun hiç düşünmeden kendisine doğru koşmasını sağladı. Mızo günlerdir aradığı fırsatı nihayet yakalamış, elini taşla doldurup coşkuyla Abdullah'ın yardımına koşmuştu. Bir tiyatro oyuncusundan farksız bir ustalıkla oyununu sürdüren Abdullah, niyetini sezdirmeden, aradaki buzları eritinceye dek Mızo ile hem konuşup hem de yılanı aramaya devam etti. Bilmeden oyunun ortağı olan Mızo da tıpkı O'nun gibi niyetini sezdirmemeye çalışıyor, her şey kendiliğinden oluyormuş gibi davranarak Abdullah'ın bir dediğini iki etmeden, her bir isteğine anında karşılık veriyordu. Yoruluncaya dek aradıkları yılanı bulamadan oradan çekip gittiklerinde bütün tatsızlıkları unutmuş, yeniden eski günlerine dönmüşlerdi. Meşgul oldukları tek bir konu vardı: Askeri liseye kayıtlarını yaptırmak. Bir gün gittikleri Nizip'ten dayı Süleyman'la birlikte bir minibüse atlayıp Antep'e vardılar. Sonu her ikisi haricinde kimsenin ulaşamayacağı zirvede bitecek basamaklar silsilesine ilk adımlarını atıyorlardı.

Hayallerini elle tutmak üzereydi Abdullah. Sanki o şehirde herkes kendisini izliyor, bir an önce o ilk adımı atmasını bekliyordu. Başvuru merkezinin merdivenlerini tırmanırken, görünmez ellerin omuzlarına bindirdiği ağır bir yükün altında yürüyordu sanki. Kalbi göğüs kafesini parçalayacak gibi

vuruyordu. Onları kapıda Karadenizli olduğu anlaşılan kargaburunlu genç bir asker karşıladı. Bayraklar, nutuklar ve askeri üniforma içindeki eski komutanlar ve Atatürk'ün resimleriyle donatılmış salona alındıklarında, Abdullah'ın nefesi duracak gibi olmuştu. Askeri üniforma içindeki resimlere bakarak uzak geçmişlere gidiyor, başta Atatürk olmak üzere bütün o komutanların emriyle yapılmış olan kıyımların kanlı sahnelerinde geziyor, patlayan mermiler ve inip kalkan süngüler altında yara bere içinde kalıyor, sonra yüz binlerin önüne geçip nutuklar atmaya başlıyor ve bir gece ansızın kendisinin emriyle dünya tersyüz olmaya başlıyordu.

Derken, mülakat odasına çağrıldığı an gelip çattı. Otuzlu yaşların sonlarında olduğu kırlaşan saçlarından ve yüz hatlarından anlaşılan bir subay, kendisini mülakat odasında bekliyordu. Gidip sert bakışlı subayın önünde otururken, kalbi göğsünü tokmak gibi vurduğu halde, gayet sakin ve rahat görünüyordu. Subay O'na yanıtlanması zor olmayan birkaç soru sormakla yetindi. Sonra kendisini vesikalık resim çekmek için yan taraftaki fotoğraf stüdyosuna gönderdi. Resim çekip geri gelince, subay birkaç soru daha sorup eline doldurması için bir başvuru formunu verdi. Formun giriş soruları ilkokulun giriş soruları kadar basit gelmişti. Adı, soyadı, anne ve baba adı, doğum yeri, doğum tarihi, aile, çevre sualleri. Daha sonra sorular üzerinde uzun uzadıya düşünmeyi gerektirecek kadar karmaşıklaşmaya başlamıştı. Bilhassa bağlı olduğu kökenin sorgulama konusu yapıldığı soru. Buna bir türlü yanıt verememiş, ben Türk'üm diyememişti. Uzun uzun düşündükten sonra, sorunun karşısına Türk diye yazmaktan başka bir seçeneğinin olmadığını gördü. Sıralamanın ortalarında olduğu halde,bu soruyu yanıtlamayı en sona bırakmıştı. Kendi kendine yakıcı bir şamar atacaktı sanki.

Başka bir çaresi yoktu. Daha fazla düşünmeden,kelimeyi yazıp ayağa kalktı. Onur duygusunda yeni çatlaklar açılmıştı.

Mülakat odasından çıktığında, alnından terler akıyordu. İçine sindiremedikleri de dahil, bütün sorulara daha iyisi olmayacak yanıtlar verdiğini düşünüyor, bir hafta sonra yapılacak sınavları da geçeceğinden hiç şüphe etmiyordu. Mülakat Mızo için de pek zorlu geçmemiş sayılırdı. Şayet kabul edilirlerse, tek iş sınav günün gelmesine kalmıştı. Abdullah sınav günün gelmesini iple çekerken, haftanın üçüncü gününde bir posta memuru, omzunda mavi bir çanta, elinde iki mektupla Nine Havva'nın kapısını çaldı. Abdullah kendi ismini duyduğunda, yerinden fırlayarak kalktı. Mektup sınav merkezinden gelmişti. Mektubu postacının elinden kaparcasına aldı. İkinci satırın son üçkelimesi zihnine bir yıldırım gibi çarptı. İkinci satırdan itibaren okumak istemedi. Sanki kanı bir anda çekilivermiş, yüzü bir ölünün yüzüne dönmüştü. Elindeki mektup rüzgâra tutulmuş yaprak gibi titremeye başladı. Bütün hayalleri yerle bir olmuştu. Hayatın kendisine böyle bir oyun oynayacağını asla beklemiyordu. Sadece beş on dakika evvel yüz binlerin önünde nutuklar atan, büyük orduları harekete geçiren, arkasında milyonlarca insanın olduğu o azametli adam bir anda her şeyini kaybetmiş, yapayalnız kalmış, yardıma muhtaç, çaresiz bir çocuğa dönmüştü. Kaybetmenin acısını hiç bu kadar derinden hissetmiş değildi. Ruhu ve beyni dağlanıyor, kemikleri adeta paramparça oluyordu.

Bahsi edilen insan ise eğer, var olmanın ve kendi varoluşunu yeniden kurmanın içsel görüntüye dönüşmüş gerçek eylemi olan hayalden koptuğu an bir hiç haline gelir. Hayal çöktüyse, insan da çökmüştür. Hayal yoksa, insandan geriye sadece bir hayvan kalmıştır: Yem arayan, otlanmaya güdümlenmiş bir hayvan, bazen tıpkı bir böcek veya çamurlar içinde, kendini düşünmeye ve tasarlamaya muhtaç hissetmeyen bir solucan. Ya da bir fareyle

özdeş konuma düşmek. O halde insan ile fare arasındaki fark yalnızca şekildeki farka iner. Hayır hayır, insan için asla kabul edilecek bir mertebe olamazdı bu. Hele hele kendi varoluşunu hayalleriyle özdeş kılmaya çalışan, kendini hayallerinde, hayallerini kendinde yaşayan biri için. "Çek canını bedeninden, çıkarma başından hayalini insanın" diye söylenen sözün en çok akla geldiği andı Abdullah için. Tam da elle yakalamaya başlamışken hayalinden koparılmış olmak, Abdullah'a canını bedeninden çekmekten daha acı gelmişti. Asla ağlamaz diye bakılan Abdullah odanın karanlık köşesine çekilmiş, beş yaşındaki küçük bir çocuk gibi hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı.

Askeri okula kabul edilmemesine yaşının büyük oluşu sebep gösterilmişti. Bir yaş daha küçük olsaymış, sınavlara katılmasına engel bir sebep olamazmış. Postacının getirdiği ikinci mektupta Mızo'ya sınavlara katılma hakkı tebliğ ediliyordu. Ancak sınavlara katıldıktan birkaç gün sonra gelen yeni bir mektupta, hiçbir gerekçe gösterilmeden,Mızo'ya da başka bir meslekte şans dileniyordu. Oysa Mızo katıldığı sınavların bütün aşamalarını başarıyla geçmiş, hatta sınavlar sırasında kimi komutanların bir yığın övgüsünü almıştı. Neden askeri okula alınmadıklarını yıllar sonra çok daha iyi anlayacak olmalarının o an için kendilerine hiçbir faydası olmayacaktı. Elbette bir kapının kapanmış olması tüm kapıların kapanmış olması manasına gelmiyordu. Bir yatılı liseye kayıt yaptırmak, sönmüş olan umutlarını yeniden yeşertmek için yeterli olacaktı. Askeri okuldan men edilmekle dünyası başına yıkılmış olan Abdullah'ın pes etmeye niyeti yoktu. Ve her ikisi birlikte girdikleri yeni bir sınavda, bu kez kendilerine akıllarından bile geçmeyen büyük bir şehirde, başkentin göbeğinde bütün okul masraflarının karşılanacağı yatılı bir lise çıkmıştı: Ankara Tapu Kadastro Meslek Lisesi.

XI.

Peşini bırakmayacakmış gibi görünen, anlaşılması güç o garip duygu göğsüne yeniden hücum etmişti. Kaçmasına imkân bırakmayan bir kuşatılmışlık duygusu içerisinde bakıyordu etrafa. Etrafı çepeçevre sarılmış çaresiz bir mahkûmdan farksız hale gelmişti. Otobüsten inip yere ayağını bastığı an dizlerinin titremesine mani olamamıştı. Birbirine basar gibi yürüyen insan kalabalığı, vızıldayan arabalar, başı göklere değen dağ misali binalar, dev reklam tabelaları birer canavar olup üstüne üstüne geliyordu. Tıpkı Nizip'e inerken babasının eteklerinden tutmuş korku içerisindeki o küçücük çocuğa dönüşmüştü. Katettiği bütün mesafelere rağmen, benzer hallerde yeniden o eski kendine dönen Abdullah bir türlü büyümüyordu sanki veya o kök duygu yeniden geri geliyor, kendisini alıp o güne götürüyordu. Bu defa babasının yerini şehir ehli bir öğretmen almıştı. Şansı yaver gitmiş, babasının rolündeki öğretmen ile otobüste tanışmıştı. Onların tanışmasına bir bilet hatası sebep olmuştu. Mızo'nun bileti ile öğretmenin bileti aynı numaraya kesilmişti. Öğretmen yerini önceden aldığı için, yaş farkının da desteğiyle yerinden olan Mızo olmuştu.

Bir Urfa Kürt'ü olan öğretmen Ankara'da öğretmenlik yapıyordu. Abdullah tam da ihtiyaç duyduğu zamanda bulmuştu onu. "Bana yardımcı olur musunuz?" demek yetmişti öğretmene. Gece karası şehla gözlerinden zekâ ve saflık fışkıran genç

arkadaşının bu masum isteği, yüreğinin en hassas yerinde yankı bulmuştu. Ve bir daha bırakmak gelmemişti içinden kendisini. O'nu istediği yere götürüp gezdirmekle kalmayacak, desteğine ihtiyaç duyduğu her vakit yanında hazır bulunacak, gerçek bir oğul gibi sahiplenecekti. Abdullah, kalbini kazandığı baba rolündeki öğretmenin peşinden giderken onu soru yağmuruna tutuyor, şaşkınlık içerisinde baktığı ve gördüğü her şeyi çabucak öğrenmeye çalışıyordu.

Bir şehir insanı olmadığını ve belki de hiç olamayacağını, sorduğu sorulardan ve yaşadığı ürküntüden belli eden Abdullah, hocayı gittikçe daha fazla kendine bağlıyordu. Hoca genç arkadaşının sorularından şehrin ayrıntılarını yeni fark ediyor gibiydi. Veya sahiden öyle olduğunu kendisi de inkâr edemezdi. Daha önce oralardan defalarca geçtiği halde, bütün bu ayrıntıları nasıl da fark edememiş olduğuna şaşırıyor, genç arkadaşının hayreti ve merakından o güne dek hiç fark edemediği, hissi manada çok farklı yeni bir bilgiye ulaşıyordu. "Bu çocukta başka bir ruh, bambaşka bir göz var" diye düşünmeye başlamıştı.

Bunda bir yere yabancı olan birinin korku ve şaşkınlığından apayrı bir yan vardı. Ülkenin bütün şehir, kasaba ve köylerinin bin bir damarla bağlı olduğu başkentin caddelerinde yürürken, sanki devletin kalbine bastığını hissediyor, bundan kimsenin duyamadığı sesler duyuyordu Abdullah. İnsan kalabalığının kimi zaman bir şelale gibi aktığı, kimi zaman bir nehrin vahşi girdaplarına dönüştüğü Ulus'a vardıklarında, insan kalabalığının akıl almaz hareketini izlemeyi bırakmış, baktığı dev Atatürk heykeli karşısında adeta donmaya başlamıştı. Nizip'teki Çingene kadının karşısında durup hem yakardığı, hem de hesap sorduğu kara kelle, bunun yanında bir sinek bile olamazdı. İhtimaldir ki, canlı halinden kat kat tesirli duruşuyla sadece başkente değil, bütün ülkeye sesleniyordu siyah heykel. İçinden gelen önlenemez

bir dürtüyle ve nasıl yerinden sıçradığını anlamadan, gidip heykeli dürtmeye başladı Abdullah.

"Bak, bak buna, sanki taş değil, gerçeğin ta kendisi. Demek ki devlet dedikleri böyle bir şey. Kurucu hep böyle ayakta olmalı, hep böyle bakmaya devam etmeli. Daima uyanık olmazsa devlet ayakta durur mu hiç?"

İçinde her an dışarı fırlamaya hazır bilinmezlikler barındırdığını yavaş yavaş belli ettiren arkadaşının çılgınca hareketlerinden ve söylediklerinden bir olay çıkar diye korkmaya başlamıştı hoca. "Çabuk in oradan" diye uyardı Abdullah'ı, kocaman kocaman açılmış gözlerle. Abdullah gelince, "Yahu sen deli misin?" diye çıkıştı. "Az daha başımıza ne büyük bir dert açıyordun, haberin var mı senin? Alt tarafı bir heykel, ne diye koşup elliyorsun şurasını burasını onun? İteleyip düşürmek mi, karnını yarıp bakmak mı istiyorsun yoksa? Sendeki de ne merak ama. Unutma, burası Ankara. Merak ettiğin her şeyin üstüne bu şekilde gidemezsin. Her yerin bin bir gözü, bin bir kulağı var. Uzaktan bakacaksın, kimsenin ruhu duymayacak. Yanına yaklaşmadan elleyeceksin, varlığın hissedilmeyecek. Tamam mı?"

Sonu gelmeyen uyarılar ve telkinlerle Abdullah'ın dikkatini çekmeye çalışırken, içten içe gelişen sevgisini de yansıtmadan edemiyordu. Onaylamadığını söylediği halde, Abdullah'ın heykel üzerindeki hareketleri pek hoşuna gitmiş, hatta gülmemek için kendini çok zor tutmuştu. Merakın çılgınlığa varmış halinin hayatın akışı üzerindeki müspet etkisini, kısa bir süre önce okuduğu bir kitapta, hayat hikâyeleri uzun uzun anlatılmış olan meşhur kişilerden biliyordu. İsimleri sayılan o kişiler arasında, vaktinde hangisi tam manasıyla fark edilmişti ki. Herkes gibi gündelik hayat içerisinde yolunu bulmaya çalışan, henüz içlerinden geçenleri fark ettirecek kadar yetenek kazanmadıkları

sıradan insanlardı sadece. Tanışmalarından itibaren, hele şehrin insanı yutan kalabalığına karıştıktan sonra Abdullah'ın girdiği haller ve gösterdiği şaşırtıcı davranışlar nedense kendisine o meşhur kişilerin çocukluk hallerini hatırlatmıştı. Kendi kendine, "Neden olmasın, büyük ilim adamları neden bizden de çıkmasın?" diyordu öğretmen.

Abdullah dünyanın başka bir yüzünü, etkisini her zerresinde hissederek tanıyordu. Elbette öğretmen Abdullah'ın içinden geçenleri tam manasıyla biliyor değildi; ama bir şok hali içerisinde olduğunu görüyor, karşılaştığı hayatın başka bir yüzünden bu denli şiddetle etkilenen başka birini tanıdığını hatırlamıyordu. Ve işe bakın ki, sorduğu soruların içinde insanı türlü düşüncelere sevk eden, hatta korkutan bir tür ateş vardı sanki. Yıllardır içinde yaşadığı kent gözünde birden başka bir kent oluvermiş, sırlarla dolu, hem çekici hem de ürkütücü bir yer haline gelmişti. Görmek her zaman görmek değildir. Bir saniye önceki, bir saniye sonraki de değildir. Son yılda iki defa okuduğu halde, o ilkçağ filozofunun sözü bile nedense aklına hiç gelmemişti. Sanki bu şehir yıllardır hep aynı şehirmiş gibi gelmişti kendisine. İçinde taşıdığı sırları hissettirmeden ve değişimlere uğramadan.

Mızo kentin teferruatlarından ziyade, okulunu ve okulda verecekleri güzel yemekleri ve de bu gece üzerinde yatacağı yatağı merak ediyor, bir an evvel oraya varmak istiyordu. Öğretmene fark ettirmeden ağzını Abdullah'ın kulağına dayıyor, "Yeter artık, okulumuza gidelim, nasılsa hep buralardayız, dilediğimiz zaman gelip dolaşabiliriz" diyordu. Abdullah O'nun dediklerini umursamıyor, duymuyor gibiydi. Girdiği karanlık bir ormanda kendisini parçalamaya hazır canavarlarve korkunç hayaletler arasında yürürken, kendi ruhunun gizli güçlerini keşfeden bir masal kahramanına dönüşmüştü sanki. Hem korkuyor, hem de korkusuyla boğuşarak yol almaya çalışıyordu. Üstünde dev bir

binanın yükseldiği, camekânlarının arkasında insandan neredeyse daha canlı görünen kışkırtıcı giysiler işindeki cansız mankenlerin olduğu büyük mağazanın önünde, yatalak halde belini büyük reklam tabelasının ayaklarına dayamış, her iki ayağından yoksun, yüzü kirpastan demir rengini almış dilenciye ve dilencinin önünden, ama dilenciyi görmeden geçip giden birbirine yabancı insanlara bakarken, kitaplarda okuduğu ve filmlerde izlediği barbar kavimlerin ayakları altında canının adeta çiğnendiğini hissediyordu. Gördüklerinden sonsuza dek kaçıp uzaklaşmak mı, bakıp bakıp anlamaya çalışmak mı ikileminin pençelerinden, ikinci duygudan yana adım atarak kurtulmaya çalışıyordu. Anlaşılmazın kördüğümlere dönüştüğü yerlerde öğretmeni imdada çağırıyor, öğretmenkendisinde bulunmayan yanıtları zamanın öğreticiliğine bırakarak ondan kurtulmaya çalışıyordu. Doğru öğretmen, bir bakıma zamanın kendisi olacaktı.

Mızo için bir sabırsızlık kaynağı haline gelen okulun yolunu tutuklarında, günün yarısı geride kalmıştı. Öğretmen kendini okulun girişteki güvenlikçisine ve okul idarecilerine her iki genç arkadaşının velisi olarak tanıtmıştı. Böylelikle gençlerin yabancısı oldukları yerde dost bir dayıları olmuştu. Daha sonraki zamanlarda fırsatını bulduğu her vakit gelip onları ziyaret edecek, kendilerini yalnız bırakmayacak, hatta futbol maçlarına bile birlikte gideceklerdi. Muradına ermiş olan Mızo, hayli keyifli görünüyordu. Askeri okuldan men edildikleri halde, devlete girişlerine mani olamamışlardı. Girdikleri okul dört başı mamur bir devlet okuluydu. Devlet okulunda olduklarına göre devletli sayılırlardı. Mızo, tam manasıyla kendini öyle görüyordu artık. Babasının da tek dileği bu değil miydi? Devletli olmak, bir tek asker olmakla mı sınırlıydı sanki? Askerlik devletin bir yüzü, tapu kadastro devletin başka bir yüzüydü. Birisi ülkenin sınırlarını koruyor, birisi de sınırların değerini ölçüp biçerek plana

bağlıyordu. İkisi de aynı kapıya çıkmıyor muydu? Üstelik yemekleri de pek güzel sayılırdı okulun. Köyde ve evde yeme imkânı bulunmayan çeşit çeşit yemekler, sebzelisi ve etlisi ve de tatlılar. Sezon sonu geldiğinde, Mızo'nun üzerindeki yıkanma ve beslenme etkisi iyice kendini belli ettirmeye başlamış, yüzüne kan can gelmişti.

Abdullah ikinci ders yılına çok hızlı başlangıç yapmıştı. Kendisiyle taşımaya yeminliymiş gibi kabına sığmayan çocukluğunu hiç geride bırakmış değildi. Hatta sanki hep çocukluğunun ardından yürüyordu. Çocuk O'na uzakta parlayan büyük yıldızı gösteriyor, Oda ha yakaladı ha yakalayacak diye peşinden koşmaya devam ediyordu. Önceki yıl birkaç kişiyle sınırlı olan namaz grubunu ilkokuldakinden daha kalabalık bir sayıya çıkarmıştı.

Doğrusu sınıfını birincilikle geçtiği halde, önceki yıl, geçmiş diğer başlangıç yıllarından daha sıkıntılı geçmişti. Şehir ve okul bütünkütlesiyle üzerine çökmüş, O'nu nefesten, sevinçten yoksun bırakmıştı. Dayanılmaz biryabancılık ve yalnızlıkiçine düşmüş, "Tanrım, neden beni Kürt yarattın?" diye isyan etmeye başlamıştı. Çünkü okula girdiği ilk saatten itibaren, kendisine insan olmanın en aşağılık konumunda yerverilmiş, hatta insan olmaktan çıkmış bir varlıkmış gibi duygular hissettirilmiş, daha sonra da var sayılmayan varlığı, yani kökeni kimi zaman kahkaha, kimi zaman öfke ve yüksek sesli dokundurmalarla sataşma konusu yapılmıştı. Attığı her adımda Kürtlük arkasında sallanan bir kuyruğa dönüşmüş, bu kuyruktan kurtulmayı bir türlü başaramamıştı. Kendini kendi hakikatinden koparmaya çalıştığı her saniye daha şiddetli bir krizin içine gömülmüştü. Varlığından kaçmaya çalışmakla ondan kurtulmak gerçekleşmiyor; tersine yönünü verdiği her yerde O'nun bir utanç anıtı gibi önüne dikilmiş olduğunu, "Bre lanetli mahlûk, beni bırakıp nereye kaçıyorsun?"

dercesine boğazına yapıştığını görüyordu. Bir gün sonrasını getirmek için her saat, her dakika kendisiyle boğuşmak, savaşmak zorunda kalmıştı. Üstünde hüküm kurmaya gelen her menfi etkiyi ve etki odaklarını kendinde mahkûm ederek kurtulmaya çalışıyor, böylelikle bir sabır savaşçısı olup çıkıyordu. Bu devirde babasının ruhunu büsbütün üzerine geçirmişçesine kendisini tesirsiz kılmak üzere üstüne gelen veya gelme ihtimali olan her hücumu, bir karşı tahrik etkisini yaratmadan sabırla bertaraf ediyordu.

Hem arkasında bir kuyruğa, hem de alnında kocaman bir kara lekeye dönüşen kendi Kürtlüğünden bütün kabahatlerin en büyüğü saydığı kaçma kabahatini artıkişlemeyecekti. Son bir yıldaki içsel denemeleri, kendisine o güne dek hiç görmediği azapların en büyüğünü vermişti çünkü. Tek başına kaçmak düşüncesi bile bir kâbusa dönüşmüştü. İnsan kaçmakla kendini kendinden uzaklaştırmayı ve kendinden kurtarmayı başaramıyordu işte. Şayet özü inkâr edilemez bir gerçek ise, yalan ve inkâr üzerine kurulu yeni bir varlık kurulamazdı. Hayır, asla bunu aklından geçirmeyecekti artık. Ama bir kuyruk ve kara lekeye dönüşen, sadece alçalmışlık, hiçlik, yokluk ve utanç duygularını üreten haliyle de varlığını kabule yanaşmayacaktı. Onu hem kabul etmenin, hem de içinde bulunduğu utanç halinden çekip çıkarmanın bir yolu mutlaka bulunmalıydı. Ama nasıl?

Askerlik yoluyla zaferini gerçekleştireceğinden şüphe duymadığı o büyük hayali suya düşmüştü. Yakın vadede hayallerini taşıyacak askerlik aracına eşdeğer bir araç bulunmuyordu önünde. Elinde kala kala din aracına daha sıkı sarılmak kalmıştı. Önceki yıl kendisini halden hale sokan can yakıcı düşünceleri hafiflemiş, kaybetmek üzere olduğu heyecanı nispeten geri gelmişti. Bazen peşinde bir din ordusuyla hakikate yürüdüğünü, inançla ve imanla çok daha değişik zaferler gerçekleştirdiğini hayal ediyordu. Son günlerde, Yol İşaretleri

adında, yazarını idama götüren heyecan dolu bir kitabı elinden düşürdüğü olmuyordu. Kur'an'ı İslam'ın ilk sahabe nesli gibi yaşamak ve uygulamak için rehber alan bir öncü cemaatin zaruretinden bahsediyordu yazar.

Yeni devrin cahiliyesine karşı mücadeleye adanmış öncü bir cemaat fikri, Abdullah'a yeni bir heyecan vermişti. Derslerin dışındaki bütün vaktini Yol İşaretleri'ndeki düşüncelere veriyordu. Okuyor, soruyor, tartışıyor, askerlikte kendisine kapanmış olan yolun başka şekilde açıldığını, belki de bunun önüne geçilemez bir yazgı olduğunu düşünüyordu. Bütün kâinatın yaratanı, bütün canlıların yol çizeni Allah olduğuna göre, neden kendi yolunu da belirlemiş olmasındı? Belki de çok istenen askerlik yolunun kapanmış olmasında, düşünülemeyecek denli büyük hayırlar vardır. Bir ordu ve bir ülke işi yerine bütün bir ümmet, bütün bir insanlık işi neden belirlenmiş olan yazgının kendisi olmasın? Yaradandan başka önceden neyin nasıl olacağını kim bilebilir? Ve o istediyse, istediğini değiştirmeye kimin gücü yetebilir? Böyle düşününce, hep aklına Müslim Hocanın o unutulmaz sözü geliyordu:

"Bu gidişle uçacaksın Abdullah, bu gidişle uçacaksın, uçacaksın, uçacaksın..."

İlk çocukluk yıllarına göre sinir bozucu davranışları her geçen gün daha fazla açığa çıkmakta olduğu halde, yine de her zaman fikirlerini açtığı ilk kişi Mızo oluyordu. Bir gün Mızo şamataya daldığı iki arkadaşıyla birlikte okul bahçesinde dolaşırken, Abdullah bir el işaretiyle O'nu yanına çağırdı. Mızo, Abdullah'ın çağırış işaretinden kendisine bu defa mühim olan yeni bir şeyler söyleyeceğini biliyordu. Çünkü Abdullah'ın kendisine açıkladığı yeni fikirlerin tazyiki altında bulunuyordu hep. Evvelden söylediklerinin arasında uzun zaman sakladığı bir fikir varsa,

söylemeden önceki ilk anın telaşla karışık heyecanını bakışlarından okuyordu. Abdullah, önce insanoğlunun içine gömülmüş olduğu ve olmakta devam ettiği kötülük batağından, haksızlıktan, adaletsizlikten bahsetti. Yol İşaretleri kitabından aldığı notları uzun uzun okudu, yorumunu yaptı. Sonra sözü kitapta geçen kapitalist ve sosyalist sistemlerin hâkim olduğu yeni devrin cahiliyesine karşı dinin yeniden doğuşuna, yeni doğuşa öncülük edecek olan seçkin cemaate getirdi. Mısır, yeni dini fikirlerin çıkış yaptığı merkez haline gelmişti. Ve El Ezher Üniversitesi… Dini manada Türkiye'deki hiçbir üniversite o üniversiteye denk gelemezdi. Bir yolunu bulup Mısır'ı görmek, o üniversitede okumak gerekiyordu. Bir kadastro memuru olmak insana ne verebilir, neyini kurtarabilirdi ki.

Mızo açıktan itiraza kalkışmadı. "Düşünmek gerekir" deyip kendiliğinden diline geliyormuş gibi, olmazlığın akla uygun olanve olmayan bütün sebeplerini saydıkça saymaya başladı. Abdullah O'nun dediklerini sabırla dinliyor, sesini çıkarmadan sözünü bitirmesini bekliyordu. Sözünü bitirince, uzun uzun gözlerinin içine baktı; elini sırtına vurup, "Ya şu başında akıl yok senin, ya da içindekini kullanmayı hiç öğrenemeyeceksin" dedi, son zamanlarda sık sık uyarmak durumunda kaldığı gerileyişini ve içerikten yoksun boş sözlerini hatırlatırcasına. Abdullah'ın azarlayışları hafiften Mızo'nun canını yaksa da, pek umursadığı yoktu. Hiçbir zaman elde edemeyeceği uzak şeyleri hayal etmektense, yakaladığını sıkı sıkı tutmak ve ömrü boyunca bırakmamak O'na yeterli geliyordu. Bir kadastro memurluğu artık çantada keklik sayılırdı. Ne gereği vardı gerçekleşmesi mümkün olmayan hayali fikirlerin peşinde bir ömür koşup durmanın. Akıl dediğin Allah'ın bu üstün vergisi, boş şeylerle uğraştırılacak kadar lüzumsuz mu ki.

Elbette El Ezher Üniversitesi Abdullah için hiçbir zaman gerçek bir hedef haline gelmedi. Fakat "Olabilir mi?" diye bir düşünce olarak, kafasının bir köşesini uzun süre işgal etmeye devam etti. Kendi içinde ve yakın bulduğu arkadaşlarıyla uzun uzun tartışmasını yapıyor, gidilmesi halinde bunun kendisi için ne tür sonuçlar doğuracağını araştırıyordu. Bu arada okul dışında dinle ilgili diğer gündemleri de takip ediyor, varsa bir toplantı, bir konferans kaçırmamaya çalışıyordu. Bir gün uzun zamandır Büyük Doğu dergisindeki yazıları ve kitapları vasıtasıyla takip ettiği meşhur düşünür ve şair Necip Fazıl Kısakürek'in bir konferansı var diye bir haber aldı. Konferans cumartesi gününe denk geliyordu. Konferans salonunun ağzına kadar dolu olduğu slogan seslerinden, tezahüratlardan duvarların yıkılırcasına sarsıldığı gün çabucak geldi. Abdullah kendi arkadaşlarıyla birlikte gidip ön sıralardanbirine oturmuştu.

Konferans, Dünya Bir İnkılâp Bekliyor başlığı altında düzenleniyordu. Alkış tufanı altında gelip yerini alan hoca, sanki derin derin Abdullah'a bakıyor veya Abdullah'a öyle geliyordu.

"Aziz gençlik! Ve Türkiye'nin düne kadar perişan vaziyeti karşısında acıların en derinini çeken mustarip müminler! Sizi bağların en sağlamı bu ıstırap hâldaşlığı içinde muhabbetle selâmlarım" diyerek söze başladı. Az evvel alkışlardan sarsılmakta olan salon derin bir sessizliğe gömülmüştü.

"Sizi böyle bir başlangıçla selâmladım. Çünkü çok çetin bir dava karşısındayız. Bugün dünya, bütün bu gördüğünüz medeniyet dedikleri keşiflerin kıvrantısını temsil eden devlerle, o devlerin hâlâ yüzlerce sene arkasından gitmeye çalışan, çırpınan cücelerden ibaret bir âlem... Devler kıvranıyor, cüceler çırpınıyor. Ve tarihin en büyük iman devini temsil eden Türk, bugün cüceler dünyasının en mustarip cücesi hâlinde kendisini toparlamaya

çalışıyor. Kendi kendimizi, böylece pençemizi bağrımıza atarak ve ciğerimizi kanatarak görelim; aynanın karşısına geçmeyi bilelim. Evet, dünya bir inkılâp bekliyor. Bütün beşeriyet... Çünkü beşeriyet o noktaya geldi ki, ne kadar müessesesi varsa bitti, eridi, pörsüdü, tükendi, bir tek eksiği kaldı: Başında ve sonunda eksiğin ismini tespit edebiliriz. Bütün hakikatiyle İslâm...

"Şimdi İnkılâp kelimesini ele alalım! Bu kelimenin yeni uydurukçulara göre mukabili devrim. Hâlbuki nerede devrim, nerede inkılâp? Devrim isminden de belli? Bir şeyi devirmek manasına geliyor. Hâlbuki inkılâp devirmek değil, dikmektir. Yüz bin beygir gücünde bir tankı sürerseniz her şeyi devire devire geçer... Ama düzeni kurmuş olmaz. İnkılâp düzeni kurmaktır, devirmek değil... Ve bir bina yapmak için eskisi devrilir, yenisi uğrunda... Bizde son zamanlarda, son yarım asır içinde, bütün hakikatlerle beraber mefhumlar da gürültüye gitmiştir. Kelimede bile gerçek inkılâbı kaybetmiş bulunuyoruz. Evet, inkılâp... İnkılâp derin ve gerçek mümin nazarında, şeriatın batınına ilişik bir farz. Bir borç... Asıl inkılâp, olanca hakikatiyle inkılâp, zaten İslâm'la gelmiştir."

Bir su içip derin bir nefesten sonra kaldığı yerden devam eden hoca, konuşmasının her cümlesinde sanki Abdullah'a mahsus bir şeyler anlatmak ister gibi bakıyordu. Konuşmasının nihai sözüne kadar da böyle devam etti. Alkış tufanı koptuğunda, Abdullah sözlerin uyandırdığı ve kendisinin başa geçerek uyguladığı hayal âleminin en heyecanlı safhasında dolaşıyordu. Uçup gittiği uzaklardan tekrar bulunduğu yere geri gelince, derin bir üzüntüye kapılmış olduğunu hissetti. Hiç de kısa olmayan, nefes kesici konuşmanın bu kadar erken bitmesini beklemiyordu. Aniden uykudan silkinir gibi, rüyasında gördüğü ne varsa elinden uçup gitmişti sanki. Seyit Kutub'un söyledikleri, başka şekilde Necip Fazıl'ın ağzından yeni tatlar kazanarak çıkmıştı. İş gelip

gelip İslam'a, İslam'ın tek kurtuluş yolu olduğuna dayanıyordu. Ve bunun başını devler karşısında cücelerin en cücesi konumuna gelmiş Türk kavmi çekiyordu. Tam da burada Abdullah'ın kafasına henüz derinlerinde ne olup bittiğini fark edemediği soru işaretlerinin ilk tohumları düşmeye başlıyordu. İkincisine koşarak gittiği konferansın çıkışında, kendi kendine "Peki, ya hocanın dediği İslam tamamen Türkleşip ereğinin tersine döner ve hâkimiyeti altındaki milletlere şimdikinden beterini yaparsa ne olur?" diye sorunca, önüne bambaşka bir manzaranın çıktığını görüyordu. Ve nedir şu dilinden düşmeyen kapitalizm, sosyalizm, komünizm, materyalizm, Darwin ve maymun hadisesi… Artık o günden sonra her soru işareti bir yenisini tetikleyecekti.

Abdullah, üçüncü ve sonuncusu olan ders yılına kafası bir arı kovanına dönmüş halde başlamıştı. Gazaba gelmiş bütün zıtlar, er meydanı diye O'nun zihnine tesadüf etmişlerdi. Nice zamandır cevabı bulunamamış sorular, birer ateş parçası olup O'nun kafasında yanıyordu. Umulanın peşinden giderken, içinden nasıl çıkacağını bilemediği, her ağacının, her çalısının, her yaprağının, her ot parçasının, kısacası bitkisinin, börtü böceğinin, yırtıcısının, kurdunun, kuşunun ürkütücü sesler çıkardığı, korkunç çığlıklar, keskin pençeler attığı karanlık bir ormanın içine düşmüş gibiydi. Bir ayağı okulda, bir ayağı camide, bir ayağı geçmiş dünyaların içinde, bir ayağı da henüz gelmemiş ve nasıl olacağı hiç bilinmeyen ışıksız zamanların içinde bulunuyordu. Bilmem harita, arazi ölçme hesapları, imar, yol uygulamaları, kadastro hukuksal işlemleri, idare, ceza, borçlar, ticaret, usul ve icra hukuku bilgileriymiş, yok inkılâp tarihi, Atatürkçülük, coğrafya, Türk edebiyatı dersleriymiş, bunlar artık uzun uzadıya uğraşılacak konular olmaktan çoktan çıkmıştı. Söz konusu okul dersleri olunca, üstünden hızlıca geçiyordu. Çünkü okul dersleri uzun uğraşlar gerektirecek, çözülemez konular değildi kendisi için. Hiçbir zaman da olmamıştı

ve belki de hiç olmayacaktı. Şöyle bir eğilivermek onları halletmek için yeterli geliyordu. Ama mesele uzlaşmaz karşıtlıkların savaşı olunca, içinden kolayca çıkıvermek, kenarından geçip gitmek, görmezden ve duymazdan gelmek mümkün olmuyordu. Kaçmak istese bile,artık yapamıyordu bunu. Sanki varlık âlemindeki bütün sorunlu sorular, kapışacakları meydan manasında gelip kafasını bulmuşlardı. Elinde olmadan zihni bir mıknatıs gibi sorunlu soruları çektikçe kendine çekiyor, bu da O'nu halden hale sokmaya yetiyordu.

Daha yayınlandığı ilk günden beri tek tanrılı dinlerin oluşturduğu inanç dünyasında sarsıntılar yaratan Darwin'e ait Türlerin Kökeni adlı kitabını elinden indirip korku içerisinde camiye koşuyor, camiden çıkar çıkmaz bu defa "Tüm dünyadaki şu varlık, şu canlılık tek seferde nasıl yaratıldı ve bütün bu türler hiçbir değişme göstermeden günümüze dek nasıl geldiler?" diye kendi kendine sormaya başlıyordu, peşi sıra hücuma kalkan diğer sorulara engel olamadan.

"Peki, ya dünyanın dışındaki diğer dünyalar, yıldızlar, galaksiler, sonsuz sayıdaki gök taşları ve henüz keşfedilmemiş evrenin diğer köşeleri?"

Din ve bilim konulu bir tartışmada, kendisiyle başa çıkamayan bir arkadaşının birkaç hafta evvel getirip eline verdiği ve ilkini okuduktan sonra hiç beklemeden yenilerini ilave ettiği bilim dergilerinden okudukları aklına gelmişti tekrar. Canlı türlerden çok çok önce olup bitenler, büyük patlamadan sonra geçen evreler, ışık hızında sürekli genişleyen evren, açığa çıkan dev enerji, yayılan parçacıklar, oluşan gaz kütleleri, enerji-madde dönüşümleri, bir seferlik veya birkaç günlük oluşum iddiasının tam aksine, hala sonu gelmeyen ve daha ne zaman geleceği bilinmeyen oluşum hareketinin milyarlarca yıl sürüp gitmesi…

Gökbilimcilerin, fizikçilerin söyledikleri, ilahiyatçıların söylediklerinin başınaadeta birer balyoz gibi iniyordu.

Abdullah artık yediği yemeğin, içtiği suyun tadını alamıyordu. Baktığı insanlar, hayvanlar, araçlar, binalar, eşyalar gözlerinin önünde bir anda şekilden şekle giriyor, bir halden başka bir hale bürünüyorlardı. Yeryüzü gökyüzü, aydınlık karanlık, varlık yokluk eski manasını kaybediyor, yeni manalar kazanıyordu. Gördüğü, duyumsadığı ve algıladığı hiçbir şey kendisi olarak kalmıyor, bir saniyede binlerce parçaya bölünüyor, dağılıyor, sonra farklı farklı şekillerde tekrar bir araya geliyordu. Bütün canlılar ve cansızlar, bedenler ve ruhlar yok olup yeniden var oluyordu sanki.

Abdullah'ın bir parça gözünü yummak üzere içine girdiği yatağı, gece boyu bir işkence tezgâhına dönüşüyordu. Sanki yatak O'nu alıp bir ateş çukurunun içine atıyordu. Başını yastığa vurur vurmaz, kafasından hiç çıkmayan birbirine zıt düşüncelerin alevleri birden gürleşiveriyor; sinirlerini, bedenini, ruhunu yakmaya başlıyordu. Tek başına Einstein'ın uzay, zaman ve mekân kavramlarına, enerji, kütle ve ışık hızına dair söyledikleri bile insanın aklını durdurmaya yetiyordu. Bir de ruh ve madde kavgası içindeki filozofların dedikleri vardı. Zihninde birbirini kovalayan soruların yarattığı kargaşa geceler boyu gözlerinin uyku görmesine mani oluyor, her tarafını ateşler basıyor, kan ter içinde kalıyor, gördüğü korkunç rüyalar, kâbuslar gündüz vakti bile yakasını bırakmıyordu. Her gün her gece adeta ölüp ölüp yeniden diriliyordu. Ve sonunda günlerce, aylarca kaçındığı en tehlikeli soruların hücumu başlamıştı. Sanki üstün bir kuvvet yakasından tutmuş da, "Yeter artık Abdullah, ne bekleyip duruyorsun, neden korkuyorsun, kimden saklıyorsun içindeki ateşi? Nice zamandır beynini kemirip duran kuşkularla yaşamaya daha ne kadar devam edeceksin?" deyip, kendisini açıktan sormaya zorluyordu.

Uzunca bir zamandır geçirdiği bir kaza sebebiyle derslerine ara vermiş olan Binbaşı Faruk, okul bahçesine girip şöyle bir bakınca, Abdullah'taki bitkinliği, yorgunluğu ve durgunluğu derhal fark etmişti. Abdullah, Faruk Hocanın gözünde okulun en özel öğrencisi sayılırdı. Derslere girdiği ilk haftalardan itibaren ondaki farklılığı görmüş, O'nu kendine yakın tutmuş, sadece herkesin dikkatini çekecek şekilde ilgilenmekle kalmamış, O'na sahip çıkılması için hem öğrencilere, hem de okul hocalarına uzun uzun telkinlerde bulunmuştu. Ödev olarak verdiği kompozisyonlarda her defasında Abdullah'ın yazdıkları karşısında adeta büyülenmiş, Abdullah'ın yazdıklarını alıp tanıdığı üniversite profesörlerine götürmüş, profesörlerden aldığı görüşleri gelip derslerde öğrencilere ve hocalara anlatarak, herkesin Abdullah'ı örnek almasını istemişti. Abdullah'ta sezinlediği bir husus vardı ki, bunu ne O'na, ne de okul müdürü haricinde başka bir kimseye hissettirmemeye büyük bir gayret gösteriyordu. Her defasında uzun uzadıya analizini yaptığı yazılarında çok derinlerden gelen bir öfkenin varlığını tespit ediyor, ağır yaralar almış bir ruhun ürünü olduğu anlaşılan öfkenin makul bir yönlendirilmeye tabi kılınmaması halinde, gelecekte hem kendisi hem de çevresi için doğuracağı tehlikeleri tasavvur etmek bile istemiyordu. Çünkü derinlerinde bir isyanın kaynadığı apaçık olan o ruhun üstünde nadir rastlanan bir zekânın varlığını görüyordu. Vaktinde sakinleştirilmemesi halinde, ruhun zekâyı kontrol altına alması sadece kendi felaketini değil, kendilerine yararlı olma ihtimali olan herkes için de felaketin en kötüsünü başlatabilirdi. Bir de işin içinde Kürt kökeninden gelmek vardı. Ruhundaki öfkenin bu damardan beslendiği kuşku götürmez bir gerçekti. Sadece büyük mucitlerde rastlanabilecek bu zekâ, yaralı bir ruhun gazabına kurban edilmemeli diye düşünüyordu.

Harp Okulunun da edebiyat hocası olan Binbaşı Faruk, şayet dikkate değer biriyse, şahsı hesaba katarken ülke güvenliğine olası etkilerini ve devlete olan faydasını her şeyin üstünde tutuyordu. Abdullah ile ilgilenirken, elbette bu hususu fazlasıyla hesaba katıyordu. Çünkü dünyanın bir ucundaki bir kıvılcım dünyanın başka bir ucunu anında tutuşturmaya yetiyordu. Vietnam cehenneminden ulaşan son birkaç görüntü, Amerika'da birer ateş topuna dönüşmüştü. Ve ateş çoktandır yangın yerine dönmeye hazır Avrupa'ya hiç gecikmeden sıçramıştı. İkinci Dünya Savaşından sonra cepheden dönmüş babaların yalana uğramış çocukları, umulandan çok daha öfkeli çıkmışlardı. Hayata muktedirlerin gözünden bakan hoca, olup bitenleri diken üstünde izliyordu. İstanbul başta olmak üzere, kendi ülkesini de bir savaş alanına çeviren gençlik olaylarının kimi ne zaman, nasıl içine çekeceği pek belli olmuyordu.

Abdullah, Faruk Hocayı görünce saygıyla önüne koştu, elini sıktı, sarıldı, geçmiş olsun dileklerini sundu. Faruk Hoca çoklukla askerlerin karşısındakini itaate zorlayan, kuşkulu sert yüz hatlarının aksine, çocuklarına düşkün, iyi kalpli, zarif davranışlı bir babanınkini andıran, tam da mesleğinin ruhuna göre biçimlenmiş son derece yumuşak yüzüyle gülümseyerek, "Abdullah, hastaneden çıkan benim, ama hasta görünen sensin. Ne oluyor, ben yokken başından kötü haller mi geçti yoksa?" diye sordu, kendisini hep hatırda tuttuğunu ima etmeye çalışarak.

"Yorgunluktan olsa gerek hocam, kaygı duyulacak bir rahatsızlığım yok" diye yanıt verdi Abdullah.

"Bak hele, gözlerime mi inanacağım, söylediklerine mi? Basbayağı yıpranmış görünüyorsun" diye üsteledi, bir doktora görünmesi gerektiğini hissettirerek. "Neyse canım, şimdiden seni bir ağır hasta vaziyetinde değerlendirmeyelim. Belki de dediğin

gibidir, sadece bir yorgunluk. Eh gençliktir, bazen taşar, bazen durgunlaşır, bazen umulmaz dertlere kapılır, düşünür, yorgun düşer. Ama gene toparlanıp hızla kendine gelir, yoluna devam eder. Haksız mıyım?" diye düzeltip, merdivenlerden yukarı doğru çevik adımlarla tırmanmaya başladı. Arkasından Abdullah ve diğer öğrenciler çıktı.

Faruk Hoca, Abdullah'ın bitkinliğini kendine iyiden iyiye dert edindiğini dersten çıkınca belli etti. Abdullah'ı yanına çağırıp bir süre kendisiyle konuştu, var mı bir derdi diye öğrenmeye çalıştı. Abdullah olmadığını söylediyse de, hoca peşini bırakmadı ve O'nu kendi özel doktoruna götürmeye ikna etti. Anlaşılmıştı artık, Abdullah'ın o gün O'nun elinden kurtuluşu yoktu. Sadece doktora görünmeyecekti, bir de üstünde bütün kalbiyle titrediğini hissettiren hocasıyla Kızılay'ın lüks bir restoranında güzel bir öğle yemeği yiyecekti.

Girdikleri restoranda genç ve yakışıklı garson, şayet davranışta aranan doğallık ve içtenlikse, insanı rahatsız ediyor denecek kadar abartılı bir nezaketle onları manzaralı bir masaya davet etti. Garsonun kızartmalardan, sulu yemeklerden ve kebaplardan sunduğu uzun yemek listesinde midelerini önce yumuşatacak bir çorba ve kebapta karar kıldılar. Faruk Hoca kuşbaşı demişti, Abdullah acılı Adana kebabı. Yanında bol zeytinyağlı bir salata ve ayran da olacaktı. Derken çorbalar getirildi, ardından lezzeti kokusundan ve renginden anlaşılan kebaplar… Abdullah en sevdiği kebap türü olduğu halde maalesef hiçbir tat alamıyor, kuru ot veya ağzında saman çiğniyormuş gibi geliyordu. Kafasının içinde birbirini kovalayan soru kıyameti yaşanırken, ne yediklerinin gerçek tadını alıyor, ne de baktığının gerçek rengini görüyordu. Bulunduğu mekanın ve zamanın dışında yaşıyordu sanki.

Ağzına aldığı, ama tadını alamadığı lokmayı çiğnerken, bir filozofun söyledikleri aklına gelmişti. Tanrı ile devlet arasındaki akıl almaz bağ… Dediklerine bakılırsa, devlet Tanrı'nın yeryüzüne inmiş hali oluyordu. "Şayet filozofun dediği doğruysa, o halde şu an Tanrı'yla yemek yemiş oluyorum veya O'nun bir parçası sayılan kişiyle. Hay Allah, tövbe tövbe, ben de kendi kendime ne diyorum böyle" diye söylendi, işlediği günahın büyüklüğünden korkarak. Sonra tekrar aynı düşünceye dönmekten alamadı kendini. İnsandan yana olan kalbinin sesini de dinleyerek, çizdiği iyilik ve şefkat meleği tablosuyla kafasının arkasındaki asıl gayeyi sakladığını düşünen Binbaşı Faruk'a baktıkça, filozofun söyledikleri kendiliğinden aklına geliyordu. Oysa Faruk Hoca, gizlenmiş şüphenin üstüne sürülmüş bal sayılan iyi niyet yüzüyle, filizlenme olasılığı olan bir düşmanlığın henüz tohum halindeyken önlenebileceğinden emin görünüyordu. Verdiği derslerde, insan ruhunu yumuşatan pasajları okur ve okuturken bunu her şekilde hissettirir, büyük sel felaketlerini, korkunç afetleri, yağmur, çiçek ve bahar denklemlerinden uzaklaştırmaya çalışırdı.

Girdikleri binanın üçüncü katında bulunan doktor, Abdullah'ın hastalık şikâyetlerini Abdullah'tan ziyade Binbaşı Faruk'tan dinlemişti. "Bu genç arkadaşım aileden sayılır doktor. Sen O'nun bir şeyim yok dediğine bakma, her tarafını didik didik et ki, yarın önüne bugünden bilinmedik bir hastalık çıkmasın;kendisini başladığı şu vefalı ilim irfan yolundan alıkoyacak hiçbir arızası olmasın" demişti, üsteleye üsteleye ve söylediğinin bir emir manasına geldiğini de bilerek. Doktor, "Üst solunum yolunda oluşan enfeksiyon haricinde tespit edilebilen başka bir hastalığı yok. Lakin kendisinin anlattıklarından yola çıkarsak, nefsi bir takım problemler yaşadığı muhakkak. Çözülmesi güç meseleleri kendine fazla dert etmemeli, lüzumsuz sıkıntılardan mümkün mertebe kaçınmaya çalışmalı. Gönlünü hoş

tutmayı bilir, canını sıkmazsa, kısacık bir zamanda düzelmemesi için bir sebep yok" demişti.

Faruk Hoca o günlerde Abdullah'ı yalnız bırakmamak için özel bir gayret göstermekten yorulmuyordu. Bir baba oğul muhabbeti içerisinde ve ruhunun derinlerinde ne olup bittiğini görmek maksadıyla O'nunla uzun uzadıya sohbetlere dalıyor, kendisini alıp kentin o güne kadar az gidilen yerlerini dolaştırıyor, Anıtkabir'e, ebedi ikametgâhında yatarken ölüsünden daha fazla iş yapan Atatürk'ün huzuruna götürüyordu. Kimi tatil günlerinde öğle sonraları yanlarına Mızo'yu de alarak stadyumun yolunu tutuyor, bağırış çağırışların ayyuka çıktığı, kıyametlerin koptuğu keyifli maçların seyrine dalıyorlardı. Faruk Hoca nice zamandır geride kaldığını düşündüğü gençlik damarını beslemiş, yeni bir heyecan kazanmıştı. Abdullah ile alıp verirken, sanki bir yerlerde unutmuş olduğu kendini buluyordu. Bir gün verdiği bir kompozisyon ödevinde Abdullah'ın yazdığı bir öykü, kendisini tam manasıyla kendinden geçirmeye yetmişti.

Kompozisyon dersinde kaleme aldığı "Sen benim henüz doğmamış çocuğumsun" başlıklı öykü, birinci tekil kişiyi, yani açıkça kendisini de dahil ettiği, kafasında ve ruhunda doğum sancılarıyaşayan bir gencin hayatından kısa bir kesit sunuyordu.

"Bir bedenden bir beden oluşturup çoğalmak sanmışlardı doğumu. Varsa kafası, ayakları, gözleri ve de ağzı, insan bilmişlerdi" diye soru işaretleriyle dolu sözlerle başlayıp devam eden öykünün kahramanıuyurgezerler, gözleri olup görmeyenler, yoldan çıkmışlar, alavere dalavere hayat satanlar, dilsizler, sağırlar, insanlardan çaldığı güçle hayatı cehenneme çevirenler, düşkünler, sefiller, nasipten yoksun kalanlar, hırsızlar, arsızlar, kısacası doğmuş olduğunu sanan türlü karakterde insanlar arasında gezintiler yapıyor, ruhlarının karanlık dünyasına dalıyor,

bütün bunların ortasında var mı yok mu diye dönüp kendine bakıyor, birden kendi olmayan bir kendiyle yüz yüze kaldığını anlıyor, ani bir ışık patlamasıyla zihni yeniden aydınlanıveriyor ve dehşet içinde kalmış halde henüz doğmamış olduğunu görüyordu.Mananın bütün varlığını sardığı yeni biri olup çıkmıştır: "Kafamdan doğmayı başarmadıkça, annemden doğmayı doğmak saymam. Çünkü annem böylelerini doğurmaya çok becerikli" diye söylenir kendi kendine. Aradığı, kendindeki henüz doğmamış kendidir.

Bu arada bilinmez bir yerlerden her yana yayılan bir ses yükselir: "Odur beklediğimiz, gönlümüz ve gözümüzün aradığı. Odur fitnenin fesadın uzağında, hür bir kuş gibi ormanlarda. Odur derdi olanın başucunda, aranan tabip. Bazen elinde keskin kılıç çöllerde, hak cihadında. Bazen elinde ilmin kitabı, uzay yolunda. Hak, emek, özgürlük, yurt, yani tam bir insan aşığı, kendinden gayrı herkesin ve umutla gülümseyen çocukların gözünde. Belleğinde sevgi ışığı. Eğilmez boynu zalimin, namerdin, hak bilmezin önünde. Bir ayağı tüm zamanların başında biri sonunda, kendisi ise tam anın içinde. Bas bas bağırır: Koparmayın, çiğnemeyin ayaklarınızın altında şu güzelim hayatın bahar çiçeklerini. Su verin, su verin. Yaşanacak güzel günler var, bizi bekleyen."

Sonra birinci tekil kişinin sesi duyulur:

"Doğup ne zaman büyüyeceksin ey çocuk? Seni bekliyorum, gel artık!"

Takip eden günlerde Abdullah, çizdiği çocuğu daha yoğun hayal etmeye başlamıştı. Kâh bir ressam olup bu çocuğun portresini yeniden yeniden çiziyor, kâh bir hikâyeci olup ona yeni bir soluk veriyor, ufuk çizgisinin dışına çıkarıp sonsuz iyiliğin

peşinde bir maceradan başka bir maceraya koşturuyordu. Hayaller, umutlar ve bitmeyen sorular… Din, felsefe, bilim ve siyaset kavgası… Son bir hafta içinde iki kez üst üste gitmekten kendini alamadığı Ülkü Ocakları'ndaki konferanslarda dinledikleri kendisiniepeyce sarsmış, Türklüğün kendi halkı için ne denli ağır bir vaka olduğunu yeniden ve içinde bir ateş cızırtısı hissederek anlamıştı. Devlet denen makinenin zihni katılığını ise, bir gazetede okuduğu Başbakan Süleyman Demirel'in verdiği bir konferansta söylediklerinden, yankısı kulaklarından asla çıkmayacak korkunç sözlerinden çıkarmış, bir kez daha belleğine kazımıştı. Öyle anlaşılıyordu ki, Demirel'in çerçevesini ve muhtevasını anlattığı devletin içinde kendilerine asla yer olmayacak, anasıve babasının sesi hiç duyulmayacaktı. Filozofların korkusuzca bahsettiği acımasız Tanrı'nın yeryüzündeki türevlerinden biri, Süleyman denen adamın ta kendisi olmalıydı. Dişlerininarasından, hikâyelerini çokça dinlediği Ermenilerve kendi halkından insanların kanı akıyordu sanki. Onun bir sözüyle insanların üzerine boşalan mermiler, gebe kadınların karınlarını deşen kamalar, ırzına geçilen, başları kesilen ve uçurumlardan atılan gencecik kızlar… Demirel'in söylediklerini düşündükçe, kafasının içinde birikmiş soruları daha korkusuz sormaya başlıyordu. O gün camiye uğramadan okula gidip yatağına uzandığında, beklediği, hatta bu defa isteyerek üstüne çektiği tehlikeli soruların sağanağı altında kaldı.

"Bazılarının bizleri elinden hiçbir şey gelmeyen kullar olmamızı sinsice bir kader haline getirmeye çalışmadıklarını kim iddia edebilir?"

Dalınca ne zaman ve nerede başladığı bilinmeyen hileli bir oyunun içinde buluyordu kendini. O'nu nefessiz bırakmak için binlerce el boğazına uzanıyordu sanki. Varlığının ve hissettiklerinin gerçek olduğunu ispat etmek üzere bir boğuşma

başlıyor, yakasına yapışıp sorgulamak istediği biri varmış gibi soruyordu:

"Madem onca üstün ve kendinden onca emin, neden tek bir defa dahi inisiyatif alıp kendi kendini açıklamıyor ve hakkımızdaki görüşlerini bizzat anlatmıyor? Kendisini tanıyacak olmamızdan mı korkuyor yoksa? Ve madem her varlığın Tanrı'sıdır ve bütün kaderi belirleyen O'dur, o halde neden insanın ateşin içine atılacak olmasını önceden önlemiyor? İnsanı suça itip ateşe atmaktan zevk duyacak kadar sadist biri mi yoksa? Hak yoluna getirmek varken, insanı cehalet batağına sürüklemek de neden? Doğasında adaletbulunmayan ve kusurlarından korkan biri olmadığına beni kim ikna edebilecek artık? Birileri yeryüzünün bütün nimetlerinden faydalanacak, birileri evinde ekmek bulamayacak! Evet, duy sesimi! Gerçek isen eğer, soruyorum sana: Verilmiş zekâtlarla fakirin karın doyurduğunu kim görmüş şimdiye kadar? Akıl dışı olmadığını düşündüğüm tek bir koşulum var artık. Nasıl ki benden kendimi sana ispatlamamı bekliyorsan, aynı şeyi senden beklediğimi bilmeni isterim. Evet, bunu kendime verilmiş en tabii hak sayıyorum. Tıpkı kafamdan geçenlere göre ispatın varsa, benim de itirazsız kabulüm vardır. Aksi takdirde bu baş bir daha önünde eğilmeyecek senin. Bu can, kaderine razı olmuş bir kul olduğunu asla kabul etmeyecek."

Sordukça korkusu dağılıyor, rahatlıyor, çözülmez gibi görünen düğümlerin çözülmekte olduğunu görüyordu. En saf gibi görünen çoğu erkek müminin inanışında ve eksiltmeden yerine getirdiği ibadetinde gizli bir gaye görüyordu ki, düşününce adeta kanı donmaya başlıyordu: Sınavı geçmesi halinde, cennet bahçelerinde kendisini bekleyen huriler… Evet, secdeye giderken huriyi, daha doğrusu sayısı elli, altmış, yetmişi bulan hurileri aklından çıkarmış, onlardan vazgeçmiş kaç erkek mümin vardı? Her ibadete kalktığında, incecik tül giysiler içinde ve çoklukla

çırılçıplak halde etrafında gezinen, parmaklarında ziller şıngır şıngır oynayan, göbek atan, bedenini okşayan, zevkten çıldırtan hurilerle beslenen duygular… Erkeği hurilerle imana çekmek ne büyük buluş? Huri, huriler… Tarife gelmez güzellik ve sonsuz lezzet. Buna tıpkı saraydakilere benzer biçimde efendisine sunulmuş cennet cariyeleri denseydi,bu daha dürüst bir adlandırma olmaz mıydı? Arkasında ateşten, soğuktan ve türlü işkencelerden oluşan cehennem azabı, önünde hurilerle süslenmiş cennet hayali; önce cehennem azabıyla korkutmak, sonra zevk ve sefayla kışkırtmak: Bu ikilem arasında sıkışmış müminin ruhundan ve aklından ne beklenebilir ki? Ahlak mı, merhamet mi, vicdan mı, dürüst kalmak mı? Korku ve ebedi zevkin fikriyatı içinde yoğrulmuş bu inanışın insanı hakikate erdireceğini kim iddia edebilir? Bunun akla uygun açıklanabilir bir izahı var mıdır? En ucuz fahişelik dışında, kadın için hazırlanmış olan ne vardır, daha iyisi tasarlanamayacak olan bu mübarek dünyanın içinde?

Zihninde sorular soruları kovalarken,Abdullah aradığı hakikatin içinde olduğuna inandığı kitapları kovalıyordu. Elinden düşen bir kitabın yerine başka bir kitap alıyordu. Georges Politzer'in İşçi Üniversitesinde verdiği dersler sonucunda hazırlanmış Felsefenin Başlangıç İlkeleri, kendisine yepyeni bir dünyanın kapılarını açmıştı. Peşi sıra aynı kitabın devamı olan Felsefenin Temel İlkeleri'ne başlamıştı. Demek ki bütün mesele, insanın hayata nereden ve nasıl baktığında düğümleniyordu. Yerinde sabit duran hiçbir şey yoktu. Evet, her şey, ama her şey değişiyordu. Her şey birbirine bağlıydı ve zıddıyla vardı. Bir aniçin de olsa duraksamanın olmadığı sonsuz hareket âleminin ortasına düşmüştü. Ulaşılmaz uzaklardaki hayali, ruhani dünya maddileşiyor, ayaklarının altınaseriliyor, ellerinin arasına giriyordu sanki. Nice zamandır ilk defa soluk aldığını hissediyordu. Ne tuhaf, bunca ömür hiç fark edilmeden geçip

gidiyordu. Tat, lezzet diye bilinen duyumun damağın değil, dimağın içinde gerçekleştiğini kaç insan fark etmişti ve edecekti acaba? Ruhani ve dünyevi âlem, geçmiş zaman, içinde olunan zaman ve mekân yeniden anlam kazanmaya başlıyordu. Marksizm'in dünyasına felsefeyle giriş yapmıştı. Aylardır dünyayı sarsan gençlik dalgalarını yeni görüyor, sesini yeni yeni duyuyordu sanki. Gençler, işçiler, emekçiler el ele vermiş, yanlış dönen dünyayı adeta ateşe salmışlardı. Hayatı esir almış kutsalın içindeki yalanı ifşa eden bir gençlik ruhuydu doğmuş olan. Tanrıların maskesi yerlerde sürükleniyor, zaman gençlerin sesiyle yankılanıyordu. Dünyanın dört bucağında devrim, hak, adalet, eşitlik ve özgürlük sesleri duyuluyordu.

Yürümeye, bağırmaya imkân vermez katı zamanın içinden yeni bir zaman doğmuştu, doğmaya devam ediyordu. Abdullah, Tanrı'sal buyurganlığın üstünde hükmünü yitirdiği, ses ve ışık olan yeni zamanın ruhunu kendi içinde hissediyordu artık. Nice zamandır kaybetmiş olduğunu aramaktayken, kaybedilmiş olan da O'nu aramıştı sanki. Kalbi, mekânın zıt uçlarına dağılmış mıknatıs parçacıklarının çekim merkezine dönüşmüştü adeta. Arayan arananı, aranan arayanı kovalarken, hayat kendi mucizelerini gerçekleştirmeye devam ediyordu.

Bir sabah Abdullah uyandığında, yastığının altında kırmızı kapaklı ince bir kitap buldu: Sosyalizmin Alfabesi. Din ve devlet adamlarının baş düşman ilan ettiği yasak bir sözcük. Kafasının içinde başını derde sokmak isteyen birinin işi olabilir mi diye bir soru işareti oluştuysa da, bu düşünceyi hemencecik zihninden söküp uzaklaştırdı. Büyülü sözcükler etkisini anında göstermişti. Kitabın kapağını açıp söyle bir iki satır okuyayım derken sözcükler O'nu içine çekmiş, sayfaları peş peşe çevirmeye başlamıştı. Çocukluk günlerinden beri hep bir şeylerin ters gitmekte olduğuna dair oluşan kuvvetli hisleri, ilk kez bu denli

açık halde cevabını bulacak gibi oluyordu. İnsanoğlunun başına bela olmuş canavar düzenin ismi belliydi artık: Kapitalizm;insanın alın teri, kanı ve canı üzerinde yükselen, kâr uğruna savaşlar çıkaran, ülkeler yıkan, halkları toptan yok eden acımasız sermaye düzeni. Herhangi bir ilahi hikâyede köküne ve özüne dokunulduğu görülmeyen apaçık gerçek. O güne dek bütün hikâyeler sanki gerçek olanın üstünü örtmek için yazılmıştı. Tarihne ilahi iradenin ol demesiyle oluşmuş, ne de hareketi gerçekleşmişti. İşin sırrı, hakikate âşık insanların ve bu insan soyunun hayal dünyasını kendi zihninde ve kalbinde buluşturan dâhi bir insanın kavrayışı neticesinde anlaşılmış olan sınıf savaşının kendisindeydi. Gasp edenler ile gaspa uğrayanların bin bir renge bürünmüş ezeli savaşı; dönen tarih tekerinin arkasındaki yegâne kuvvet yani. Ve savaşı haktan ve adaletten yana nihayete erdirecek, büyük rüyayı gerçek kılacak, kaybedilmiş cenneti geri getirecek olan mezar kazıcı; tarihin omuzlarına kurtuluş görevini yüklediği büyük çoğunluk; varlıksız, yoksul, emekçi,işçi sınıfı, yani proletarya. Öncü proletarya ise, sosyalizm salt bir hayal, bir kuram değildi artık. Daha şimdiden dünyanın altıda birlik bölümünde hak, özgürlük ve eşitliğin yer bulduğu gerçek bir düzendi. Bu düzen her geçen gün sınırlarını bir adım daha genişletiyor, kâr düzeninin köklerini ateşe veriyordu.

Din yolunun varacağı durak belliydi artık. O yolda zengin zenginliğinden olmayacak, zenginin zekâtıyla da fakirin karnı doymayacak, hayal edilen özgürlük ve eşitlik ise hayal olmaktan öteye gidemeyecekti. Nefsi manada bir arınma yolu olsa da,saf sofuluk ve dervişliğin bütün üzerinde hiçbir etkisi olmayacak, kör inançla hakikate varılamayacaktı. Zalim olandan sorulacak hesap ise, asla geldiği görülmeyecek olan mahşere kalacaktı. Öfkesi göğsünden sökülmüş olan cahil kul, hiçbir vakit dışına çıkmayı düşünemeyeceği kör kaderine razı kalmaya devam edecekti. Evet,

bütün işaretler orayı gösteriyor, bütün yollar oraya varıyordu. Gerçek kurtuluş Marks'ın gösterdiği yoldaydı. Hakikat O'nun ilminde, eşitlik, özgürlük ve mutluluk O'nun tasarladığı dünyanın içinde bulunuyordu.

Kitap Abdullah'ı çarpmışçasına alıp götürmüş, yataktan inmek, elini yüzünü yıkamak, kahvaltıya gitmek aklına gelmemişti. Aradığı dünya bir tasarım olmaktan çıkmış, gerçeğin ta kendisi olmuştu. Ruhunun ve kalbinin bu dünyaya ait olduğundan ufacık bir kuşkusu kalmamıştı. Kendini bildi bileli hep bu sosyal ilmin tarif ettikleriyle yaşamıştı çünkü. Şayet yeni anlamına vardığı ismiyle söylenecek ise, sosyalizm hep içinde vardı da bir tek kendisi bilmemişti. Gerçekleşen, içinde olup bitenin kendi ismine kavuşmasıydı sadece. O ismi ararken, isim de O'nuaramıştı meğer. Yoksa hiç haberi olmadan nasıl gelip başının altına giriverecekti bu sihirli kitapçık. Oldum olası kuşku duymaktan kendini alamadığı, birer kapitalist veya kapitalist çarkın birer dişlisi gibi iş gören şu din ve devlet adamlarının sosyalizmi kötülemelerinin gayesi apaçıktı. Ölümden sonra yeniden başlar diye söylenen hayat kandırmacası da umut vermeye yetmiyordu artık. Anlaşılmıştı, hiçbir zaman o yolda varılacak bir cennet olmayacaktı. Tekrar tekrar okumaktan kendini alamadığı kitaptaki metnin son iki satırını da bitirdiğinde, ömrü boyunca asla unutamayacağı ve kendisinde bir devrin sonu, yeni bir devrin başlangıcı manasına gelecek şu sözcükler döküldü dilinden:

"Muhammed kaybetti, Marks kazandı!"

Bu sözü sanki sadece kendine değil, mesajı ülkenin dört bucağına taşıyacak bir topluluğa söylemiş gibiydi. Söz ruhunda yankılanıyor ve zihninde ışık tohumlarına dönüşüyordu. Gün, usta bir kalemin elinden çıkmışçasına, parçaları belli bir plan dahilinde bir araya getirilip özenle hazırlanmış bir kurgusallık içinde

geçiyordu. Onca gün varken,kitap neden bir tatil gününde ve nasıl gelip yastığının altına girmişti? Kendiliğinden mi, ilahi bir kuvvet tarafından mı getirilmişti yoksa? Elbette ikisi de değildi. Uzak olmayan bir zaman sonra öğreneceği üzere,O'nu yakından takip eden, ancak kendisini açıkça belli etmek istemeyen bir arkadaşının işiydi bu. Kitabı bu şekilde getirip başının altına koymasındaki gayesi, elbette işin içine sadece bir parça gizem katmak değildi. Bir devlet okuluna, hem de katı disiplinden taviz verilmeyen bir devlet okuluna sol içerikli bir kitabın girişinin affedilmeyecek bir suç sayılmasındandı.

Abdullah kitabı, döşeği sıkıca sarmış olan çarşafın altına koyup ranzadan atladığında,artık birkaç saat öncekiAbdullah değildi. Günlerdir ilk defa bu denli rahat soluk alıp verdiğini, içinin sahiden ferahladığını hissediyordu. O gün akşama kadar koşup dursa yorulduğunu hiç hissetmeyecekti. Öğle vakti de yaklaştığına göre, hemen okuldan çıkıp şehrin kalabalığına dalmak, sevdiği yerleri gezmek istiyordu. Bir de ikindi vaktinde tuttuğu takımın maçı vardı. Maçı Ankara'ya ilk gelirken kendisine yardımcı olan öğretmen ile birlikte izleyecek, günün sevincini onunla da paylaşacaktı. Mızo okul dışına çıkmaya dünden razıydı. Hatta geç kaldıkları için öfkeye kapılıyor, öfkesini göstermek üzere durmadan yukarı çıkıyor; ama her defasında Abdullah'ı ranzada sırtını yastık ve battaniyeye dayamış halde kitap okurken bulunca cesareti kırılıp tekrar geri dönüyordu. Kitap okurken Abdullah'ı rahatsız etmek, O'nu tanıyanların göze aldığı bir risk değildi çünkü.

O gün gezerken, yerken, içerken, bakarken, eğlenirken, kısacası gördüğü ve dokunduğu her şeye kabarmış bir iştahla yaklaşıyordu Abdullah. Aylardır içinden çıkamadığı yıpratıcı içsel buhranlar geride kalmış, ilham vermeyen, kaybolmaya götüren karanlık labirentlerden farksız fikirlere bir daha kapılmamak

üzere yönünü bulmuş sayılırdı. O gece kitapçığı bir kez daha okudu. Bundan böyle bu kitabı elinden düşürmeyecek, yanında neredeyse her satırını ezbere bileceği bir başucu kitabı olarak taşıyacaktı.

Mızo, Abdullah'ın dönüşümlerine Abdullah'tan çok daha hızlı ayak uyduruyordu. Abdullah okur, inceler, araştırır, bir doğruya ulaşmak için kılı kırk yarar, adeta beynini çatlatır, hesabın bin bir türlüsünü yapar;Mızo ise ertesi gün Abdullah'ın vardığı sonuçların üzerine atlar ve ateşli bir savunucusu olurdu. Abdullah ayağını camiden kesmişse, o çoktan Tanrı tanımazın biri olup çıkardı. Hatta şu namaz niyaz işini neden bu kadar uzattık diye hayıflanır, nasıl da saf bir bilim ehli olduğunu göstermeye çalışırdı. Abdullah'tan olmasa,daha ilkokuldayken bile namaz işini bırakmış olacağını belirtiyordu.

"Her gün bilmem kaç defa alnını yere çakmakla cennet kapısının açıldığını gören vardı sanki. Hıh! Sosyalizm, yok yok komünizm, insanoğlunun farkına vardığı en hakiki rejimdir. İnsanın karnının tam manasıyla doyduğu ve yeterince eğlenme imkânını bulduğu, yani sosyal adalette hiçbir pürüzün görülmediği ve insanın istediği yere kadar gidebildiği, yani insanın önüne hiçbir sınırın konulmadığı, yani dilerse bir şahsın herkesin önünde en ufak bir utanma hissine kapılmadan ve baskıya uğramadan çırılçıplak soyunabildiği en keyifli, en rahat rejim. Ölümden sonra olmayan, başka hayatlarda aranan cennet bu değil miydi? O halde bunca vakit kaybetmek ve enerji sarfına sebep olmak niye?"

Çoklukla ağzı sulanarak ve tam da içinden geçtiği gibi tasvirini yaptığı sosyal düzenin hayallerine kapılıp gider ve bilmemişlere bol keseden akıl dağıtırken, Abdullah'ın o cennete varma hususunda hangi yolları düşündüğünü biliyor değildi elbette. Çünkü Abdullah'ın henüz dışa vurduğu bir fikri yoktu.

“Başında olduğu bir orduyla bir darbe mi düşünüyordu? Bunun hiçbir imkânı kalmamıştı ki. Daha evvelden sıkça bahsettiği cemaat türünden öncü bir cemaat mi aklına geliyordu? Öyle olsa, tekrar eski fikre dönmekten başka ne anlamı olacaktı bunun? O da olmayacağına göre, ne düşünüyordu peki? Aman, ne kafa yorup duruyorsun. Er ya da geç O’nun da bir yolunu bulur mutlaka” deyip, hemencecik işin içinden çıkıvermeye başlıyordu. Uzak bir hayal bile olsa, yeni cennetin nimetlerini düşünmek varken, daha şimdiden dertleriyle uğraşmak niye? İşin o kısmını ancak Abdullah tasarlayabilir, yol yordamın doğrusunu yalnızca o bulabilirdi.

Mızo’nun dedikleri bir bakıma doğru sayılırdı. Çünkü sosyalizm deyip ilk heyecanını atlattıktan sonra, bu kavramın içinde ne kadar belalı düşünce varsaAbdullah’ın üstüne üstüne gelmeye başlamıştı. Sosyalizm demek devrim demekti. Devrime girişmek, akla gelen ve gelmeyen bütün belaların uyandırılması manasına geliyordu. Abdullah belayı uyandırmak ve belayla uğraşmak için yaratılmıştı sanki. Umulanın önündeki risklerle uğraşmak,umulanın kendisinden daha çok hoşuna gidiyordu sanki. Etrafa tehlike saçan zehirli bir yılanı, bir akrebi tesirsiz hale getirirken aldığı zevkin yönlendirici etkisinden bir an dahi kurtulmuş değildi. Elini belanın ağzına sokma ve belayla oyun oynamanın çekiciliğine oldum olası karşı koyamıyordu. Adeta kendi gıdasını beladan alıyor, belakendisine apayrı bir güç veriyordu. Şimdi kendini hayal ettiği cennetin kapısında, hayatın tüm emarelerini yutup yok etmek üzere bekleyen, ismine kapitalizm dedikleri bin bir başlı korkunç canavarla karşı karşıya bulurken, tıpkı bir yılanı öldürmeye hazırlandığında duyduğu heyecanın benzerini duyuyordu. Tüm düşünceleri kendisini o kapının önündeki canavarı oradan söküp atma meselesine götürüyordu.

Devrim, son bir yılda ülkede kulakların en çok duyduğu sözcük haline gelmişti. Arkasına işçi sınıfını da alıp ayağa kalkmış olan gençlik, dünyayı yangın yerine çevirmişti. Üniversiteler, fabrikalar, caddeler, sokaklar birer savaş mevziisine dönmüştü. Dünya devrim önderlerinin yanına yerel yeni genç önderlerin isimleri ekleniyordu. İstanbul ayaklanmalarının öncüleri olan Deniz Gezmiş ile Mahir Çayan'ın isimleri, sadece yüksek okullardaki gençlerin değil, artık ilkokullardaki küçük çocukların bile dilinden düşmüyordu. Birkaç gün içerisinde fanatik bir NATO aleyhtarı haline gelen Mızo, oturduğu ağacın altında arkadaşlarına Deniz'den bahsederken, kendi direktifiyle Altıncı Filoya ait Amerikan askerlerini denize döken grubun başındaymış gibi anlatıyordu. Hararetle olayları anlatırken, gözü okuldan çıkıp acele adımlarla kendilerine doğru gelmekte olan Abdullah'ailişince sesini iyice kısmaya başladı. "Sırası mıydı şimdi gelmenin" der gibi bir duygu geçti içinden. Abdullah'ın evvelki gün "Boyundan büyük, içini doldurmayacağın laflar etme" deyişi aklına gelmişti.

Abdullah yanlarına gelince, gömleğinin altına sakladığı kitabı çıkardı; okuması için Mızo'nun berisinde oturmuş, gözleri birer köz parçası gibi yanan kıvırcık saçlı gence verdi. Kıvırcık saçlı, kitabın ismini görünce yerinden fırlayacak gibi oldu. Çoktandır aradığı fakat bulamadığı kitabın gelip avuçlarına girmiş olmasına inanamıyordu. Che Guevara vurulmuş, ama ismi ve fikirleri dünyanın dört bucağına yayılmıştı. Abdullah'ın arkasında artık günde birkaç defa caminin yolunu tutan grubun yerinde, bir öncekiyle tamamen zıt fikirde olan başka bir grup vardı. Okulun yasaklarına karşı görünmez bir ağ içerisinde hareket ediyor, günün yirmi dört saatinde gözlem altında oldukları halde, yaptıklarını kimsenin ruhu bile duymuyordu.

Abdullah, onlara düzenlenmekte olan büyük gösteriden bahsedince, herkes ayağa fırladı. Gösteri bir sonraki gün gerçekleşecekti. Bir gün kan gölleri oluşturmanın sinsi planlarını yaparken görülen, başka bir gündemokrat maskesi altında sahneye çıkan İsmet İnönüde Yargıtay Başkanı İmran Öktem'inMaltepe Camisindeyapılan cenaze törenine katılmıştı.Cenaze töreni yobazlar tarafından kuşatma altına alınmış, cami görevlileri kendi görevlerini yerine getirmeyi reddetmiş, "Allahsızın cenaze namazı kılınmaz" deyip saldırıya geçmişlerdi.İnönü de devletin derin odakları tarafından yönlendirilen yobazların bu saldırısındannasibini almış, ancak tabancasını çeken bir tuğgeneral sayesinde canını zor kurtarmıştı. İmamların geri adım atmamalarıüzerine, cenaze namazını dışarıdan törene katılan biri kıldırmıştı. Yobazların saldırısıbüyük bir öfkeyeyol açmıştı. Ruh ve fikirde kendini ilerici sayan herkes, ağırlıkla hukuk camiası ve üniversite gençliği ayağa kalkmıştı. Yedi Mayıs günü, Abdullah küçük grubuyla elleri havada ve yumruğunu sıkmış halde, çağıltısı ve gürültüsü göklere değen o büyük nehrin içinde yüzüyordu. Devrim ancak yaşanarak hissedilebilirdi. Abdullah o gün devrimin ruhunu biraz daha yakından hissetmişti. Bağıran ve slogan atan insanlara o da eşlik ediyordu. Ömrünün tamamını kapsayacak ve nefes nefese geçecek uzun siyasi yürüyüşün ilk adımlarından birini atmıştı. Bütün dünyayı saran dev dalganın şuurlu bir parçasıydı artık.

İslam teolojisine sarılmak, elini nabzının üzerinde tutarcasına her hareketinde devleti yakın yerden takip etmek, komünizm ve Kürt düşmanlığı yapan dernekleri dolaşmak, bir konferanstan diğer konferansa koşmak, baş gösteren düşünce krizleri, Marksist felsefeye giriş ve sosyalizm derken, bir dönem geride kalmaya başlıyordu. Kimseye kaptırmayacağına söz verdiği üzere, bir kez daha birinciliğini garantilediği okulun son günlerine girerken,

içinde Barzani'yle ilgili bir röportajın yayınlandığı bir dergi eline geçmişti. Röportajı okuduktan sonra, dayısıyla birlikte Erivan radyosundaki demecini dinlediğinde kafasında yeniden çizdiği o büyük kahraman, yerinitam tersi bir tablo çizen, umudunu büyük devletlere bağlamış, hep kaçış halinde ve kaybetmeye mahkum birine bırakmıştı. Röportajın kendisine hissettirdikleri, ağır bir yalnızlık duygusunun üzerine çökmesine sebep olmuştu. O kahramanın yanında, O'nun ayak bastığı topraklardave dağlarda başına geçeceği zafer ordusuna dair doğan umut bir anda sönmeye başlamıştı. Kulaklarında binlerce ses aynı anda, "Sen yalnızsın Abdullah, yapayalnız birisin sen. Her ne düşünüyor ve yapmak istiyorsan, senden başka hiç kimsenin sana yardımı dokunmayacak"diye bağırıyordu. Okulu bitirdiğine ve Diyarbakır'a tapu kadastro memuru olarak atandığına dair belgeleri eline alıp evin yolunu tuttuğunda, muradına ermiş olan Mızo gibi sevinçten dolup taşmıyor; aksine son günlerde üzerine iyice çökmüş olan ağır bir kasvet ve hüzün içerisinde, "Yoksa Kürtler hep kaybetmeye mahkûm, kendi kendinin kurbanı olmayı kader haline getirmiş lanetli bir halk mıdır?" diye soruyor, bir çare yolunu arıyordu.

XII.

Kuşlar gölgeliklere çekilip sessizliğe bürünmüşlerdi. Son yıllarda görülmemiş bir sıcaklık yaşanıyordu. Gölgelikler bile ateş almıştı sanki. Yer kabuğu kızarıp kavruluyor, taşın, toprağın, kurumuş otların yanık kokusu her yanı sarmaya başlıyordu. Bağda bahçede çalışanlar işi bırakıp hızla evin yolunu tutuyorlardı. Köyün gençleri çıkınlarında ekmek ve sebzeler, ellerinde kavun

karpuzlarla uçurumların ortasından geçen patikadan Eyno pınarına iniyorlardı. Uzun ince boyuyla Abdullah en önde yürüyordu. O'nun arkasında Hasan vardı. Elinde av tüfeğiyle Hasan'ı Emin takip ediyordu. Elinden tüfeği alınsa,Emin'den geriye bir şey kalmayacaktı. Oldum olası tüfekli dolaşıyordu Emin. Tüfekle neredeyse bir icraatı olmadığı halde, ikinci adı olmuştu tüfek O'nun. Diğer arkadaşları gibi okul, akıl işinde kendine yol açmaya lüzum görmemişti. Azıcık da olsa tarlası, toprağı varken, ne diye koşup duracaktı anlamadığı dilin, ilmin peşinden? Hele gücünün yarısından fazlası olan tüfeği yanında varken. Ama günlerdir yaşlı takımının bir kısmını da içine alarak, köyün gençleri arasında hararetle konuşulan ve tam da ilim işi olan konuya ilgi duymaktan alamamıştı kendini. Okumuşların kervanına hiçbir vakit katılamayacağını bildiği halde, Abdullah'ı soru yağmuruna tutuyordu. Anlatılanlar hemen aklına yatmıyor, ama olanları ve olacakları Abdullah'tan dinlemek pek hoşuna gidiyordu. Sesini daha iyi duymak için, Hasan'ı hafiften yana itip Abdullah'a yetişti. Arkasına bakmadığı halde, Hasan'ı geçen kişinin Emin olduğunu ve ne soracağını iyi biliyordu Abdullah. Ve henüz Emin'in sormasına kalmadan verdi cevabı.

"Söylenenler sana inandırıcı gelmiyor, biliyorum Emin. Bütün bunlara inanmak için uzun bir takip gerekir çünkü. Ama fazla merak etme, olanları kendi gözlerinle göreceksin. Şu içinde yaşadığımız dünya bildiğimizden çok daha farklı. Her şey gördüğümüzün tersi de olabilir."

Abdullah hem konuşuyor, hem bir dağ keçisi çevikliğiyle kayalıklardan aşağı iniyordu. Kayalıklarda yankılanan suyun sesini duyduktan sonra, ayaklarındaki hız iyice artmaya başlamıştı. Suyun üstündeki yüksek kayalığa varır varmaz, elindeki koca karpuzu suyun içine fırlattı ve giysilerini hızla çıkarıp suya atladı. O'nu neşe içinde diğer gençler takip etmişti.

Yukarıda adeta her yanı tutuşturan cehennemi sıcaklardan, her gün aynı vakitlerde gelip suyun içine atlayarak kurtuluyorlardı. Başka türlü serinlemenin imkânı yoktu. Abdullah ve diğer gençler için cennetin diğer adı oluyordu Eyno. Suyun tazyikli halde içinden çıktığı dar tünele doğru kulaç atmak, başını dar tünelden fışkıran suya tutmak Abdullah ve diğer gençlere büyük bir keyif veriyordu. Nice zamandır Abdullah bu suyu köye çıkarmanın bir yolunu bulma üzerinde kafa yoruyordu. Köylülerin bir kısmı O'nun dediklerine inanmaz iken, bir kısmı daha şimdiden köylerini bir cennet bahçesi olarak düşlemeye başlamışlardı. Bir parçacık düş bile gerçeğin kendisi kadar heyecan vermeye yetiyordu:

"Ya sahiden Abdullah dediğini yaparsa? Yapar yapar, Abdullah yapar. O dediyse mutlak yapar. Hiç gördünüz mü O'nun bir tek boş laf ettiğini? Hayır, kimseye benzemez, sözünün eridir O. Göreceksiniz, yaparsa yaparsa bir tek o yapar. Okumuş, bilmiş adamdır. Ve devletin koca bir memurudur artık, ne sandınız. "

Yüksek kayalığın üstünden suya atlamaktan, göletin bir ucundan diğer ucuna yarışmaktan, birbirini suya batırıp çıkarmaktan, bağırıp çağırmaktan yorulup soğuk suda buz kesilen karpuzlara iştahla yöneldikleri sırada, o gün evdeki bir işi sebebiyle geç kalmış olan Mısê Heci, gelip durduğu uçurumun üzerinde onlara bir müjde havası içerisinde seslenmeye başladı. Birden tüm dikkatler O'nun üzerine kaymıştı.

"Abdullah, dediğin çıktı, dediğin çıktı" diye bağırıyordu. Abdullah'ın yerine Hasan karşılık verdi.

"Ne çıktı yahu, ne çıktı?"

"Hani o adam vardı ya, o adam."

“Eee!”

“İşte o adam Ay’a çıktı, o adam Ay’a çıktı.”

Bu sözü duyar duymaz Abdullah sevinçle yerinden ayağa fırladı ve “Emin ver o silahı” dedi. Silahı Emin’in elinden kaptığı gibi namluyu havaya dikti. Tetiği hafiften kendine doğru çekmesi, vadide bir şimşek gürültüsünün kopmasına yetmişti. İçindeki sevinç, bütün vadiyi dolduran dev bir yankıya dönüşmüştü. Evden çıkarken Mısê Heci’nin derdi bir an evvel haberi Abdullah’a yetiştirmekten başka bir şey değildi. Radyodan haberi alır almaz, aklına başka bir şey getirmeden, doğrudan vadiye koşmuştu. Çünkü köyde insanın Ay’a çıkma hadisesini tartışmaya açan kişi Abdullah’tan başkası değildi. Söylediklerinin doğrulanması halinde tabiatıyla en büyük sevinci kendisi yaşayacaktı. Mısê Heci onca yolu O’na bu sevinci tattırmak ve sevincine ortak olmak için koşmuştu.

O gün bir ay tartışmasıdır alıp başını gitti. Çoktandır öbür dünya için hazırlıklarını tamamlamış yaşlı ninelere dek köydeki herkes, ayın bir tarafını tutmuş da kendine doğru çekiştiriyordu. Önceden Abdullah’ın söylediklerine inanmayanlar, karşı çıkanlar şimdi birer Ay yorumcusu olup çıkmışlardı. Sanki Ay’a çıkan kendisiymiş gibi Abdullah’ı araya almış,soru sormaktan adeta nefessiz bırakmışlardı. Biri daha sorusunun cevabını alamadan başka biri araya giriyordu. Abdullah en akıl dışı olanlar da dahil hiçbir soruyu önemsiz bulmuyor, kimsenin dini duygularını incitmeden, ama doğan fırsatı da kaçırmadan, herkesi güttüğü gayeye yöneltmek üzere cevap veriyordu. Tam sorular tükendi, cevaplar yerini buldu derken, son anda kafasında oluşan soru işaretine cevap arayan biri, “Yahu Abdullah, iyi de, bu adam şimdi tam üzerimizde durmuyor mu? Duruyor, öyle değil mi? Diyelim ki tuvaleti geldi adamın. Peki, gidip nerede yapacak tuvaletini ha?

Diyelim ki dayanamadı yaptı. Ya ettiği gelip başımızın üzerine düşüverse? Vallahi elimde değil yeğenim, bu mesele kafamı kurcalayıp durur. Buna da bir çare bulurlar mı dersin?" diye sordu, herkesi ilgilendiren çok mühim bir mesele olduğunu düşünerek.

Abdullah patlatmayı önleyemediği bir kahkahayla karşılık verdi. Suali gayet ciddi bulup içlerinden gülmek gelmeyenler dahi gülmeye başlamışlardı. Abdullah, karnını tutmuş sarsıla sarsıla gülüyor ve gülerken cevap veriyordu.

"Merak etme Arif emmi, bulurlar bulurlar. Oraya kadar gittiklerine göre, onun da bir çaresini bulurlar mutlak."

Cevap verirken, karnını ağrıtan yeni bir gülme dalgası geliyordu. Abdullah için gündem oluşturmak pek zor olmuyordu. Bir laf söyleyiversin,üç gün tartışması yapılıyordu. Söz gelimi, "Önümüzde koca Fırat akıp giderken, neden köyümüzde suyun tek bir damlası akmıyor?" diye bir soru işaretini oluşturur, bu soru işaretinden başka soru işaretleri doğar, tartışmalar kızışır, ta ki bütün oklar kendi ülkesinin zenginliklerinden mahrum kalmanın müsebbibi olan devlete yönelinceye dek devam ederdi. Su konusu biter, yol konusu başlardı. Dilini dilediği yerde konuşamayanlardan girer, hiçbir zaman emeğinin karşılığını alamayan ve berbat koşullarda çalışmaya mecbur bırakılan mevsimlik işçi ve ırgatlardan çıkardı. Kısacası insanın sinir uçlarını uyaracak pek çok konu çeşidi vardı. Lakin sinirler fena halde köreldiği, hatta bir bakıma felce uğradığı için uyarmak pek de kolay olmuyordu. Veya gözler bir anda açılır, öfke uyanır, herkes âdeta ayaklanır gibi olur, sonra o kara tablolar akla gelmeye başlar, bazılarının dili kesilir, gözleri çıkarılır, bazılarının ırzına geçilir, karnı deşilir, bazıları ipte sallandırılır, bazıları bütün ailesiyle birlikte yakılıp kül edilir, göçertilir, yerinden yurdundan,

evinden barkından edilir, kendi içinde büzüldükçe büzülmüş yürekler tekrar korkuyla dolar, yani sözün tehlikeli çizgiye vardığını gördükleri an bazen Abdullah'ın haberi olmadan birbirlerini susturmaya başlar, çoktan hükmünü kurmuş, içinde onur diye bilinen duygunun var olmadığı ve yeşermediği o karanlık sessizliğe geçerlerdi.

Bir gün, çoğunluğu ihtiyarların oluşturduğu kalabalık bir topluluk,caminin avlusunda oturmuş, Abdullah'ın, akıl ağacını dikmekve yeni bir hayata adım atmakkonulu söylevini dinliyorlardı.Abdullah söylevini bitirince,gözlerinin feri artık sönmek üzere olan ihtiyarın biri,"Oğlum Abdullah, sen şu kuru kütüğü yeşertebilir misin?" dedi, altındaki kuru ağaç parçasına el vurarak. "Bu kütüğü yeşertebilirsen, bil ki bizlere de hayat verebilir,bahsettiğinyaşama çekebilirsin. Yoksa boşuna uğraşıp durursun bizimle."

Abdullah böyle bir sorunun geleceğini bekler gibi yanıt verdi:

"Sefer amca, ben o kuru kütükte de bir can parçasının var olma ihtimalini arıyorum. O ihtimal var oldukça,umutlanmak için de sebebimiz var demektir."

Ömer ve Üveyş elbette Abdullah'ın neden olduğu gündemlerin dışında kalıyor değillerdi. Üveyş Abdullah'ın boş yere yorulmuşluğuna hayıflanır; Ömer sözün ucu kaçar da tez elden devletin kulaklarına uçar diye korkardı. Abdullah hayli yorulmuş halde eve her geldiğinde, Üveyş hiç değişmemiş ve değişmeyecek gibi görünen yakınmalarına, sitemlerine ve laf sokuşturmalarına kaldığı yerden devam ederdi. Abdullah henüz çok güçsüz olduğu eski zamanlardaki gibi annesinin yüklenmelerine gocunup öfke duymak yerine, sadece gülerek karşılık verir, gidip elini omzunun üstüne atarak önce O'nu

sakinleştirmeye çalışır, sonra da anlatmaya başlardı. O günde öyle yaptı:

"Bak anne, senin anlamak istemediğin ne, biliyor musun?" dedi, "Köyün en kötüsü bile olsa iyi niyetle bakmak, sözün en tatlısını bulup sunmak, şefkat ve sevgi göstermek nice namazdan veoruçtan daha hayırlıdır. Çünkü her türlü malve mülkten daha değerli olan kalbimiz en gerçek hazinemiz, zenginliğimizdir bizim. Tıpkı malın zekâtı gibi kendi kalbimizin zekâtını da sunabilsek insanlara, tatsızlığı ve kavgayı tetikleyen kötü huyları kendiliğinden önlemiş, dünyamızı güzellikle doldurmuş oluruz. Kaldı ki, kalpten vermek kalpten bir eksilmeye sebep olmaz. Bütün bu araziler senin olsun, bütün taşlar, ağaçlar ve yapraklar altın ve para olup önüne yığılsın, yani bütün yeryüzü malın mülkün olsun. Maldan verdikçe eksilme olur, tükenir, gün gelir elinde metelik bile kalmaz. Ama kalpten verirsen eksilme olmaz, tersine çoğalır, birikir, kalbin yeni kaynaklarına dönüşür. Sevgi, önünü kapatmasan bir çağlayan olup akar, verdikçe büyür, sele dönüşür. Tasavvur edilemeyecek kadar büyük olan bu hayat kaynağımızı anlarsak, en uzaktaki yıldıza dek hayat emaresi taşıyan her varlığın yeri vardır kalbimizde, ruhumuzda."

Üveyş, dili kilitlenmişçesine öylece bekliyor, sadece oğluna bakmakla yetiniyordu.

"Şimdi sen komşun Xezo'ya bir güzel söz söylemiş olursan ne olur, biliyor musun anne? Kalbinde ikinci, üçüncü ve daha fazla güzel sözün yeri açılmış olur sadece. Ve aynısı O'na da geçer. O'na geçmediyse bile, sende gene bir eksilme olmaz. O zaman sen bunu bir karşılık beklemeden yaptığın için, hem kul hem de Allah katında değere layık yerin en güzelini elde edersin. Bu benimdir, sadece benimdir diyerek, her şeyi kendi ellerimizle kurutmuş oluyoruz. Ne yaptığımızı bilmeden yakıp yok ediyoruz.

Kendimizden, ruhumuzdan, kalbimizden vermeyi öğrenmedikçe, hiçbir vakit mutlu olmayı başaramayacağız. Sen de anla artık, gerçek mutluluk vermektir anne. Ha kavga etmek, savaşmak mı diyorsun? O da anladığın şekilde olmaz. Senin savaşın sadece sana zarar vermektedir çünkü. Varsa ufacık bir yaşam imkanı, onu da elinden alıp yok etmektedir. Sevgiye yol açacaksa, varsın kavgaların en büyüğü olsun. Göreceksin, o zaman çağrına koşan ilk ben olurum."

"Aman yeter, artık yeter. Karşımda bilmiş bilmiş konuşup durma sende. Benden daha mı iyi tanıyorsun bu çakal sürülerini. Sen bir gün düşüver, gör bakalım, onlar hatırlar mı kalbindekini?"

Üveyş, oğlunun dediklerini kabul etmez göründüğü halde içten içe, doğru olan tersidir de diyemiyordu. Oğlunun temiz kalbini görüyor, O'na inanıyor, lakin temiz bir kalple bütün kötü kalplerin temizlenemeyeceğini, gelmiş geçmiş peygamberler ve büyük evliyalar bile bunu başarmamışken, Abdullah gibi kimsesiz birinin hiç başaramayacağını, saf niyetiyle avucundakini de kötü kalplilere kaptıracağını, dar günde kendisini yüzüstü bırakıp kaçacak faydacılar, nankörler ve hırsızlarla baş edemeyeceğini düşünüyor, sadece bir koşulla aklına söz geçiriyordu. "Hani dediği gibi temiz kalpli üç insan çıksa, ben de hayır demeyeceğim" diyordu.

Baba Ömer, arada bir hayatın kötü hallerine dair korkularını ve endişelerini hatırlatma dışında, oğluna bir müdahalede bulunmaya lüzum görmüyordu. Okumuş, dünya ilimleriyle haşir neşir olmuş, uzak memleketler görüp dolaşmış olan oydu çünkü. "İhtiyatı da elden bırakmazsa, kendi yolunu bilebilecek ve bize de yol gösterecek çağa gelmiştir artık" diyordu kendi kendine. Abdullah'a baktıkça uzak babaları, büyük dedeleri, amcaları aklına geliyor, dibe vurup tükenmek üzere olan soyun yeniden

canlanmakta olduğunu görüyor, işi rast gitsin diye uzun uzun dualar ediyordu.

Yaşıtlarının düşlerini süsleyen, kendisi için ise uzun hayat merdiveninde bir ilk basamak olmak dışında duygularında bir heyecan yarattığı söylenemeyecek memurluk görevine başlamasınaartık sayılı günler kalmıştı Abdullah'ın. Sabahın alacakaranlığında uyanır, arkadaşlarıyla bir önceki gün randevulaştıkları caminin önünde buluşur, havanın serinliğinde tıpkı çocukluğunda olduğu gibi kırlara çıkar, uçurumların başında arkadaşlarını mest eden türküler söyler, sonra bağa bostana dalar, gün iyice kızışmaya başlayınca Eyno pınarının yolunu tutardı. Görevinin başına gideceği günün öncesinde, arkadaşlarını akşam yemeğine davet etmişti. Üveyş'in mahir ellerinden lezzet alan bir çift kızarmış horoz, makaşarlı bulgur pilavı, mehir dedikleri ayran çorbası, salata ve ayrandan oluşan akşam ziyafeti ardından fıkralar, kısa hikâyeler ve öykülerin anlatıldığı, stran sesinin köyün en uzak köşesine dek ulaştığı bir eğlence gecesi düzenlemişti. Sabah erkenden uyanıp yakın köydeki posta arabasına yetişmek için yola düştüğünde, sanki uzak bir memlekete gidip uzunca bir zaman dönmeyecekmiş gibi,Abdullah'ın arkadaşları yanında hazır bulunuyordu. İşi olan bir iki arkadaşı haricinde tüm arkadaşları arabanın kalkış yaptığı yere kadar kendisine eşlik etmiş, O'nu posta aracına bindirip öyle geri dönmüşlerdi.

Bir şehir ki, tüm bilinmişlik iddialarına rağmen, içinde nelerin saklı olduğu bilinmeyen bir sırlar mezarlığı. İçinde gezip dolaşırken, ağzı açık yeme koşan göldeki balıklar misali sunulmuş olandan kuşku duymayanlar,yalnızca görme ve duyma mahrumiyeti yaşayanlar değildi. Çokbilmiş olanların da, babaları veya annelerinin mezarına kazara ayak bastıkları anda hafiften hissedip hemen unuttukları günah duygusundan doğan hafif

ürpertiden başka bir şey hissettikleri söylenemezdi. Gördüklerinin ötesine geçme tutkusu kökten kaybolmuştu mesela. İşaretlerin verdiği apaçık mesajları görmeden geçip gidiyorlardı. Üstün bir kuvvet tarafından yönlendirilen duyarsız, idraksiz toz parçacıklarının iradeden yoksun hareketi gerçekleşiyordu sanki. Alınlarında görmedikleri veya hiç de görmek istemedikleri lanetin kara işaretleriyle dolaşırken, kendilerinden pek memnun görünüyorlardı üstelik. Arkalarında kutsal bir geçmiş hiç yokmuş gibi davranıyorlardı. Tarihi yapıların duvarları hain bakışlar ve kirli nefesler altında çürüyüp gidiyordu adeta. Ve duvarların altında asırların biriktirdiği hüznün acıklı sesi geliyordu. Çığlıklar, ağlama sesleri, etkisiz dualar ve beddualar…

Abdullah bu şehre her adım attığında, benzer duyguların hücumuna uğruyordu nedense. Kabulü çoktan gerçekleşmiş, lanetin içine kök saldığı ters gidişatı aklından önce duyguları haber veriyordu kendisine. İçinde imdat çığlıklarının koptuğu yakıcı bir dalga gelip göğsüne çarpıyordu. Demir pençeli bir el nefretle boğazına uzanıyor, sıktıkça sıkmaya başlıyordu sanki. Ama yine de adeta bir mıknatısın önlenemez çekimi içerisinde ilk fırsatta hemen gelip şehrin sırlı havasını solumaya çalışıyor, nice zamandır duyulmaktan mahrum sesleri kendine eziyet çektirmek istercesine zihnine ve ruhuna dolduruyordu.

Son üç yıldır her tatil döneminde buraya gelir, önce gidip İbrahim Peygamberin doğduğu varsayılan mağarayı ziyaret eder, Zemzemin oradaki hali olan su kaynağından doyasıya içer, mağaranın her girintisi ve çıkıntısını ruhuyla dokunarak inceler, oradan çıkıp tekrar balıklı göle iner, ne çoğalıp ne de azalan kutsal balıklarla bir güzel kaynaşır, ardından kalkıp sonradan camiye çevrilmiş olan eski kiliseleri dolaşır, sırtına zamanın taşınmak istenmeyen bütün yüklerini almış gibi derin düşünceler içerisinde ağır ağır yukarıdaki kaleye çıkar, gidip İbrahim Peygamberin ateşe

atıldığı söylenen mancınık sütunlarının arasında oturur, oradan şehri, Balıklı gölü ve gelip geçen insanları izlemeye koyulurdu.

Asıl fırtınalı duyguların akını, gelip orada oturduktan sonra başlardı. Sanki zaman asırlar boyu hiç hareket etmeden yeryüzünde olup biten ne varsa kendine çekmiş, şehrin üzerindeki göğün boşluğunda bir buzdağı haline gelmiş, o gelince birden üstüne eriyivermek üzere beklemişti. Kafasının içinde şimşekler çakıyor, göğün boşluğundan üstüne adeta asit akıyordu. Canını fena halde yakan, kalbini alt üst eden seslerin gürleyişi çok uzak zamanlardan geliyordu. İbrahim'in yakılma teşebbüsü gözlerinin önünde yeniden ve yeniden sahneleniyor, sonra yanıp kül olmakla sonuçlanan yeni yakılma sahneleri başlıyordu. Bütün zamanları saran bir ateş fırtınası kopuyordu. Ardından büyük lanetin yağışı, kara kapkara teslimiyet ve kokuşturan bir suskunluk ve ölüm sessizliği başlıyordu.

"Bu şehir sana ne diyor Abdullah? Ne anladın göğünün renginden, bu yapıların sesinden, bu insanların bakışlarından ve ne olacak onların hali?" diye kendine sorular soruyor, hiç geri gelmeyecekmiş gibi uzak yolculuklara çıkıyordu. Beynine keskin pençelerini geçirmiş düşüncelerle boğuşurken, suyu çekilip kurumuş topraktaki çatlakları andıran alnındaki derin çizgileri, ak pamuktan farksız hale gelmiş uzun saçları, sigaradan sararmış bıyıklarıyla uzak zamanların dert yolcusu olduğunu daha ilk anda hissettiren Bavê Xelil'in son merdiveni de aşıp kendisine doğru gelmekte olduğunu gördü. Bavê Xelil, şehrin aranıp da bulunamayan son kişilerinden biri sayılıyordu. Sadece beden değil, ruh bakımından da kendi neslinin son günlerini yaşıyordu. Bu şehirde gerçek hisleri taşıyan tek kalp O'nunkalbiymiş gibi geliyordu Abdullah'a. Abdullah üç yıl önceki yaz tatilinde bu şehre gelirken tanımıştı O'nu. Hatta tarihi yerleri gezerken, içten gelen bir istekle o rehberlik etmişti kendisine. O günden sonra şehre her

geldiğinde, buluşma yerleri belliydi artık. Bavê Xelil, O'nun geleceğini önceden haber alıyordu sanki. Abdullah'ın geleceğini düşündüğü zamanlarda sıklıkla uğradığı Eynzelxa Gölü'nün kenarındaki çay bahçesinde oturur, bir de üç beş lafını dinleyecek birini bulmuşsa, akşam vaktine kadar kalkmak bilmezdi. Abdullah O'na görünüp ufak bir gezintiden sonra kaleye çıkacağınısöylemiş, O da "Sen çık, şu akılsızın kafasına bir iki çekiç daha vurup ben de arkandan geleceğim" demişti.

Bavê Xelil'in ağzından ateş püskürüyordu. Belli ki, aşağıdaki kişinin kafası pek sert çıkmıştı. Lafı yarıda bırakıp öyle gelmişti Bavê Xelil. Sözünü nihayete erdirmeden kalkıp gitmek âdeti olmadığı halde, daha fazla sürdürmeye tahammül gösterememişti bu defa. İçinden bütün öfkesiyle haykırmak geliyordu.

"Sen bakma oğul buranın Nuh tufanından sonra kurulduğuna, bir peygamberler şehri olduğuna" dedi. "Yok, burası İbrahim'in şehriymiş, Lut'un, Şuayp'ın ve Musa'nın diyarıymış, bilmem Yakup'un, Eyüp'ün ve Elyas'ın mekânıymış. Ama ne yazar! Kimsenin peygamberleri, kendi kutsal atalarını hatırladığı yok artık. Ne onlardan bir emir kalmış, ne de hissedilecek ruhları. Neler varsa onlara ait tükettik hepsini, yok ettik gitti. Sanki bu topraklardan geçen onlar değilmiş gibi yaşıyoruz. Lanet olsun, lanet olsun hepimize. Oysa insanlık dediğimiz varlık burada doğmuş, burada büyümüş, burada yürümeyi öğrenmiştir. Babamız Adem ilk buğday tohumunu burada ekmiştir. Biz burada ekmek yapıp yemesini öğrenmişiz. Ama gelgelelim şimdi ilk tohumun ekildiği bu yerde insanlar açlıktan ölüyor, sefalet kırıp geçiriyor her yeri. İnsanlar açlıktan kırılırken, ağa diye geçinen kanı beş para etmez birileri kalkmış, toprağın tamamı benim diyor. Arkalarında Allah yerine geçen devlet ve devletin jandarması. Yanlarında ha insan ha sinek, bir farkı kalmamıştır. Ağa bu dünya benim, şeyh de öbür dünya benim diyor. Her iki dünya onların

istilası altında. Gelip İbrahim'in makamına çıkan şu sarıklılar, cübbeliler, ağzı örtülüler yok mu, bunların her saniyesi zinayla geçer. Din tüccarlığı onlar için en kârlı iş haline gelmiş. Git pazardaki tezgâhlarına bak, atalarımızın kutsal ruhundan başka bir şey satmadıklarını görürsün. Artık burada Allah'ın kulu yoktur. Ya ağanın ya şeyhin kulu vardır. Peki, nasıl kuruldu bu düzen dersin? Başta büyük bir Nemrut, altta küçük Nemrutlar. Bir Nemrut gitmiş, yerine onlarcası gelmiş. Ve her köşe başında nemrutların bekçisi, gözcüsü… Kim bilir, nasıl da sızlıyor o kutsal ataların ruhu! İbrahim Peygamber kimdir diye, kimsenin kendine bir defacık sorduğu var mı? Yoktur. Olsa, ertesi gün kalkıp nerede bugünkü Nemrut'a ait bir put varsa onu kırmaya, düzenini yıkmaya yeltenir. Bunca insan her gün onun doğduğu yeri ziyarete gelir. Peki, kaç kişi "Hey Nemrut, senin gölgen eğridir" deme cüretini gösterebilmektedir? Konuşmasam çatlayacağım be oğul. Derdimizden ağlamış, acı türkü söyler olmuşuz.Peki, söyle bana, bu neyi kurtarır ki."

"Bir lanetin içine gark olmuşuz ki sorma. Ruhumuz, aklımız, vicdanımız son zerresine dek pisliğe batmış bizim. Gece gündüz düşünüp dururum da, aklıma tek bir fikirden başka fikir gelmez. Yeni bir peygamber lazım bize oğul. Ateşi yakacak, kendimizi, pisliğimizi ateşte yakmayı öğretecek bir peygamber. Ancak yeni bir peygamberin ateşi temizleyebilir ruhumuzu, aklımızı. Bizi bu lanetin içinden yalnızca bir peygamber çekip çıkarabilir. Başka türlü kendimize geleceğimiz, kirimiz ve pasımızdan silkineceğimiz, arınacağımız olmaz. Sadece bir peygamberin sesi sağır kulaklarımızı, felç olmuş beyinlerimizi açabilir. Ancak onun sesi ruhumuzu sarsabilir, yitirdiklerimizi hatırlatabilir. Yediğimiz ekmek, içtiğimiz su haramdır, kanımız zehirlidir bizim. Birbirimize doğru bakmayı, mutlu olmayı çoktan unutmuşuz oğul. Nice peygamber gelip geçti buradan, lakin şimdi korku ve nefret

doludur içimiz bizim. Günde kaç kez ruhumuz ölmektedir, haberin var mı senin? Aha dün bir kız bir oğlanı sevdi diye kardeşi tarafından boğazı kesilip oracığa atıldı. O kayanın altına. Enyzelxa'nın babasına haykırdığı yere işte. Git, bak hala kanı kurumamış yavrucağın. Bir körpe cana kıyıp namusu kurtardı sandı sinek. Sinek ve namus… Bu kaçıncısı ve ne zaman sonu gelecek, her yanımızı sarmış bu kara cehaletin? Bu insan Nemrut'un gölgesi altında yalnızca bir sinek, ama karşısındaki zavallı bir kadın olunca Azrail kesilmekte. Diğer taraftan bir ağa, bir zengin istediği kişinin kızını karısını elinden alır, ırzına geçer, kimsenin gıkı çıkmaz. Nedir ruhumuzu, aklımızı, vicdanımızı esir almış olan? Tüküreyim aklımıza, vicdanımıza, kara yüzümüze!"

"İki cihan harbini gördüm. Bu şehrin kurtuluşunda tüfek kuşandım, düşman vurdum. Ve bak şu bacağımdaki kara ize, bu yarayı da işte o zaman aldım. Ha, daha da göstereyim mi? Bak gör işte, kulağımdaki, göğsümdeki, sırtımdaki izlere. Hepsi de o zamandan kalma. Peki, sonra ne oldu? Varımız, yoğumuz ağaya, beye, şeyhe gitti. Biz kaldık mı ortada cascavlak? Sonra ne oldu? Kendi dilimizi konuşamaz, libasımızı giyemez olduk. Bir kıçı boklu bekçinin, bir askerin yanında kazara bir kelime ettik diye ceplerimizde ne varsa vermek mecburiyetinde kaldık. Sırf bu yüzden yediğimiz kötekleri saymıyorum bile. Kötek de ne? Bir kelimecik etti diye dili kesilmiş olanları biliyorum. Ucundan değil, hah şöyle kökünden, evet, kökünden. Duyduklarımı ama ziyadesiyle gördüklerimi anlatmaya kalksam kalbin durur, dayanamaz, çatlar gidersin. Neyse,daha fazla konuşturma beni. Sen sen ol, bizler gibi davranma ve hiçbirimiz gibi olma. Gözlerinde yakıcı bir ateş görüyorum. Pek meraklısın ve göğsünde dolu bir yürek taşıyorsun. Ben bunu görüyor, hissedebiliyorum. Gözünü dört açacaksın, ama sözünü esirgemeyeceksin. Sözün keskin bıçak olacak ama benim gibi her yerde lafa dalmayacaksın.

Daha gençsin, dünyanın türlü halini bilmezsin. Bir kaşık suda boğarlar seni, farkına varmazsın. Bu dediklerimi kulağına küpe et, ama kalbindeki ateşin sönmesine de asla izin verme."

Abdullah ilk birkaç sözden sonra sessizliğe gömülmüş, sadece ihtiyarı dinlemekle yetinmişti. İhtiyarın söyledikleri O'na kendi sesi gibi geliyordu: "Kalbi sönmemiş tek bir insan bile kalmışsa, umutlanmak için yeterli neden var demektir. Ve ruhu ölmüş olan bedenleri yeniden insana dönüştürmek… Ne zor iş. Yeni bir kıyamet kopacak, cehennemler kurulacak ve büyük hesaplar sorulacak. Çünkü biriken günahlar, suçlar dağ boyutlarını aştı. Bu topraklar daha fazlasını kaldıramaz artık. Ve biliyordum, çığlıklarımı duyacak bir ana evladının bir gün mutlaka karşıma çıkacağını biliyordum" deyip daha fazla tutamadı kendini Bavê Xelil. Gözlerinden akan yaşlar Abdullah'ın ellerinin üstüne dökülüyordu. Abdullah O'nun ellerinden sıkıca tutmuş, uzunca bir süre kendine gelmesini beklemişti. İhtiyar son vasiyetini yapar gibi konuşmuştu. Her sözü Abdullah'ın göğsüne bir mermi gibi işlemişti. Abdullah ihtiyarla vedalaşıp oradan ayrıldığında, sırtında adeta o koca Ağrı Dağı'nın ağırlığı vardı.

Günün cehennemi sıcağını içine çekmiş siyah kaleden Dicle'nin üstüne koyu bir gölge iniyordu. Rengârenk kuşların cıvıltıları altında kalmış Hevsel Bahçeleri yeni bir akşama hazırlanıyordu. Abdullah şehri tanımaya çok hızlı başlamıştı. Surlara çıkarken, çocukluk günlerindeki hikâyelerde geçen meleklerin saflığını ve masumiyetini hatırlatan, ak daire içinde siyah bebekleri kızıl ve açık kahverengi halkalar tarafından sarılmış bir çift göz karşıladı kendisini. Abdullah güvercini görünce, geriden gelen diğer adımını atmaktan vazgeçti. Başını tedirginlikle bir o yana, bir bu yana çeviren güvercin uçup uçmamakta kararsız kalmıştı. Abdullah güvercindeki tedirginliği fark edince, hafiften bir ıslık çalmaya başladı. Islığıyla güvercine

aşk duygusunu aşılayan dokunaklı bir şiir okuyordu sanki. Islıkla yayılan nağme hoşuna gitmiş olacak ki, güvercinin baş hareketleri gitgide azalmaya, tedirginliği dağılmaya başlamıştı. Derken ak gerdanlı, mavi kanatlı bir güvercin daha gelip onun yanına kondu. Peşinden yenileri akın etti. Burcun üstü bir anda güvercinle dolmuştu. Şöyle birkaç dakika sonra, sanki gerçek sahipleri kendisiymiş gibi burcun üstüne konmuş tüm güvercinler Abdullah'ın etrafında uçuşuyordu artık.

Abdullah, Tapu Bölge Müdürlüğünde zaman kaybetmemişti. Memurluğa başladığına dair işlemler çabucak bitmişti. Bundan böyle köy arazilerinin sınırlarını çizip parçalara bölecek küçük bir ekip ile çalışacaktı. Kendisi gibi bekâr memurların kaldığını söyledikleri Sur Palas Oteline çantasını bırakıp hızla dışarı çıkmıştı. İlk şehre girerken artan bir merak ve hayranlıkla baktığı surları, henüz akşam karanlığı basmadan gidip tepeden görmek istemişti. Şimdi surun üstünde, etrafında uçuşan güvercinler arasında Dicle'ye, Hevsel Bahçelerine ve Karacadağ'a bakarken, kendini mistik zamanlardaki dünyanın içinde hissediyordu. Gövdesi, kol ve bacaklarıyla bütün bir âlemin etrafını sarmış dev bir yaratığın sırtına basmış halde göklere doğru yükseliyordu sanki. Ayağının altında yirmi altı medeniyetin sihirli gücü varken, olağan bir ruh hali içerisinde kalması beklenemezdi zaten. İnsanın taşa işlenmiş ürkütücü gücü karşısında ne diyeceğini bilemiyordu. İçinde şiddetli bir ürperti dolaşmış, dizleri ve elleri titremeye başlamıştı. Ve içi bitmek bilmez bir merakla doluydu. Hayran ve şaşkındı. Kale diye isim konulmuş, uzunluğu ve yüksekliğiyle Çin Seddini takip eden bu dev eserin içinde, bir taş bir taş olmaktan çok öte bir şeydi. Dikkatle bakınca, çoktan soğuduğu varsayılan kara taşların içindeki yakıcı alevlerin hala sönmemiş olduğu seziliyor, dokununca insanın elini yakacak gibi geliyordu. Evet,

kara taşa bakınca insanın zihni aydınlanıyor, her taş zamanın sayfalarını eskitemediği birer kitap gibi duruyordu.

Abdullah henüz Tapu Bölge Müdürlüğündeki bürodan dışarı taşınmamış iş saatlerinden sonra her gün gelip surları dolaşır, bir arkeolog merakıyla uzun uzun incelemelerde bulunur, her defasında gezisini bir başka burcun üstüne çıkarak tamamlardı. O gün de surun dış tarafını kolaçan etmiş, gelip soluğu Yedi Kardeşler Burcunda almıştı. Şöyle uzaktan bakıp geçtiği çarşı pazarları görmeyi, hanlar hamamları, birbirine yaslanmış haldeki evleri, daracık sokakları, kilise ve camileri gezmeyi ise sonraya bırakmıştı. O gün, vaktinde barut deposunu patlatarak kendileriyle birlikte istilacı güçlerin komutanlarını havaya uçuran, böylelikle şehri istila edilmekten kurtaran yedi kardeşlerin efsanesini, kendisiyle aynı bölümde olan memur bir arkadaşından öğrenmişti.

Tıpkı Yedi Kardeşler Burcu gibi sayısı seksen ikiyi bulan her burcun ayrı bir efsanesi, farklı bir hikâyesi vardı. Aslına bakılırsa, suru sur yapan tek bir taş bile hikâyesiz değildi. Suskun görünmelerinin altında dile gelmeye hazır canlı birer tanıklık vardı. Abdullah elini önündeki ateşten farksız siyah bazalt taşın üstüne koymuş, kâh Dicle ve Hevsel Bahçelerine, kâh ufuk çizgisine dek uzayıp giden ovalara ve Karacadağ'ın dalgalanan yükseltilerine, kâh surun kuşatmasındaki şehre bakıyor, sonra başını çevirip bütün dikkatini elini üstüne koyduğu taşa veriyordu. "Kaç bin, kaç milyon yılın taşıdır?" diye sorunca, zaman mefhumunun adeta donduğunu, milyon yılın sanki hiç geçmemiş gibi aynı yerde durduğunu görüyordu. Elini taşın üzerinde tutarken, aynı anda milyonlarca yıl öncesinin zamanına dokunuyordu. Taştaki zamanı düşünürken, kendini birbiriyle bağlı haldeki bütün varlığın işleyişine dalmış halde buluyor, "Bir derede iki kez yıkanamaz fikri ne denli doğruysa, bu taşta şu anda

dokunmakta olduğum milyonlarca yıl öncesinin zamanı da doğrudur. Dokunduğum taş, dokunduğum bütün bir zamandır. Geçmiş diye sanılan binlerce yıl, benden sadece elimin uzunluğu kadar uzaktır. İçeriğini teferruatıyla bilemiyor olmak, o gerçeği hissetmek için bir engel değildir. Her şey canlı ve çok yakın" diyordu kendi kendine.

Bu şehirde yaşanmış savaşlar, yıkımlar da uzak gelmiyordu. Mancınıklarla fırlatılan ateşli güllelerin gürleyişini, birbirine çarpan kılıçların şakırtısını, kale duvarları üstünden dökülen kızgın yağlarla kızaran vücutlardan yükselen çığlıkları, şehir düşerken veyakılıp yıkılırken kopan feryatları, zafer gelirken yükselen sevinç naralarını ve şarkılarını duyar gibiydi.

Kaleye bakıp geçmiş zamanı doğru hayal etmek için neredeyse bir eksiklik bırakılmamıştı. Kale bir korunma, savunma setinden çok, buraya uğramış bütün medeniyetlerin rengini ve dilini yansıttığı gerçek bir sanat eseri olarak duruyordu. Kalenin ilk kurucuları olan Hurrilerden başlamak üzere, kale üzerinde beş bin yıl boyunca kıyasıya bir sanat yarışı gerçekleşmişti sanki. Dicle nehrinde bulunduğu söylenen bir kalkan balığı şeklinde tasarlanmış olan kalenin duvarları ve burçları üzerine işlenmiş kitabeler, motifler, figürler ve semboller, içinde bitmek bilmez bir ihtiras ve kıskançlığın saklı olduğu bu yarışın az çetin geçmediğini gösteriyordu.

Abdullah, surdan inerken karmaşık düşüncelerin yükü altında olan duyguları, kendisini Dağkapı meydanına yöneltmişti.Oraya varıncasanki beyninde kendiliğinden canlanıp duran görüntüleri görecek, boynuna ip geçirilmek üzere olan aksakallı Şeyh Said'in son sözlerini duyacak gibi geliyordu. Geçip gitmiş sayılanın değiştirilemez olmasını aklına anlatamıyordu. "Düşünmenin bu haline teslim olmak, varlık olarak yaşamamayı peşinen kabul

etmektir. Dünün dünde değilse de, şimdide değiştirilemez oluşuna dair inşa edilmiş tüm fikirler kasıtlıdır. Kader diye hükmedilmiş değiştirilemezlik koca bir yalandan ibarettir. Bugüne dokunmak, düne dokunmuş olmaktır. Dün ile bugün arasında geçilmez duvar gibi örülmüş olan zaman kavramı, bağlantı yapmaktan kopmuş veya koparılmış aklın bir aldatmacasıdır sadece. Geçmiş diye varsayılan zamanın başı ve sonundaki uçlar sürekli çarpıştıkları halde buluşturulamaz demek, bir umutsuzluk hali olarak bugünden bir yarın çıkarılamaz demektir. Dünden gelen tesirli bir dokunuş, tıpkı bir suyun yönünü değiştirir gibi hayatın yarına dair yönünü pekâlâ değiştirebilir" diyordu.

Vardığı meydanda, bir evliyayı andıran isyan önderi aksakallı şeyhten duyduğu sözler kalbine kor ateşler düşürdüğü halde, her şeyin bittiğine dair bir ümitsizlik hissine kapılmıyor; tersine, "Kaçınılması icap eden ibretlik dersler manasında, başına gelenin altındaki sebepler derin tahlile tabi kılınırsa, geleceğin yenilmezlik hafızasına asılacak yol gösterici altın bir belge olacaktır"diye kuvvetli bir çağrı duyuyordu, kendi içindeki sesin aksakallı ihtiyara ait olduğundan emin bir şekilde. Otele varıp üstüne temiz sayılan mavi bir çarşafın serili olduğu yatağına uzanırken, bütün aklı fikri aksakallı ihtiyarın üzerinde bulunuyordu. Aksakallı ihtiyarla birlikte kırılmış boyunlarıyla darağaçlarına asılı, beyaz kefenler içindeki isyancılar gözlerinin önüne geldikçe, içinden bütün şehri ayağa kaldıracak bir çığlık atmak geliyordu. Bir şey daha oluyordu: Düşlemde, kefenler içinde boyunları kırılmış halde görünen isyancılar, birden doğrulup üzerlerindeki kefenleri ve boyun bağlarını paramparça ediyor, ellerine nasıl geçirdikleri anlaşılmayan birer mavzerle önce en yakın hedefe, göz ve ağızlarından pislik akan fesatçı hain güruhun üzerine yürüyorlardı.

Abdullah sabah vakti Tapu Bölge Müdürlüğü'ne giderken, gece boyunca etkisinden çıkamadığı düşüncelerden hala sıyrılmış değildi. Müdürlük binasına geldiğinde, başındaki şapka ve üzerindeki resmi giysilerin verdiği iftiharla bekleyen kapıdaki bekçi haricinde, kimsenin oralarda bulunmadığını gördü. Müdürlük binasının önündeki caddeden gelip geçen insanlardan her birinin birbirinden farklı ruh hallerini yansıtan yüzlerinden, kimsenin üzerinde durma lüzumunu duymadığı anlamları yakalamak üzere adeta pusuya yatıyor;önüne almış olduğu birer portreymişçesine incelediği yüz ifadelerinden şehrin o günkü ruh haritasını çıkarmaya çalışıyordu. Derken, okunmadan geçmeyen yüz ifadelerine dâhil olan memurlar da birer birer gelmeye başlamışlardı.

Abdullah sabırsızlıkla beklediği saha çalışmasına ilk defa o gün çıkacaktı. Yakın bir köyde arazi ölçümlerini yapıp kayda geçirecek bir birliğe dahil olmuştu. Tapu memurluğunda iki yılını geride bırakmış birlik sorumlusu teknisyen arkadaşı gelince, toparlanıp hızla köye doğru yola koyuldular. Ağa diye bir vasıfları olmadığı halde, kendini köyün asıl sahibi sayan bir aileden hayli çekmiş görünen köylülerin kurtarıcı diye gördükleri memurları nasılda büyük bir umutla beklediklerini, köye vardıklarında başlarına üşüşen kalabalıktan anlamışlardı. Çoğunluğu yalınayak ve donsuz olan çocuklar mavi renkli cipin etrafında dolanmaya başlıyor, cansız olduğu halde köydeki bütün canlılardan, söz gelimi attan, katırdan ve eşektendaha hızlı yol alan bu yaratıktaki muammayı faltaşı gibi açılmış gözlerle anlamaya çalışırken, büyükler koca devletin ayaklarına gelmiş hali olan memurlardan hiç değilse bu defa kendilerini bir toprak parçası sahibi kılacak bir gönül büyüklüğü göstermelerini bekliyorlardı. Bu gayeyle memurların önünde el ayak öpercesine yerlere eğiliyor, yaltaklanıyor, saygı gösterisi altında kendilerini hiçleştirirken

ufacık bir utanç duygusu hissetmiyor, açlık, yoksulluk ve haksızlıktan doğan dertlerini döktükçe dökmeye başlıyorlardı.

Ülkenin bu parçası devlete yakın duran ağa, şeyh veya güçlü ailenin cenneti sayılırdı. Dersim kırımıyla tamamlanan işgalin son perdesi de kapandıktan sonra ülke toprağının tamamına yakını bu kesimlerin eline geçmiş, kalan kısmı da güç, hile ve ayak oyunlarıyla ele geçirilmeye çalışılıyordu. Zengin toprak sahiplerine, ağaya ve şeyhe kimsenin zorluk çıkardığı yoktu. Arkalarında valinin, kaymakamın, askerin kuvvetli desteği varken, kendilerine zorluk çıkaracak birilerinin çıkması beklenemezdi zaten. Arada bir görülen köylünün homurtusu, karşısında sallanan sopa tehdidi belirince çabucak sönüveriyordu. İçte kaynayan isyan duyguları saparak, yön değiştirerek karşılıklı didişmeye, kavgaya, kargaşaya dönüşür, kimi zaman bir ömür içinden çıkamayacakları ölümlerle sonuçlanır, sonra ölümlerden yeni ölümler, kalıcı düşmanlıklar ve bitmeyen mahpusluklar doğardı.

Bu köydeki son kavganın dumanı hala en kuvvetli şekilde tütmeye devam ediyordu. Her şey bundan bir hafta evvel, bir kedinin komşu evin bir civcivini yemesiyle başlamıştı. Civcivin sahibi kediyi öldürmekle yetinmeyip kedi sahibinin anasını ve bacısını da sayınca, olanların önü tutulamaz olmuştu. Aradan sadece on dakika geçmişti ki, kediyi öldüren adamın oğlu üstüne gelen silahlı adamdan kaçmaya çalışırken, evinin avlusunda, annesinin gözleri önünde vurulmuştu. İkinci ölüm karşı taraftan, hemen onun ardından gelmişti. Ölülerin sayısı üç, yara alanların sayısı dokuza varıncaya dek, karşılıklı vuruşma hızından bir şey kesmeden devam etmişti. Sonra asker ve polisin köyü abluka altına alması, tutuklanmalar, hakaretler ve köyde barınma imkânı kalmayanların şehre başlayan mecburi göçü… Bundan böyle köyünartık dilden dile dolaşmaya devam edecek ve sonunun nereye varacağı bilinmeyen dipdiri bir hikâyesi vardı.

Köylülerin saymakla bitirilemeyecek başka bir yığın derdi vardı da, şimdi asıl dert hiç değilse yılın birkaç ayında karınlarını doyurmaya yetecek kadar ve devletçe güvenceye bağlanmış bir toprak parçasına sahip olmaktı. Bu gayeyle her akşam genç memurların etrafında bir çember oluşturuyor, onları alakadar etmeyecek bir yığın dert sayıp döküyor, gururlarını ayaklar atına alıp yalvarıyor, dua ediyor, kimisi de ellerinde olan üç beş kuruşu gizlice her iki memurun cebine yetiştirmeye çalışıyordu. Abdullah bunu fark edince, parayı kabul etme hususunda kendisiyle aynı fikirde olmayan arkadaşının şaşkın bakışları altında şiddetli bir öfkeye kapılıyor, böylelerini yanına yanaştırmamaya çalışıyordu. Yalınayak başıkabak çocuklarının boğazından geçecek birkaç lokma ekmek bulamaz iken, nasıl denkleştirdikleri bilinmeyen üç beş kuruşlarını ellerinden almayı insan olma insafıyla bağdaştıramıyor, sadece parayı kabul etme hissiyatını fark ettiği arkadaşını değil, parayı getirip gizlice vermeye çalışan gözü açık kişileri de ayaklarının altına alıp esaslı bir ders verdikten sonra, bir daha görünmeyecekleri uzaklara kovmak istiyordu. Bir gün gittikleri tarlada, çekildikleri ağacın gölgesi altında etrafına toplanmış olan topluluğa uzunca bir konuşma yaptı.Konuşurken göğsünde biriken öfkeyi saklı tutuyor, sözü bir an evvel başa toplanması icap eden akla getiriyordu.

“İlelebet vicdan ve akıldan yoksun kalarak yaşamak kaderimiz olamaz. Bir yerde buna dur demek zorundayız. Her millet gibi bizim de buna hakkımız var ve yapabiliriz,”dedi.

Dişleri ve bıyıkları sigara dumanından safrana dönmüşçukur gözlü adam lafı ağzından aldı:

“Beyim, hoş, güzel güzel anlatırsın da, lakin bizler gördüğün aha şu mahluka benziyoruz” dedi, otuz kırk adım ötede duran,gözüne, burnuna üşüşmüş sineklerden bunalmış boz eşeği

göstererek. “İstediğin kadar anlat, bir kulağımızdan girer öbüründen çıkar.Kürt dediğin adam olmaz beyim, hiç adam olmaz. Başımıza bela olmuş hayatımızı da değiştirmeye kimsenin gücü yetmez. Az mı denedik sanıyorsun? Olmuyor işte. Kürt’ten adam çıkmıyor, çıkmaz da.”

Hayat dengesinin kaybolup gittiği,umutlanmak isterken yüzlerden çaresizliğin ve sevgisizliğin doğduğu, ölmüş olmanın hayatta kalmaya tercih edilmesi halinde pek büyük bir kaybın yaşanmayacağına dair meşum hislerin uyandığı ve insan olmak hissiyatının günden güne eriyip yok olduğu tepeden tırnağa bozuk bir düzen vardı. Yoksul köylünün lehine bir toprak parçasının sınırlarını genişletmek ne kadar çare olabilirdi veya sınırları genişletilipeline tapusu verilmiş toprak parçasını tekrar kaptırmamak için köylü ne kadar direnebilirdi, belli değildi.

Abdullah o köyde çalıştığı iki ay boyunca, kendisiyle aynı fikirlere çektiği teknisyen arkadaşıyla her fırsatta bu konuları konuşmuş, kısa zamanda mümkün olamayacağını bildikleri esaslı çareleri düşünmüşlerdi. Yoksul olanları en fazla gözeterek az iş çıkarmadıkları halde, oradan ayrıldıklarında her ikisinin de içi rahat değildi. Çoğu köylünün artık kendilerine ait sayılacak bir iki toprak parçasıyla karınları azıcık daha doyacak olsa bile, bunun pek kalıcı olamayacağını biliyorlardı çünkü.

Abdullah işi çabucak kavramış, ikinci saha çalışmasında birlik teknisyeni kendisi olmuştu. Gideceği köy şehrin hemen dışında, bir ağanın son taşına dek ele geçirmek istediği geniş arazileri olan büyük bir köydü. Abdullah, köye daha adımını bastığı ilk saatlerden itibaren, işinin kolay geçmeyeceğini anlamıştı. Çoktan hazırlık yaptığı anlaşılan köyün ağası, O’nu ve yardımcısını adeta herkesten kaparcasına alıp yemek daveti adı altında evine götürmüş,kızarmış kuzu etinin pilavlar üzerinde kor parçaları gibi

durduğu, lezzetin çorbalar, salatalar, ayranlar ve hoşaflarla tüttüğü, tam da ağanın şanına yakışır bir sofra hazırlanmıştı. Ağa yemek yemeği bırakmış, elleri iştahla yemekler üzerinde dolaşan Abdullah'a bakıyordu. Yeniyetmenin iştahlı hali pek hoşuna gitmişti ağanın. Daha şimdiden ucu bucağı olmayan köy arazilerinin tapusunu itiraz edilemeyecek şekilde elinde hazır görüyordu. Büründüğü baba sevgisiyle önündeki en güzel et parçalarını alıp Abdullah'ın önüne koyuyor, doğacak utangaçlık ve yabancılık hislerini dağıtmaya çalışıyor, lafa dalıp çevresindeki insanların mutlu olmasını sağlamak dışında hayatta bir gayeye sahip olmadığını, bir gün başında durmasan yolunu şaşıracak, yerlerde sürünecek ve açlıktan kırılacak köylüye hizmet etmenin tek mutluluğu olduğunu söylüyordu. Ardından "ama" deyip devamını getirmeden de duramıyordu.

"Dersin ki bunlar insan değil, tam manasıyla her biri birer hayvan ve de fevkalade nankör. Onları giydir, yedir, içir, yıllarca sırtında taşı! Ama yere bıraktığın an, vay efendim sen misin bizi yere bırakan diye bas bas bağırır, utanmaz çığlıklar koparırlar. Kalplerinde ufacık bir vefa duygusu kalmaz, seni acımasızca taşa tutarlar. Bunlar böyledir işte beyim. Ama ne edeceksin, senin köylün, senin canın, senin kanın. Koparıp atamazsın. Sana tutunmuşlar. Akılsızlık, ahmaklık ediyorlar diye sahipsiz bırakamazsın. Bir gün sahipsiz bırak onları, birbirini boğazlamaya başlarlar. Aralarına kan girer, düşmanlık girer, kıyamet gününe dek bir daha yan yana geldiklerini göremezsin."

Ağa kendisinden başka kimsenin bir ağzı, bir dili yokmuş gibi, yemekten sonra da kimini köpek, kimini eşek, kimini çobansız üç adım atamayacak koyun yerine koyarak konuşmaya devam etti. Abdullah ağayı sabırla dinliyor, dediklerini onaylar gibi başını sallıyor, daha karşılaştığı ilk dakikalardan itibaren, şayet akılda bir kusuru yoksa hayatı yeni öğrenen bir çocuğun bile anlamakta

güçlük çekmeyeceği gayesini iyice açığa vurmasını bekliyordu. Tersinden anlaşılınca, her dediği doğru olan ağaya karşılık vermeye lüzum görmüyor, henüz işin başındayken ve diğer köylülerin ne dediğini duymadan yerini bulmayacak bir sözle önünü kapatmak istemiyordu. Köyde ağaya rakip ve yoksul köylüleri himaye etmeye çalışan iki ailenin varlığını henüz yoldayken öğrenmişti. O'na bu bilgiyi muhtar ve her üç bilirkişi vermişti.

Şöyle ilk elden köy arazilerine bakmak için evden dışarı çıkarken, ağa Abdullah'ın elinden tutup, "Sen köyde kaldığın müddetçe benim misafirimsin" dedi, itiraz edilemeyecek bir sıcaklık ve sevecenlikle. Abdullah, ağadan böyle bir davetin geleceğini beklemiyor değildi. Doğrudan itiraz etmek yerine, nazikçe "Mehmet amca, en iyisi biz bu işi muhtara bırakalım, kimseyi rahatsız etmeyeceğimiz ve geceleri rahat çalışacağımız sakin bir evi o bulsun bize. Hafta sonları hariç her gün buradayız artık. Sizlerle geçireceğimiz çok günlerimiz olacak bizim. O vakit içerisinde her fırsatta misafirliğine de gelir, yemeğini yer, çayını içeriz" dedi, iş haricinde düşündüğü başka bir sebep yokmuş gibi ve tadı olmayacak bir davet kapışmasını önlemeye çalışarak. Abdullah'ın bu cevabı ağa dışındaki herkesin pek hoşuna gitmişti.

Adil karakteri ve sözüne güvenirliğiyle kendini herkese kabul ettirmiş, karşıt aileler arasında bir denge unsuru sayılan, büyük babalarının katıldığı Şeyh Sait İsyanı sebebiyle karşıt olanların bile kendilerini saygı duymak mecburiyetinde hissettiği bir ailenin büyüğü olarak, köyün içinde ve dışında kimi zaman ölümlerle neticelenecek pek çok anlaşmazlığa bulduğu akılcı çareler nedeniylebir sulh adamı diye kabul edilen muhtar, kalınacak ev meselesini çok evvelden halletmişti. İki katlı evinin hemen bitişiğinde inşa ettiği ev, dışarıdan gelecek kıymetli misafirler için

tasarlanmıştı. Abdullah, ev işini muhtara bıraktığını söyleyince, söylenecek başka bir söze yer kalmamıştı.

O gün Abdullah'ın tasavvur dahi edemediği bir olay oldu. Akşam yemeğinden sonra çıktığı avluda, bir adamın beklenmedik bir anda önünde belirdiğini gördü. "Lütfen bunu bizlerin küçük bir hediyesi olarak kabul edin" deyip, önlenemez bir çabuklukla elindekini O'nun cebine indirdi. Abdullah, adamın bu delice hareketine ne diyeceğini bilemedi. Hâlbuki elindekini cebine koymak yerine eline de verebilirdi. Adamın deliliği başka bir delilikle devam etti. Elini Abdullah'ın cebinden çıkarır çıkarmaz buhar olup gitti. Karanlığın içinden nasıl beliriverdiyse, öyle de bir parçası oldu karanlığın. Karanlık onu anında yutup yok etmişti. Abdullah, elini cebindekine atıp bakmadan dahi, cebine konulmuş olanın ne olduğunu biliyordu. Daha evvelden benzerini hiç yaşamadığı bir şaşkınlık yaşıyordu. "Nedir bu yaptığın" deyip adamı geri çağıramaz, cebindekini de çıkarıp bir yere atamazdı. Her şey öylesine ani olmuştu ki, şimdilik sessiz kalmaktan başka bir çaresi yoktu. Gece yatağına girdiğinde, alemdeki bütün gök taşları üzerine yağar gibi olmuştu. Titriyor, terliyor, başını durmadan bir taraftan diğer tarafa çeviriyordu. "Evet, sen rüşvet aldın, hem de hiç sesini çıkarmadan" dedi kendi kendine, affedilmez suçlar işlediğini fark edince dehşete düşen bir tövbekârın suçluluk duygularıyla.

"Sen ne biçim insansın? Daha bismillah demeden yaptığın ilk iş cebine rüşveti indirmek oldu. Sorumluluk senin olunca, bunu mu yapacaktın Abdullah? Hayır, sen eski Abdullah olamazsın. Kendini kaybediyorsun. Evet, bu doğru, kendini kaybediyorsun. İki kuruş görünce, sen sen olmaktan çıkıp bir başkası oluverdin. Evet, ses etmedin. Neden ses etmedin? Hoşuna gitti çünkü. Hayır, inkâr etmeye kalkışma. Dürüst ol, itiraf et. Hoşuna gitti. Neyini saklayacaksın? Her şey apaçık. Bu lanet sana da bulaştı. Onlara

nasıl benzeştiğinin farkına bile varmıyorsun. Hislerin ölüyor Abdullah, bozuluyorsun. Aklın ve ruhun senden kaçıyor, ama haberin olmuyor senin. Bütün okudukların boşuna akıp gitti. Onca söz ve hayalin bir anlamı yokmuş meğer. Hak etmediğin ekmeğe dokunmama yeminin nerede kaldı? Para bu kadar mı tatlı ve baştan çıkarıcı? O para hangi çocuğun boğazından kesildi, haberin var mı senin ha? O anda neden düşünmedin bunu? Neden gırtlağından tutup ayağının altına almadın pezevengi? Neden bildirmedin haddini? Yaptın da, elini tutan mı vardı? Hayır, inkâr etme, hoşuna gitti senin. Çok hoşuna gitti. Gözlerine inanamadın. Al sana, açıldı zenginlik kapısı deyip öylece bakakaldın. Suskunluk işine geldi senin. Sakın inkâr edeyim deme. İnkâr etsen bile, kimi kandırabileceksin sen. Herkesi kandırdın diyelim, peki, kendini nasıl kandırabileceksin? Yüzünü saklama öyle. Kendinden utanmak diye bildiğin duygu kayboldu. Kabul et, bütün inançlarına ihanet ettin."

Tam da bu sözü söylediği anda, zihninde her şeyi tersine çevirecek başka bir ışık yandı. Bütün zor zamanlarında imdadına koşan o sesi duydu:

"Hayır, ihanet etmedin. Sen asla ihanet edecek biri değilsin. O parayı almanı, farkına varmadığın en derin akıl emretti sana. Yargılayacaksan eğer kendini, neden bu şiddetli tereddüdü yaşadın diye yargılamalısın. Ne çabuk unuttun, karanlıklar dünyasında kötülükleri kovalayan Hz. Ali'yi, Nemrut'un putlarını kıran Hz. İbrahim'i? Nerede kaldı o küçük Abdullah'ın büyük hayalleri? Ve ihtilal dedin, Kürdistan dedin. Nerede kaldı senin o büyük hedeflerin? Hani özgür ve mutlu olmayanın kalmadığı bir dünya kuracaktın? Kendine vermiş olduğun bütün o büyük sözleri unuttun mu yoksa? Anladın mı şimdi o paranın sana niçin verildiğini? Evet, bu sözleri unutmaman için. Anlamamak ve unutmak diye zihnine çökecek sinsi vebaya teslim olmayacaksın.

Kendini dövmelisin, hem de pek şiddetli dövmelisin. Unutma, hala kendini kendinden ayırmış değilsin. Sendeki sen engelini aşmayı başaramamışsın. O sebeple dövmelisin. Pek sıkı dövmelisin. Sana kendine teslim olma hakkı verilmemiş. Anlayacaksın. Ve gözünü ayırmayacaksın parlayan en uzaktaki yıldızdan. Sana verilmiş en yüce emirdir bu. Herkesin göremediği uzak hayallerin peşinde koşacaksın hep."

"Şimdi daha iyi anladın mı, o paranın niçin sana verildiğini? Hayır, o para sana değil, o büyük hayallere verildi. Gözünü aç ve iyice bak. Gördün mü? O paranın üstünde "Kürdistan'ın malıdır" diye yazılıdır. O para, kurtuluş parasıdır. Sen o parayı kurtuluş yolunda harcayacaksın. O para hiçbir yere gitmeyecek, tekrar bu toprakların yeşermesi için kullanılacak. O para sana hep ülkeni hatırlatacak. Zihnini hep uyanık tutacak. Zihnin çok derin uyumuş olmalı senin. Yoksa daha ilk anda anlardın, bu paranın şahsına verilmiş olmadığını. Bütün şahsi duyguları yerle bir edeceksin. İşaretleri çok hızlı okumalısın. Işık hızında çözmelisin görünenin arkasındaki manayı. Gerçeğin kalbine inmelisin ve en derindeki köküne. Çivi çiviyi söker kuralını unutmayacaksın. Bu ülkeyi, bu toprakları bitiren rüşvet midir? Sen de aldığın bu rüşvetle var edeceksin. Olacaksa, hakkın fetvası böyle olacak. Hakkın sana emri budur. Hakka itaatsizlik etmeyeceksin. Şimdiye kadar çok yavaş yürüdün. O para adımlarını hızlandırmak için verildi. Çünkü bu insanların sana ihtiyacı var, çok ihtiyacı var. Görmüyor musun bu insanların insan olmaktan çıkmış halini? Hepsi de "Yetiş Abdullah, ölmek üzereyiz, kurtar bizi şu cehennem azabından" diye bağırmakta. Kulağını iyice aç ve duy sesini onların."

O gece sabaha dek Abdullah'ın gözlerini uyku tutmadı. İnsanı şaşırtacak, saptıracak yolun başında, doğru yola girmenin mucizesi gerçekleşmişti sanki. Çekildikleri inziva mekânlarında ilahlarından vahiy bekleyen ulu insanlar gibi, duyduğu sesler

kendisi için değiştirilemez, karşı çıkılamaz hükümler taşıyordu. İçinde kopan fırtınayla baş etmesi kolay olmamıştı. Ama asıl fırtına henüz yeni başlıyordu. Cebine giren para, adımını yavaşlattığı anda canını yakacak bir ateş parçasıydı artık. Düşüncelerindeki zamana ayar çekilmiş, adımları hızlansın diye ruhu esaslı bir kamçı yemişti. Bundan böyle şahsına dair bildiği bir hak talebi olmayacaktı. Hangi şekilde olursa olsun, aldığı her kuruş baş koyacağı davanın malı sayılacaktı. Beklenmedik bir anda ve nasıl gelip cebine girdiğini hala anlamakta güçlük çektiği o para, zihninde belirsiz bir zamana terk edilmiş olan davaya, bir gün daha gecikmeden başlangıç yapma kararına dönüşmüştü. Bir daha geriye dönüş olmayacaktı. Adımlarını hızlandırma kararını verirken, önünde duran tehlikelerin farkındaydı elbette. Anlamak ve sesini duyurmak için yükselmek mecburiyetindeydi. Bu da bir yüksek okula gitmeyi şart kılıyordu. Bundan böyle okul masraflarını denkleştirme imkânı da doğduğuna göre,artıkbir tereddüdü olmayacaktı.

Bilirkişi heyetinin de içinde olduğu kalabalık bir grupla sabah erkenden çıktıkları arazide, henüz ölçüm araçlarını kurup çalışmaya başladıkları ilk dakikalardan itibaren, her an taşlı sopalı bir kavgaya dönüşecek şiddetli bir tartışma baş göstermişti. Ağa, sınırların kendisine ait sayıldığı toprakları içine alacak şekilde çizilmesine itiraz edince, ağızlar önlenemez bir öfkeyle açılmış, ağaya topyekûn bir hücum başlamıştı. Ağa bu toprakların ezelden beri ailesine ait olduğunu iddia ederken, diğer köylüler ağız birliği içerisinde, ağaya ait kılınmış bütün arazilerin zorbalık, ayak oyunları ve rüşvet yoluyla ellerinden alındığını, verdikleri misaller ve başlarından geçen olaylarla anlatıyorlardı. Tartışma içinden çıkılmaz bir hal alınca, Abdullah müdahale etmek zorunda kaldı.

“Sizleri bu şekilde dinlemeye kalkarsak, aylarca nasıl boğaz boğaza girdiğinizi izler, bir arpa boyu kadar yol alamayız. Demem

şu ki, herkes buradaki heyetin dediklerini kabul etmek zorundadır. Devlet bu işle bu heyeti görevli kıldığına göre, sadece bu heyetin dedikleri geçerli olacaktır. Şunu bilmek durumundasınız: Bu arazilerin hiçbiri birilerine aittir diye bir kayıt bulunmamaktadır. Yani bu araziler tüm iddialarınıza rağmen hala hazinenin malı sayılmaktadır. Ve devlet dilerse, bu arazilerin tapusunu hiçbirinize vermez. Ne Mehmet ağaya, ne Kasım amcaya, ne de İbrahim dayıya. Heyetteki bilirkişiler haricinde kimseyi dinlememe yetkimiz olduğu halde, biz gene de sizin fikirlerinize başvurduk. Ne Mehmet ağa ne de başka hiç kimsenin bir haksızlığa uğramasını, adil olmayacak yargılarımız sebebiyle mağdur düşmesini istemedik. Ama siz bugün yaptığınızı tekrarlarsanız eğer, ne kimseyi kendimize yanaştırır, ne de fikirlerine başvurma ihtiyacını duyarız. Bu dediklerim anlaşılmışsa eğer, artık yapılacak tek şey var. Birileri bir söz söylemek isterse, birbirine değil sadece bizlere söyleyecektir. Uygun bulduysak dediğini yaparız, bulmadıysak bildiğimiz en doğru olanı neyse onu yaparız. Kabul mü?"

Abdullah'ın kendilerinden yana düşündüğünü bilen köylülerden birkaçı söz birliği içerisinde "kabul" diye bağırdı. Sonra peş peşe diğer köylülerin onayı geldi. Ağa ve adamları haricinde kimsenin bir itirazı olmamıştı. Abdullah, ağayı direkt karşısına almak yerine, onu hem kendisiyle, hem de köylülerle uzlaşıya çekiyor, kimsenin haksızlığa uğramasına izin vermeyeceğini söylüyordu. Ağa, Abdullah'ın söylediklerine inanmaktan başka bir şansa sahip değildi. Devletin şikâyet mercilerine başvursa, başına daha büyük işler açılacağından korkuyordu. Çünkü karşısındaki memur kolay baş edilir birine benzemiyordu. Fıldır fıldır dönen birer ateş parçasından farksız gözleri vardı. Henüz bir çocuk olduğu halde, korkulacak biri olduğunu daha ilk günde göstermişti. "Hayır, bu baş belasıyla

açıktan uğraşılmamalı, yüzüne gülmeli, dost görünmeli" diye düşündü. Abdullah ağayı düşünürken sezgilerine, ağa ise tecrübelerine dayanıyordu. Ne şekilde olursa olsun, devletin bir memurunu kendine düşman etmek hayrına olmayacaktı. Hele de sözü edilen şu cingözlü velet gibi biri olunca, pek daha tedbirli olmak icap ediyordu. Bir de O'nu öylece şu nankör, hain, fesat köylülerin insafına terk etmek olmazdı. Onların eline düştüğü anda, umut edilir iyi bir yanı varsa, o da çabucak uçar gider, lehine olan ne varsa tersine dönüverirdi. "O halde O'nu elime, avucuma almak için ne lazımsa yapmalıyım" diye geçirdi içinden.

İki gün sonra Abdullah'ı tekrar yemeğe davet ettiğinde, Abdullah'ın davetine bu kadar kolay icabet edeceğini beklemiyordu. O akşam ağa bir adım daha attı. Abdullah yemekten önce dışarı elini yıkamaya giderken peşinden gitti, suyla doldurduğu ibriği getirip önüne koydu. Doğrusunu söylemek gerekirse, suyu bizzat kendisi Abdullah'ın eline dökmek istemişti. Ne ki, Abdullah itiraz edip kızınca, gereğinden fazla ısrar etmeye lüzum görmemişti. Abdullah elini yıkayıp kuruladıktan sonra, ağa elini bir tomar parayla doldurmuş halde Abdullah'a uzattı.

"Lütfen itiraz etme, bunu gönlümden kopan küçük bir armağan say" dedi.

Abdullah, kendisine uzatılan parayı asla kabul etmeyecekmiş gibi şiddetle reddedip, ağanın elini geri çevirmeye çalıştı. Ağa, karşılaşacağı itiraza çoktan hazırlıklıydı:

"Hayır, bu para cebimden çıktı bir kez. Oraya bir daha katiyen girmez. Bu senin rızkındır çünkü. Ve daha fazla almamakta ısrar edersen, Allah şahidim olsun ki, bu parayı ateşe atar, sana da bir daha selam vermem. Senden rica ediyorum, beni buna mecbur etme."

Abdullah'ın elinde almaktan başka bir çare kalmamıştı. Ağanın herkesten cömert davrandığını daha sonra paraları sayarken gördü. Yüzlük ve elliliklerden oluşan tam bin beş yüz lira. Bir ayın sonunda, elinde maaşının üç dört katından fazla bir para birikmişti. Henüzbu köydeki işinin yarısını bile tamamlamış değildi. Öyle anlaşılıyordu ki, yolda daha elini cebine atacak çok sayıda kişi vardı.

Abdullah işin temposunu en üst seviyeye çıkarmıştı. Akşam karanlığı basıncaya dek kimsenin işi bırakmasına izin vermeyecekti. Sadece heyetteki resmi üyeler değil, onlarla hareket eden köylüler de O'nun çalışma temposuna ayak uyduramıyorlardı. Yorgunluktan yerlere yığılıyor, azıcık dinlenme molası vermesi için adeta yalvarmaya başlıyorlardı. Pek yoruldukları halde, yine de Abdullah'tan bir rahatsızlık duydukları söylenemezdi. Ama Mehmet ağa için vaziyet tam tersini işaret ediyordu. Abdullah hakkında düşündüklerinin hiçbiri tutmuş değildi. Eline parayı tutuşturduktan sonra gönlünü çeldiğini düşünmekle büyük hata etmişti. Daha şimdiden kendine ait saydığı toprakların üçte birlik kısmını köylüye kaptırdığı halde, "Bunu neden yapıyorsun?" diyemiyor, dediği anda haksız çıkarılacağını bildiğinden, "Şu belayı savuşturmanın başka bir yolu olmalı" diye çareler arıyordu.

Bir gün gittiği Diyarbakır'da buluştuğu bir dostundan daha evvel hiç aklına gelmeyen şahane bir fikir aldı. Yapılacak tek şey, işe uygun bir tay bulmak olacaktı. Ağa için bir tay bulmaktan kolayı yoktu. Hemen o gün gidip tayı aldı, tecrübe etti, sonraki gün olacakları hayal ederek eve geldi. Abdullah o gece bu pahalı ve güzel hediyeyi kabul edemeyeceğini söylese de, ağaya söz dinletemedi. Ağa sabah erkenden tayı eyerlemiş halde getirip dizginleriniAbdullah'ın eline verdi. Abdullah dizginleri tuttu, uçlarından hafif kesilmiş bir genç kızın koyu saçlarını andıran

yelelerini, kızıl renkli boynunu, göğsünü usul usul okşadı; dolgun sağrısına, karnına dokunarak binicisine zarar verip vermeyeceğini anlamaya çalıştı. Ağa, Abdullah'ın atı kuşkuyla incelediğini görünce, "Seni temin ederim ki, bu attan huylusunu ve hızlısını bulamazsın. Ben dün binip şehirden köye kadar dörtnala kaldırarak geldim. Rüzgardan bir parçadır dersin. Onun sırtında ufacık bir sarsıntı hissetmeden uçarak gidiyorsun. Şimdi dener kendin görürsün, ne denli hızlı ve rahat bir at olduğunu. Bundan böyle onunla şehre gidip gelirsin. Alışırsan tek bir gün bile binip koşturmadan duramazsın. Hem araziye çıkarken de sana lazım olur. Sabahtan akşama dek bunca yer geziyor, dolaşıyorsun. Bu tay senin işini çok kolaylaştıracak çok" dedi, Abdullah'ı rahatlamaya çalışarak.

Dolgun sağrısına, sırtına, gövdesine yağ dökülmüş gibi parlayan doru tayın tek başına görünüşü bile Abdullah'ın gönlünü çelmeye yetmişti. Sabahın şu serin vaktinde tayı denemek, onu beş on dakika koşturmak hiç de fena sayılmayacaktı. Ağanın heyecanlı bakışları altında, ayağını üzengiye geçirip bir sıçrayışta tayın sırtına atladı. Ama tayın sırtına atlaması ile havalarda uçuşması bir olmuştu. O ana kadar bir kuzu gibi miskin ve uysal görünen tay birden vahşi bir canavara dönüşmüştü. Abdullah, kızıl vahşinin sırtında fırtınaya kapılmış bir dal parçasına dönmüştü adeta. Her an nasıl ve nereye çarpıp kemiklerinin parçalanacağı belli değildi. Mehmet ağa muradına ermiş görünüyordu. "Hadi oğlum, hadi oğlum, taşlıklara taşlıklara doğru" diye sesleniyordu, kendi içinden sessizce. Sanki tay onun sesini duymuş da kararmış gözlerle taşlıklara doğru uçuyordu. "Ah, O'nu şöyle o kara taşlardan birine çalıversen, canımı kurban ederim sana" diye seslenmeye devam ediyordu, Abdullah'ı bir an atın sırtından taşlardan birine doğru ittiğini hayal ederek. Dileğinin gerçekleşmesi halinde üç danayı kurban olarak kesme niyetini

bildirmeyi de unutmadı, ilahı görecekmiş gibi yukarıya doğru bakarak. Ne ki, ilah onun sesini hiç duymadı. Önünde birileri durmuşçasına, tam aksi tarafa yön aldı tay. Yeni sürülmüş tarlaya doğru uçuyordu. Tarlanın yumuşak toprağında dengesini kaybetmiş olmalı ki, her iki ayağı birden kesilmişçesine düşüp bir takla attı. Abdullah atın beş adım ötesine fırlamıştı.

Abdullah ata bindiği sırada, inek ve koyunlarını dışarı salan üç beş kadın haricinde ortalıkta kimsecikler görünmez iken, şimdi köy halkının yarısından fazlası dışarıya fırlamış, Abdullah'a doğru koşuyordu. Atla birlikte Abdullah'ın nasıl devrildiğini gören bir kadının çığlığı, küçüğünden büyüğüne dek herkesi dışarı dökmeye yetmişti. Yerde Abdullah'ın ölüsünü bulmak için dua eden ağa, herkesten önce varmıştı Abdullah'ın üstüne. Abdullah, yere çarpmanın şiddetiyle hafif bir baygınlık geçirmişti. Başının altında bekleyen elleri ve içinde apaçık bir korkunun dolaştığı gözlerini gözlerinedikmiş halde bakan ağayı görünce, "Planın beni öldürmeye yetmedi ağa" dercesine hafifçe gülümsemeye çalıştı.

Abdullah artık topun ağzında olduğunu biliyordu. Ama ağanın niyetini fark ettiğine dair bir imada bulunmadı, kendini bilmezliğe vurdu. "Sen o domuzun aklının altında ne puştluklar döndüğünü bilmiyorsun. Hani sana dediydi ya, ben şehirden buraya kadar ata binerek geldim diye. Hem de dörtnala kaldırdım dedi. İşte o kuyruklu yalan. Yalancı için yalan söylemek ne kadar zor ki" diyen adamından aldığı bilgiyi de hiçbir vakit ağaya hissettirmedi, yalanını yüzüne vurmadı. Ağakendi planının açığa çıkmamış olmasına sevinirken, Abdullah bir gününün yatalak halde geçmesine sebep olan bu musibetin değerini bir daha unutmadı. Bugün atı deneyen, yarın tenha bir köşede kendisini kıstırıp varlığını ortadan kaldırmak üzere birkaç adamını da üzerine pekâlâ salabilirdi. İlan edilmemiş savaşın karanlıkta sallanan keskin kılıçları boynunu bulacak anı kollarken, ihtiyatsız tek adım

dahi atamazdı artık. Her adımın başında kendisini ısırmaya hazır bir yılanın beklediğini kuşkudan uzak tutmayacaktı. Üzerinde oynanmış oyunu fark etmemiş gibi görünmekle kendini koruma altına alırken, köylünün lehine ağanın canını yakmaktan vazgeçmeyi de düşünmeyecekti.

Ağa, o olaydan sonra cin çarpmışa dönmüştü. Ufacık bir başarısızlığı halinde açığa çıkmaması için bir nedenin olmayacağı yeni bir denemeye girişmeyi aklından bile geçirmiyordu. Bir devlet memurunu öldürmeye yeltenmenin şimdilik duyulmamış olması, yarın da duyulmayacağı anlamına gelmiyordu. "Abdullah'ın fark etmediğini sana düşman o domuzların da fark etmemesi mümkün mü? Gerçekleşmiş bir kaza bile olsa, üzerine yıkmak için ellerinden geleni yapmazlar mı? Yaparlar, hem de ocağına incir dikerler. Kanına ekmek doğrarlar, toz duman ederler seni. Aklını başına toplayacaksın Mehmet ağa. Kendi elinle mezarını kazmak deliliğinden vazgeçeceksin. Dünyayı kendine göre döndürmek bir yere kadar. Daha fazlasına göz dikmeyeceksin" diyordu kendi kendine.

Elinden gelse, Abdullah'ın varlığını bir saniyede yeryüzünden silmek isterdi istemesine de, kalbine dolmuş olan korkuyla baş edemiyordu artık. Toprağın yeni safhadaki tespit, kayıt işlerinde sınırların kendi aleyhine şekilleniyor olmasına evvelden yaptığı gibi itiraz edemiyor, etse de çabucak vazgeçip "Eh, başka bir çare olmadığına göre, memur beyefendiler ve bilirkişi heyeti ne derse kabulümdür" diyordu, malını kendi eliyle vermiş olmak mecburiyetinin mide ağrıtan acı tadıyla. Son üç yılın altı ay öncesine kadar içten içe öldürmek istediği babasından aile erkini geç devralması sebebiyle ve göz göre göre kaptırdığı toprak miktarının büyüklüğünden de anlaşılacağı üzere, henüz bir çaylak sayılan ağanın esmer mimikleri içindeki fırtınaları göstermeye yetiyordu ki, budurum kendisinden ziyade babasından çok çekmiş

görünen köylülerin ağzını kulaklarına vardırıyor, onları zevkten dört köşe ediyordu.

Abdullah, kaçınılamaz olunca girip zaferle çıktığı ilk muharebenin arkasından gelecek diğer muharebelere hazırlanmak mecburiyetinde olduğunu bilen bir savaşçının duygularıyla dönmüştü otele. İçinden gelse dahi kendini gevşemeye, rahatlamaya bırakamıyordu. İnsan bir devlet memuru olunca, köylünün derdini ve ruh halini anlamak bir başka oluyordu. Görmezden gelinemeyecek kadar mühim olduğu halde, O'nu asıl düşündüren bir ağanın şahsi davranışları ve köylüye gösterdiği muamele değil, bir kara cehaletin hükmü altında vahşi bir canavar gibi köylüyü dişlileri arasında öğüten ağalık çarkının kendisiydi. Bununla baş etmek sanıldığından çok daha zor olacaktı.

Son zamanlarda şehrin bazı lokallerinde, kimi kahvehane ve derneklerin tenha köşelerinde, içinde bir parça umudun sezildiği ihtiyatlı bir kıpırdanma yaşanıyor, ilgili gençlerin dikkatini gittikçe daha fazla çekmeye başlıyordu. Abdullah henüz içlerine dahil olmadığı bu gençlere tamamen ilgisiz kalmış da değildi. Gençlerin konuştukları konuların içinde kendi düşünceleri de vardı. Söz gelimi, "Ağalık düzeni yıkılmalı, yol, okul, elektrik, su olmalı" diyorlardı. Şayet etrafta bilgi kapmaya hazır duyarlı kulaklar, kuşkulu kimseler bulunmuyor ise, Irak işgali altındaki Kürtleri de gündem ediyor, Ahmet Hasan el-Bekir Mustafa Barzani'yle bir özerklik anlaşması ha yaptı ha yapacak diye sevinçten havalara uçuyorlardı. Abdullah o gece bu gençlerle daha sık görüşmeye, fikirlerini daha yakından öğrenmeye karar vermişti. Sabah kahvaltıdan sonra hazırlanmış, dışarı çıkmak üzereyken, kendisiyle aynı dairede çalışan ve kendisi gibi bekâr olan yan odadaki arkadaşı, çekingenlik ve ürkekliğin hakim olduğu yavaş ve yumuşak tıklamalarla kapıyı çaldı. "Gir" diye seslendi Abdullah,

o günün harçlığı diye hazırladığı para demetini aceleyle cebine sokarak. Kapıyı açıp içeri giren Musa'nın hınzırca bakan gözlerinden ne diyeceğini biliyordu.

"Gelmemekte kararlı mısın?" diye sordu Musa, gayesini arkadaş canlısı mimiklerinin altında saklamaya çalışarak.

"Bizim gençler bana geliyor, dedim ya."

"Onu anladık zaten, ama hala başka kaygıların var gibi geliyor bana. Bak, söz verdiğimiz gibi Dicle'ye inmek dışında başka bir yere uğramak yok ve sadece balık."

"Niyetinizde bir kötülük aradığım yok, ama siz de laftan anlamak hususunda bu kadar gecikmeyin diyorum."

"Bir dakika, daha iyi bir fikrim var. Ve düşünmeden cevap verme. Diyorum ki, sizin gençler de gelip katılsın bize, hep beraber inelim."

"Başka bir zaman olur, ama bugün değil" dedi Abdullah, daha fazla lafı uzatmak istemediğini bildiren kesin bir ses tonuyla.

Musa bu defa da sonuç alamadan gitti, yan odada bekleyen arkadaşlarının yanına. Arkadaşları gelmez demiş, Musa "Ben ikna ederim" deyip son bir kez daha denemek istemişti kendini. Abdullah tapu kadastrodaki arkadaşlarına karşı önceleri yumuşak tuttuğu tutumunu son birkaç hafta içerisinde iyice sertleştirme yolunu seçmişti. Daha tanıştıkları ilk günlerden itibaren aralarında bir itme çekme yarışı vardı. İçlerine girer girmez, her biri birer kurttan farksız olan arkadaşları, memurlukta henüz bir acemi sayılan Abdullah'ı şöyle bir yoklayıp, hızla kurdukları düzenin içine çekmeye çalışırken, Abdullah da sezdirmeden ve incitmeden onları kendi doğrularına çekmeye gayret etmişti. Ne ki

gıdasının iyi niyet olduğu bu gayretkeşlik kimseyi üstün kılmaya yetmemiş, umulanın aksi hâsıl olmuştu.

Ne olduysa son ayın ilk hafta sonunda olmuştu. Abdullah iki gün sürecek tatilini şehirde geçirmek üzere kaldığı otele geldiğinde, tüm arkadaşlarının lobide kendisini beklemekte olduğunu görmüştü. Büyük bir kutlamaya hazırlanmış gibi görünen arkadaşlarının kendisi için hazırladıkları oyunu, üstünde genelev diye yazılı bir tabelanın olduğu, etrafı yüksek bir duvarla çevrili, kırmızı boyalı evin önüne varınca anlamıştı. Üst balkonlarda ve kapının önünde gelen müşterilere çıplak bedenlerini teşhir eden kadınları görünce neye uğradığını şaşırmış, başı dönmüş, ha kustu kusacak derken, önündeki arkadaşını şiddetle iterek gerisin geri oteline koşmuştu. O gün bugündür Abdullah bu oyuna katılan arkadaşlarıyla alakasını en alt seviyeye çekmiş, onları kendisine karşı sürekli bir muhasebe içinde tutmaya sevk etmişti.

Hayata doğru giriş yapma ehliyetine sahip olmayanların, cebinde üç beş kuruşu bulunca ne hallere düşeceğini bu arkadaşlarının yaptıklarından açıkça görüyordu. Para hızla onları doyurulamaz bir açlıkla karı kız peşinde koşmaya, içki âlemlerine dalmaya, esasen pek zayıf olan manevi ve ruhi vasıflarını, kişiliklerini tam da bulmavakti gelmişken bir daha bulunamayacak şekilde kaybetmeye ve dağıtmaya götürmüştü. "Hayata bu şekilde giriş yaptıktan sonra, onlardan ulvi gayelerin peşine düşmelerini beklemek, ancak kendini akıllı sanan sersemlerin işi olabilir" diyordu kendi kendine Abdullah, dikkatini onlardan başka tarafa çekerek.

Abdullah'ın o günkü planında Ergani Öğretmen Okulu'nda okuyan, vaktinde hepsi de kendisinden küçük olan çocukluk arkadaşlarıyla buluşmak, onları şehirde gezdirip dolaştırmak

vardı. Musa kapıyı çalarken el çabukluğuyla cebine sürdüğü para demetini, az sonra odasının kapısını çalacak olan bu arkadaşları için ayırmıştı. Derken ritmik vuruşlarla tıklanan kapının sesi çınlamaya başladı. Odaya girenlerin içinde Şevket de vardı. Şevket birkaç hafta önce yakın bir okulda herkesin tanıdığı bir öğrencinin vurulması sebebiyle düzenlenmiş bir protesto gösterisinde, "Kahrolsun faşistler!" diye atılan slogana ortak olmuş, slogan daha ağzındayken,kendini demir parmaklıkların arkasında, kör bir odanın içinde bulmuştu.Abdullah O'nun yakalandığını duyar duymaz hemen ziyaretine koşmuş, her bir ihtiyacını karşılamış, O'nayalnız olmadığını hissettirmişti.

Gençler içeri girince, Abdullah zaman kaybetmedi. Yatağın karşısındaki elbise dolabını açıp, yeni aldığı kışlık elbiselerin içinden çıkardığı yakalı bir kazağı Şevket'e, bir kazağı Yusuf'a, gri kahverengi kadife bir pantolonu içlerinde en uzun boylu olan Hüseyin'e, siyah beyaz çizgili yün bir gömleği İsmail'e, yün gömleklerden birer tane de diğer ikisine verdi. "Lazım olan diğer ihtiyaçlarınızı da çarşıda karşılarız" dedikten sonra otelden çıkmaya başladılar. Rengarenk giysiler ve ayakkabıların göz kamaştırdığı çarşı pazar faslını hızla geçtiler. Aldıklarını bir dükkânda bırakıp surlara, Dicle'ye bakan burçlara yöneldiler. Sanki ilk çocukluk günleri yeniden geri gelmişti. İlkokul yolundaki o küçük cemaat oyunu yıllar sonra surların başında oynanıyordu. Bu defa surların kara taşlarında hala devam etmekte olan tarih yürüyüşünün içine dalmıştı Abdullah. Kişneyen atlar, şakırdayan kılıçlar, yangınlar, feryatlar, sevinç çığlıkları… Sert kara taşların içinden büyük medeniyetlerin sesi yükseliyor, kimi vakit bir ürperti, kimi vakit bir hayranlıkla kulaklarına çarpıyordu Abdullah'ı dinleyenlerin.

Bir yazarın dediklerine bakılırsa, bu kalenin ilk kurucuları Hurri kavmiymiş. Vaktinde henüz hiçbir kavmin sahip olamadığı

zenginliklere, demir madenine, at ve öküz sürülerine, gelişmiş zanaatlara sahiplermiş. Yine aynı yazarın dediklerine bakılırsa, Hurriler Medlerin ataları, Medler de bugünkü Kürtlerin ataları oluyormuş. Med sözü ağzından çıktıktan sonra anlatırken kıstığı gözlerini birden açıp, "Gördünüz mü neler oluyor. Peki, Türkler ne zaman geldi bu topraklara?"diye sordu, Şevket'e bakarak.

"Bin yetmiş bir" diye yanıt verdi Şevket.

"Evet, bin yetmiş bir. Peki, Hurriler ne zaman inşa etmiş burayı? Türklerden tam dört bin yıl önce. Evet, yanlış duymadınız, dört bin yıl önce. Onların torunları Medler de Türklerden tam iki bin yıl önce yaşamış bu topraklarda ve işte bu kale aynı zamanda onların da kalesi. Şimdi dedikleri ne? Kürtler yok. Kürtler hiçbir zaman var olmamış. Kürt ismi kara basılırken, çıkan kart kurt sesinden geliyormuş. Yok, Kürtler geri kalmış dağ Türkleriymiş. Sonra ne oluyor? Kuyruklu Kürtler! Yani sen bir hayvansın, bir köpeksin, bir eşeksin, bir sıçansın. İnsan olmadığın için senin konuşacağın bir dilin de yok. Tamı tamına dedikleri bu değil mi?"

Hüseyin; "Evet, gerçekten öyle" diye bağırdı ayağa kalkarak.

"Söyler misiniz, içinizden kim hayvan olmayı kabul eder?"

"Hiçbirimiz"diye bağırdılar hepsi de tek bir ağızdan.

"Evet, karşı çıkmazsan kabul ediyorsun demektir. Bundan böyle onların hiçbir dediğine inanmayacaksınız."

Söylevini bitirip "Hadi gidelim" dedi, son bir kez üstünü ince beyaz bir buğunun kapladığı Dicle ve Hevsel Bahçelerine bakarak. Surun dibini mekân tutmuş ciğercinin tezgâhından yükselen mavi dumanla etrafa nefis bir koku yayılıyordu. Abdullah her birine birer buçuk porsiyon söyledi. Yemekten sonra sıra Yılmaz

Güney'in filmine gitmeye gelmişti. O günlerde bir Seyithan sözüydü dilden dile dolaşan. Sevda yoluna dikilmiş engeller, kör düşmanlıklar. Bir bent aşıldı derken, önüne çıkan yeni bentler. İnsanın aklını ve ruhunu esir almış kara duygular. Yiğidin sevdası kendi eliyle vurdurulur. Bir kızgın demirden farksız hale gelen Seyithan yiğitçe vurur vurur, yok eder tekmil düşmanını. Sonra kendi de yok olur. Sevdanın kavuşmaya yetecek gücü yoktur. Bir kara kaderdir sarmış her yanı. Zalim yok olur, ama mazlum da yaşama şansını bulamaz. Sinemadan çıkarken, Seyithan'ın bir sözünü uyarlayarak tekrarlıyordu Abdullah.

"Çizilmiş hiçbir kadere razı olmayacağız, zalime yenik düşmemeyi de mutlaka öğreneceğiz" diyordu.

Önde Abdullah, girdikleri gençlik lokalinde hararetli tartışmalar yaşanıyordu. Tartışmalar, Türkiye İşçi Partisi'ne mensup bir kişi seminer verirken başlamıştı. Gençlerden biri, "İşçi Partisi Kürt dili hakkında ne düşünüyor?" diye masumca bir soru sormuştu. Beklenmedik bir anda gelen bu soru, seminerin konusunu değiştirmeye yetmişti. Konu uçup gidince, seminer de uçup gitmişti. Karşılıklı gruplara ayrılmış halde tartışıyorlardı. Her kafadan ayrı bir ses çıkıyor, tartışmalar kimi zaman kavgalı bir hal alarak sürüyordu.

"Kafanızın içinde sosyalizm yok, devrim yok arkadaş. Ağanın çukurunu kazmak kolay mı sanıyorsunuz?

"Dediklerimi saptırıyorsun, başka bir tarafa çekiyorsun. Sorduklarıma insan gibi cevap vermek neden aklına gelmiyor senin?

"Asıl saptıran sensin. Dikkatimizi alıp alıp başka taraflara çekiyorsun. Biz devrimciyiz, sosyalistiz, enternasyonalistiz arkadaş, milliyetçi değiliz. Enternasyonalistlerin dil diye bir talebi

olmaz. Bütün dünya dilleri onların dili sayılır çünkü. Dünyanın neresinde olursa olsun, sosyalistin önceliği emektir, dil değil."

Araya başka biri girdi.

"Evet, doğru söylüyor Mikail. Sosyalistlerin önceliği dil değil, emektir. Hem dil meselesini öne sürmekle ne yaptığını biliyor musun? Safları bölüyorsun. Burada Kürt, orada Arap, şurada Türk dersen, sosyalistler nasıl bir arada durur? Hem şimdi bu dediklerin polisin kulağına gitse ne olur, biliyor musun? Aklını başına alacaksın, öncelikleri iyi bileceksin, öyle devrimcilik yapacaksın. Ve hangi ülkede yaşadığını da unutmayacaksın."

"Sosyalistlik kendi dilini bir tarafa bırakmaksa, bundan böyle ben sosyalist değilim arkadaş!Siz Türkler için enternayonalist olduğunuz kadar, onlar da sizin için olsa bari."

"Gördünüz mü, konu devrimcilik olunca, nasıl da geriye çark ediyorsunuz? Kaçın kaçın, o dille ancak ağanın kıçını yalarsınız siz."

Sorusunun karşılığını tersinden fazlasıyla alan genç adam, bir daha oraya uğramamak üzere öfkeyle kalkıp gidince, onu tartışmaları sessizce dinleyen öfkeli üç kişi daha takip etti. Bir süre daha tartışmaları dinleme sabrını gösteren Abdullah kalkıp dışarı çıkarken, onlardan az öfkeli sayılmazdı. "Devrimcilik cilası altında inkârın bu haline ne demeli?" diye soruyor, cevabını da kendisi veriyordu:

"Modern sözcüklerle ihanet."

O gün Abdullah'ın göğsünde biriken öfke uzunca bir süre dinmek bilmeyecekti. Hayat açıktan açığa tersine işliyor ve hiç düzelecek gibi görünmüyordu. Sadece şehrin üstünde değil, işgal

altındaki bütün ülkede insanların aklını, ruhunu ve nefesini esir almış, varlıklarını içten fethetmiş kara, kapkara bir ölüm dolaşıyor ve her adım başında bir utanç işareti görünüyordu. Kaçış yegâne kurtuluş yolu olmuştu. Şehrin her köşesi aşiretten kopan, ağaların zulmünden kaçan insanlarla dolmuştu. Bir parça ekmek peşinde kafileler halinde uzak memleketlerin yolunu tutmak, şehirdeki baldırı çıplak sürüsünü azaltmaya yetmiyordu. Sigara dumanından gözün gözü görmediği kahvehaneler işsiz güçsüz, çulsuz insanların kendini unutmaya verdikleri yeni dergâhlar haline gelmişti. Başkasının cebine göz dikenlerin sayısına her gün yenileri ilave oluyor, sinsice aşırmak gelir adaletinin yeni mesleğine dönüşüyor, karın doyurmanın en rahat kapısı olan dilencilik fazladan birkaç ucuz duayla beslenerek gelişiyordu.

Yük kapmaya çalışırken fiyatı düşürdükçe düşüren yeni hamallar ile eski hamallar arasında yaşanmış ve bir kişinin ölümüyle neticelenmiş olan kavganın izleri, Abdullah ve arkadaşları önünden geçerken, uzunca bir süre bakmaktan kendilerini alamadıkları dükkânın duvarlarında hala canlılığını korumaya devam ediyordu. Şehir asıl son üç günde peş peşe gerçekleşen vakaların dedikodusuyla çalkalanıyordu. Şehir gazetesi vasıtasıyla pazara çıkmış yeni vakaların konusu kadın olunca, başka pazarlarda dolaşıma sokmak üzere alıcısı birden çoğalmaya başlıyordu. Ne mi olmuştu? Yumuşak ve pek sevimli yüzünün arkasında bir katilin saklı olduğunu vaktinde aşkının ağına takılıp ondan pek çekmiş kadınlar da dahil hiç kimsenin fark edemediği bir adam, kendisini aldattığını düşündüğü karısını Dicle kıyısındaki sazlıklara götürmüş, kalbini bıçaklarla deşip boğazını da keserek, sazlıkların arasındaki çamurlara gömmüştü. Vaka, balık yakalamaya inmiş bir kişinin rastlantı eseri kadının bıçak altındaki boğuk sesini duymasıyla başladığı takip neticesinde açığa çıkmasa, o suyun kıyısında tıpkı boğazı kesilmekte olan bir

koyunun çırpınması, can çekişmesi gibi ne büyük bir can çekişmenin yaşandığını hiç kimse bilemeyecekti. Diğeri, çocuklarını doyurmanın başka bir çaresini bulamayan bir kadının bedenini para karşılığında bir erkeğe sunarken, namus bahsinde kendisini bilmeyenlere göre sütten çıkmış ak kaşık olan oğlunun kendisini fark etmesiyle yaşanmıştı. İmdada koşanlar yetişene dek, kadının kafası oğlunun elinden inen acımasız sopa darbeleriyle çoktan parçalanmıştı. Sonuncusu önceki günün ikindi vaktinde vuku bulmuştu. Babası yaşındaki biriyle zorla evlendirilmek üzere olan körpecik bir kız, aşığına kaçtığı için sokak ortasında, baba ve büyük kardeşler tarafından yönlendirilen küçük kardeşin kurşunlarına hedef olmuştu.

Öldürenler mahpushaneyi, öldürülenler toprağın dibindeki karanlıkları boylarken, çoktan yazılmış baba, eş ve kardeş oyununda birer kurban olduklarını fark edemeyen, belki de hiç fark edemeyecek olan mahalle kadınları balkonlarda, avlularda ve sokak köşelerinde hemencecik bir araya gelmiş; kendilerinden geçmiş halde, "Sizi gidi orospular sizi, kuyruğunuzun üstünde oturmayı bilmezseniz sonunda olacağı budur" diyerek, ölen zavallıları bir kez daha öldürme şehvetiyle çekiştiriyorlar; uzaktan geçip gidenlere seslerini duyurmak ister gibi, ama asıl kendilerini şaşkınlık içerisinde dinleyen etraflarındaki genç kızlara namus kanunlarının aşılamayacak sınırlarını hatırlatıyorlardı. Ruhlarına kopyalanmış erkek duygularını yansıtırken, böylesi zamanlarda erkekliği zirve yapmış erkeklerden daha az vahşi olmuyorlardı.

Abdullah dolmuş durağına kadar eşlik ettiği arkadaşlarını yollarken, son bir kez karşılarına geçerek, "Başınız dahi gitse, doğruluktan ve adil olandan kopmayın. Doğrultusunu kaybetmiş bu hayatın size ait olamayacak sahte vaatlerine de kanmayın. Gözünüzü yükseğe, en yükseğe dikin. Ve korkmayın. İmkânsız olanı isteyin ve bu kahrolası gerçeklerin dışına çıkmayı.

Hayatımızı esir almış ama bizim olamayan bu gerçeği kırıp parçalayabiliriz. Hiç unutmayın, aklımızda ve kalbimizde bu kuvvet ve dirayet vardır. Vahşi pençeler altında ölü bir yaşamı asla kabul etmeyeceğiz" dedi, yüksek yerden kalabalık bir topluluğa hitap eder gibi.

Pençeler altında ölü yaşam sözcükleri, hem sırlar altına gizlenmiş, hem de apaçık olduğu halde kabul edilemeyen gerçeklerin kapısını açan birer şifre gibiydi. Oteline dönerken, bu sözcüklerin çağrıştırdığı ülke ve insan halleri gözlerinin önüne geliyordu. Zihinlere, duygulara, varsıllara, yoksullara, güçlülere, orman kanunları manasında düşünülecek olursa birer yem olan güçsüzlere, tabiatta bile görülemeyecek bir vahşilik hâkim olmuştu. Hayatın katli bir iç duygu haline gelmişti. Köylü sadece ağada, işçi sadece patronda, kadın sadece erkekte değil, her biri ayrıca kendinde parçalanıyor, ölüyordu. Biri diğerinin kurdu oluvermişti. Kemiren, parçalayan, dağıtan, yok eden bir kurt. Ömrün içine bir parça hayat yerleştirmek kimsenin aklına gelmiyordu. Bir iğfal ve ihanet çarkı dönüyordu ki, dışında kalan hiç kimse yok gibiydi. Ve hıyanetin diğer adı olan inkâr… Devletin, kafatasçı aklın inkâr ederken bir manası vardı da, ya inkâra maruz kalmış olanın kendini inkârına ne demeliydi? Hem de sosyalistlik kisvesi altında.

"Korkaklık, şereften yoksunluk, şahsiyetsizlik bir akıl verme şekline dönüşmüş" dedi Abdullah, gözlerini tavana dikerek. Ve ardından, "Sen ne yapıyorsun, nasıl bir çare düşünüyorsun Abdullah?" diye sordu, o gün gördüklerinin, duyduklarının hıncını kendinden çıkarırcasına.

"Ruhu ve aklı başkasının elinde olanı suçlamak yetiyor mu? Ve o suçluyu yargılamak, cezasını vermek suçu ortadan kaldırmaya yeter mi?Peki, büyük suçlu ile küçük suçluyu nasıl

ayırt edeceksin birbirinden? Asıl suçlunun boğazından tutabilecek misin? Var mı senin bu yargılayamaya yetecek kanunun, kudretin? Muhammed Mekke'de, Lenin Rusya'da nasıl dize getirdi onca suçluyu? Peki, var mı senin ülkende bir Muhammed, bir Lenin? Mesela zalim kralın kafasını uçuracak bir kılıcın var mı senin? Farkında mısın, ülken bir tımarhaneye dönmüş Abdullah. Kendini kaybetmiş, çıldırmışlar ile dolu bir ülke. Annesinin kafasını parçalarken namus kurtardığını sanacak kadar delirmişlerin ülkesi. Ve de bir esir kampı senin ülken. Darağaçlarından arta kalanların ve doğuştan suçlu görülenlerin doldurduğu karanlık bir mahpushane. Var mı buna benzer başka bir ülke Abdullah? Ve hasta düşmemiş, delirmemiş tek insan çıkar mı bu ülkeden? Acımayacaksın, lakin yargılarken adil olmayı da elden bırakmayacaksın. İnkâra ve ihanete sevgi yüzü göstermeyeceksin, ama onun içinde sağ kalan tohumu da bulacak, ekecek ve aşk ile yeşerteceksin. Ve bu hiç de kolay olmayacak. İşin çok zor Abdullah, çok. İstese de kimse sana yardım etmeyecek."

Sert rüzgârların estiği, sislerin kapladığı, üstünde kara bulutların döndüğü yüksek bir zirvenin başında yapayalnız kalmış gibiydi. Çakal sürülerinin, yırtıcı kediler ve uluyan kurtların sesi yankılanıyordu kulaklarında. Gök gürlüyor, üstüne yıldırımlar düşüyor, kıyamet kopuyordu. Gökyüzünü yırtan bir çığlıkla bağırıyor, kimseye sesini ulaştıramıyordu. Sonra bir an gün yüzünün açılmakta olduğunu, güneşin doğduğunu görüyordu. Altında çayırlar yayılıyor, ormanlar, bahçeler açılıyor, berrak mavi sularıyla pınarlar, dereler, ırmaklar akıyordu. Çayırda evcil ve yaban sürüleri, ormanda kuş cıvıltıları ve bahçelerde rengârenk giysileriyle çocuk sesleri yükseliyordu.

Alnından, şakaklarından ter damlacıkları damlıyordu Abdullah'ın. Odayı havalandırmak üzere kalkıp pencereyi açtı, lavaboya gidip yüzünü yıkadıktan sonra geri gelip içini kitapla

doldurduğukoyu kahverengi dolaba yöneldi. Kitapların arasından kimi bölümlerini arada bir okumaktan kendini alamadığı Antik Yunan yazarlarından Ksenefon'a ait Anabasis kitabını çıkarıp tekrar kendini yatağın üzerine attı. Topraklarına ayak basar basmaz bağ ve bahçelerine domuz sürüleri gibi daldıklarını görünce, gazaba gelen Med kabilelerinin kendilerine has savaş taktikleriyleuçurum başlarında, derin ve karanlık vadilerde başlattıkları saldırılar karşısında bozgun halinde kaçan ordunun başına gelenler, Abdullah'a pek büyük bir keyif veriyordu.

Abdullah sonraki gün işten dönünce, yanına aldığı üç beş arkadaşıyla birlikte şehirdeki kıpırdanışın öncüleri sayılan gençlerin bir araya geldiği Hasan Paşa Hanı bitişiğindeki kahvehaneye gitti. Yanmış bir ormandan geriye kalmış, iki metre uzunluğundabakır yanığına doğru hafif renk değiştirmiş kara bir ağaç düşünün. O ağacı hafif hafif yontup ona elleri, ayakları olan bir insan gövdesinin şeklini verin. Üstüne herhangi bir giysi giydirilmeden de uzaktan bakıncainsana bir korkuluk olduğu kanısını verecek bir gövde şekli. Sonra da omzunun üstüne sağında solunda çürüklerin oluştuğusoğan beyazına dönmüş uzunca bir baş koyun. Ve ona hayaletlerinkini andıran bir yüz takın. Kaşları dağılmış, kulakları dökülmüş, elmacıkları delinmiş, dudakları patlamış bir yüz. Bir de o yüzde dudakları geçip çene hizasına kadar uzamış kemerli bir burun göz önüne getirin.Ve tabii ki üstünde kızıl damarların dolaştığı kemik rengi bir beyazlık içinde siyah göz bebeklerinin kızgınlık ve sakinliğine göre küçülüp büyüdüğü,her an şimşekler çakmaya hazır kül rengi gözleri de unutmayın.İşte tamı tamına görünüşü böyle olan bir adam gençlerin önüne dikilip, "yüzüme tükürmeden buradan içeri giremeyeceksiniz" dedi, tersi kabul edilemez kararlı bir ses tonuyla.

Birden neye uğradıklarını şaşıran gençler, karşılık vermeyi Abdullah'a bırakmışlardı. Abdullah, adamın suçluluk duygusundan olacak ki, ışığı aniden sönüp korkutucu halinden acınası bir hal alan gözlerine derin derin baktıktan sonra, "Peki, sen yüzüne tükürülmeyi hak edecek ne yaptın amca?" diye sordu.

"Beni asmak yetmez, vurmak yetmez, aç bırakmak, hatta bir köpek gibi boynuma geçirilmiş bir iple sokaklarda çırılçıplak dolaştırmak, elaleme teşhir etmek bile yetmez. Hadi bekleme, ne duruyorsun, tükürsene!"

"Sen de önce bana bunun sebebini söyle diyorum. Yüzüne tükürülmeyi hak edecek ne yaptın sen?"

"Benim söylememe gerek yok, sadece tükür yeter. Hadi tükür, tükür diyorum."

Abdullah onun çıldırmış, delirmiş biri olduğunu yeni yeni anlamaya başlamıştı. Tuhaf görünüşüne rağmen, kendisiyle konuşulmadıkça akli dengesi sorunlu bir hasta olduğu anlaşılmazdı. Abdullah elini onun omuzlarına koydu, sırtını şefkatle okşamaya çalıştı. Yüzüne tükürmek isteği haricinde bir istekte bulunmamasının altında yıkıcı bir sebep yattığını biliyordu artık.

"Tamam amca, tamam. Ama sen ne yaptın ki, bunu bu şekilde istiyorsun bizden? Önce sebebini bir söyle. Eğer haklı olduğuna ikna olursak, belki biz de dediğini yaparız."

"Sana dedim ki, benden sual istemeye lüzum yok. Sadece yüzüme tükür ve boğ beni tükürüğünle. Namusun varsa tükürecek sin. Acımayacaksın. Günahın gelmeyecek bana, tamam mı? Çünkü ben aklımı ve vicdanımı satmış biriyim. Sen bakma bir insan gibi göründüğüme. Şu bedenimin içinde bir köpek ruhu

yaşıyor. Ben lanetlenmiş bir köpekten başka bir şey değilim. İyi tanı ve tükür."

Adam "Tükür, tükür" deyip yüksek sesle bağırmaya, sonra birden çöküp ağlamaya başladı. Ne Abdullah'ın ne de arkadaşlarının onu sakinleştirmeye gücü yetiyordu artık. Korkunç hatıraların gelip başına çöktüğü bu anda, onu sakinleştirmenin imkânı yoktu. Boşalıp kendiliğinden sakinleşinceye dek ağlamaya ve söylenmeye devam edecekti. Tanıdığı kişilere karşı ilgisini çoktan yitirmişti. Ama şahsiyetli olduğunu düşündüğü her yabancıyı gördüğünde bu şekilde önüne çıkar, onu kendi hikâyesini öğrenmeye zorlardı. Kahvehanede oturan ve onun yakını sayılan birinin anlattığına göre, Şeyh Sait İsyanı zamanında kendisi devletin gönüllü bir muhbiriymiş. İsyan patlak verdiğinde, kendi akrabalarıyla birlikte, ülkesinin kurtuluşu için canını vermeye hazır bir savaşçı gibi gidip isyan saflarına dahil olmuş. Gözünü dört açmış, kişilerin en gizli niyetlerini dahi okumaya çalışmış. İsyan sonrası büyük bir ödülmüş beklediği, ama ne görsün? Sadece ismini verdiği yabancı kişiler değil, "kendilerine hiçbir kötü muamele yapılmayacak" sözüne rağmen, tüm akrabaları da gözlerinin önünde ipe çekilmiş. O günden sonra dili tutulmaya başlamış, yıllar yılı tek kelime konuşamaz olmuş. Sonra bir gün dili ansızın çözülüvermiş. Ağzından duyulan ilk söz, "Gelin yüzüme tükürün" olmuş. O gün bugündür hep aynı sözü tekrarlamaktaymış.

"Hayır, bir deli gözüyle bakılamaz ona. Değer görmeyi hak eden, ruhundaki düşmana düşman bir çaresizdir o. Ne dediğini iyi anlamak gerek. O böyle yapmakla yüzüne tükürüleceklerin ne çok olduğunu hatırlatır bize" diye yanıt verdi Abdullah, garip adamı kendisine deli diye anlatmaya çalışan delikanlıya.

Abdullah ve arkadaşları garip adamın hikâyesini dinlerken, giyim kuşamlarından ve yüzlerindeki canlılıktan varlıklı ailelerin çocukları oldukları anlaşılan devrimci gençler, kahvehanenin kendilerine ayrılmış olan köşesini bir bir doldurmaya başlamışlardı. Önceden planladıkları bir gündemlerinin olduğu, ağabey diye hitap ettikleri son iki kişi de gelince anlaşılmıştı. Sonraki gün düzenlenecek mitingde pankartlara yazılacak sloganları tespit edeceklerdi. Gençlerin çoktan hazırlık yaptıkları, peş peşe sıraladıkları sloganlardan anlaşılıyordu:

"İstemeyiz karakol, yol, elektrik ve okul."

"Ağalığa son, toprağa reform"

"Eşitlik, özgürlük, adalet."

"Bırevin lawo, ağa tê." (Kaçın ulan, ağa geliyor) türünden gülünç sözlerin de yazıldığı slogan listesi uzayıp giderken, Abdullah'ın dikkati elinde içi boşaltılmış, sadece kasası kalmış bir radyoyla içeri giren genç adamın üzerine kaydı. İki kafa büyüklüğünde koca bir kafası olan genç adam içeri girince, bir tören kıtasının önündeymiş gibi kuvvetli bir sesle, "Gidip o Ahmet Hasan Bekir'in başına çökeceğim, ya canın ya Kürdistan diyeceğim" diye bağırdı. Merdo diye seslendikleri genç adamın içeri girmesiyle kahvehanenin havası birden değişmeye başlamıştı. Elverişli malzeme hazırsa eğer, insanın bir maymundan farksız hale getirildiği bayağı bir şamata içerisinde, her biri bir yerden onu yanına çağırıyordu.

"Dinleyin beni, az evvel onunla konuştum. Bütün hazırlıklar tamam. Emrini bekliyorum dedim. O da iki gün daha sabret dedi. Arkadaşlar, müsterih olun. O zalim ya anlaşma yıyapacak ya da üstüne estireceğim fırtınayı kabul edecek. Başka bir yolu yok bunun. Karar verilmiştir, tercih onundur artık."

Bir komedinin en komik sahnesi izleniyormuş gibi kahvehane, karınların her iki elle tutulduğu kahkaha tufanı altında kalmıştı. Kendini Mustafa Barzani'nin en önemli komutanı sayan Merdo, elindeki içi boş radyo kasası aracılığıyla dilediği zaman onunla konuştuğunu ve gerekli emirleri aldığını söylüyordu. Merdo sadece kahkaha tufanını değil, zihni hareketlenmeyi de başlatmıştı. Gençler arasındaki tartışma konusu kendiliğinden Mustafa Barzani, özerklik, Ahmet Hasan el-Bekir olmuştu. Birinin, "Muhammed Kürt devleti olmamalı derken ne söylemek istiyor?" diye sormasıyla konu uzak tarihe sarkmış, tarihte Kürtler diye günlerce sürecek bir tartışmanın başlamasına sebep olmuştu. Konu tarih olunca, söz bir anda gelip Abdullah'ta kalmıştı:

"Şayet söz konusu insan ise, varlık tek başına varlık olmak için yeterli değildir. Varlığın kendini hatırlamaktan koptuğu an, varoluşunu yitirdiği andır" diye söze başladı. "Uzak geçmişini bilmeyenler uzak bir geleceğe de yürüyemezler. Çok uzak bir geçmişe sahip olduğumuz halde, belki de geçmişinden en habersiz halk durumundayız. Aslında yok durumundayız. Varsayılmıyoruz yani. Çünkü elimizde mazimiz ile ilgili bir bütünü ifade edecek ve yokluğumuza karşı kanıt diye gösterilecek tek bir belge bile yok, tek bir belge. Varız, ama yokuz. Ve olmamayı gittikçe kabul eder hale geliyoruz. Hatırlanamaz bir tükenişin sonunda bulunduğumuzu görmek mecburiyetindeyiz. Bir adım daha ileri giderse, hatırlanamazlık bir yaşam şekline dönüşür. Bir millet için bundan daha korkunç bir gidişat olamaz. Tek kişi bile olsak, buna dur demekten çekinmemeliyiz artık. Ve şunu da söylemem lazım ki, elimdeki bilgiler en yetersiz bilgiler olmaktadır. Her bir sözü bir yerden bulup getirmeye çalıştım. Herodot Tarihi'nden bir söz, Ksenefon'dan bir söz, Arapların Türkçeye çevrilmiş kitaplarından ve buna benzer başka kitaplardan birer söz. Düşünün ki, bazı

kitaplarda yalnızca bir iki sözcük vardı. O da doğrudan Kürt, Kürtlük demeden. Onu sen anlayacaksın, anlayabilirsen."

Abdullah'ın etrafında oluşan ilgi çemberi gittikçe kuvvetlenmeye başlıyordu. Daha önce hiç duyulmamış sözcükler telaffuz ediyordu Abdullah. Bunca uzağa düşen bir Kürt tarihinin olduğunu, Hurri ve Med diye anılan atalara sahip olduklarını ilk kez duyanlar, rüyalarında konuşmakta olan bir kişiye bakar gibi bakıyorlardı Abdullah'a. Abdullah kendisini dinleyenlerin gözünde bir ayaklı kütüphane gibi göründüğü halde, bilgi eksikliğinin acısını hiç olmadığı kadar o gün hissetmişti. Geçmiş zamanların bütün karanlık kapılarını açmak istiyor, ama elinde bu kapıları açacak bir anahtar bulunmuyordu. Dıştan kapıları yumruklamak, tekmelemek canını daha fazla acıtmaya, kalbini kanatmaya yarıyordu. Konuşmak, anlatmak sadece bilgi açlığını hatırlatıyor, içinde dinmez ateşler yakıyordu.

Gün geçtikçe dinleyenleri artıyor, ama bildiklerinin onların zihni ve duygusal ihtiyaçlarını gidermeye yetmediğini görüyordu. Geçmiş zamana sarkan her söz, altı doldurulması gereken bir yığın boşluk doğuruyordu. Eskiden yanlarına bile yanaşılamaz gibi görünenler ile uzun uzadıya tartışmalar yapıyor, söz avcılığına çıkıyor, nerede bir kitap varsa bulup incelemeye çalışıyor, ama bahis konusu Kürtlük olunca hiçbiri asıl aradıklarını vermiyordu. Bu sebeple sınav başvurularının yapılacağı günü iple çekiyordu. Çalışıyor, denkleştiriyor, elindeki her kuruşu üniversite günlerine hazırlık olsun diye bankaya yatırıyordu. Sınava hazırlık yaptığı bir yaz gününde otelden dışarı çıkarken, gözleri karşıdan yavaş adımlarla gelmekte olan babasına ilişti. Kendisi anne babayı aramaz, sormaz olunca, göğsü merak ve özlem ile dolu baba çıkagelmişti.

Tam da kurumaya yüz tuttu derken, yeşerme umudu veren soy ağacı dilden dile yüklenerek gelen acı hatıraların hissettirdiklerinden kurtulmuş, üstelik devlet güvencesi altında hayatını garanti altına almışken, sahiden dallanıp budaklanır mıydı? Üveyş'in kalbinde hissettiklerine kalırsa, bu çocuğun başı katiyen beladan kurtulmayacaktı. Üst üste kötü rüyalar, sonu uçurum ve kanla biten korkunç kâbuslar görmüştü son haftalarda. Üveyş'in kalbinde dolaşan kötü hisler Ömer'e de bulaşmış, Ömer dilinden eksilmeyen dualarla sabah erkenden kalkıp Amed'in yolunu tutmuştu.

Abdullah, öpüp alnına koyduğu babasının elini uzunca bir süre avuçlarında tuttu.Uzun uzun pörsümüş, iyice güçten düşmüş parmaklarına, içinde acı ve kaygılarla dolu koca bir hayatın akıp gittiği ve hayli sert görünen ellerinin üstünde dolambaçlar çizmiş şişkin mavi damarlara daldı. Geçmiş uzun yılların ağırlığı altında omuzları çökmüş, kamburu iyiden iyiye belirgin hale gelmiş, beden ve ruh bakımından eski kuvvetini yitirmiş olan baba, oğlunun taranmış saçlarını okşayıp O'na sıkıca sarılırken, bütün varlığıyla O'nu taşa tuttuğu yaz ayının o sıcak gününe gitmişti. Bütün ayrılıkların başladığı gün o gün olmuştu. Hala O'na fırlattığı taşların acısını kalbinin içinde yanan bir ateş gibi taşıyordu. Çekildikleri surun dibindeki dut ağacının altında, Abdullah'ın hemen ötedeki tablacıdan alıp getirdiği altın rengindeki kavunu dilimleyip yerken, gözlerinin önünde sanki hiç geçmeyecekmiş gibi hala o gün vardı. Abdullah köyün vaziyetini sormuştu. O da dikkati yağdırdığı taşların altında geri çekilmekte olan minik Abdullah'ın üstünde ve o günün acı dolu utancını yaşayarak, ama asıl duygularını saklı tutarak yanıt veriyordu. Dikkatini kalbine derinden dokunan başka bir şey daha çekmişti. Soyarken yere attığı kavunun kabuğunu Abdullah yerden kaldırmış, bir kâğıt gibi incelinceye dek etini sıyırıp yemeye çalışmıştı.

Abdullah babasına köyü sormakla kalmamış, bir de kendisi anlatmıştı çalıştığı köylerin, ama ziyadesiyle ülkenin ayaklar altındaki halini. Ömer, oğlunun dilinden insanı ürkütecek kadar kuvvet kazanmış Kürtlük ile ilgili lafları duyunca, boğazından midesinin üstüne adeta kezzap suyu aktı. Üveyş'in bitmeyen sızlanmalarına, serzenişlerine, kendisine de bulaşan kaygılarına ve kâbuslarına şimdi daha fazla hak vermeye başlamıştı. Derin derin Abdullah'ın ince zarif yüzüne bakarak, "Sen sen ol oğlum, şu Kürtlük belasını uzak tut kendinden. Komünist ol, sosyalist ol ama Kürtçü olma. Komünistin, sosyalistin dostu olur, lakin Kürt'ün hiçbir yerde olmaz. Nasipsizdir, sahipsizdir, kimsesizdir Kürt" diye telkin etti.

Ömer'in kaybetme korkusundan gelen ağlamaklı sesi Abdullah'ın kalbine keskin bir bıçak gibi inmişti. Sevinmeli mi, üzülmeli mi, bilemediği başka bir haber almıştı babasından. Ali diye isim verdikleri bir erkek kardeşi daha doğmuştu. Çocukluğunda Abdullah'taki Ali aşkı ona isim olmuştu. Abdullah bir kardeşin doğumuna sevinebilirdi sevinmesine de, ama O'nun için anasından doğmak, doğmak manasına gelmiyordu. Ayaklar altında çiğnenmekte olan, ırzından tek saniye dahi tecavüzkârın inmediği ülkesinin özgür olamayan kadınlarından özgür çocuk doğmayacağını çoktan biliyordu. "Özgür davranışla bütünleşecek zihni ve hissi manadaki doğumlar haricinde, gerçekleşecek doğumları birer doğum saymamak gerekir" diyordu kendi kendine. Kalbi kaygılardan yorgun düşen babasını artan kaygılarla tekrar evine yolcu ederken, kendisine doğma şansını verecek yarınki sınavı düşünüyordu. Ertesi gün girdiği sınavın sonucu iki hafta sonra geldi. İstanbul Hukuk Fakültesini kazanmıştı.

XIII.

İkinci kata çıkan ahşap merdivenleri tırmanırken, hala sahil şeridinde kendisiyle hararetli bir tartışmaya tutulduğu solcu arkadaşının söylediklerini düşünüyordu. Arkadaşı, Mahir Çayan ve Deniz Gezmiş'i tanıdığını söylemiş, uzun uzun onların fikirlerinden ve yaptıklarından bahsetmişti. Dilerse kendisini onlarla tanıştıracağını, hatta Mahir'in toplantılarına götürebileceğini ilave etmişti. Mahir'in ve Deniz'in ismini duyduğu günden beri Abdullah onları görme, onlarla aynı tartışma ortamında bulunma arzusuyla doluydu. Şimdi bu arzusunu gerçekleştirme fırsatı doğmuşken, bu anın gelmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Ayrılırken arkadaşına, "Onları mutlaka görmeliyim" diye bildirmişti. Arkadaşı, Mahir ve Deniz'in o an İstanbul'da olmadığını, ancak geldikleri vakit kendisini mutlaka haberdar edeceğini söylemişti.

Bu arada Abdullah çoğunluğu ağa, şeyh, memur, kısacası varlıklı ailelerin çocukları olan kendi memleketinden gençlerin kurduğu Ocağa da gidip gelmeyi ihmal etmiyor, oradakileri daha yakından tanımaya ve anlamaya çalışıyordu. İstanbul'daki ilk ayını geride bırakmak üzereydi. Fakülteye kaydını yaptırmaya gelirken, kendisiyle yakın ilişkiler kurduğu ve sevgisini kazandığı Diyarbakır'daki Tapu Müdürü'nün desteğiyle tayinini de fakülteye yakın Tapu Dairesine taşımıştı. Böylece hem memurluk işine devam ediyor, hem de okula gidiyordu.Aslında okula devam etmiyordu; kaydını yaptırdığı halde, şimdiye dek tek bir derse dahi girmiş değildi. Tapu Dairesi işinden arta kalan zamanlarını okul yerine kitap ve politik fikirleri olan yeni arkadaşlıklara veriyordu. Elinde anahtarı, odasının kapısını açarken, yan odadan

çıkan arkadaşı, “Apo, aşağı katta oturanların nereli olduğunu biliyor musun?” diye sordu.

“Şimdiye dek onları sorup soruşturmadan durabileceğimi mi sandın yoksa?”

“Hani belki haberin yoktur diye düşündüm. Çok hoş çocuklar. Fikirleri de fena sayılmaz onların ve üçü de hemşehrin oluyorlar ya. Onun için dedim.”

“Teşekkürler, ama geç kalmış görünüyorsun. Oysa devrimcilik hızdır diye geçen sözü senden duymuştuk.”

“Valla senden kurtuluş olmaz Apo, gene yakaladın bir açığımızı ha.”

“O zaman devrimcilik açık vermemeyi de bilmektir.”

“Haklısın, doğru söze ne denebilir ki” dedi sarı saçlı, gülüp kendini ondan kurtarmaya çalışarak. Annesi Çerkez, babası bir Kastamonu Türk’ü olan sarı saçlı genç, çoğu Türk arkadaşı gibi Abdullah’a Apo diye hitap ediyordu. Apo sözcüğü gün geçtikçe daha fazla duyulur olmuş, Kültür Ocağında bir araya gelmiş kimi Kürt gençlerinin diline de düşmüştü. Abdullah da kulağa hoş gelen bu kısa adına gittikçe daha fazla alışmaya başlıyordu.

Abdullah, her yeni kentle ilk karşılaşmasında maruz kaldığı canavarımsı duyguların hücumunu bu defa çabucak atlatmıştı. Her adımını gelirken çizmiş olduğu planına göre atıyordu. Cebinde parası olunca, kendini kaptırmaya eğilimli duyguları derhal harekete geçiren şehrin hiçbir yanına ilgi duymuyordu. Kendini adeta delinmesi mümkün olmayan bir zırhla kaplamıştı. İdrakin en alt seviyelerde olduğu memleketindeki otsul hayata göre değerlendirilirse, sosyal seviyesi gök katlarında seyreden bu

memleket hayatının, bizzat yaşamak söz konusu olunca, kendisine hoş gelen hiçbir tarafını bulamıyordu. Davetkâr bütün seslerde, şuh bakışlarda, ışıltılar ve renklerde tabiatına tamamen yabancı, aklını öldürmeye ve ruhuna demir dişlerini geçirmeye hazır vahşi bir canavar görüyordu. Kendini korumak diye bilinen duygudan bir zerre taviz verse, sonu uçurumun dibi olur hissinden bir an için de olsa kurtulamıyordu.

O gün sahilde oturduğu bankta, denizin yumuşak dalgaları üstünde çığlık çığla kalmış martıları izlerken, ilk defa bu denli derinden kalbinin kendisine ait olmadığını, ne pahasına olursa olsun onu korumak mecburiyetinde olduğunu hissetmişti. Yok hükmünde olan ülkesi, sahipsiz haldeki halkı bir tek o kalpte kendisine yer bulmuştu. Zaten sığınacak, başvuracak başka bir yeri de yoktu halkının. Bütün kaderi ne zaman duracağı belli olmayan o kalbe bağlanmıştı. O kalp bir duruverse veya ondan başka tarafa yön kırıverse sığındığı son sığınağı da elinden kayıp gitmiş olacak, varlığı belki de sonsuza dek yokluğa karışacak, tek gerçek yokluğun kendisi olacaktı. Bir ülke, bir halk yoktu. Sadece atan bir kalp vardı ve o da sol göğsünün altında duruyordu. Bütün bu hislerin söylediklerini yeni bir şuur tazeliğiyle duymuştu. İstese bile artık bu korkunç gerçeğin dışına çıkamazdı. Sanki kadir-i mutlakın hükmü gerçekleşmiş, O'nu bu ağır yükü taşımakla görevli kılmıştı. Tek başına ve çok zayıf olsa bile buna güç yetirmek zorundaydı. Etrafındaki her şey artık O'na sadece bu görevi hatırlatıyordu.

Elindeki küçük çantayı odaya atıp, az evvel sarı saçlı arkadaşının sözünü ettiği alt kattaki gençlerin yanına indi. Birlikte gidip geldikleri Kültür Ocağı yöneticileri tarafından görevli kılındıkları semineri konuşacaklardı. Abdullah hemen konuya girdi ve hazırlık için kafasında çizdiği planı anlatmaya başladı. Konu toplumlar tarihi olunca, üstünkörü bir hazırlık olamazdı.

Okulda öğrendiklerine göre değil, maddeci tarih tezine göre hazırlık yapacaklardı. Büyük patlamadan canlılar âlemine, ilk toplumdan son topluma dek ayrıntılı bir tarih kronolojisini çizeceklerdi. Bilebildikleri kadar Kürt tarihine de yer vereceklerdi. Gerçeği söylemek gerekirse, Abdullah haricinde kimsenin Kürt tarihi hakkında en ufak bir fikri yoktu. Ne yapacaksa Abdullah yapacaktı. Abdullah sadece komisyon arkadaşını değil, herkesi tartışmaya ortak etmişti. Abdullah'ın sunum planına bir itiraz olmamıştı. Geriye üzerinde çalışacakları kitapları bulmak kalmıştı ki, kitapların tümü Abdullah'ın odasındaki küçük kütüphanede mevcut bulunuyordu. Henüz önlerinde bir aylık zaman vardı. Bu, hazırlanmak için fazladan bile bir vakit sayılırdı. Konu planı üzerinde herkes hemfikir olduktan sonra, Abdullah başka bir konuya girmeden kendilerine "İyi geceler" dileyip odasına çıktı.

Lenin'in Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı adlı kitabı, ikinci defa okunmak için küçük çalışma masasında O'nu bekliyordu. Abdullah, kitabı önceki akşam son satırına dek nefes nefese okumuştu. Kitabı okurken kafasında yeni kavramlar ve anlamlar uçuşmaya başlamış, ülkesinin derdini tanımaya bir adım daha yakınlaşmıştı. Karanlıkların dibine çökmüş ulusunun çığlıkları dünden beri kulağından çıkmak bilmiyordu. Halkının sessiz imdat çığlığını kendisinden başka hiç kimsenin duymadığını biliyordu. Çünkü şimdiye dek dinlediklerinden ve okuduklarından, kendi mensupları da dahil, kimsenin tam manasıyla böyle bir ulusun varlığından, haklarından bahsettiğini ve bu sebeple acı çektiğini görmüş değildi. Milli demokratik devrim diyenlere, Lenin'den ve Marks'tan bahsedenlere, işçi sınıfı deyip sosyalistliği kimseye bırakmayanlara karşı hiç olmadığı kadar öfkeyle doluydu şimdi. Bunlar ülkelerinde ezilen bir ulus hiç var olmamış gibi davranıyorlardı. Kürt varlığına karşı körler ve sağırları oynuyor, karşı çıktıklarını söyledikleri ezen sınıfın ırkçı diliyle konuşuyorlardı. Başka uluslar hakkında bir tek Mahir ve Deniz'in farklı konuştuğunu duymuştu. Bir de İbrahim Kaypakkaya. Onları

da bir görüp dinleyebilse, bu ülkenin ihtilalcileri hakkında karar vermek daha kolay olacaktı.

Derken Tapu Dairesi'nden çıkıp bir buluşma yeri haline getirdiği Bakırköy sahiline indiği bir gün, karşıdan solcu arkadaşının iki kişiyle birlikte kendisine doğru gelmekte olduğunu gördü. Arkadaşı lafı hiç uzatmadı. "Apo, şansın varmış, beklediğimizden de erken oldu. Yarın sabah sekizde, İstanbul Teknik Üniversitesinde hazır ol" deyip yoluna devam etti. Belli ki haberi ulaştırması gereken başka kişiler de vardı. Solcu gençlerin oradan ayrılmalarından beş on dakika sonra, ayaklarında ışıklar saçan siyah ayakkabılar, üstünde koyu lacivert bir takım ve beyaz gömleğin üzerine yakıştırılmış kırmızı desenli kravatla tam da babasının hayal ettiği eşraf çocuğuna dönüşen Mızo çıkageldi. Birkaç gün önce tıpkı Abdullah gibi O'nun da tayini İstanbul'a, üstelik Abdullah'ın bulunduğu yere en yakın Tapu Dairesi'ne çıkmıştı. Ama O'nun hem memurluk yapıp, hem de okumak gibi bir derdi yoktu. O artık bir memurdu ve karnının her gece bir güzel doyduğu, ev bark sahibi olduğu, çoluk çocuğa karıştığı bir gelecek tasarlıyordu. Abdullah'ın vaktinde kendisine aşıladığı hayallerin sıcaklığı yerini günlük kazanç sağlamanın soğuk hesaplarına terk etmişti. Peşinde koşacağı bir hayali yoktu O'nun. Hayatını garantiye almışken, kendisini ekmeğinden edecek, başını belalara salacak tehlikeli sulara açılmak akıl kârı olamazdı O'nun için. Kürtçülük, devrimcilik kendi işi değildi. Babasının umutlarına ve telkinlerine ihanet edemezdi. Ama buluşur buluşmaz gene de Abdullah'ın elinden yakasını kurtaramadı. Abdullah itiraz edilemez bakışlarla gözlerini O'nun gözlerine dikip "Toplantı" deyince, hayır diyemedi. Ertesi günün sabahında konferans salonunun kapısından içeri girerken, büyük devrim kapıda diye heyecanla dolup taşan vehamasi nutuklar atan bir yıl evvelki Mızo vardı.

Son birkaç yıldır işgaller, boykotlar, sokak gösterileri ve polisle çatışmaktan geçerek, eylemden eyleme koşarak o güne gelmiş gençlerin ağzına kadar doldurduğu konferans salonunda,

artık gün veya ay işi olan devrim rüzgârları esiyordu. Yüzler neşeli, tavırlar sıcak, gözler güven doluydu. Mahir Çayan kürsüye geçerken sol elini yumruk yapıp havaya kaldırınca, salondaki tüm gençler bir asker nizamı içerisinde ayağa kalkıp O'nun gibi sol ellerini havaya kaldırmaya başladılar. Ve eller havadayken duvarları sarsan dev koronun sesi yükseldi: "Hayat denilen kavgaya girdik,/ çelik adımlarla yürüyoruz,/ biz bu karanlık yolun sonunda,/ doğacak güneşi görüyoruz" diye okunmaya başlanan Avusturya İşçi Marşı'nda bütün gençler tek ses, tek yürek olmuştu.

Mahir elini şöyle mikrofona atıp konuşmaya başlayınca, salon derin bir sessizliğe büründü. Gür ve kararlı sesiyle Mahir'in sözleri hedefe çarpan birer kurşun gibi değiyordu kulaklara. Daha ilk sözünden itibaren Abdullah, aradığı kişiyle karşı karşıya olduğunu çok iyi anlamıştı. Mahir, son çağın dünya devrimlerinden örnekler vererek başlamıştı kendi konuşmasına. 1917 Ekim Devrimi, Çin Halk Devrimi, Küba, Vietnam, Mozambik, Angola, Filistin… Sonra sözü Türkiye Devrimi'ne getirmişti. Mustafa Suphiler, İşçi Partisi deneyimi, son birkaç yıldır sürekli bir eylem hali içerisinde olan gençlik hareketi… Ayrışmalar, yol aramalar ve en doğru tutum… Mahir, devrimci hareketin içindeki revizyonizm ve oportünizme savaş açmış, ağzından ateş püskürüyordu. Kemalizm'den kopuş manasına gelecek yeni yorumlar yapıyor, ama en can alıcı sözütam da Abdullah'ın beklediği konuda söylüyordu.

"Biz, her ulusun ayrılma gereğini vazetmeye asla kalkışmadan, her ulus için kendi siyasal kaderini serbestçe tayin etme hakkını, ayrılma hakkını azimle ve kayıtsız şartsız savunuruz. Bu hakkı savunmak, tanımak ve ondan yana olmak ulusların hak eşitliğini savunmaktır, zora dayanan bağlara karşı çıkmaktır, hangi ulus olursa olsun, onun siyasal ayrıcalıklarına karşı savaşım vermektir ve bu yüzden de ayrı ayrı ulusların işçileri arasında tam bir sınıf dayanışmasını geliştirmektir."

Lenin'den yaptığı bu alıntıyla Kürt meselesine giriş yapması, Abdullah'ı adeta büyülemeye başlamıştı. "Kürt meselesi ulusların

kendi kaderini bizzat tayin etmesi meselesidir. Kürtler isterlerse bağımsız devlet kurma haklarını kullanabilirler. Biz Marksistlere düşen görev, Kürtlerin bu haklarını elde etme mücadelesini desteklemektir" deyip konuşmasının bu bölümünü bitirdiğinde, Abdullah heyecanla ayağa kalkıp en ateşli şekildeO'nu alkışlamaya başlamıştı. Ama asıl alkış tufanı, öngördüğü devrimin savaş stratejisini ve taktiklerini açıklarken kopmuştu. Konuşmanın sonunda havaya üç el de ateş edilmişti. Başladığı günden son güne dek bir süreç ise eğer, o konuşmadan sonra devrim bir hayal olmaktan çıkıp gerçeğe dönüşüyordu artık. Yeni bir Çin, bir Küba veya bir Sovyet Devrimi'nin olması için lazım olan her şey mevcuttu. Her gün bir yerinden dökülen ceberut devlet, rejimden bıkıp usanmış yığınlar, ayağa kalkmış olan işçi sınıfı, eylemden eyleme koşan gençlik kitlesi, ayaklanmaya hazır yoksul köylülük, sözün kısası büyük rüyanın gerçekleşmesi için aranan bütün şartlar… Zaten çağ bir proleter devrimler çağıydı. Zamanın ruhu eksikliğin hissedildiği her yerde insanı devrim yapmaya itiyordu. Köyde, okulda, fabrikada, mahallede, kısacası sistemden rahatsız olanların bulunduğu her yerde devrimin ayak sesleri duyuluyordu. Oldu olacak, ha bugün ha yarın.

Abdullah oradan ayrılırken, devrime odaklanmış kafasındaki bütün ışıklar açılmaya başlamıştı. Şimdi aynı şey kendi ulusu için nasıl gerçeğe dönüşür, onu düşünüyordu. Bir Türk olan Mahir bile kabul edip sahip çıktığına göre, halkının bir ulus olduğundan kuşku duyulamazdı artık. Devrim diğer uluslar için ne kadar meşru ise, kendi ulusu için de o kadar meşruydu. Bu saatten sonra fırsatın olduğu her yerde bunu seslendirmek, nerede bir Kürt varsa bu sözcükleri onun kulağına ulaştırmak gerekiyordu. Sonsuza dek kendinden kaçmak kabul edilecek bir hak olamazdı. Korku, kaçanın sırtında ve kalbinde yuva yapmayı sever. Buna daha fazla izin verilemezdi. Hazırlanmakta olduğu tarih semineri,

bu hususta ki fikirlerini açıklamak için tam da aradığı fırsatı sunuyordu. Seminer günü yakınlaşırken, Kürt tarihiyle ilgili nerede bir bilgi parçacığı varsa bir araya getiriyor, önceki bilgileriyle birleştirip en son kanaatini oluşturmaya çalışıyordu. Ama tüm uğraşlarına rağmen yaşanmakta olan bilgi eksikliğini gideremiyor, kurgusunun aleyhinde karşı çıkma fırsatını verecek boşlukları bir türlü dolduramıyordu. Gene de apaçık olandan kuşku duyulamazdı. Kim inkâr ederse etsin Kürtler vardı, bir ulustu ve her ulus gibi kendi kaderini tayin etme, devletini kurma hakkı engellenemezdi. Seminerde bunu en kuvvetli şekilde söylemekten çekinmeyecekti. Ruhu, kalbi ve zihni bunu söyleme isteğiyle doluydu.

Seminer günü bütün bir ülke insanının karşısına geçip ilk dersini verecekmiş gibi tatlı bir tedirginlik yaşıyor, kalbi göğsünü tokmak gibi dövüyordu. Konunun yükünü tek başına sırtlayacaktı. Kendisiyle birlikte hazırlanan komisyon arkadaşı bir gün evvelden annesinin hastalanması sebebiyle kalkıp memlekete gitmiş, kendisini tek başına bırakmıştı. Doğrusunu söylemek gerekirse, onun gitmiş olması bir boşluk duygusunu, bir eksiklik hissini yaratmış değildi. Çünkü yanında kalsa bile, Abdullah konuşurken hayran hayran onu dinlemekten başka hiçbir şey yapamayacaktı. Beraber çalıştıkları bütün vakitlerde de hep Abdullah'ı ağzı açık dinlemekle yetinmişti. Çünkü ulusunun tarihi hakkında hiçbir bilgiye sahip değildi. Bütün bildikleri, seminer çalışması sırasında Abdullah'tan öğrendikleriydi. Doğa ve toplum tarihinde de onun için Abdullah'ın anlattıkları geçerliydi.

Daha önce ayaküstü veya ufak sohbetler sırasında dinleme fırsatını buldukları Abdullah'ın ilginç fikirlerini merak etmiş olmalılar ki, seminer katılımcılarının sayısı her zamankinden fazla olmuştu. Sonradan yetişenlerin de dahil olmasıyla sayı elli üçe çıkmıştı. Abdullah, henüz ilk sözlerden itibaren farkını ortaya

koymayı başarmıştı. Gözleri bir anda açılıveren gençler, daha evvelden hiç dinleme şansını bulamadıkları su gibi akışkan bir dil, yeni bir bakış açısı, öncekilere hiç benzemeyen farklı bir tarih düzeneğiyle karşı karşıya olduklarını görüyorlardı. Büyük patlama, dağılan parçacıklar, yayılan gazlar, gök taşları, yıldızlar, gezegenler, sonra tek hücreli canlılar, bitkiler, hayvanlar ve başlayan büyük insanlık yürüyüşü. Dil, emek ve düşüncenin gelişmesi. Birbirini takip ederek gelişen toplum sistemleri. Klan, kabile, aşiret ve aşiret konfederasyonları. Binlerce yıla yayılan büyük komünal toplum. Özel mülkiyetin ve devletin doğuşu. Başlayan sınıflar savaşımı. Köleci, feodal ve kapitalist toplumlar. Ve büyük rüya, sosyalizmin gerçek haline gelmesi. Ve gerçekleşmesi kaçınılamaz olan sınırsız, sömürüsüz, sınıfsız toplum, komünizm.

Belki davranışa, ruha ve mimiklere yüklenmiş sosyal farkın anında hissedilip oluşturduğu rahatsız edici elektriklenmeden, belki de kan uyuşmazlığının sebep olduğu reaksiyondan veya gizli karakter çatışmasından olacak ki, Abdullah'tan en hoşlanmayanlar da dahil, bütün dinleyenler anlatımın buraya kadarki bölümünden gayet hoşnut kalmışlardı. Ancak söz Kürt varlığına, özellikle Kürtlerin devlet kurma hakkına gelince, birkaçı hariç herkeste bir şaşkınlık, bir panik havası oluşmuştu. Abdullah, en uzak köşede ağız ağıza vermiş olan bazılarının aralarında neyi konuştuğunu, sağdan soldan onlara kulak kabartanların yansıyan ruh halleri ve şaşkınlaşan bakışlarından anlıyordu. Bazıları Abdullah'ın aralarına sızdırılmış bir muhbir olabileceğini söyleyince, kuşku ve korku bir anda ruhtan ruha yayılmış, bu öldürücü duygudan nasiplenmeyen çok az kişi kalmıştı.

"Bu şartlarda değil Kürt devletinden bahsetmek, tek başına Kürt varlığından bahsetmek bile ipe gitmek için yeterli bir sebep iken, şu nereden çıktığı belli olmayan laf cambazı kalkmış, açıktan

ve yüksek sesle, üstelik herkesi ikna etmeye çalışarak, her millet gibi Kürt devletinin bir hak olduğunu söylüyor. Bunun bir ajan olmadığını kim iddia edebilir? Sakın ha, inanmayın. Aklımızın altındakini açığa çıkarmak için bu şekilde konuşuyor. Hem biliyor musunuz, her gün onu Dev-Gençlilerin arasında da görüyoruz. Bir ayağı burada, bir ayağı orada. Diğer ayağı kim bilir nerede? O'nun açıktan açığa Kürt kahramanı kesilmesine sakın aldanmayın. Bu bir oyundur, polisin bir oyunu. Bizden bir cümlecik duyulsa, soluğu kör hücrelerde alırız. Ondan sonra da Kürt kahramanı Apo gelsin kurtarsın sizi."

Abdullah, Kürt tarihinin ortaçağ dönemine girerken, İslam ile başlayan Arap yayılmacılığına savaş açmış, İslam dininin Kürtler üzerindeki yıkıcı etkileriniHz. Muhammed'e atfedilen sözleri örnek vererek anlatmıştı.

"Muhammed'in söyleyip söylemediğini hiç kimse bilmiyor, ama bizzat O'nun ağzından çıkmış gibi denir ki, "Kürtler devlet sahibi olursa dünyanın başına bela olurlar. Yarab, sen onlara asla devlet kurma şansını verme" demiş. Maalesef Kürtlere ilişkin ettiği dua bu. Peki neden? Neden bütün dünya milletlerinin hakkı olsun da, bir tek Kürtlerin hakkı olmasın, neden? Bunun altındaki gaye ve hesap nedir? Kim bunun altında bir iyi niyetin varlığından bahsedebilir? Nerede kaldı insan, millet, ümmet eşitliği? Ve bu bir kader haline getirilir. Nedir kader? Kader, cahil insanın isyan duygusuna vurulmuş en mükemmel kelepçedir veya bir milletin boynuna takılan bir tasma. Bir peygamber veya ona elçilik, sözcülük edenler, bir millete ömür boyu tasmayı nasıl hak görebilir? Peki, razı olunan kader sonunda Kürtleri ne hallere düşürdü?"

Abdullah'ın söyledikleri ve söylemek istedikleri apaçıktı. Sözünün nereye vardığını anlamayan yoktu. Mızrağın ucu Türk

devletine ve Kürtler adına hak savunucusu kesildikleri halde devlet karşısında sessiz kalma ve teslim olmayı bir akıl, bir zekâ mahareti sayan mürekkep yalamışlara uzanıyordu. Abdullah böylesi bir zamanda bir deliden başka kimsenin gösteremeyeceği akıl almaz bir cüretle konuşmuştu. Kürtler ve devletle ilgili her sözü dinleyenlerin beyninde bir şimşek etkisini yaratmıştı. O'nun söylediklerinde kötü bir niyet aramayan, hatta sevinenler bile şaşkınlıktan ne diyeceklerini bilemiyorlardı.

Çünkü Ehmedê Xani'den bu yana, yani son birkaç yüz yıldır böylesi lafların bir Kürt'ün ağzından çıktığını kimse duymuş değildi. Arkasında binlerce savaşçısıyla öne çıkanlar dahi Kürtlerin bağımsız bir millet olarak devlet kurma hakkından açıkça bahsetmemişlerdi. Bir bölge, bir aile, bir aşiret sınırlarını aşacak bir tasavvur, bütün bir millete güven duymayı ifade edecek bir telaffuz duyulmamıştı. Kendini Kürtlük davasının tek sahibi gören Mustafa Barzani bile, bir küçük otonomi talebinden öteye tek adım atamıyordu. Şimdi Abdullah neyine güveniyor da, kalkıp insanın başınafelaketler getirecek, hatta derhal ipe götürecek şu büyük lafları ediyordu? Hal böyle olunca, Abdullah'ın karşısında bulunanları ikna etmesi pek kolay görünmüyordu. Nitekim O'na karşı en iyi niyetli olanlar bile derin kaygıların içine sürüklenmişti. Abdullah'tan değil, kendilerinden korkuyorlardı. Ama hayatın her zaman diğer bir yüzü daha vardır. Söylenenlerde inkâr edilemez bir hakikatin varlığını gören çoğu dinleyici, kısacık bir zaman sonra o an yaşadıkları korkularını engel kabul etmekten çıkmış, Abdullah hakkındaki fikirlerini değiştirmeye başlamışlardı. Abdullah'ın kendi fikirlerine sadakatle bağlı olduğunu, O'nu yakından tanıdıkça anlıyorlardı. Fikirlerinden ziyade davranırken kendilerine hissettirdiklerinden, yani Onunla ulaştıkları ortak duyuştan etkileniyorlardı. Ne aile, ne yakın çevre, ne de başka bir yerde karşılaştıkları, özün sözün önüne geçtiği, tekliğin çoklukta

üstün bir benlik bulduğu, kendinden önce diğerinin var sayıldığı yeni bir davranış şekliyle karşılaşıyorlardı.

Kişi hususiyetlerini görmek bakımından verdiği ders, Abdullah için bir laboratuvar etkisini görmüştü. Peşinden yeni adımlar gelmeyecek ise, atılan bir adımın manası olamazdı. Şimdi atacağı yeni adımların hesabını yapıyordu Abdullah. "Nasıl yenik düştüklerini anlamayan ve karanlığa mahkûm olmuş ruhların tek ilacı ışıktır. Işık yakmak ise bedel ister" diyordu, Prometheus'un kayalıklara çakılmış halini göz önüne getirerek. Usul usul bir kongrenin hazırlığı yapılıyordu. Tek başına bir kongre sözcüğü bile, gerçekleşmekte olan bir rüyanın ilk sahnesi gibi geliyordu. Elli yıldır böyle bir şeyi düşünmeye bile kimsenin cesareti olmamıştı. Ve bu, Abdullah için az bulunur bir fırsat sayılırdı. Abdullah bir kongrenin gerçekleşiyor olduğunu duyunca, kimseye hissettirmeden hemen hazırlıklara başlamıştı. Kongre günü yakınlaştıkça, tüm dikkatini yapacağı konuşmaya veriyordu. Asıl vereceği ders, kongrede söyleyecekleri olacaktı. Açıkladığı zaman birilerini rahatsız edeceği muhakkak olan, ama görmezden gelinemeyecek bir yığın kusur tespit etmişti. Kongre sabahı, sanki kongrenin bütün yükünü kendisi sırtlayacakmış gibi yoğun duygular içerisinde bulunuyordu. Üstünde açık gök mavisi bir takım, beyaz gömleğin üstünde koyu kahverengi bir kravatla kongre salonundaki delegelerin arasında, ilk göze çarpanların başında geliyordu.

Kongrenin açılış konuşmasını aynı zamanda Ocağın Başkanı olan Mehmet Tüysüz yapmıştı. O'nun ardından asırlık devrimci diye bakılan Hikmet Kıvılcımlı kürsüye çıkmıştı. Sevgili Mezopotamya çocukları diyerek başladığı konuşmasında, Mehmet Tüysüz'ün parmak bastığı hususlara daha soldan bakarak tespitler yapmaya çalışıyordu. Üçüncü konuşmacı Abdullah olmuştu. Eksikler bakımından birinin diğerini tamamladığı birer konuşma

saymıştı her iki konuşmacının konuşmalarını. Kendisinin günlerdir üzerinde çalışarak sorun diye tespit ettiği hususların kenarından bile geçmemişlerdi. Sıradışı bir konuşma yapacağı söylediği ilk sözden anlaşılmıştı.

"Saygıdeğer Başkan ve Hocamın konuşmalarına bakılırsa, söyleyeceklerim ilk bakışta gündem dışı görünebilir. Ancak sağduyuyla yaklaşıp dikkatle takip edilirse, işin özüne ilişkin olduğu kendiliğinden anlaşılır. Doğru fikirler, fikirlerde cesaret ve netlik ve çekinmeden atılması icap eden adımlar hususunda bir kararlılık oluşmak durumunda. Fikirler sadece kapalı mekânlarda konuşulmak için var olamaz. Fikirler, fikrin konusu olan muhataplarına ulaşmak için vardır. Ve ana gaye nedir, bunu bütün netliğiyle bilebilmek. Yol, su, elektrik, okul ve biraz da folklor istiyorum demek, karnımı doyurmak için birkaç parça ekmek istiyorum demek gibi bir şey. Gaye buysa, bunun tarihe iz bırakmak hedefinde olan bir topluluğu bir arada tutmaya yetmeyeceğini söylemeye bile gerek olmaz. Belki de sorgulamaya buradan başlamak gerekir. Var mıdır ait olduğumuz bir ülke ve o ülkenin bir adı, dili, kültürü? Böyle bir soru bile ne korkunç, öyle değil mi? Olduğundan kuşku duyulmuyorsa eğer, o zaman nedir bu ülkenin kaderi? Ve bu kaderi değiştirmek için nasıl bir yol çizilecek? Yanından bile geçmeye cesaret edemediğimiz asıl soru ve sorun budur."

Abdullah'ın konuşma yaptığı kürsünün hemen önünde oturan Musa Anter, karşısında, uzak bir zaman önce okuduğu bir roman kahramanını görür gibi oluyor, ama bunun hangisi olduğuna bir türlü karar veremiyordu. Henüz içinde uyanan hissin tamı tamına ne olduğunu çözemiyor olsa da, nice zamandır konuşurken yüreğine bu kadar derinden dokunan başka birini bilmiyordu. Karşısında dik durmuş halde, bütün tarihten hesap sorar gibi konuşan bu şehla gözlü gencin sesindeki içtenlik ve cesaret, O'nu

alıp uzak âlemlere götürmüştü. Bir insan sarrafı diye tanınan, yaşça Musa'dan birkaç yıl erken dünyaya adım atmış Hikmet Kıvılcımlı haricinde, salondaki herkesin Örfi Ağabey diye çağırdığı kır saçlı adam, Musa'nın kulağına hafifçe eğilip, "Ben kalbimin sesini tanıyorum Musa. Bu çocuğun ruhunda büyük bir ateş yanıyor, her yeri alevlendirecek büyük bir ateş. O'nu iyi koruyun,kollayın ve takip edin. Ben O'nda gerçek bir gelecek görüyorum" dedi, müjdeyi verir gibi ve yaşaran gözlerini mendiliyle silmeye çalışarak.

Verilen on beş dakikalık çay arasında herkesin konuştuğu Abdullah ve O'nun söyledikleri olmuştu. Kongrenin sonraki bölümlerinde söz alan konuşmacıların çoğu O'nun söylediklerine tekrar tekrar atıfta bulunmaktan kendilerini alamamışlardı. Gençler nezdinde saygınlıkları tartışılmaz olan Musa Anter, Hikmet kıvılcımlı ve Örfi'nin etkisi ve telkinleriyle Abdullah hemen ocağın asli üyeliğine kabul edilmişti.

Abdullah kongrenin yapıldığı binadan herkesin üzerinde kalıcı bir tesir bırakmış halde çıkmıştı. Hiç olmadığı kadar neşeli bir gün yaşıyordu. Yemeğe davet ettiği birkaç arkadaşıyla beraber indiği Bakırköy sahilinde, gidecekleri restoranın hemen önünde geniş bir çember oluşturmuş kalabalık bir grup toplanmıştı. Çemberin arasındaki bir grup adam hep birlikte bir kişiye saldırıyor, ama tek başına onca adama karşı koyan kişi, salladığı her yumruk ve tekme darbeleriyle adamlardanbirini metrelerce öteye savuruyordu. İşin garibi, orada kıyasıya bir dövüş yaşanırken, etraflarında çember oluşturmuşkalabalıktanbir müdahale gelişmiyor, aksine kavga dövüşten pek hoşnut kalmış halde izliyorlardı. Abdullah ile arkadaşları koşup oraya varınca, sandıklarının tam tersi bir manzarayla karşılaştılar. Kameralar, kameramanlaradirektif veren yönetmenler, oyuncular ve bir yığın entel kılıklı kişi… Abdullah, Yılmaz Güney'i tanımakta hiç

gecikmemişti.O anda isimsiz bir bilgenin hiç unutamadığı "Hayatta gerçek bir arzu ile aradığın her ne ise, bil ki oda seni aramakta, sana doğru gelmektedir" biçimindeki sözleri aklına gelmişti. İşte sonunda kendi kahramanı gelip önünde duruvermişti. Hem de hiç beklemediği yerde ve zamanda. Zalim adamlar hala O'nun elinden dayak yemeğe devam ediyorlardı. Şimdi hissettiği tek eksik, gidip yıllarca hayallerini süslemiş olan bu kahramanın karşısında oturmak, O'nu yaptığı iş, daha da mühimi filmlerinde temsil ettiği fikirler, duygular ve canlandırdığı karakterler hakkında soru yağmuruna tabi tutmak, oyuncu ile gerçek kişi arasındaki farkı bizzat O'nun ağzından öğrenmekti. Fakat o an hem kendisi, hem de kahramanı için bunun vakti değildi. Bir gün kaldığı mahpushanede O'nu kendi fikirlerine çekmek üzere ziyaretine gideceği güne dek sabrını korumaya devam edecekti.

Şayet söylentiler doğruysa, tarihin çarkı emin ellere geçmek üzere bulunuyordu. Kış aylarına girerken, zaman tekerleği birden hız almaya başlamıştı. Gösteriler, okul işgalleri ve çatışmalar, beklenen ihtilalin ne denli yakın olduğunu haber veriyordu. Işıltılı yüksek binaların karanlık bodrumlarında ölüm sessizliğine mahkum edilmiş kambur kapıcılar bile sonunda isyana kalkmışlardı. Yılın son günlerine girerken, Hava Kuvvetleri'nin başındaki komutan, buhranlı günlerin artması ve muhtemel tehlikeler hakkında Cumhurbaşkanına bir muhtıra veriyordu. Ama ne muhtıra ne de tedbirler, her gün bir yeri yakan ateşi söndürmeye yetebiliyordu. Yeni yıl üniversite öğrencileri ile polis kuvvetlerinin yeni çatışmalarıyla başlamıştı. Yağan mermiler, patlayan bombalar, yanan kamu binaları, soyulan banka şubeleri, kaçırılan Amerikan askerleri… Her yerden Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu ve O'nun lideri Deniz Gezmiş'in sesi geliyordu. Deniz bir eylemden diğer bir eyleme koşuyordu. Derken, bir on iki Mart sabahı ülke yeni bir haberle uyandı. Generaller söz birliği etmiş,

hükümeti istifaya çağırıyor, istifa etmemesi halinde yönetime el koyacaklarını söylüyorlardı.

Sonunda beklenen ihtilal gerçek olmuştu, hayırbeklenenin tam tersibir karşıdarbeydi gerçekleşen. Fısıltıyla çoktandır ihtilal haberini dolaştıran, hatta dokuz Mart gecesi faşist odakları tutuklamak için hazırlık yapan devrimcilerin sevinci öğle vaktine kadar bile sürmemişti. Sol darbe ve peşi sıra asker, işçi ve köylü ittifakıyla gelecek demokratik devrim yeniden bir hayal oluvermişti. Devrim o an için belki dedevrimi kovalayanların ömrünün yetmeyeceği çok uzaklaragiden bir hayal olmuştu. Darbenin hemen ertesi günü, içinde Abdullah'ın da bulunduğu küçük sempatizan grubuyla bir araya gelen Musa Anter, tehlike anında yavrularını korumaya çalışan bir annenin ruh hali içinde, "Bakın çocuklar, iş kötüye gidiyor, bunlar birbirine girdiler, biz işimize ve birliğimize bakalım" diyor, bilhassa her an bir tehlikeye atılmaktan korktuğu Abdullah'a telkinlerde bulunuyor, pek savunmasız gördüğü gençleri koruma altına almaya çalışıyordu.

Devletin gevşemiş varsayılan çelik vidaları yeniden sıkıştırılıyor, her kıpırdanışın her an gözetim altına alındığı sıkıyönetim yasaları devreye sokuluyordu. Partiler, sendikalar, dernekler, kültür ocakları yasaklanıp bir bir kapatılıyor, acı çığlıkların yükseldiği işkence odaları ve hapishaneler dolup taşmaya başlıyordu. Takip, kovalamaca ve çatışma derken, ilk yıkıcı darbe Sivas'ın Gemerek ilçesinden geldi. Deniz Gezmiş yaptıkları bir eylem sonrasında üç arkadaşıyla birlikte Nurhaklara uzanırken, takipten doğan mecburi sebeplerden ötürü bir arkadaşlarının kendilerinden ayrılıp başka bir tarafa yön almasıyla iki kişi olarak devam ettikleri yolda asker ve polis engeline takılmış, gövdeyi vuran karların içinde uzun bir kovalamaca ardından yakalanmaktan kurtulamamışlardı. Deniz sağ, Yusuf ise ağır yaralı olarak ele geçmişti. Bu yıkıcı darbenin

üzerinden henüz iki buçuk ay geçmeden, kötü haber bu kez İstanbul'dan geldi. Mahir Çayan girdiği bir çatışmada yaralı, yarı ölü halde yakalanmıştı.

O günlerde Abdullah, kendini bir mengenenin içine sıkıştırılmış olmaktan farksız hissediyordu. Açmak istediği bütün kapılar birdenbirekilitlenivermiş, her adım başıönüne bir engel dikilir olmuştu.Kendi kendine "Nerede hata ve ne yapmalı?" diye sorup duruyor, sorularına yanıt bulmak için dipsiz düşüncelere dalıyor, gece yarılarına, kimi zaman da sabahlara dek başını kitap sayfalarından kaldırmıyordu. Abdullah o yıl yeniden üniversite giriş sınavlarına katılmış, fakülte seçiminde ilk tercihini nice zamandır hayalini kurduğu Siyasal Bilgiler Fakültesinden yana yapmıştı. Bir yandan kafasına hücum eden sorularla meşgulken, diğer yandan sınav sonuçlarının açıklanmasını bekliyordu. Sınav sonuçları açıklandığında, tercihini gerçeğe dönüştüreceği puandan daha fazlasını aldığını görmüştü. Fakülteye en yüksek puanları alarak giren ilk yirmi öğrenci arasında yer alıyordu. Aldığı puanlar sadece fakülteye kayıt yapmasını sağlamakla kalmamış, bir de Maliye Bakanlığı'ndan burs almasını sağlamıştı. Yeni ders yılı başladığında, fakültebinasının alt katındaki koridordabüyük panoya asılı isim listesinde Abdullah'ın ismi de vardı. Abdullah için artıktamamen yeni bir dönem başlıyordu.

Abdullah önce panodaki üstün dereceli soyadıyla tanınmıştı. Gidip panodaki listeye bakan meraklı öğrencilerin gözüne ilkin bir daha akıldan kolay çıkmayacak Öcalan sözcüğü takılıyordu. İçerdiği çağrışımlardaki hava etkisini anında gösteriyor, zihinlerde bir yığın soru işareti bırakıyordu. Tekrar tekrar okumaktan kendini alamayan kimi öğrencilerin düşündüklerine bakılırsa, bu sözcük soyadı diye nüfus cüzdanına nakledilmiş herhangi bir sözcük olamazdı. Sahibinin soy zincirini ve soyun başından geçenleri, ama daha da önemlisi vaktinde yaşanmış

olduğu muhakkak olan mağduriyete karşı koymayı hatırlatan zihindeki bir anı veya sürekli kulaklarda çınlayan bir çağrı olmalıydı. Yine de hiç kimse bunu Apo'dan daha iyi bilemezdi. Öğrenilecek ise, bu sözcükteki saklı hikâye bir tek O'ndan öğrenilebilirdi. Kafayı kurcalayan Öcalan sözcüğü gibi, Apo sözcüğü de kimseyi yormamıştı. İlk arkadaşlıkların kuruluşundan itibaren, Abdullah yerini Apo'ya bırakmıştı. Yurt odalarında Apo, fakülte salonunda ve koridorlarda Apo, grupların kişi çekiştirmeleri veya hatırlamalarında Apo, ya da inceden inceye üzerinde hesap yapılan Apo…

Abdullah henüz iki ayını bile geride bırakmadan, sayısı altı yediyi bulan üniversitedeki sol gruplara üye açıkgözlerin peşine düştüğü biri haline gelmişti. Herkes daha ilk bakışta O'ndaki ışığı görüyor, O'nu kendi tarafına çekmeye çalışıyordu. İnanç ve sorulan sorulara aranan yanıtlar O'nda vardı. Fikir manasında sosyalizmin en tesirli yorumunu O yapıyordu. Herhangi birinin ağzından çıkınca olağandışı bir etkisi olmayan, ancak O söyleyince bambaşka bir manaya bürünen doğru yaşam ve doğru tutumdan bahsediyordu. Bir de darbe düzeni hükmünü her yerde geçerli kılmaya çalışırken "Nerede hata ve ne yapmalı?" diye soruyor, insanı harekete sevk eden bir düşünce bombardımanını başlatıyordu.

Mahir Çayan'ın grubu diğer gruplardan daha hızlı davranmıştı. Herkesin kolayca fark edemediği uzaktaki parıltıyı bir bakışta fark etme yeteneğiyle bilinen, babası bir albay olan grubun üniversitedeki sözcüsü çakır gözlü genç, Abdullah'ın fikir manasında kendilerine yakın olduğunu görünce hemen yanına sokulmuş, diyalogu sıklaştırdıkça sıklaştırmaya başlamıştı. Abdullah'ın söylediği her söz, damara akıtılan yeni kan etkisi gösteriyordu. Henüz yeni başlarken alınmış ilk darbeler, hiç de kolay geçmeyeceği şüphesiz olan devrim yürüyüşünü durdurmaya

yetmezdi. Rusya, Çin, Küba ve Vietnam gibi hala sürmekte olan diğer bütün büyük devrimlerin başlangıç zamanlarında kaçınılamaz olan ilk dönem darbeleri, hatta yenilgileri birer canlı örnek halinde dururken, Deniz ve Mahir ile gelen darbeler de Türkiye ve Kürdistan'da devrim yürüyüşünü durduramayacak, aksine vereceği dersler bakımından atılacak adımlara kuvvet ve dirayet katacaktı. En yıkıcı olanı da olsa, inecek hiçbir darbe, umudu zayıflatmak için yeterli bir neden olamazdı. Kaldı ki, Deniz ve Mahir henüz yeni yakalanmışlardı ve önlerine hangi kurtuluş fırsatlarının çıkacağı belli değildi. Yaptıkları sohbetlerde Abdullah'ın arkadaşlarına aşıladığı bu fikirler geleceğin öngörülemez, karanlık güzergâhına bir ışık gibi düşüyor, gençliğin duygularındaki çöküntüyü tersine çeviriyordu.

Kara kışın sert yüzünü göstermeye başladığı sonbaharın son gününde, sevinçli haber altı ay önce yıkıcı haberin geldiği yerden, İstanbul Maltepe'den geldi. Tüm gazeteler "büyük firar" manşetiyle çıkmıştı. Cezaevinin karanlık odaları, demir kapılar, yüksek duvarlar Mahir Çayan'ı durdurmaya yetmemişti. Gazete ve her saat başı radyo haberlerinde, sokakta, mahallede, devletin yüksek katlarında, istihbarat odalarında, kışlada ve üniversitede, sözün kısası her yerde Mahir Çayan vardı. Her yer birden Mahir Çayan oluvermişti. Elleri ve tırnaklarıyla betonları delip sırlara karışmışlardı. "Mahir Çayan nerede? Her yerde, ama hiçbir yerde."

Resmi fikirde olanlar haricinde, üniversitede ayrı fikir, ayrı grup ve ayrı duygu kalmamıştı. Sol varlığıyla, ruhu ve beyniyle bir bütün oluvermişti. Yurt odaları, üniversite koridorları, dershaneler birer kutlama yeri haline gelmişti. Ne generaller adına her gün kameraların karşısına çıkıp tehditler savuran İçişleri Bakanı, ne de diş gıcırdatan asker ve polisin öfkeli bakışları beklenen etkiyi yaratamıyordu artık. Mahir dışarıda ve her yerde olduğuna göre, son birkaç aydaki suskunluğun daha fazla

kalıcılığını sürdürmesi beklenemezdi. Herkes gibi Abdullah'ın kulağı da Mahir'den gelecek sese odaklanmıştı. Fikirlerini bizzat ağzından dinlediği Mahir, sadece firar etmekle yetinmeyecekti. Bunu O'ndan haber almış kadar kesin bir duyguyla hissediyordu. Mahir'i düşündükçe, karlı karanlık gecelerde anlatılan hikâyelerdeki eski kahramanlargözlerinin önünde yeniden canlanıyor, her biri Mahir suretinde birer gerçek oluveriyorlardı.

Ne mi yapacaktı Mahir? O toplantıda söylediği ve yeni tecrübelerden geçmiş her sözün gerçeklik kazandığı bir dönem başlatacaktı. Söz gelimi, önce Kemalizm ve orduya bakıştaki hataları düzeltmekle başlayacaktı işe. Peşi sıra ulusal varlıklara dair bilgi eksikliğini tamamlamaya çalışacak, tıpkı İstanbul Teknik Üniversitesindeki konuşmasında dediği üzere Kürt ulusunun ayrılma hakkına daha bir somutluk kazandıracak ve itiraz edilemez kılacaktı. Ardından ittifaklar sorununu hal ederek, karşısında savaşılacak olanlar hariç, herkesi proletaryanın ana gayesi etrafında bir araya getirecek, sonra şehirlerin fethi şeklinde devrim kuvvetlerini örgütleyip bunun durdurulamaz, kesintiye uğratılamaz savaşını başlatacaktı. Kendisini doğru tanımak hususunda bir kusur yoksa şayet, önce kefeni yırtıp sonra hapishane duvarlarını yıkan Mahir, mutlaka yapacaktı bunları. En doğru bildiğinin bile içinde bir yanlışı aramayı bir alışkanlık, değiştirilemez bir duygu haline getiren Abdullah'ın kafasında, söz konusu Mahir olunca, nedense olmazları hatırlatan soru işaretleri pek oluşmuyordu.

Derse girmedikleri bir öğle vakti, fakülte bahçesinde büyük firar ve Mahir'in atacağı muhtemel adımların konuşulduğu bir sohbet sonrası Abdullah, yalnız başına fakülte kütüphanesinin yolunu tutmuş hızlı adımlarla giderken, çakır gözlü koşarak O'na yetişti. Çakır gözlü, günlerdir Abdullah'ın yalnız kaldığı ve kendisini reddedemeyeceğielverişli bir anı kolluyordu. Abdullah,

kendisine yetişen çakır gözlünün kendisini alakadar eden bir şeylerin peşinde olduğunu hissetmişti hissetmesine de, hiç oralı olmadan,daha önce fakülte bahçesinde sohbet ederken söylemek isteyip de söyleyemediği hassas konuya girdi.

"Şunu hiçbir zaman akıldan çıkarmamak lazım. İhtilal, çocukça fikirlerin eseri olamaz. Oluk oluk kanın aktığı bir alt üst oluş zamanından bahsediyoruz. Tutkulu bir iki söz söylemek ve bir iki silah patlatmakla ihtilal olmaz. Dernekçilik, dergicilik, yasal particilikle de olmaz. Bilgisiz, inançsız ve kararsız yapılarla hiç olmaz. Olur demek, ihtilal hakkında hiçbir şey bilmemek demektir. Şakaya gelmez bu tehlikeli işin okumasını doğru yapmak gerekir. Ve bir kez başladıktan sonra her tedbiri almak, asla kesintiye uğramamak, durmamak lazım. Artık o günlerden geçiyoruz."

Çakır gözlü, Abdullah'ın dediklerini bazen evet diyerek, bazen başını sallayarak onaylıyor, kendisine söyleyeceği söze yol açılmasını bekliyordu. Kütüphanenin kapısına kadar Abdullah konuşmaya devam etmiş, çakır gözlü bir türlü aklından geçeni O'na söylemeyi göze alamamıştı. Ancak tokalaşıp ayrılacakları sırada daha fazla tutamadı kendini.

"Apo yeter be, sen de ver kararını artık ve kurtar bizi de şu işkenceden."

Abdullah, kocaman açılmış gözlerle dik dik ona baktı.

"Ne kararıymış bu?"

"Ne kararı olacak, bize katılma kararı işte."

"Yahu Doğan, böyle bir dönemde THKP-C'li olmak dışında daha uygun bir seçenek biliyor musun?"

Doğan şaşkınlıktan bir an ne diyeceğini bilemedi. Dudakları hafif kıpırdadı, yüzüne soğuk bir gülümseme yayıldı. Şimdiye dek Abdullah'ın kendilerineyakınlık duyduğunu bilememenin utancını nasıl gizleyeceğini bilemiyordu. Birden her şeyi unutmaya başladı. "Bunu neden şimdiye dek söylemedin?" deyip sevinçle Abdullah'ın boynuna atıldıysa da, hızla geri çekilip O'nun karşısında her zamanki resmi havasına büründü. Bütün içtenliği ve cana yakınlığına rağmen, Abdullah'ın bu tür hareketleri sevmediğini iyi biliyordu. O'nun karşısında en acı veya en sevinçli anında bile kendini kaybetmemeli, taşkınlığa gelmemeliydi. Doğan o yılın ikinci büyük sevincini yaşıyordu. Mahir duvarları yıkıp dışarı çıkmış, Abdullah Cepheci olduğunu ilan etmişti. Artık ne yapacak ise istişare edeceğiAbdullah ile birlikte yapacaktı.

O günlerde bütün sorunların önüne geçmiş büyük bir sorun vardı. Askeri mahkeme Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın yanı sırapek çok devrimci genciidam cezasınaçarptırmış, cezaları onaylayan Yargıtay'ın gerekçeli kararı TBMM'ye gönderilmişti.Meclis de onaylarsa infazlar hiç bekletilmeden yapılacaktı. Çılgına dönmüş darbe yönetimi, büyük firarla aldığı darbenin intikamını onlardan almak istiyordu. İdamları durdurmak için başlatılan kampanyalar, yapılan gösteriler pek sonuç vermiyordu.

Herkes çaresizlik içinde ne yapmalı diye düşünürken, büyük eylem haberi Mahir'den geldi. Mahir'in başında olduğu grup NATO'ya ait bir radar üssüne hücum etmiş, Denizlerin serbest bırakılması karşılığında, ikisi İngiliz biri Kanadalı üç teknisyeni esir almışlardı. Eylem devlet kademelerinde bir deprem etkisi yaratmıştı. Sadece asker, polis, siyasetçi ve istihbaratçı değil, en yakın taraftarları da dahil, hiç kimse Mahirlerin bu kadar kısa bir zamanda harekete geçeceğini beklemiyordu. Her şey bir şimşek

hızında olup bitmişti. Ülkenin tek mühim gündemi kaçırılan teknisyenler olmuştu.

"Öldürülürler mi, bırakılırlar mı, karşılığında Denizleri verirler mi veya idamı durdururlar mı?"

Herkesin konuştuğu ama kimsenin ne olacağını bilemediği konu buydu. Çok geçmeden şok edici haber geldi. Akşam saat sekizdeki ana haber bültenini izlemek üzere kantindeki televizyonun karşısına geçen Abdullah, spikerin okuduğu ilk haberi duyduğunda, başından adeta kaynar sular döküldü. Haberin doğruluğuna bir türlü inanamıyor, bunun kötü bir rüya, korkunç bir kâbus olmasını diliyordu. Ne var ki, her şey tıpatıp spikerin söylediği gibiydi. Mahir, Kızıldere'de dokuz arkadaşıyla beraber çatışmaya girmiş, vücudu delik deşik edilmiş halde ele geçmişti. Yani kolları ülkenin her tarafına yayılmış devrim hareketini başlatır diye büyük umutlar bağladığı Mahir, bundan böyle artık hayatta olmayacaktı. Sesi bir daha duyulmayacak, yeni kaleme alacağı yazıları okunmayacaktı.

"Her şey bitti mi yoksa?"

Bunu akla getirmek bile Abdullah'ı her saniye öldürmeye yetiyordu. Kalbinde, damarlarında elektrik şokları dolaşıyor, vücudu hummaya tutulmuş gibi tir tir titriyordu. Tepeden tırnağa ateşler içinde kalmıştı. Başını ellerinin arasından çıkardı, yumruklarını sıktı.Acı ve öfkeyle kantinden çıkıp yurt önündeki meydanda toplanan gençlerin arasına karıştı.

Haber duyulur duyulmaz Abdullah, Doğan'ı, Doğan da Abdullah'ı aramaya çıkmıştı. Abdullah, Doğan'ı Hukuk Fakültesi Yurdu'nun önündeki meydanda, ne kendisinden ne de yanına toplanmış arkadaşlarından çıt çıkmadan, ama kimini birer öfke topuna dönmüş kimini de dünyası yıkılmış halde bulmuştu.

Doğan, Abdullah'ı görünce hemen yanına gitti. Meydanın tenha köşesine çekilip, ilk elden yapılacakları konuşmaya başladılar. Abdullah, hiç beklemeden bir boykotla katliama tepki vermek gerektiğini söyleyince, Doğan, "O halde hiç vakit kaybetmeyelim" diye yanıt verdi. İkisi de henüz bir araya gelmeden aynı eylem türünü düşünmüşlerdi. Yapılacakları kesinleştirdikten sonra aralarında görev bölümünü belirlemek zor olmamıştı. Ertesi gün Doğan fakültede bir konuşma yapıp kararı açıklayacak, Abdullah güvenlik tedbirlerini alıp sloganların atılmasına öncülük edecek, boykotun gidişatına yön verecekti. Yurt binasının önündeki meydanda tedirgin adımlarla volta atmaya başlayan arkadaşlarının yanına döndüğünde,Doğan aldıkları boykot kararını açıkladı. Ama söz ağzından çıkar çıkmaz, birkaç kişi söz birliği etmişçesine, "Bize ulaşmış bir talimat yokken, böyle bir eylemi yapamayız" diye itirazlara başladı. Kolay ikna olamayacakları görülünce Abdullah devreye girdi.

"Doğan haklı, böyle bir günde başka yerden talimat gelmesini beklemek gerekmez. Yarın hiç kimseye, arkadaşlarına sahip çıkmadılar dedirtmeyeceğiz."

Abdullah itiraz kabul etmez, kesin ve kararlı ifadelerle konuşuyordu. Abdullah'ın her sözü itirazcıların kafasına birer çekiç gibi iniyordu. Sonunda tartışmalar son bulmuş, itirazcılar itiraz ettiklerine pişman olmuşlardı.

Görüş birliği sağlanmıştı.Ertesi gün herkes bir yerden öğrencileri birinci sınıftakilerin okuduğu büyük salonda toplamak için bir tarafa koşmuştu. Beş on dakika içinde tüm sınıflar boşalmış, öğrencilerin tamamına yakını fakültenin büyük amfisinde birlikte nefes alıp vermeye başlamışlardı. Doğan Fırtına kürsüye çıkmış, yukarı katın merdiveninden inmekte olan son kişilerin de yerlerini almasını bekliyordu.

Son kişi de gelince, “Yoldaşlar! Faşist on iki Mart cuntacıları yoldaşlarımızı katlettiler. Bu katliamı kabul etmeyeceğiz, etmemeliyiz”diye haykırdı. “Yoldaşlarımızın katline karar verenleri ve kanlarına girenleri lanetle ve nefretle kınıyoruz. Protestomuzu üç gün boyunca okulu boykot ederek göstereceğiz. Bu andan itibaren tüm arkadaşların okulu boşaltmalarını istiyoruz.”

Doğan’dan sonra söz sırası Abdullah’a geçmişti. Abdullah’ın haykırışı bir anda fakültenin beton duvarlarını sarsmaya başlamıştı. Tüm ağızlar bir olmuş, Abdullah’ın söylediklerini tekrarlıyordu.

“Mahirlerin yolu yolumuzdur, devrim şehitleri ölümsüzdür!”

“Kahrolsun emperyalizm, kahrolsun cunta, kahrolsun faşizm!”

“Yaşasın devrim, yaşasın sosyalizm!”

Önde Abdullah, gürleyen kalabalık dış kapıya doğru bir nehir gibi akıyordu. Cebeci’deki fakültelerden gelen büyük protesto haberi, cuntacı generalleri çılgına çevirmişti. Müdahale için gönderilen askerlerfakültede kimseyi bulamayınca dekanın odasına hücum etmiş, dekanı koridora çıkarıp tartaklamış, hazırladıkları listeyi çıkarıp, “Burada yazılı isimleri senden istiyoruz” demişlerdi. Dekana gösterdikleri listede yazılı isimlerin başında Abdullah ve Doğan geliyordu. Bir gün sonrasının öğle haberlerinde yer verilen Sıkıyönetim Komutanlığı açıklamasında, ifadeye çağrılanların başında gene her ikisi vardı. Doğan polis kayıtlarına çoktan girmişti, ama Abdullah ilk defa giriyordu. Her ikisi de gidip ifade vermekten çekiniyor, ifadeye çağrılanların akıbetine bakıp öyle karar vermek istiyorlardı. Olaydan bir hafta sonra Abdullah, birkaç arkadaşıyla birlikte fakülteye gelirken, etraflarının bir anda polisler tarafından nasıl sarıldığını

anlayamamıştı bile. Hiçbiri yerinden adım atmaya fırsat bulamamıştı. Fırsat olsa da, kaçmayı düşünmüyorlardı zaten. Çünkü bu, tam da polisin istediği olacaktı. Nitekim polis de, ellerinden kaçırmamaları gereken tehlikeli suçluların hazırlığıyla kendilerini tutuklamaya gelmişti.

Daha evvel ifadeye giden veya ifadeye zorla götürülen öğrencilerin tümü ifadeleri alındıktan hemen sonra serbest bırakılmışlardı. Fakat Abdullah için bu kural geçerli olmamıştı. O'nu aldıkları gibi sorguya götürüp tek kişilik, daha doğrusu bir kişinin bile sığamayacağı dar ve karanlık bir hücreye atmışlardı. Abdullah cehennemli Tanrı'nın devlet, zindanlı devletin Tanrı olduğunu hiç bu denli şiddetli hissetmiş değildi. Bir kişinin aynı anda zebanilerden farksız dört beş sorgucu tarafından sorgulandığı, yükselen çığlıklar, yapılan küfürler ve gelen darbe seslerinden anlaşılıyordu. Çığlık sesleri Abdullah'ın ruhuna birer şimşek gibi değiyor, kalbini parçalara ayırıyordu. Sıra kendisine geldiğinde, etrafını sarmış olan vahşilerden merhamet beklemenin faydasız olduğunu çok iyi biliyordu.

"Apo sen misin?" diye sordu kalın sesli sorgucu, insanın kulaklarına şamar gibi inen sert bir ses tonuyla.

"Arkadaşlarım bazen öyle çağırır" diye yanıt verdi Abdullah.

"Niçin sana Apo diyorlar?

"Öylesi onlara daha kolay geldiğinden olsa gerek."

"Yalan söyleme, bu örgütün sana verdiği bir kod isim. Bilmediğimizi mi sanıyorsun?"

"Hayır, hiç alakası yok. Sadece ismimin kısaltılmış hali."

“Diyelim ki bu doğru olsun, biz de bunu örgütün sana verdiği kod isim olduğunu bilmemiş varsayalım. Peki, doğru söyle, Kürt müsün? Mert adam doğru söyler.”

“Ben, ben değilim demem rahatlatır mı sizi?”

“Nasıl ben, ben değilim demen?”

“Yani kendimi inkâr etmem hoşunuza gider mi sizin?”

Aniden hiddetlenen sorgucu, Abdullah’ın yüzüne ateş gibi yakıcı bir tokat çekti.

“Benimle kafa mı buluyorsun lan?”

Sorgucudansuratına akseden tokadın yüzündeki acısı, yüreğine işlenen acının yanında çok hafif kalmıştı. O an ruhunda duyduğu acıyı asla unutmayacak, bunu karşılıksız bırakmamanın yolunu daha o andan itibaren ve derin bir öfkeyle tasarlamaya başlayacaktı. Sorgucunun avına hücum eden vahşi bir hayvanınkinden farksızsuratına dik dik bakarak, “bu tokadın hesabını sizden bir gün mutlaka soracağım” diye geçirdi içinden.

Sorgucuların sorularını yenileri takip etti. Polisin alışkın olduğu ve ellerine geçen boykotçuların şöyle ufaktan bir iki tokatla geçiştirildiği bir boykot hadisesi, kendilerine kafa tutmayı hazmedemeyen asker de işin içine dahil olunca, Abdullah üzerinde ağır bir suç vakasına dönüşmüştü. Muamele bir boykotçunun gördüğü muamele olmaktan çıkmıştı. Suçun derecesine göre bir eziyet ayarının varlığı doğruysa eğer, devlete açıkça savaş ilan etmiş gizli bir teşkilatın elemanını açığa çıkarmak ve itirafa zorlamak ister gibi bir sorgulama ayarı tutturmuşlardı. Öngördükleri eziyeti sorgulama günleriyle de sınırlı tutmayacakları, Abdullah’ı üçüncü haftasında savcılığa

çıkardıklarında anlaşılmıştı. Gözlerinden tamı tamına düşmanlık fışkıran savcı, Abdullah'ın itirazlarını duymamıştı bile. Hemen kararını verip adı gazete manşetlerinden inmeyen Mamak Askeri Cezaevi'ne göndermişti.

Savcı, üç beş gün sonra aynı kararı Doğan için de vermişti. Doğan, Abdullah'ın tutuklanışından habersiz, savcılığa çağrılanların ifade sonrası salıverilmelerine bakarak, "Nasılsa beni de bırakırlar" diye ifade vermeye gidince, savcı "Hah, tam da aradığımız sensin" deyip, O'nu önce nezarethaneye, temiz bir sorgulamadan sonra da hapishaneye göndermişti. Abdullah Doğan'ın da peşinden gelmiş olmasına şaşırmamıştı. Çünkü sorguda muhatap olduğu her birkaç sorudan birinin başında Doğan vardı. Şimdi her ikisi de sorgudaki macerayı fazlasıyla konuşma vaktine sahip bulunuyorlardı. Fakat ikisinin de ilgileneceği çok daha mühim konular vardı.

Cezaevi hiçbir kaçış, kurtuluş imkânının olmadığı kara duyguların pençeleri altında kıvranıyordu. Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in idam tezkeresi Meclis'ten çabucak geçmişti. Deniz Gezmiş ve arkadaşları artık infaza gün sayıyorlardı. İçeride ve dışarıda sayıları yüz binler, milyonlarla hesap edilen destekçilerin veya bağlı olduğunu söyleyenlerin, verilmiş bu hükmü değiştirmeye güçleri yetmiyordu. Acizlik içerisinde, umut zerreciklerinin dahi havaya uçurulduğu korkunç bir tükenişin, sona gelişin seyircisi olmak dışında, özellikle kahramanları diye taptıkları insanlar şahsında onurlarını ve özsaygılarını korumak söz konusu olduğunda, varlıklarının hiçbir işe yaramadığını görüyorlardı. Çok eski zamanlarda kalmış kısasa kısas bir ceza hukukuna göre bile olsa, asla ölümü hak etmemiş, çünkü yaralama dahil kimsenin canına ufacık bir zarar vermemiş bir kişide herkes öldürülüyor ve herkes hissi, fikri ve ahlaki manada öldürüldüğünü bildiği halde çaresizleri oynuyordu. Verilmiş hüküm yerine

getirildi mi diye her sabah koğuş ve hücrelerdeki tutuklular arasında dolaşan ilk söz Deniz ve arkadaşları oluyordu. Sabah erkenden bir gardiyan veya içi yanan bir askerden küçük bir haber koparılır, biri diğerine, diğeri de öbürüne derken haber tüm tutuklulara uçurulur, böylelikle bir önceki günün tedirgin bekleyişi yeni bir güne aktarılırdı. Kudretin ve kuvvetin olmadığı yerde duanın ve dileğin eli ayağı yoktur. Bir gün daha, bir gün daha diye umut etmek cana hayat vermeye, beklenen günü bir adım öteye itmeye, uzatmaya yetmiyordu maalesef.

Beş Mayıs gününün gece yarısı,sessizliğe gömülmüş Mamak Askeri Cezaevi'nde aniden bir gürültü kopar. Çıkan ses gürültüyle açılıp kapanan demir kapıların sesidir. Üç genç fidan, gece yarısı oradan alınıp Ankara Merkez Kapalı Cezaevine götürülmüştür. Sonra gökyüzü tümden söner. Bir ölüm sessizliği, ortama mutlak suskunlukhakim olur. Ağızları bıçak açmaz. Yüzlerde çaresiz kalmanın kara utancı... Bir dönem bitmiş, bir devir kapanmıştır. Devrim kendi önderlerini toprağın altına gömmüştür. "Bundan böyle umuda kim taşıyıcılık edecektir?" Her düşünmeye başladığında, Abdullah'ın kafasına hücum eden ilk soru bu oluyordu. Sanki hiçbir yerde bu sorunun bir muhatabı kalmamış gibiydi. Şayet aranan gerçek bir yanıt ise, bir bakıma doğru sayılırdı.Artık bir muhatabın var olduğu söylenemezdi. Baş uçurulmuş, gövde paramparça olmuştu.

İhtilalin Kürt tarafında bir baş bile var olmamıştı. O tarafta durum çok daha kritik görünüyordu. Bütün bir halk, damarlarındaki son kan damlalarının da çekildiği bir cenazeyi andırıyordu. İçinden son can zerreciklerinin uçup gitmekte olduğu başsız ve çürüdükçe çürümüş bir beden. Korkunç bir can çekişmesi… Son nefesini verebilir miydi? Verebilirdi. Vermemek için bir sebep kalmamıştı çünkü. Ağızlarına Kürtlüğü almaktan bile korktukları halde, yine de bir umut parçacığı sayılan İstanbul

ve Ankara'daki Kültür Ocakları da bir vuruşta tuzla buz edilmişti. Onlardan başka bir kıpırtı var mıydı? Yoktu. Varlığı var kabul edilmeyen Kürdistan ülkesinde artıkbir yaprak bile kımıldamıyordu. Bu gidişle amaçlanan yok oluş tamamlanır mıydı? Tamamlanmaması için ne engeller vardı ki? Yok oluşa dur diyecek kim vardı? Hangi kişi, hangi kuvvet, hangi kurtuluş ordusu?

İhtilalin diğer tarafında ise, baş gittikten sonra parçalanmış ve gün geçtikçe daha da parçalanacak gibi görünen gövdenin yeniden bir başa kavuşması beklenmiyordu. Ufukta bir Mahir, bir Deniz gözükmüyordu. Dışarıdakinin ne halde olduğunu bilmek için içerdekine bakmak yeterli geliyordu. Her biri kendi içinde yeni bölünmelere gitme eğiliminde olan çok sayıda farklı örgüt türemişti. Her biri bir olmaya gelmez ayrı bir yol, ayrı bir fikir. Ve keskin sözlere rağmen, umut vermeyen samimiyetsiz davranışlar. Sözün kısası, ufukta karanlık yarınlardan başka bir görüntü yoktu.

Abdullah, düşündükçe bütün ağırlığın üstüne geldiğini, kendi omuzlarına çöktüğünü görüyordu. Günlerce ne "Yapmalı, nasıl yapmalı?" diye soruyor, önündeki kapkara tablonun içinde bir ışık zerreciğini arıyor, yürüme imkânı verecek bir yol bulmaya çalışıyordu. Bazen de her deneyin canını çok kötü şekilde yaktığı bir laboratuvarın içinde olduğunu hissediyordu. Çünkü ihtilale niyet etmiş, toplum adına söz söylemeye kalkmış her kesimden ve her fikirden insanın bir araya geldiği ya da getirildiği yer orasıydı. Yüksek gerilimli elektrik tellerinin birbirine çarpmasını andıran fikir tartışmalarında hiçbir zaman herkesin hemfikir olduğu bir netice doğmuyor, kimsenin kendisininkinden şüphe etmediği zıt fikirler ve duygulardaki elektrik yükü yeni kıvılcımlanmalara, her parçacığın bir tarafa dağıldığı ve sonunda bir ışığın yanmadığı iç karartan yeni bölünmelere sebep oluyordu. Her çarpışmada yeni bölünmeler, yeni bölünmeler ve karanlık…

Önü alınamayan ve alınamayacak gibi görünen bölünmeden bir bütüne nasıl varılabilirdi? Onlardaki gidişatın tam tersini yapmak, kendi iç bütünlüğünü kurmak. Onlardaki hatayı kendinde bulmak ve yok etmek. Bu hususta kendini asla affetmemek. Bütün bir tarihe kendinde bakmak. Var olmak için önce kendini yok etmek. Karadeliğe çekilen parçacıklar gibi bütün duyumların, sezişlerin kendine çekildiği ve yoğunlaştığı, aydınlığı bütün zamanlara yayılan, bütün sınırlara ulaşan bir ışık halinde yeniden patlamaya geçmek. "Mümkün müdür bu? Neden olmasın?" Tam da burada "En büyük atom insandır" diye o meşhur söz aklına gelmişti Abdullah'ın.

Abdullah çıktığı havalandırmada, Temmuz güneşinin sıcaklığına aldırmadan kafasına üşüşen düşünceler altında volta atarken, içeride birine fena halde sinirlermiş olan Doğan çıkageldi. Abdullah'ın yanına ulaştığında, hala kendi kendine söylenmeye devam ediyordu.

"Ne o, kafandan dumanlar yükseliyor, gene biriyle mi kapıştın yoksa?" diye sordu Abdullah, birkaç gün evvel biriyle girdiği tatsız tartışmaya gönderme yaparak.

Doğan önce yanıt vermekten çekinir gibi oldu, sonra tutamadı kendini.

"Bunların ölüye de saygısı kalmadı ya. Hadi korkuyorsun, kaçıyorsun diyelim, başka başka hesapların var diyelim. Fakat şehide saygısızlık niye? Tutmuş Mahir'in sabırsızlığı, Mahir'in aceleciliği, Deniz'in fokoculuğu! Yok çizgisi yanlışmış, şurası eğri, burası büğrüymüş. Bunu konuşan onun eski arkadaşı değil de bir muhbir, bir düşman sanki. Aklına vefa borcu geleceğine, neler neler konuşuyor. Ahlaksız, vicdansız, şerefsiz adam."

“Sana evvelden de söyledim, böyleleriyle nefes tüketmek boşuna. Ters adamla tersten tartışmaya girmek, doğru netice mi verir sanırsın?”

“Ama hadlerini de bildirmek lazım.”

“Had bildirmenin başka yolları da var ama. Daha değişik düşünmek lazım. Anlayışı kıt kimselerle boğaz boğaza girmek, onlarla aynı seviyeye düşmektir. Hem buradaki vaktimizin değerini de bilmek zorundayız. Tek bir saniyemizi bile heba etmemeliyiz. Neleri kaybettik ve kaybediyoruz; kaybetmekte ısrar mı edeceğiz, yoksa kazanmanın yollarını mı arayacağız? Ben sorun kendimizde diye düşünüyorum, kendimizde. Başkasından önce kendimizi halletmeliyiz. Önce temel fikirlere ulaşmak lazım. Fikir noksanlıkları giderilmedikçe, davranış hataları da giderilemez. Bana sorarsan, bir eğitim işinden başlayabiliriz diyorum. Fikirlerimize derinlik kazandırmanın daha iyi bir yolu olamaz. Karşı çıkan olur mu? Olsa da üç beş kişiyi geçmez.”

Abdullah konuştukça Doğan’ın gözleri ışıklanıyor, yüzü başka bir hal alıyordu. “Dara düşmüş, gözlerin kararmışsa senin, hiç bekleme koş Apo’ya, O sana ışık olur, açar yolu” diyordu kendi kendine. Üç gün sonra katılmama sebeplerini rahatsızlıklarına ve yapacakları şahsi uğraşlara bağlayan altı yedi kişi haricinde, herkes yatakhane katında eğitim düzenine geçmiş bulunuyordu. Doğan’ınteklifine bir itiraz olmamıştı. Eğitim faaliyetinin sorumluluğunu Abdullah almıştı, ilk dersi de o verecekti. Abdullah, vereceği dersi günler önceden düşünmüştü. Girdiği bütün sohbetlerde, tartışmalarda aklına hep vermek için can attığı bu ders konusu geliyordu. Çünkü tarih okumasının yanlış yapıldığını, bakışın kökten bir sakatlık içerdiğini görüyordu. En sosyalist geçinen de dahil, Kemalist tarih sınırlarını aşan tek kişi bile bulunmuyordu. Konu toplumlar tarihi, anlatıcı da Abdullah

olunca, Kürtlerin bu defa tarih dışında kalması beklenemezdi. Abdullah'ın İstanbul'da verdiği seminer sayılmazsa, ki bu bir öğünlük dersin yarım saatlik kısacık bir bölümüydü sadece, insanoğlunun kendi hikâyesini kurduğu günden beri Kürtler ilk defa bir derse konu olacak, hikâyesi bu uzunlukta ilk defa anlatılmış olacaktı. Üzerinde çalışma imkânını verecek bir belge, bir kitap olmadığı halde, Abdullah konuya çok sıkı hazırlanmıştı. Bir ay boyunca her gün iki saat işlediği toplumlar tarihinin en tartışmalı bölümü Kürtler olmuştu.

Bir patlamadan milyarlarca yıldız, gezegen ve göktaşının içinde döndüğü, sonu, sınırı olmayan koca bir evren oluşur, ateş topundan canlı hayata imkân veren büyülü bir dünya doğar, primattan aklı her bir sırra eren, adına insan denen üstün bir varlık türer, bu varlık toplumlar kurar, medeniyet çağlarını başlatır, devrim üstüne devrim yapar, sayısız dile ve ulusa dönüşür, hatta uçup ayın üstüne bile çıkarken bir acayiplik olmaz da, sıra Kürtlerin varoluş hikâyesine gelince, nedense herkesin ağzı açık kalırdı. "Bu da nereden çıktı, şu Kürtler dediğinizde neyin nesi olurlar?"dercesine, sonu gelmek bilmeyen bir soru yağmuru başlardı. Abdullah soruların bir sıralamasını yapar, hepsine teker teker yanıt vermeye çalışır, ders saati yetmeyince konu dışarı taşar, kimi zaman içinde kötü niyetlerin de sezildiği kışkırtıcı yeni sorular ile asıl tartışma dışarıda sürüp giderdi. Tek başına 'dünyaya bedel olma' hükmünden azıcık kendini kurtaran yeni destekçilerin de sahneye çıkmasıyla Kürt ulusu reddi mümkün olmayan bir gerçeğe dönüşüyor, ama söz kurtuluş ve kendi kaderini tayin etme hakkına gelince, fikirler birden tersine dönmeye başlıyordu. Kendi içinde en bir araya gelmez olanlar bile, tutkuyla şu ezberi tekrarlıyordu.

"Devrimci saflar parçalanamaz, bölücülüğe müsamaha gösterilemez."

Bütün uğraşları Abdullah'ı yalnız olmaktan kurtarmaya, umulan hedefe varmaya yetmemişti. Değiştirilemez bir alışkanlık halinde ezberleri tekrarlayan, kendinden kuşku duymaz katı zihin yapılarından umut beklemenin faydasızlığını sonunda kabul etmek zorunda kalmıştı. Önünde yeni bir yol arayışı dışında bir seçenek bulunmuyordu. "Ne ararsan kendinde ara. Yol da sende, yön de sende" deyip duruyordu kendi kendine. Sanki Mahir ve Deniz kendi elleriyle koca bir tarih yükünü getirip O'nun omuzlarının üstüne bırakmış, "Bu yükü taşımak dışında bir şansın ve seçeneğin yok" demişlerdi. Nereye baksa, nereye adım atsa, orada Mahir,Denizve İbrahim'i görüyordu. Bazen Mahir içinde bir his olmaktan çıkar, gerçeğin kendisi oluverirdi:

"Bize bakıp kendini göreceksin. Bir hatayı ikinci kez tekrarlamayacaksın. Hesapsız, hazırlıksız tek adım atmayacaksın. Gidişimizle bu yürüyüş kesintiye uğramayacak. Yükselttiğimiz bayrağın taşıyıcısı sensin çünkü. Kürtlerin de, Türklerin de kurtuluşu sana kalmıştır. İnanacaksın ve zaferden korkmayacaksın."

Mahir'in yol göstermeye devam eden sesi daha dinmeden, bu defa namaz gruplarını peşinden koşturan o küçücük çocuğun hayallerindeki muzaffer komutan önünde beliriveriyordu.

"Hey, kafası karmaşadan kurtulmak bilmez genç adam! Hala o çocuğun emrinde bir asker olduğunu unutma. Hakikat mi dersin? O küçüğün umutlarındaki ateşten gözlerini ayırma. Ayırırsan, o ateş önce seni yakar, sonra da herkesi."

Abdullah gözlerini düşüncelerden açamıyor, bir düşünce yeni bir düşünceyi tetikliyor, içinde yankılanan bütün seslerartık görevin kendisinde olduğunu ve bundan kaçışın mümkün olamayacağını hatırlatıyordu. İlk günlerde bir aydan fazla sürmez

diye düşündüğü tutukluluğunun yedinci ayı tamamlanmak üzereydi. Ama tutukluluğundan ziyade bütün dikkatini bundan böyle yapacaklarına vermişti. İnsan bedeninin ve ruhunun çürütüldüğü yer diye bilinen cezaevini kendisi için bir deneyimler hazinesine çevirmişti. Mahirler ve Denizler gözlerinin önünden geçip giderken, kendini artıkbir deneyim yoksunu saymıyordu. Mahkemeye çıkacağı gün yakınlaşırken, kendisiyle son nefesine dek bağlı kalacağı bir sözleşme yapıyordu. Havalandırmaya çıkıp gözlerini güneşe dikti. Derin bir nefes alıp sanki tüm âleme haykırır gibi ama kimsenin duyamayacağı bir sesle şu andı içti:

"Öyle bir devrimci örgüt kuracağım ki asla yenilmeyecek, hiçbir zaman dağılmayacak. Öyle bir mücadele başlatacağım ki, asla kesintiye uğramayacak!"

Henüz Abdullah'ın adını duyar duymaz tehlike kokusunu alan, bu sebeple de uzun süre O'nu içeride tutmayı sağlayan kişi, bir katil karakterinin kendinde taşıdığı bütün vasıflara sahip işkenceci eski bir albay olan düşman gözlü savcıdan başkası değildi. Savcı, bir tanığın başka biri üzerinde verdiği ifadenin yerini değiştirmiş, yakın arkadaşı olan birinin araya girmesiyle suçlu diye gösterilen kişiyi henüz ilk haftasında salıverip, yerine en az yedi sekiz yıl ceza vermeyi düşündüğü Abdullah'ı tutmuştu. Abdullah ve avukatların ısrarı üzerine mahkemeye gelmek zorunda bırakılan tanık, duruşmaya girerken, hala ifadesinde bir yer değişikliği yapıldığından haberdar değildi. Mahkeme Başkanı tanığa, doğruyu söyleyeceğine dair namusu ve şerefi üzerine yemin ettirdikten sonra, "Abdullah'ı tanıyor musun?" diye sordu, durumda bir değişiklik beklemiyor olmanınverdiği rahatlıkla.

"Evet, tanıyorum, aynı okulda okuyoruz."

"Abdullah'ın bildiri dağıttığını söylemişsin, doğru mu?"

“Hayır, öyle bir ifadem yoktur. Ramazan Özcan dağıttı demişim.”

“Bak oğlum, bu ifade sana ait. İyi düşün, Abdullah demedin mi yani?”

“Hayır başkanım, bir yanlışlık olmalı. Dedim ya, böyle bir ifadem yoktur.”

Deniz’leri idama yollarken, en doruk seviyede tatmin ettiği vahşi duygularını bu kez tatmin edemeyen savcının yüzü kızarmış, öfkeden mosmor kesilmiş, korkunç hayaletlerinkiyle aynı olan ruhu olduğu gibi yüzüne oturmuştu. Yaptığı hatayı bu saatten sonra telafi etmesi artık imkânsızdı. Tanığı tutup yeniden ifade vermeye zorlayamazdı mesela. Ama avukatların tecrübe eksikliği sebebiyle evrakta yaptığı sahtecilik yanında kâr kalacak, hesap sormak kimsenin aklına gelmeyecekti.

Akşam vakti Abdullah nizamiye kapısından geçip giderken, nöbetçi asker yıllar sonra bile nasıl olduğunu anlayamadığı bir itkiyle birden ayağa kalkıp selama durmuş ve kendini O’nun arkasından el sallarken bulmuştu. Daha evvel O’nu hiç görmüş müydü? Hayır. Evet, evet. Mahkemeye giderken. Ve mahkeme salonunda duruşmaya girmeyi beklerken, O’nun sanki kendisine bir şeyler söylemek ister gibi ve tadı tanımlanamaz bir kardeşlik duygusuyla çok derinden baktığını görmüştü. Bir de her gün saatlerce nöbetçilik yaptığı bu cezaevinde tutulmakta olan hiç kimsenin kötü olmadığını biliyordu. “Kime bir kötülükleri dokunmuş ki” diye geçiriyordu içinden.

İnsanın yüzüne tokat gibi çarpan sert bir ayaz vardı. Abdullah, Ankara soğuğuna alışkındı alışkın olmasına da, bir türlü peşini bırakmayan sinüslerindeki iltihaplanma baş gösterince, ılık bir hava bile üzerinde zor dayanılır bir işkenceye dönüşüyordu.

Yüzünü parkasının yakasıyla kapatmış, kafası bir dolu düşünceyle hızla minibüs durağına yetişmeye çalışıyordu. Varacağı Ulus'tan da başka bir minibüse atlayıp, oradan Anıtkabir'in hemen dibindeki arkadaşının evine gidecekti. Doğrusu istenirse, ilk gitmeyi düşündüğü yer cezaevinde adresini aldığı başka bir evdi. Söylendiğine göre o evde kendisini dilediği kadar misafir edecek, arkadaş canlısı iki öğrenci vardı. Biri Ordulu, biri de Gümüşhaneli olan bu gençlerin her ikisi de Türk'tü. Her ikisi de gerçek sosyalist olup Kürtlere çok sıcak bakıyorlardı. Tanınmayan bir misafir için vaktin geç olması sebebiyle içinden gelmediği halde, bir uçarı serseri olan diğer arkadaşına gitmekte karar kılmıştı. Ne de olsa onu iyi tanıyordu. Hatta dönüşmek hususunda ona azıcık yol aldırabilirse, ilerideki planlarında işe yarayabilir, en azından lojistik desteğe koşturulabilirdi. Çıkarımlar yaparken, en kötüsünde bile her zaman bir iyi bulabiliyordu Abdullah.

Kapıyı nazikçe çaldı. Atilla, açtığı kapının önünde Abdullah'ı görünce kanatlanır gibi oldu. "Gözlerime inanamıyorum, Apo sen misin?"deyip boynuna atıldı ve elinden tutup bırakmadan kendisiniiçeri çekti.

"Apo, inanır mısın, günlerce aklımdan çıkmadın. Hepi topu bir boykot. Ne oldu da bunca zaman seni alıkoydular. Alıkoydular da ne elde ettiler yani. Ülkeyi dertten mi kurtardılar? Düpedüz haksızlık, ayrımcılık."

"Onu boş ver de, sende limon var mı limon?"

"Hey Allah, hemen lafa daldım gittim. Belli oluyor, kötü soğuk almışsın. Sen otur, ben hemen sıcak bir limonata yapıp geliyorum. Şansın var, yemek de hazır."

Hazır tavuk almıştı Atilla. On dakika sonra sadece bir budu eksilmiş kızarmış tavuk, salata ve pilavdan oluşan yemek masada

hazır bulunuyordu. Abdullah'ı görünce, çenesi açılmış da susmak bilmiyordu Atilla. Abdullah'ı nasıl da özlediğinden dem vuruyor, kâh cezaevinden sorular soruyor, kâh Abdullah'tan saklı tuttukları haricinde yaz boyu başından geçen maceralarını anlatıyordu. Elbette Abdullah O'nu dinler gibi göründüğü halde, düşündükleri O'nun anlattıkları değildi. Önünde dışına çıkmayacağı ve harfi harfine bağlı kalacağı bir programı vardı. Uzun uzadıya muhasebesini yaptığı gibi, her adımını verdiği söze göre atacaktı. Bekleyip zaman kaybetmeye hiçte niyeti yoktu. Yarından itibaren harekete geçmeye başlayacaktı. Ve yarınki ilk adımı Anıtkabir'e gitmek olacaktı. Bu kadar yakınındayken Anıtkabir'e gitmek, karşı konulamaz bir isteğe dönüşmüştü.

Sabah ziyaret saati başladığında,giriş kapısından içeriyeherkesten önce adımını atmıştı. Aslanlı Yolda yürürken herhangi bir ziyaretçi gibi değil, düşmanına savaş ilan etmeye giden eskiçağlardaki özgürlük ordularının bir temsilcisi gibi yürüyordu. Frigyalıların kemikleri üzerinde inşa edilmiş, Antik Yunan tapınaklarını andıran Anıtkabir'in her köşesinden bir azamet akıyor, heykel, figür ve hitabe, hatta birer çakı gibi duran nöbetçiler de dahil her işaret, buradaki sakinin ölmüş olmakla ölmediğini hatırlatıyordu. Abdullah, karşıdan bir nöbetçinin sürekli takip altında tuttuğu ve altında mezar odasının bulunduğu yekpare beyaz damarlı kırmızı bir mermer bloktan oluşan kırk ton ağırlığındaki lahidin önüne varırken, karşısında bütün azametiyle Atatürk'ün canlısı duruyordu sanki.

"Hey şu süslü taşların altına gizlenmiş mavi gözlü adam. Buraya niçin geldiğimi biliyor musun? Tanıyor musun beni?" dedi, dudakları kıpırdamadan, kendi haykırışını kendi içine göndererek.

"Yol bileni, sahip çıkanı yok diye zavallı halkıma neden yaptın o büyük ihaneti? Sana yaptığı bütün yardımların karşılığı o

korkunç katliam ve inkâr mı olmalıydı? Ama her şey buraya kadar. Vakit geldi artık. Verilmiş sözümü duymak ister misin? Senden halkıma yaptıklarının intikamını almadıkça bu yaşamı kendime haram sayıyorum. Bilmelisin ki, intikamım ne senin, ne de başkasının düşünemeyeceği kadar büyük ve korkunç olacak. En küçük karıncanın bile karşında bir deve dönüştüğünü göreceksin. Asla boyun eğmeyecek ve geri adım atmayacak çelikten insanlar göreceksin. Dövüldükçe keskinleşecek çelikten insanlar. Sana yaptıklarının hesabını çok kötü ödeteceğim. Bunu nasıl yaptığımın sırına da aklın hiç eremeyecek. Çünkü çok değişik yapacağım bunu. Seninle aynı mantık düzeneği içindeki hiç kimse de anlamayacak. Aklımın ve duygularımın bana söylediklerini sana söylememi mi istersin, yoksa her biri birer kıyamet alameti olan adımları atarak göstermemimi? Bilmelisin ki, ben nefes alıp verdikçe,artık sana burada rahat uyku yok. Ve bu lahidi bir lanet abidesine dönüştürene dek bana da rahat yok. Bunu nasıl yaptığımı acıyla, bin bir pişmanlıkla göreceksin. Yani anlayacağın, benzeri olmayan bir hesaplaşma olacak bu."

Şayet uzaktan veya yakından O'nu takip eden bir muhbir olsa, muhtemeldir ki, çıktığı bilgi merkezinde, üstlerine, "Hiç tasa etmeyin, bu çocuk uslandı, itaateder hale geldi, yarın öbür gün devletine hayırlı bir evlat olup çıkacak" diyecekti. Zaten Abdullah da her adımını birilerinin kendisini sinsice takip ettiğini varsayarak atıyor, kuşkulu bakışlarıyla baktığı her insanda bu kişiyi yakalamaya çalışıyordu. Bundan böyle diken üstünde sürecek bir hayata kendini alıştırmak zorundaydı. Birilerinin kafasında az evvel işlediği büyük suçun hafiften sezgisinin uyanması bile hayatının sonu olacaktı. İçinde ilan edilmiş düşmanlık gibi korkunç bir suç aletini taşıyor olmanın tek bedeli vardı: Ölüm. Yalnızca sıradışı insanlarda rastlanabilecek olan bu ürküntünün O'nda uyandırdığı başka bir duygu vardı: Karşı

konulamayacak denli kuvvetli bir haz, tıpkı bir yılanı öldürmeye girişirken almış olduğu o tarifsiz tat. Düşmanıyla uğraşmanın ve onu alt etme savaşına girişmenin benzersiz zevki. Zaten düşmanını tam da bir yılana benzetiyordu. Halkını her yerinden zehirlemiş ve onu midesine indirmiş, asla güvenilemeyecek en vahşi korkunç zehirli yılan.

Abdullah Anıtkabir'den indikten sonra, önce havasını yoklamak üzere fakülteye gitmiş, oradan da Kızılay'a, yasaklı kitapların saklı tutulduğu zulalara sahip kitabevlerine yönelmişti. Akşam eve gelirken, elinde bir poşet dolusu kitap vardı. Cezaevinde aradığı kaynakların yokluğu sebebiyle kafasını işgal eden kimi can alıcı soruların yanıtlarını bulmuş değildi. Atilla'nın tek başına oluşu, yapmayı düşündüğü çalışmalar için tam da aradığı imkânı veriyordu. Atilla dilediği kadar evinde kalabileceğini söylemişken, bu imkânı hemencecik bırakıp gitmek istemiyordu. Ertesi gün aynı saatte, kendini bir kez daha Anıtkabir'deki lahidin önünde başladığı hesaplaşmayı yaparken bulmuştu. Gün boyu kendisinde yoğunlaştırdığı çelişkilerle bir de orada yüzleşiyor, bir intikam yemini içerisinde kararlarının son sözünü orada veriyordu. Kendisiyle her anı nefes nefese geçen gerçek bir savaşın içindeydi artık. Kendindeki savaştan başarılı çıkmazsa, hesap sorduğu mavi gözlü adamın yaptıklarını tersine çeviremeyecekti. Geçen her dakika bu hususu çok daha derinden kavrıyordu. İnkâr edilemez büyük bir akla karşı daha büyük bir aklın inşası zaruriydi. Akıl, akıl ve akıl. Zavallı Kürt'ün paysız bırakıldığı yegâne cevher.

Abdullah Anıtkabir'den dönünce doğruca eve gitmişti.Yakında sınavlar başlayacaktı. Yaz dönemi sınavlarına girmemişti. Bütün sınavlardan tek seferde başarıyla çıkıp sınıfı geçmesi gerekiyordu. Ama o akşam aylardır kovaladığı sözcükteki asıl düğümü çözmek için kitap sayfalarına gömülmüştü. Bir sözcük ki, bütün

teferruatlarına inip sırrını çözmedikçe içi rahat etmeyecekti. Bütün ülke sorunları ve çıkış yollarının içine sıkışıverdiği çekirdek bir sözcük olduğundan kuşkusu kalmamıştı. Fakat cezaevinde bu sözcük etrafında girdiği tartışmaların hiçbirinde aradığı yanıtı bulamamış, sözcüğün olması muhtemel gerçek anlamının hep başka taraflara çekildiğini görmüştü. Sosyalist pencereden ince, ama ısrarlı inkâr denemeleri ve etrafını saran laf cambazlıkları sürüp giderken, bilgisine yeterince hâkim olmamak sebebiylesavunmasını dilediği tesirde yapamamıştı. Neymiş? Sömürgenin sömürgesi olamazmış. Kürtler yalnızca ezilen bir halkmış. Türkiye devrimi olunca, Kürtler üzerindeki baskı anında son bulacak, haklarına kendiliğinden kavuşacaklarmış. Hâlbuki Mustafa Kemal'in kendisi de kolayca inanan safKürtleri aynı tezlerle kandırmıştı. Fikir aynı fikir, dil yine aynı dildi.

O halde doğru yanıtlar kim veya kimlerde olabilirdi? Elbette peşinde koştuğu ilmin kurucuları ve uygulayıcılarında, yani Marks, Engels, Lenin, Mao ve Stalin'de. Halihazırda bunlardan daha iyi bir yol gösterici olamazdı. Abdullah, tekrar Lenin'in Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'ndan başlamıştı. Sanki daha evvel hiç okumamış gibi, sözcükler yeni bir anlam ile önüne çıkıyordu. İçinden "Görmeye hazır olmayan gözün hakikate pek sevimsiz geldiği doğruymuş meğer" diyordu. Hakikat ehil olmayan gözden hep kendini saklar, anlaşılmaz renklere, ters anlamlı şekillere bürünürmüş. Bu defa Abdullah'ın zihninde alevi gür ateşler yanıyordu. Sözcükler,karanlık zaman aralığından O'nu unutulmuş ve uyutulmuş yakın ve en uzak gerçeğine ışınlıyordu sanki. Üçüncü günde tümünün ulus ve sömürge sorununu irdelediği dördüncü kitabı da didik didik etmiş, her kitaptan kimi bölümleri tekrar tekrar okumuş ve uzun uzun notlar almıştı. Her kitaptan sonra vardığı sonuçlar ruhunu allak bulak ediyor, içine düştüğü dehşeti doruğa çıkarıyordu. Öyle ki, onca zamandır peşinde

koştuğu sözcüğü artık ağzına almaktan bile ürkmeye başlamıştı. Hayır, bu her yerde söylenecek bir sözcük olamazdı. Sözcüğün anlamına ermekle üstüne adeta ateşten bir gömlek giymişti. Şimdi sıra birilerini ufak ufak bu sözcüğe ortak etmeye gelmişti. Ama bu, o an yakınındaki kişi yani Atilla olamazdı. O, henüz bu sözcüğü dinlemeye ve tartışmaya ehliyetli biri değildi çünkü.

Abdullah bir ikindi vakti tekrar gittiği Anıtkabir'den dönüp eve vardığında, içeriden kulağına pek de hoş gelmeyen sesler yükseliyordu. İçeri girince, sesi yükseltilmiş müziğin önünde, aralarına Atilla'yı almışüç genç kızın göbek çalkalayıp kendilerinden geçercesine eğlenmekte olduklarını gördü. Gördüklerine inanamamış, cinleri tepesine üşüşmüştü Abdullah'ın. Ama kafasındaki yakıcı kıvılcımların O'nu zorladığı davranışın tam aksi yönde hareket etti. Eğlenenleri görmekten pek hoşnutkalmış gibi son derece nazik ve güler yüzle karşıladı onları. Her üç kızı da selamladıktan sonra, onların dansını izlemek istermiş gibi koltuğa kuruldu. "Buyurun, siz devam edin" deyip onları izlemeye koyuldu. Dansa yeni başladıkları anlaşılan gençlerin durmaya hiç niyetleri yoktu. Havayı iyice ısıttıkları bir anda, geldiğinden beri davetkâr bakışlarla Abdullah'a bakan kızlardan biri kendini tutamayıp O'nu da dansa kaldırmaya çalıştı. Abdullah nazikçe onu geriye itiyor, kolunu elinden kurtarmaya çalışıyor, ancak uğraşı kızı geriye itmek yerine daha da ısrarlı kılmaya sebep oluyordu. Böyle giderse işin tatsız bir hal alacağını gören Atilla, Abdullah'ın imdadına koşmak zorunda kaldı.

"Kızım, bırak O'nu, bırak. O bir sofu, bir cennetlik. Dünya zevkleriyle işi olmaz O'nun."

Abdullah, kızların MİT tarafından görevlendirilmiş elemanlar olmasından iyice kuşkulanmaya başlamıştı. Bu kuşkusunu daha da ileri vardırıyor, kendi kendine "Atilla da bu işin içinde mi?" diye

soruyor, “Babası bir subay olduğuna göre neden olmasın” diye yanıt veriyordu. Yoksa kapıldıkları züppeliklerinin her zaman görülebilecek tabii bir oyunu muydu oynadıkları? Pekâlâ o da olabilirdi. Söz konusu Atilla olunca, züppeliğin, serseriliğin doğal neticesine de yer vermek isabetsiz bir düşünce olmazdı. Her neyse, bu saatten sonra onlardan uzak durmak bir mecburiyet haline geliyordu. İçinde olduğu düşünce akışına tersi manada etki edecek davranışlara katlanamaz, tek saniyesi boş geçirilemeyecek zamanını böylesi hovardalıklara kurban edemezdi. Daha şimdiden kendisini içine çekmek istedikleri apaçık olan aynı oyunun tekrarlanacağından bir kuşkusu kalmamıştı. Atilla ile oturup bu konuyu konuşmak fayda etmezdi. Tersine, varsa kötü bir niyet, bu dikkatlerini iyice üzerine çekmeye yarardı. Şimdilik ne konuşacak, ne de bir tepki verecekti. Gelirken kalmak istediğini söylediği bir haftalık süre dolduğuna göre, artık başka bir yer bakmak en doğrusu olacaktı. Zaten içerideki manzarayı görür görmez, aklına cebindeki adres gelmişti. Günün hafta sonuna denk gelmiş olması işini daha da kolaylaştırmıştı. Bir aksilik yoksa, her iki öğrencinin de o gün evde olması gerekirdi. Sabah peynir ve yumurtadan oluşan kahvaltısını yapıp dışarı çıktığında, Atilla hala uykudan uyanmış değildi.

Cebindeki adrese bakılırsa, aradığı ev pek uzak sayılmazdı. Bahçelievler, 4. Cadde, 8. Sokak, Yeşilyurt Apartmanı’nın bodrum katını çoktan ezberlemişti. O sebeple mahalleye doğru yol alırken, adresi cebinden çıkarıp bakmaya lüzum görmemişti. Şimdi bütün mesele, her iki öğrencinin bahsedildiği gibi çıkıp çıkamayacağıydı. Ya bir mazeret bildirip evde tutmak istemezlerse? Veya haklı olarak kimseye fark ettirmek istemedikleri özel bir gündemleri varsa? Bu durumda kalınacak en uygun yer neresi diye düşünüyor, başka seçenekleri aklına getirmeye çalışıyordu. Derken, aradığı apartmanın merdivenleri önünde, görünüşüyle “Aradığın kişi

benim" diyen Kemal Pir'in karşısında buldu kendini. İmkânı yok, bu Kemal Pir'den başkası olamazdı. Çünkü yapılmış tariflerin bir tekinde bilenoksanlık yoktu baktığı kişide. "O'na bakınca, her gün uzun koşular yapan atletlere has ince ve çevik bir beden, alnının üzerine doğru akmış düz kumrala çalan saçlar, iki yandan alt dudağına yetişmiş, kirpi dikenlerinden farksız ne kalın ne de ince bıyıklar ve önceden tanıyıp tanımadığı fark etmeksizin, sizi gördüğü anda hemen dost olmak isteyen bir yüz ve güven dolu bakışlar göreceksiniz" demişti İbrahim. Söylenenlerde ufacık bir şaşma yoktu. İbrahim'in dediğinin tıpatıp aynısıydı. Aradığı kişiye baktığından bir tereddüdü kalmamıştı Abdullah'ın.

"Merhaba" dedi, elin uzatarak, "Siz Kemal olmalısınız, Kemal Pir."

Kemal, bir an oluşuveren şaşkınlığını çabucak atlattı.

"Evet, Kemal benim. Buyurun, bir isteğiniz mi vardı?"

"Evinizin adresini İbrahim verdi bana, İbrahim Aydın."

Kemal, parmaklarını çenesine dayayıp hangi İbrahim diye aklına getirmeye çalıştı. Abdullah söyleyecekti ki, birden hatırlamaya başladı.

"Deme ya, bizim Mamak Cezaevindeki İbrahim'den mi bahsediyorsun?"

"Evet, sizinle aynı evde Haki Karer de olmalı."

"Evet, beraber kalıyoruz. İyi de, İbrahim nasıl verdi size bizim adresi?"

"Çünkü kendisiyle aynı koğuşta kalıyorduk ve şimdilik kalacak bir yerim yok."

“Tüh ya, bunu önceden tahmin etmeliydim. Hadi hadi içeri girelim, Haki de içerde. Demek ki cezaevinden geliyorsun ha. Hoş geldin, hoş geldin. Ve öyle zannediyorum ki bize anlatacağın bir yığın macera olmalı” dedi, gülümseyerek.

Kemal, Abdullah’ın önünde indiği bodrum katın kapısını açıp içeri girerken, Haki, temizlediği salonun süprüntülerini küreğe sürüyordu. Haki kendisine uzanan Abdullah’ın elini sıkarken, Kemal “Arkadaş cezaevinden yeni çıkmış, kendisine adresimizi bizim İbo vermiş” dedi, hızlıca güven ortamını kurmaya çalışarak.

“Bu arada ben Abdullah, Abdullah Öcalan” diye tanıttı kendini Abdullah.

Öcalan sözcüğü geçince, Kemal ve Haki’nin yüz ifadeleri birden değişmeye başladı. Kulaklarının aşina olduğu ismin telaffuzu aradaki yabancılık hissini aniden dağıtmaya yetmişti. “Evet, isminizi duymuştuk, Siyasal’daki boykottan alınmıştınız içeri” diye karşılık verdi Haki, öğrenciler arasında artık tanınan meşhur bir isim olduğunu ima ederek. Adı, soyadı ve Kürtlüğünün birleşik anlamı haline gelen Apo, Ankara’daki üniversite öğrencileri arasında en çok tanınan isimlerden biri olmuştu. Boykottan sonraki tutukluluk ismini üniversiteler arasında hızla dolaşıma sokmuş, O’nu öğrencilerin gizli kahramanı haline getirmişti. Kemal, üç beş dakika daha sohbet edip “Ben gidiyorum” dedi. Yetişmek mecburiyetinde olduğunu söylediği bir randevusu vardı.

Haki hemen bir çay demlemiş, mutfakta Kemal’in yıkayıp kurumaya bıraktığı üç beş tabağı rafa yerleştirdikten sonra gelip Abdullah ile sohbete dalmıştı. Cezaevi Haki için oldum olası bir merak konusuydu. Özellikle son yılda orada yaşananlar aklını sürekli meşgul ediyordu. Karanlık ortaçağ hukukuna göre bile

kararı bu denli kolay verilemeyecek Denizlerin idamı, devleti ve devlet karşısında eli kolu bağlanmışları oynayan çaresiz haldeki toplumu yeniden düşünmesine, içerikten yoksun ve birer keskin laftan ibaret gördüğü örgütlerle aradaki mesafeyi iyice açmasına sebep olmuştu. Konu cezaevinden açılmış, ama ikisi de nasıl olduğunu anlayamadan kendini toplumun derin sularında yüzerken bulmuştu. Abdullah nice zamandır aradığı kişiyle karşı karşıya olduğundan emindi. Sanki muktedir bir kuvvetin, ilahi bir gücün yönlendirmesi altında hareket etmiş, tüm işaretler O'nu aradığı kişiye göndermişti.

Boykot, cezaevi, İbrahim, adres ve daha bir sürü başka işaret… Her ikisi de soğuk odanın içinde, birinin diğerinde hissedildiği müstesna bir ruh sıcaklığı tarafından sarılmıştı. Biri Karadeniz'in yüksek dağlar ve derin vadilerinin, diğeri Fırat Nehri'nin,başı göklere değen yüksek dağlar ve derin vadilerin çocuğu. Yükseklik ve derinliklerin şekillendirdiği ruh halinin kendine has özel bir çekimi miydi,ya da farklı kollardan geldikleri halde, meselelere aynı pencereden bakıp aynı hisleri taşıdıkları için miydi bilinmez,her ikisi de bir ortak duyuşa sahip olduklarından emindi. Abdullah bir söz söylerken, Haki kendi içinde "İşte tam da söylemek istediğim buydu" diyor, geriden gelen lafı adeta Abdullah'ın kalbinden çekip çıkarıyordu. Söz teatisinden ziyade aralarında kalbi bir alışveriş gerçekleşiyordu. İçsel kabul bu derece ileri gittikten sonra, artık Abdullah'ın o eve kabul edilmemesi imkânsızdı. Nitekim kalacak bir yerinin olmadığını söyleyince, Haki'nin yüzü aniden ışıklanmış, kendisine "Senin için buradan iyi bir yer mi var?" diye karşılık vermişti.

Öğle vaktinin geldiği, odanın ortasına kılıç gibi keskin bir ışığın düşmesiyle anlaşılmıştı. Abdullah'ın başının üstünden geçen ışık Haki'nin önüne düşmüştü. Geçen yılın aynı vaktinden bu yana ışık ilk kez içeri düşüyordu. İki hafta boyunca her gün aynı saatte,

ama her defasında birkaç santim sağa kayarak düşmeye devam edecekti. Işık odaya düşer düşmez, iki sokak ötedeki cami minaresinden öğlen ezanının sesi yayılıyordu. Ne Abdullah ne de Haki zamanın nasıl geçtiğini anlayabilmişlerdi. Yemek vaktinin geldiği,içeriye düşen ışıktan anlaşılmıştı. Haki yemek yapmaya davranınca, Abdullah da yerinden kalktı. Haki, Abdullah'ın yemek hazırlığında kendisine yardımcı olmasına mani olamamıştı. İşin hüner gerektiren kısmını Abdullah üzerine almıştı. Haki sadece yaktığı piknik tüpünün üstüne suyu koymuş, geriye makarnaları tencerenin içine atmak kalmıştı. Abdullah soğan, biber ve domatesleri doğrarken, Haki hayran hayran bakan gözlerini O'nun becerikli ellerinden ayıramıyordu. Abdullah sosun acılısını tercih ederdi ya, ama bundan hiç söz etmedi.

Abdullah yemekten sonra kalkıp gitmeyi düşünürken, Haki'den ulus meselesiyle alakalı damardan gelen bir sorukendisini akşam vaktine dek oturduğu yere bağlamaya yetmişti. Büyük üstatların sorunlarına parmak bastığı dünya ulus örneklerinden girmiş, yüzyılın ikinci yarısından sonra kurtulan ve halen kurtuluş savaşlarını veren uluslarla devam etmiş, sözü Türk-Kürt ilişkileri ve çelişkileriyle neticelendirmişti. Gitmek üzere kalkarken, "Konu hala araştırmaya ve tartışmaya büyük bir ihtiyaç duymaktadır" dedi, gelecek günlerdeki tartışmaların yönünü ve bu hususla ilgili olması icap eden hazırlığı hissettirmeye çalışarak.

Abdullah o geceyi de Atilla'nın evinde geçirecekti. Dairenin kapısına vardığında, hisleri kendisini bir kez daha doğrulamış oldu. İçeriden yine müzik ve kahkaha sesleri geliyordu. Ama içinden geldiği gibi değil, olması gerektiği gibi davrandı. İçeri girdiğinde, burun direğini kıran berbat rakı kokusuna rağmen, çılgınca eğlenenleri nezaketle selamladı. Fakat bu defa yanlarında fazla beklemedi. Yorgun olduğunu söyleyip kaldığı odaya çekildi.

Sabah geç vakitte uykudan kalkan Atilla'ya teşekkürlerini bildirip giderken, hayat şeklinden bir rahatsızlık duyduğunu hissettirmedi. Aksine, "Gerek doğduğunda tekrar gelirim" dedi.

Haki ve Kemal'in sabah erkenden evden çıkmış olması kendisi için bir sıkıntı yaratmış değildi. Kapının anahtarını söylendiği yerde,kapının berisindeki çiçekliğin altında buldu. Gelecek misafirin hesaba katıldığı, oda kapılarının açık ve her tarafın muntazam olmasından anlaşılıyordu. Gün ışığını en fazla alan ve düne kadar Haki'nin kullandığı oda kendisine verilmişti. Odasını kendisine önceki gün Haki göstermişti. Odanın sağ köşesinde, üstünde renkli bir çarşafla örtülü ne kalın ne de ince bir döşeğin serili olduğu geniş bir somya, somyanın bitişiğinde küçük bir çalışma masası ve bir sandalye vardı. Sol duvarda Haki'nin elle çizilmiş karakalem işi bir portresi asılıydı. Kemal'e ait iki portreden biri kendi odasında, diğeri misafirlerin ağırlandığı salondaydı. Portreleri aynı evde kalan üniversite öğrencisi Karadenizli bir genç çizmişti. Buranın bir zenginliği daha vardı: Kitaplarla dolu bir raf. Haki oraya "hazine odası" adını vermişti. Abdullah aradığı kitapların bir kısmını o raftaki kitapların arasında bulmuştu. Rosa Lüksemburg'un yazdığı Milliyetler Sorunu ve Özerklik, Lenin'in ulusal sorun üzerine kitapları ve öteki eserleri, Doğan Avcıoğlu'nun Türkiye'nin Düzeni adlı kitabı henüz cezaevindeyken listeye aldığı kitaplar arasında yer alıyordu. Sakin bir odası ve önünde uzun bir gün varken, bu fırsatı kaçırmayacaktı. Bir poşetin içinde getirdiği kitaplarını rafa yerleştirip en üst basamaktakilerin arasından Türkiye'nin Düzeni adlı mavi kapaklı kitabı çekti.

Kitap ve sükunet. Ruh ve beyin açlığının ihtiyaç duyduğu yegâne gıda. Bundan daha iyi bir inziva yeri bulunamazdı. Abdullah akşam vakitlerindebazen Kemal, çoğunlukla da Haki ile birlikte bir saatlik yürüyüş yapmak dışında, günlerce evden dışarı

çıkmadı. Bütün gününü okumaya, kafasındaki soru işaretlerine yanıt bulmaya veriyordu. Yürüyüşten dönünce konuştukları konuyu kapatmıyor, karmaşık bulup içinden çıkamadığı konuları Haki ve Kemal'in görüşlerine sunuyor, böylelikle onları da tartışmanın içine çekiyor, sistematiğe kavuşturduğuyeni fikirlerin ortağı haline getiriyordu. Aradan daha bir hafta bile geçmeden, ne Kemal eski Kemal, ne de Haki eski Haki'ydi. Kemalizm'in etkisindeki bütün tarih ve toplum tahlilleri yanlış çıkmıştı. Bir hafta önce bildikleri sosyalizm ile şimdiki sosyalizm aynı değildi. Keza bildikleri Kürtler de aynı Kürtler, Türkler de aynı Türkler değildi. İlkel diye bilinen doğal dönem haricinde, sanki hayat baştan sona bir komplo düzeneği içerisinde kurulmuştu. Okul sıralarında oturup sınırları geçme cüretini göstermeyen korkak hocaların verdiği yemden beslenerek kafanın aydınlanması, hayatın anlaşılması imkânsızdı. Yazılmış veya anlatılmış tarih hikâyelerinde güçsüzlerin hikâyesi yoktu. Hikâye yoksa karakter, akıl, idrak, ruh ve duygu da olamazdı. O halde kurtarılması gereken hikâyenin kendisiydi ve hikâye baştan sona yeniden kurulmalıydı. Söz doğruysa, bir kafa temizliği şart olmuştu.

Sanki kafalarındaki soru işaretlerine yanıt bulmak için bunca zamandır Abdullah'ın gelmesini beklemişlerdi. Uzun uzadıya değil, Abdullah'ın sadece ilk iki saatlik konuşması bu kanıya varmalarına yetmişti. Ondan sonra her gece Abdullah ile yapacakları konuşmayı iple çekmeye başlamışlardı. Sözler ve kavramlar Abdullah'ın dilinden başka bir hal alarak çıkıyordu. Sözlerle karşıdakine kalbini sunuyordu sanki. Her iki arkadaş da Abdullah'ın sözlerinde hem aradıkları hakikati, hem de kalbin sıcaklığını görüyorlardı. Zaten ikinci günden sonra evin sahibi Abdullah olmuştu. Ev Onunla yeni bir düzene kavuşmuştu. Ev; hem ev, hem okul, hem de bir inziva mekânı olmuştu. Abdullah ihtiyaç duyduğu kitaplardan bahsedince, ikisi de hemen ertesi gün

kitap avına çıkmış, arkadaşlarında ve zulası zengin kitabevlerinde bulduklarını alıp kendisine getirmişlerdi. Elbette kitap getirmekle kalmıyor, bir de Abdullah'ın dediklerini anlamak için okuma yarışına giriyorlardı. Abdullah'ın hiç haberi olmadan, aralarında bir sözleşmeye varmışlardı. Kendi tabiatı içerisinde gerçekleşen, ömürlerinin son anına dek sürecek bozulmaz bir sözleşme. Bu sözleşmeye göre Abdullah kendilerinin tartışılmaz rehberi olacaktı.

Haki bir gün Kemal'i köşeye çekmiş, kendisine şu telkinlerde bulunmuştu:

"Bundan böyle O'na Abdullah, Apo gibi hitaplarımız asla olmamalı. Olağan sohbetlerde veya başka bir yerde adını andığımızı kimse duymamalı. Sözümüz, hal ve hareketimizden sadece saygı yansımalı. İsmine leke getirecek en ufak bir hatamız olmamalı. Çünkü O ziyadesiyle hak ediyor bunu. O'na saygı duymak varlığımıza saygı duymaktır. Biliyor musun? O'na bakınca, uğrunda can verilecek insanı ve özgür ülkemi görüyorum. Manasız olmadığından emin olduğum rüyalarıma bile dalmayı başarıyor. Kendimi kara bir duvara el ve ayaklarımdan çivilenmiş görüyorum. Çırpınmalarım faydasız. Kurtuluşum birilerinin desteğine bağlı. Kaskatı kesiliyorum. Umut tükendi, son nefesime yaklaştım derken bir ses duyuyorum: O'nun sesi. Sanki bizim dağın arkasından sesleniyor gibi. El ve ayaklarına çakılı çivilere bak diyor. Bakıyorum. Çiviler aynı çivi. Başımı çeviriyorum, tekrar bak diyor. Gene bakıyorum, değişen bir şey yok. Sonra gözünü aç ve iyice bak, derinden bak diyor. Tekrar bakıyorum, bu defa ne çivi ne de o kara duvar. Meğer zihnimdeki aldanışmış buna sebep olan. Kendi kendimin esaretindeyim yani. Zihnimdeki kurgusal sakatlıktan bahsediyor. O'na dair gördüğüm diğer rüyalar bundan farksız değil. Bir mucize midir bizlere gösterilmekte olan veya bir şans mıdır, bilemiyorum, ama yepyeni bir başlangıcın içinde

olduğumuzu, kalbimin sesi söylüyor bana. Kaybettiğimiz, bilmekten mahrum kaldığımız tarih O'nunla sesleniyor bana sanki. O'nu dinlerken bunu bütün kalbimle hissediyorum. O, sıradan bakılacak bir insan olamaz. Belki de aradığımız ışık O'dur. En acı gelen sözünde bile nice zaman görmek istemediğimiz koca bir hakikat saklı. Diyorum ki, işimiz O'nu anlamak olsun, kâfi. Ve hiç eksilmeyen saygımız."

Abdullah bir yandan kafasında şimşekler çakan fikri sorunlarıyla meşgulken, bir yandan da Haki ve Kemal'deki değişimi izliyordu. Aralarında neyi konuştuklarını biliyor değilse de, davranışlarındaki uyumher şeyi ele vermeye yetiyordu. İkisinin de kendisine karşı söz birliği içerisinde olduklarından bir kuşkusu kalmamıştı. Saygı, nezaket ve hep kendisinden bir şeyler öğrenme isteği… Gerçi sıra karşılıklı konuşmaya gelince, nedense Kemaldinleyici konumunda kalmayı tercih ediyor, söz ağzından çıkmak bilmiyor veya çıksa da tamamlanmamış halde kalıyordu. Haki yardımına her koştuğunda, "Benimle fazla uğraşma, bir faydası olmaz çünkü. Ne yapayım, arkadaşın yanında konuşamıyorum işte. Elimde olsa konuşmaz mıyım sanıyorsun?" diye karşılık veriyordu.

Yılın son ayına girerken, kendi içinde yaşadığı cehennemi karmaşadan çıkmanın hazırlığını yapıyordu Abdullah. Başına ne belaların geleceğini bilemeden, yıpranmış fistanı içerisinde, göğsü korkuyla dolu gittiği ilkokulun ilk gününden beri kovaladığı sorular yanıtlarına kavuşmaya başlıyordu artık. Son günlerde Haki ile konuşmaları çok yoğun bir hal almıştı. İçinde patlamaya hazır bir volkan kaynıyordu adeta. Tersi iddiaların tümü geçerliliğini sonsuza dek yitirmeye başlamıştı. Hiçbir kuşkusu kalmamıştı. Söylemeye karar verdiği gece,sabaha dek gözünü uyku tutmadı. O gece yaşadığı en uzun gece olmuştu. Sabah erkenden çıkan Haki'nin eve gelmesini dört gözle beklemişti. Ama Haki eve

gelirken, O'nu her günkü olağan hali içerisinde bulmuştu. Yirmi dakika içerisinde hazırlayıp sofraya taşıdığı bulgur pilavı, turşu ve soğandan oluşan öğle yemeğini yerken de, hal hareketinde olağandışı bir hava sezilmiyordu. Yemekten sonra oturup sohbet faslına geçtiklerinde, Abdullah'ın her zamanki konuşmalarından birini dinlediğini sanıyordu Haki. Ancak bu defa sözcükler Abdullah'ın dilinden birer kurşun gibi fırlıyordu. Tekrar uzun bir tarih yolculuğu, detaylıca ulusal sorunlar, Kürtler ve Türklerin tarihsel ilişkisi veKürtlerin maruz kaldığı büyük haksızlıklar… Söylediklerini getirip sonunda iki kelimelik söze bağladı:

"Şimdiye dek sorunun ismini koymaya hiç kimse cüret edemedi. Ama vakit geldi artık. Evet, Kürdistan sömürgedir."

Söz, dilinde yakıcı bir ateşe dönüşmüştü. Şiddeti onlarca yıl sonra bile azalmayacak her iki kelimecik ağzından çıkar çıkmaz, bedeni zangır zangır titremeye başladı. Son bir bakış fırlattığı odanın karşılıklı köşelerine asılı portrelerin hafiften oynaştığını ve hızlanarak etrafında döndüğünü gördü. Sonra görüş gücünü hepten kaybetti. Saatlerdir kendisini dikkatle dinleyen Haki'yi nasıl gözden yitirdiğini anlayamamıştı. Haki'nin şaşkın bakışları altında çenesi göğsüne düştü ve oturmuş olduğu ranzadan yere yuvarlandı. Haki'nin telaşlı hamlesi, başının betona çarpmasına mani olamamıştı. Burnundan akan kan damlalarını görünce, Haki'nin tedirginliği iyiden iyiye artmaya başlamıştı. Üstüne varıp başını ellerinin arasına aldı, elini elinin bileğinde ve boyun damarlarında dolaştırdı, nabzını yokladı. Nabzı fena halde kötü görünüyordu. Ranzanın üstünden bir yastık çekip başının altına koydu. Koşarak getirdiği kolonya şişesiyle yüzünü, gözünü bir güzel yıkadıktan sonra, göğsüne hafiften bir basınç uyguladı ve usul usul ovarak O'nu kendine getirmeye çalıştı. Bedeni yerde kalmış, ruhu çoktan göğe yükselmişti sanki.

Bu arada Kemal sessizce içeri girdi. Yerde Abdullah'ı bir ölüden farksız halde görünce, kalbi yerinden fırlayacak gibi oldu. Kemal'in sapsarı kesilişi Haki'nin gözünden kaçmamıştı. O'na mimik ve el işaretleriyle telaş etmemesini söylediyse de fayda etmedi. Kemal'in rahatladığı yoktu. "Ben gidip bir doktor getireyim" deyip kapıya yöneldiği sırada, Haki Abdullah'ın gözlerini hafiften kırpıştırdığını ve yavaş yavaş açmakta olduğunu gördü. Kemal'in gitmesine lüzum kalmamıştı. Geri dönüp Abdullah'ın üstüne eğilirken, hala telaşını üstünden atmış değildi. Elini tutup Onunla konuşmaya çalıştı. Abdullah O'nun söylediklerine mimikleriyle karşılık veriyordu. Birkaç dakika sonra da söylenenlere cevap verecek kadar kendine geldi. Kemal doktor getirmekten bahsedince, Abdullah buna gerek olmadığını, bu vakanın ilk kez başına geldiğini ve gayet sağlıklı olduğunu söyledi. Sonra kendisine uzanan elden tutup usulca doğrulmaya çalıştı.

Abdullah'ın elle tutulur bir neden yokken ve kendini bütün varlığıyla açıklamakta olduğu fikirlerine vermişken aniden bayılıvermesini Haki'nin de pek anladığı söylenemezdi. Son sözün Abdullah'ın kalbinde nasıl bir ateş topuna dönüştüğünü, artık değişmeyecek bir kavrayış, bir mana haline geldikten sonra ruhunu nasıl kasıp kavurduğunu ve açığa vurulmak için günlerce, aylarca nasıl dost bir yürek ve duyarlı bir kulak beklediğini, bayılmasının bir sır olarak tuttuğu sözünü güven içerisinde ilk defa açıklama imkânını bulmaktan kaynaklandığını ve aslında bunun kendisine tanınmış bir ayrıcalık olduğunu ilerleyen zamanda O'nu daha iyi tanıdıkça anlayacak; O'nun ağzından çıkan son sözün yalnızca bir söz olmadığını, gürültüsü sonradan açığa çıkacak derin bir patlama olduğunu öğrenecekti. Varoluşun başlangıcındakine benzer, yayılması durdurulamayacak ve hep yeni oluşlara dönüşecek bir tür ilk ışık patlaması yaşanmıştı.

İçerdiği ruhsal ve zihni enerjinin ağırlığı ve şiddeti sebebiyle artık bir bedenin sınırları içerisinde tutulamayacak olan bu sözdeki mananın hikâyesi, Abdullah'ın ilkokula başlangıç yaptığı güne dek gidiyordu.

15 Şubat 2016-18 / Bawer Botan